ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
1
MARDI
1er JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.333

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.333

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ՎԵՐՋ

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴԻՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՋԱԽ

— o —

Գ.

Դաշնակիցներու Խորհրդաժողովները ու Ազգերու Դաշնակցութիւնը օրակարգի նիւթ դարձուցեր էին Հայկական Հարցը, երբ Մոսկուայի եւ Անգարայի գործակցութեան հետեւանքով անհնար էր դարձեր կեանքի կոչել դաշնագրով ստեղծուած Հայաստանը: Այլեւս ո՛չ «անկախութեան», ոչ ալ՝ «միացեալ»ի մասին կը խօսէին: Սակայն աշխարհի նոր քարտէսը գծելու կոչուած յաղթական դաշնակիցներու խիղճը կը տանջուէր: Ի վերջոյ բան մը պէտք է ընէին: Հայերը ո՛չ միայն զոհ էին դացեր Թրքական ցեղասպանութեան՝ կորնչնելով իրենց համբանքին կէսը, այլեւ ծառացած էին Դաշնակիցներու դատին՝ պատերազմի ճակատագրական օրերուն: Իրաւունք ունէին արդար հատուցումի:

Ինչ պիտի ըլար այդ հատուցումը: Լոնտոնի 1921 Փետր. – Մարտի Խորհրդաժողովը պիտ մըն էր ըրած: Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ ստեղծել Ազգային Օջախ մը, ուր պիտի համախմբուէին Մեծ Եղեռնէն ճողոպրած բեկորներն ու արտասահմանէն ներգաղթելիք Հայերը:

Հայ զոյգ Պատուիրակութիւնները ճարահատ համակերպած էին այս լուծումին:

1921ի Լոնտոնի Խորհրդաժողովէն ետք, «Ազգային Օջախ»ի խնդրով պիտի վարուէր, տարի մը վերջ, Փարիզի 1922 Մարտի Խորհրդաժողովը: Իսկ ժընեւի արիսպագոսը, 1920 Սեպտեմբերի իր առաջին Ընդհանուր Ժողովին մէջ մերժելէ ետք Հայաստանը ընդունիլ իբրեւ անդամ Ազգերու Դաշնակցութեան, իր Երկրորդ (1921 Սեպտ.) եւ Երրորդ (1922 Սեպտ.) Ընդհանուր Ժողովներուն նիւթ էր դարձուցեր Ազգային Օջախի մը ստեղծումը՝ բաղդատուելիք անկախ բրքական տիրապետութենէն:

Միջազգային այս պատկառելի ժողովներուն մէջ խօսուած հոգեչահ ճառերն ու քուէարկուած սրտառուչ բանաձեւերը յօդս ցնդեցան իբրեւ պղպջակ, քանի որ ո՛չ մէկ Պետութիւն կ'ուզէր ամենադոյզն զոհողութիւն ստանձնել՝ Թուրքիոյ պարտադրելու համար ծրագրուած Հայկական Ազգային բոյնը: Մեր զոյգ Պատուիրակութեանց նախագահները ի զուր կը բախէին Դաշնակիցներու սրտի դռները:

Մուսուլի քարիւղի հորերը ու Թուրքիոյ մէջ ձեռք բերուելիք հանքային եւ այլ չհատուր մենաշնորհներու հեռանկարը սանձ կը դնէին Դաշնակիցներու բերանը: Բոլորը մրցումի էին ելեր իրարու հետ՝ սիրաշահելու համար երէկի թշնամի եւ պարտուած Թուրքերը, զորս կը նաեցնէին Լօզանի հաշտութեան ժողովի սեղոններուն վրայ, իբրեւ յաղթական:

Անկարող ստեղծելու իրենց ծրագրած Ազգային Օջախը, Դաշնակիցները Թուրքերու ողորմածութեան կը յանձնէին այդ նոր լուծումը:

Այսպէս, Լոնտոնէն, ժընեւէն ու Փարիզէն ետք Հայ Ազգային Օջախի հարցը կը դրուէր Լօզանի Խորհրդաժողովին (21 Նոյեմբեր 1922 – 24 Յուլիս 1923) սեղանին վրայ, իբրեւ մէկ մասը «Թուրքիոյ Ֆոէրամասնութեանց Պաշտպանութեան» օրակարգին:

Այս հարցի քննութիւնը յանձնուած էր Լօզանի Խորհրդաժողովի Առաջին Յանձնախումբին, որուն նախագահն էր Լորտ Քըրզըն: Իւն աշխատանքը կը տանէր Փոքրամասնութեանց Ենթայանձնախումբը, որուն նախագահն ու զեկուցաբերն էր Մոնթանեա:

1922 Դեկտ. 12ի նիստին մէջ նախագահ Լորտ Քըրզըն խօսելէ ետք Թուրքիոյ յոյն եւ Յունաստանի Թուրք բնակչութեանց փոխանակութեան եւ Թուրքիոյ նեստորական կամ ասորի – քաղդէացի բնակիչներու մասին, կ'աւելցնէր.—

«Կ'անցնիմ Հայերուն: Անոնք արժանի են մասնաւոր ուշադրութեան, ո՛չ միայն այն պատճառով, որ անոնք սերունդներէ ի վեր կրած են դառն տառապանքներ, որոնք քաղաքակիրթ տիեզերքի մէջ համակրանք ու սոսկում առաջ բերած են, այլ անոր համար, որ մասնաւոր ապահովութիւններ տրուած են իրենց ապագային մասին: Ռուսական նախկին Հանդ Երեւանի մէջ, որ ներկայիս կը կազմէ խորհրդային Հանրապետութիւն մը, գոյութիւն ունի կարծեցեալ Հայկական Պետութիւն մը, որ, ինչպէս ըսին ինծի, ունի 1.250.000 բնակիչ, սակայն անիկա ա՛յնքան խճողուած է ամէն կողմէ եկած զաղթականներով, որ աւելի մարդ չի կրնար ընդունիլ:

«Մխա կողմէ Կարսի, Արտահանի, Վանի, Պիթլիսի եւ Էրզրումի հայ բնակչութիւնը բոլորովին անհետացած է: Ցրանացիները երբ պաշտպանեցին Կիլիկիան, Հայերը խուճապի մատնուած հետեւեցան անոնց եւ ներկայիս ցրուած են Աղեքսանդրիոյ, Հալէպի, Պէյրութի մէջ եւ սուրիական սահմանագլուխի երկայնքը: Կը կարծեմ, որ Ասիական Թուրքիոյ երբեմնի չուրջ երեք միլիոն Հայերէն մօտ 130.000 հոգի միայն կը մնայ: Հարիւր հազարաւորներ ցրուած են Կովկասի, Ռուսիոյ, Պարսկաստանի եւ հարեւան շրջաններու մէջ»:

Անդրադառնալով Ազգային Օջախին, որուն մասին առաջարկ ներկայացուած է Հայերուն եւ աշխարհի ամէն կողմը զբաղուող իրենց բարեկամներուն կողմէ, Լորտը ըսաւ. «Բնական է, որ ա՛յնքան ուժեղ անհատականութիւն մը, ա՛յնքան նշանաւոր թէեւ ողբերգական պատմութիւն մը եւ ա՛յնքան չեչուած ազգային ոգի ունեցող ժողովուրդ մը ձգտի ապրիլ իր սեփական հողին վրայ: Եթէ առարկուի, որ անիկա ունի Երեւանի Հանրապետութիւնը, պէտք է պատասխանել, որ այդ շրջանը աղքատ է եւ խճողուած. այնտեղ տիրող վարչաձեւն ալ խորչելի է չատ մը Հայերու»: (Ատենագրութիւն Լօզանի Խորհրդաժողովի, Դեղին Տետրակ, Փարիզ, 1923, էջ 151):

Իրրեւ եզրակացութիւն, Լորտ Քըրզըն կը կրկնէ նախապէս քանիցս կատարուած առաջարկը: Ա՛յն է՝ որ Թուրքիա իր ասիական հողերուն որեւէ մասին՝ ըլլա՛յ իր հիւսիս – արեւելեան նահանգներուն, ըլլա՛յ Կիլիկիոյ եւ Սուրիոյ հարաւ – արեւելեան շրջանին մէջ Հայերուն համար պէտք է գտնէ հողամաս մը, իբրեւ համամիտման կեդրոն մը:

Թէեւ պարագաները թերեւս առաջուընէ աւելի դժուարացուցած են այս յոյսին իրականացումը, սակայն Խորհրդաժողովը կ'ուզէ իմանալ Թուրք պատուիրակութեան տեսակէտը այս մասին:

Լորտ Քըրզընի ձայնակցեցան Իտալիոյ ներկայացուցիչ մարքիզ Կարրոնի, Ֆրանսայի առաջին պատուիրակ Հոմի դե Պառէր, որուն կինը Հայ էր եւ Ամերիկեան պատուիրակ Զայլտ: Բոլորն ալ պաշտպանեցին Հայ Ազգային Օջախի մը ստեղծումը Անատոլուի մէջ, բոլորովին անկախ Թրքական տիրապետութենէն:

Իր ճառի սկիզբը Լորտ Քըրզըն չեչուած էր, որ Դաշնակիցներու պատերազմի մէջ մտնելու նպատակներէն մէկն ալ Փոքր Ասիոյ ապրող մեծ թիւով քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց պաշտպանութիւնը, եւ, եթէ կարելի է, ազատագրութիւնն էր: Ատիկա մասնաւորապէս կը վերաբերէր Հայաստանի: Շուրջ կէս դարէ՝ Պերլինի դաշնագրէն ի վեր այս մասին տրուած եւ քանիցս կրկնուած հաւատիքները հանրածանօթ են:

Թուրք պատուիրակութեան կողմէ Լորտ Քըրզընի պիտի պատասխաներ նախագահը՝ Իսմէթ փաշա:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԷՅՐՈՒԹ ՍԵՒ ԿԻՐԱԿԻՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐ — 50 ՄԵՌԵԱԼ, 200 ՎԻՐԱՒՈՐ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ՈՉ ՄԷԿ ՕԹԱՆԱԿ ԴԷՊԻ ՊԷՅՐՈՒԹ

Երկուշաբթի օր, բոլորը կը սպասէին որ Քարամէ կարենայ իրագործել նախորդ օրուան իր խոստումը եւ կազմել իր գահլիճը: Արդարեւ զինուորականներու կառավարութեան հրաժարումէն ի վեր, ծրդ չաբաթն է որ Ռաչիտ Քարամէ չի կրնար կառավարութիւն կազմել դլխաւորաբար լիբանանեան ձախի դրած նախապայմանին պատճառով: Արդարեւ, ձախի պարագլուխը՝ Ճումպլաթ, չուզեր որ Ֆալանժը (աջ–քրիստոնեայ) մաս կազմէ կառավարութեան, մինչ ձէմայէլ չընդունիր որ իր կուսակցութիւնը դուրս մնայ: Այս կացութիւնը կը տեւէր հինգ շաբաթէ եւ օրերը կ'անցնէին համեմատական խաղաղութեան մը մէջ: Ընդհանուր ձեւով վախ կայ քաղաքին վրայ, քանի յստակ չէ թէ ուրկէ՞ կ'արձակուին դնդակները, ո՞վ կը կրակէ եւ որո՞ւ վրայ: Այս կացութիւնն է որ յանկարծ ասստկացաւ Կիրակի եւ արեւմտեան մամուլի թղթակիցներուն համաձայն, Պէյրութ իր ամէնէն սարսափելի եւ արիւնալի օրը ապրած է: Առտուն կանուխ արդէն կառավարութիւնը կը հրահանգէր ժողովուրդին տունը մնալ եւ ուրուական – քաղաքի մը վերածուած է լիբանանեան մայրաքաղաքը Կիրակի օր: Կռիւները սաստկան ասստիկ եղած են, աննախընթաց կատաղութեամբ Ֆալանժիստները եւ Պալեստինցիները կամ աւելի ճիշդ լիբանանեան ձախն ու աջը, իսկ ընդհանուր կարծիքով՝ հակակշռէ դուրս տարբեր: Բախումները սաստիկ եղած են դլխաւորաբար էյրֆֆիէհ, Ռաս էլ–Նապէհ, Ապտէլ Ուահապ, ալ–Քնկլիզի ու նաեւ այն արուարձանները, ուր չաբթու սկիզբն իսկ կռիւները կը չարունակուէին: Կռիւներ եղած են նաեւ զաւառը՝ Պաալպէք – Հերմէլ շրջանը:

Վերջին հինգ օրերու կռիւներու առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, 150 մեռեալ եւ 300 վիրաւոր կայ առնուազն: Միայն Կիրակի օր, 50 մեռեալի եւ 200 վիրաւորի մասին կը խօսուէր:

Երկուշաբթի օր մինչ Քարամէ ոչ–խորհրդարանական վեց հոգինոց գահլիճ մը պատրաստուէր կազմելու, որու գլխաւոր դործը պիտի ըլար խաղաղութիւնը վերահաստատել, օդանաւային մեծ ընկերութիւնները, ինչպէս՝ էյր–Ֆրանս, էյր–Ինտիա, Քա–էլ–Իմ եւ Սայֆրըս էյրուէյզ կը դադրեցնէին իրենց թռիչքները դէպի Պէյրութ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐԸ

—o—

Ինչպէս հաղորդած էինք ամերիկեան Էֆ. Պի. Այ.ը երկու Հայ ձերբակալած է իբրեւ խորհրդային լրտես: Էսոշիէյթըտ Փրէսի հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն ձերբակալեալներէն Սարգիս Փաքալեան, 36 տարեկան, խոստովանած է, թէ 1962ին, երբ Սորվ. Հայաստան կը ընակէր, պինքը լրտեսութեան դործի լծած են եւ 1971ի ամառը Մ. Նահանգները դրկած են հրահանգելով իրեն չփում հաստատել Սահակ Տէմէեանի հետ, որ պէտք « դաղտնի տեղեկութիւններ առնէ անկէ »:

Թուաբանադէտ Սահակ Տէմէեան, 41 տարեկան, Ամերիկահայ Ուխտ մասին տեղեկագիր մը կազմեր է, երբ կ'աշխատէր Ճոն Հոփքինս համալսարանի բանակիտութեան ճիւղը: Այս տեղեկագիրը դաղտնի պէտք է մնար: Փաքալեան յարաբերութեան մէջ մտնելով Տէմէեանի հետ 1973ին, խորհրդային դաղտնատան պաշտօնատարներէն մէկուն տուած դործիքով նկարեր է Տէմէեանի պատրաստած դաղտնի տեղեկագիրը: Ամիսներ ետք Փաքալեան յայտնած է Տէմէեանի, թէ նկարահանած է տեղեկագիրը, իսկ Տէմէեան համաձայներ է լուռ մնալ եւ չյայտնել Էֆ. Պի. Այ.ի: Փաքալեան հազար տոլար տուած է Տէմէեանի, իբրեւ «նուէր»: Փաքալեան 500 տոլար առացած է իր կատարած լրտեսական աշխատանքին համար:

Քանի մը տողով

Իւ. Տէ. Էմ.ի առժամեայ քարտուղարը՝ Անտրէ Պոր, մնայուն քարտուղար ընտրուեցաւ առջի օր:

ՓՈՆԻԱԹՈՎՍԿԻ – ՄԻԹԵՐԱՆ բանակցութիւնը կը չարունակուի: Ծանօթ է որ Ներքին նախարարը «քաղաքականութեան կամ ըլլէնը» որակած էր ընկերվարական պարագլուխը, որ իր կարգին պատասխանած է թէ կը նախընտրէ կամըլէյն ըլլալ քան՝ կալիֆէ (մէկը՝ 40ի պարտութեան պատասխանատուն կը նկատուի, միւսը՝ Քոմիւնը ճզմած է):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԵՏՈՒՐԻ ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՄԵՌԱՒ

—o—

Կորիւն Ռուխիկեան, որ 1972էն ի վեր կազիֆիկացումի վարչութեան մաս կը կազմէր իբրեւ վարչութեան պետի տեղակալ, մեռած է: Ծնած էր Լենինական, 1912ին: 1951ին ընտրուած էր Հայաստանի արհեստակցական միութիւններու Սորհուրդի նախագահ, իսկ 1954ին ալ տնօրէն նշանակուած էր Երեւանի քիմիական դործատան: 1969ին նշանակուած էր Առեւտուրի նախարար: Այդ պաշտօնը վարած էր մինչեւ 1972 Սեպտեմբեր 15: Այդ թուականին « ազատած » էր իր այդ պաշտօնէն:

Ցունուար 31ին Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան լիակատարը կենտկոմէն «հանած էր» Կորիւն Ռուխիկեանը:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

—0—

ԳԼԱՁՈՐԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆԸ

(1280 – 1399)

— o —

Հայ մշակոյթի եւ դաստիարակութեան պատմութեան մէջ՝ Տաթեւի հռչակաւոր համալսարանի կողքին, բարձրագոյն այլ ուսումնարաններու հետ, յաճախ կը յիշատակուի անունը նաեւ՝ Գլաձորի վարդապետարանին՝ որ վաթսունի մօտ տարիներու պատմականօրէն ծաղկուն շրջան մը ապրած է Ներսէս Մշեցիի եւ Եսայի Նչեցիի նման առաւելագոյն ու փիլոնական հոգեւորականներու ուսուցչապետութեան տակ, — մասնաւորաբար նշեցիի նման «եռամեծ փիլիսոփայի» մը եւ «անյաղթ հռետոր»ի մը պաշտօնավարութեան օրերուն:

Գլաձոր անունը գրիչէ գրիչ ու մատնանշ մատեան կ'երեւի նաեւ «Գայլու Ձոր», «Գայլեձոր» եւ «Գայլաձոր» ձեւերով. կը դանուի Վայոց Ձորի (Եղեգնաձոր, Դարալագեաղ) մէջ եւ կը յիշատակուի, շրջանէ շրջան, իբրեւ «վարժարան», «վարդապետարան» եւ «համալսարան»: Համաձայն մատենադրական կարգ մը վկայութեանց ու ձեռագրային յիշատակութիւններու (որոնցմէ մէկն է Երեւանի մատենադարանի թիւ 1111/1907 ձեռագիրը) Ներսէս Մշեցի եւ-ցած է հիմնադիրը վարդապետարանին՝ 1280 թուականին:

Ներսէսի ինքնութեան, պատրաստու-թեան, ինչպէս նաեւ վանական եւ դաս-տիարակչական գործունէութեան մասին գոյութիւն ունեցող աղբիւրներու համա-ձայն — որոնցմէ մէկն է վերոյիշեալ ձե-ռագիրը — Գլաձորի հիմնադիրը սկզբնա-կան կրթութիւնը ստացած է Մշոյ Առա-քելոց վանքի կից դպրոցին մէջ՝ ուր հմտացած է հեղինակեալ լեզուի, գիտու-թեան ու արուեստներու մէջ, ու հասնո-րէն շրջան մը եղած է նաեւ Յունաստան: Այդպէսով, ձեռագրային վկայութեան մէջ կ'ըսուի թէ «սա կարի բազ վարժեալ ի գիր եւ յուսումն Յունաց եւ սերտ գիտէր գլեգուն Հռոմոց եւ գերիցուքիւն նոցա»:

Հ. Ղեւոնդ Ալիշան իր «Սիսական»ին մէջ (էջ 131) կը գրէ թէ Ներսէս Մշեցի Առաքելոց վանքէն փոխադրուած է Քաջ-բերունեաց գաւառ, հաւանօրէն Մեծո-փայ վանքի դպրոցը, ուր 15 տարի ու-սուցչութիւն ըրած է: («... ժե· ամ անդ էր փոխեալ դասատուն վարդապետաց մերոց»):

Քաջբերունեաց գաւառէն եաք Առա-քատեան նահանգ է անցած, մօր Վիրա-պի դպրոցը, ուր աշակերտելէ եաք Վար-դան Արեւելցի պատմիչին՝ անոր վախ-ճանումէն վերջ, միջոց մը, պատասխա-նատու պաշտօն վարած է, անկէ վերստին անցնելով Առաքելոց վանք, ու վերջապէս Գլաձոր՝ ուր 1280ին պիտի ձեռնարկէր պատմակիւռ իր առաքելութեան:

Հոգեվարս Գարեգին Ա. կաթողիկոս Յովսէփեանց, իր «Խաղբակեաճիֆ եւ Պռոշ-եաճիֆ» անուն պատմա – բանասիրական աշխատասիրութեան մէջ, մէջբերումներ կատարելով կարգ մը յիշատակարաննե-րէ, կը պարզէ Պռոշ իշխանի եւ առհասա-րակ Պռոշեաններու յարաբերութիւնը Գլաձորի համալսարանին հետ, իբրեւ «տէր եւ իշխեցող սուրբ մեծարանին եւ տանն դպրոցական ժողովելոց»: Պատմա-կանօրէն բացորոշ է այսօր, որ Գլաձորի վարդապետարանը իրականութիւն դար-ձած է Պռոշեաններու հովանաւորու-թեամբ, անոնց կողմէ ընծայուած հոգա-յին, նիւթական եւ բարոյական աջակցու-թեամբ:

Ինչպէս Տաթեւի համալսարանի ու-սումնական ծրագիրներուն՝ նաեւ՝ Գլա-ձորի վարդապետարանի կրթական ուղ-ղութեան հիմք կազմած են որքան հո-գեւոր – կրօնական, նոյնքան եւ գիտա-կան ուսումները, — բնագիտութիւն, ու-ռոդութիւն (մաթեմաթիք), իմաստասի-րութիւն, նկարչութիւն, մանրանկարչու-թիւն, եւայլն:

Վարդապետարանի վաթսունամեայ գործունէութեան ընթացքին ընթացա-ւարտ մատենադիրներու, թարգմանիչնե-րու, իմաստասէրներու, բնագէտներու, տարբրաններու եւ արուեստի թէ գի-տութեան մարդոց փաղանգը կը վկայէ որ Տաթեւական աւանդութիւնները ի գո-րու եղած են նաեւ այս հաստատութեան մէջ՝ որ Հայութեան ընծայած է դաս-տիարակներու եւ հանրային գործիչներու չարք մը, յետագայ ժամանակներու ըն-տրանին մեր ժողովուրդի:

Ներսէս Մշեցիի մեծատաղանդ աչա-կերտ Եսայի Նչեցին (որուն օրով վանքն ու վարդապետարանը ապրած են իրենց ամէնէն փայլուն շրջանը) միակը չէ իր-րեւ յաւերժ յիշատակելի անուններու, ո-րոնք Գլաձորեան վարդապետարանի փառ-քը կը կազմեն:

Ստեփանոս Օրպելեան, Սիւնեաց պատ-միչը, եղած է նոյնպէս Մշեցիի աշա-կերտներէն. «Վարժեցայ ի կրթարանի աստուածեղէն տառից՝ սակաւ մի առեալ զճաշակ ռետնի բաղցրութեան՝ առի հրա-

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

— o —

Դ.

ՄԻՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ

ԵԱՆ'ՑԻ ՀԱՍՏԱՏԱԾ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՍԵՒՐԻ ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀԸ

Աւելի քան տասը տարի առաջ, զրեթէ իրենց հիմնարկութեան օրէն, Եան'ցի հաստատը վարժարանը մը ունեցած էին, զոր կ'վատուր գործունէութիւնը դարձուցած էին նաեւ իրենց ակումբին: Այսպէս ամէն Զատիկ (անցեալին ամէն Հինգշաբթի) մասնաւոր հանրակառքերով, աւուրձանէ աւուրձան կը ժողվէին հայ աղաքը (սկիզբը մինչեւ 120) ու կը տանէին Սամուէլ – Մուրատեան վարժարան հայկական օր մը ապրելու: Ճեմագային ժողվեցին նաեւ աղջիկներ ու տարին Դպրոցասէր բայց ասիկա կարճ տեւեց ու հիմա կը մնայ միայն տղոց դասընթացքները:

Տարիէ տարի կը նուազի աշակերտու-թեան թիւը: Այսպէս՝ երեք տարի առաջ շուրջ 60 աշակերտ արձանագրուած էր յաջորդական երեք կարգերու համար: Անցեալ ուսումնական տարուան արձա-նագրուածներու թիւը եղած է 45. իսկ ներկայ ուսումնական տարեշրջանին աս-տիճան մը աւելի նուազելով իջած է 35ի: Երրորդ՝ վերջին կարգն ալ չնչուած է:

Պատճառն այն է, կ'ըսէ դպրոցին վա-րիչ–ուսուցիչը՝ Հրանդ Ադէմեան, որ «ընթացաւարտ» եղողներուն տեղը լրա-ցնողները, լեցնողներ չկան: Մեկնողներու եւ նորեկներու մէջեւ բաց մը գոյութիւն ունի: Միւս կողմէ, ճշդենք, թէ արձա-նագրուածներուն (իմա՛ 35) 80 տոկոսը միջին հաշուով կը հետեւի դասընթաց-ներուն: Բացակայութեան պատճառներն են մանուկներու առողջական վիճակը, յատկապէս ձմեռը (դէմ եւայլն), գպրո-ցական արձակուրդները (քաոս տէ նէժ-

եւայլն) եւ, անշուշտ, անտարբերու-թիւնը:

Դասարանները բաժնուած են հետեւեալ հիմունքով՝ Ա· դասարան՝ բոլորովին սկսնակները· Բ· դասարան՝ քիչ թէ չատ գրել – կարդալ գիտցողները: Ներկայիս առաջին դասարանը ունի քսան արձանա-գրուած աշակերտ, իսկ երկրորդ դասա-րանը՝ 15: Ընդհանրապէս համապատաս-խան կարգով 16 եւ 12 աշակերտ ներկայ կ'ըլլայ դասերուն:

Միօրեայ դպրոցին ժամանակացոյցին մէջ երկու ժամ յատկացուած է հայերէն լեզուի ուսուցման, այսինքն՝ կարդալ, գրել սորվեցնել, բառերու իմաստը բա-ցատրել· ուղղագրութիւն գրեթէ չկայ:

Արդիւնքը: Երկու տարուան կանոնաւոր դասաւանդութիւններէ եաք մանուկը հայերէնի տառերը կը ճանչնայ, կարճ, պարզ բառեր կը կարդայ, երբեմն անոնց իմաստն ալ հասկնալով· ուղղագրական տարբական կանոններու մասին գրեթէ ոչ մէկ գաղափար կ'ունենայ: Ընդունակները կը յաջողին գրաւոր եւ բանաւոր կարճ նախադասութիւններ կազմել: Բոլորն ալ աղօտ գաղափար կ'ունենան հայ ժողո-վուրդին եւ Հայաստանի մասին:

Դասագիրք: Ա· դասարանը (ուսուցչու-հի Տիկին Մարի Համել) կ'օգտագործէ Հ· Յակոբ Վրդ· Զանթայեանի «Նոր Սեւան» ընթերցարանին առաջին գիրքը: Բ· դասարանը (ուսուցիչ՝ Հրանդ Ադէմեան) կ'օգտագործէ Աչոտ Տէր–Գրիգորեանի «Այբբենարան»ին երկրորդ գիրքը: Նկա-տելի է, որ գպրոցին երկու դասարան-ները տարբեր հեղինակներու եւ տարբեր վայրեր տպուած դասագիրքեր կ'օգտա-գործեն, որովհետեւ Վենետիկ հրատա-րակուած «Նոր Սեւան»ին Բ· հատորը կարելի չէ ձեռք ձգել Փարիզի մէջ, իսկ երեւան հրատարակուած «Այբբենարա-ն»ին Բ· հատորը կայ Փարիզ, իսկ Ա·ը՝ չկայ:

×

Վերջին պահուն կ'իմանանք, թէ դա-սագիրքերը փոխարինուած են Մխիթար-եան հրատարակութեան Հ· Յակոբ Զան-թայեանի «Նոր Սեւան» Ա· եւ Բ· տարի դասագիրքերով, որոնք, ինչպէս նկատել կուտայ ուսուցիչ – վարիչը՝ աւելի կը պատշաճին ֆրանսահայ մանուկներու մա-կարդակին:

Ա Ն Կ Է Ն

Արձանագրուած աշակերտութեան թիւն է 14, իսկ միջին հաշուով ներկայ կ'ըլլան 10–11 աշակերտներ: Նկատելի է, որ չորս տարի առաջ, երբ դպրոցը հաստատուե-ցաւ, 23 արձանագրուած աշակերտ կար, իսկ յաջորդական երկու տարիներուն հա-մապատասխան կարգով 17 եւ 10 աշա-կերտ, որով ներկայ թիւը առաջին երկու տարիներու համեմատութեամբ նուազած է, սակայն աւելցած է անցնող տարուան բազդատմամբ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունե-

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԻԼԻ ԱՒԼԷՆ

Այս ճաշը կարգադրուած էր նախորդ իրիկունը, եւ դժուարաւ կարգադրուած, եթէ կ'ուզէք հաւատալ: Որովհետեւ, երբ հարցուցի իրեն — «կը համի՞ք վաղը ին-ձի հետ ճաշել», ինձի նայեցաւ իրեն յա-տուկ տարօրինակ տարտնիկ անքթիթ ձեւովը եւ պատասխանեց — «Բայց են-թադրեցէք, թէ վաղը ճաշին առեն անօ-թի չըլլամ»: Վհատած, ինքզինքս խոհե-լու տուի, բայց գլուխ վերջը պատահեցաւ որ միտքին պարէինք, եւ օդին մէջ խեն-թութիւն մը տարածուած ըլլալու էր որ՝ պարած առենս իր ամէ ականջին վրայէն անդին հրեցի զանգուր մը եւ չընչեցի — «կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ քեզ, կը սի-րեմ քեզ»:

Ցետոյ վախցայ: Բայց մինչեւ այս օրս չեմ դիտեր, թէ լմցա՞ւ թէ ոչ, գիտ-ցածս այն է թէ հաւաքոյթը չվերջացած՝ բաւ որ պիտի ճաշէր ինձի հետ յաջորդ օրը, եթէ քարտէրի հաւկիթ հրամցնէի իրեն: Խոստացայ:

Մեր մէջտեղը գտնուած սեղանին վրայ քարտէրի հաւկիթներ կային բոյնի մը մէջ, որ որոշակի ցոյց կուտար այդ թըռ-չուններուն ընտանեկան պայմանները, եւ գտնուիք մղեցի իր կողմը առանց ծանրքին նայելու, որովհետեւ զարմանալի բան մը, անհաւատալի բան մը, յիշատակելի բան մը չէ՞ր որ Օր· Փրիսիլա Բիվըրս ինձի հետ պիտի ճաշէր: Անշուշտ որ այդպէս էր: Ուստի աւելի քան յօժար էի իրեն համար փճանալու, բայց երե-ւակայեցէք յուսախաբութիւնս, երբ պըն-դեց իր բաժինը վճարել: Աւանդական առնականութենէն մղուած բողոքելու վը-րայ էի, երբ ո՛վ զարմանք, սեղանը անե-րեւոյթ եղաւ, ճաշարանը եւ սպասաւոր-ները աներեւոյթ եղան, եւ արդարեւ սպառոսպուռ անյայտացում, աչքիարհի մէջ թողլով միայն անոր աչքերը, որ իմիններուս մէջ կը նայէին տագնապալի պազ նայուածքով մը, որ ըսել կ'ուզէ.— «Ո՞վ է այս մարդը որ կը խորհի, թէ կրնայ ինձի համար վճարել: Իմ հաւա-սա՞ռս է»: Ու ես նուաստացայ իրեն առ-ջեւ:

Այդ միջոցին, Փրիսիլա դեռ քանեւմէկ տարիէն չէր լրացուցած, ինձմէ քանի մը ամսուան մեծ, բայց արդէն իսկ անոր դեզանի սիրունութեան չուրջ բան մը կար, զոր «յուսահատիչ» կոչեցի, թէեւ չեմ դիտեր, թէ ի՞նչպէս պէտք է արդա-րացնեմ այս յուզումնալից մակդիրը:

Արդեօք ա՞յնպէս ըսեմ թէ անոր դեղեց-կութեան չուրջ բան մը կար, որ կարծես կը ժխտէր իր սեփական արժանիքը, թէ Փրիսիլա ծնած էր իրեն մէջ եղած ամէն բանի ունայնութեան ինքնաւեր զգացու-մով: Այո՛, ինքնագոհ, բան մը կար Փրիսիլայի չուրջ, եւ ասիկա ակներեւ եղած էր մեկուսացման խորունկ ձեւովը, իրրեւ մէկը, որ երկար տարեն մահուան հետ ապրած է: Բայց ի՞նչ էր եղածը, ան ի՞նչ կրնար ճանչցած ըլլալ մահէն, չէի կրնար հասկնալ: Արդեօք ա՞յնպէս կը զգար թէ իրեն մէջ բան մը կայ, որ դեռ կեանք չէ առած, բան մը որ ուրիշ-ներուն մէջ կը սպրտար եւ կը մղէր զա-նոնք յաջողութեան, եւ հետեւաբար ինքը միշտ մէկ կողմ դրուած էր, թէ իր հպա-ծէն ոչինչ կ'ելլէր, թէ ամէն ինչ կը վրի-պէր իրեն հետ, իր բարեկամութիւնները, իր բանաստեղծութիւնները, իր սէրերը: Ո՛չ, չէի կրնար հասկնալ զայն, եւ չեմ կրնար մինչեւ այսօր, թէեւ սիրելի բա-րեկամուհի մըն է:

Բայց սա տարօրէն էր, որ իրեն հանդի-պողը իրեն հետ կը տանէր բան մը անոր արհամարհանքին հանդէպ երկրորդական արժէքներու, որոնց կարդէն էին դա-տումի եւ վարմունքի պայմանագրական չափերը, նաեւ բան մը անոր խոնարհու-թենէն հանդէպ ճշմարտութեան ոգիին: Ա՛հ, անոգոք էր քերթողներու, զրագէտ-ներու եւ նկարիչներու անգործ հանդար-

տութեան, անոնց երեւակայութիւններուն կապուած էր սիրոյ եւ յուսահատութեան անհկարագրելի յուզումով մը, եւ հնար չէ ըսել թէ քանի՛ քանի քերթուածներ եւ նարավէպեր եւ պատկերներ ինք փրի-սիլա ներչնչած էր: Ահա կը տեսնէք թէ չէինք կրնար ապահով ղգալ մեզ անոր մասին, իր չրջակայքէն մեկնումի չէ – դամի զգացում մը կար միշտ անոր չուրջ: Կարծես կը լսէր վանդալուր խաչակրու-թիւններու կոչը, զոր մենք չէինք կրնար լսել, եւ այսպէս կը զգայինք թէ ան մեզի համար չէր, թէ իր երազ ոտքերը աստուածներէն կ'առաջնորդուէին դէպի վար մութ եւ արկածալից հեռքեր, ուր մեր փանաքի միտքերը չէին համարձա-կեր ընկերանալ իրեն: Աւա՛ղ, եթէ խոհ-դարէութեան ամէնէն աւելի սիրածն է ապագան զարդարել ճակատագրական նուրբ բառերով, մինչ իրական ապագան սովորաբար ուրիչ բան չէ եթէ ոչ գծուծ դրծ մը՝ որմէ թերեւս կարելի ըլլար խուսափիլ, այս դէպքին, եթէ Փրիսիլա վարուէր աւելի կնավայել ձեւով: Բայց այս նիւթին վրայ այս լարով առաջ չեր-թանք, որովհետեւ «կնավայել» բառը շատ սարսափելի բառ մըն է, որ կը նը-ստացնէ եւ կ'ընդարմացնէ վիպասանին երեւակայութիւնը:

(2 – Շար·)

ՊՐԿԻՉ-ՀԱՐՍՆՔՈՎ

ԴՈՂՏՈՎՀԱՆ - ՄԱՀՎԱՆԴԱՆ

ՎԱՂՈՎՔՈՎՆ

ՄՐՑՈՒՅԹԻ ՎԱՂՎԱ ՊԱՏՄՎԱԾՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Գ.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՏԱՐՈՆԱՑՈՒ

Ղամբ. Ցուցիչ 21թ. Ծնած Մուշի գավառի Մարգավանդ գյուղը։ Մանկությունը անցկացրել է հայրենի գյուղում։ Ուսումը ստացել է Մուշի Ս. Կարապետ վանքի դպրոցում։ Մասնակցել է Մուշի ինքնապաշտպանական մարտերին։ Ապրիլյան հերոսամարտերից հետո անցել է Վանի լեռները, ապա՝ Արարատյան դաշտ։ Ռազմական գործողությունների ավարտից հետո վերադարձել է Մուշ, ապա՝ Կարին։ Ապրել է Ալեքսանդրապոլում, Երևանում։ Աշխատել է որպես գյուղատնտես։ Ներկայումս թոշակառու է։

— Ինչո՞ւ որոշեցիք գրել ձեր հուշերը։

— Ես ինձ համարում եմ ոչ թե գրող, այլ ականատես։ Ես ուզում եմ, որ ապագա սերունդը իմանա, թե ինչ ենք տեսել մենք, մեր ծնողները, մեր ազգը։ Ես ուզում եմ, որ մեր ժողովուրդը չկորցնի իր հիշողությունը։ Ես ուզում եմ, որ մեր ժողովուրդը միշտ հիշի, թե ինչ ենք կորցրել մենք։ Ես ուզում եմ, որ մեր ժողովուրդը միշտ հիշի, թե ինչ ենք կորցրել մենք։ Ես ուզում եմ, որ մեր ժողովուրդը միշտ հիշի, թե ինչ ենք կորցրել մենք։

— Ձեր հուշերը ինչպե՞ս եք գրել։

— Ես գրել եմ ամեն օր, ամեն գիշեր, ամեն ժամ, ամեն րոպե։ Ես գրել եմ այնքան, որ ձեռքերս թմրել են, աչքերս մթնել են, գլուխս պայթել է։ Ես գրել եմ այնքան, որ ինձ թվացել է, թե ես էլ չեմ կարող գրել։ Ես գրել եմ այնքան, որ ինձ թվացել է, թե ես էլ չեմ կարող գրել։

— Ձեր հուշերը ո՞ւմ եք նվիրել։

— Ես նվիրել եմ իմ հարազատներին, իմ ընկերներին, իմ գյուղացիներին, իմ ազգին։ Ես նվիրել եմ նրանց, ովքեր ապրել են, ովքեր տառապել են, ովքեր մեռել են։ Ես նվիրել եմ նրանց, ովքեր ապրել են, ովքեր տառապել են, ովքեր մեռել են։ Ես նվիրել եմ նրանց, ովքեր ապրել են, ովքեր տառապել են, ովքեր մեռել են։

— Ձեր հուշերը ի՞նչ են։

— Ես չգիտեմ, թե ինչ են իմ հուշերը։ Ես գրել եմ այնպես, ինչպես որ հիշել եմ։ Ես գրել եմ այնպես, ինչպես որ հիշել եմ։ Ես գրել եմ այնպես, ինչպես որ հիշել եմ

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Վանեան եւ զաւակները,

Պ. Կարօ Վանեան,

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սիմիթեան,

Ինչպէս նաեւ Իզմիրլեան, Աղազարեան, Շապրերի, Տիւմուլէն, Գրիգոր, Վանեան, Սվաճեան, Մանկոյեան եւ Մամիկոնեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, հրոչ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՎԱՆԵԱՆԻ

(ԾՆԵՆԱԼ ՍԻՄԻԹԵԱՆ)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 25ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին:

Թաղումը կը կատարուի յետագային խարբում (Սուտան):

Որեւէ մահազդ ղրկուած չընդունելով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»ի — Մեր ցաւակցութիւնները Վանեան եղբայրներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին կի Մուսայեան Սեդրակ Մատիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

×

Մոնթրէալէն այրի Տիկին Զաքար Զաքարեան իր քրոջ՝ Տիկին Մարգրիտ Քէօլէեանի (Անիէռ) մահուան քառասունքին առթիւ 20 տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մկրտիչ Զատիկեանի *մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Թագուոր Ղազարոսեան 50 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ Տիկին Ն. Պաամաճեան, նոյն առթիւ 50 ֆր. նոյն նպատակին:*

×

Տիկին Գոհարիկ Պապկեանի *մահուան առթիւ Տիկիններ Արմենուհի Խաչիկեան եւ Անժէլ Կազերեան կը նուիրեն 50 ֆր. Կաթ. Խաչի օգափ. կայանին, 50 Հայ Դատի Յանձնախումբին, 50 Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, 50 կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքներուն եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ին:*

ՆՈՒԷՐ

Ողբ. Տիկին Էմմա Դաւիթեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են փոխան ծաղկեպսակի, Փարիզի եկեղեցւոյ.—

Անտոնեան ընտանիք 250 ֆր., Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գալուստեան, Պր. Ռաբիկ Իշխոյէ 100ական, Պր. Ռոպէր Պօրչալեան 50 ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օրգ. Մարմինը շնորհակալութեամբ առացած է Պր. Գ. Շիրվանեանէ (Մոնթրէալ, Քանատա) 25 տոլար իր մօրը մահուան տխուր առթիւ, եւ Տիկին Մարիամ Ակոնայեանէ 100 ֆր., Տիկին Ճէնազեանէ 50, Օր. Էլմոնէ Ճիվէլէքեանէ 20, Տիկին Մարի Սատիմէնքօֆ (Ծնեալ Ղազիկեան) ցաւալի մահուան առթիւ: Նաեւ Տէր եւ Տիկին Պարոյր Վարդանեանէ 100 եւ 50 ֆր. Տիկին Պարսիպանեանէ իր ամուսնոյն յիշատակին:

×

Կաթ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնը 100 ֆր. կը նուիրէ հայ Մշակոյթի Տան շինութեան, փոխան ծաղկեպսակի, ընկերուհի Լուսածին Զազըրեանի մահուան տխուր առթիւ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

14 Սէնթ Օնորիճ տէ Փէրք

Փակուած են արձանագրութիւնները

Ա. խումբը կը մեկնի Զորեքշաբթի Յուլիս 2ին: Արձանագրուող մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ, Մէթրօ Քաստէ:

ԾՈՎԱՏՅԻՆ ԶՐՕՍՊՏՈՅՏ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանէն դէպի

Ile Jersey

վերապահուած միայն ծնողքներուն

14 ՅՈՒԼԻՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՍ 13

Գեղարուեստական բաժին — երգ, պար, արտասանութիւն եւ ֆիլմ

Շամփուրով խորոված (պատրաստուած կարմիր Խաչուհիներու կողմէ)

Ալբանադրութեանց եւ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 2, 985–36–53

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութեան համար

Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան	100
Վարդանոյշ Օնապաշեան (Կոլընոպլը)	100
Սուրէն Փափազեան	100

ՎԱՐՁՈՒ Է

CANNES

(Côte d'Azur)

Քաղաքին հիւսիս կեդրոնը, 5րդ յարկ, նոր յարկաբաժին մը, Յուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր 2–3 հոգիանոց ընտանիքի մը համար:

Մանրամասնութիւններու համար դրել՝

G. KARAYAN

20, Rue Latour-Maubourg

06400 CANNES

ou téléphoner de 13 à 14 h. 30 ou entre 20 et 21 heures (93) 38-64-48.

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՔ.—

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կ'իրակի Յուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը երեքշաբթի, Յուլիս 1, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՒՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ինթեակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ (Յուլիս 4) ժամը 20·30ին:

ՎԻԼԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կամիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը Շաբաթ (Յուլիս 5) ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Ալթիւ խումբի ժողովը այս Զորեքշաբթի, Յուլիս 2, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Ս. Գրիգոր Նարեկացի Մխիթեան պարտէզներուն մէջ, կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը՝

38, Route de Collonges

St. Cyr au Mont d'Or.

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ Յուլիս 5 ժամը 20·45ին

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ

Պաշտօնական բացում

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԵՂԵՌՆԻ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

ինչպէս նաեւ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

պատմական գունաւոր գեղարուեստական

ՖԻԼՄԸ

Ծախքերու մասնակցութիւն

կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին – MUSEE GUIMET

Place d'Iena, Paris 8 — Métro Iena

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑՆԱՑՈՒԻ

Վր. Փափազեանի՝

ԺԱՅՕՐԸ

(*La Falaise, sous-titres français*)

ՄԿՆԻԿԸ

(LA SOURIS)

Dessin animé en couleurs

ENTREE 12 FRANCS

Billets en vente chez :

Chirinian, 36 rue de Cléry, Paris 2e Tél. : 231-49-78

Massis, rue Saulnier, Paris 9e,

Elékian, 32, rue de Trévise, Paris 9e 824-63-46

Benlian, 53 bis, Bl. Rodin, Issyles-Moulineaux, Tél. : 642-05-82

Boyadjian, 121, rue Etienne-Dolet, Alfortville

Djizmedjian, 31, rue Paul-Déroulède, Bois-Colombes, Tél. 781-09-72

Sourenian, 7 rue Rollin, Paris 5e, Tél. 325-04-13

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆԴԻ

78ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը, ժըմճենա դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբին:

Առատ կերուխում, նուագ, պար, երգ, շամփուրով խորոված:

Կը հրաւիրուի շրջանի Հայութիւնը հաճելի օր մը անցընելու:

Անձրեւի պարագային ապահովութիւն ձեռք առնուած է:

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN

34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
2
MERCREDI
2 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·334

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.334

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻՍՔԱՐ ԼԱԻԱՏԵՍ Է

—o—

Նախագահին խօսքերուն դլխաւոր նպատակն էր ապահովութիւն տալ Ֆրանսացիներուն թէ աշնան մեծ խառնակութիւններ պիտի չըլլան եւ կրնան իրենց սիրտը հանդիստ արձակուրդի երթալ։

Թիւքար որ ճշդեց թէ կրնայ նախատեսուած ժամանակամիջոցէն աւելի խօսիլ, որովհետեւ չունի սովորական ժամացոյցը (աւրուած է ու չինելու տրուեր է…) չեչտեց թէ արտաքին առեւտուրին վիճակը լաւ է, պինդը չատ չեն բարձրանար եւ հաւանաբար մինչեւ տարւոյն վերջ, յաւելումը 10 առ հարիւրը չանցնիր, գործադրկութիւնն ալ պիտի նուազի, տնտեսական գործունէութիւնը կամաց պիտի ունենայ նաեւ դուրսը անցած-դարձածէն, ազատական ընկերութիւնը լաւ ճամբու մէջ է եւ Ֆրանսա ամուր երկիր մըն է, որ խառնակութիւն ներչ վանալու պէտք չունի եւ հանդարտութիւն ու յառաջդիմութիւն պէտք է ճանչնայ։

Ինչպէս միշտ ժխքարի ճառէն զոհ են իր կուսակիցներն ու կողմնակիցները ու զժգոհ՝ ընդդիմութեան խմբաւորումներ։ Սէ· ժէ· Թէ·ն կ'ըսէ թէ Հանրապետութեան Նախագահը այժմէականութիւնը կը դիտէ եւ կը վերլուծէ ինքնագոհունակութեան հայելիէ մը։ Սէ· Լֆ· Տէ· Թէ·ին համար ժխքար, արձակուրդնե – րու նախօրեակին փորձած է մեծաքանակ հանդարտեցուցիչ կլլել տալ, իսկ Լֆ· Օ· չի բաժներ Նախագահին լաւատեսութիւնը։

ԼԻԲԱՆԱՆ 6 ՀՕԳԻՆՈՑ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ԿԱԶՄԵՑ ԲԱՑԱԼ...

—— o ——

ՁՈՀԵՐՈՒ ՄԷՋ ՀԱՑԵՐ ԱԼ ԿԱՆ

—— o ——

Երկուշաբթի օր, Քարամէ ի վերջոյ դահլիճ մը կազմեց, որ միայն փոխանցման ընոյթ կրնայ ունենալ եւ իրրեւ դըլխաւոր առաքելութիւն խաղաղութեան վերահաստատումը երկրին մէջ։ Այս դահլիճը միայն վեց անդամներէ կազմուած է բայց Ֆալանժիստ (ֆաշիստ կը դրէ իտալերէն) նախարար չունի։ Կան սա – կայն Ֆալանժին կողմնակիցներ ինչպէս՝ Քամիլ Շամուն, Հանրապետութեան նախկին նախագահ։

Այս դահլիճին միւս անդամներն են ուրիշ Քաչիա Քարամէի կողքին, Ֆիլիփ Թաքլա (Արտաքին նախարար), Աոէլ Օրլեան, Մաճիա Աբլան եւ Թուէնի (այս վերջինը որ տէրն է Օրխան–Լը ժուռ թերթին, Տեղեկատուութեան նախարար կը դառնայ)։

Իրաց այս կացութեան մէջ, Քարամէի կը մնայ վերահաստատել խաղաղ մթնոլորտը, որպէսզի Լիբանան վերագտնէ իր դիմագիծը։

Մինչ այդ բախտները եւ կորսուած գնդակները բազմաթիւ զոհեր պատճառած են։ Այսպէս կիրակի օրուան Օրխան – Լը ժուռ կը գրէր թէ Շաբաթ օր, Պուրճ – Համուտի մէջ սուրհանդակատակ կարապետ Սարգիս Գույումճեան (37 տարեկան) եւ Գրիգոր Սարգիս Թումմասեան սպանուած են երբ խումբ մը բարեկամներով կը խօսէին։ Գնդակներու տարափ մը իրենց դլխուն թնկած է։

Կիրակի օրուան ծանրակչիռ դէպքերու մասին, Երկուշաբթի (Յունիս 30) օրուան Օրխան – Լը ժուռէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները ինչ կը վերաբերի Հայերուն։

Երկու ռոմէք քաշուած են Ձէյթաւուիի Դաշնակցական ակումբին վրայ, 12 հոգի վիրաւորուած է, որոնցմէ երեքը՝ ծանրօրէն։

× Հրազունդ մը նետուած է Երեւան Տէմիրճեանի եւ ուրիշ մը Պարզեւ Շիրինեանի բնակարաններուն վրայ։

× Անորոշ թիւով հրազունդեր թնկած են Էշրէֆիէի հայկ· ակումբին քովը, տանեակներով մեռեալ եւ վիրաւոր կայ։

Բազմաթիւ վիրաւորներ յոյն – օրթոտոքս հիւանդանոցը փոխադրուած են։ Առնց մէջ կան.— Վազգէն Մարկոսեան, Սուրուճիք Գուրիւքանեան, Մարտիրոս Գոնեալեան, Նշան Պովհաննէսեան, Փօլ–Լէոն Աբրահամեան, Զաւէն Գուրթ – պէէեան, Օհաննէս Պետրոս Փէթէեան, Սամուէլ Համուլեան, Նեհրապ Գոզնի – ճեան, Բիւզանդ Յակոբ Աղրանեթեան։

Մեռեալներու անուն չկայ։ Ճշդենք թէ ոչ մէկ բախտ կայ Հայերու մէջեւ, ընդհակառակն ոչ մէկ տեղ Հայերը միջամուխ եղած են բայց ինչպէս Լիբանացիներու համար, Հայերու համար ալ պարագան նոյնն է, կը բաւէ գնդակի մը ճամբուն վրայ գտնուիլ։

Քանի մը տողով

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրք իշխանութիւնները կը չարունակեն տեղահան ընել Յոյները իրենց տուներէն այն չրջաններուն մէջ զոր գրաւած են։ Սկիզբը 200 յոյն–կիպրացիներ արտաքսուած էին եւ կը յայտնէին թէ իրենց հետ միայն կրցած էին քիչ մը հագուստեղէն առնել։ Քշուած են դէպի Նիկոսիա։ Այս տեղահանութիւնը, որու վարպետ են Թուրքերը, հին փորձառութիւն ունենալով այդ մարզին մէջ, կը չարունակուի եւ ներկայիս թիւը 770ի հասած է արդէն։ Նիկոսիա հասած դաղթականները յայտարարած են թէ միայն մէկ պայուսակ կրցած են առնել եւ աւելցուցած են թէ տուներնին թալանի ենթարուած էր։ Կը չեչտուի թէ այս զանգուածային տեղահանութիւնները դէմ են ՄԱԿի բանաձեւերուն։

ՄԱԿԱՐԻՈՍ կարեւոր ժամադակութիւն մը գտած է Արաբներուն մօտ եւ չրջապտոյտէն ետք, յայտարարած է յունական Ակրոպոլիս թերթին թէ միայն Ամերիկայի գործադիր իշխանութեան փոփոխութիւն մը կրնայ օգտակար ըլլալ կիպրոսի, մանաւանդ եթէ Էոուրբա Ֆենըտին դայ։ Մակարիոս կը խորհի թէ կըրնայ կիպրական հարցը կապել Մերճաւոր Արեւելքի հարցին թէեւ չուզեր մանրամասնութիւններ տալ Արաֆաթի հետ իր խօսակցութեան մասին։ Մակարիոսի չըրջապտոյտը անտեսական գետնի վրայ ալ օգտակար եղած է։ Մոնտ կը գրէ թէ Մակարիոս մէկէ աւելի պատճառներ ունի զոհ ըլլալու, քանի կրցած է քանդել Թուրք քարոզչութեան այն առասպելը, ըստ որուն Կիպրոսի հարցը զուտ կրօնական հարց մըն է յոյն–կիպրացի քրիստոնեաներու եւ Թուրք–Կիպրացիներու մահմետականներու միջեւ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհ· քարտուղարը՝ Լընս, Նափոլիի մէջ յայտարարեց թէ Մ· Նահանգներու Քոնկրէսին դրած արդելքը Թուրքիոյ ընծայուած ամերիկեան օժանդակութեան վրայ, «սխալ կարգադրութիւն» մըն է, քանի կը տկարացնէ Աթլանտեան Ուխտի արեւելեան թեւը։ Թուրքիոյ նախկին վարչապետը՝ Էճեվիտ, քննադատեց Քիսինկէրը Ամերիկայի դաշնակիցներուն դէմ իր կատարած սպառնալիքներուն համար։ 150·000 հոգիի ներկայութեան Էճեվիտ յայտարարեց, թէ «Մ· Նահանգներու Արտաքին նախարարը խօսքով պատասխանած է եւ իր ըսածն այն է, թէ ով որ կ'ուզէ կրնայ հեռանալ Դաշնակցութենէն»։ Քիսինկէր ճշդած էր սակայն, սիրտը չկոտրելու համար Թուրքերուն, թէ իր յայտարարութիւնը («Թող չկարծեն մեր դաշնակիցները թէ չնորհ մը կ'ընեն մեզի հետ ըլլալով») Թուրքիոյ չէր վերաբերեր։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 24)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Երեւանի Կեդրոնական հրապարակի ճարտարապետական համակառոյցը ամբողջացաւ Հայաստանի պետական պատկերասրահի նոր չէնքով՝ կառուցուած անուանի ճարտարապետ Մարկ Գրիգորեանի նախագիծով։ Ի տարբերութիւն Խորհ· Միութեան պատկերասրահներու համար սովորական դարձած յարդարական սրահներու ձեւին, ճարտարապետը ցուցահանդէսին 60 սրահները օդակաճեւ սկզբունքով դասաւորած է՝ վերէն դէպի վար։

Ճարտարապետը, որ 75 տարեկան է, նախագծած է Երեւանը զարդարող աւելի քան 60 չէնքեր։ Լաւագոյններէն են Մաթենադարանը, պետական չէնքերը, արհեստակցական միութիւններու տունը եւ Թղթատարին չէնքը։ Մօտ ատենէն իր նախագիծով Երեւանի մէջ պիտի կառուցուի միջազգային դիտական ժողովներու տունը։ 750 տեղնոց դահլիճով այդ չէնքը բոլոր յարմարութիւնները պիտի ունենայ ոչ միայն ժողովներու, այլեւ ներկայացումներու եւ համերգներու համար։

×

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան լոյս ընծայեց Կամար Գրիգորեանի «Ռուս–հայ գրական եւ մշակութային փոխ – յարաբերութիւնների պատմութիւնից» աշխատութիւնը։ Հեղինակը հետազօտած է ռուսեւհայ յարաբերութիւնների սկզբնական ժամանակաշրջանը, այդ կապերուն արտացոլումը գրական գործերու մէջ։ Հեղինակը պրպտած է բազմաթիւ տպագիր եւ դիւանական աղբիւրներ։

Հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն ժէ· դարու աշխարհիկ եւ եկեղեցական նկարիչ Յոզդան Սալթանովի վերաբերեալ տեղեկութիւնները, Պետերբուրգի ԺԸ· դարու հայկական գաղութի կեանքին, Ռուսիոյ մէջ հաստատուած առաջին հայկական տպարաններու եւ ուսումնական հաստատութիւններու, յատկապէս արեւելեան լեզուներու Լազարեան ճեմարանի գործունէութեան նուիրուած տուեալները։

Գիրքին բաժիններէն մէկը նուիրուած է Պուշկինի, Լերմոնտովի գործերը հայերէնի թարգմանած մշակոյթի գործիչներուն, ռուս գրականութեան հետ նեղ – բանգեանի, Իսահակեանի, Տէրեանի ունեցած կապերուն։

×

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Երեւանի երիտասարդական կազմակերպութիւններու նախաձեռնութեամբ ըստեղծուած արուեստի երիտասարդական համալսարանի դասախօսութիւններուն ներկայ կ'ըլլան 200 դպրոցականներ։ Նկարիչներ, դրագէտներ, քննադատներ գրականութեան եւ արուեստի զանազան հարցերու նուիրուած դասախօսութիւններ կը կատարեն։

Correspondance du "Monde"

N.D.L.R. — Ainsi que nous l'avions annoncé dans notre numéro du 28 Juin, « Le Monde » avait publié dans son numéro du 26-27 Juin deux lettres ayant trait aux Arméniens. Nous reproduisons la lettre des Thierry, qui ne nécessite aucun commentaire.

ARCHEOLOGIE ET ESPIONNAGE

D'autre part, M. et Mme Thierry, historiens de l'art, nous donnent leur témoignage :

Tout intérêt pour la culture arménienne et même toute allusion au problème arménien sont sujets interdits par le gouvernement turc actuel. En Turquie orientale, les voyageurs isolés sont suspects, et seul le tourisme organisé et bien programmé est toléré sans trop de tracasseries policières.

Ainsi s'explique que notre activité d'historiens de l'art ait été récemment considéré en Turquie comme subversive par la sûreté d'Etat et que l'on nous ait officieusement signifié que nous étions devenus indésirables sur tout le territoire turc.

Depuis vingt ans, nous nous sommes attachés à l'inventaire des monuments byzantins d'Anatolie et des monuments apparentés, géorgiens et arméniens. Notre dernier séjour, en Août 1974, a été marqué par toute une série de brimades policières dont une séquestration. Retenus, en effet, pendant trois jours dans les locaux de la sûreté de la ville de Van et empêchés de joindre notre consul, nous avons été inculpés d'espionnage, puis jugés pour outrage à policiers et finalement acquittés. Cependant, voici qu'un nouveau procès s'ouvre à Van ; nous y serons jugés par contumace et probablement condamnés, mais, devançant la sentence, le gouvernement turc actuel nous refuse l'entrée en Turquie pour « activisme pro-arménien ». En fait, dans nos publications et nos conférences, nous avons toujours gardé le détachement indispensable aux inventaires et présentations chronologiques et soigneusement évité toute allusion et *a fortiori* tout engagement politique. Nous ne nous dissimulons pas que la recherche de la vérité historique nous attire la vindicte des nationalistes turcs sans pour autant satisfaire les nationalistes arméniens.

C'est, en effet, notre inventaire des monuments arméniens en Turquie orientale qui est à l'origine de l'ostracisme dont nous sommes les victimes et apparemment pas nos inventaires byzantin et géorgien. Evidemment, nos travaux pourraient être détournés de leur but et utilisés pour étayer des revendications territoriales que le peuplement actuel de la Turquie orientale ne justifie plus, massacres et exil ayant fait disparaître à peu près complètement la population arménienne de cette région. Il n'en reste pas moins qu'il est inutile de nier l'existence d'un peuplement arménien ancien en Asie Mineure orientale.

Que des policiers ignorants aient confondu archéologie et espionnage ou subversion n'est pas pour surprendre, mais que ce jugement ait été répercuté jusqu'au centre du pouvoir, voilà qui est inquiétant et qui traduit une conception bien puérile de la vérité historique (...).

L'interruption de nos travaux est d'autant plus ennuyeuse que la formation d'autres chercheurs spécialisés nécessite des années de préparation et d'expérience ; ils seront, d'autre part, exposés aux mêmes vexations et empêchements que ceux que nous avons connus.

Il est finalement déplorable de voir se développer en Turquie, pays longtemps réputé pour sa courtoisie et son hospitalité, les méfaits de la xénophobie et d'un hypernationalisme qui semble un des maux caractériques de notre époque.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՇՓԱԴՐԱՄԻՆ ԵՏԵԻԻ ԿՈՂՄԸ

— Օ —

Ա.

Յաւուվ լսած էի Գրիգոր Կիրակոսեանի արկածի մասին։ Պաշտօնական աղբիւրներէ եղած էինք. նախ Նոր Դալրոցի մէջ (Պոլիս) երեք տարի, 1912–1915, յետոյ – պատերազմէն ալ, 1932–36, Կիպրոսի Մելգոն – եան կրթ. Հաստատութեան՝ ուր 27 տարի պաշտօնավարած եմ, վերջին 12ը իբր Բարեգործականի Ընդհ. Տնօրէնութեան կոչուելէ վերջ։ Այդպէս երկար տարիներ իրեն հետ յարաբերութեան մէջ գտնուած ըլլալով չատ լաւ ճանչցած եմ դինքը, եւ հակառակ դպրոցավարութեան, ուսմանց ծրագրի, կարգապահական դրութեան եւ այլ հարցերու մասին մեր միջեւ խոր տարակարծութեանց, ցաւալի պարագանե – րու բերմամբ խուլ կամ բացէ ի բաց բախումներու նոյնիսկ, «բարեկամ» մնա – ցած էինք։ Ուստի մեծ հետաքրքրու – թեամբ կարդացի իր յիշատակին նուիրուած Յուշարար – Միութիւնի Թիւը որ անցեալ օր միայն ձեռքս անցաւ պատահ – մամբ։ Մայրէ ի ծայր փառաբանութիւն կիրակոսեանի անձին, արժանիքներուն, դործունէութեան, հայ ժողովուրդին մատուցած ծառայութեանց։

«Բացառիկ դէմք մը իրրեւ տնօրէն, հմուտ ուսուցանող, օժտուած իմացական եւ վարչական արտակարգ կարողութիւններով, տէր զօրաւոր անհատականութեան, գերակշռող հեղինակութեան մը առկայութեամբ։ Անտասիկ ասոնք են բարեմասնութիւնները որոնք կը կազմեն իր անձին ամենայատկանշական գիծերը, տարբեր ձիրքերու առընթեր։

«Կոչումով եւ պատրաստութեամբ արժէքաւոր դաստիարակ մըն էր. իբր ուսուցիչ եւ տնօրէն երեսուն տարի պաշտօնավարած (...)։ Իր անունը սերտօրէն կապուած է Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան հետ, որ իր տնօրէնութեան շրջանին հետզհետէ բարձրացաւ երկրորդական վարժարանի մակարդակին, դառնալով լոյս տաճար մը արտասահմանի Հայութեան։ Կիրակոսեանի համար դպրոցը ոսկեղէն կամուրջ մըն էր ընտանիին եւ ընկերութեան միջեւ, ուրկէ կ'անցնի մանուկը դէպի կեանք, կամ տնկարան մը ուր կը բողբոջեն եւ կը կազմաւորուին տղուն իմացական կարողութիւնները ու բարոյական իմացումները, յետագային իր արժանի տեղը գրաւելու համար հասարակութեան մէջ, իսկ ուսուցիչը չոր հաշիւներ եւ կարծր գիտելիքներ սոր – վեցնող վճարեալ պաշտօնեայ մը չէ, այլ մարդ կերտող եւ նկարագիր դարբնող ազնուական էակ մը։ Մեր պարագային հայ ուսուցիչը ազգապահպանութեան առաքեալ մըն է, որ ազգին պատմութիւնն ու հայրենիքին սէրը կը ներշնչէ աշակերտին եւ հաւաքական ջանքերու ընդունակ կը դարձնէ զայն որպէսզի պահուի սե – րունդներու յաջորդականութիւնը։ Երբոր Արեւմտահայ դպրոցին ամբողջական պատմութիւնը գրուի, Գրիգոր Կիրակոսեանի անունը գնահատանքով պիտի արձանագրուի Ռեթէոս Պէրպէրեանի, Յովհաննէս Հինդլեանի եւ ուրիշ երախտաւորներու կարգին։

«Շուք ու հեղինակութիւն ունեցող մըտաւորական մըն էր, հմուտ էր մեր լեզուին գրաբարին եւ աշխարհաբարին, եւ մատենագրութեան, կը գործածէր պերճ եւ ճշգրիտ հայերէն մը։ Անխոնջ ընթերցող մըն էր մեր մայրենի գրականութեան, մանաւանդ մատենագրութեան եւ արեւմտեան դպրութեանց, յատկապէս փրանսական եւ անգլիական գրականութեանց, որոնցմէ բաւական եւ որակով ընտիր էջեր հայերէնի փոխադրած է։ Իրմով կը մեկնի վերջին մոհիկանը, իր սիրական բացատրութեամբ։ Մեծ եղեռնէն վերապրած եւ սփիւռքի մէջ մեր որբաշխարհիկ սերունդ պատրաստած մեր մտաւորականութեան փաղանգին որուն արժանաւոր մէկ ներկայացուցիչն էր Գ. Կիրակոսեան։

«Ան հոգածու ուշադրութիւն ցուցաբերեց Միութեան կրթական եւ երիտասարդական ձեռնարկներուն նկատմամբ եւ անգիջող կեցուածքի, կազմակերպութեան մէջ յայտնաբերուող կեդրոնախոյս ազդակներու եւ պառակտիչ շարժումներու դէմ։ (...) Իր անունն ու գործը գուրգուրանքով եւ երախտագիտութեամբ պիտի յիշուին Միութեան տարեգրութեանց մէջ»։

Ուրիշներ ալ գրած են.

«Մեծ հանութեամբ է որ կը տեսնեմ իր փորձառու մանկավարժի գիտական արժէքին հով իր գրագէտի ալ արժէքը։ Իր ոճը անսպգիւտ է, բառերը ճիշդ, պարբերութիւնները ողորկ եւ յղկուն։ Այս զըրոյկը որ «Հայ Ուսուցչին Ուղեցոյց»ն է, կրնայ ծառայել իբր առաջնորդ մեր շատ մը գրողներուն։

«Գրիգոր Կիրակոսեանի համար ճիւրակաս շահ, անձնական փառասիրութիւն եւ նոյնիսկ փիզիքական առողջութիւն այնքան չէին հետաքրքրեր որքան բարեգործականի բարօրութիւնը։

«Ան ուսուցիչ մըն էր, մտաւորական մը եւ վարիչ մը։ Ան նոյնիսկ հայկական տունն էր, դպրոցը, եկեղեցին. այլ խօսքով գեղեցիկ համադրութիւններու մարդը։ Եւ արդէն ես այն զգացումը ունեցած եմ թէ այս մարդը իր անձով մեր ժողովուրդին գրեթէ բոլոր առաքինութիւնները կը մարմնաւորէր։ Ինձի համար ան տեսակ մը ժողովրդական դէմք էր, արմատացած Հայաստանի եւ, ինչպէս կը սիրեմ ըսել, արեւմտեան բաղաքակրթութեան մէջ պատմական դէմք մը։

«Այսօր անգամ մը եւս կ'որբանան իրեն աշակերտած բազմահարիւր Մելգոնեացիներ, որոնց որբութիւնը իմ մտածել տուած էր իր խղճամիտ հօր մը գուրգուրանքով։

«Գրիգոր Կիրակոսեան սէր տածեց հանդեպ մարդկութեան՝ Վիրգիլիոսի նկարագիրը յատկանշող ազնիւ սէր, ունեցաւ Սոկրատի նկարագիրը յատկանշող մելամաղձոտ համակրութիւն մը հանդէպ մարդկային տառապանքին, բարութիւն՝ տկարներու եւ պարտուածներու եւ գութ՝ դժբախտներու։ (...) Ան նրբութեան եւ համեստութեան արտայայտութիւնն է, իրեն տրուած մեծ հոգիներուն, հազուագիւտ առատաձեռնութեամբ մը։ Ազգապահպանութեան առաքեալ, ազգային ականաւոր գործիչ՝ (...), մեծ ծառայութիւններ մատուցած ազգին (...)։ Ամբողջ սերունդ մը անհետացաւ իրեն հետ»։

Բայց վերջ տանք երկար մէջբերումներու եւ բաւականանք թուելով, խառնիխուռն, մա'ս մը այն բազմաթիւ անգամ կրկնուած բարեմասնութիւններէն, որոնցմով, ոսկեայ թելերու պէս, ընդելուզուած են թերթին սիւնակները։

«Պատկառելի գլուխ, անմատչելի արտաքինով բայց ոսկեայ սրտով, «աչքի ընկնող հրապարակագիր», «հմուտ, նշանաւոր, մեծ մանկավարժ», «հազուագիւտ տնօրէն՝ օժտուած ուսումնական բազմակողմանի եւ հաստատ պաշարով, իմացական եւ վարչական բարձր կարողութիւններով ու մանաւանդ հայ դաստիարակի անձնուէր ոգիով», «մի ազգային պատգամ», « բեղուն հայրենասէր », «շուրջիններուն համար հոգեղէն դպրոց», « գոհողութեան գերագոյն օրինակ », « հայրական շինիչ խորհրդատու » «ջալերիչը խոստմնալից աշակերտներուն», «պատմական մեծ դէմք», «մեծ մարդ», եւայլն, եւայլն։

Այս տարափին տակ քիչ մը ամէնուն ծանօթ մանրամասները յիշեցի։ Այրեցած կին մը պզտիկ մանչուն հետ ամուսնոյն յուզարկաւորութեան կ'երթան։ Պատուհանին ա՛յնպիսի բարեմասնութիւններ, առաքինութիւններ կը վերագրէ հանգուցեալին, ա՛յն աստիճան գովեստներ կը շռայլէ որ կինը չփոթահար. –

— Կարծեմ սխալ տեղ եկեր ենք, պատա՛կս, դադաղին մէջինը հայրիկը ըլլալու չէ, ըսելով տղուն ձեռքէն բռնած դուրս կ'ելլէ ժողովարանէն։

Բայց լուրջ ըլլանք եւ արդա՛ր։ Անուրանալի է որ Կիրակոսեան անխոնջ աշխատող, նոյնպէս անխոնջ ընթերցող, բաւական լայն զարգացումի տէր, դրոժունեայ մարդ մըն էր դիւրին պրող, դիւրին խօսող ալ ճոխ բառամթերքով որ ոսկայն — փակագծի մէջ ըսենք — հոմանիշներու մի քանի դիպերու մէկ քանի մատնանշումներուն եւ գրութիւններուն ո՞ր ճը «պերճ» ըլլալէ աւելի ուռուցիկ կը գարձնէր, դասատանդութեան մէջ ոգին իսկ իյ ս'էֆուրէ փաղէ ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք։

Հայրենասէր էր անտարակոյս եւ երեք դարերէ ի վեր հայութեան կեդրոնացած ջարդերու, տեղահանութիւններու, բռնագաղթերու, ցեղասպանութեան եւ ցրուման դէմ։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր թերութիւնները, իր տկարութիւնները։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելութիւնները, իր սէրերը։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի մարդիկը։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի գործերը։

Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի գաղափարները։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի ժամանակները։

Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի վայրերը։ Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի ազգերը։

*Ինչպէս ամէն մարդ, ունէր իր ատելի եւ սիրելի ազգ

ՊՐԿԻՉ-ՀԱՎՈՒՐԸ

— o —

ՓՈՔԻԿ ԲԻ ՇԵՉՈՂԸ

(Ե. Ե. Վիրջիի դրաւ)

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԸ — ՓՈՔԻԿ

ԿԱՈՑՏ ԱՐԱՋ

Տարիներ առաջ Ե. Վիր ապահովագրեց իր ոսկե ժամացույցը 8 ապահովագրական ընկերությունների, որոնց մասին կարելի է ասել, որ նրանք ամենաուրախ հաճախորդներն էին աշխարհում: Ամեն անգամ, երբ Վիր կորցնում էր իր ժամացույցը, նա պարզապես զանգահարում էր ընկերություններից մեկին, և ժամացույցը վերադարձվում էր: Ընկերությունները ոչ միայն ոչ մի բողոք չունեին Վիրի դեմ, այլև նրան ուղարկում էին նոր ժամացույցներ՝ ամեն անգամ, երբ նա կորցնում էր հինը: Ընկերությունները հասկանում էին, որ Վիրը ոչ թե ժամացույցները կորցնելու մասնագետ է, այլ ապահովագրական գործակալների համար նա ոսկե հանք է:

Վերջապես մի օր Վիրը ստացավ 34, իսկ նրա կնիկը՝ Ալիսը՝ 28 ժամացույց: Ընդհանուր առմամբ նրանք ունեին 62 ժամացույց, որոնցից 26-ը ոսկեզօծ էին: Ամեն անգամ, երբ Վիրը կորցնում էր ժամացույցը, նա ստանում էր նոր ժամացույց, և ամեն անգամ, երբ Ալիսը կորցնում էր ժամացույցը, նա ստանում էր նոր ժամացույց: Ալիսը ամեն անգամ ստանում էր ավելի թանկ ժամացույց, քան Վիրը:

Ի ՍՊԱՌ — Ամբողջ գործողության ընթացքում Վիրը չի կորցրել իր ժամացույցը:

Ա. Ա.

Ի ՎԵՐՋ

Ամբողջ տարիների ընթացքում Վիրը և Ալիսը ամուսնացած էին միմյանց հետ:

Ա. Ա.

ՀԱՆՁԱՐ ՉԻ ԼԻՆԻ

(Ա. Ա. Միլնի դրաւ)

Ա. ՊՈՒՐԱՆ

Ա. ՊՈՒՐԱՆ

Ա. ՊՈՒՐԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Տէր-Յակոբեան, Պ. Ասատուր Հոլոբիկեան, զաւակները եւ թոռները մասնաւոր չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագրով, ծաղկեպատկով կամ փոխան ծաղիկի նուէրներով իրենց յարգանքի բաժինը բերին իրենց սիրելի զաւկին՝

ՄԱՌԻ ՀՈԼՈԲԻԿԵԱՆԻ

(ծննդ. Տէր-Յակոբեան)

կսկծալի մահուան եւ քառասունքին առթիւ որ տեղի ունեցաւ Մայիս 9ին Ուրբաթ օր, Մարսէյլի մայր եկեղեցին։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՍ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի, Յուլիս 6, Վարդավառի օրինն առթիւ Տարօն – Տուրուբերանի բոլոր նահատակներու յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Վարդավառի առթիւ պատարագ կը մատուցուի։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կաթողիկէ համայնքի Ս. Գրիգոր Նարեկացի Միութեան պարտէզներուն մէջ, Կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը՝

38, Route de Collonges
St. Cyr au Mont d'Or.

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE

Շաբաթ Յուլիս 5, ժամը 16էն սկսեալ Բալուեան գրատուն, 9 rue de Trévise։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON

LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).

DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30

LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 30

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ՝—

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր Ժողովի կիրակի Յուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԾԱԽՈՒ Է

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Պարագաներու բերմամբ ծախու է չատ գեղեցիկ չէնք մը, մեծ խանութ, երկու յարկ, ութ սենեակ, ծաղկանոց պարտէզ մը, աղբիւր, կառատուն, փողոցի վրայ, ամէն յարմարութիւն, ամէն առեւտուրի համար։ Կը յանձնուի պարապ։

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Պ. ՊԼԸՔԵԱՆԻ
120 Avenue de Romans
26000 VALENCE

VIENT DE PARAITRE LA 2e EDITION

LES ARMÉNIENS CONNUS ET INCONNUS

DE NOE A NOS JOURS
par
HAGOP - KRIKOR
Editions LA PENSEE UNIVERSELLE
3 bis, Quai aux Fleurs
75004 - PARIS
Tél. : 325-85-44
Prix 20 F. TTC

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԿԱՆԴԻ

78ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Վիճակի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, Կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը, Ժըմենս դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբին։

Առատ կերուխում, նուագ, պար, երգ, համփուրով խորոված։

Կը հրաւիրուի ընկերական հայութիւնը համալի օր մը անցընելու։

Անձրեւի պարագային ապահովութիւն ձեռք առնուած է։

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ Յուլիս 5 ժամը 20·45ին

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ

Պաշտօնական բացում

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԵՂԵՌՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

ինչպէս նաեւ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

պատմական գունաւոր գեղարուեստական

ՖԻԼՄԸ

Ծախքերու մասնակցութիւն

կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Եղթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ (Յուլիս 4) ժամը 20·30ին։

×

ՎԻԼԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը Շաբաթ (Յուլիս 5) ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Աջթիւ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Յուլիս 2, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն-Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները այս Ուրբաթ Յուլիս 4, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԾՈՎԵՋԵՐԵԱՅ ՕՐ ՄԸ՝ DIEPPE

Կազմակերպուած
Փարիզի Էսաեան Սանուցի կողմէ

ՅՈՒԼԻՍ 6, ԿԻՐԱԿԻ

Հաւաքուիլ կառ տիւ Նորտ, Քաֆէ Քիւրվիէօրի առջեւ, ժամը ճիշդ առաւօտեան 7ին։ Վերադարձ՝ ժամը ճիշդ առաւօտեան Իսաեանական համճեմի մթնոլորտ։ Պատրաստ մեր օթոքառով ծովեզերեայ զբօսանները։

Ծախքերու մասնակցութիւն 50 ֆր.
ճաշ ազատ

Հեռախօսել Պր. Ասլանեանի՝
842–08–57 *ժամը 18էն վերջ*

ԱՅՍ ԶԲՕՍԱՊՕՏՈՅՏԻ ՀԱՍՈՅԹԸ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ-ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին
MUSEE GUIMET
Place d'Iena, Paris 8 — Métro Iena
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
Վր. Փափազեանի՝

ԺԱՅՕԸ

(La Falaise, sous-titres français)

ՄԿՆԻԿԸ

(LA SOURIS)

Dessin animé en couleurs

ENTREE 12 FRANCS

Billets en vente chez :

Chirinian, 36 rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 231-49-78
Massis, rue Saulnier, Paris 9e,
Elékian, 32, rue de Trévise, Paris 9e
824-63-46
Benlian, 53 bis, Bl. Rodin, Issyles-Moulineaux, Tél. : 642-05-82
Boyadjian, 121, rue Etienne-Dolet, Alfortville
Djizmedjian, 31, rue Paul-Déroulède, Bois-Colombes, Tél. 781-09-72
Sourenian, 7 rue Rollin, Paris 5e,
Tél. 325-04-13

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ԹԱՒ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գործակցութեամբ

AÉROFLOT et INTOURIST

Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—

2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Յուլիս 4
Յուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Յուլիս 17
Յուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Յունուար 8, 76

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ ենթադրեալները
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
3
JEUDI
3 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·335

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.335

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, 3 Յունիս 24)

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Ի՞նչ ընել, եթէ, օրինակ՝ տարերային ազէտի հետեւանքով հազարաւոր մարդիկ անպատսպար մնան: Չէ՞ որ նոր տուներ կառուցանելու համար շատ ժամանակ եւ նիւթական մեծ ծախքեր պէտք են... այս կացութենէն դուրս գալու միջոց մը առաջարկած են Երեւանի Բազմարուեստ – ութիւն ճարտարապետութեան ճիւղի ուսանողներ Կարէն Բալեան եւ Գէորգի Դարբինեան: Անոնք մշակած են երկու հազար բնակիչի համար նախատեսուած կացարանի մը նախագիծը· ասիկա կարելի է կառուցանել 5–7 օրուան մէջ:

Պատշգամներու սկզբունքով, որ այնքան տարածուած է Հայաստանի մէջ, շինութեան կառուցման արագութիւնը կապահովուի մեծաթիւ ձողերու միջոցով, որոնք կը կազմեն իւրաքանչիւր տան եւ ամբողջ շէնքին հիմնական կմախքը: Ե– րիտասարդները մնացեալ մասերուն կառուցման համար առաջարկած են ապբեստոցեմենտ (կրակէ պաշտպանուող նիւթ) որ ամէնէն աժան շինանիւթերէն մէկն է: Փորելու շատ քիչ ժամանակ կը յատկացուի, որովհետեւ տուները կը կանգնին ուղղակի գետնի վրայ:

Նախագիծին գլխաւոր արժանիքներէն մէկը այն է, որ աւելցնելով դիւրութեամբ իրարու միացող մեծաթիւ ձողերու թիւը, կարելի է շէնքին չափերը մեծցնել ուզած չափով: Շէնքին շինութեան թեքնիքը այնքան պարզ է, որ շինութեան կրնան մասնակցիլ նաեւ ապագայ բնակիչները:

Ճարտարապետներու կազմած նախա – գիծը, որ ներկայացուած է Իւնեսքոյի «Բնակարանը կառուցանել կարճ ժամա – նակուան մէջ» մրցումին, կրնայ օգտա– գործուիլ որեւէ վայրի մէջ:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Յունիս 23ին Լեհաստանի հեռատեսիլի երկրորդ կայանի հաղորդումներու յա– տուկ աղիւսը նուիրուած էր Հայաստանի: Լեհ նկարահան Գ. Դուբովսկիի «Ապա – րատեան դաշտին մէջ» դուներաւոր ժապա– ւէնի ներկայացումով սկսած է յայտա – գիրը· ասոր յաջորդած են Հայաստանի պատմութեան եւ մանուկներու երգչա – խումբի, ինչպէս նաեւ ճազի նուագա – խումբի ու ժողովրդական պարախում – բերու նուիրուած ժապաւէնները:

×

ԿԱՌՆՈՒՏԻ ՋՐԱՄԲԱՐԸ

Կառնուտի ջրամբարին յուրի մակար – դակը հասաւ 17 միլիոն խորանարդ մեթ– րի: Ասիկա հնարաւորութիւն կուտայ այս տարի ոռոգման ցանցին մէջ առնել Ա. – խուրեանի, Արթիկի, մասամբ նաեւ Անիի շրջաններու մօտ վեց հազար հեկտար հո– ղեր:

Ջրամբարը գլխաւորաբար յուր կը ստանայ Ախուրեան գետէն, ինչպէս նաեւ անձրեւներէ: Ջրամբարին տարողութիւնն է՝ 23 միլիոն խորանարդ մեթր: Նախա–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ ԽԱՂԱՂԵՑԱԻ

— o —

ԱՐԱՖԱԹ–ՔԱՐԱՄԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑՅ ՏԱԳՆԱՊԸ ՉԷ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

— o —

Վեց հոգինոց «Փրկութեան դահլիճ»ին գործը բաւական ծանր պիտի ըլլայ քանի ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ձեռք ձգուած խաղաղութիւնը խախուտ է եւ Ֆոթիտիէն տը Փարի յատկանշական խո– րագիր մը ունէր, Զորեքշաբթի առտու տեսուած է այդ մակարդակին հասցնել յառաջիկայ տարի:

×

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Նախարարներու Խոր – հուրդի որոշումով հաստատուած է Հա– յաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի քիմիական բնագիտութեան հիմնարկու – թիւնը: Հոս հետազօտութիւններ պիտի կատարուին քիմիական բնագիտութեան ճիւղերուն մէջ:

×

«ՍՈՎ· ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ 40ԱՄԵԱԿԸ

«Սով· Գրականութիւն» ամսագրի 40– ամեակին առիթ հանդիսի խմբագրու – թեան յանձնուեցաւ Հայաստանի Գերա – գոյն Խորհուրդի պատուագիրը: Գրող – ներու Միութեան ակումբին մէջ այս առ– թիւ խօսք առին Վ. Պետրոսեան, Գրող– ներու Միութեան վարչութեան Ա. քար– տուղարը, Ռ. Զարեան, որ ամսագրին նախկին խմբագիրը եղած է, ինչպէս նաեւ խմբագրական կազմի անդամներէն Ի. Զրբաշեան, Վ. Պարթիզուհի եւ գլխ– խաւոր խմբագիր Ստ. Կուրտիկեան:

×

ՇԻՐԱԿԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ 50ԱՄԵԱԿԸ

Շիրակի Ջրանցքին բացման 50ամեակին առիթ հրապարակային հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ, որուն ներկայ գտնուե – ցան Լենինական քաղաքէն, Ախուրեանէ, Արթիկէ, Ղուկասեանէ, Ամասիայէ եւ Անիէ ներկայացուցիչներ: Ջօսք առնող – ները ընդգծեցին Ջրանցքին մեծ կարեւո– րութիւնը Շիրակի տնտեսութեան մէջ: Ջրանցքին բացումէն ետք հացահատիկէն գատ, կարեւոր տեղ գրաւեցին շաքարի ճակնդեղի, եգիպտացորենի, բանջարե – ղէնի մշակութիւնները, զարկ տրուեցաւ լեռնային պտղաբուծութեան: Ջրանցքին մօտ կառուցուած Լենդէսը լուրջ խթան հանդիսացաւ Լենինականի արդիւնաբե – րութեան վերելքին:

«քիչ մը ջուր կրակին վրայ»: Արդարեւ կառավարութիւնը կաղմուելէն ետքն ալ, երկուշաբթիէն երեքշաբթի լուսանալիք գիշերը շատ ծանր կռիւներ տեղի ունե– ցած են եւ կ'ըսուէր թէ վերջին երեք օրուան քաղաքացիական կռիւներու մեռ– եալներու թիւը 500ի հասած էր:

Կազմուած դահլիճը հետեւեալ պատ – կերը կը պարզէ·—

Ռաշիտ Քարամէ (սիւննի) վարչապետ, նաեւ ելմտական, Պաշտպանութեան եւ Տեղեկատուութեան նախարար:

Քամիլ Շամուն (քրիստոնեայ – մարո– նի) Ներքին նախարար, նաեւ Թղթատարի եւ էլեկտրական եւ ջրէլեկտրական հայ– թայթումներու:

Ատէլ Օսէյրան (չիի մահմետական), նախարար Արդարութեան, Հանրային աշ– խատանքներու, տնտեսութեան եւ առեւ– տուրի:

Էմիր Մաճիտ Արսլան (տիւրզի) նա– խարար Առողջապահութեան, Հողագոր – ծութեան, Բնակութեան:

Ֆիլիփ Թաբլա (քրիստոնեայ, յոյն կա– թողիկէ), Արտաքին նախարար, Կրթա– կան եւ Մրապրի:

Ղասան Թուէնի (քրիստոնեայ, յոյն – օրթոտոքս) նախարար Աշխատանքի, Զբօսաշրջիկութեան, Ճարտարարուեստի եւ Քարիւղի:

Ասոնց առաջին գործը պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը հաստատելէն վերջ, վէր– քերը դարմանել եւ ամրան արձակուրդ – ներու այս օրերուն, տալ Լիբանանի իր հին դիմագիծը, որպէսզի զբօսաշրջիկու– թիւնը վերսկսի: Այս ուղղութեամբ առ– նուած առաջին քայլն է Քարամէ – Ա– ֆաթ հրադադարի համաձայնութիւնը, որ ի գործու կը դառնար երեքշաբթի, Յու– լիս մէկ, ժամը 17·45ին: Արաֆաթ ըն– դունած էր հրահանգել իր ֆետայիներուն որ օգնեն լիբանանեան ապահովութեան ուժերուն դէմ դնելու համար պաղեստին– ցի ծայրայեղներու կամ ձախակողմեան տարրերու խառնակութեանց փորձերուն: Արդէն իսկ Ֆալանժիստները վար առած են իրենց բարձրացուցած պատնէշները, զոր փոխարինած են ապահովութեան օ– րինաւոր ուժերը:

ԿԻՊՐՈՍ ԵՐԹԱԼՈՎ ԿԸ ԹՐՔԱՆԱՑ

—o—

Կիպրոսի կառավարութիւնը կ'ամբաս – տանէ Թուրքերը որ նոր զօրք եւ զինա – մթերք փոխադրած են իրենց գրաւած Հիւսիսային եւ զինուորական նոր գործողու – թեան մը վտանգը կը սպառնայ: Կառավա– րութեան բանբերը կ'ըսէ թէ զօրքերու համախմբումը կատարուած է հրադա – դարի գիծին երկայնքին եւ թէ թուրք– կիպրացի պահեստի բոլոր այրերը 18էն 45 տարեկան զօրակոչի ենթարկուած են: Թրքական Պայրաք ձայնասփիւռի կա – յանն ալ կը սպառնայ յայտնելով թէ «կղզիին ոչ–ազատագրուած մասը ապրող Թուրքերու հարցը պէտք է լուծուի ա– ռանց յապաղումի, հակառակ պարագա– յին մենք կը ստանձնենք զանոնք ազա – տագրելու պարտականութիւնը»: Թրքա – կան զրաւեալ շրջանէն տեղահանուած Յոյներու թիւը 800ի հասած է, կը զբէ Ինքերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն: Ֆոթի– տիէն տը Փարին կը զբէ նոյն առթիւ.— «Ապահով միջազգային անպատժութենէ, Թուրքիա կը շարունակէ զարկ տալ Կիպ– րոսի մէջ յարձակողականի եւ կ'ման իր քաղաքականութեան: Իր դրաման շրջանէն, Թուրքիա արդէն արտաքսած է 4000 յոյն–Կիպրացի, երեք օրուան ըն–

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ

Մ· ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

—o—

Յունիս 27ին գումարուած է Երեւանի քաղաքային Խորհուրդի նիստը:

Կուսակցութեան Երեւանի քաղկոմի ա– ռաջին քարտուղար Լ· Ներսիսեանի առա– ջարկով միաձայնութեամբ Երեւանի քա– ղաքային Խորհուրդի գործադիր կոմիտէի նախագահ ընտրուած է Մուրադ Մու – րադեան, որ քաղաքապետի պաշտօնակա– տար նշանակուած էր, Մայիս 14ին, առ– ժամապէս փոխարինելով Երեւանի նորըն– տիր քաղաքապետը՝ Հրանտ Ենգիբար – եան, որ մեռած էր Ապրիլ 28ին, իր պաշ– տօնին դլուխն անցնելէն քիչ ժամանակ ետք:

Նախագահի առաջին տեղակալ ընտըր– ուած է Հ· Մանուկեան, իսկ տեղակալ – ներ ընտրուած են Ս· Ղարաքէշիշեան, Ա· Մինասեան: Գործադիր կոմիտէի քար – տուղար ընտրուած է Ս· Հեքիմեան:

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ՝

Ա· ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

—o—

Լենինականի քաղաքային Խորհուրդի նիստին քաղաքային Խորհուրդի գործա – դիր կոմիտէի նախագահ ընտրուած է Ա· Նալբանդեան:

Նախագահի առաջին տեղակալ ընտըր– ուած է Հ· Մանուկեան, իսկ տեղակալ – ներ ընտրուած են Ս· Ղարաքէշիշեան, Ա· Մինասեան: Գործադիր կոմիտէի քար – տուղար ընտրուած է Ս· Հեքիմեան:

Թագքին: Կիպրական Ազգ· Խորհուրդը կը հաստատէ թէ արդէն 8000 Թուրք բեր – ուած են Անատոլուէն եւ տեղաւորուած»:

Քանի մը տողով

ՖԻԿԱՌՕ լոյս չտեսաւ Զորեքշաբթի լրագրողներու 24 ժամուան գործադուլին պատճառով: Լրագրողներու մէկ մասը (118) կը բողոքէ թերթին նոր տիրոջ դէմ: Վերջերս թերթին ընկերութեան մեծա – գոյն բաժնետէրը՝ Փրուվօ կը ծախէր իր բաժինը, զոր կը գնէր վեց միլիոնի (600 հին) Ռոպէր Հերսան: Այս մարդուն անձն իսկ է որ խնդրոյ առարկայ է: Արդէն տէր 11 օրաթերթերու, որոնց մէկը Փարի–Նորմանտի, Հերսան սիրուած եւ յար – գուած մէկը չէ: Լրագրողները կ'առար– կեն թէ խմբագրութիւնը այլեւս պիտի չվայելէ հարկ եղած անկախութիւնը, կասկածներ ունին Հերսանի դրամական աղբիւրներուն մասին եւ կ'ըսեն նաեւ թէ գնողներու մրցակցութիւն մը չեղաւ այլ ժամ առաջ Հերսանի ծախուեցաւ: Հեր– սանի անցեալն ալ խնդրոյ առարկայ կ'ըլ– լայ (գործակցութեամբ մեղադրուած է անցեալին): Հերսան, կ'ըսեն լրագրող – ները մամուլի մարդ չէ, գործի մարդ է եւ այս է մտահոգիչը Ֆիկառօի նման թերթի մը համար:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ. ներում չնորհեց անգլիա– ցի Հիլլի զոր մահուան դատապարտած էր: Մոպութոյի հետ տեսնուելէ ետք է որ Տատա այս որոշումը տուած է:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆՇՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ԳԼԱՋՈՐԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

— o —

Գլաձորի համալսարանի ուսանողու – թեան թիւին, ուսումնական ծրագրին, ուսուցչական դրութեան եւ առհասա – րակ դաստիարակչական դերակատարու – թեան մասին հին թէ նոր վկայութիւն – ներ՝ բացարձակ ստուգութիւն կը դա – ւանին աւանդուած ճիւղերու եւ դասա – ւանդ ուսուցիչներու բարձր մակարդակն ու որակը, սակայն նկատել կուտան որ ուսանողներու համբանքին մասին վս – հանցուած տեղեկութիւններ «անկատար» են. վիճելի եւ ստուգելի:

Պատմաբան Հայր Մկրտիչ Զամչեան, իր քառահատոր «Հայոց Պատմութեան» մէջ (հատոր Գ., էջ 326, 1786) կը վկայէ որ միայն Եսայի Նչեցիի ուսումնական – տութեան շրջանին Գլաձորի դպրոցը ու – նեցած է 363 աշակերտներ. «Եղեն քա – զում աշակերտք, զոր ոմանք թուեն ե – բեհիարիւրվաթսունեքեւ»: Հ. Ղեւոնդ Ալիշան իր «Սիսական»ին մէջ (էջ 23) կը հաստատէ որ Գլաձորի համալսարանէն 360 ուսանողներ վարդապետական աստի – ճան ստացած են: Իսկ Երեւանի մատենա – դարանին մէջ պահուող ձեռագրի մը մէջ (թիւ 4226) կը յիշատակուի անունը Գլա – ձորի դպրապետ Նչեցիի՝ իբրեւ «մեծ Եսայ վարժապետ ի նիչ գաւառէն, որ վարժեաց ՅԿ (360) աշակերտս»...

Հայաստանի գիտնականներէն փրոֆ. Աբգար Մովսիսեան, իր «Ուրուագծեր հայ դպրոցի եւ մանկավարժութեան» ա – նուն պատմաբանասիրական աշխատա – սիրութեան մէջ քննութեան նիւթ դար – ձնելով այս ու այլ տուեալները, կը խոր – հրդածէ.

— « Այս բոլոր փաստերը ասում են այն մասին որ իսկապէս Գլաձորը ունեցել է շատ աշակերտներ. սակայն պարզ է որ նա միանգամից այդքան աշակերտ չէր կա – րող պահել:

«Ոչ միայն Գլաձորի համալսարանում, այլեւ աշխարհի մի որեւէ համալսարա – նում այդ ժամանակ (13–14րդ. դարե – րում) 360 ուսանող միանգամից ունենա – լը բացառիկ երեւոյթ պէտք է համարել:

«Եթէ միանգամից այդքան (363 կամ 360) աշակերտ ընդունելը շատ էր Գլա – ձորի դպրոցի համար, ապա վաթսուն տա – րի գոյութիւն ունեցող այդ դպրոցի հա – մար այդքան աշակերտ տալը շատ քիչ էր:

«Ուստի, աշակերտների վերաբերող թի – ւերը խիստ վերապահութեամբ պէտք է ընդունենք»: (Անդ, էջ 175):

Անհիմն չնկատուի հանրօրէն այն են – թադրութիւնը թէ Գլաձորի վարժարան տա – րիներու ուսանողութեան թիւը նոյնիսկ մօտաւոր ստուգութեամբ ճշդել անկա – րելի է: Դոնէ մինչեւ այսօր յայտնաբե – րուած վկայութիւններու, ձեռագրային եւ մատենագրային արձանագրութեանց մէջ վարժարանական աշակերտութեան համա – դրամար թիւը չերեւիր: Իսկ թէ յիշա – տակուած 360ը կամ 363ը կընա՞յ մէկ – երկու տարիներու ուսանողութեան թիւը ըլլալ՝ իսկապէս անհատնական կը թուի: Այս պարագային ալ կը մղուինք... չա – փազանցութեան վերագրել այդ առաջա – ձեռնութիւնը:

Կը մնայ հետեւցնել որ թերի են յի – շատակութիւնները ու չատերու թիւը կամ անունը մոռացութեան է տրուած:

Մատենագրական գործերու մէջ իբրեւ Գլաձորեանականներ յիշատակուած յայտ – նի դէմքերու համագումարը կը նկատուի 100–150 .եւ եթէ նկատի ունենանք որ հռչակաւոր վարդապետներու կարգին նո՛յնքան ու աւելի՛ յիշատակուած ա – նուններ գոյութիւն ունեցած պէտք է ըլ – լան, կընանք համաձայն ըլլալ պատմա – գիրը – քանասէրներէ ոմանց այն ենթադ – րութեան որ համալսարանը վարժարան տարուան մէջ անպայման 600–700 ու – սանողներ ունեցած պէտք է ըլլայ:

Նկատի պէտք է ունենալ այն պարագան որ Գլաձորի, Տաթեւի թէ համարժէք այլ համալսարաններու մէջ՝ վանական բարձր ուսման հետեւող ուսանողներ 10էն մին – չեւ 20 տարի մնացած են այդ յարկերուն տակ... Եւ այս իրողութեան վաստակեալ յիշատակութիւնները կան պատմագրային ու մատենագրային վկայութեանց մէջ. (օրինակ, Յովհաննէս Որոտնեցի 12 տա – րիէն աւելի մնացած է Գլաձորի մէջ, Յովհաննէս գրիչ՝ 8 տարի, Ներսէս Սաս – նեցի՝ 7 տարի):

Եթէ Գլաձորեան ուսանողութեան թիւը վէճի ու վերապահութեանց առարկայ է մինչեւ այսօր, տարակոյս գոյութիւն չու – նի սակայն այն մասին որ վանական–դաս – տիարակչական այս ամրոցը իր ուսում – նական մակարդակով եւ ուսուցչական ո – րակով եղած է հռչակաւոր վարդապե – տարաններէն մին՝ Տաթեւի, Հաղբատի և Սանահինի նման բարձր տիպի վարժա – րաններու կարգի:

Մխիթար Երզնկացի եւ Յակոբ Թա – ղիադեցի Գլաձորի վարդապետներ էին: Ասոնցմէ չատ, շա՛տ աւելի կա – րեւոր հարցումներ կան: Ինչո՞ւ Կիրա – կոսեան կը տեսնէր Եղիպատոսէն հեռա – նալ՝ ուր երկու դպրոց վերակազմակեր – պած էր: Ինչո՞ւ 1932ին Մելքոնեանի աշակերտութիւնը եւ ուսուցչական մարմ – նէն մաս մը կ'ապստամբին իրեն դէմ, ոգեւորմէն ոմանք բանտ կը տարուին ոս – տիկանութեան կողմէ, յետոյ կը վտար – ուին կղզիէն, այդ առթիւ հրաժարուց – ուած ուսուցիչներն ալ դատարանի կը դիմեն: Դէպք՝ որուն արձագանգ կ'ըլ – լան, ի նպաստ ապստամբներուն, կարգ մը թերթեր՝ նոր Օր, Հայրենիք եւ, ան – հաւատալի՛ բան, Պայքար՝ չորս յօդ – ուածով կիպրոսի իր թղթակիցէն ղըր – կուած:

Ինչո՞ւ, եւ ի՛նչ ձեւով, Կիրակոսեան — «անաչառ եւ ուղղածիգ, ինչ որ իր կեան – քին բովանդակ տեւողութեան եղաւ իր

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՇՔԱԴՐԱՄԻՆ ԵՏԵԻ ԿՈՂՄԸ

— o —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչպէս վտառասիրութենէ, չահադի – տութենէ զերծ կրնայ նկատուիլ մէկը որ տեղեկագրերը, նամակները — բարեկա – մական նոյնիսկ — Ընդհ. Տնօրէն Մել – գոնեան կրթ. Հաստատութեանց կը տես – րագրէ երբ պաշտօնական թուղթին վրա – լը Հաստատութիւն տպագրուած է: Ինչո՞ւ իր աղջիկը Աղա Կարապետ Մել – գոնեանի հետեւորդ բարեկամուհիին ա – նունով մկրտուած Սաթենիկ կը կոչուէր եւ ինչո՞ւ Բարերարին մահուընէն անմի – ջապէս վերջ Տիանա եղաւ:

Բայց, ասոնցմէ չատ, շա՛տ աւելի կա – րեւոր հարցումներ կան: Ինչո՞ւ Կիրա – կոսեան կը տպիտուի Եղիպատոսէն հեռա – նալ՝ ուր երկու դպրոց վերակազմակեր – պած էր: Ինչո՞ւ 1932ին Մելքոնեանի աշակերտութիւնը եւ ուսուցչական մարմ – նէն մաս մը կ'ապստամբին իրեն դէմ, ոգեւորմէն ոմանք բանտ կը տարուին ոս – տիկանութեան կողմէ, յետոյ կը վտար – ուին կղզիէն, այդ առթիւ հրաժարուց – ուած ուսուցիչներն ալ դատարանի կը դիմեն: Դէպք՝ որուն արձագանգ կ'ըլ – լան, ի նպաստ ապստամբներուն, կարգ մը թերթեր՝ նոր Օր, Հայրենիք եւ, ան – հաւատալի՛ բան, Պայքար՝ չորս յօդ – ուածով կիպրոսի իր թղթակիցէն ղըր – կուած:

Ինչո՞ւ, եւ ի՛նչ ձեւով, Կիրակոսեան — «անաչառ եւ ուղղածիգ, ինչ որ իր կեան – քին բովանդակ տեւողութեան եղաւ իր դերցի՝ որոնք «բազում չարչարանօք վա – ան ուսման դեգերելով» դիմած են Գլա – ձորի լուսաղբիւրը, «երկրորդ Աթենք եւ մայրաքաղաք ամենայն իմաստից, մայր իմաստութեան» կ'որակեն այս վարդապե – տարանը: Դաւիթ Գետիկցի «իմաստու – թեան տուն» կը կոչէ զայն, Սիւնեաց աշ – խարհի պատմիչը (Օրբելեան) «ի կրթա – բանի աստուածեղէն տուից» բացատ – րութիւնը կը գործածէ՝ երբ կը խօսի ու – սանողական իր տարիներուն մասին, իսկ ուսուցչապետ Եսայի Նչեցի կը չեշտէ որ Գլաձորը կ'ուսուցանէր «ամենայն ի – մաստութիւնիք, կրթութիւն տեսական եւ գործնական իմաստից»...

Ուսումնական նիւթերու, ուսուցիչնե – րու եւ դաստիարակչական այլ կէտերու մասին կը խօսինք յաջորդով:

Մ. Թ.

նշանաբանը եւ նկարագրին անշեղ դիծը»

— հրաժարեցուց, 1933ի ամառը, բարու – նակ Թովմասեանը եւ Օր. Դերենկուհին, որմէ վերջ ալ, ի'ր նախաձեռնութեամբ (իրաւազէտ ըլլալով կեդրոնի այն տուն – ուան Վարիչ–Պատուիրակ Վ. Մալէզեանի պէս) ճանճնառապիր մը ստորագրել կը պարտադրուէր բոլոր ուսուցիչներու ան – խտիր. մխակրմանի, անարդար եւ նուաս – տացուցիչ յանճնառապիր՝ հակառակ ո – րուն ամէն դպրոցական տարեվերջի հաս – տատութեան «հոյակապ, անմոռանալի ուսուցչական կազմ»էն մէկ քանի հոգի կը ճամբուէին, այնպէս որ «հայ ուսու – ցիչ պիտի չմնայ Մելքոնեանէն չանցնող» կ'ըսէր մէկը:

Ինչո՞ւ «վարչական արտակարգ կարո – ղութեանց տէր» տնօրէնին գլխուն վրայ կեդրոնը հարկադրուեցաւ մատակարա – րական յանճնախումբ մը դնել — Մկր. Թօփճեանէ եւ Մ. Սուլթանեանէ բաղկա – ցած — որուն առաջին գործը եղաւ պէտ – պէնի շրայլօրէն գործածութեան սահման մը որոշել, հաստատել թէ ուսեասէրնե – ներու, դրենական պիտոյքի եւ այլ նիւ – թեր, որոնք մեծաքանակ կը գնուէին մա – տուցորապէս 400 հոգիի համար — աշա – կերտութիւն եւ պաշտօնէութիւն — բայց փոքրաքանակի գնով կ'անցուէին հաշիւ – ներուն մէջ:

Շատ չանցած ալ՝ ինչո՞ւ, 1936 փետ – րուարին, կեդրոնը հեռագրով հրաժարե – ցուց ի մեծ զոհունակութիւն եւ ուրա – խութիւն ամբողջ Կիլիկոսի Հայութեան, այն անձը որուն Պօղոս Նուպար պրած է եղեր քանի մը տարի առաջ. «Մխիթիանը բախտաւոր է ձեզ ունենալու իբր Տնօրէն մեր Նիկոսոխոյ Հատատութեան, որուն յառաջդիմութեան նուիրուած էք հոգեւին ինչպէս կ'իմանամ»:

Թէ «աղնուական մարդ, նկարագիր կերտող տիպար դաստիարակ», կիրակոս – եան ի՞նչ ընթացքներու մէջ գտնուեցաւ այդ առթիւ, չափազանց երկար պիտի ըլ – լար հոս պատմել: Բայց, ըսած խս, ամէ – նէն կարեւորը այն է թէ ի՞նչ ըրաւ յո – գուտ մեր կրթական գործին հայ ուսուց – չին ուղեցոյց «ոգելից պատգամ»ին հե – ղինակը, «ամէն ուր հայ ուսուցիչը, իբր հայապահպանութեան առաքեալ համա – րող եւ իր գործունքի առարկայ ընող ազգային մեծ գործիչ»ը:

Մելքոնեանի մէջ վարժապետանոց հաս – տատելու — որո՛ւն համար մանաւանդ պաշտօնի կոչուած էի կեդրոնին կողմէ – ընդդիմացաւ, ամէն տեսակ խոչընդոտ – ներ յարուցանել փորձեց զանազան հա – ւնիներով, եւ ինչ որ գլխաւոր պատ – ճառներէն մէկը եղաւ հրաժարեցուելուն: Ցետոյ ալ, Բարեգործականի Ընդհ. Տնօր – էնութեան պաշտօնին բարձրանալէ վերջ, մօտաւորապէս քառորդ դարու ըն – թացքին ի՞նչ ըրաւ ազգային երկրոր – դական վարժարանի ուսուցիչներ եւ պո – նէ Մելքոնեանի տնօրէն մը պատրաստե – լու համար: Համալսարանական կրթա – թոշակ կը յատկացուէր այսինչ կրթո – ղիկոսին, այսինչ առաջնորդին կամ Մաս –

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

ԳՐԵՑ՝ ՄԱՅՔԼ ԱՈՒԼԷՆ

Փրխիլայի մայրը իրապէս Տիկին Սօ – ֆըր Սմէյլ էր կոչուեր ի հարկէ, բայց յորմէհետէ յաճախ կը հանդիպինք Ամե – րիկայի մէջ Սօֆըր – –այսպէս, Սօֆըր — այնպէս, եւ յորմէհետէ Սմէյլ անգլիա – կան անունը հռչակ առացաւ, խորհեցայ թէ ա՛յսքան մեծ Տիկինի մը համար պատ – շաճ անուն մըն է այն: Բայց զրաց կա – րելի է արթագրութեան ենթարկել:

Միակ անձը, որուն երբեք հանդիպե – ցայ, որ ընաւ չէր սարսափեր Տիկին Սօ – ֆըր–Սմէյլէն, որ չէր քծներ այս կնոջ առանձնայատուկ անխոհեմութիւններուն առջեւ, որ կրնար ո՛չ ըսել անոր բռնի յորդորներուն — «Ամերիկացիք ահագին կենսունակութիւն ունին» — այդ անձը բնականաբար Փրխիլան էր: Փրխիլա չէր հաւներ բնաւ իր մօրը, ըսելով թէ ան «անօգ» մըն է, հասարակ կին մըն է, եւ, աւելի ըլլալով, անխոհեմ, եւ լուրջ ու – շադրութեան ու յարգանքի անարժան կը համարէր զանոնք որ յաճախ կը տես – նուէին իր մօրը հետ:

Ուստի Փրխիլա իմ մասիս ալ լաւ գա – ղափար մը չունէր:

Գալով Տիկին Սօֆըր – Սմէյլի, միշտ աչխարհի ամենալաւ կինն է իմ աչքիս, իր աղջկան առելութիւնը սրտին դրած էր:

Բայց եկաւ ժամանակ, ուր ինքն ալ հա – մակերպեցաւ Փրխիլայի բռնած դիրքին, դիտել տալով, թէ Փրխիլա դէշ աղջիկ չէր, միայն քիչ մը անկիւթ:

Եւ երբ իր ուշադրութիւնը գրաւեց սա՛ պարագան թէ իր աղջիկը դէշ անուն հա – նած էր, զայրոյթով կը հերքէր այդպի – սի բան մը, ըսելով թէ Փրխիլայի ու – նեցած արտառոց բարեկամներուն պատ – ճառաւ մէջտեղ եկած էին այդ չշուկնե – րը՝ ոչ թէ անոր թերի խառնուածքին, որ պաղ էր, իրօք պաղ, կ'ըսէր մայրը: Քանի քանի անգամ ես լսած եմ անոր բեր – նէն Փրխիլայի անթերիօրէն պաղ խառ – նուածքին խօսքը: Աւա՛ղ, խեղճ կինն: կարծես բառերուն լոկ ուժովը կ'աշխա – տէր ջրել ծանրակչիռ ճշմարտութիւնը: Կիները այսպէս են. մայրական սիրով ներչնչուած, անբարի լեզուներու խաղա – լիկ կը դառնան:

«Այս աղջիկը սառի պէս պաղ է», կ'ը – սէր Տիկին Ս. Ս.: «Ան մտաւորապէս կ'ապրի, ինծի պէս, միայն թէ ես քիչ մը աւելի կը հասկնամ չուրջիններս: Գա – լով «սէր» կոչուող բանին, Փրխիլա ին – ծի պէս կը խորհի, թէ այդ բանը ծայր աստիճան արտառոց եւ գեռաւ է: Եւ իր ամուսնին խօսած եմ յաճախ այս մասին, բայց ան (իր ամուսինը) այնքան Անգ – լիացի է, որ չի կրնար հասկնալ ամերի – կացի կիներուն խստամբերութիւնը: Սէ՛ր, մերձաւոր ոգիներու վսեմ հաղոր – դութի՛ւն, Փրխիլա կը հասկնայ եւ կը դնահատէ, եւ կ'ըմբռնեմ թէ այսօրուան օրս այսպիսի հաղորդութիւն չատ իսկ կայ մտաւորական երիտասարդներուն մէջ — միայն թէ կը մաղթեմ որ անոնք որ հաղորդութիւնը չունեցան դիչերները, որովհետեւ մարդիկ չատ տարօրինակ են — բայց ուրիչ որեւէ տեսակ սէր Փրխիլա կը գտնէ անպէտք ու հասարակ: Ասիկա լաւ բան չէ՞ արդեօք: Փրխիլա — սիրեցեալ Փրխիլա: Եկուր, սիրելիս, ե – կուր ներկայացնեմ քեզ Պ. Վակրոֆի, որ լեհ է, բայց չատ լաւ կը հասկնայ հոռմէական դրամներէն, այնպէս չէ՞, Պ. Վակրոֆ: Մե՛ղք որ Եւրոպայի ամէ – նէն աւելի օժտուած այս աղջը, Լեհերը, իրենք իրենց չեն ճշդորոշած իրենց ճա – կատագիրը, բայց ասոր պատճառը ան – շուշտ ատորին դրացութիւնն էր, որուն մէջ կ'ապրին:

Դուք պէտք է մեզի հետ մնաք Անգլիա, Պ. Վակրոֆ, միայն թէ կը խնդրեմ, որ մուրը կոխելէն վերջ Հայտ փարք չեր – թաք, ապա թէ ոչ ձեր ամէնէն բնական չարժուածները սխալ կը հասկցուին: Կը խորհիք, չէ՞, թէ աղջիկս երկու տարիէն աւելի է, որ ամուսնացած է: Այնքա՛ն թարմ, այնքա՛ն դեռ աղջնակ, այնքա՛ն դեռ անփորձ: Կը տեսնէք, թէ այս է ա – հա ձեր եւրոպական մարմնամոլիկ քա – ղաքակրթութիւններուն վրայ մեր՝ Ասիա – րիկացիներուս առաւելութիւնը — ջեր – մութեան պակասը մեզ թարմ կը պահէ: Բայց ամէն բան իր հակառակ կողմը ու – նի, չէ՞, Պ. Վակրոֆ: Աղջիկները ամէն ինչ չատ հեռուները կը տանին, նոյնիսկ խելքն ու խստամբերութիւնը: Եւ ասիկա որքան վհատեցուցիչ է իրենց ամուսին – ներուն համար:

Այո՛, կ'ուզէ՞ք հաւատալ ինծի, թէ աղ – ջիկ մը այսօրուան օրս իր խելքը մեղ – լուկ մը այսօրուան օրս իր խելքը մեղ – լալուանին աւեն իրեն հետ կը տանի դէմարկի մը պէս, ուստի զարմանալու չէ որ ծնունդներուն սակը երթալով վար կը ցատքէ կ'իջնէ: Այսուհանդերձ, ես խելքին կողմն եմ, Պ. Վակրոֆ: Ուրախ եմ, որ Փրխիլաս պաղ վերլուծող միտք մը ունի, կամ պէտք է ըսեմ մայր եկե – ղեցիկ պէս միտք մը: Հովէն քշուող եւ տարօրինակ մարդիկ ներս կը մտնեն ի հարկէ, բայց ընդհանրապէս յարաւեւ, Պ. Վակրոֆ, յարաւեւ»:

(4 – Շար.)

ՊՈՒՐԱԿԱՅԻՆ-ՀԱՎԱՏՈՒՄՆԱՅԻՆ ԴԱՎԱՅՈ

ՅԱՂՆԿՈՎ ՆԱԿՎ

Բ·

— Չի՛ մոռացել, ասես, ինչպես ես ջուրը մտել, ինչպես ես ջուրը ընկել... Ախ, ինչ ասեղնագործ էր, ինչ ասեղնագործ էր... Ես ինքս եմ ասեղնագործել, ես ինքս եմ ասեղնագործել, ես ինքս եմ ասեղնագործել... Ինչ ասեղնագործ էր, ինչ ասեղնագործ էր

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի, Յուլիս 6, Վարդավառի տօնին առթիւ Տարօն – Տուրուբերանի բոլոր նահատակներուն յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Վարդավառի առթիւ պատարագ կը մատուցուի։

×

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 6, Վարդավառ է։ Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

կը պատարագէ Գ.Ի.Տ ԵՊՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.Ր.Ք. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 7 Յիշատակ է մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պիտի մատուցուի պատարագ։ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց։

×

ԼԻՈՆ — Ս. ՅԱԿՈԲ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնս կը յայտնէ թէ յառաջիկայ կիրակի Յուլիս 6, մեր Փրկչի այլակերպութեան տօնին առթիւ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի պատարագ։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10ին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։ Երգեցողութիւնները կը կատարուին դիւպիս երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վազգէն Փէչտիմալճեանի։

Սկիզբ պատարագի ժամը 10·45։

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ Կաթողիկէ համայնքի Ս. Գրիգոր Նարեկացի Միութեան պարտէզներուն մէջ, Կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը՝

38, Route de Collonges
St. Cyr au Mont d'Or.

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.
Editions ENTENTE

Շաբաթ Յուլիս 5, ժամը 16էն սկսեալ Բալուեան գրատուն, 9 rue de Թրեվիզ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գրիգոր Ճօլօեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի «Ցառաջ»ին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Շահան Վահանեան 100 Ֆր., Տիկին Արաքսի Խուպէսէրեան 100 Ֆր.։

×

Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան Գր. Ճօլօեանի մահուան առթիւ 10ական Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի եւ «Աչխարհ»ի եւ Տիկին Էլիզ Միրիճեանի յիշատակին 10 Ֆր. «Հայաստան»ի (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

×

Այվազեան եւ Տէյիրմէնճեան ընտանիք 200 Ֆր. կը նուիրեն Ուսանողներու Օգն. Մարմնին Տիկին Գարակէօզեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։ Ողբացեալը մահուընէ քանի մը օր առաջ ոտնած էր իր հարիւրամեակը։

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՒՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Եղիազարեան Էջի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ (Յուլիս 4) ժամը 20·30ին։

×

ՎԻԼՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը Շաբաթ (Յուլիս 5) ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ա – կումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն–Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները այս Ուրբաթ Յուլիս 4, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՐԲԵՐԴԻԱԿԱՆ միութեան կարասնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը երկուշաբթի Յուլիս 7, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պր. Գէորգ Կաթողիկեանի տունը։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

ԱԶԳ. ՏՕՆԸ
ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՓՈՓՐԻԿ ՆԱՒԱՊՏՈՑՏ
ՄԸ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ
3 ՕՐ ՀԱՆԳԻՍՏ

Մեկնում Շաբաթ, Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14։

Հաւաքուիլ ՇԱԲԱԹ ժամը 7·30ին Կառաւիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօր։

Մեկնում Մօ, Մոնմիրայ, Շալոն–սիւր–Մառն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ճաշ) Վերտէօն, Մէս, սահմանագլուխ, Սառը – պրիւք, Քայզերլաութերնէ Լուտվիկսհաֆըն, Վիզպատըն եւ Ռուսրսհայմ (բնակութիւն)։ Կիրակի փոքրիկ պատյտ Հռենոսի վրայ, ճաշ նաւուն վրայ։ Իրիկունը ազատ։

Երկուշաբթի, Յուլիս 14, մեկնում նախաճաշէն ետք դէպի Լիւքսանպուրգ, ճաշ ճաշարան մը, գնումներ եւ մեկնում դէպի Փարիզ։ Ժամանում ժամը 21ի առիթներ, կառաւիւ Նոռի առջեւ։

Դիմել՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-1901
ԷՍՏԻՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

Հ. Յ. Դ. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ.—

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

Կեդրոնական Ֆրանսայի մեր բոլոր բոլոր կազմերը ընկերական ընդհանուր ժողովի կիրակի Յուլիս 6, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
դամբարանի համար բացուած
հանգանակութեան Գ. ցանկ

Կարպիս Ջրբաշեան եւ Պերճ Ճէզվէճեան 500ական Ֆր., Զարեհ Մուրատեան 200, ճարտարապետ Պ. Դուրեան եւ Օր. Անի Ազամեան 100ական, Տիգրան Պալեան 25, Տիկ. Աստղիկ Ճանիկեան 20։

Դումար 1445, նախորդ դումար 3000, ընդհ. դումար՝ 4445 Ֆր.։

Կը խնդրուի դրամական առաքումները կատարել Հ. Գ. Ընկերակցութեան գանձապահին՝ Յակոբ Վէզիրեանի հասցէով՝
84, Rue Adolphe Guyot
92 Bois-Colombes

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆՔԻ
78ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Վիէննի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը, Ժըմինա դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբին։

Առատ կերուխում, նուագ, պար, երգ, չամփուրով խորոված։

Կը հրաւիրուի ջրջանի Հայութիւնը հաճելի օր մը անցընելու։

Անձրեւի պարագային ապահովութիւն ետք առնուած է։

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ Յուլիս 5 ժամը 20·45ին

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ
Պաշտօնական բացում
ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԵՂԵՌՆԻ
ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

ինչպէս նաեւ
ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ
պատմական գունաւոր գեղարուեստական
ՖԻԼՄԸ
Ծախքերու մասնակցութիւն
կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Jean-Marie CARZOU

Signera son livre

Un Génocide Exemplaire Arménie 1915

le Samedi 5 Juillet
à 11 heures et 17 heures à la Librairie
G. Bruyère
7, Place Aristide Briand
à VIENNE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Կաթ. Խաչի վարչութիւնը Պր. Փաթրիք Քիւրքէեանի ընդ Օր. Իպսկէլ Աւագեանի նշանախօսութեան ուրախ առիթով, շնորհակալութեամբ ստացած է խօսեցեալներու հարազատներէն հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ զպրոցին.– Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէյիրմէնճեան (Լիոն) 100 Ֆր., Հաճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ալիքեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Գապազճեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Վ. Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Քիւրքէեան 200ական Ֆր.։

ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕՐ ՄԸ՝ DIEPPE

Կազմակերպուած
Փարիզի Էսաեան Սաճուցի կողմէ

ՅՈՒԼԻՍ 6, ԿԻՐԱԿԻ

Հաւաքուիլ Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվիէօրի առջեւ, ժամը ճիշդ առաւօտեան 7ին։ Վերադարձ՝ ժամը ճիշդ առաւօտեան Իսաեանական հաճելի մթնոլորտ։ Պատրաստ մեր օթոքառով ծովեզերեայ զբօսանքները։

Ծախքերու մասնակցութիւն 50 Ֆր.
Ճաշ ազատ
Հեռախօսել Պր. Ասլանեանի՝
842–08–57 *ժամը 18էն վերջ*

ԱՅՍ ԶԲՕՍԱՊՏՈՒՏԻ ՀԱՍՈՅԹ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ-ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին
· MUSEE GUIMET
Place d'Iena, Paris 8 — Métro Iena
ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ
Վր. փափազեանի՝

ԺԱՅՕՐԸ
(La Falaise, sous-titres français)

ՄԿՆԻԿԸ
(LA SOURIS)
Dessin animé en couleurs

ENTREE 12 FRANCS
Billets en vente chez :

Chirinian, 36 rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 231-49-78
Massis, rue Saulnier, Paris 9e,
Elékian, 32, rue de Trévise, Paris 9e
824-63-46
Benlian, 53 bis, Bl. Rodin, Issyles-Moulineaux, Tél. : 642-05-82
Boyadjian, 121, rue Etienne-Dolet, Alfortville
Djizmedjian, 31, rue Paul-Déroulède, Bois-Colombes, Tél. 781-09-72
Sourenian, 7 rue Rollin, Paris 5e,
Tél. 325-04-13

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F.
de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
4
VENDREDI
4 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·336

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.336

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍԻԿ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 30)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ՏՈՐՊԵԴՕ» ՄՐՑՈՒՄԸ

«Արարատ» իր վերջին երկու մրցումները կատարեց մրցակից խումբերու դաշտին վրայ եւ խաղաց այնպէս, ինչպէս պիտի մրցէր իր սեփական դաշտին վրայ՝ անընդհատ յարձակելով ու գեղեցիկ ոճ–մավարութիւն մը կիրարկելով: Ճիշդ է, Մոսկուայի մէջ Յունիս 29ին չյաջողեցաւ յաղթել «Դորպեդօ»ին, քանի մրցումը վերջ գտաւ 1–1 արդիւնքով, սակայն մինչեւ վերջ Արարատցիները էին, որ կը յարձակէին:

Առաջին կիսախաղին Երեւանցիներէն աչքի զարկաւ Մխրտչեան, որ յաճախ կը մասնակցէր յարձակողական գործողութիւններու եւ կը նպաստէր Մոսկուացիներու բերդին առջեւ վտանգաւոր պահերը ստեղծելուն: Մոսկուացիներուն յարձակումը 26րդ վայրկեանին անակնկալ մը եղաւ: Խրթրոստին թեթեւ հարուածը տուաւ գնդակին եւ կը թուէր, թէ Աբրահամեան դիւրութեամբ կը բռնէ գնդակը: Այդպէս չեղաւ, Աբրահամեան սխալեցաւ եւ Մոսկուացիները կէտ մը նշանակեցին: Երեւանցիները չընկճուեցան եւ ընդմիջումէն չորս վայրկեան առաջ երիտասարդ Խորէն Յովհաննիսեան, որ իր լաւ խաղով այլեւս «Արարատ»ի հիմնական կազմին մէջ մտած է, քսան մեթրէն գնդակը բերդին մէջ կը մտցնէ:

Երկրորդ կիսախաղին Երեւանցիները վերսկսին կազմակերպեցին զօրաւոր յարձակումները, բայց Մոսկուացիները կուռ պաշտպանութիւն մը հաստատած էին:

Այս ձեւով ախոյենական մրցաշարքի առաջին շրջանի վերջին երկու մրցումներէն առաջ «Արարատ» 16 կէտով կը գրաւէ երկրորդ տեղը՝ երեք կէտով եւս մնալով Կիեւի «Դինամօ»էն:

Ախոյենական շարքին յաջորդ մրցումը՝ Օդեսայի «Չերնոմորեց»ի դէմ, տեղի պիտի ունենայ Երեւանի մէջ, Յուլիս 6ին:

×

ԵՐՐՈՐԴ ՏԵՂԸ

Ուկրանիոյ Կալուշ քաղաքին մէջ տեղի ունեցաւ խուլ–համրերու ազատ ոճի ըմբշամարտի Սորհ· Միութեան ախոյենութեան մրցաշարքը: Հայաստանի խումբէն Ալեքսանդր Մարկոսեան (90 քիլօ) գրաւեց երրորդ տեղը:

×

«ԿԱՐՕՏԻ ԴՈՇՆԸ»

Լոյս տեսաւ երիտասարդ բանաստեղծ Վաչիկ Յովհաննիսեանի «Կարօտի դոյնը» բանաստեղծութիւններու հատոր – ծոն, որ կ'ընդգրկէ «Սիրոյ դոյնը», «Կարօտի դոյնը» եւ «Հաւատի դոյնը» բաժինները· ատոնք բանաստեղծին վերջին տարիներու ստեղծագործութիւններն են: Կ'արտացոլեն մեր օրերու մարդոց ապրումները՝ սէրը, կարօտը եւ հաւատը հայրենի հողին ու կեանքին հանդէպ: Կարգ մը բանաստեղծութիւններ նուիրուած են հայրենի բնաշխարհին՝ կապուտաչեայ Սեւանին, Հայոց լեռներուն, Երեւանի, Հայոց պատմութեան, յուշարձաններուն: «Կարօտի դոյնը» բանաստեղծին չորրորդ գիրքն է· նախապէս հրատարակած էր «Վաղուայ համար», «Սրտի զարկեր», «Աչխարհն իմ մէջ» բանաստեղծական գիրքերը:

×

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Մարտիի մէջ վերջերս գումարուեցաւ ճարտարապետներու միջազգային 12րդ խորհրդաժողովը, որ քննութեան առաւ ժամանակակից ճարտարապետութեան կարեւոր հարցերը: Խորհրդաժողովին մասնակցեցան 72 երկիրներու շուրջ 2000 ճարտարապետներ: Խորհրդային կազմին մէջ էին Հայաստանի ճարտարապետներու Միութեան վարչութեան նախագահը՝ Ա· Գրիգորեան, Երեւանի գլխաւոր ճարտարապետ Զ· Թորոսեան եւ «Հայպետնախագիծ» հիմնարկութեան ճարտարապետական արուեստանոցի վարիչ Ս· Խաչիկեան:

×

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՏՈՒՆԸ

Երեւանի Ռանչեան եւ Կնունեան փողոցներու անկիւնը չինուեցաւ Կինոյի Տունը: Եռայարկ տուֆակերտ շինութիւնը, որու կառուցման ժամանակ չինարները հմտօրէն օգտագործած են քարի եւ ապակիի ընձեռած լայն կարելիութիւնները, աչքի կը զարնէ ճարտարապետական դեղեցկութեամբ: Տունը ունի անհրաժեշտ բոլոր յարմարութիւնները ստեղծագործական աշխատանքի եւ հանդիսաց համար: Անոր երկու դահլիճները — 600 եւ 140 տեղով — կ'օգտագործուին խորհրդակցական ժողովներու, սեմինարներու, դասախօսութիւններու համար:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ՝ ՊԵՐԿԱՄՕ

ՄԻԼԱՆՕ («Յառաջ», հեռաձայնով·)— *Պերկամոյի մէջ Հայկական ժողովրդական արուեստի եւ կենցաղի ցուցահանդէսի բացումին յաջորդեցին, Յունիս 28ին, հայ արուեստի նուիրուած համաժողովին եւ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին բացման հանդիսութիւնները ի ներկայութեան պետական եւ տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն: Նոյն օրը, Շաբաթ, կէսօրէ յետոյ սկսան համագումարին աշխատանքները, որոնք երեք օր տեւեցին եւ որոնց ընթացքին 70 գիտական զեկուցումներ կարդացուեցան: Համաժողովին աշխատանքներու փակումը կատարուեցաւ, Յուլիս մէկ, Երեք – շաբթի օր, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ճեմարանին մէջ: Պատային մասնակցող դիտնականները այցելեցին վանքին Թանգարանը եւ ձեռագրատունը, ապա, հիւրասիրուեցան ճաշով մը, որու ընթացքին Միաբանութեան ընդհանուր – կան Աթոռակալ Հ· Սերովբէ Վ· Ազգալեանի ուղերձէն եաք, յաջորդաբար խօսք առին փրոֆեսէօրներ Ալփակօ – Նովելլօ, Քաուչեվիլլի, Լանկ, Տօքթ· Ֆայէնսէն եւ Տօքթ· Օննիկ Մանուկեան, որ Իտալիոյ Հայոց Միութեան կողմէ, չորս լեզուով չնորհակալութեան ուղերձ մը ըրաւ կազմակերպիչներուն եւ մասնակցողներուն: Հուսկ, Փրոֆ· Ալփակօ – Նովելլօ կարդաց համաժողովին եղրափակիչ բանաձեւը, որ միաձայնութեամբ եւ ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ: Ճաշէն եաք նաւամակոյկով խմբական այցելութիւն մը տեղի ունեցաւ դէպի Թորչելլօ, ապա վերադարձ՝ Պերկամօ:

×

Այս հանդիսութեանց մանրամասնու – թիւնները յետագային:

ՀԱՅ ԵՐԳՆ ՈՒ ՊԱՐԸ ԴՈՆԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

Թաթուլ Ալթունեան ժողովրդական երգի ու պարի խումբը, որուն դեկավարն է Աչխատուր Աւետիսեան, համերգներ տուաւ Դոնեցկի եւ Կրասնոդարի շրջաններուն մէջ: Խումբը մօտ մէկ ամսուան ընթացքին 13 քաղաքներու մէջ տուաւ 23 համերգ, բոլորն ալ յաջող:

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲ

Իր անդրանիկ համերգը տուաւ Երեւանի երաժշտական մանկավարժական ուսումնարանի նորաստեղծ երիտասարդական սենեկային երգչախումբը՝ դեկավարութեամբ Էռնեստ Աւետեանցի: Երգչախումբը կազմուած է ուսումնարանի տարբեր դասարաններու՝ լարային, դաշնակի, փողի աշակերտներէ: Ատոնք կ'երգեն եւ նուագարաններով երգին կ'ընկերակցին: Խումբը կազմուած է երկու ամիս առաջ եւ արդէն մրցանակներ շահած է, ինչպէս Հայաստանի բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարարութեան մրցանակը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ՝ 909·200 ՀՈԳԻ

1970 Յունուար 15ի մարդահամարին տուեալներով Երեւան ունէր 775·000 բնակիչ: 1975 Յունուար մէկին բնակչութեան թիւը հասած է 909·200ի:

×

ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ՝ «ՊԱՐԳԵՒ»

Ծանօթ դերասան Արմէն Ջիգարխա – նեան կարեւոր դեր մը ստանձնած է «Պարգեւ» ժապաւէնին մէջ, պատրաստուած Լենինգրադի մէջ: Բեմադիրն է Սերգէյ Միքայէլեան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱՓՕՐ ՄԸ ԱՀՈՂ Է ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԵՆԷՆ

— o —

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԸ ԱՌԵԻԱՆԳՈՒԱԾ

Նախարարաց հերթական խորհուրդին ընթացքին, Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն մասնաւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ Լիբանանի վերաբերեալ, չեչտելով թէ վերջին դէպքերը մտահոգութիւն կը պատճառեն Ֆրանսական կառավարութեան: Ֆրանսական կառավարութիւնը կը յուշեցնէ կարեւորութիւնը զոր Ֆրանսա կուտայ Լիբանանի կայունութեան եւ միասնականութեան: Կը մաղթէ որ կազմուած կառավարութիւնը արագօրէն յաղողի կարգը վերահաստատել: Դարաւոր կապերու պատճառով, Լիբանանի հետ, Ֆրանսա պատրաստ է Լիբանանի բարեկամ կառավարութեանց միանալու օգնելու համար երկրին որպէսզի վերադառնայ քաղաքացիական խաղաղութիւնը, կայունութիւնը եւ բարգաւաճումը:

Տեղւոյն վրայ կացութիւնը դեռ անորոշ է, բայց յոյս կայ որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի: Կեանքը բնականոն ընթացքը սկսած է առնել չատ դանդաղօրէն: Յարդ կը կարծուի թէ հազար մեռեալ եւ 2500էն 3000 վիրաւոր կայ:

Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի Օրհանկը ժուռէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները, վերջին դէպքերու եւ զոհերու մասին: Պուրճ – Համուտի մէջ վիրաւորուած եւ հիւանդանոց փոխադրուած տաեն մեռած է Նազարէթ Կարապետ Քաֆթէրեան:

Անանմիրեան չէնքը, որ Սիթաուէլի բանին մօտը կը գտնուի, օդը հանուած է: Մարտիրոս Գոնեալեան, որու վիրաւորումը գրած էինք, Չորեքշաբթիի մեր թիւին մէջ, մեռած է: Վիրաւորուած է Յակոբ Թոմասեան: Էշրիֆիէի եւ Քարանթինայի շրջաններու վիրաւորներուն մէջ է Քարիմ Պօյաճեան:

×

Հրաշագարէն եաքն ալ դեռ զոհեր եղած են եւ ոստիկանական աղբիւրներու համաձայն 15 մեռեալ եւ 50 վիրաւոր կայ Պէյրութ Չորեքշաբթի:

Ամերիկեան դեսպանատունն ալ կը հաղորդէ որ վինեալ մարդիկ կեցուցած են թաֆոի մը եւ առեւանգած են ամերիկացի պինուորական մը, Էրնսթ Մորկըն, Անգարայի պինուորական առաքելութեան պետը: Անգարա վերադարձի ճամբուն վրայ է որ Պէյրութ կը գտնուէր:

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը՝ Տէմիրէլ մասուլի ասուլիսի մը ընթացքին դիտել տուաւ, թէ Անգարա զինք պիտի գնէ որեւէ երկրէ, որ տրամադիր է հայթայթելու, որպէսզի ամերիկեան ամպարկոյին հեռեւանքով ստեղծուած բացը գոցուի: Տէմիրէլ հաստատեց, որ Յունիս 17ին Թուրքիա վերջնագիր մը տուած է Ուաչինկթընի: Ինչպէս հաղորդած էինք Անգարա բանակցութիւններ կը պահանջէր մէկ ամսուան պայմանաժամով թուրքիոյ ամերիկեան կայաններուն չուրջ: Տէմիրէլի համաձայն Թուրքիա «ոչ Մ· Նահանգներու դերիչխանութեան կամ պաշտպանութեան տակ է եւ ոչ ալ երբեւիցէ խորհրդային ծիրին մէջ կրնայ մտնել»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏՐՈՒԿՏՈՒՐԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՆԳԱՄՅԱԿ ՀՈԲԵԼԱՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի 1974 թվականի հոկտեմբերի 4-ի թիվ 1000 որոշմամբ հաստատվել է Հայկական ՍՍՀ հինգամյակ հոբելանական մրցույթների հանդիսությունների կազմակերպման հանձնաժողովի կազմը հետևյալ անձանց հիման վրա՝

Ա. Ա. Ղազարյան — Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի նախագահ, հանձնաժողովի նախագահ,

Ա. Ա. Ալեքսանյան — Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի նախագահի տեղակալ,

Ա. Ա. Ավետիսյան — Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի նախագահի տեղակալ,

Ա. Ա. Ալեքսան

երիտասարդները, նաեւ բարձրագոյն ուսման հետեւող ուսանողները, որոնք կը կարօտէին օգնութեան:

Այս դժբախտներուն աջակցելու նպատակէն մղուած է, որ կարգ մը հայրենակիցներ հիմը կը դնէին Աղքատախնամ ընկերութեան:

1915ի պատերազմի օրերուն նոր դաշնակիցները հետզհետէ սկսան տեղատուիլ եւ տուն-տեղ ըլլալով ապրուստ ճարել, Աղքատախնամը այլեւս չուզեց մնալ պարզապէս չքաւորներու օգնող մարմին մը, այլ զեղեցիկ գաղափարը յղացաւ ստեղծելու մնայուն հիմնարկութիւն մը որու պէտքը այնքան զգալի դարձած էր, մասնաւորաբար օգնելու համար աշխատելու անկարող, տարեց եւ չքաւոր հայրենակիցներու:

Առաջին տարիս Աղքատախնամը նախաձեռնարկ եղաւ իր միջոցներով Նանսէնեան նամակագրոշմի բաշխիչ մարմնի եւ կարգ մը բարեսէր ազգայիններու նիւթական օժանդակութեան: Անտիլիի հանգստեան տունը մէջտեղ բերելու, որու բացումը կատարուեցաւ 1949 Յունիս 10ին, բարձրահայեաց ընդարձակ պարտէզով եւ 30 անկողիններով:

Այս ձեռնարկին յաջողութենէն քաջալերուած եւ մանաւանդ Ժընեւի Գաղթականաց միջազգային գրասենեակի 67 միլիոն նպաստի յատկացումով, ստեղծուեցաւ նաեւ Մոնմորանսիի հանգստեան տունը 1951ին, ծերերու յատկացուած 100 անկողիններով, նախկին պանդոկի մը վրայ նոր չէնքերու յաւելումով:

Քանի մը տարի ետք, երբորդ հանգստեան տուն մը եւս կը բացուէր Միջերկրականի ափերուն վրայ Սէն Ռաֆայէլի մէջ, միշտ գաղթականաց միջազգային հիմնարկութեան օժանդակութեամբ որու մէջ այսօր 120 տարեց հայրենակիցներ կ'ապրին հանգստաւէտ պայմաններու մէջ: Կառուցուած է նաեւ Գալուստ Կիւլպենկեան հիմնարկութեան նպաստներով ներկայանալի դարմանատուն մը:

Նման նոր տաղաւար մը եւս կառուցուեցաւ Անտիլիի մէջ անբաւժելիներու յատուկ:

1971 Նոյեմբերին, երեք ծերանոցներէն եղէ կառուցուեցաւ նաեւ տարեց մարդոց համար, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան նախագահուհի Օր. Ասպետ Ասլաքեանի քանի մը խօսքով, նախ գոհունակութիւնը յայտնեց ձեռնարկի յաջողութեան եւ Խաչուհիներու տարած աշխատանքին, նման սրահի մը մէջ փայլուն երեկոյթ մը տալու իրենց գաղափարի յանդգնութեանը, եւ առաւելաբար ծանրացաւ կազմակերպութեան անհատականութեան, իւրաքանչիւր Հայուն համար ծառայելու իր կոչումին, հայ մանուկին հայերէն լեզու ջամբելու իր բոլոր մասնաճիւղերու չաբաթական միօրեայ վարժարաններու դրութեամբ եւ մանաւանդ կայանի հայ մանուկին բերած նպաստին: Տուաւ տեղեկութիւններ չէնքի շինութեան աշխատանքներու մասին եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ նեցուկ կենան Կապոյտ Խաչին, որպէսզի կարենայ սկսուած գործը լրումին հասցնել:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Լիլի Սարեան եւ «Նայիրի» պարախումբը, ստեղծելով հայկական ջերմ մթնոլորտ:

ԽԱՉՈՒՀԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՀՈՑԱԿԱՊ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ»

Մ. Նահանգներու մէջ մեծ յաջողութեամբ կը շարունակուին Հայաստանի պետական ճաղի նուագախումբին ելոյթները՝ կոնստանտին Օրբելեանի ղեկավարութեամբ:

Խումբը արդէն նուագահանդէսներ տուած է Սան Ֆրանսիսքոյի, Տիթրոյթի եւ ամերիկեան կարգ մը այլ քաղաքներու մէջ: Այժմ նուագահանդէսներ կուտայ Նիւ Եորքի մէջ:

Ամենուրեք հայ երգիչներն ու երաժիշտները արժանացած են խանդավառ ընդունելութեան: Մամուլը դրուատանքի տողեր նուիրած է. «Անոնք, իսկապէս, տպաւորիչ էին: Կշռոյթի ճշդրիտ եւ հոգեբանական ճեռնարկ մը կազմակերպել:

Արդարեւ, Խաչուհիները կրցան փաստել, թէ Կապոյտ Խաչը որպէս կանացի կազմակերպութիւն, իր ազգօգուտ աշխատանքներով կը վայելէ համակրանքն ու քաջալերանքը բոլոր դասակարգերուն անխտիր: Թէ ան հայ մանուկին հայ ոգի եւ լեզու տալու իր սրբազան առաքելութեամբ, կը մնայ ամէն մէկ Հայու սրտին մէջ: Իր ամրան արձակուրդի կայանով եւ այս առթիւ եղած չէնքի մեծազումար ծախքերով, ինքզինք կը դարձնէ իւրաքանչիւր Հայու լոմային արժանի, այն միակ հաւատքով որ կ'օգտուի միայն ու միայն հայ մանուկը:

Երեկոյթը տեղի ունեցաւ նախագահութեամբ Տէր եւ Տիկին Անարէտ Ոսկերիչեանի:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան նախագահուհի Օր. Ասպետ Ասլաքեան քանի մը խօսքով, նախ գոհունակութիւնը յայտնեց ձեռնարկի յաջողութեան եւ Խաչուհիներու տարած աշխատանքին, նման սրահի մը մէջ փայլուն երեկոյթ մը տալու իրենց գաղափարի յանդգնութեանը, եւ առաւելաբար ծանրացաւ կազմակերպութեան անխտրականութեան, իւրաքանչիւր Հայուն համար ծառայելու իր կոչումին, հայ մանուկին հայերէն լեզու ջամբելու իր բոլոր մասնաճիւղերու չաբաթական միօրեայ վարժարաններու դրութեամբ եւ մանաւանդ կայանի հայ մանուկին բերած նպաստին: Տուաւ տեղեկութիւններ չէնքի շինութեան աշխատանքներու մասին եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ նեցուկ կենան Կապոյտ Խաչին, որպէսզի կարենայ սկսուած գործը լրումին հասցնել:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Լիլի Սարեան եւ «Նայիրի» պարախումբը, ստեղծելով հայկական ջերմ մթնոլորտ:

ԽԱՉՈՒՀԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

Կեդրոնական Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Մայիս 31ին, Բարեգործականի Երիտասարդաց Ակումբին մէջ, 118, Ռիւ տը Փուրսէլ, Փարիզ:

Գլխաւոր օրակարգ ունենալով.—

1) Ընտրութիւն ընդհ. ժողովի նախագահութեան եւ քարտուղարութեան:

2) Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն:

3) Ընտրութիւն. վարչական 4 անդամներու:

Ըստ Միութեան Ծրագիր – Կանոնադրին օրինական մեծամասնութիւն գոյացած ըլլալով, ժամը 16ին ժողովը բացաւ ճարտարապետ Ղազարոս Գուլթան եւ անմիջապէս անցնելով օրակարգին, միաձայնութեամբ օրուան նախագահ ընտրուեցաւ Տիգրան Պալեան եւ քարտուղար Եդուարդ Աղամեան:

Նիւթական հաշուետուութիւնը ըրաւ Պերճ Ճէզվէճեան իսկ բարոյականը՝ ճարտարապետ Ղազարոս Գուլթան:

Ժողովը գնահատելով նախկին վարչութեան գործունէութիւնը վերընտրեց հրաժարեալ վարչական 4 անդամները:

Թելադրութիւններ տեղի ունեցան Միութեան Ծրագիր–Կանոնադրին մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնելու համար եւ միտքերու փոխանակումներ Միութեան ապագայ գործունէութեան շուրջ:

Տիգրան Պալեան որ ձեռնհասօրէն կատարեց օրուան պաշտօնը ժամը 19ին փակեց ընդհանուր ժողովը:

Ընդհ. ժողովէն վերջ վարչութիւնը քոքթէյլով մը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ անդամներուն իրենց քաջալերանքին համար: Եղան նուիրատուութիւններ: Քաջալերանքի խօսք ըրին նաեւ Ուիլեըմ Սարոյեան եւ Օր. Հերմինէ Գալուստեան (Լիսեանի նախկին անօբէնուհի) որոնք բարեհաճած էին իրենց ներկայութեամբ պատուել Կեդրոնականցի ներու հաւաքոյթը:

Նորընտիր վարչութիւնը իր Ցունիս 5ի նիստին ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կազմով.— Նախագահ ՊԵՐՃ ՃԷԶՎԷՃ – ՃԵԱՆ, քարտուղար ՎԱՀԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ, գանձապահ ՐՈՊԵՐ ԱՂԱՄԵԱՆ:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ձեռնարկի մը առիթով

— o —

Տարեկան աշխատանքի իրենց ծրագրէն դուրս, առաջին անգամ ըլլալով, Կապոյտ Խաչի փարիզեան չրջանի գոյդ մասնաճիւղերը (Սարսէլ – Առնուվիլ եւ Սեւրան) հացկերոյթ – պարահանդէս մը կը կազմակերպէին Ցունիս 14ին Անկէնի Գափինոյի չքեղ սրահին մէջ:

Պէտք է լսել, որ առաջին յանդուգն ձեռնարկն էր, որուն յաջողութիւնը, անկախ նիւթական հաշիւներէ, իր առջեւ կը դնէր մտածելու, տրամաբանելու սակ – նամեակներով աւանդութիւն դարձած բարքերու զարտուղի քայլեր:

Տարակարծութիւնները կը կայանային ձեռնարկը ներկայացնելու ձեւին եւ վայրին մէջեւ: Սակայն, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը ըլլալով համահայկական կազմակերպութիւն, գիտակցելով որ կը ծնի հայ ժողովուրդի ծոցէն, իր աւիւնը կ'առնէ անկէ, եւ կ'աշխատի անոր համար եւ այս՝ առանց զոհաբերդի եւ զաղափարի խարութեան, փորձեց ամէն դնով

ւորականներու համար հանգստաւէտ չէնք մը, այժմէական կազմածներ պարունակող սենեակներով:

Ինչպէս կը տեսնուի, անհրաժեշտ եւ օգտակար կազմակերպութիւն մըն է Աղքատախնամը, որ ոչինչէն սկսած՝ հասած է այսօրուան բարգաւաճ ու գնահատելի վիճակին:

Հայ ժողովուրդին կը մնայ դուրգուրալ եւ օժանդակել սոյն օգտաշատ կազմակերպութեան, որ թէ՛ պետական իշխանութեան եւ թէ ազգանուէր հիմնարկութեանց վստահութիւնը կը վայելէ:

Մօտ օրէն պիտի կատարուին ընկերութեան 85ամեակին նուիրուած հանդիսութիւնները, որոնք առիթ պիտի ընծայեն մեզի, որ մեր համայնքը իր գնահատանքի եւ երախտագիտութեան զգացումները արտայայտէ այս կազմակերպութեան հանդէպ:

Աղքատախնամի գլխաւոր առաքելութիւնն է օգնել ծերերուն, հիւանդներուն, կարօտեալներուն, մտաւորականներուն եւ ուսանողներուն:

Այս առթիւ մեր վրայ պարտք կը ծանրանայ չնորհաւորելու բոլոր այն անձնուիրութիւնները, որոնք սկիզբէն մինչեւ այսօր նուիրուեցան, իրենց ուժն ու կորովը չխնայելով կանգուն պահելու համար Աղքատախնամ Ընկերութիւնը, փառքի հայ բարեսիրական ամէնէն հին կազմակերպութիւնը:

Պ. ԶՊՈՒԿՃԵԱՆ

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ը.

ՄԵԼՔԵՐԸ ԵՏ ՁԵՆ ԴԱՒՈՒԱՐ

— Ա՛հ, կը հաւատամ ձեզի. ձեր վրայ հաւատք ունիմ:

— Բայց այս վերկութեան գործին համար, ձեզի պէտք ունիմ:

— Ինծի՞: Ո՛հ, հրամայեցէք, պատրաստ եմ:

— Լաւ մտածեցէք, այս գործը դժուար է եւ բացարձակ անձնուիրութիւն կը պահանջէ:

— Պաշտօնս ինչ որ ալ ըլլայ՝ պիտի կատարեմ իրեն համար: Ո՛հ... պիտ թող սպաննեն, բայց ան թող ապրի, թող ապրի...

Մոնթէ Քրիսթօ դնաց դէպի այն դուռը, ուրկէ Հայտէ եւ տղան դուրս ելեր էին: Բացաւ զայն:

— Էսփերա՛նս, դոչեց:

Որդին եկաւ:

— Տղաս, ըսաւ անոր, մեզի հետ եկուր... Այսօրուընէ պիտի մտնես կեանքին մէջ, պիտի սորվիս թէ քաջութիւնն ու անձնուիրութիւնը ինչ են: Եւ եթէ հայրդ երբեմն վրիպեցաւ, պիտի գիտնաս թէ մարդ իր պակասութիւնները ինչպէս կը դարմանէ:

Զանգակ մը զարկաւ:

Սկսին երթալ:

— Ամէնքը եկա՞ն, հարցուց:

Սկսի դլուխը խոնարհեցուց:

— Քեզի ըսածս դիտես, ամենափոքր չարժում մը եղածին պէս՝ պիտի զործես:

Սկսի հաստատական նշան մը ըրաւ եռանդով:

— Եկէք, Լուչիոլա, ըսաւ Մոնթէ Քրիսթօ դեռատի աղջկան, եւ ինծի հետեւելու համար Էսփերանսին կռթնեցէք:

Դրան մը վարագոյրը վեր առաւ եւ սկսաւ սանդուխէ մը վար իջնել, որուն դորգը քայլերուն ձայնը կը մեղմացնէր:

Լուչիոլա եւ Էսփերանս իրեն կը հետեւէին:

Թ.

ԴԱԻԱԴԻՐՆԵՐԸ

Մոնթէ Քրիսթօ լայն դուռ մը բացաւ եւ մտաւ սրահ մը, ուր արդէն հարիւրի չափ մարդիկ խմբուած էին:

Ամէնքը յարգանքով եւ բաց դլխով ոտքի ելան:

Ցետոյ յանկարծ բացագանչութիւն մը եղաւ ամէնուն կողմէն:

— Կեցցէ՛ Իտալիա...

Կոմսը ուղղակի ծերունիի մը մօտեցաւ, որուն ճակատը ծածկող սպիտակ մազերը կարծես լուսեղէն պսակ մը կը ձեւացնէին դլխուն բոլորտիքը: Անկախութեան պաշտպան Սանթա Քրոչէ մարքիզն էր այս:

Այս երկու մարդերը զիրար զրկեցին, յետոյ Մոնթէ Քրիսթօ ծերունին թիկնաթոռի մը մօտեցուց եւ սպիպեց մեզմիկ որ բազմի հոն:

Այս միջոցին ժողովականները ճանչցած էին Լուչիոլան եւ զայն կը բարեւէին:

Մոնթէ Քրիսթօ ձեռքը վեր առնելով լռութիւն պահանջեց: Անմիջապէս ամէնքն ալ լռեցին:

Այն սրահը, ուր այս խորհրդաւոր ժողովը կը գումարուէր, ընդարձակ էր. ձեղունը սիւներով բռնուած էր եւ մոյթերէն կախուած կանթեղներ իրենց փայլուն լոյսը կ'արձակէին այն ժպտուն եւ կորովի դէմքերուն վրայ:

Այս մարդիկը որոնք կոմսին հրաւէրը ընդունելով եկած էին, ընկերութեան ամէն դասերուն կը պատկանէին. ուսանողներ, արհեստաւորներ, աղնուականներ, դործաւորներ, ամէնքը զոհաբերութեան եւ անձնուիրութեան կամքով միացած ու խառնուած էին:

Սանթա Քրոչէ մարքիզը խօսք առաւ:

— Բարեկամներ, ըսաւ, երկար տանինք ի վեր սպասուած նշանը այս իրիկուն տրուեցաւ: Երկար տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ազգային ազատակը հնչեց մեր սիրեցեալ քաղաքին փողոցներուն մէջ: Պատրա՞ստ էք կռուելու եւ դրօշակը պաշտպանելու...

— Այո, այո, բարբարոսները դուրս, դոչեցին միաբերան:

— Պարոն Մոնթէ Քրիսթօ, չարունակեց ծերունին, հիմա դիտցածնիդ ըսէք:

Կոմսը աղջոյնով մը պատասխանեց եւ զգեստին զրպանէն թուղթ մը հանեց ու բացաւ:

— Այս ժամուս, ըսաւ վիէննայէն Բաոէյքի լուր կը տրուի թէ յեղափոխութիւն մը տեղի ունեցաւ... այս ժամուս փոխարքան Միլանէն կը փախչի...

Ամէնքը խոր զարմացման, գրեթէ թերահաւատութեան չարժում մը ըրին:

ԺԻԻԼ ԼԵՐՄԻՆԱ.

(Շար.)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայբենակցական Միութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս կիրակի, Յուլիս 6, Վարդավառի տօնին առթիւ Տարօն – Տուրուբերանի բոլոր նահատակներուն յիշատակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

×

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի, Վարդավառի առթիւ պատարագ կը մատուցուի։

×

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, Յուլիս 6, Վարդավառ է։ Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մեր Յիսուսի Քրիստոսի։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր քառմաճայն պատարագ։

կը պատարագէ Գ.Ի.Տ ԵՊՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ
կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Երկուշաբթի, Յուլիս 7 Ճիշտակ է մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պիտի մատուցուի պատարագ։ Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ վանն համօրէն ննջեցելոց։

×

ԼԻՈՆ — Ս. ՅԱԿՈԲ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ Կիրակի Յուլիս 6, մեր Փրկչի այլակերպութեան տօնին առթիւ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի պատարագ։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10ին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։ Երգեցողութիւնները կը կատարուին դիւրին երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Վազգէն Փէշտիմալճեանի։

Սկիզբ պատարագի ժամը 10·45։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սաթենիկ Էմիրզեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Էմիրզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արամ Էմիրզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սոմանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թավլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լորիս Սոփոկլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի (Յուլիս 6), ժամը 11ին, Իսի լէ Մուլինոյի Հայոց նորօծ եկեղեցին՝ 6 Ավրընիւ Պուրկէն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մեծ–հօր

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՄԻՐԶԷԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն հանդուցեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇՈՏԱԿ

Միքայէլ Քոչարեան իր սիրելի անմոռաց հօր՝ Ստեփան Քոչարեանի մահուան քառամեակին առթիւ կը նուիրէ.— 100-ական Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին, Որբերու Օգն. Մարմնին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ «Ցառաջ»ին։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԹԱՍՈՒՐԵԱՆ

կը ստորագրէ իր գիրքը

Les Exilés de la paix

208 pages 28 F.

Editions ENTENTE

Շաբաթ Յուլիս 5, ժամը 16էն սկսեալ Բալուեան գրատուն, 9 ռիւ տը Թրեվիզ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Լիոնի Հայ կաթողիկէ համայնքի Ս. Գրիգոր Նարեկացի Միութեան պարտէզներուն մէջ, կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը՝

38, Route de Collonges

St. Cyr au Mont d'Or.

ԿՈՒԶՈՒՄ

Նպարավաճառատան մը մէջ աշխատելու համար կ'ուզուի այր մը 25–45 տարեկան։

Դիմել

HERATCHIAN

6, Rue Lamartine — Paris (9e)

Tél : 878-43-19

×

Մանիւֆանսիոնի համար գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք կարք վարել գիտնան կամ ոչ։ Դիմել՝

A. PAPAZIAN et FILS

17-19, Bd. de Briançon

13003 Marseille

Tél : (91) 50-86-93

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Եղթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ (Յուլիս 4) ժամը 20·30ին։

ՎԻԼՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը Շաբաթ (Յուլիս 5) ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն–Մօրիսի վրացեան խումբի ընկերները այս Ուրբաթ Յուլիս 4, երեկոյեան ժամը ճիշդ 8·30ին, սովրական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Երկուշաբթի Յուլիս 7, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պր. Գէորգ Գալուստեանի տունը։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

ԱԶԳ. ՏՕՆԸ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՓՈՓՐԻԿ ՆԱՒԱՊՏՈՑ ՄԸ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ

3 ՕՐ ՀԱՆԳԻՍՏ

Մեկնում Շաբաթ, Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14։

Հաւաքուիլ ՇԱԲԱԹ ժամը 7·30ին կառուիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօր։

Մեկնում Մօ, Մոնմիրայ, Շալոն–սիւր–Մառն, Սէնթ–Մենեհուլտ (ճաշ) վերադէօն, Մէօ, սահմանագլուխ, Սառըպրիւք, Քայզերլաութերնէ Լուտվիկսհաֆըն, Վիզպատըն եւ Ռուտըհայմ (բնակութիւն)։ Կիրակի փոքրիկ պտոյտ Հռենոսի վրայ, ճաշ նաւուն վրայ։ Իրիկունը ազատ։

Երկուշաբթի, Յուլիս 14, մեկնում նախաճաշէն ետք դէպի Լիւքսանպուրկ, ճաշ ճաշարան մը, դնումներ եւ մեկնում դէպի Փարիզ։ Ժամանում ժամը 21ի տառնիները, կառուիւ Նոռի առջեւ։

Մասնակցութիւն 275 Ֆր.

Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 8

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը

17, rue Bleue 75009 Paris

Tél. 324 14 96 (le matin)

824 63 89 (de 14 à 19 h)

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ

Ընդհանուր Պատուիրակ

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՓԱՐԻԶԻ ԵԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

18–35 տարեկան երիտասարդներու համար

ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԷՆ 16

Խումբը կ'իջեւանի առաջին կարգի պանդոկ մը ԱՆԻ կամ ԱՐՄԵՆԻԱ Պատյառներ եւ այցելութիւններ հանդստաւէտ օթոքառներով՝ Երեւանի տեսարժան վայրերը, Մատենադարան, Թանգարաններ, Մի֊ջեռնակաբերդ, Էրեբունի, Ս. Էջմիածին, եւայլն

Մասնակցութեան սակ՝ 2300 ֆր. անդամներու համար։

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի 118, Ռուսսէլ փողոց, 75017 Փարիզ Հեռ. 924–86–71 եւ 227–12–26

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՈՒ

78ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Դաշտահանդէս, կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, կիրակի Յուլիս 6, ամբողջ օրը, Ժըմինա դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբին։

Առատ կերուխում, նուագ, պար, երգ, չամփուրով խորոված։

Կը հրաւիրուի չրջանի Հայութիւնը հաճելի օր մը անցընելու։

Անձրեւի պարագային ապահովութիւն ձեռք առնուած է։

ՖՐԱՆՍԱ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը ներկայացնէ՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան մէջ՝ 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Շաբաթ Յուլիս 5 ժամը 20·45ին

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՒԱՆԻ

Պաշտօնական թացում

ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴԻ ԵՂԵՌՆԻ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

ինչպէս նաեւ

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՀՌՈՄ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

պատմական գունաւոր գեղարուեստական

ՖԻԼՄԸ

Ծախքերու մասնակցութիւն

կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅԿ. ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին –
MUSEE GUIMET
Place d'Iena, Paris 8 — Métro Iena

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ
վր. փափագեանի՝

ԺԱՅՕՐԸ
(*La Falaise, sous-titres français*)

ՄԿՆԻԿԸ
(LA SOURIS)
Dessin animé en couleurs

ENTREE 12 FRANCS

Billets en vente chez :

Chirinian, 36 rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 231-49-78
Massis, rue Saulnier, Paris 9e,
Elékian, 32, rue de Trévise, Paris 9e
824-63-46
Benlian, 53 bis, Bl. Rodin, Issyles-Moulineaux, Tél. : 642-05-82
Boyadjian, 121, rue Etienne-Dolet, Alfortville
Djizmedjian, 31, rue Paul-Déroulède, Bois-Colombes, Tél. 781-09-72
Sourenian, 7 rue Rollin, Paris 5e,
Tél. 325-04-13

Restaurant PALMA

SELF-SERVICE

PLEIN CŒUR DE PARIS

210, Rue du Fbg. St. Antoine, Paris 12e

Tél. : 344-10-40

Grandes salles pour noces et banquets — Réunions tous genres —— qualité et prix sans concurrence. Remise exceptionnelle pour « jeunes mariés »

ՃԱՇԱՐԱՆ ՓԱԼՄԱ

ԵՒ ՀԱՒԱՔՈՎԱՑՐ

Խրախճանքներու եւ հարսանիքներու համար սրահներ, ճշանտուճ կամ հաւաքոյթներ։ — Ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած երեք սրահ — Դիւրամեռչելի գիներ։

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդ ընորպսակ ամոլներու

Մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
5
SAMEDI
5 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վերջամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·337

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.337

Les "Bavures" du Prof. Jean Savard

— o —

Jean Savard, vous connaissez ? Non ? mais si, il suffit de chercher un peu et de se rappeler un certain « déjeuner d'information » que l'Ambassade de Turquie avait cru bon de donner, suite à la « Crise franco-turque ». (Rappelons pour mémoire que cette « crise » était née de l'inauguration du monument élevé à la mémoire des Arméniens massacrés en 1915). Lors donc de ce fameux déjeuner, entre le raki et le rahat-lokoum, on avait *aussi* parlé des massacres. Mais là, tout de suite Mr. Jean Savard était intervenu pour remettre les choses au point et préciser que les massacres de 1915 ce sont des « bavures » qu'implique toute guerre et qu'il ne faut pas « *éternellement pleurer sur le lait répandu. Le mot génocide que l'on emploie est inutile, mieux vaudrait parler de victimes des événements* ».

Mr. Jean Savard est un ancien professeur de faculté (notamment à Ankara), il connaît *son Turc*, celui, bien sûr, des « Buyurunuz Efendi » et non pas le nôtre, celui qui déporte, assassine, viole. Et voilà, qu'aujourd'hui, plus de deux ans après, M. Savard refait surface. Cette fois ce n'est plus à cause des Arméniens, mais de Chypre. Il semble être l'avocat attitré des Turcs, pour que ceux-ci fassent appel à lui, chaque fois que « d'excellentes gens » font allusion aux massacres. Reconnaissons toutefois que Mr. Savard a fait des progrès et qu'il ne parle plus de « lait répandu », il va même plus loin, il admet (oh merci, cher professeur !) qu'il y a eu des massacres, mais voilà ce n'est pas de la faute des Turcs, que nenni, mais... mais laissons parler le professeur, cela en vaut vraiment la peine (*).

« *Le Turc est patient, mais il est dangereux de le pousser à bout. Sa riposte est alors brutale, et ne surprend que ceux qui avaient confondu patience et faiblesse. Charger aujourd'hui le rude paysan d'Anatolie de tous les péchés n'est pas favoriser la solution du problème de Chypre. Et faire preuve d'indulgence envers les intrigues passées de la junte militaire grecque et de son homme de main, M. Sampson, ne peut que fortifier Ankara dans son intransigeance.*

« *Dans leur désir d'accabler les Turcs, d'excellentes gens font allusion au massacre des Arméniens en 1915. La diplomatie d'Ankara commet parfois l'erreur de nier ces massacres, et ne convainc d'ailleurs personne. Cette diplomatie ferait mieux de souligner que le drame de l'Arménie et le problème de Chypre n'ont aucun rapport. En 1915, une armée ottomane conduite par Enver pacha, homme fort du triumvirat au pouvoir à Constantinople, avait été taillée en pièces par une armée russe qui avait envahi les provinces orientales de l'Anatolie. Le réflexe du sultan fut de détourner contre les Arméniens l'amertume du peuple turc. Réflexe criminel facilité par les imprudences de l'Entente. La Porte savait en effet que les buts de guerre des alliés comportaient le démembrement de l'Anatolie entre la France, la Grande-Bretagne, l'Italie. la Grèce... et l'Arménie érigée en Etat indépendant. Nourrir semblable dessein alors que la victoire n'était pas encore en vue était livrer les Arméniens à la vindicte du sultan. Cette vindicte fut un massacre, mais grande fut la responsabilité de notre dplomatie. Et quand on a passé l'éponge sur les crimes du IIIe Reich, on est mal placé pour reprocher à Ankara ceux du dernier sultan... un sultan que Mustafa Kemal mit à la porte après avoir jeté à la mer les envahisseurs grecs. dont les atrocités sont présentes à la mémoire de tous ceux qui avaient l'âge de raison en 1922* ».

Vous avez bien lu, on parle même des « atrocités grecques, de 1922 », vous vous souvenez bien de Smyrne, vous qui avez l'âge de raison... Mais laissons cela et revenons à Chypre et écoutons encore Mr. Savard.—

« *Le problème de Chypre ne date ni de l'équipée de M. Sampson ni du débarquement des forces turques. Je citerai à ce propos une lettre adressée au* « Times » *par Sir Alec Bishop, ancien haut commissaire britannique à Chypre :* « Sans vouloir justifier les opérations militaires turques à Chypre, avec les souffrances qu'une telle action entraîne, la simple honnêteté devrait nous interdire d'oublier les longues années de persécutions endurées par la communauté turque de la part des Chypriotes grecs et de leur gouvernement. Ces derniers ont toujours fait fi des nombreuses protestations formulées par les chefs de la communauté turque, par les représentants des diverses puissances et par les fonctionnaires civils et militaires des Nations Unies. Les efforts persévérants poursuivis en 1964-1965 par deux délégués du secrétariat général des Nations Unies pour trouver une solution politique acceptable ont été ruinés par la volonté obstinée des Chypriotes grecs de maintenir la communauté turque dans un état de soumision ».

« ... *Le partage de Chypre entre les deux communautés — aujourd'hui accompli et certainement irréversible — a fait de nombreux Chypriotes grecs des personnes déplacées. Je suis le premier à déplorer l'incompatibilité d'humeur entre deux cultures et deux tempéraments. Mais des millions de personnes ont été déplacées en 1945. Près d'un million de Français ont dû abandonner l'Algérie sans armes et souvent sans bagages. Pourquoi la dure réalité de notre temps ferait-elle une exception en faveur de quelques Chypriotes grecs qui n'auront à se déplacer que de quelques kilomètres ?* ».

Vous avec bien lu ? « *qui n'auront à se déplacer que de quelques kilomètres* ». Avouez, tout de même que c'est savoureux. Un tel cynisme pour parler de gens qu'on chasse de chez eux, qu'on vole et qu'on pille, il faut le faire ! Il semblerait presque qu'on est en train d'offrir une résidence secondaire à ces Chypriotes-grecs ! Comme il est facile de faire des traits d'esprit en parlant de l'atroce misère humaine. Mais, comme c'est écœurant, Mr. le Professeur.

A. M.

« *Le Monde* », 4 *Juillet, page 2, rurique : Libres Opinions,* « *Avocat de la défense* » *par Jean Savard.*

Քանի մը տողով

Թրքական Խորհրդարանը անգամ մը եւս երկարաձգեց պաշարման վիճակը չորս նահանգներու մէջ՝ Անգարա, Պոլիս, Ատանա եւ Իզմիր։ Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 203ի դէմ 258 ձայնով եւ երկարաձգումը կրկին մէկ ամսուան համար է։ Ներքին նախարարին պատճառաբանութիւնը կիպրոսն էր եւ Թուրքիոյ ներքին խռովութիւնները։

ՊէյՕղլուի փողոցները առաջին անգամ ըլլալով երթեւեկութիւն տեսան Հինգշաբթի օր եւ ժողովուրդը խանութները խուժեց։ Թէեւ որոշ խաղաղութիւն կը տիրէ քայց եւ այնպէս 7 հոգի մեռած է հարաւային արուարձանի բախումներու ընթացքին։

Աֆիոնի մօտերը զբօսաշրջիկներով լեցուն հանրակառք մը բախում ունեցած է փոխադրակառքի մը հետ, որու հետեւանքով 24 Թուրք մեռած է։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ վինուորական իշխանութիւնը որոշեց ազգայնացնել երկրին բոլոր ձայնասփիւռի կայանները։ Դէտերու կարծիքով իշխանութիւնները այս ձեւով կը լուծեն կաթոլիկ եկեղեցւոյ ձայնասփիւռի կայանին հարցը։ Հինգ շաբաթ առաջ կայանի անձնակազմին ձախակողմեան տարրերը զրաւման տակ առին կայանը։ Կաթոլիկ եկեղեցին բողոքեց նոր կարգադրութեան դէմ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը՝ Ֆորա մերժեց տեսակցիլ Սոլժենիցինի հետ, որ Մ. Նահանգներու մէջ դասախօսութիւնները կը կատարէ։ Սպիտակ Տան աղբիւրներու համաձայն Ֆիւհինկէր թէ լաղրած է նախագահին չտեսակցիլ ղրագէտին հետ, որովհետեւ, նման նախաձեռնութիւն մը կրնայ հակասել խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութեան։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, 3ուլիս 30)

ՏԱՋԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԸ

Հայաստանի մէջ մեծ յոյզուքիւն արձանագրեց տաճիկ գրականութեան Շաբաթը, որուն պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ 3ուլիս 26ին Սունդուկեան թատերասրահը, ի ներկայութեան կուսակցական կարեւոր դէմքերու, տաճիկ գրագէտներու։ Խօսք առին տաճիկ գրողներու պատուիրակութեան զեկավարը Մուամի Կանոատ եւ Վարդգէս Պետրոսեան, ինչպէս նաեւ Ս. Կապուտիկեան, Ս. Խանզադեան, Հր. 3ովհաննիսեան, Ռ. Դաւոյեան եւ տաճիկ գրագէտներ։

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուլկարիա այցելած է Թաթերագիր Արամաշոտ Պապայեան։ Վառնայի մէջ ներկայ գտնուած է Սոֆիայի «Գ. Սունդուկեան» թատերախումբին բեմադրած « Արտասահմանեան փեսացու » թատերախաղին։ Ա. Պապայեան հեղինակն է այս թատերախաղին։ «Արտասահմանեան փեսացուն» պուլկարերէն բեմադրուած է նաեւ Ռազգրադ քաղաքի պետական թատրոնին մէջ։

×

ՆՈՐ ՋԲԱՏԱՐ ՄԸ

Բացումը կատարուեցաւ Խաթունարխ-Երեւան Ջրատարին առաջին հատուածին։ Արարատեան դաշտի ստորերկրեայ ջուրին օգտագործումով Երեւանի բնակչութեան անձնլուխ բաժին ինկող ջուրի քանակը օրական 130 լիթրով կ'աւելնայ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Փարիզ հասաւ

— o —

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

Երուսաղէմի բացառիկ հանդիսութիւններէն ետք, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ամմանի ճամբով, Փարիզ հասաւ Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 18·30ին։ Իրեն կ'ընկերանար Սերովբէ Արք· Մանուկեան, Կաթող· Պատուիրակ, ինչպէս նաեւ Կոմիտաս Եպս., Պ. Պ. Արթուն Հախտեան եւ Գրիգոր Խանճեան եւ զաւազակները։ Օրլիի պատուոյ հիւրանոցը Զինքը դիմաւորելու փութացած էին Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ առաջնորդը՝ Տիրան Եպս. Մարտիկեան, Լոնտոնի առաջնորդ Ներսէս Եպս. Պոզապալեան, Ռումէն Օրթոտոքս եկեղեցւոյ եպիսկոպոսը, փարիզեան շրջանի հոգեւոր հովիւները, ինչպէս նաեւ կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ապա պանդոկ առաջնորդուեցաւ։

Վազդէն Կաթողիկոսը Շաբաթ օր Լեռ-միածին կը վերադառնայ, ժամը 12·50ին Պուրժէի օդակայանէն։

"ԱՐԱՐԱՏ" ԲԱԺԱԿԻ ԿԷՍ - ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

— o —

Զորեքշաբթի իրիկուն Մոսկուայի մէջ «Արարատ» կը մրցէր «Լոկոմոտիւ»ի դէմ, խաղը կը վերջանար 1–1 արդիւնքով (հայկական կօլը կը նշանակէր Անդրէասեան)։ 30 վայրկեան երկարաձգութիւն ընթացքին ալ ոչ մէկ կօլ նշանակուած ըլլալով, կը սկսէր փենալթիներու շարքը, որու հնարհիւ Արարատ կը յաղթէր։ Նոյն օրը Թիֆլիզ կը յաղթէր Կիեւի Դինամոյին (1–2) եւ այս վերջինը ուրեմն այլեւս դուրս կը մնար յետագայ Կէս-աւարտական մրցումներէն։

Կէս-աւարտական հանդիպումը, որու համար Արարատ որակուեցաւ, տեղի կ'ունենայ 3ուլիս 16ին։

440էն 570 լիթրի կը բարձրանայ նաեւ կենցաղային եւ այլ բնոյթի պէտքերուն տրամադրելի ջուրին քանակը, անձլուխ հաշուով։

Վերջին չորս տարիներուն մայրաքաղաքին Ջուրի քանակութիւնը աւելցած է վայրկեանը 3800 լիթր։

Խաթունարխ – Երեւան Ջրատարի առաջին հատուածին հատաւտումը երեք տարի տեւեց, իսկ երկրորդ հատուածը պիտի հատաւտուի յաջորդ հնգամեակին։

×

50 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈՒՓ ՊԱՀԱԾՈՑ

Երեւանի պահածոյի գործատունը, որ պտուղ եւ բանջարեղէն կը տանայ աւելի քան 210 ձեռնարկութիւններէ, վերջին վեց ամիսներուն 13·390 տուփ պահածոյ արտադրած է, նախատեսուած 12·350ի փոխարէն։

Գործատունը այս տարի պիտի արտադրէ 60 տեսակ 50 միլիոն տուփ պահածոյ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԱՒԻԹՈՎ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԵՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

— o —

Բ.

Գ., ՍԷՆ–ԼՈՒԻ ԴՊՐՈՑԸ

Ներկայ տարեշրջանին 35 արձանագրեալներով եւ 25էն 30 կանոնաւոր հետեւողներով, Սէն Լուի միօրեայ դպրոցը արձանագրած է թիւի զգալի յաւելում: Պարագան հազուագիւտ է հնչելու համար ուրախութեամբ, մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք որ այս շրջանին մէջ անցեալ եւ նախանցեալ տարիներէ դրեթէ աշակերտութիւն չէ եղած:

Ուսուցիչը՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեան կը վերագրէ այս «վերելքը» թաղի ազգային ու եկեղեցական գործերու բարեդէպ վերակազմութեան, ծնողքներու առաւել հետաքրքրութեան եւ մանաւանդ դպրոցին շուրջ կազմուած կարգ մը գեղարուեստական գործունէութեան (հայ – կական պարերու դասեր, երգչախումբ, եկեղեցական երգեցողութիւն):

Դպրոցը բաժնուած է երեք դասարաններու տարիքի եւ կարողութիւններու համեմատ: Ա. եւ Բ. դասարաններուն կը տրուի ընթերցանութիւն, գեղագիտութիւն եւ Գ. դասարանին՝ ուղղագրութիւն, բառագիտութիւն ու շարադրութիւն: Կը գործածուի Հայաստանի մէջ Սփիւռքի համար պատրաստուած «Այբբենարան»ը եւ «Մայրենի լեզուն»: Դասերու պահերուն Չանք կը թափուի որ աշակերտները խօսին հայերէն բայց արդիւնքը այնքան ալ քաջալերական չէ:

Աշակերտութեան թիւը զգալի նուազում արձանագրած է այս քանի մը վերջին տարիներու ընթացքին: Մինչեւ 60ի մօտ աշակերտութիւն ունեցած է այս դպրոցը: Ուսուցիչ, Պր. Արշաւիր Խարիթեանի համաձայն, որուն մօտ բարի կամքը չի պակսիր, գլխաւոր պատճառը ծնողքներու անտարբերութիւնն է որոնք կամ պարզապէս կը հրաժարին իրենց ծնողականութիւններէն կամ ալ չեն ուզեր «բեռնաւորել» իրենց զաւակները: Սակայն աւելցնենք որ այս շրջանի վերջին տարիներու հոգեւոր պաշտօնէութեան դժուարութիւնները օտար չեն այս կացութեան: Ըստ թաղեցիներուն հորիզոնը պայծառանալու վրայ է:

Պոմոնի հայերէնի դպրոցը կը հովանաւորէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը:

Տօնածառ, դաշտապնացութիւն եւ ամավերջի հանդէս կը կազմեն տարեկան ձեռնարկները:

Ե. Պ. ՕՏՏՈՑԻ ԴՊՐՈՑԸ

Դպրոցը կը հովանաւորէ Թաղական Խորհուրդը և շրջանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը: Կը դասաւանդէ հոգեւոր հովիւ Նշան Քհնյ. Դուլումճեան:

Դասընթացքները տեղի կ'ունենան Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը: Աշակերտութեան թիւն է տասը, 6էն 14 տարեկան, եւ բաժնուած երկու դասարաններու: Կը տրուին ընթերցանութեան, բառագիտութեան եւ ուղղագրութեան դասեր եւ ի մասնաւորի մեծերուն յաւելեալ հայոց պատմութեան կարեւոր դրուագները եւ դէմքերը:

Իրը դասագիրք կը գործածուի «Սրաթա»ներու շարքը:

Աշակերտները դասերու ժամերուն չատ քիչ հայերէն կը խօսին:

Աշակերտութեան կողմէ երբ հրապարակային ձեռնարկ կը կատարուի տօնածառ – մանուկներու օր:

Այս վերջին քանի մը տարիներու մէջ աշակերտութեան թիւը արձանագրած է զգալի նուազում: Ըստ քահանայ հօր պատճառները բազմաթիւ են՝ չրջանը տարածուած եւ ժողովուրդը ցրուած է հետեւաբար մէկտեղ հաւաքելու միջոցները դժուար են, նաեւ ծնողքներու կողմէ կայ մտահոգիչ անտարբերութիւն մը եւ սրահի մը պակասը կը բազմապատկեն այդ դժուարութիւնները:

Զ. ՍԷՆԹ–ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԴՊՐՈՑԸ

Կրթական յատուկ յանձնախումբ մը կը

ԱԼՊԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

— o —

Դո՛ւք Ալպեան լեռներ, ձիւնապատ բարձր գագաթներ, ի՛նչպէս գեղեցիկ էք եւ որքա՛ն նման իմ հայրենեաց լեռներուն: Ի՛մ հայրենեաց լեռներ, խրոխտ ապառաժներ, վեհ սարեր... Վսեմաշուք ղոյղ Մասիսներ, եւ դեռ փառապանծ Ալազեազ, արդեօք ո՞ր աստուածները ձեզ քանդակեցին ու յղկեցին: Բարձր սարեր թէ՛ աստուածային էք, թէ՛ կախարդական: Աննման էք ամէն մի ժամ, ըոպէ, վայրկեան թէ ցերեկ: Խրոխտ, վսեմ ձեր գագաթներով սառցապատ, երկինք ալացած, զմայլելի սարեր: Երբ մշուշն է պատում ձեզ, մէկ էլ ասես զայրացած պատռում էք քօղն այն ու հիասքանչ կատարները ձեր դուրս են ցցւում իբրեւ թագ արքայական, փէշերին ձեր սպիտակ, գանգուր ամպերն են իբրեւ պատ-

---

զրաղի դպրոցով: 1974 – 75 տարեշրջանի աշակերտներու թիւն է 28, որոնք կանուսրապէս կը հետեւին ամէն Զորեքշաբթի առաւօտները: Անցեալ եւ նախանցեալ տարիներու բազդատմամբ աշակերտուհեան թիւը գրեթէ անփոփոխ մնալով հանդերձ կայ սակայն աշակերտներու փոխանակում:

Տարիքի համաձայն կան դասարանային երկու բաժանումներ: Ա. դասարանը 8էն 12 տարեկան ուր կը տրուին ընթերցանութեան եւ բառագիտութեան դասեր միայն, Բ. դասարանը, 12էն 14 տարեկան, վերոյիշեալ նիւթերէն զատ կ'առնէ քերականութեան եւ ուղղագրութեան դասեր: Իսկ հինդ աշակերտներու կը տրուին անհատական դասեր:

Հակառակ ուսուցիչի ջանքերուն աչակերտները դասաւանդութեան պահերուն լեզուն միշտ կը դարձնեն Ֆրանսերէնի:

Աշակերտութեան կողմէ կը կազմակերպուի տօնածառ եւ ամավերջի հանդէս, հովանաւորութեամբ Թաղական Խորհուրդի:

Վաչէ Վրդ. Իդնատիոսեան, Սէնթ Անթուանի Հայոց եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եւ դպրոցի ուսուցիչ, կը դտնէ դասընթացքներուն արդիւնքները անբաւարար եւ բաւարար դատնալու հաւանականութիւններն ալ անտարակոյս, հետեւաբար դպրոցը պէտք է դառնայ աւելի միջավայր մը, ուր երախան հաղորդուի հոն հայկական մթնոլորտով, ոգիով եւ արթննան իր ազգային հպարտութեան զգացումները:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շար. – 2)

մուճան կայսերական: Կախարդական էք դուք այն ժամ...

Աստուածային էք, երբ արեւի շողերն են ձեզ վայելում, վայլելում, շողշողում հաղար ու մի գոյներով, հրճրում քանց աղամանդ, կանաչ, զմրուխտ, կարմիր յակինթ:

Ցո՛յժ գեղեցիկ էք յայնժամ: Իսկ երբ կայծակներն են շառաչում ու պայթում, ձեր գագաթներից վեր ամպերում, ասես գահերն լինէք աստուածների...

Ի՛նչ բառերով ձեզ ոգեկոչել, ո՛վ անման Մասիսներ, երբ լուսնկայ գիշերին, կանգնած հպարտ, միայնակ, դէպի կապոյտ լինջ երկինք սլացած, ուր աստղերն են ցայտում, իսկ տիեզերքը իր խորհրդաւոր լռութեամբ, ասես ձեղ է երկրպագում — ո՛հ իշխանական էք դուք այն ժամ...

Երկնային սարեր, դուք Ալպեան կրնկիկ լեռներ, նոյնպէս գեղեցիկ էք ու վեհ: Աստուածները ձեզ տուել են երկիր հրաշալի, չունէք արիւնարբու հարեւան: Ձեր զաւակները կառչած ձեղ, չեն հեռանում, չեն լքում ձեզ: Բախտաւոր, նախանձ չարժող (բարի նախանձ) Ալպեան սարեր... Դուք, իմ հայրենեաց մեծաշուք, լուրթ լեռներ, յաւերժասին հսկայ Պառնասներ, դո՛ւ Արարատ, նոյեան տապանով սրբազան, պարծանքը հայ ազգի. հիասքանչ զոյդ Մասիսներ, այօր շղթայակապ գերի էք Հայոց դարաւոր արիւնարբու վայրագ թշնամուն... (ինչպէս եւ մեր Անին...):

Իսկ դո՛ւ, ալեհեր Ալազեազ, Շիրակի գաշտ, օրրանը իմ պապերի, օրօրոցը իմ մանկութեան, անմոռաց, երազային, անբիծ յիշողութիւններս չեմեսպան, պաշտել եմ քեզ, ծծել օդդ եթերային, խմել ջրերը զուլալ հազարաւոր աղբիւրներիդ անարատ...

Ալագեազ բարձր սար ա
Ձուրը հիւանդին դեղ ա...

ասել է մեր պոէտը:

Պապիկս 115 տարի խմեց անմահական ջուրդ, ո՛վ Ալագեազ...

Այո՛, աչքդ ճանապարհին, համբերութեամբ սպասում ես զաւակներիդ վերադարձին՝ կամայ – ակամայ քեզնից հեռացած եւ աշխարհով մէկ ցրուած: Բայց արդէն հրճւում ես տեսնելով վերադարձը դու նրանց: Հաւատա, այսպէս չարունակ պիտի դան ու դան, քո հովանու տակ հաւաքուեն որդիներդ հարազատ: Պիտի բազմանան քո լանջերիդ հայ օճախներ անհամար ու նրանց ծուխը քուլա-քուլայ պիտի բարձրանայ դէպի վեր, ի նշան բարգաւաճման ու ցնծութեան: Իսկ դու հայ Արարատ մի օր պիտի փչես անիրաւ ու գարշելի չղթաները, ու արբաղան քո զաւակին, նոյեան տապանի կողքին, յաւերժ պիտի ծածանի դրօշակը քո արդար ազատութեան:

Հայի՛ Արարատ:

ՄԱՆԻԿ ՓՈՁԱՐԵԱՆ

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

ԳՐԵՑ՝ ՄԱՑՔԼ ԱՌԼԷՆ

Ասիկա ցաւ պատճառեց: Ասիկա խայթեց: Քարադրի հաւկիթներ քչելով առջեւը, խնդրեցի որ միտքը բացատրէր:

— Դիւրաբորբոք էք, ըսաւ:

— Աբժանթիլի՞ մը պէս:

— Կեղծ Աբժանթինցի մը, ըսաւ:

Պ. Շթուցի աչքը տեսնելով, ապաս – տանեցայ այդ պատուական ճաշարանապետին խօսակցութեան, որովհետեւ երիտասարդներուն հանդէպ իր բարութիւնը կը հատատարէր միխիայն գեղատի կիներու հանդէպ իր լուրջ եւ ծանրաբարոյ ընթացքին. հազուագիւտ դիծ մը ժողովրդային ճաշարանապետի մը մէջ, եւ դիծ մը՝ որ Մոնթ Էճըլ ճաշարանը նշանաւոր ըրած է ոչ միայն իր կերակուրներուն, այլ նաեւ իր համակրելի մթնոլորտին համար, առաջինը փորձով պիտեմ, եւ երկրորդը յատուկ է ճաշարանին Վիէննացի հիմնադրին Պ. Մաքսիմիլիէն Շթուցի հանճարին:

— Ի՞նչպէս էք, այսօր, Պ. Շթուց:

— Միշտ լաւ՝ երբ տեսնեմ ձեզ, Պարոն:

— Պ. Շթուց, ըսաւ Փրիսիլա, հռետոսեան դիմի պիտի ունենա՞նք արդեօք:

— Լիպֆրաումիլխ (կուսական կաթ) համը պիտի նայիք, Տիկին Բիվըրս: Կը վստահեցնեմ ձեզ, որ հրեշտակներուն երգելը պիտի լսէք:

Պ. Շթուցի հրեշտակներուն մասիկ ընելով, սիրտ առի եւ ըսի Փրիսիլային:

— Դուք մակերեսէն վար չէք նայիր: Ձեր ծնունդին եւ պատմական դուշդրդուիններուն առաւելութեանց մէջ ապահովուած — մէկ խօսքով ձեր գեհինին վրայ հաստատուն — չէք բարեհաճիր հասկնալ, թէ լինդի պէս մարդ մը, որ բնաւ գեհին չունի, պարտաւորուած է դրոշմ մը ունենալ որեւէ կերպով:

— Ինչո՞ւ, ըսաւ Փրիսիլա:

Պ. Շթուցի հրեշտակներուն երգին մէջ այս ընդմիջումը խեղդելով, չարունակեցի — «Նայեցէք Տիզրայէլիին: Ան միթէ ամէն կերպով, բոլորովին «հանգա՞րտ» էր մակերեսին վրայ: Բայց ի՞նչ է արդէն մակերեսը: Պէտք է տակը քննել»:

— Քննելով, ըսաւ, կը տեսնեմ թէ դուք դիւրաւարտ պատմուածք մը կը գրէք:

Ըսաւ ու ցնցուեցաւ: Քարադրի վերջին հաւկիթին հատը ծակուելով՝ սպասեցի գործին առնելիք վիճակին:

— Բայց չէի գիտեր թէ Հայաստանի պատմութիւն գրելու վրայ էիք: Ի՞նչ ալ լաւ բան:

— Վրան խօսուելիք բան մը չէ: Գալով դժուարութիւններուն, անյաղթելի են:

— Գրեթէ ձեր բովանդակ ժամանակը Բրիտանական Թանգարանը կ'անցընէք, կ'ենթադրեմ:

— Ոչ այնքան որքան պիտի փափաքէի, պարտաւորուեցայ խոստովանիլ, որով – հետեւ ամէն երեկոյն կը գոցուի: Չէք կրնար ըմբռնել թէ ի՛նչ ահռելի նիւթ է Հայաստանի պատմութիւն մը: Շատ հինէն կը սկսի, Եդեմի Դրախտին մէջ:

— Օճա՛ք, կարծեմ, Հա՞յ էր:

— Ընդհակառակն, Ադամը: Ասիկա հաստատուած է, որովհետեւ դուրս վռնդուեցաւ Դրախտէն, եւ Հայերը՝ անոր օրինակին հետեւելով՝ միշտ դուրս քշուած են ամենուրեք: Այսուհանդերձ, Եդեմի Դրախտը եւ Արարատ լեռը մէկ կողմ առնելով, Հայաստանի պատմութեան չուրջ ցայտուն քիչ երեսոյթներ կ'երեւին: Ի հարկէ կայ Շամիրամը: Ան հնարեց ներքինիները: Յետոյ կայ Մասկարեան, որ աշխարհի քարիւղին կը տիրէ:

— Կը կարծէի, թէ այդ տիրողը Րաքֆէլլերն էր:

— Մասկարեանին մէկ աչքը Րաքֆէլլերին վրայ է: Եւ ուրիշներուն ալ մէկ աչքը Մասկարեանին վրայ: Կրնամ ըսել ձեղի, թէ Հայաստանի պատմութեան մը դիւրաւ չի ձեռնարկուիր:

— Անշուշտ թէ ոչ, մանաւանդ որ ձեր ժամանակին մեծագոյն մասը կ'անցընէք դիւերային հաւաքավայրերու յաճախորդներուն չուրջ դիւրաւարտ պատմուածքներ գրելով:

Լիպֆրաումիլխի նոր չիզ մը ապսպրելով, կը գօտեմարտէի անոր հետ:

— Դուք մակերեսին կը նայիք միայն, ըսի, եւ ասով կը տարուիք ձեղի անպատճառ դիւցազնութիւններ ընելու: Ձէ՞ք ուզեր հասկնալ թէ իմ ազգիս պատմութիւնը մութի ու սարսափի պատմութիւն մըն է: Եւ դուք դիւերային հաւաքավայրերու խօսքը կ'ընէք: Բանաւոր չէ՞ մի՛թէ որ լոյսը փնտռեմ ես:

— Անկարելի է, հառաչեց, խորհիլ որ դուք Հայ էք: Կրնաք ըսել որեւէ բան:

— Կ'ենթադրեմ, թէ պիտի ուզէիք պիտի չարդուա՞ծ տեսնել ձեր ոսքերուն առջեւ՝ այդ մասին իմ խօսքս առնելէ առաջ:

— Ո՛չ, բայց ես կը սիրեմ որ մարդիկ ըլլան ինչ որ են: Մինչդեռ դուք չափազանց յօժարութեամբ տուեր էք անգլիական կեանքին — գոնէ ձեր խորհածը անգլիական կեանք է:

(6 – Շար.)

ՊՐԱԿ-ՀԱՄՈՎԻՉ

— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ —

Ա.

ՅԱՂԹՀԱՐՈՒՀԻ

— Իմ սարսափելի ծրագրիս, շուրթերս սեղմելով, ասեցի ես ինքս ինձ, ես որ միշտ ատել եմ ոճրագործությունը, ես որ միշտ խոժոռել եմ ես ինձ վրա... Ես... Ես պիտի սպանե՞մ մարդ, ես որ ամենափոքր միջատին անգամ չեմ կարողանում ոտքի տակ տրորել... Ես պիտի սպանե՞մ մարդ, ես որ ամենաանգութ գազանին անգամ չեմ կարողանում սպան

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ալեքսանեան իր ամուսնոյն մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ 100 ֆր. կը նուիրէ կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուելիւ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը չնորհակալու-թեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուու-թիւնները փոխան ծաղիկի, Տիկին Շաքէ Տէօվլէթեանի մահուան առթիւ.—

Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Քէպապճեան, Տիկին Թադուհի Եաղըճեան, Տիկին Սաատէթեան 50ական ֆր., Պր. Առաքել Թաթուլեան 20 ֆր.:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ

ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

կը պոնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ դրասրունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

ԱԶԳ. ՏՕՆԸ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ

ՎԻՊԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԻԿ ՆԱԽԱՊՏՈՒՑ ՄԸ ՀՌԵՆՈՍԻ ՎՐԱՅ

3 ՕՐ ՀԱՆԳԻՍՍ

Մեկնում Շաբաթ, Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14:

Հաւաքուիլ ՇԱԲԱԹ ժամը 7·30ին կառատիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւլվէօր:

Մեկնում Մօ, Մոնմէրայ, Շալոն-սիւր-Մառն, Սէնթ-Մենեհուլտ (ճաշ) Վեր-տէօն, Մէս, սահմանագլուխ, Սառը-պրիւք, Քայզերլաութերնէ Լուավիկս-հաֆըն, Վիզպատըն եւ Ռուտըսհայմ (բնակութիւն): Կիրակի փոքրիկ պտոյտ Հռենոսի վրայ, ճաշ նաւուն վրայ (ամբողջ օրը): Իրիկունը ազատ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 14, մեկնում նախաճաշէն ետք դէպի Լիւքսանպուրկ, ճաշ ճաշարան մը, դնումներ եւ մեկնում դէպի Փարիզ: Ժամանում ժամը 21ի առեննեբը, կառ տիւ Նոռի առջեւ:

Մասնակցութիւն 275 ֆր.

Ապահանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 8

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը

17, rue Bleue 75009 Paris

Tél. 324 14 96 (le matin)

824 63 89 (de 14 à 19 h)

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND

A LYON

LES Ve JEUX SPORTIFS

AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET

TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION

PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).

DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30

LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN

34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers

VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.

DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.

FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Նպարավաճառատան մը մէջ աշխատելու համար կ'ուզուի այր մը 25-45 տարեկան:

Դիմել

HERATCHIAN

6, Rue Lamartine — Paris (9e)

Tél : 878-43-19

×

Մանիւֆանտիոնի համար գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք կարող վարել գիտնան կամ ոչ: Դիմել՝

A. PAPAZIAN et FILS

17-19, Bd. de Briançon

13003 Marseille

Tél : (91) 50-86-93

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅՆԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ միութեան Կարտահի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Երկուշաբթի Յուլիս 7, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պր. Գէորգ Փալտաեանի տունը: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԻ

Երեւանէն Նուարդ Վարդանեան կը փնտռէ իր տագրը Սարգիս Գալայճեան, հօրը անունը՝ Երուանդ, որ ժամանակին կը բնակէր Վիէն (Իզէռ) Շըմէն ու Նաւավէլ:

Նոր ունեցողներէն գրել՝

Տիկին Վահանեանի

25, Ave. du Commandant Bret

Palais de Provence — 06400 Cannes

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

* Fers vapeur
* Tables aspirantes et chauffantes
* Chaudières

pour CONFECTIONNEURS { Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons

et BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris

téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ԱՄՐԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն —

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի սպասարկութիւն Երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ չրջապտոյտներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23

Երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան

2·850 ՖՐ.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27

Երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան

2·800 ՖՐ.

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21

2·900 ՖՐ.

ՍԵՊ. 12ԷՆ 25

2·900 ՖՐ.

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ումնեանի, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:

MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien

Tél. 93-04-90 — 66-38-92

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 12 au 26 juillet

du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août

du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :

— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
6
DIMANCHE
6 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — 13·338

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.338

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ

Վարդավա՛ռ:

Ազգային–ժողովրդական հնաւանդ ծօն, որ երէկ երկրի մէջ կ'ոգեկոչուէր հանդիսաւորութեամբ, այսօր ծուարած՝ ետ կեղեցւոյ կամարներուն տակ:

Վարդավա՛ռ: Բառն իսկ բանաստեղծական է — ինչպէս Ծաղկազարդը — եւ կ'արթնցնէ հին յիշատակներ: Կը յատկանշէ ամբողջ շրջան մը Հայոց պատմութեան: Հեթանոսական շրջանը Աստղիկին, Անահիտին եւ պաշտամունքի առարկայ այլ աստուածներու եւ աստուածուհիներու նուիրուած մեհեաններով, որոնցմէ ամէնէն նշանաւորները կանգնուն կը մնային դեռ Գրիգոր Լուսաւորչի օրով Տարօնի շրջանին՝ Աշտիշատի մէջ:

Նաւասարդեան խաղեր, ուխտաւոյնա – յութիւն, ջուր սրսկել, ազատի թոցնել, մատաղու ոչխար զոհուել, լաթախաղա – յութիւն եւ այլ զուարճութիւններ հեթանոսականէն փոխանցուած էին քրիստոնեայ Հայաստանին, սերունդէ սերունդ, ժառանգականօրէն:

Ու Տարօնի աշխարհն էր եղած գլխաւոր ասպնջականը Հայոց հին հաւատքի ձեւական արտայայտութեանց, երբ քրիստոնէական եկեղեցիներն ու մատուռներն էին փոխարինած հեթանոսական մեհեաններն ու բագինները:

Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետն էր դարձած կեդրոնը ուխտագնացութեան և նաւասարդեան զուարճութեանց: Դէպի «Ջանը» (զանգակաւոր) տաճարը կ'ուղղուէին Մուշի եւ հայաշխարհի հատատացեալ ուխտաւորները, ոլոր–մոլոր ճամբաներով, թէ՛ ձիաւոր, թէ ոտաւոր, մուրատաւուր Ս. Կարապետէն յուսալով վիրենք տանջող ցաւին դարմանը:

Վարդավառ է այսօր դարձեալ:

Սակայն ո՛չ Տարօն կայ, ոչ ալ՝ Ս. Կարապետ:

Վաթսուն տարի առաջ, 1915ի Վարդավառի տօնին մուրատ խնդրելու եկող հայ ուխտաւորները չկային Ս. Կարապետի վանքին մէջ: Ջանգակները չէին հնչեր՝ պատարագի հրաւիրելու համար հատացեալները: Թնդանօթն էր փոխարինած կոչնակները: Արիւնարբու ցեղասպան թուրքը, ձեռք ձեռքի ւարարուու եւ պետական զինքերով սպառազինուած Քիւրտերու հետ, քարուքանդ կ'ընէր Տարօնի շրջանի հայ հարիւրաւոր ծաղկեալ ու չէն գիւղերն ու ւանները:

Տարօնի հերոս զաւակները՝ իրենց կուրծքը վահան զարձուցած՝ կը կռուէին անարդ թշնամիին դէմ, պաշտպանելու համար իրենց դարաւոր հայրենիքը:

Անհաւասար էր կռիւը: Թշնամի դերակշիռ ուժերու դէմ չատ սահմանափակ էին Տարօնցիներու պաշտպանութեան միջոցները: կարուած արտաքին աշխարհէն, անոնք մինչեւ վերջին փամփուշտը առիւծի պէս կռուեցան թուրք կանոնաւոր բանակի եւ քիւրտ արճակազէններու դժոխային կրակին դէմ:

Երբ կորաւ ամէն յոյս, մանաւանդ երբ օգնութեան չհասան հայ կամաւորներն ու ռուսական բանակը, որոնք քանի մը ամիս առաջ փրկեր էին Վասպուրականը, չորս կողմէն պաշարուած Տարօնցիները օր – հասական գրոհներով ճեղքեցին թշնամի պիծերը եւ ապաստանեցան անառիկ լեռները:

Վերապրող Տարօնցիներն ու իրենց զաւակներն ու թոռները ի սիրտս աշխարհի ամէն վարդավառի կ'ոգեկոչեն յիշատակը իրենց բիւրաւոր նահատակներուն:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԼԵՌՆԵՐ

Սասունից եկած հօրս կարօտով
կարօտում եմ ձեզ
Եւ սիրում եմ ձեզ իմ ամբողջ սրտով,
Սասունի լեռներ:

Ես ձեզ չեմ տեսել, սակայն ձեզ գիտեմ
ինչպէս մայրիկիս,
Մայրիկիս նման ինձ այնքան մօտ էք,
Սասունի լեռներ:

Ես Ալագեազի փէշին եմ ծնուել
ու չեմ տեսել ձեզ,
Բայց երազել եմ ձեր բարձունքը վեհ,
Սասունի լեռներ:

Գիտեմ ձեր գրկում ընկած ամէն խորշ,
թփուտ ու ադրիւր,
Բերդերդ գիտեմ լուռ եւ ահաւոր,
Սասունի լեռներ:

Գիտեմ ծաղկունքդ գունեղ, խնկաբոյր
ու երկնից իջնող
Մանանան ձեր սուրբ ու մաքրամաքուր,
Սասունի լեռներ:

... Ու թէ ես չգամ, մեռնեմ հօրս պէս՝
կարօտով անհաս —
Որդիս անպատճառ պիտի գրկի ձեզ,
Սասունի լեռներ:

ՎԱՉԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Քանի մը տողով

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ կեդրոնն իսկ չատ ծանր եղեռնափորձ մը տեղի ունեցաւ առջի օր, 13 մեռեալ եւ 78 վիրաւոր կայ: «Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւնը» տէր դարձաւ արարքին, զոր «հեռոսական» որակեց: Ականատես սառնարան մըն է որ պայթած է առտուան 10ին, երկրաշարժի տպաւորութիւն մը թողլով քաղաքին վրայ:

ՊԻՑՐՈՒԹի Ֆրանսայի դեսպանը ըսպառնալիքներ ստացած է հեռաձայնով եւ ստիպուած եղած է ձգել իր բնակարանը, որ պաղեստինեան կայանի մը մօտ է եւ բնակութիւն հաստատել դեսպանատունը: Թէեւ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է բայց առեւանգումները եւ եղեռնագործութիւնները չեն վերջացած: Ոչ մէկ լուր կայ վեց առեւանգուած անձերէ, որոնց մէջ՝ ամերիկացի գինուորականը: Ցնանձի պարագլուխը՝ ձեմայէլ, յայտարարեց թէ այս առեւանգումները սպառնալիքներ են երկրին համար, մինչ Ազգ. Պոլքի պետը՝ Ռէմոն Խոտէ կ'ուզէ վերահաստատել մահապատիժը:

Ժ. Ժ. ՍԵՐՎԱՆ – ՇՐԷՊՐ հրաժարեցաւ Ամմատական կուսակցութեան նախագահի պաշտօնէն:

ԿԻՊՐՈՍԻ պատուիրակը ՄԱԿ մօտ Դիմիտրիու կ'ամբաստանէ Թուրքիոյ կառավարութիւնը որ կ'ուզէ փոխել կիպրոսի ցեղային կառոյցը հազարաւոր Թուրքեր տեղաւորելով յունական շրջանները: Թուրք պաշտօնական բանբեր մը «չինծու» որակեց դեսպանին այս հասատատումները:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Տիկ. Ինտիրա Կանտի երթալով դէպի մենատարութիւն կը տանի իր վարչակարգը: Արդէն 29 քաղաքական կազմակերպութիւններ արգիլած է հրովարտակով:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Ցուլիս 28ին պիտի բացուի գնդապետներու դատավարութիւնը: 24 գլխաւոր պատասխանատուները 1967ի պետական հարուածին բարձր դատաճանութեամբ ամբաստանուած են:

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՕՆ

— o —

Վարդավառ է այսօր: Իսկ Վարդավառը առանց Տարօնի, ժժդոյն, ապօտ յիշատակ մը միայն:

Բառը ինքնին, — Տարօն — ամբողջ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Թերեւս խորհուրդ մը:

Երբ կ'ըսենք Մուշ — կը հասկնանք աշխարհագրական վարչական բացատրութիւն մը:

Բոլորովին ուրի՛շ բան է Տարօնը: Գոնէ անոնց համար որ տեսեր ու ապրեր են, չնչեր ու անցեր: Ամբողջ հեթանոսութիւն՝ իր սարերովն ու դաշտերովը: Նոյնիսկ եկեղեցիներով ու վանքերով:

— «Հէ՛յ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ...»:

Եւ պէտք է տեսած ըլլալ Վարդավառը Ս. Կարապետի սարին վրայ, երբեմն հեթանոսական լերան մը կատարը, մինչեւ տասը հազար բազմութեամբ: Ս. Կարապետի Վարդավառը՝ իր աւանդական լրախաղացներով, բայց մանաւանդ իր խակ եւ խակ հայկական խանդավառութեամբ, — ծիծղուն, ծփուն եւ անարուեստ:

Անահիտի հովանին է — կ'ըսեն — փըռուած այդ ամբողջ տարածութեան վրայ, հեռուն մինչեւ Մեղրագետն ու Արածանին, եւ ասդին, մինչեւ Իննակնեան լեռները: Այլեւ Վահագնի հոգին:

Եւ կը թուի թէ Գրիգոր Լուսաւորիչը այստեղ միայն պարտուած է, չկարենալով կորզել գաղանիքը Աստղի:

Հեթանոս քրմապետը չէ ուզած յանձնել Թանկագին գաղանիքը, յանձն առնելով ծառայել վանքին մէջ, իբրեւ պարզ մշակ:

«Կաղ Դեւ»ն է այս, — իրեն յատուկ խցիկով ու գուբով, որուն յատակը, — ո՛վ գիտէ — ապահովաբար կը պահէ մեր հեթանոսական շրջանի անծանօթ, անգնահատելի հարստութիւնները: Թո – նիրները կը վառեն գիշերը, եւ առտուն կանուխ «Կաղ Դեւ»ը մաքրած կ'ըլլայ ամէն բան: Մաքրած ու իր գուբը քաշուած, առանց մոխիրի հետք մը ձգե – լու...:

×

Ուրկէ՞ ուր այս միամիտ աւանդութիւնները այս համայնակուլ ափերուն վրայ: Այն ալ օրուան այս ժամուն, երբ չատեր մոխիր ցանած իրենց գլուխներուն, կը հառաչեն ու կը յօրանջեն:

Անոր համար որ, ոչ միայն Վարդավառ է այսօր, այլեւ տարեդարձը Տարօն աշխարհի վերջին ջղաձգութեան:

Վարդավառի կիրակի մըն էր — 1915 Ցունիս 28 — երբ Տարօնն ալ արիւն – լուայ փոուեցաւ գետին, դաւադիր «եաթաղան»ը կուրծքին: Կամ ամբողջ բազմութիւններով ողջակէզ՝ բոցերու մէջ: Կամ ջարդուփչուր՝ բահով, բրի – ջով, կացինով, թնդանօթով ու գնդա – ցիրով...

Մա՛հ կ'ոռնար թշնամին, ամբողջ հայաշխարհին վրայ վրայ, գաղանային մոլեցքով մը եւ գերանդին ձեռքը, ժանիքները ցից, դանակները սրած՝ չունչը առեր էր Տարօն:

Հայ չմնաց Մուշի մէջ: Բայց թուրք ալ չմնաց, ինչպէս կը խոստովանէր ինքը:

Միշտ արթուն եւ ըմբոստ, անած՝ Սերոբներու, Զաւուշներու, Հրայրներու, Մուրատներու, Անդրանիկներու, Տէր Քալէներու, Վահան Մանուէլեաններու եւ դեռ անհամար «անծանօթ զինուորներու» չունչով, Տարօն աշխարհը փլաւ ճակատագրական պահուն: Վրիպեցաւ՝ վերջին քառորդ ժամուն...:

×

Փլաւ՝ ֆիզիքական աշխարհը, բայց կ'ապրի հոգեկանը:

Այսօր ամէնէն հեռաւոր ափերուն վրայ իսկ, ո՛ղջ է Տարօնի ոգին: Ու թէ – րեւս աւելի աշխուժացած, ինչպէս բոլոր այն մնացորդներուն մէջ որ համրանքով փրկուեցան հայջինջ սարսափներէն, եւ կ'ապրին վաղուան համար:

Ո՛ղջ է Տարօնը՝ իր գիրովն ու խօսքովն ալ:

Զուշանար առաւօտը, Տարօ՛ն, քանի դուն հաւատարիմ ես քու սարերուդ եւ անոնց փառքերուն, քու դաշտերուդ եւ անոնց արդար վաստակին:

Շ.

1932, Ցուլիս 12

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍԻԿ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ցուլիս 1–3)

ՋՐԼՆԵՐԿԻ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Բելոռուսիոյ մայրաքաղաքին՝ Մինսկի մէջ բացումը կատարուեցաւ Ջրաներկի համամիութենական ցուցահանդէսին, ուր ներկայացուած են 380 նկարիչներու մօտ հազար նկարներ:

Մասնակցողներուն մէջ կան Հայեր եւս՝ Պ. Մալայեան, Ա. Սահակեան, Վ. Սահակեան, Կ. Ադամեան, Ա. Ցունանեան եւ Գ. Մանուկեան:

×

ԲԵՐԴԱՀԱՒԱՔԻ ԵՌՈՒՆ ՇՐՋԱՆ

Գիւղացիներուն համար բերքահաւաքի եռուն շրջանն է հիմա: Հարիւրաւոր բեռնատար կառքեր, բեռցուած Արարատեան դաշտի եւ ցածրադիր միւս գօտիներու բնութեան բարիքներով, դէպի Երեւան, Լենինական, Կիրովական եւ այլ քաղաքներ կ'ուղղուին: Ճանուղիներու մէջ ծանրաբեռ կը դրուին վաղահաս կաղամբ, գետնախնձոր, վարունգ, կանաչեղէն: Մասնագիտացած տնտեսութիւնները ձեռնամուխ եղած են բալի, ծիրանի, հաղարջի բերքահաւաքին: Շուտով կը սկսի հացահատիկի, շաքարի ճակնդեղի բերքահաւաքը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԱՌԻԹՈՎ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԵՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

— o —

Գ.

Է. ԳԱՄՓ ՖՐԷԶԻ ԴՊՐՈՑԸ

16 աշակերտներ բաժնուած երկու դասարաններու: Փոքրերուն թէ մեծերուն յատկապէս կը տրուին ընթերցանութեան եւ բառապիտութեան դասեր: Գործած – ուած դասագիրքն է՝ Հայաստանի մէջ Սփիւռքի համար պատրաստուած «Այբ–բենարան»ը եւ «Մայրենի լեզու»ն: Իրոյր դրութիւնները կը թարգմանուին ֆրան – սերէնի:

Դասընթացքները տեղի կ'ունենան Զո–րեքշաբթի օրերը 2ական ժամ իւրաքան–չիւր դասարանին:

Վերջին տարիներու բաղդատմամբ ա–շակերտութեան թիւը կրած է նուազում: Շրջանի հոգեւոր հովիւ եւ դպրոցի ուսու–ցիչ Գարեգին Վրդ. Պէդճեանի համար պատճառներէն դժուարը շրջանի Հա – յութեան ցրուած ըլլալն է: Դժուար է փոքրիկները զանազան վայրերէն մէկ – տեղել կեդրոն մը:

Կարելիութեան սահմաններուն մէջ ա–շակերտութեան համար կը կազմակեր – պուին ճեռնարկներ յատկապէս պոյտյա, բայց կարելի չէ հրապարակային ելոյթ–ներ ունենալ տրուած ըլլալով որ դեռ աշակերտները լեզուն չեն գիտեր:

Ը. ՍԷՆ–ԺԵՌՈՄԻ ԴՊՐՈՑԸ

Ներկայ տարեշրջանին արձանագրեալ – ներու թիւն է 22, իսկ հետեւողներու մի–ջին թիւը 10էն 12:

Հակառակ անոր որ այս տարի աշակեր–տութեան թիւի պզտիկ յաւելում մը կայ, պէտք է ըսել սակայն որ նախանցեալ տարիներու բաղդատմամբ թիւը կէս տա կէս նուազած է եւ ըստ տեղացիներուն, ուսուցիչի փոփոխութիւնը օտար չէ այս կացութեան:

Դպրոցը երկօրեայ է, Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ: Աշակերտներու տարիքն է ևթէն 14, բաժնուած երկու դասա – րաններու: Կը դասաւանդուի հայերէն լե–զուն՝ ընթերցանութիւն, գեղագրութիւն, եւ ուղղագրութիւն յատկապէս նաեւ մե–ծերուն՝ Հայոց պատմութիւն:

Կը դասաւանդէ Սեւան Սարգիսեան, Պոլսահայ, նախկին աշակերտ Սեւրի Սա–մուէլ – Մուրատեան վարժարանի:

Դպրոցը կը հովանաւորէ Թաղական Խորհուրդը, աշակերտները կուտան ա–մաւերջի հանդէս մը:

Թ. ՍԷՆԹ–ՄԱՐԿՐԻԹԻ ԴՊՐՈՑԸ

Փոքր շրջան մը ուր կայ սակայն եկե–ղեցի եւ անոր շուրջ դպրոց ուսուցչու–թեամբ Շահան Քհնյ. Տէմէեանի: 1974–1975 տարեշրջանի աշակերտութեան թիւն է վեց: Եթէ աչքի առջեւ ունենանք օրի–նակ 1971ին աշակերտութեան թիւը 23 եւ 1972ին 16, կ'անդրադառնանք որ որ–քան յետքայլ ըրած է այս շրջանը: Գըլ–խաւոր պատճառը ծնողքներու ընդհա – նուր անտարբերութիւնն է: Հոս կը գոր–ծածուի «Արարատ» դասագիրքը: Կը դա–սաւանդուի ընթերցանութիւն եւ գեղա – պիտութիւն:

Ժ. ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԷՔՍ – ԱՆ – ՓՐՈՎԱՆՍԻ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

Այս դասընթացքները, հիմնուած 1969–1970 դպրոցական տարեշրջանին իբրեւ «Թիէօ Լիպր» եւ ապա 1971ին իբրեւ նախընտրեալ լեզու երկրորդ լեզուներու շարքին, մաս կը կազմեն դպրութեան վկայագրի մը պատրաստութեան նիւ – թերուն:

Դասընթացքները բաժնուած են երկու տարիներու վրայ չաբաթը մէկական ժա–մով: Անցեալ տարեշրջանին 15 աշակերտ–ներ արձանագրուած էին իւրաքանչիւր տարուան համար որոնց մէջ եղած են 3 ոչ–հայ աշակերտներ:

Կը դասաւանդէ Պր. Տէր–Մերկէրեան, վկայուած Երեւանի համալսարանէն: Կը տրուին՝ դրաճանաչութեան, ընթերցա – նութեան, քերականութեան դասեր եւ հրահանգներ ինչպէս նաեւ գրական ու–սումնասիրութիւններ, պատմութեան եւ քաղաքակրթութեան դասեր:

Քննութիւնները չարունակեալ տաու – դամի եղանակով կ'ընկան եւ կարելի է տալ առանձին վկայական (աթէսթատիոն է նոճ տիփլոմ)մը հայերէնի դասընթացք–ներու հետեւողներուն:

Բոլոր դասաւանդութիւնները կ'ընկան հայաստանեան լեզուով եւ ուղղագրու – թեամբ:

Այժմ չանք կը թափուի երրորդ տարի մը ստեղծելու համար:

Նեչտենք նաեւ որ պաքալօրէա պատ – րաստող աշակերտներ եւս կը հետեւին էքս – ան– Փրովանսի դպրութեան հա–մալսարանի մէջ հայերէնի դասերուն: Անցեալ տարեշրջանին եղած են 30 թեկ–նածուներ:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շար. – 3)

ՀԵՂԻՆԷ

— o —

Ա.

Հետեւեալ գրութիւնը յուշերէս քաղուած պատմութիւնն է հօրաքրոջս աղջկան Հեղինէի, որ Տարօնի կոտորածէն ազատած, այժմ կ'ապրի Հայաստան: Եր–կարատեւ բաժանումէ մը ետք, գիմեր գտայ 1963ին, երբ Տարօնի երգերու ա–ռընչութեամբ կը գտնուէի Երեւան: Իր բերնէն առած եմ այս ողբերգութեան մանրամասնութիւնները եւ նուիրական խոստում մըն է որ կը կատարեմ, հրա–տարակելով զանոնք, վարդավառի առ–թիւ:

Երբեմ պիտի չմոռնամ այն կարօտակէզ արցունքները զոր թափեց հօրաքրոջս աղջիկը իմ Հայաստան գտնուած միջո – ցիս: Պիտի չմոռնամ մանաւանդ 50 տարի վերջ, մեր առաջին հանդիպումը «Արմե–նիա» հիւրանոցին մէջ եւ մեր սրտակե–ղէմ բաժանումը Երեւանի օդակայանէն:

1963 Նոյեմբեր 10ի կիրակի օրն էր: Երկար տարիներու կարօտը սրտիս, հո–գիս լեցուած սրբազան երազներով եւ անհուն երջանկութեամբ, առաւօտեան հայկական օդանաւով մեկնած էի Մոս – կուայէն, կէսօրին հասած Երեւան ու ոտքս դրած հայրենի սուրբ հողին վրայ:

Ժամ մը վերջ, կը հանդիպէի «Արմենիա» հիւրանոցին 4րդ յարկի, Հայաստանի ա–րեզակով օծուն, լուսաւոր ու փառաւոր սենեակի մը մէջ: Ծայրայեղ յուզում – ներէն յոգնած եւ դեռ զալիք յուզում – ներու դիմադրաւելու պատրաստ, երկըն–ցած անկողնին վրայ, կը խորհրդածէի եւ կը սպասէի անձկութեամբ: Գիտէի թէ քիչ վերջ պիտի դրկէի եղեռնէն հր–րաշքով ազատած հօրաքրոջս աղջիկը Հե–ղինէն, որ լման յիսուն տարի, իրրեւ բոյնէն խլուած հաւք մը տարագիր, տա–ռապած ու արցունք էր թափած, ի զուր փնտռելով ճիւղ մը իր դերդաստանի դա–րաւոր կոճղէն...:

Եօթը տարիէ ի վեր գտած էր գիս եւ սկսած էր թղթակցիլ· կը գրէր թախի–ծով լի կարօտի նամակները, որոնք կ'ա–լեկոծէին հոգիս «Ախ, անդամ մը քեզ տեսնէի, յետոյ մեռնէի»· այս էր միշտ իր պարզ ու սրտառուչ նամակներուն ի–մաստը:

Վերջին անդամ գայն տեսած էի 1914 թուի աշնան, երբ դեռ չէն էր Տարօնի Աշխարհը: Կը յիշեմ, դէպի էրզրում մեկնող Չորիներու կարաւանը կը ոպա–սէր քաղաքէն դուրս, Մշոյ զօրանոցին եւ Թրքական դերեզմանատան միջեւ գըտ–նուող Չաթալ ճամբուն վրայ: Քաղաքէն, հօրենական Ֆէյտեան գիւղէն, մօրս ծննդավայր հեռուէր Ղարս գիւղէն եւ մօտակայ Չափնայ գիւղէն, մեզ ճամբու դնելու եկած էին մեր բազմանդամ ըն–տանիքի անդամները: Կարծէք վերջին դատաստանի օրն էր... աննկարագրելի էր մեր հարազատներուն ողբն ու կոծը, սրտաճմլիկ ողջագուրումները, կարծէք կը նախազգային թէ այլեւս երբեք զիրար պիտի չտեսնէինք...:

Այս խումբին մէջ կը գտնուէր նաեւ սի–րական հօրաքոյրս Մարիամը եւ իր փոքր աղջիկը, հազիւ ութ տարեկան սիրուն ու քնքուշ Հեղինէն, որ նազանքով փաթ – թուած վզիս, կուլար ու կ'ըսէր իր մօր–կան. «Մամօ՛ ես էլ կ'ուզիմ ջորի նըս–տիմ... ես լէ կ'ուզիմ Արմոյի հետ էր–թալ Մտամբոլ, ես լէ կ'ուզիմ...»: Կա–րաւանը կամաց – կամաց ճամբայ ելաւ, մեր եաին ձգելով Թրքական դերեզմանա–տան առջեւ խոնուած մեր սիրելիները, որոնք դեռ կը չարժէին լրենց ձեռքերն ու թաշկինակները...: Անոնց լացի եւ հառաչանքի վերջին կանչերը երկար ժա–մանակ պիտի արձագանգէին մեր հոգի – ներուն մէջ երկրամսի ճամբուն վրայ:

Յանկարծ դրան վրայ քանի մը հար – ուածներ զիս ուշքի բերին եւ կտրեցին թելը անցեալի յուշերուս· արագ ուոքի ցատքեցի եւ վազեցի դէպի դուռ. հիւ–րանոցին սենեկապանուհին էր, որ ներս մտնելով դողդոջ դուռը եւ վերին ասպի–ճանի փափկանկատութեամբ լսու մեղ–մաձայն· «Տիկին Չան, երկու կանայք ու–զում են ձեզ տեսնել, կարծում եմ մին ձեր ազգականուհին է· շատ տկար ու ընկճուած է երեւում· անդադար լալիս է եւ ասում է· «չկուն տարի է չեմ տեսել», ինձ ղրկեցին որ ձեզ պատրաստեմ: Թա–ղութիւն, Տիկին Չան, կարո՞ղ եմ առաջ–նորդել»:

«Ա՛խ, Հեղինէն է» գոչեցի եւ սլացայ դէպի դուռ· երկար միջանցքին պատին կոթնած պահ մը կեցայ դողդողալ... աչ–քերս մթնած էին եւ մարդ չէի տեսներ... Լսեցի կնոջ մը ողբաձայն մրմունջները, սակայն դեռ երեսը չէի տեսներ· սար – սուռ մը անցաւ ամբողջ մարմինս, քա–րացած էի, չէի համարձակեր աւելի յա–ռաջանալ: Ողբերգուհին ձայնը հետզհետէ կը մօտենար, յանկարծ տեսայ երկու կիներ, որոնք ուրիշ սեւազգեստ սպիտակ մազերով կնոջ մը թեւերը մտած կ'առաջ–նորդէին դէպի լոնճ: Գեղեցիկ սեւ աչ–քերէն միայն ճանչցայ նահատակ հօրա–քրոջս աղջիկը· «Հեղինէ՛» գոչեցի խելա–յեղ ու նետուեցայ առաջ: «Ա՛խ, ապիր Չան, Արմենուհի Չան, ես մեռնիմ քու արեւուն» բացագանչեց Հեղինէն ու փաթթուեցաւ վզիս...

Իրար գրկած, հեծկլտալով մտանք հիւ–րանոցին սենեակէն ներս: Չէի հաւատար աչքերուս· ուրեմն այս տանջուած ու դունատ ճերմակ մազերով կինը անցեալի այն մատաղ ու սիրուն աղջիկն էր, որ 50 տարի առաջ ճգած էի Մշոյ Չաթալ ճամ–բու եզրին Չորիներու կարաւանին առ–ջեւ... յիշեցի կրկին իր մանկական նա–զելի ձայնը· «Մամօ, ես լէ կ'ուզիմ էր–թամ Մտամբոլ...»: Ո՛հ, որքան իրա – նունք ունի եղեր լալու եւ Մտամբոլ երա–զելու, այդ անիծեալ օրերուն...:

Աւելորդ է նկարագրել թէ յուզումի

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԳԸԼ ԱՌԼԷՆ

Ելակ եւ սեր ապակրելով — Մայիսին — կը զօսեմարատէի անոր հետ:

Այո՛, բազմածախս նախընթրիք մըն էր, նոյնիսկ հաշիւը կիսելով: Բայց հոգս: կը խօսէի յոյսէն կախարդուած, որ մեզ ամենքս կը խենթեցնէ: Չէ՞ որ ամէն մարդ կը փափաքի լաւագոյն վիճակի մէջ ըլլալ: Իմ անձս ամբողջ ցցեցի անոր դէմ–քին յատուկ զալուկին դէմ: Կ'ուտէր:

Ելակները զոհաբերուելով կ'արատէին անոր ձիւնաթոյր ակռաները: Չէր խօսեր: Կրկին ու կրկին բոսորագեղ շրթունքը պատուհին վրայ կը զոցուէին ինքնատանջ ճղնաւորի մը ինքնասոյզ հիացկատու – թեամբ, եւ կեանքը կը ժայթքէր իր հեզ–նատ աչքերէն, ինչպէս ջուրը ներկուած աւազանէ մը: Ճեռոյ, հիանալի մեխակ լեզուով մը — այն զէնքով որով Սմա – գոնները ամէն կենսունակութենէ կը զըր–կէին իրենց թշնամիները — ակռաները մաքրեց ելակներուն զուարթ արիւնէն, եւ նախընթրիքին սկսելէն ի վեր իր եօթ–ներորդ սիկարէթը վառեց: Պէտք չէ մոռ–ցուի, որ ամբողջ այդ միջոցին իրեն հետ կը զուարճէր բուժելու համար իր ար–համարհոտ հոգին: Ըմպելի ապակրելով, քանի որ ամէն օր Մայիս մէկ չի պատա–հիր, ըսի·

— Ձիս կ'ամբաստանէք իբր այս, իբր այն եւայլն: Բայց դո՞ւք:

— Ա՛հ, ես Դժոխք պիտի երթամ:

— Բայց աստիճանները, խաւեր կան: Պէտք ունի՞ք շատ խորը երթալու:

— Սատանան ալ խաբել կ'ուզէք, չէ՞: Լաւ, այդպէս: Անդամ մը որ դժոխքն ըլ–լամ, մինչեւ յաւակը պիտի սուզուիմ քարի մը պէս, մինչ դուք պիտի մնաք երեսը ձեր յարածուփ չապիկը ամէնուն ցուցնելով: Երբեք դիտա՞ծ էք ո՛րքան ազատ փրփուր կը բռնէ երբ երկար մը–նայ:

Զուտ անձնական յարձակումի նենգ շող մը չուզելով գործածել, գինքը բաղդա–տեցի իր մօրը՝ այն բարի կնոջ հետ, ը–սելով որ եթէ մայրը ինքնահաւան կին մըն էր, ինք՝ Փրիսիլա Րիվըրս՝ շատ աւելի ինք իր գլխուն հասնող էր:

— Ես, ինքնահաւան:

Եւ աչքերը պարեցին ինչպէս ալեակ – ները գետակի մը մէջ: Քանիօ՞ն գեղեցիկ էր: Կը փափաքիմ ծայրայեղութենէ խու–սափիլ, բայց — քանիօն գեղեցիկ էր ան:

— Անշուշտ: Վերիվայր չրջած ինքնա–հաւան մը:

— Ո՛հ, կը կարծէ՞ք թէ ես գլուխս վրայ պիտի կենամ մեծերուն կօշիկները լղելու համար, մինչ մայրս, որ աւելի արժանիք ունենալ կը խորհի, կը ծռի ա–նոնց բերաններուն առջեւ, որպէսզի ու–տելիք գնէ անոնց մէջ:

— Ես բնաւ այդ իմաստով չխորհեցայ: Վերիվայր չրջուած ինքնահաւան մը ան–ուանելով՝ ըսել կ'ուզեմ որ դուք կը յա–մառիք ամէն փայլող բան իրրեւ երկրոր–դական նկատել, իսկ ամէն ինչ որ դեռ նաքարչ է՝ հիացումի արժանի...

Ես ալ ցաւելով այս խօսքէս ինչպէս ինքը, բոլորաթիքս նայեցայ եւ տեսայ ճա–չարանին դեռ գործի վրայ եղող միակ սպասաւորը, ճօ Պալղաք, որ անքթիթ կը յառէր ինծի: Ճաշարանապետը, Պ. Շթոյց, զաւթի մը կաթ կը խմէր ան–կիւնը սեղանի մը առջեւ մէկուն հետ անոնցմէ՝ զորս կը դիմաւորէ միշտ «Ճա–հախորդներս» սիրուն տիտղոսով:

Այդ միջոցին Պ. Շթոյց՝ չատ նիհար էր եւ իր կիսադէմը ունէր սուր հեղնա–կան վայելչութիւն մը՝ վանտիքը յի–շեցնող: Նորէն նայեցայ սպասաւորին: Անուշ աչքեր ունէր եւ թերի ակռաներ, Սանչօ Փանչայի նման: Անքթիթ ինծի կը յառէր, եւ դիտցայ թէ կը ցանկար այրող արեւներու եւ ձիթենիներու: Լաւ, չէ՞ որ ամենքս ալ բանի մը կը ցանկանք:

Եւ ի՞նչ օգուտ: Չէի նայեր Փրիլլային: Կիսադէմքս անոր դարձուցած, յուսալով թէ մելամաղձութեան աւելի նուրբ յար–կութիւն մը ցոյց պիտի տար քան ինչ որ էր երեւար լման դէմքիս վրայ, որով–հետեւ մարդու մը լման դէմքը խիստ յա–ճախ պարզապէս դաժան կ'ընկայ, անոնց կութեան համար կը բռնէի, եւ, աւա՛ղ, անանկացայ, ճախողեցայ անոր հետ, նա–խրնթրիքը անանկութիւն մը եղաւ:

Զկրցայ յանկուցում առնել իրեն: Չէր ուզեր ընդունիլ գիս իր բարեկամութեան մէջ: Իրեն համար ես իմաստ չունէի եւ խօսքերս անմամէջ էին: Իրեն խօսած բա–ներս անոր վճիտ քննադատ աչքերուն առջեւ կը պարէին դէշ դերասաններու նման, եւ կը մերժուէին: Պիս, պիս, ըսող չկար: Վարագոյրը իջաւ տարաբախտ լուութեան մէջ: Դերասանները կուլային, ծունկերը կը կթոտէին: Այսպէս մարդիկ կը ծերանան, իրենց անճնասիրութիւնը ճգմռուելով պայծառատես երիտասարդու–թեան սայլին անիւներուն տակ: Ի՞նչ աչխարհ:

Տառեր մը ինկաւ սեղանին մէջտեղը: Սատանայի պէս գեղանի բարձրահասակ թուխ մարդ մը կեցած էր մեր վերեւ: Պ. Շթոյց, իր գաւաթը թողլով, փաթ–րոնի դիմաքրկը դրած էր: Ճօ Պալղաք ա–րոնի դիմաքրկը դրած էր: Ճօ Պալղաք թոռ մը բերաւ: Փրիսիլա՝ անտեսող աչքերով իր սիկարէթը կը մխրճէր

(Շար. 7)

սուրճին դիրտին մէջ:

լինչ ալիքները բարձրացան «Ամենիա» հիւրանոցին սենեակին մէջ 1963 Նոյեմբեր 10ի կիրակի օրը... Դարձած եղերամայրը, ես եւ Հեղինէն ժամերով լացինք ու ողբացինք հայ աղջին եւ մեր սեւ ճակատագիրը:

Բարեբախտաբար Հեղինէին կ'ընկերանար որքանոցի իր մաերիմ ընկերուհին չէն ու չէնշող Զապէլը, որ կը ջանար փարատել մեր թախիծը եւ բարձրացնել մեր արամադրութիւնը, Զապէլ՝ ինքն ալ բիկոր մը Տարօնի չրջանէն, Մնուսցի յայտնի Գուլանեան ընտանիքի մէկ շառաւիղն էր:

Երեկոյեան, երբ քիչ մը խաղաղեցան մեր ալեկոծ հոգիները եւ արտասուքը դադրեցաւ մեր աչքերէն, Հեղինէն սկսաւ կամաց – կամաց պատմել իր ողբասկանը, զոր աճապարանքով ու սարսուռով կրկնեմ:

1915ի Վարդավառի Կիրակի օրն էր... տունը Մուրատատուր սուրբ Կարապետ – տին, երբ սկսան կոտորել, եկեղեցիներու եւ մարագներու մէջ լեցուցած ողջ ողջ վառել, Մշոյ դաշտի անմեղ հատացեալ եւ անպաշտպան ժողովուրդը... կառավարութիւնը մեր տան ու դեղի տղամարդիկը նախօրօք հաւաքած ու տարած էր սպանելու... Շնորհիւ մեծ եղբօրս Նազարի հեռատեսութեան, մենք ընտանեօք դաշտի կոտրածէն չաթաթ մը առաջ յաջողած էինք հեռանալ մեր հայրենի Զաինոյ գիւղէն, եւ ապաստանիլ Մուշ, Զորու թաղ, մեր խնամիին – րու տունը ուր հարս գացած էր մօրս – քրոջս աղջիկը Նոյեմբը: Սակայն չուտով քաղաքի ժողովուրդին հետ, մեզ ալ խմբովին ճամբայ հանեցին ու քշեցին քաղաքէն դուրս դէպի Քարմար եւ Սճմանուկ գիւղերու չրջակաները: Մայրս հիւանդ, անկարող քալելու, մնաց Զորու թաղ, կամուրջին գլուխը եւ հաւանաբար թաղուեցաւ քաղաքին վերատակներուն տակ... Ցուլիս ամսու մէջն էինք. կէս օր է, եւ երկինքէն կրակ կը թափէր... յոգնած, ուժասպառ, անօթի – ծարաւ, ժպտուելով կարաւանէն, պահ մը նըստեցանք ճամբու մը եզերին հանգստանալու. յանկարծ Քիւրտեր չրջապատեցին մեզ եւ քրոջս Ագնիւի քաղարկուած դէմքը բանալով պոռացին. «Հո՛յ, հո՛յ», ու հակառակ անոր ողբուվոծին, չնկանիս – րէն հոհոալով, քաշեցին տարին... Ես, եղբօրս կինն ու երախան փախանք մտանք մօտակայ ցորենի արտերը ու փորսող տալով հասանք մինչեւ Առընչվանք գիւղի մօտերը. չրջապատուած բարբարոս – ներով ես ու եղբօրս կինը դրկած երախան չնչասպառ կծկուած էինք ցորենի հասկերու ներքեւ, ու կը լսէինք մեզ չրջապատող անօրէններու գոռում – գոչումները եւ չարդուող Հայերու աղաղակները... Վերջն, հայրենի արեւգակն ալ կ'այրէր ու կը մրկէր մեր վառած հոգիները ու ծարաւէն պապակած չրթները... եղբօրս երախան սկսաւ մղկտալ. «Մամօ՛ չուր, մամօ՛ չուր...»: Խեղճ մայրը անճար ու մոլոր ձեռքերը դրած երեք տարեկան Շողիկի բերնին, կ'աշխատէր խեղդել անոր ճիչերը...: Մեր պահուրտած արտէն քիչ հեռու, փոքրիկ թումբի մը ստորոտը կը տեսնուէր դուլալ ու քարակ առու մը որ կը փելիտար արեւու ցոլքերուն տակ. յանկարծ երախան Թոռս մօրը դէրկէն ու սկսաւ վազել դէպի առուն. «Մամօ՛ չուր, չո՛ւր պոռալով...: Սրտը չրջապատող Քիւրտերը նկատեցին երախան ու դեռ Շողիկը չհասած առուի ափին, կատղած Քիւրտերէն մէկը թումբը քաշելով հասաւ ու մէկ հարուածով, մօրը աչքին առջեւ, թոյլուց անմեղ զաւակ, երեք տարեկան Շողիկի գլուխը...: Մայրը զարհուրելի ճիչ մը արձակեց ու խելագար ինքզինքը նետեց ցորենի արտերէն դուրս: Ես սարսափած սկսայ փախչիլ դէպի Առընչվանք գիւղը. Քիւրտերը ինկան իմ հետեւէս, բռնեցին, սակայն յաջողեցայ հինգ անգամ ազատիլ, երբ անոնք զրաղած էին քաղաքէն եկած նոր կարաւան մը խողխողելով...: Վերջին անգամ երբ ձիս բռնեցին ժամահակ երկու Քիւրտեր, անմիջապէս թեւերս կապեցին կռնակիս ու ձիս հրելով տարան կեցուցին դիակներու կոյտի մը առջեւ, ցոյց տալով գլուխը կիսովին կարուած հազիւ տասը տարեկան կիսամեռ աղջիկ մը, որուն գլուխը խրուած հողին մէջ, մարմինը նոր մորթուած հաւու մը նման կը թրթռտար տակաւին: Հրացաններու փողերը ուղղած կուրծքիս, անօրէնները գոռացին. «Շուտ հայհոյէ՛ ձեր խաչին, հայհոյէ ձեր խաչին թէ չէ քեզի ալ այս աղջկան նման կը մորթենք...»: Տերեւի պէս կը դողայի... «Ա՛խ, իմալ հայհոյեմ, իմալ հայհոյեմ, մեր խաչ ալիս կը քրքրէ. գիս կը քրքրէ» կոչեցի լալագին: Երկու Քիւրտերը դիւային քրքիջ մը արձակեցին եւ անոնցմէ մէկը դրպանէն արծաթ խաչ մը հանելով դրաւ գետին եւ դոռաց. «Աղջի՛, աղաւոտ այս խաչին վրայ...»: Ես սարսափած պոռացի «Եամա՛ն չէ, եամա՛ն մեղք է, խաչ գիս կը քրքրէ, չէ՛, չէ՛»: Սակայն գազանները գիս մտիկ չընրին... Երկու ուսերէս բռնած գիս բռնի նստեցուցին խաչին վրայ եւ ոտիկներէս որ ազատեմ... մինչ ես կիսախեղճ կը պոռայի հայերէն «Մեղա՛յ սուրբ խաչ, դուրսան քու զօրութեան, ես չուզեցի, Թուրքը զօրեց, ես չուզեցի Քիւրտը զօրեց...»: Ա՛խ, անիծուի այդ օրը...: Այս զարհուրանքէն վերջ կը սպասէի որ երկինքէն կրակ թափէր իմ գլխուն. Հոյոյ խաչը պատժէր անօրէնները... բայց ոչ երկինքէն կայծակը զարկաւ եւ ոչ ալ Հայոյ սուրբ խաչը քրքրեց գիս ու անօրէնները... Քիւրտերը իրենց քաղաքակրթութենէն ուրախ թեւերուս կապերը քակեցին, գիս նստեցուցին ձիու մը վրայ, տարան Մուշ Քէրիմ աղային տունը: Շաբաթ մը մնացի Քէրիմ աղայի տանը մէջ, հոգիս հանեցին... չէի գիտեր ինչպէս ազատիմ իրենց ձեռքէն: Օր մը չատ խնդրեցի, աղաչեցի խանումին որ գիս ղրկէ իրենց բարեկամ Բէդիրխան էֆէնտիին տունը: Գիտէի թէ Բէդիրխանները ծանօթ էին մեր զերդաստանին: Խանումը ընդունեցաւ խնդրանքս, եւ իր «Ըզօղլան» հայատեաց եւ չարհոգի աղջկան հետ դացինք Թուրքերու թաղը ու մեծահարուստ Բէդիրխան էֆէնտիի ճոխ ապարանքէն ներս մտանք. էֆէնտին պարտէզը նստած նարկիլէ կը քաշէր: Վախով մօտեցայ եւ ձեռքը համբուրեցի ու ըսի թէ Զապինայ գիւղի Ռէս Բղդոյի աղջիկն եմ, Նազարի քոյրը: «Կ'ուզես մնալ մեր տուն» հարցուց էֆէնտին, չուարած չէի գիտեր ինչ պատասխանեմ, սակայն նչմարելով Քէրիմ աղայի աղջկան չարախինդ դէմքը, անոր ձեռքէն ազատելու ու կրկին չվերադառնալու համար անոնց տունը, «Այո էֆէնտի, կ'ուզեմ մնալ ձեր տունը» ըսի հաւաքելով քաջութիւնս: «Գնա պարտէզ խաղա իմ աղջկան հետ», ըսաւ Բէդրխան էֆէնտին սիրալիր ու եա ճամբեց Քէրիմ աղայի «Ըզօղլան» աղջիկը: Երկու ամիս մնացի այս տունին մէջ, համեմատաբար հանգիստ էի, սակայն չուտով բծաւոր թիֆոյի համաճարակը մտաւ քաղաք եւ Բէդիրխան էֆէնտիի տունը...: Բացի ինձմէ եւ էֆէնտիէն, ամբողջ ընտանիքը վարակուեցաւ թիֆոյէն. պառկած իրենց սենեակներուն մէջ կը ոգային ու կը զառանցէին, ես ալ էֆէնտիին հրամանով նըստած իրենց սնարին վերեւ, իրենց դէմքին վրայէն ճանճերը կը քշէի...:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

— Օ —

— Երէկ մեռնիմ քեզի եօթն անուան տէր Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ: Այսպէս կ'աղօթէին Տարօնցիները, երբ հիւանդանային եւ կամ դժուարութեանց առջեւ գտնուէին: Ես՝ բիկոր մը վերապրողներէ, այս աղօթքը կ'արտասանեմ միչտ մասունքի մը պէս, եւ մտքով կ'երթամ մինչեւ Ս. Կարապետ ու կը վերյիչեմ վանքն ու անոր կալուածները:

Վարդավառի տօնին առթիւ, այս անգամ պատկերացնեմ վանքին կալուածները:

Իննակեան սարերու Քարկէի բարձունքին վրայ կառուցուած է զարաւոր տաճարը Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետի՝ չրջապատուած հաստ պարիսպներով, ատրճելքի կողմէն ունի երկու մեծ դուռ եւ փոքրիկ դուռ մըն ալ դամի բակի կողմէն, ուրկից վանք կը մտնէին ուխտի եկած կարնեցիները: Մեծ վանքը չրջապատուած էր տարածուն այգեստանով մը՝ լեցուն պատղատու ծառերով եւ վեթակներով. վանքը իրրեւ կալուածք ունէր անտառներ (Վերի եւ Վարի փականները), ագարակներ: Ջմռռնամ յիչելու, որ կար դպրոցական չէնք մը, ինչպէս նաեւ սենեակներ ուխտաւորներու, միաբաններու եւ վանահօր համար, գեղեցիկ էր Առաջնորդարանն ալ, աւելցուցէք այս բոլորին վրայ վանքին չտեմարանը, դամբ, ա – խոռները եւ արդէն ձեր մտքին մէջ փոքրիկ աչխարհ մը կը պարզուի՝ եռուն կեանքով: Ս. Կարապետէն հազիւ մէկ քիլոմեթր հեռու Միրազուբի անտառին եզերքը գտնուող Վերի փական ունէր իր վերակացուն, մչակներն ու հօտաղները: Բոլորն ալ կ'աչխատէին վանքին համար: Վերի փական, որ նոյնպէս չրջապատուած էր հաստ պարիսպներով, ունէր փոքրիկ եկեղեցի մը՝ Ս. Յակոբ. հոն տարին անդամ մը պատարագ կը մատուցուէր:

Հազիւ Միրազուբի անտառէն դուրս ելած ջրաղացք մը կ'երեւար. Ջաղացպանը՝ Պօղոս, հօրեղբայրս էր եւ Մեծ եղեռնին կռուելով հոն զոհուեցաւ: Վերի փականը, Սորտար եւ Մեղուի գիւղերուն միջեւ, Ջաղացքէն 500 մեթր անդին կը գտնուէր: Ունէր իր վերակացուն, մշակները, հօտաղները եւ Յորեպանները: Ատոնք եւս կ'աչխատէին Ս. Կարապետի հաշուոյն: Այս ագարակներու պաշտօնէութեան հացը վանքին փուռին մէջ կ'եփուէր, եւ Սորտարցի եղօն ամէն օր գոյգ ագարակներուն հացը կը բերէր էչու մը վրայ բեռցուցած, ամառ թէ ձմեռ, առանց բացառութեան: Հացը կը կոչուէր լօվիկ:

Վերի փականի Վարդան վարդապետը ձէթհանի մը չինել տուած էր, որպէսզի չրջակայք հայ գիւղացիները իրենց կանեփհատը եւ կտաւատը հոն բերեն ձէթ պատրաստելու համար: Օր մը հօրս հետ ներկայ գտնուեցայ եւ տեսայ, թէ ինչպէս ձէթ կը հանեն: Նախ կտաւատը կը բովեն, ապա խոշոր քարի մը տակ կ'ածղան, որուն կ'ըսեն քառակ: Ստացուած արդիւնքը կը լեցնեն քառակատան մէջ, ու, լծուած դոմէչի կամ եզան ուժով քառակը կը պտըտցնեն կտաւատի ալիւրին վրայ, այնտեղ արդէն կ'ունենանք խմոր մը: Կանեփէ պատրաստուած տափակ տոպրակներու մէջ կը լեցնեն ստացուած խմորը ու իրարու վրայ չարելով կը տեղաւորեն մամուլին տակ: Հսկայական փայտէ մամուլը ճնչելով վար կ'իջեցնեն տոպրակներուն վրայ, որուն ծանրութեան տակ, ձէթը տոպրակներէն դուրս կը ժայթքէ նման փոքր չրվէժի մը որ կը հոսի ձէթագուտին մէջ: Տոպրակներուն մէջ մնացածը, որուն քուսպ անունը կուտան, չատ օգտակար է եւ կը վերապահեն անասուններուն համար:

Ս. Կարապետի վանքը ունէր նաեւ 1000 գլուխ ոչխար մօտաւորապէս, 3–4 հովիւ, եւ պահապան հսկայ գերմանական գել–խեղդ չուներ, որոնք յատկապէս Եւրոպայէն բերել տուած էր Վարդան Վրդ, ոչխարները պաշտպանելու համար:

Ամրան ընթացքին, յատկապէս ոչխարներուն համար, տերեւներ կը հաւաքէին անտառէն, խուրձ–խուրձ իրարու վրայ դիզելով կը պահէին ձմրան համար որպէր կեր:

Ոչխարներուն դամբ կը գտնուէր Սորտար գիւղին մօտերը Տէյպաթ կոչուած բլուրի կողին, պաշտպանուած՝ հիւսիսային առնամանիք հովէն:

Որով, Ս. Կարապետի վանքը, իր վարդապետներով, աշակերտներով երկու ագարակներու պաշտօնէութեամբ՝ մօտաւորապէս 150 անձ կը հաչուէր եւ իր ունեցած սեփական կալուածներով հրաչալի եւ երջանիկ կեանք մը կ'ապրէին մինչեւ 1915ի սեւ Թուականը: Գազան Թշնամին վերջ տուաւ այդ հրաչագործ Ս. Կարապետին եւ ամբողջ Տարօնահայութեան:

Չեմ դիտեր թէ ինչո՞ւ, ամէն տարի Վարդավառի տօնին առթիւ, հոգիս կ'ալեկոծի, երբ կը մտաբերեմ երանելի օրերն ու զառն իրականութեան դժրախտ վախճանը:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Թ.

ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԸ

Եւ ամէնուն բերանն եկաւ այն մարդուն անունը, որ Մխլանցիները պիտի թողուր, այն էր Բիէմոնթէի թագաւորը Շարլ Ալպէր:

Բայց քաղաքացիները լուրջ ու ժպտուն պատասխանեցին.

— Ինչ կ'ուզէ ըլլայ. պատրաստ ենք մեռնելու:

— Ի զէն ուրեմն, գոչեց Սանթա Քլոչէ մարքիզը: Եւ Աստուած օգնէ մեզի:

— Բայց, ըսաւ ձայն մը, ո՞ւր է ան որ վտանգի ժամուն մեր գլուխը պիտի անցնէր, տ'Ալիթթա մարքիզը ո՞ւր է: Լուչիոլա քայլ մը առաւ դէպի առաջ: Հիանալի էր ան հիմա եւ անոր դեղեցիկ դէմքը լուսաւորուած էր այն չքեղ լոյսով, զոր սէրը իր ընտրեալներուն ճակատին վրայ կը ցոլացնէր:

— Ալիթթա մարքիզը, գոչեց, ժամ մը առաջ ձերբակալուեցաւ եւ միջնաբերդին մէջ բանտարկուեցաւ:

Կատաղութեան աղաղակներ լսուեցան:

— Ի զէ՛ն, ի զէ՛ն:

— Այո, ի զէն, ըսաւ Մոնթէ Քրիսթօ իր սէգ ու ամօյն դլխովը իշխելով այս ամբոխին: Ձեր ամէնէն արի բարեկամները ձեր Թշնամիներուն ձեռքն են. Թերեւս վաղուան ծագելիք արեւը անոնց տանջանքները պիտի լուսաւորէ: Ցանուն մարդկութեան՝ ի զէն: Վաղը բոլոր քաղաքացիները Թող փողոցները տարած – ուին, երկչոտները գրգռեն, վարանողները քաջալերեն...

Այս վայրկեանին մարդ մը, որ տակաւին չէր խօսած, առաջացաւ.

— Դուք որ կը խօսիք, ըսաւ ծանր ձայնով, դուք որ ամէնքս ձեզ մեր բարեկամը կը կոչենք, ըսէք մեզի Թէ ի՛նչ դրաւական պիտի տաք մեզ չԹողնելու համար:

Ամպ մը անցաւ Մոնթէ Քրիսթոյի ճակատին վրայէն. ահա անդամ մը եւս կասկածոտ ապերախտութեան դէմ կը գըտնուէր:

Բայց միչտ ինքզինքին տէր ըլլալով՝ Խափերանոի մօտեցաւ եւ զայն Սանթա Քրոչէ մարքիզին քով բերելով.

— Կրնաք հաւատալ ինձ, ըսաւ, որովհետեւ զաւակս կուտամ ձեզի...

Եւ տղան գլուխը հպարտութեամբ վեր առաւ եւ այնպիսի ձայնով մը, որուն մէջ արդարութեան սէրը արդէն կը հընչէր, ըսաւ.

— Հայր, վստահ եղէք վրաս. դուք սորվեցուցիք ինծի պարտքս կատարել...

Լուչիոլա անոր քով վազեց:

— Եւ ես, գոչեց ձեր առջեւէն պիտի քալեմ...

Այն տեսնն աննկարագրելի տեսարան մը տեղի ունեցաւ. բոլոր քաղաքացիները եկեղեցականացած էին: Իրարու ձեռք կը սեղմէին եւ կը խմբուէին այն տղուն չուրջը, որուն Մոնթէ Քրիսթօ ցած ձայնով կ'ըսէր.

— Խափերանս, յիչէ որ իմ որդիս ես...

Եւ խօսքը դաւադիրներուն ուղղելով.

— Վաղը արեւածագին պատերազմը պիտի բացուի:

— Կեցցէ՛ Իտալիա, պատասխանեցին բոլոր ձայները, մինչդեռ Լուչիոլան երկու ձեռքով սեղմելով իր սիրտը, որ պայթելու մօտ էր ,կը մրմնջէր.

— Եւ Ալիթթան Թող փրկուի:

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թէրլէմեան եւ զաւակները՝ Ժանէթ եւ Ալիս, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Տորի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թէրլէմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմճեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Քիւրքճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Զատիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հոպճանեան, Պ. Սահակ Քիւրքճեան (Թուլոն), Այրի Տիկին Աննիկ Թէրլէմեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մանիկեան, Այրի Տիկին Աղնիւ Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Ժէլի Լինչպէս նաեւ Թէրլէմեան, Մանիկեան, Թադէոսեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՃԻԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՇՇ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցուլիս 3ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Ցուլիս 7, ժամը 16ին Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»։— Մեր ցաւակցութիւնները Թուֆանեան եղբայրներուն։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը չընորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Ցովհ. Սարգիսեանէ Տիկին Մարի Սարիմենքոֆի մահուան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Սէն–Մօրիսի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, ի նպաստ դպրոցի փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Սոնա Ճէլոյեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները։— Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան, Կ. Գամպէրեան, Տ. Բաչանճեան, Ա. Խվրէնեան, Հ. Տիկին Ադանի, Միսաք Միրզէ (Լիոն), Ցովա կիմեան, Կ. (Լիոն), Աբէլեան Ց. (Տէսին), Նազարեան, Վ. (Տէսին), Տիկին Ցովհաննէսեան Տ. (Տէսին) 50ական ֆր. Տիկին Խուրունճեան Հ. 40։

×

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Օր. Ա. Գոնչեկիլեանէ, 100 Տէր եւ Տիկին Մարդար Հաքիմեանէ եւ 50 Տիկին Հանչերեանէ։

×

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր օգտակարութեան կայանի նոր չէնքին համար 3000 ֆր. ստացած է Մարսէյլ–քաղաքի իր մասնաճիւղէն եւ 2000 ֆր. Կոբնոպլի իր մասնաճիւղէն։

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՐՑԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

Ց. ՅԱՆԿ

Պր. Մելքոն Գոգոյեան 250, Տէր եւ Տիկին Պերճ Վարդանեան 200։ Արամ Պասմաճեանի յիշատակին (3րդ տարելից) Տիկին Պասմաճեան (Փարիզ) 300, Այգկիւլ Այվազեանի յիշատակին (Թաղում) Պր. Մարտիրոս Գալուստեան 25, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Այվազեան եւ Վարդանեան ընտանիք 50ական, Պլ. Օտտոյի կապոյտ Խաչ 40, Տէր եւ Տիկին Արամ Արմազանեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումճեան, այրի Տիկին Ասլանեան 20ական, Զարուհի Զէկատեանի յիշատակին (Թաղում) Տէր եւ Տիկին Ֆրանկիւլեան 50, Պր. Ցարութիւն Տէրոյեան 30, Անոյշ Մատիւեանի ծննդեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Մատիւեան (Ալֆորվիլ) 40, Ցարութիւն Համբարձումեանի յիշատակին՝ (4րդ տարելից) այրի Տիկին Տալիտա Համբարձումեան 50, Ազդիկ եւ Մանիկ Աշճեաններու ամուսնութեան 50րդ տարեդարձի ուրախ առիթով Պր. Մինաս Աչճեան 200։

Գումար 1345, նախկին գումար 85590 ընդհանուր գումար 86·935

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ

ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԸ

Կատակերգութիւն 4 արար

(Մեթօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

Կը գտնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

Կ'ՈՒԶՈՒՄ

Մանուիֆաքտուրի համար գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք կարող վարել վիմական կամ ոչ։ Դիմել՝

A. PAPAZIAN et FILS
17-19, Bd. de Briançon
13003 Marseille
Tél : (91) 50-86-93

Հ. Մ. Ը. Մ - ԱՐԾԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 13, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ՝ ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ
Խաղեր — Պուլ, եւայլն
Հաճելի ժամանց — Պիւֆէ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON
LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME
SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).
DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30
LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

EXCEPTIONNEL!
Vacances en Arménie pour vos enfants
AGES DE 7 A 15 ANS
DU 5 AU 22 AOUT
Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN
PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.
Dépliant détaillé et renseignements :
—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64
— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93
Inscriptions dernier délai : 15 JUILLET

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՉԵՋԻ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Գործակցութեամբ
AÉROFLOT et INTOURIST
Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—
2.800 ՖՐ.
ՄԵԿՆՈՒՄ
Ցուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19
ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Ցուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2
2.500 ՖՐ.
ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26
ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Ցունուար 8, 76
ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ ենթադարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ
Renseignements et résérvations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՓԱՐԻԶԻ ԵԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ
Կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
18–35 տարեկան երիտասարդներու համար
ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԷՆ 16
Խումբը կ'ելլեւանի առաջին կարգի պանդոկ մը Անի կամ Արմենիա Պատյաններ եւ այցելութիւններ հանգստաւէտ օթոքառներով՝ Երեւանի տեսարժան վայրերը, Մատենադարան, Թանգարաններ, Միծառնակաբերդ, Էրեբունի, Ս. Էջմիածին, եւայլն
Մասնակցութեան սակ՝ 2300 ֆր. անդամներու համար
Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի 118, Ռուսէլ փողոց, 75017 Փարիզ Հեռ. 924–86–71 եւ 227–12–26

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31
CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ
Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE
INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
8
MARDI
8 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վերջամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·339

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.339

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, 3 Յուլիս)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՊՐԵԶԻՏԻՈՒՄԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ԲԱՐԿԷՆ ՍԱՐԿԻՍՈՎ

Երեւանի մէջ Յուլիս 3ին բացումը կատարուած է «ՀՍՍՀ ինեներորդ գումարման գերագոյն սովետի առաջին սեսիա»ին։ Բարկէն Եայու Սարկիսով ժողովին կողմէ ընտրուած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի նախագահ։

Բարկէն Սարկիսով ծնած է 1913ին, Լոռւոյ Ղարաքաղի Շուշի քաղաքը եւ բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած է Ազրբեջանի «Ինդուստրիալ ինստիտուտը»։ 1929ին սկսած է աշխատիլ Պաքուի թեքնիկ մատակարարումի մեքենաներու արհեստանոցը՝ իբրեւ փականագործ, ապա նոյն քաղաքի նաւթաթորման գործարանը՝ իբրեւ ճարտարագէտ։ 1940ին մեկնած է Մոսկուա եւ յաճախած է կուսակցութեան բարձրագոյն դպրոցը։

Մոսկուայի մէջ վարած է կուսակցական պաշտօններ։ 1966–1970ին եղած է Հայաստանի «աւտոմոբիլային արանց–պորտ»ի նախարար, իսկ 1970–75ին ալ դիներու պետական կոմիտէի նախագահը։

×

«ԱՐԱՐԱՏ»Ը ԿԷՍ–ԱՒԱՐՏԱԿԱՆԻՆ ՀԱՍԱՒ

Մոր. Միութեան բաժակի քառորդ – աւարտական մրցաշարքին՝ «Արարատ» Մոսկուայի մէջ Յուլիս 2ին յաղթեց «Վոկոմոտիւ»ին 6–4 արդիւնքով։

Մրցումին սկիզբէն իսկ Արարատցիները անցան յարձակումի, եւ Անդրէասեանի հիանալի փոխանցումը՝ Յովհաննիսեանին քիչ մնաց որ կոլի վերածուէր։ Բայց Յովհաննիսեանի հարուածը ճիշդ չէր։ «Վոկոմոտիւ»ի խաղացողները իրենց կարգին անցան հակայարձակումի եւ յաճախ երեւցան Երեւանցիներու բերդին առջեւ։ Աբրահամեանի վարպետութիւնը մարզաւէրներու ուշադրութիւնը գրաւեց։

Առաջին կիսախաղը արդիւնք չտուաւ։ Երկրորդ կիսախաղին Դաւիթով կոլ մը նշանակեց։ Արարատցիները չընկճուեցան։ Աբրահամեան, երբ արագ թափով դէպի մրցակցին բերդը կը վազէր, «Վոկոմոտիւ»ի պաշտպանները վար ձգեցին, որով իրաւարարը տուգանք մը նշանակեց։ Անդրէասեան 11 մեթրէն դնդակը բերդը մտցուց։

Այսպէս մրցումը աւարտեցաւ հաւասար արդիւնքով։ Կէս ժամուան յաւելեալ ժամանակ տրուեցաւ։ Այս ալ օգուտ չբերաւ, քանի խումբերը մնացին հաւասար արդիւնքի վրայ։ Կիրարկուեցաւ 11 մեթրէն հինգական հարուած տալու խաղը։ Աբրահամեան աքանչելի խաղաց, իսկ Անդրէասեանի, Իշտոյեանի, Զանազանեանի, Միքըզոյեանի եւ Մարզարովի հարուածները չեշտակի էին։

Այս ձեւով «Արարատ» հասաւ կէս–աւարտականին։ Կէս–աւարտականի մըցումներուն կրնան մասնակցիլ նաեւ Վոլոկոլամսկի «Զարիա»ն եւ Թիֆլիսի «Դինամօ»ն, որոնք պարտութեան մատնեցին Տաշքենդի «Պախտակոր»ը եւ Կիեւի «Դինամօ»ն։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆՈՐ ՏԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի նորաբաց չարժանկարի տան մէջ ցուցադրուեցան հեռատեսիլի ժապաւէններ։ Անոնցմէ առաջինը կը կոչուէր «Ապրում էր մի նկարիչ կալենց անուն–նով», երկրորդը «Գուանի սէրը»ն էր, որ կը պատկերացնէ Գուանո Աչոտի կեանքը, իսկ երրորդը Ժ. Ցարուքիւնեանի «Հարսնացուն հիւսիսից» թատերախաղն էր՝ ժապաւէնի վերածուած։

×

ՀԱՑ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾԻՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

«Երգ Ռոլանի մասին» դիւցազնավէպին մոթիվներով պրոնզէ դրուագուած խորաքանդակներ ստեղծած է Բենիամին Պետրոսեան։ Երեւանցի վարպետին ձեռքին տակ կենդանացած են ֆրանսական մէջ – նաղարեան անուանի դիւցազնավէպին հերոսները՝ Շարլմանները, ասպետ Ռոլանը, դաւաճան Գանելոնը, ռազմիկները, կիներ։

Բենիամին Պետրոսեանի կարգ մը քանդակները զետեղուած են Երեւանի պուրակներուն եւ հանրային պարտէզներուն մէջ, ասոնցմէ են «Արփիչոհ»ն, «Ծովինար»ը։ Իշեւանի մօտակայ լեռնային կիրճին մէջ քանդակաշարք մը ստեղծած է՝ իր տեսակին մէջ միակը։ Կիրճին պատերը ծածկուած են հին առասպելներու, հեթանոսական տօներու մոթիվներով կերտուած բազմաթիւ խորաքանդակներ։

×

ԱՆՏԱՌԻՆ ՆՈՐ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Շամշադինի անտառներուն մէջ երեւան անոնց նոր բնակիչները՝ հարիւր խոզեր, որոնք տեղափոխուած են Վորոնեժէն։ Կենդանիները լաւ յարմարած են տեղւոյն պայմաններուն եւ արդէն ձագեր բերած են։ Ցառաջիկայ տարուան համար նախատեսուած է բծաւոր եղնիկներ բերել հոս։

×

«ՆՈՐՄԱ» ՕՓԵՐԱՑԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Պելլինիի «Նորմա» օփերան ներկայացուեցաւ Երեւանի մէջ։ Այս ներկայացումը կը նկատուի այդ օփերային առաջին բեմադրութիւնը Մոր. Միութեան մէջ։ Բեմադրիչը էր եղած լեհ Բոլեսլաւ Եանկովսկին, բեմադրութեան երաժշտական ղեկավարը եւ խմբավարը՝ Ա. Քաթանեան, իսկ նկարիչը՝ Ս. Արուտչեան։

Ներկայացումէն առք Բ. Եանկովսկի «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին հետեւեալը ըսած է.

— «Նորմա»ն դասական օփերայի նշանաւոր ստեղծագործութիւններէն է. եւրոպական օպերաներու բեմերու վրայ ներկայացուիլ սկսած է 1831ին, ի դէպ անոր առաջին բեմադրութիւնը իրակա – նացած է Միլանոյի Լա Սքալայի մէջ։ Այս օփերան բաւական բարդ եւ հետաքրքրական ստեղծագործութիւն է, եւ զայն ներկայացնելու համար անհրաժեշտ է ունենալ առաջնակարգ երգիչներ եւ բարձր մակարդակի երգչախումբ ու նուագախումբ։ Ի պատիւ Երեւանի օփերայի անձնակազմին, կրնամ ըսել, թէ ան աշխատեցաւ խանդավառութեամբ, կարճ ժամանակուան մէջ կրցաւ յաղթահարել բոլոր դժուարութիւնները։ Կ'ուզեմ յատկապէս մատնանշել Գոհար Գասպարեանի, Գոհար Գալաչեանի, Նար Ցովհաննիսեանի եւ Վահան Միրաքեանի ձայներուն հմայքը եւ դերասանական վարպետութիւնը, Արամ Քաթանեանի քրտնաջան եւ խստապահանջ աշխատանքը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ Է

ԲԱՑՁ ՊԱՏԱՀԱԾ ԱՐԿԱԾԸ

ԿՐՆԱՑ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ՈՒՆԵՆԱԼ

— o —

Երկրին մէջ ամէն ինչ հանդարտ է այլեւս եւ միայն առջի օրուան արկածն է որ որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Ակզարեւ, Պաալպէքի մօտ, պայթում մը պատահած է առջի օր 30–40 հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով (շիի մահմետական), ինչ որ որոշ մտահոգութիւն պատճառած է թէեւ կասկած չկայ թէ եղածը արկածի արդիւնք էր։ Պէյրութցիները կիրակի ծովափ գացած են եւ քարամէ յայտարարած է. «Բնակիչները յուզնած են սպանութիւններէն եւ քանդումներէն։ Ինչ որ անցաւ–դարձաւ, դէմ է մեր բնութեան, մեր աւանդութեանց, մեր սովորութիւններուն։ Ատիկա պէտք է օրինակ ծառայէ»։ Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Քարամէ ուզած է առաւելաբար վըստահութիւն ներշնչել օտար գործի մարդոց, յայտնելով թէ տարաձայնութեանց սակերը, ինչպէս տոլարինը, բնականոն վիճակի մէջ են եւ դրամատուներէն չատ դրամ չէ քաշուած։ Քարամէ վստահ է նաեւ թէ կամալ ճոմպլաթի յառաջդիմական ընկերվարական կուսակցութիւնը բնական երեւոյթ մըն է ժողովրդավար վարչակարգի մը մէջ, եւ սպառնալիք մը չէ։

× Լիբանանցի ձախապաշարներ են որ առեւանգած են ամերիկացի պինուորականը։ Գնդ. Մորկրնի կեանքին փոխարէն «Յեղափոխական Ընկերվարական պարտութիւնը» 72 ժամ պայմանաժամ տուած է ամերիկեան դեսպանատան որ ուտելիք եւ ջինանիւթ բաշխէ Պէյրութի մէկ չատ վնասուած թաղին։

Գալով Ֆրանսայի դեսպանին եղած սպառնալիքներուն, այդ հարցը կապուն կարլոսի խնդրին հետ եւ ոչ լիբանանեան տագնապին։ Ծանօթ է որ Ռիւ Թրուլէի դէպքը չատ կարեւոր լրտեսական ցանց մը երեւան հանեց, Ֆրանսայի երկու հակալրտեսական բաժնի ոստիկաններու սպանութենէն ետք։ Ոճրագործը՝ կարլոս, միշտ փախստական է, պահ մը կը կարծուէր թէ Լոնտոն է բայց ապահով չէ։ Ըստ Սքոթլանտ Եարտի, Վենեզուելացի է, 25 տարեկան, Խորհ. Միութիւն ուսած։ Փարիզ երեւան հանուած թղթածրարներէն յայտնուեցաւ թէ մահափորձեր ծրագրուած էին Ալէն Փոհէրի, Լըքանիւէլի, Տիկին Սիմոն Վէյլի, եհուտի Մենուհինի դէմ եւայլն, եւայլն։ Ըստ անգլիական Օպզերվըրի կարլոս Քառասնից ծնած է եւ մինչեւ փետրուար մօրը եւ երկու եղբայրներուն հետ Լոնտոն կ'ապրէր։ Իր փոքր անունն է՝ Իլիչ, եղբայրները՝ Վլադիմիր եւ Լենին։

Քանի մը տողով

ԱՐԺԱՆԹին չատ ծանր օրեր կ'ապրի եւ Տիկին Իզապելիթա Փերոն, որ ասպրիէզ կը փորձէ կարդալ Սէ. Ժէ. Թէ.ին, բոլորովին առանձին մնաց երբ կառավրուիթիւնն ալ հրաժարեցաւ։ Երկիրը ամբողջ անչարժութեան մատնուած է եւ մեռեալ տարածութիւն մը կը պարզէ, ընդհ. գործադուլին պատճառով։ Միւս կողմէ էքսփրէսի թղթակիցը՝ Էտուար Պէլպի դատի քաշուեցաւ։ Կը մեղադրուի անուանարկիչ խօսքերու համար Արժանթինի նկատմամբ իր յօդուածին մէջ։ Երկուշաբթի օր սակայն, էքսփրէս չհրատարակեց յօդուածին այն մասերը որոնք կրնային անպատշաճ նկատուիլ։ Ֆրանսայի դեսպանը միջամտած է։

ՔՈՄՈՌ կղզիները միակողմանի ձեւով անկախութիւն հռչակեցին։ Բայց Խոր – հրդարանի քուէարկութենէն ետք (33 եւ 0) Մայոթ կղզիի հինգ երեսփոխանները որոնք չէին մասնակցած քուէարկութեան հեռագիր մը ղրկեցին ժիսքարի, չեշտելով թէ իրենք Ֆրանսայի մաս կը կազմեն։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Քոնկրէսի անդամ Ուիլլըմ Պիրա (Դեմոկրատ ներկայացուցիչ Բոտ Այլընտ նահանգէն) յայտարարեց, որ երբ ինք փորձեց արտօնութիւն առնել Կիպրոսի Թուրքերու կողմէ գրաւուած մասը այցելելու համար, թուրք պինուորներ նախատական խօսքեր ըսին իրեն եւ զինքի սպառնալիքի տակ ետ դարձուցին պինք։ Կիպրացի Թուրքերու ներկայացուցիչ մը յայտարարեց որ ամերիկացի խորհրդականը «նախատեսուած քարոզչական ծրագրի մը համաձայն՝ գրգռիչ բաներ ըրաւ թրքական սահմանակէտին վրայ»։ Խորհրդական Պիրա ըսաւ որ ինք իրլանտացի – Ամերիկացի մըն է (ըսել կ'ուզէ՝ յոյն նախահայրեր չունի) եւ որ զաղտնի դրգռապատճառներ չէր մղուած, երբ իր այցելութիւնը սկսաւ։ Եկած էր կիպրոս իր աչքերով տեսնելու եւ քննելու համար կղզիին վիճակը, Ամերիկեան Քոնկրէսի նիստերէն առաջ։ Անոնց ընթացքին Քոնկրէսը վերստին պիտի քննէ Թուրքիոյ զէնքի առաքման խնդիրը, որ երկար ատենէ ի վեր վէճի նիւթ է Ամերիկայի նախագահին ու ընտրական մարմիններուն միջեւ։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ծովուժի ռազմանաւ մը եգիպտոսի մէջ ամերիկեան նաւ մը կեցուց եւ անոր հրամայեց որ մեկնի յունական ջուրերէ, ուր մտած էր նաւը՝ ծովուն յատակը ռատարով քննելու համար՝ Թուրքիոյ հաշւոյն։ (Այս տեսակի քննութիւններ կ'ըլլան թէ՛ քարիւղ գտնելու փորձերու ընթացքին, թէ ալ ընդծովեայ պատերազմական ծրագիրներ պատրաստելու առեն)։ Յունական ռազմանաւի հրամանատարը բարձրաթօսով մը կը տեղեկացնէ ամերիկեան նաւուն, որ յունական պետութեան ջուրերուն մէջն է, եւ կը հրամայէ որ անմիջապէս մեկնի։ Ամերիկեան նաւը, Կոէլ–1 որուն կ'ընկերակցէր թրքական թորփիլարճակ ռազմանաւ մը, կը հնազանդի։ Միջադէպը տեղի կ'ունենայ անցեալ Երեքշաբթի, Մեթիլէն յունական կղզիին մօտ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ

(Ի· նիշքին դէմ)

— Ո ——

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԸ ԱՄՓՈՓՈՒՄ Է ՏԱՐԵՎԱՐՋԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Հարցազրոյց մը՝ Ա· Ղազանչեանի հետ

— Ընկեր Մարտիրոսեան, ներողութիւն կը խնդրեմ, որ ձեզ կը նեղացնեմ, բայց ինչպէս գիտէք, մեր ընթերցողները մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին ձեր ամէն մէկ քայլին, ուստի կ՚ուզենք ձեզմէ իմանալ, թէ ինչպէ՞ս անցաւ ձեր ուղեւորութիւնը դէպի Ֆրանսա։

— Ուրախ եմ, որ ինծի հետ հանդիպելու առիթ կ՚ունենաք, որովհետեւ ես ալ կ՚ուզէի ձեզ հետ խօսիլ։ Ինչ կը վերաբերի իմ ուղեւորութեան, ան շատ հետաքրքրական անցաւ։ Ես ինքնաթիռով Փարիզ հասայ 14 Յունիսին, ժամը 12 ն, եւ անմիջապէս ուղղուեցայ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Վենսան Օրիոլի պաշտօնական նստավայրը՝ Էլիզէ պալատը։ Ինծի ընդունելութիւնը շատ ջերմ էր։ Ֆրանսայի նախագահը ինծի հետ խօսեցաւ Հայաստանի մասին, ինչպէս նաեւ Հայաստանի եւ Ֆրանսայի միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկամական յարաբերութիւնները։ Ան ինծի հետ խօսեցաւ նաեւ Հայաստանի մշակոյթի, գրականութեան եւ գիտութեան մասին։ Ան ինծի հետ խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի մէջ ապրող հայերու

Փ.

ՊՐԱՆՑԻԿ-ՀԻՄՆՈՒՄ·
ԴԱՒԱՃ

ԱՌ ՎԱՀԱԳՆ ՆՀԱՍՏՑԻ ԲԿՆ

Բնութիւնը ոեսցուած չէ թէ նա ինչպէս-որ իւր կեանքը կը շարունակէ, ու թէ ինչպէս-որ իւր ներքին ուժերը կը գործադրեն իրենց ազդեցութիւնը, ինչպէս ալ իւր ներքին ոյ

Պ. Պետրոս Եղիազարեան,
Պ. Յովիկ Եղիազարեան
Եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր–եղբօր եւ աղգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 6ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Պր. Կարապետ Քէլէկեան, Պր. Ժեռար Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Աստուր Օհաննէսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճնկտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկտրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թէր–Պեան, Պր. Վահէ Քիթապճեան, կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Յուլիս 13, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց կողակցին, մօր, քրոջ, մեծ–մօր, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն աղբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պր. Պարոյր Պոքասեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 10 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման ի յիշատակ Թագուհի Շէլէլէկեանի:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախոբերդական Միութեան Սէն Թ'Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 13, Կիրակի, ամբողջ օրը, Ֆապրիկուալի հանրակառքի ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մաուչելի գիներով: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ: Նուագախումբ Քոչարի խումբ: Հայրե–նակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բե–րել սեղան եւ աթոռ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Նազարեան (Մարսէյլ) կը նուիրեն 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, Կ. Կարապետեանի Հոգեհանգստեան առթիւ.—

Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան 30 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Նշան Քէհեայեան 10: Ք. Պաղտասարեանի Թաղման առթիւ Օր. Անահիտ Արզումանեան 10: Հրանդ Ալեքսանեանի Հոգ. առթիւ Պ. Յ. Տիրիկեան 20: Մուշեղ Հաթանէճեանի Թաղման առթիւ Պր. Գրիգոր Քարտանաքեան 20, Պր. Գէորգ Քիւրտոշլեան 10: Հայկանոյշ Շաքարեանի Թաղման առթիւ Շաքարեան ընտանիք 50 (եւ դպրոցին 50), Պր. Մանուկ Իշխանեան 20 դպրոցին, Ժօէլ Էլոյեանի Հոգ. առթիւ Պր. Վանիկ Էլոյեան 20: Գրիգոր Իթիպարեանի Հոգ. առթիւ Իթիպարեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Լիզեան 10: Սաթենիկ Տէր–Ղուկասեանի Թաղման առթիւ այրի Տիկին Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Մարաշլեան 10ական, Փափազեան ընտանիք 20, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Զաքար 100: Այս առթիւ Պօմոնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Դարբինեանի եւ զաւակներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մանիւթանսիոնի համար գործաւորներ կ'ուզուին, որոնք կարգ վարել գիտնան կամ ոչ: Դիմել՝

A. PAPAZIAN et FILS
17-19, Bd. de Briançon
13003 Marseille
Tél : (91) 50-86-93

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լիբանահայ երիտասարդ մը, վկայուած տնտեսական գիտութիւններէ, որ եւէ աշխատանք կը փնտռէ: Գիտէ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն: Փորձառութիւն ունի ուսուցման և թարգմանութեան ասպարէզներու մէջ:

Հեռաձայնել.—
ՊՕՑԱՃԵԱՆ՝
636–01–52 (կէս օրուան ճաշի ժամուն)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON
LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).

DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30

LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS
DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93
Inscriptions dernier délai : 15 JUILLET

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի, Յուլիս 13, ամբողջ օրը

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԲԱՑՈՒՄ

Հայկական յատուկ կայանի մանուկներուն կողմէ: Ճաշ տեղւոյն վրայ:
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:
Կայանի հեռաձայնի թիւն է (82) 33–05–61
ԼԻՈՆԷՆ կազմակերպուած է ճամբորդութիւն մը դէպի Պելֆոնթէն: Օթոքար վարձուած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուալօ):
Սրճանապրուիլ. — Պ. Թիւրեաքեանի մօտ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են: Սրճանապրուիլ ճաշարան Գառնիկ.—
200, Ռիւ Կառիպալտի:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 13, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ՝ ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

Խաղեր — Պուլ, Եւայլն
Հաճելի ժամանց — Պիւֆէ

ԱՄՐԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

– ՀԱՅԱՍՏԱՆ –

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի սպասարկութիւն երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ չրջապտոյտներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23
Երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան
2·850 ՖՐ.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27
Երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան
2·800 ՖՐ.

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21
2·900 ՖՐ.

ՍԵՊ. 12ԷՆ 25
2·900 ՖՐ.

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ հաք ժամը 15էն 18:
MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien
Tél. 93-04-90 — 66-38-92

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
9
MERCREDI
9 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·340 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.340

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 3)

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ

Նախակրթարաններու դպրոցականնե – րուն դասագիրքերը արդէն պատրաս – տուած են « Լոյս հրապարակչականը հրապարակ հանած է 97 դասագիրք՝ 4 միլիոն 32 հազար ընդհանուր տպաքա – նակով :

Հրատարակչականը հրապարակ հանած է նաեւ դիրքեր ուսուցիչներու համար ։— «Հանրահաշիւը 6րդ դասարանում», «Ֆի– զիկայի դասաւանդումը 6–7րդ դասարան– ներում», «Դասախօսութիւններ ՍՍՀՄ պատմութեան», «Մանկավարժական հո– գեբանութեան մի քանի հարցեր», «Հա– յոց լեզուի ուսուցման աղիւսակներ եւ գծակարդեր, «Երեխաները մեծանում են հայրենասէր», «Աբխիւային – վաւե– րագրական նիւթերի օգտագործումը հայ ժողովրդի պատմութեան դասերին» եւն· :

Դպրոցները կը ստանան նաեւ «Հայ– ուսերէն դպրոցական բառարանը» :

Հրատարակչականը այժմ ձեռնամուխ եղած է բարձրագոյն եւ միջնակարգ մաս– նագիտական ուսումնարաններու դասա – դիրքերու տպագրութեան : Արդէն պատ– րաստ է տասը դիրք :

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հունգարիոյ Սոմբաթեյ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած են նաւերու նմոյշներու մրցումները, որոնց մասնակցած են Խորհ· Միութեան, Արեւելեան Գերմանիոյ, Լե– հաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Հունգա – րիոյ ազգային խումբերը : Յաղթանակը ապահոված է Խորհ· Միութիւնը, որուն կազմէն Մ· Փափուչեան գրաւեց չոր – րորդ տեղը, իսկ Ա· Յովհաննիսեան ար– ժանացաւ պրոնզէ չքանչանի :

Երկուքն ալ Երեւանցի են եւ Յուլիսին կը մասնակցին Արեւելեան Գերմանիա տեղի ունենալիք մրցումներուն, իսկ Օ– գոստոսին ալ՝ Եւրոպայի ախոյենական մրցաշարքին :

×

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԳԻ ԵՐԵԿՈՑԹՆԵՐ

Երեւանի «Ռոսիա» չարժանկարի սրա– հին մէջ բանաստեղծութեան եւ երգի ե– րեկոյթներ կազմակերպուած են երկու օրուան համար՝ նուիրուած՝ Ա.Ե. Իսա– հակեանի ծննդեան հարիւրամեակին :

Համերգներէն առաջ Իսահակեանի կեանքն ու ստեղծագործութիւնները պատ– կերացուցած է բանաստեղծին թոռը՝ Աւիկ Իսահակեան :

Լուսինէ Զաքարեան, Լուսիկ Քոչեան, Օֆելիա Համբարձումեան, Յովհաննէս Բաղալեան երգած են բանաստեղծին խօս– քերով յօրինուած երգերը :

×

ԱՔՈՎԵԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑՆԵՐԸ

Աքովեան քաղաքի առաջին բարձրա – յարկ չէնքին մէջ բնակարաններ ստացան աւելի քան 130 ընտանիքներ : Այս չէնքին առաջին յարկին մէջ տեղաւորուած են

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔՈՄՈՒՆԵՐԸ ԱՆԿԱԽ ԴԱՐՁԱՆ

— o —

Մոզամպիքի նեղուցի հիւսիսային մուտքին, համահաւասար հեռաւորու – թեան մը վրայ ափրիկեան ցամաքամա– սէն եւ Մատակասքարէն, կը տարածուի Քոմոռներու արշիպելագոսը՝ բաղկացած չորս կղզիներէ — Մեծ Քոմոռ, Անժուան, Մոհելի եւ Մայոթ· ընդհանուր տարա– ծութիւնն է 2171 քառակուսի քիլոմեթր :

1970ի մարդահամարին համաձայն ար– շիպելագոսը ունէր 289·000 բնակիչ : 136 հազարը՝ Մեծ – Քոմոռ, 104·660ը՝ Ան– ժուան, 37·000ը՝ Մայոթ եւ 12·000ը՝ Մոհելի : Բնակչութեան դիմագիծը չատ խառն է եւ կը բովանդակէ տարբեր Մելանեզիաներու, Արաբներու, Հնդիկ – ներու, Զինացիներու, Պարսիկներու, Մալկաշներու եւ Ափրիկէցիներու : Կան նաեւ հազարի մօտ Ֆրանսացիներ :

Բնակչութեան մեծամասնութիւնը մահ– մետական է : Արաբերէնը կրօնական, իսկ սըուահիլին առեւտրական փոխանակու – թեանց լեզուն է :

Մայրաքաղաքը 1956էն ի վեր Մորոնին է (12·500 բնակիչ 1970ին) : Նախորդ մայրաքաղաքը Մայոթի գլխաւոր քա – ղաքն էր՝ Տժաուճի :

Քոմոռներու աղբիւրները գրեթէ միայն երկրագործական են՝ վանիլ, քոփրա, ձէթ : Վերջին շրջանին զբօսաշրջիկու – թիւնը զարկ առաւ մանաւանդ Մեծ–Քո– մոռ : Քանի մը հարիւր հազար Քոմոռ– ցիներ արտասահման կ'ապրին, որովհե– տեւ կղզիները արտադրելի մշակելի հող չունին : Այս արտագաղթողներու մեծ մա– սը Մատակասքար կ'ապրի, չատեր ալ՝ Ֆրանսա :

Ցիշենք որ Ֆրանսացիք Մայոթ հաս– տատուեցան 1841ին : 1886ին Մեծ–Քո – մոռ եւ Մոհելի Ֆրանսական հոգատա – րութեան հողմամասեր հռչակուեցան, 1909ին նոյն վիճակին ենթարկուեցաւ

Անժուան եւ 1919ին արշիպելագոսը վար– չական զետնի վրայ Մատակասքարի կապ– ուեցաւ : 1958ին է միայն որ ամբողջ ար– շիպելագոսը անդրծովեան հողմամաս դարձաւ : 1961ին ներքին ինքնավարու – թեան կանոնագիր մը հռչակուեցաւ եւ Սայիտ Մոհամէտ Շէյխ Քոմոռներու ա– ռաջին վարչապետը եղաւ : 1963 Օգոս – տոսին է որ առաջին անգամ ազատագրա– կան չարժումի մը մէջտեղ եկաւ, անկա– խութիւն ուզելով : 1965ին քուէարկող – ներու 99,42 առ հարիւրը որ Կօլի կոդ– քին է (Մի թերան կ'ամբաստանէ որ ըն– տրական խարդախութիւն կայ) :

1967 Դեկտեմբերին, նոր կանոնագիր մը ներքին ինքնավարութեան կ'ընդլայնէ տեղական իշխանութեանց հեղինակու – թիւնը : 1968 Ապրիլին, կառավարութիւ– նը կը հրաժարի, Յուլիսին Մոհամէտ Շէյխ նոր դահլիճ մը կը կազմէ :

1973 Մայիսին էր որ Փարիզի մէջ կը սկսէին խօսակցութիւններ Քոմոռները անկախութեան հասցնելու համար : 1973 Յունիս 15ին, Ֆրանսայի Անդրծովեան նախարարը եւ Քոմոռներու նոր նախա– րարապետը միացեալ յայտարարութեամբ մը կը ճշդեն թէ մինչեւ հինգ տարի բը– նակչութիւնը պիտի արտայայտուի ան– կախութեան մասին : Օգոստոս 15ին ազա– տագրական չարժումը ապստամբէց կը կար– դայ վարչապետ Ապտալլահի, յայտնե– լով թէ չի կրնար համաձայիլ ժողո – վուրդին ենթարկել յայտարարութեան բնագիրը : 1974 Նոյեմբեր 14ին, Ֆրան – սական Խորհրդարանը օրինագիծ մը քուէ– արկեց հանրաքուէ կազմակերպող · — Արդիւնքները պիտի յայտնուին կղզի առ կղզի : Դեկտեմբեր 22ի հանրաքուէին քուէարկողներու 95 առ հարիւրը անկա– խութեան կողմնակից կ'արտայայտուի, մէյն Մայոթի մէջ է որ մեծամասնու – թիւն մը (63,85 առ հարիւր) դէմ է : Յունիս 30ին, Ֆրանսական Խորհրդարանը կ'որոշէր սահմանադրական կոմիտէ մը հաստատել որ պիտի պատրաստէր Սահ– մանադրութեան օրինագիծ մը, եւ պիտի ընդունուէր կղզի առ կղզի : Ապտալլահ «անընդունելի եւ անգործադրելի» կը նը– կատէր այդ օրէնքը :

Մնացեալը ծանօթ է :

ԺԱՆ-ՄԱՐԻ ԳԱՌԱՂ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ

— o —

Երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 19,30ին, տեղական լրատուութեան բաժնին մէջ (ռեժիռնալ) Ժ· Մ· Գառաղու անդամ մը եւս առիթն ունեցաւ խօսելու հայկ· Ջարդերուն մասին, իր դրքին առթիւ :

Յայտարարութիւնները կ'ընդմիջուէին Թրքական ոճիրները ներկայացնող յատ– կանշական նկարներով եւ ամբողջութիւ– նը, հակիրճ այլ պատկերալից ձեւով, միաժամանակ երեք կայաններուն վրայ, յաջող կերպով պարզեց ժողովուրդի մը քիչ ծանօթ ողբերգութիւնը :

Ժամանակ չմնաց հարցումներու պա– տասխանելու համար, սրճարան, ճաշարակի ա – կումբ, ընթերցարան :

Համաձայն քաղաքի նախագիծին, Ա– բովեանի մէջ գլխաւորաբար բարձրայարկ չէնքեր պիտի կառուցուին : Ցառաջիկայ մէկ–երկու տարիներուն 10–12 այսպիսի չէնքեր պիտի կառուցուին :

Քաղաքը, որ օր–օրի կը տարածէ իր թեւերը, կ'ընդարձակուի նոր ու գեղե– ցիկ կառոյցներով : Ընդամէնը երեք տար– ուան պատմութիւն ունի Սարալանջ թա– ղամասը, բայց այստեղ արդէն կ'ապրին աւելի քան 10·000 հոգի : Աւոնց մեծ մասը ներգաղթողներ են : Թաղամասը ունի միջ– նակարգ դպրոց, մսուր – մանկապար – տէզ, թղթատարի կեդրոն, չարժանկարի սրահ, մշակոյթի տուն, կենցաղի սպա– սարկութեան տաղաւար : Գարնան հոս տնկուեցան 60 հազարէ աւելի ծառ եւ թուփ : Ցառաջիկային թաղամասը կ'ու – նենայ հանրային պարտէզ :

Չեւաւորուելու վրայ է քաղաքին կեդ– րոնը : Ամէնէն մեծ կառոյցներէն է մշա– կոյթի պալատը, որ պիտի ունենայ 800 տեղնոց հանդիսասրահ մը, մեծ եւ փոքր դահլիճներ, լողաւազան եւ այլ չարմա – րութիւններ : Ցառաջիկայ տարի չահա – գործման կը յանձնուի հեռաճայնի չէն– քը, որ պիտի ունենայ 2000 հեռախօսի թիւ եւ ուղղակի պիտի կապուի Երեւանի հետ : Կառուցելու վրայ են նաեւ 1176 դրասեղանով դպրոց, ինչպէս նաեւ վար–

չական քանի մը չէնքեր :

Արագ թափով չինուելու վրայ է նաեւ պարէնջուրի գործատունը :

Մինչեւ 1980 Հանրապետութեան ամէ– նէն երիտասարդ քաղաքը՝ Աբովեան կ'ու– նենայ չուրջ 60·000 բնակիչ եւ կը դառ– նայ Հայաստանի արդիւնաբերական եւ մշակութային կարեւոր կեդրոններէն մէ– կը :

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

(ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ)

— 1886 – 1908 —

— o —

Ա.

Վաթսունեւեօթը տարի առաջ, 1908 Յուլիս 1ին, կը չիջէր կեանքի հրապոյր բնութեան ու անոր խորհուրդներուն բացուած հոգիի մը, — արեւմտահայ քերթողութեան 19րդ դարու վերջին տաս – նամեակին եւ քսաներորդի սեմին բա – նաստեղծական իր բնատիպ չքնաղ դրա – կան ամայութեան մէջ փայլատակող տա – ղանդի մը՝ որուն վաստակը, Թէքէեանի նման քերթողներու գործին հետ, այսօր ալ կը մնայ վկայութիւն մը հայ բանաստեղծութեան միջազգային որակին մա – սին:

Մխաք Մեծարենցն է ան:

Ծնած է Ակնայ Բինկեան զիւղին մէջ, հայրենիքը «անտունի»ներու՝ որոնց բա – ռային յօրինուածքը կատարելը կը լերկ մեզի հայ հոգիի խակութենէն, — Աստուծոյ, Բնութեան ու Մարդուն յարաբերա – կան կեանքը վկայագրող խոկումներէ, ապրումներէ, պատկերներէ եւ իմաստա – սիրական յածումներէ:

Մինչեւ 1894 ծննդավայրին մէջ է, գիւ – ղին բնութեամբ արբշիռ: Մենասէր, ինք – նաբաւ, ծառերուն ու կանաչին, հողին ու երկնքին ապաւինած հոգի մը, ման – կութեան իր տարիներուն ծանօթ զբիւ – ներու համաձայն՝ զգայուն, ամօթխած եւ ինքնատոյդ: 1894ին ծնողքին հետ կը հաստատուի Սեբաստիա՝ ուր կը յաճախէ տեղւոյն Արամեան նախակրթարանը: 1896ին կ'անցնի Մարզուան՝ ուր կը հե – տեւի ամերիկեան «Անատոլիա» դպրեվի դասընթացքներուն:

Քերթողական իր յետագայ վաստակին, ինչպէս բնատուր իր տաղանդի ծաղկու – մին մէջ վճռական ներգործութիւն կ'ու – նենան «Անատոլիա» դպրեվի ուսանողական իր տարիները, երբ ան կը հաղորդուի էմըրսընի եւ Գարլայլի նման մեծերու ի – մաստասիրական հայեացքներով՝ հան – դէպ Աստուծոյ, բնութեան եւ մարդոց: Իր երկու քերթողական հատորներուն, արձակներու հատաքածոյին, բայց մա – նաւանդ նամակներու չարքին մէջ՝ Մե – ծարենց էմըրսընեան եւ Գարլայլեան ի – մաստասիրութեան ճամբով «հունաւորէն դէպի անհունութիւն ձգտող» երգիչն է:

Արագօրէն պիտի խօսինք այդ մասին, երբ անդրադառնանք իր գործերու հու – թեան:

1902ին ընտանեօք կը հաստատուի Պո – լիս, ուր պիտի անցընէր կեանքի իր վեր – ջին — ու նաեւ ամէնէն պտղաբեր՝ փոյթ չէ թէ եղերական — տարիները:

Նոյն տարին իսկ (1902) կը սկսի յա – ճախել Ազգ. կեդրոնական վարժարան՝ որուն ընթացքը չի կրնար լրացնել սա – կայն, թոքախտին չարիքով: 1905ին, երբ վերջնականօրէն կը լքէ ուսումը, իր առ – ջինեկ քերթուածները հրատարակուած են արդէն Պոլսոյ «Մասիս», «Ծաղիկ», «Հանրագիտակ» եւ այլ թերթերուն մէջ՝ Շաւասպ, Ծիածան, Սիրանոյշ Պէրպէր – եան եւ Հրաչեայ գրչանուններով:

1907ին կը հրատարակուին իր երկու քերթողագիրքերը, «Ծիածան» եւ «Նոր Տաղեր»՝ որոնք կ'ողջունուին իրրեւ խոր – քի ու ճեւի ցայտուն արժանիքներով յատ – կանշական գործեր, խնդիր չէ՛ որ ժապ Սայապալեանի (Փայլակ) եւ Ենովք Ար – մէնի նման գրողներ անմիջապէս դիրք ճչգած ըլլան իր թանաստեղծութեան լեզ – ուական, յօրինողական թէ քերթողական իւրայատկութեանց դէմ...

Մահէն տարին՛ր եաք միայն, 1934ին, հրատարակուեցան նաեւ արձակ իր էջե – րը՝ «Ոսկի արիշիւն տակ», Պոլսոյ «Մշա – կոյթ» հրատարակչականին կողմէ, բա – նաստեղծ Թորոս Ազատեանի նախաճեռ – նութեամբ:

×

Մեծարենցի յայտնութիւնը, ինչպէս նաեւ Տիրան Զրաքեանի երեւումը արեւ – մտահայ գրականութեան մէջ, կը զուգա – դիպէին գրական ամայութեան եւ համե – մատական ամլութեան չրջանի մը, երբ հրապարակի վրայ կը ճեմէին անհաղանդ գրիչներ եւ երկրորդական անուններ, — Ենովք Արմէնի եւ ժապ Սայապալեանի պէս:

Իրապաշտ սերունդը վաստակ մը իրագործած է արդէն. արժանա – ւոր դէմքերէ չատեր ապաստա – նած են Եւրոպա, օսմանեան հայա – ծանքէ եւ հեռապնդումներէ զերծ մնա – լու համար: Սուլթանական գրաքննու – թիւնը չունէ առնել չի տար գրչի մար – գոց, — հրապարակագիր թէ գրագէտ:

1908ի սահմանադրութեան հռչակումէն եաք է միայն որ գրական եւ հրապարա – կագրային ոգեւորութիւնը կը յորդի, տարագիր դէմքերէ եւ արժէքներէ չատե – րու վերադարձով: Մինչ այդ, Մեծարենց չիջած է արդէն...

Ահա նաեւ թէ ինչո՛ւ՝ վաղամեռիկ քերթողը իր չրջապատին մէջ դէմ յան – դիման կուգար գրական խաչակրութեան մը, որ 1900ական թուականներու առա – ջին իսկ տարիներուն կը կազմէ պատմա – կան այլ ախուր հանդրուան մը պոլսահայ մամուլի էջերուն մէջ:

Մեծարենց կրաւորական ու ձեռնածալ չէ մնացած: Ծառացած է գրական ան – հանդուրժողութեան եւ նեղմտութեան դէմ եւ անողոք հեգնութեամբ խարանած

ՈՐՊԷՍԶԻ ՉՆԱՀԱՆԶԷ ԼԵԶՈՒԻՆ

— o —

«Յառաջ»ի քննութիւնը՝ հայերէնի ու – սուցման վիճակի մասին, փարիզ եւ չըր – ջանները, կարգ մը հիմնական հաստա – տումներու եւ խորհրդածութիւններու ա – րիթ կ'ընծայէ: Առաջին առթիւ հնարա – ւորութիւն կուտայ ճշդելու մեր ամէօն – եայ զոյգ վարժարաններու եւ միօրեայ տասը դպրոցներու աշակերտութեան ճըր – գրիա թիւը: Այսպէս՝ Սամուէլ – Մու – րատեան եւ Դպրոցասէրը կը յաճախեն 218 աշակերտներ, երկու սեռէ, իսկ միօրեայ տասը դպրոցներու արձանագրուած ա – շակերտութեան թիւն է՝ 282: Այս վեր – ջինը, սակայն, ճշդրիտ պատկերացում մը չի տար, քանի թուական տարբերու – թիւն կայ արձանագրուածներու եւ դա – սընթացքներուն կանոնաւոր հետեւողնե – րու միջեւ: Արդարեւ, ստուգումներէն կը պարզուի, թէ միօրեայ դպրոցներու դասընթացքներուն կանոնաւոր հետեւող – ներու թիւը չուրջ 200 է:

Երկրորդ նկատելի կէտն այն է, որ մինչ Սամուէլ – Մուրատեանի աշակեր – տութեան թիւը, չնորհիւ ստեղծուած նոր կարելիութիւններուն, վերջին տարինե – րուն, 30–40 աշակերտի յաւելում արձա – նագրած է (Դպրոցասէրը, ընդհանրա – պէս, կայուն վիճակ կը ներկայացնէ), միօրեայ վարժարաններու աշակերտու – թեան թիւը կը նուազի տարէ տարի: Տասը դպրոցներէն միայն մէկը՝ Անկէն, անցեալ տարուան բաղդատմամբ չորս ա – շակերտ աւելի ունեցած է. միւս կողմէ, սակայն, նուազում արձանագրած է բաղ – դատմամբ նախանցեալ տարուան նա – խորդող երկու տարիներուն: Զորս դըպ – րոցներու աշակերտութեան թիւը մնա – ցած է անփոփոխ վերջին տարիներուն (անկէ «դրական» երեւոյթ կը նկատուի տուեալ դպրոցներու՝ Ալֆորվիլ, Գան – եէօ, Պուա – Քոլոմպ եւ Մշակոյթի Տուն,

է տպիտութիւնն ու համաւոր խեղաթիւ – րումը օրուան դրչակներուն: .. Կ'արժէր թղթատել 1908ի հաւաքածոն «Բիւզան – դիոն»ի, այնտեղ գտնելու համար մահ – ուան սրսփուքը ապրող մեծ քերթողին «Յետամնաց Բարեկենդան» խորագրուած պատմական մէկ էջը՝ զինք եւ իր քերթո – ղութիւնը հեգնութեան նշաւակ դարձնող մարդոց դէմ:

Թերեւս ունենանք այդ առիթը, քեր – թողին այլապէ՛ս հետաքրքրական եւ ու – շադրաւ կարգ մը մտածումները վիրելու – ծումի նիւթ դարձնելու համար: Մինչ այդ, կ'ուզենք իր գործերու էութեան անդրադառնալ յաջորդով, խտացած գի – ծերու մէջ:

Մ. Թ.

դաստիարակներու կողմէ), իսկ մնացեալ հինգ դպրոցներունը՝ նուազած է:

Ուրեմն, աշակերտութեան թիւի տե – սակէտով պատկերը չատ տխուր է, չը – սելու համար ողբերգական: Ցիշենք, որ Փարիզի եւ չրջաններու Հայութիւնը 40ին 50·000 կը հաշուէ: Եւ մտածել, թէ եթէ այս ընթացքը չարունակուի ու կարուկ գործնական միջոցներ ձեռք չառնուին, քանի մը տարիէն երանութե՛ամբ պիտի յիշենք այս օրերը...

Ստուգումները ցոյց կուտան, թէ միօր – եայ բացատրութիւնը լրիւ չի յարմարիր ներկայ պարագային Փարիզի եւ չրջան – ներու մեր դպրոցներուն համար: Այս տարազը ճիշդ պիտի ըլլար, եթէ հայե – րէնի դասաւանդութիւնները սովորական դպրոցներու մէկ օրուան ժամանակացոյ – ցը յարգէին, առնուազն վեց–եօթը ժամ – ուան դասաւանդութեամբ: Մինչդեռ, ընդհանուր առմամբ, հայերէնի դասա – ւանդման յատկացուած ժամանակամի – ջոցը երկուքէն երեք ժամ է Զորեքշաբթի կամ Կիրակի օրերը: Ճիշդ է կան դպրոց – ներ, ինչպէս Շաւիլ, Պանեէօ, Պուա – Քոլոմպ, որոնք թէ՛ առաւօտուն, թէ՛ կէսօրէ եաք 2–3ական ժամ հայերէն կ'ու – սուցանեն, սակայն ընդհանրապէս այս – կերտներուն մէկ մասը առաւօտ, իսկ միւս մասը կէսօրէ եաք դպրոց կը յա – ճախէ, որով, փաստօրէն, ասոնք չաբա – թական 2–3 ժամ հայերէն կը տրուին: Քիչ են ամբողջօրեայ դասերէ օգտուող – ները:

Նկատելի երրորդ կէտն այն է, որ մի – օրեայ տասը դպրոցներէն միայն երեքը (Ալֆորվիլ, Եան'ց եւ Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցի) առանձին, անկախ դասարան – ներու մէջ տեղաւորած են զանազան մա – կարդակի վրայ գտնուող իրենց աշա – կերտները: Մնացեալ եօթը դպրոցնե – րու մէջ 5էն 14 տարեկան աշակերտներ կողք–կողքի կը նստին նոյն դասարանը: Այդ, ուսուցիչն կամ ուսուցչուհին դրե – թէ մխիթարական մէկ կողմէ սկսնակ – ները պիտի փորձէ ծանօթացնել հա – յերէն տառերը եւ, միւս կողմէ, քիչ մը յառաջացեալներուն պիտի սորվեցնէ պարզ ու բարդ բառեր կարդալ, գրել, անոնց իմաստը հասկնալ: Աւելին՝ նոյն պահուն պիտի դասաւանդէ նաեւ քանի մը տարիէ ի վեր դպրոց յաճախող եւ առաջին երկու փուլերէ անցած տղոց եւ աղջիկներու: Պարզ է, որ ամէնէն փոր – ձառու եւ հմուտ մանկավարժն անգամ (ինչ որ պարագան չէ մեր ուսուցչական կազմին) չատ լուրջ դժուարութեանց կը բախի իրաց այս վիճակին հետեւանքով:

Աւելցնենք նաեւ, որ մեր դպրոցներուն մէջ չեն կիրարկուիր դասաւանդման ար – դիական այնպիսի եղանակներ (օրինակ՝ ձայն – տեսողական), որոնք առաւելա – գոյն չափով պատչաճին Ֆրանսահայ մա – նուկին եւ պատանիին հայեցողութեան: Աշակերտները յաճախ կը ձանձրանան: Արդէն նկատելի է, որ տարիէ տարի կ'իջնէ աշակերտութեան միջին տարիքը: Նայոտարէտ պատկեր կը պարզեն դա –

ԵԻ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԴՐԼԻ ԱՌԼԷՆ

Ցանկարծ, կարծես թէ նոր զէպքի մը կոչը կտրած ըլլար իր ականջներու թմբուկը, Փրխիլա անտես դուրս սահե – ցաւ ճաչարանէն: Իր բոստրագեղ գլխար – կը ևկելով մեզ, Բիվըրս եւ ես եաեւէն դացինք, զրան վրայ Պ. Շեթուզի հետ մնաք բարով մը փոխանակելու վարա – նումով: Փրխիլա քովնաի կը կենար, զեղով ու չնորհով բոցավառ: Իր քովը պահակած կեցած էր Իտալական կարիճ մը, երկու տոգինոց Պուկաթի մը: Ինծի նայեցաւ խորհրդաւոր: Բիվըրս ըմբռչի մը պէս կռնակը ծռեց ներս մտնելու հա – մար, եւ չարժման մէջ զրաւ կառքը: Իր զօրաւոր մեքենայով օդը ծեծելով, Իտա – լական կարիճը հեղինակաւոր չեչտ մը աւելցուց Սոհոյի զռեհիկ ժխորներուն վրայ:

«Շնորհակալ եմ, ըմբոչխնեցի մեր նախընթրիքը», ըսաւ Փրխիլա, ինծի նայելով խորհրդաւոր: Իսկոր մտածում – ներս կանգ առին առկախուեցան: Այս – պէս, այս եղաւ վախճանը: Փորձեցի, ձախողեցայ: Աչխարհը կը չարժէր յա – ռաջ, բայց ես կը մնայի լո՛ւռ: Ցաջողու – թեան եւ բարեկամութեան բարախումով աչխարհը քովէս անցաւ զնաց Անանձնա – բար հիացայ Փրխիլայի քսաներորդ դա – րասկզբի ներքազեղութեան վրայ: Այս – պէս, ա՛յս եղաւ վախճանը:

Փրխիլա, ցած կառքը մտնելու համար զարճած աաեն հծծեց անժպիտ.— Իրի – կունը ճաչեցէք — Քարլթըն կրիլ — — իննին — պարզ հազուստով:

Եւ Իտալական կարիճը, Սոհոն ճեղ – քելով հազարումէկ մեղապարտ լուռ – թիւններուն մէջէն, ծակեց անցաւ դէպի պուաջ: Արագութեան փա՛ռք, զոր յի – մարները միայն կը դատապարտեն: Քայլ առի բարախուն սիրտով, տարտախս զըր – պանը գտնուած զրամը հաչուելով: Ա – մէնն ալ արծաթ էր, քսանըհինգ չիլին եւ վեց բէնս: Պիտի բաւէ՞ր: Բայց վատ – վտուն ըլալու զրգիռը կը սաւառնէր վե – րեւս, եւ մոռցայ պատասխանել այդ հար – ցումին: Ուժի զգայնութիւն մը կը բա – րախէր մէջս, ինչպէս պիտի ըլլայ ինք – նաչարժի մրցորդի մը մէջ որ անուա – չառաչ կ'անցնի ուրիչէ մը: Բազմամարդ փողոցներէն անցնելով, կը զգայի — Լոնտոն գալէս երեք տարիէ ի վեր առա – ջին անգամ — ինքզինքս խառնուած Լոն – տոնի կեանքին մէջ: Ապագան կ'ակնար – կէր լինձի հոգածու աչքով, եւ արագ ա – րագ կը քալէի. մի դուցէ բանի մը հա – մար ուշ մնամ: Կը զարմանայի թէ ի՛նչ – պէս կրցեր եմ երեք մինակ ըլալ, ին – չո՞ւ երիտասարդներուն բախտին վրայ հաւատք չեմ ունեցեր: Ես երիտասարդ չէի՞ մէթէ, եւ աաուածները մէթէ չե՞ն հոգացած երիտասարդները: Օ՜ն ու – րեմն: Կրկին փարքին մէջ ժուռ գալով կեանքիս յատակագիծը կը ծրագրէի: Եւ բարի կը թուէր ինծի ասիկա: Ժուռ գա – լով Հայտ Փարքի մէջ, կը դիտէի բազ – մախումբ այրեր ու կիներ, իրարու խօ – սակից, եւ ապագաս կը յարդարէի բա – րեկամութիւններով: Եւ Փրխիլա կը սա – ւառնէր ամէն բանի վերեւ, իր զժուա – րահաճութիւնը, իր զեղեցկութիւնը, իր նուրբ արհամարհանքները, իր ներչըն – չումը: Ի՛նչ պանծալի օրհնութիւն մըն է զժուարահաճ բարեկամուհի մը, ինչպէս անով մէկը կրնայ զատուիլ միւսներէն: Գիրքերս անտարակոյս ցոյց պիտի տային անոր ազդեցութիւնը: Պիտի ըլլային ան – հատական, ինքնատիպ, խորապէս անոր յատկութեան մերձաւոր: Իրեն ծառայե – լով իմ մէջս գտնուած լաւագոյն բանը ծառայեցուցած պիտի ըլլամ ինծի:

Խեղճ Բիվըրսը բուն լարին չէ զարկեր անոր մէջ, եւ այսպէս իր ճակատագիրը եղած է աւլուիլ Փրխիլայի կեանքին անպէտ աղբիւրին հետ: Բայց չէր զար – կեր բուն լարին անոր մէջ, ուստի փրի – սլա ի՞նչ կրնար ընել: Այնպիսի կին մըն էր որ պարզապէս պարտաւորուած էր լրացուիլ ինք իրեն մէջ կարելի եղածին չափ կատարեալ պէս: Բայց տարակոյս չկայ թէ Բիվըրս իր նայուածքներով ու ազնուրութեամբը տակաւին պիտի դանկ մէկը որ զինք կը սիրէ:

Երկրին մակերեսը թողլով՝ ժամը ին – նին քառորդ մնացած, երեք ոտք վար իջայ, տոմս մը տրուեցաւ զվարկին համար, եւ ինքզինքս գտայ Քարլթըն Կրիլ սրահին գաւիթին մէջ: Բնաւ ցարդ զացած չէի հոն: Հասկցայ որ անհրա – ժեշտ չէր սեղան մը վերապահել, որով – հետեւ այդ ուշ ժամանակ քանի մը հոգի միայն ճաչ ընդ կային: Կը փափաքէի քոքթէյլ մը առնել, բայց խոհեմութիւնն չհամարեցայ: Բարձրահասակ բարեդէմ մարդ մը մօտեցաւ ինծի, եւ պարտաւո – րելով զիս որ աչքէս վար առնեմ «Իլինկ Սթանտարտ»ը, հարցուց թէ քանի՞ հոգի պիտի ճաչէինք: Երկու, ըսի: Ժպտելով ինծի սիրտ տալու չափ, հարցուց թէ կ'ուզէի՞ ապատրեցի ճաչը: Ապատրեցի: Բայց չէր գիտեր թէ քանըհինգ չիլին եւ հինգ բէնս միայն ունէ: Ապատեցի:

Ժամը տասնին ապատաւորներէն գտա հոն մնացողը ես էի միայն: Բարձրա – հասակ բարեդէմ մարդն ալ գացած էր:

(9 – Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

— o —

Այս տարի բացառաբար փարիզեան շրջանի մայիսեան ոճնախմբութեան միակ հանդիսութիւնը կը կատարուէր Ալֆոր – վիլի մէջ Շաբաթ Ցունիս 14ին տեղւոյն Հ· Ց· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէ – տէին նախաձեռնութեամբ, զոր կը հովանաւորէր Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէն:

Հակառակ հեղձուցիչ եւ ճնշիչ օդին, Հայաստանի Հանրապետութեան անկա – խութեան հռչակման 57րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը մեծ վայելչութեամբ ոճնուեցաւ, մասնաւորապէս հին սերունդին յաջորդող երիտասարդութեան խան– դավառ ներկայութեամբ:

Օրուան խօսնակը, Դրիտոր Ամիրայ – եան հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարելէ յետոյ, բեմ կը հրաւիրէ «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէի ներկայացու– ցիչը՝ Պ· Պեօրոսեան, որ հակիրճ ու– ղերձով բաղդատական մը կը կատարէ 57 տարիներ առաջ երկու տաղանդաւոր հե– ղինակներու՝ Գէորգ Կաւաբենց եւ Բար– սեղ Կանաչեան, որոնք Մինջաւերի լ– րենց աքսորավայրին մէջ կը յօրինէին «Ցառա՛յ, նահատակ»ը, ձօնուած մայիս– եան ճակատամարտին, եւ նոյն Գէորգ Կաւաբենցին որդին, Տիրան–Ժորժ Կաւ– ւաբենց եւ Շարլ Ազնաւուր միասնաբար, Ապրիլեան եղեռնէն վաթսուն տարիներ յետոյ կը նուիրագործէին նոր երգով մը — «Անոնք ինկան»: Եւ կ'եզրափակէ.— Մինչեռնակարերգէն յետոյ դէպի Սար – դարապատ... երկու կոթողներ բարձրա– բերձ, իրենց հայեացքն ուղղած վեհօրէն Արաքսէն անդին, կը սպասեն ուրախա– ռիթ այն օրուան, երբ պիտի կարենան ողջագուրուիլ սերտօրէն... ամբողջա – կան Հայաստանի մէջ:

Ապա Շրջ· Կոմիտէին կողմէ Վահագն Տէմիրճեան անդրադառնալով մեր նա – խորդ սերունդին ունեցած դերին «Մայիս 28»ին չուրջ, կ'ըսէ.— Ո՛չ մէկ ուժ կրնայ այլ թուականը պարտադիր լուծեան դատապարտել երբ հսկայական զոհողու – թիւններով չահեցաւ ազատ ապրելու ի– րաւունքը, իր հազարամեայ հոդերուն վրայ: Ցիշելով քաղաքական վերիվայ – րումներուն հետեւանքով հայ ժողովուր– դին ունեցած ասատանդական վիճակը, եւ հետզհետէ հասնող նոր երիտասարդու– թեան տենչը, պատրաստուիլ նոր պայ – քարի ու դասուիլ ազատ ժողովուրդնե– րու շարքին, իր ազատ հայրենիքին մէջ: Վահագն Տէմիրճեան յետադարձ ակնարկ մը նետելով վերջերս կատարուած ցոյ – ցերուն, դիտել կուտայ.— Այսօր քան մը փոխուած է մեր ժողովուրդին հոգեբա– նութեան մէջ: Մայիս 28ը, հայ ժողո – վուրդին բոլոր զաւակներուն համար պի– տի ըլլայ, Օր անկախութեան, յաւիտ – եանս յիշատակելի...:

Վերջին խօսողը կը հանդիսանայ ընկ· Ցակոբ Պալեան, որ Մայիսեան դէպ– քերուն ընդհանուր պատկերը վերլուծե – լով կը մատնանշէր հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարին մէջ ունեցած դերը, նոյնպէս Հ· Ց· Դաշնակցութեան անհամար հերոսներու անձնազոհութիւնը նոյն իդէալին համար, կերտելով ներկայ Հայաստանի կրկնապատիկը տարածու – թիւն ունեցող ազատ եւ անկախ Հանրա – պետութիւնը, ընկերվարական վարդապե– տութեան սկզբունքներով: Դժբախտաբար հայ ժողովուրդին ազատ ապրելու բաղ– ձանքը վերջ պիտի գտնէր ներքին եւ ար– տաքին թշնամիներու դաւադրութեամբ: Եւ բանախօսը, իր եզրափակումին մէջ անդրադառնալով Հայկ· Հարցին, դիտել կուտար Հ· Ց· Դաշնակցութեան պատ – րաստակամութիւնը, ինչպէս առաջ, այս– օր եւս կ'ուզէ ծառայել հայ ժողովուր– դին եւ հայրենիքին: Կազմակերպել Սփիւռքը, ազգային, անտեսական եւ քա– ղաքական հիմունքներու վրայ, հաւա – քական եւ կազմակերպեալ աշխատանք– ներ կատարել յարատեւօրէն, մինչեւ որ այս ժողովուրդը ինք տնօրինէ իր ճակա– տագիրը, տիրանալով իր պատենական հողերուն:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը կը բերէին Յարութիւն Սար– գիսեան, իր արտասանութեամբ, Գեղիկ Պետիկեան, հատընտիր օրուան պատշաճ երգերով, ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը, որ կէս ժամ չարունակաբար երգերով ու նուագարաններով մեծապէս խանդավառելով ներկաները, արժանա – ցան ջերմ գնահատանքի:

Պ· Պ·

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈՒԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վառնայի մէջ Ցունիս 13ին «Հայկական մշակոյթին աւանդութիւնները» նիւթին չուրջ դասախօսած է Հայաստանի Գի – տութիւններու Ակադեմիայի թղթակից – անդամ, Փրոֆ· Գէորգ Բրուտեան:

Սիլիստրայի մէջ Ցունիս 14ին Մեսրոպ Մաշտոցի նուիրուած հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է: Նախագահած է «Երե– ւան» կազմակերպութեան տեղւոյն մաս – նաճիւղին վարչութեան նախագահը՝ Օն– նիկ Շերվանեան: Բանախօսած է Ս· Եա– դուպեան: Ցայտագիրին մաս կազմած են արտասանութիւններ եւ Շումէնի երգի եւ պարի խումբին համերգը՝ բաղկացած հայկական, պուլկարական եւ ռուսական երգերէ եւ պարերէ:

Վառնայի մէջ Ցունիս 16ին «Էրեբունի» սենեկային երգչախումբը, կազմուած կի– ներէ, երգահանդէս մը տուած է կիներու միջազգային տարուան առթիւ: Երգչա – խումբին ղեկավարն է Վլատի Աֆառոա– սով: Վառնայի «Երեւան» կազմակերպու– թեան գեղարուեստական խումբերը Սո– ֆիայի մէջ, Ցունիս 21ին, 450 հանդիսա– կաններու առջեւ գեղարուեստական յայ– տագիր մը ներկայացուցած են: «Էրե – բունի» սենեկային երգչախումբը եւ »Ե– րեւան» պարախումբը երգեր ու պարեր հրամցուցած է ներկաներուն:

Վառնայի օփերային մէջ ներկայաց – ուած է «Քարմէնը» օփերան: Երգչուհի Ա– լիս Պաղտասարեան փայլուն կերպով կա– տարած է Քարմէնի դերը:

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Լիոնէն, Պ· Ճէպրայիլ Պահատուրեան Ազգային Արժանիքի ասպետի աստիճանի շքանշանին արժանացած է իր բարեհրա– կան ծառայութեանց իրրեւ գնահատանք: Ճէպրայիլ Պահատուրեան, որ հակառակ իր 70 տարիներուն, մինչ գործունեայ եւ եռանդով կ'աշխատի, պատուոյ նա– խագահն է Լիոնի Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ Վարչական Մարմնուն եւ սիրուած անձ– նաւորութիւն մը դարձած է: Լիոնի քա – ղաքապետ Լուի Փրատէլի ձեռամբ, ի մօտոյ կը կատարուի շքանշանի տուու – չութեան արարողութիւնը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

— o —

Այս տարի բացառաբար փարիզեան շրջանի մայիսեան ոճնախմբութեան միակ հանդիսութիւնը կը կատարուէր Ալֆոր – վիլի մէջ Շաբաթ Ցունիս 14ին տեղւոյն Հ· Ց· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէ – տէին նախաձեռնութեամբ, զոր կը հովա– նաւորէր Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէն:

Հակառակ հեղձուցիչ եւ ճնշիչ օդին, Հայաստանի Հանրապետութեան անկա – խութեան հռչակման 57րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը մեծ վայելչութեամբ ոճնուեցաւ, մասնաւորապէս հին սերուն– դին յաջորդող երիտասարդութեան խան– դավառ ներկայութեամբ:

Օրուան խօսնակը, Դրիտոր Ամիրայ – եան հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարելէ յետոյ, բեմ կը հրաւիրէ «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէի ներկայացու– ցիչը՝ Պ· Պեօրոսեան, որ հակիրճ ու– ղերձով բաղդատական մը կը կատարէ 57 տարիներ առաջ երկու տաղանդաւոր հե– ղինակներու՝ Գէորգ Կաւաբենց եւ Բար– սեղ Կանաչեան, որոնք Մինջաւերի լ– րենց աքսորավայրին մէջ կը յօրինէին

կրթական կեդրոնական մարմնի մը ըս– տեղծման անհրաժեշտութեան մասին:

Նորէն՝ ձայն բարբառոյ յանապատի:

«Ցառա՛յ»ի 1972 Սեպտեմբեր 30ի խմբ– բագրականը կը սկսէր հետեւեալ դառն հաստատումներով.« Սեպտեմբերի սկիզ– բէն ի վեր Ցառա՛յի չորրորդ էջը միայն լատեռութիւն կրնայ պատճառել այն բարեմիտ ընթերցողին, որ կը գոհանայ սրատպնդիչ երեւոյթներէ: Արդարեւ հա– յերէնի դասընթացքներու աղբերը զիրար կը հրմշտկեն, կարեւոր քաղաքներէն մին– չեւ յետին արուարձանները: Ու կը մնայ հրճուիլ, ուրախանալ, ծափահարել, ո– գեւորուիլ: Կեցցէ՛ Ֆրանսահայ զաղու – թը: Հայերէնը կը չամբուի բոլոր մանուկ– ներուն: Ամէն ոք այլեւս կրնայ խիղճը հանգիստ անոյշ–անոյշ քնանալ:

«Այսպէս ալ կ'ըլլայ արդէն եւ ոչ ոք կը փորձէ մեռալին միւս կողմը նայիլ: Կամ փորձողն ալ արագօրէն յուսահատ կ'ըլլայ, երբ կը նկատէ, որ իր հոգը չեն ապրիր ուրիշները»:

Ամբողջականին խորագիրն էր 25րդ ժամը կը մօտենայ: Պիտի կրնա՞նք ի վեր– լոյ սթափիլ եւ հոգեչահ խօսքերէ եւ ազգաշունչ ճառերէ ու քարոզներէ անդին անցնելով հայերէնի ուսուցման գործը կայուն, գործնական հիմերու վրայ դնել: Չհասնիլ 25րդ ժամին, որ այս պարագա– յին նորահաս սերունդին ուծացումը կը նշանակէ:

Ուրեմն՝ զարկ տանք մեր կրթական յարկերուն:

Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«Ցառա՛յ, նահատակ»ը, ձօնուած մայիս– եան ճակատամարտին, եւ նոյն Գէորգ Կաւաբենցին որդին, Տիրան–Ժորժ Կաւ– ւաբենց եւ Շարլ Ազնաւուր միասնաբար, Ապրիլեան Եղեռնէն վաթսուն տարիներ յետոյ կը նուիրագործէին նոր երգով մը — «Անոնք ինկան»: Եւ կ'եզրափակէ.— Մինչեռնակարերգէն յետոյ դէպի Սար – դարապատ... երկու կոթողներ բարձրա– բերձ, իրենց հայեացքն ուղղած վեհօրէն Արաքսէն անդին, կը սպասեն ուրախա– ռիթ այն օրուան, երբ պիտի կարենան ողջագուրուիլ սերտօրէն... ամբողջա – կան Հայաստանի մէջ:

Ապա Շրջ· Կոմիտէին կողմէ Վահագն Տէմիրճեան անդրադառնալով մեր նա – խորդ սերունդին ունեցած դերին «Մայիս 28»ին չուրջ, կ'ըսէ.— Ո՛չ մէկ ուժ կրնայ այլ թուականը պարտադիր լուծեան դատապարտել երբ հսկայական զոհողու – թիւններով չահեցաւ ազատ ապրելու ի– րաւունքը, իր հազարամեայ հոդերուն վրայ: Ցիշելով քաղաքական վերիվայ – րումներուն հետեւանքով հայ ժողովուր– դին ունեցած ասատանդական վիճակը, եւ հետզհետէ հասնող նոր երիտասարդու– թեան տենչը, պատրաստուիլ նոր պայ – քարի ու դասուիլ ազատ ժողովուրդնե– րու շարքին, իր ազատ հայրենիքին մէջ: Վահագն Տէմիրճեան յետադարձ ակնարկ մը նետելով վերջերս կատարուած ցոյ – ցերուն, դիտել կուտայ.— Այսօր քան մը փոխուած է մեր ժողովուրդին հոգեբա– նութեան մէջ: Մայիս 28ը, հայ ժողո – վուրդին բոլոր զաւակներուն համար պի– տի ըլլայ, Օր անկախութեան, յաւիտ – եանս յիշատակելի...:

Վերջին խօսողը կը հանդիսանայ ընկ· Ցակոբ Պալեան, որ Մայիսեան դէպ– քերուն ընդհանուր պատկերը վերլուծե – լով կը մատնանշէր հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարին մէջ ունեցած դերը, նոյնպէս Հ· Ց· Դաշնակցութեան անհամար հերոսներու անձնազոհութիւնը նոյն իդէալին համար, կերտելով ներկայ Հայաստանի կրկնապատիկը տարածու – թիւն ունեցող ազատ եւ անկախ Հանրա – պետութիւնը, ընկերվարական վարդապե– տութեան սկզբունքներով: Դժբախտաբար հայ ժողովուրդին ազատ ապրելու բաղ– ձանքը վերջ պիտի գտնէր ներքին եւ ար– տաքին թշնամիներու դաւադրութեամբ: Եւ բանախօսը, իր եզրափակումին մէջ անդրադառնալով Հայկ· Հարցին, դիտել կուտար Հ· Ց· Դաշնակցութեան պատ – րաստակամութիւնը, ինչպէս առաջ, այս– օր եւս կ'ուզէ ծառայել հայ ժողովուր– դին եւ հայրենիքին: Կազմակերպել Սփիւռքը, ազգային, անտեսական եւ քա– ղաքական հիմունքներու վրայ, հաւա – քական եւ կազմակերպեալ աշխատանք– ներ կատարել յարատեւօրէն, մինչեւ որ այս ժողովուրդը ինք տնօրինէ իր ճակա– տագիրը, տիրանալով իր պատենական հողերուն:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը կը բերէին Յարութիւն Սար– գիսեան, իր արտասանութեամբ, Գեղիկ Պետիկեան, հատընտիր օրուան պատշաճ երգերով, ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը, որ կէս ժամ չարունակաբար երգերով ու նուագարաններով մեծապէս խանդավառելով ներկաները, արժանա – ցան ջերմ գնահատանքի:

Պ· Պ·

«ՑԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (155)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

Ժ·

ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒՈՂ ԼԵՀՈՒՀԻ ՄԸ

Պենեւեթթօ — Սան Բլէթրոյի կոմս ըլլալով — Բաէցգիի սիրելին էր:

Մնացեալը դիտենք: Բայց նայինք թէ ինչ եղած էր այն ազնիւ հազարապետը, որ լեհական անհեթեթ լոգիկ մը կրելէ ուրիչ պակասութիւն չունէր, բայց ասոր փոխարէն ալ այնքան հզօր էր որկրամո– լութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ որ՝ կրնար Մոնթէ Քրիսթոյի պատասխան տալ, եթէ միւտեճէս եւ սքերլէ ճուկե – րուն վրայ հարցում մը ընէր իրեն:

Շուտով մերկացած էր իր առժամա – նակեայ հայրութիւնը, յիսուն հատ հա– զար ֆրանքնոց ղրամատոմս դրած էր իր թիկնոցին ղրպանը եւ Լուքա վերադար– ձեր էր, ուր խաղատան մը մէջ խաղըն– կերոջ պատուաւոր պաշտօնը կը վարէր, երբ արբայ Պիւզոնիի մէկ նամակը գինքը Փարիզ կը կանչէր:

Արդ, թէեւ Պարթոլոմէօ հազարապետը ամենեւին Քավալքանթի չէր կոչուեր, թէեւ իր անունը երբեք արձանագրուած չէր Տանթէի Ատուածային կատակեր – գութեան ոսկեղէն մատեանին մէջ, թէեւ բնաւ հազարապետ չէր եւ ոչ իսկ Պար– թոլոմէօ, թէեւ հակառակ արբայ Պիւ – զոնիի նամակներուն մէջ ըսուածներուն, երբեք կէս միլիոն եկամուտ բերող հա – րստութիւն մը ունեցած չէր...

Թէեւ չատ դժուար էր իրեն ցոյց տալ իր ամուսնութեան դաշնագիրը Օլիվա Քորսինարիի հետ, որ Ֆիէզոլէի մար – քիզուհի եւ ազնուական էր, սա միակ պատճառով, որ ուրիշ պատճառ հարկ չի թողուր — այն թէ երբեք ոչ Օլիվա ճանչցած էր, ոչ մարքիզուհի եւ ոչ ալ Ֆիէզոլէ...

Թէեւ վերջապէս իր սիրտը չատ թե– թեւ կը բաբախէր երբ թեւերը կը բանար յիշեալ Քորսինարիի զաւկին, որմէ վե– րոյիշեալ պատճառներով, երբեք դաւակ չէր ունեցած...

Բայց ասոնց փոխարէն բոլոր այս վի– պասանութեան մէջ ճչմարիտ կէտ մը կար...

Այն էր թէ Պարթոլոմէօ չատ սիրուած էր եւ կը սիրուէր տակաւին այնպիսի կնոջմէ մը որ թէեւ ոչ մարքիզուհի էր եւ ոչ ազնուական, բայց իրեն համար դեղեցկութեան թագուհի մըն էր· այս կինը պարզապէս Քարլոթթա Վէրթէլլի կը կոչուէր, չի պիտցուիր թէ որո՞ն այրին էր, բաւական տարիքի տէր եւ տատակացուցիչ կեանք մը կը վարէր, որովհետեւ լեհական կանաչ լոգիկով խաղընկերոջ համեստ չահէն ուրիչ ապ – րուստ չունէր:

Արդ, երբ Պարթոլոմէօ Լուքա վերա– դարձաւ չնորհքով դամար մը ունենալով ձեռքը, անմիջապէս մտաբերեց իրր ազ– նուական վարուիլ...

Ցիսուն հազար ֆրանքը Վերթէլլիի յանձնեց սա միակ բառը ըսելով·

— Հրամայէ՛:

Քարլոթթա Վերթէլլի այն թեթեւամիտ կիներէն չէր, որոնք կեանքը պատրանքի ճառադայթներու տեսիլէն կը տեսնեն:

Իրաւ է որ չատ աղէկ օրեր տեսած էր եւ չատ ազնուականներ եղդուած էին մեռնիլ իր ոտքերուն ներքեւ, բայց տա– րիքը առնելով՝ այդ պաշտողները ան– րեւութացած էին եւ անոնցմէ մին միայն հաւատարիմ մնացած էր իրեն, այն էր ֆազինոյին բարի հազարապետը:

Միայն թէ մարդ ազնուատիրտ ըլլալով հարուստ եղած չըլլար: Եւ Լուքայի փոք– րիկ տան մէջ երբեմն չատ համեստ կեր– պով կը ճաշէին:

Եթէ կեանքի ձախորդութիւնները չպիտցող կին մը ըլլար, այն յիսուն հա– զար ֆրանքը ցոյց տալով սիրալիր Պար– թոլոմէին՝ պիտի ըսէր·

— Երկար տարեն է որ նեղութեան մէջ ենք· այս դրամը ուտենք:

Բայց Քարլոթթա, որ աւելի գործնա – կան էր, սա խօսքերը ըսած էր·

— Բարեկամս, այն խաղատունը, ուր կ'աշխատիս, տակաւ կը չահի՞:

— Շա՛տ:

— Եւ մինչդեռ դուն տարին հազիւ մէկ երկու հազար ֆրանք կ'առնես, խանու – թին տէրերը...

— Ցիսուն – վաթսուն հազար ֆրանք կը չահին...

— Ուրեմն, սիրելիս, ինչո՞ւ դուն ալ խանութի տէր չըլլաս:

Պարթոլոմէօ ուրախութենէն ցատքեց: Իր երազը կ'իրականանար: Միայն թէ իր հանրածանօթ փափկանկատութիւնը թոյլ չէր տար որ Լուքայի մէկ խաղատուն մը բանալով մրցի այն անձերուն դէմ, ո– րոնք երբեմն ձախորդութեան առեն օգ– նութեան ձեռք կարկառած էին իրեն· ուստի Միլան եկած էր իր առեւտուրը ընելու: Եւ չնորհիւ մնացորդ գեղեցկու– թեան Տիկին Վերթէլլի, — որ պէտք է խոստովանինք թէ երբ զարդարուէր՝ թագուհիի մը հովը ունէր — խանութը աքանչելի կերպով կը յաջողէր:

ԺԻԻԼ ԼԵՐՄԻՆԱ.

(Շար·)

Պ. Պետրոս Եղիազարեան,
Պ. Յովիկ Եղիազարեան
Եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր–եղբօր եւ ազգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 6ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Յուլիս 10, ժամը 14ին Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ – Ս. Յովհաննէս մայր եկեղեցին, 3, Ռիւ տիւ Փերշ (Մէթրօ Ֆիյ տիւ Քալվէռ):

Որեւէ մահագդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Սեդա Աբսլանկիւլեան եւ աղջիկը, Պ. Վահագն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները (Լիոն) սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծհօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Յուլիս 6ին, Ռիէզ:

Ողբացեալին մարմինը փարիզ կը փոխադրուի եւ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յուլիս 11, ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին զաւակներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մկրտիչ Զաւիկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Նշանեան, Տրէզեան, Գալֆայեան եւ Ուշագլեան ընտանիքները 30ական ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամի հանգստեան տան (տառնալ «Յառաջ»էն) եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Արմենուհի Խաչիկեանի իր եղբօր կնոջ Գոհարիկ Պապկեանի մահուան սխուր առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի, Յուլիս 13, ամբողջ օրը

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԲԱՑՈՒՄ

Հայկական յայտագիրը կայանի մանուկներուն կողմէ: Ճաշ տեղւոյն վրայ:
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:
Կայանի հեռաձայնի թիւն է (82) 33–05–61
ԼԻՈՆԷՆ կազմակերպուած է ճամբորդութիւն մը դէպի Պելֆոնթէն: Օթոքար վարձուած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուալո):
Աբաճանագրուիլ. — Պ. Թիւրեաքեանի մօտ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON
LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).
DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30
LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ
ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

Կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

Կը դնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ դրասունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբ. Տիկին Թագուհի Մեզպուրեանի մահուան առիթով Տէր եւ Տիկին Խտուար Պալեանէ 500 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

×

Իսիի Կապոյտ Խաչի զպրոցի ամավերջի հանդէսին եղած են հետեւեալ նուէրները. Տէր եւ Տիկին Տերվիշեան, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Խայեան, այրի Տիկին Մարիամ Ղուկասեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Նազար Տէրտէրեան, Արմենակ Թուբիկեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Քորպէլ, Խորէն Կիւրինեան, Ժիրայր Կիրակոսեան, Թորիկ Գալիքեան 50ական, Ժիրայր Տէրտէրեան 100, Գէորգ Ալեքեան 50, այրի Տիկին Ատանալեան 100, Շիրվանեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Կիւլեան 100, Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Խայեան 50 ֆր.:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջանային վարչութիւնը ստացաւ Տիկին Մ. Սահակեանէ (Հաստատութիւն Լիսքօ) կայանի նոր չէնքի անկողիններուն համար 100 ծածկոց:

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC
AÉROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2800

DEPART :
18 Juillet
1er Août
15 Août
5 Septembre
19 Septembre

RETOUR :
31 Juillet
14 Août
28 Août
18 Septembre
2 Octobre

F 2500

Départ : 3 Octobre
7 Novembre
26 Décembre

Retour : 16 Octobre
20 Novembre
8 Janvier 76

Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12

Lic. 97

ՍԻՐԱՆՈՑՇ ԱԶԻԶԵԱՆ
եւ.
ՄԻՀՐԴԱՏ ԳԼԸՆՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Յունիս 29, 1975
Իսիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարհրդարանական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 13, կիրակի, ամբողջ օրը, Ֆապրիկուլի հանրակառքի ընկերութեան Ծառախիտ դղեակին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, չամիւռով խորոված, մաուչելի գինիներով: Հայկ. եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ: Նուագախումբ Գոչարի խումբ: Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել սեղան եւ աթոռ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են: Աբաճանագրուիլ Ճաշարան Գառնիկ — 200, Ռիւ Կառիպալտի:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Շաւիլի մէջ, Յուլիս 20ին:

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE
CARZOU
JUIN / OCTOBRE

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՓԱՐԻԶԻ ԵԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

18–35 տարեկան երիտասարդներու համար
ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԷՆ 16
Խումբը կ'իջեւանի առաջին կարգի պանդոկ մը Անի կամ ԱՐՄԵՆԻԱ
Պատյաններ եւ այցելութիւններ հանգստաւէտ օթոքառներով՝ Երեւանի տեսարժան վայրերը, Մատենադարան, թանգարաններ, Մի‌ածեռնակաբերդ, Իրեբունի, Ս. Էջմիածին, եւայլն
Մասնակցութեան սակ՝ 2300 ֆր. անդամներու համար
Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի 118, Բուլսէլ փողոց, 75017 Փարիզ Հեռ. 924–86–71 եւ 227–12–26

Հ. Մ. Ը. Մ - ԱՐԾԻԿ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 13, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ՝ ՎԱԼԱՓՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

Խաղեր — Պուլ, եւայլն
Հաճելի ժամանց — Պիւֆէ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
10
JEUDI
10 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·341

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.341

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 4–7)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ՅԱՂԹԵՑ

«Արարատ» իր մրցակիցներու դաշտին վրայ երեք գերազանց մրցումները ունենալէ ետք Յուլիս 6ին հրապարակ եկաւ իր դաշտին վրայ: Մարզասէրները բուռն ծափահարութիւններով դիմաւորեցին Արարատցիները, որոնք երեք օր առաջ յաղթարշաւ մը ետք կէս–աւարտականի հասած էին Խորհ. Միութեան բարձրակարգ մրցաշարքին մէջ:

Յուլիս 6ին երեւանցիներու մրցակիցն էր Օդեսայի «Զերնոմորեց»ը, խումբ մը, որ աչքի կը զարնէ իր բարձր թեքնիքով, մտածուած խաղով եւ որ չի խուսափիր պայքարէ: Ցայտնի է, որ այսպիսի խումբերու դէմ մրցելու ժամանակ «Արարատ» կը կերպարանափոխուի, կը մտնէ իր տարերքին մէջ: Հակառակ օդը շատ տաք ըլլալուն (35 աստիճան տաք էր) մրցակիցները սկիզբէն արագ թափ տուին խաղին: Արդէն երկրորդ վայրկեանին Արկադի Անդրէասեան աքանչելի փոխանցումով մը բերդին առջեւ բերաւ Եդուարդ Մարզարովը: Սակայն բերդապահը յաջողեցաւ դնդակը մէկ կողմ նետել:

Ընդմիջումէն երկու վայրկեան առաջ Անդրէասեանի դեղեցիկ փոխանցումէն ետք Սերգէյ Բոնդարենկօ մօտ 16 մեթրէն դնդակը ուղարկեց Օդեսացիներու բերդը:

Երկրորդ կիսախաղին երկու խումբերն ալ փորձեցին փոփոխութիւն մտցնել հաշիւին մէջ, սակայն չյաջողեցան: Հաշիւը մնաց անփոփոխ: Եւ, այսպէս, առաջին խաղաշրջանէն մէկ մրցում առաջ «Արարատ» վաստակած է 16 կէտ եւ առաջինէն՝ կիեւի « Դինամօ »էն ետ կը մնայ երեք կէտով:

Եթէ մրցաշարքին առաջին խաղերէն ետք բոլոր մասնագէտները անվերապահ կերպով առաջնութիւնը կուտային կիեւցիներուն, այսօր այդ լաւատեսներու թիւը պակասած է, իսկ «Արարատ»ի մասին դրուատանքի տողեր կ'երեւին «Սովետական Սպորտ» թերթին, «Ֆուտբոլ–Հոկէյ» շաբաթաթերթին մէջ:

Առաջին խաղաշրջանի վերջին մրցումը՝ Յուլիս 13ին, տեղի պիտի ունենայ Լվովի մէջ. «Արարատ»ի մրցակիցը պիտի ըլլայ «Կարպատներ» խումբը:

×

ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Խորհ. Միութեան բաժակի կէս–աւարտականի մրցումներուն իրաւունք ունին մասնակցելու « Արարատ»ը , Թիֆլիսի « Դինամօ »ն, Վորոշիլովգրադի « Զարեա »ն եւ Մոսկուայի ԲԿՍՄ–ն:

Մոսկուայի մէջ քաշուած վիճակահանութեան արդիւնքով Յուլիս 16ի կէս–աւարտական մրցումին «Արարատ» իր դաշտին վրայ պիտի մրցի վրացական

տրամադիրը չէ դործակցելու Քարամէի կառավարութեան հետ: Իրեն համար Քարամէ չէ հասկցած Լիբանանի ընկերային իրականութիւնը որովհետեւ ինք աւանդապաշտ մըն է, կազմութեամբ:

ԹՐՔԱԿԱՆ ոսկին նոր արժեզրկում մը կրեց ամերիկեան տոլարի բաղդատմամբ, 1,8 առ հարիւր համեմատութեամբ: Նոր սակը 14,25 ոսկի է մէկ տոլարի համար, նախապէս՝ 14:

ԵՐԲ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆ ԾՈՐԱԿԸ ԳՈՑԷ...
ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲԱՆԱՅ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 700 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՎԱՐԿ ԲԱՑԱՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՆԱԽԱՊԷՍ ԱԼ 300 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄ ՄԸ ԸՐԱԾ ԷՐ

Ստորեւ կը հրատարակենք վերոյիշեալ խորագրին մանրամասնութիւնները, բացատրելով Պոլսոյ մամուլէն: Հոն պիտի տեսնուի որ Թուրքերը այսքան շատ գրամ չեն ուզեր առնել Ռուսերէն եւ խորհրդային վարիչներն են որ աղաչեր–պաղատեր են՝ «մ'ընէք–մ'ըլլաք, առէք, ուրի՞շ ալ կ'ուզէք, հո՛ս եմք, ընդէն կուտանք» ոճով մը: Գոնէ աղաչող – պաղատողը Թուրքը ըլլայ, այնճան չարիւնիր Հայուն սիրտը, բայց ի՞նչ ըսել երբ··· թէեւ աւելի լաւ է բան մըն ալ չըսել:

Անգարա 3/7 — Ինչպէս յայտնի է Խորհ. Միութիւնը Թուրքիոյ հետ կնքեց տնտեսական լայն տարողութեամբ համաձայնութիւն մը, որուն մանրամասնութիւնները յայտնի կ'ըլլան այսօր: Մոսկուա 700 միլիոն տոլարի վարկ կը բանայ Թուրքիոյ, բայց կը փափաքի ընդլայնել այս օժանդակութեան սահմանը, եւ տրամադիր է նոր համաձայնութիւն – ներ կնքելու:

Թուրք պատուիրակութիւնը, որ Մոսկուա գացած էր այս համաձայնութեան շուրջ բանակցելու համար, նախ նպատակ ունէր 200 միլիոնի համաձայնութիւն մը կնքելու, բայց խորհրդայիններու փափաքով որոշուեցաւ ընդարձակել նախատեսուած օժանդակութեան սահմանը, եւ ի վերջոյ 700 միլիոն տոլարի բարձրացաւ խնդրոյ առարկայ վարկը, խորհրդային մեծամեծներու ալ յօժարութիւնով:

Թուրք պատուիրակութիւնը նախ վարանում ունեցած է եւ չէ ուզած սոսրագրել այդքան լայնածաւալ համաձայնագիր մը: Շփման մէջ մտած է Անգարայի հետ եւ կառավարութենէն իրաւասութիւն ուզած: Անդարա դրական պատասխան տուած է եւ այդ ուղղութեամբ իրաւասու նկատած է Թրքական պատուիրակութիւնը որ խորհրդային վարիչներուն յայտնած է թէ պատրաստ են սոսրագրել առաջարկուած համաձայնագիրը: Այն առեն երկու կողմերը անդամ մըն ալ քննած են պատրաստուած համաձայնագիրը, եւ վերջնական ձեւ մը տուած են անոր:

Այս առթիւ, խորհրդային մեծամեծները ըսած են թէ պատրաստ են Թուրքիոյ հետ կնքել ասկէ ետքի լայնածաւալ տնտեսական համաձայնութիւն մը, եւ եթէ Թուրքիայէ որեւէ առաջարկ պայ այս ուղղութիւնով, պատրաստ են քննելու զայն:

Թուրքիա նախապէս ալ 300 միլիոն տոլարի վարկ մը ստացած էր Խորհ. Միութենէն, եւ այս երկու համաձայնութիւնները կնքուած են Տէմիրէլի կառավարութեան օրով:

խումբին դէմ, իսկ «Զարեա»՝ ԲԿՍՄ–ի դէմ:

Այս մրցումներու յաղթականները Օդեսոս 9ին Մոսկուայի «Լուժնիկի» մարզադաշտին մէջ պիտի խաղան իրարու դէմ՝ բաժակը ձեռք ձգելու համար:

×

ԳԻՐՔԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԻՍ

Հայաստանի մէջ կազմակերպուած տաճիկ դրականութեան Շաբաթուան առթիւ Միհանիկեան դրադարանին մէջ վերջի յուցահանդէս մը տեղի ունեցած է: Ներկայացուած են տաճիկ դրագէտներու գործեր՝ Ռուշաք, Ձամի, Հաֆըզ, Սաատի եւ ուրիշներ:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՊՐԵԶԻՏԻՈՄԸ

Յուլիս 3ին «Հայկական ՍՍՀ 9րդ գումարման Գերագոյն Սովետի առաջին սեսիա»յին մէջ ընտրուած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը:

Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի նախագահ ընտրուած է Բարկէն Սարկիսով:

Պրեզիտիումի նախագահի տեղակալներ ընտրուած են Յովհաննէս Բաղդասարեան եւ Մահարրամ Քայրամով:

Պրեզիտիումի քարտուղար ընտրուած է Մանիկ Բախչինեան:

Ընտրուած են պրեզիտիումի 15 անդամները, որոնց մէջ են կարկէն Դեմիրճեան,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԵՒՈՏ ՅՈՒԼԻՍ

— o —

Որոշ տարիներու առաւելագոյն ջերմաստիճանը Արարատեան հովիտին, Մեղրիի եւ Ղափանի շրջաններուն մէջ 39էն 41, նախալեռնային շրջաններու մէջ՝ 32էն 36, իսկ լեռնային գօտիներու մէջ՝ 29էն 32 աստիճան եղած է:

Այս Յուլիսին միջին ջերմաստիճանը սովորականէն բարձր պիտի ըլլայ 1–1,5, իսկ հիւսիս – արեւելեան շրջանները՝ մինչեւ 2,5 աստիճան: Հովիտներու մէջ պիտի հասնի 24–27, նախալեռնային շրջանները՝ 18–22, լեռնային շրջանները՝ 15–18 աստիճանի:

Անձրեւները միջինէն նուազ պիտի ըլլան: Անձրեւներու քանակը ամսուան ընթացքին պիտի հասնի մինչեւ 50 միլիմեթրի, իսկ հիւսիս – արեւելեան շրջաններու մէջ, Արարատեան դաշտը, Եղեգնաձոր եւ Զանգեզուր՝ 25 միլիմեթրէն քիչ:

Գետերու ջուրի քանակը բնականէն քիչ մը նուազ պիտի ըլլայ:

բժիշկ Զաւէն Դոլաբջեան, նկարիչ Գրիգոր Յանջեան եւ ուրիշներ:

×

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ ընտրուած է, Յուլիս 3ին, Սերգէյ Համբարձումեան: Ընտրուեցան նաեւ նախագահին երեք տեղակալները:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԹԵՐԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԺԻՍՔԱՐԻ

— o —

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ ԼԱԻԱՏԵՍ ԶԻ

Ֆ. Միթերան որ եմսական եւ անառարական հարցերու մէջ, կ'ուզէ միշտ փաստել թէ ոչինչով ետ կը մնայ ժիսքարէն – եւ այս թեկնածուութեան չրջանէն իսկ – առաւելաբար թիւով խօսեցաւ: Ըստ իրեն 1973ին Ֆրանսա ամէնէն եռւն է բարգառած մեծ երկիրներու, ներքին արտադրութիւնը կը նուազի, գնները նուազագոյն 11% յաւելում պիտի կրեն, գնելու կարողութիւնը կը պակսի, գործազրկութիւնը կ'աւելնայ եւ Դեկտեմբերին գործազրկութեան թիւը մէկուկէս միլիոնը պիտի անցնի: 250 հաստատութիւն կայ գործազուրկի մէջ, 50 գործատուն գրաւած են: Ի տես այս կացութեան, ի՞նչ պիտի ընէր Զախը եթէ իշխանութեան գլուխ ըլլար: Ընդհանուր դիծերու մէջ, Միթերան կը յիշեցնէ իր առաջարկները· – գործ տալ ժողովրդական սպառումին եւ հաւաքական կազմածներուն, 20 միլիարդ փոխառութիւն մը մէջտեղ դնել ճարտարարուեստական կոչումով, անմիջական բարեփոխում կատարել տուրքերու դրութեան, 130 հազար հանրային պաշտօն ստեղծել, ընտրեալ օժանդակութիւն բերել բանուոր ունեցող ճարտարուեստին եւայլն, եւայլն:

Մամուլի այս ասուլիսին առթիւ, հարցուփորձ եղած է նաեւ համայնավարներու հետ յարաբերութեանց մասին եւ մանաւանդ Մառչէի տեղեկագրին հրապարակին կեդրոնական կոմիտէին առջեւ: Միթերան չուզեր կենալ «յետին–մտքերու» վրայ, կ'ըսէ թէ Համայնավար կուսակցութիւնը անգամ մը սխալած է 1971ին (երբ նէ համագումարէն եռք), պատճառ չկայ որ նորէն չսխալի բայց ինք կը մերժէ որեւէ բան ըսել որ կրնայ վնասել Զախի միացեալ ճակատին:

Քանի մը տողով

ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՆ տեղի տուաւ ՍԷ· ԺԷ· ԹԷ·ին եւ Աւժանթինի գործադուլը դադրեցաւ բայց քաղաքական տագնապը չէ լուծուած:

ՓԱՐԻԶԻ Աղդարարութեան Պալատին մէջ ռէյքերի մը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր, երբ փաստաբանի զգեստով ծպտուած, ամբաստանեալի մը կինը պատժական Յատեանը մտաւ, ուր ձեռնադումբի մը պատնէշին տակ պահեց բոլորը, ատրճանակ մը անցընելով իր ամուսնոյն՝ վիլոքէն: Ցետոյ երկու պատանդ բռնելով եւ միշտ զէնքի սպառնալիքով, կառք մտած են, նախապէս սակայն ծանրօրէն վիրաւորելով երկու պահակ: Փանի մը ժամ ետք, ազատ կ'արձակէին պատանդները, որոնցմէ մէկը ատեանի նախագահն է եւ իրենց հետքը կը կորսնցնէին:

ԼԻԲԱՆԱՆ դեռ անորոշ չրջան մը կը բոլորէ եւ Զախի պարագլուխը՝ Կամալ Ճումպլաթ կը չեշտէ թէ որեւէ ձեւով

ԻՆՉ ՊԱՏԱՀԵՑ ՎԻ ԴՈՒՔՍԸ

գրքի ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՂՎԱ ԴՈՒՔՍԸ

Ի՞նչ պատահեցավ Վաղվա Դուքսին, որ ամբողջ Եվրոպան հետաքրքրվեց նրանով, ինչպես մի ժամանակ հետաքրքրվել էր Ռուսաստանի Ցարով, Գերմանիայի Կայսրով, Ավստրիայի Կայսրով, Իտալիայի Թագավորով, Անգլիայի Թագուհիով, Հունաստանի Թագավորով, Սերբիայի Թագավորով, Բուլղարիայի Ցարով, Ռումինիայի Թագավորով, Չեռնոգորիայի Արքայազնով, Պարսկաստանի Շահով, Ճապոնիայի Կայսրով, Չինաստանի Կայսրով, Մեքսիկայի Նախագահով, Ամերիկայի Նախագահով, Ֆրանսիայի Նախագահով, Պորտուգալիայի Նախագահով, Շվեյցարիայի Նախագահով, Հոլանդիայի Թագուհիով, Բելգիայի Թագավորով, Իսպանիայի Թագավորով, Նորվեգիայի Թագավորով, Դանիայի Թագավորով, Շվեդիայի Թագավոր

ՄՐՑԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԹԵՐԹ

ԴԱՀԻՃ

ԲԱՑ Է ՍԿՍՎԱԾ ՆՈՎԱՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԵՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՅՑԱՅԻՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՆՀԱՏՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՅՑԱՅԻՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՆՀԱՏՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՅՑԱՅԻՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՆՀԱՏՆԵՐ

ՎԱՂԸՆՉԻ ՄԱՀԸ

ՊՈՂՈՍ ՍԱՐՅԱՆԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻ ԱՌԹԻՎ

Ա

Ամառվա մի տաք կեսօր էր։ Ես ու Ռուբոն ոտաբոբիկ վազում էինք Ղարաքիլիսայի ձորով։ Ռուբոն ինձնից մեծ էր երկու տարով, ուստի ինձնից առաջ էր ընկել։ Ես նրան հասնելու համար ամբողջ ուժով վազում էի, բայց ոչ մի կերպ չէի կարողանում հասնել։ Ռուբոն ինձ ծաղրում էր, ծիծաղում էր ինձ վրա։ Ես ավելի էի զայրանում, ավելի արագ վազում։ Ռուբոն ինձ ծաղրում էր, ծիծաղում էր ինձ վրա։ Ես ավելի էի զայրանում, ավելի արագ վազում։

Այրի Տիկին Սեդա Արսլանկիւլեան եւ աղջիկը, Պ. Վահագն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Սարաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Կարապետեան եւ զաւակները (Լիոն) սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Յուլիս 6ին, Ռիէզ։

Ողբացեալին մարմինը փարիզ կը փոխադրուի եւ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յուլիս 11, ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՍԷն-ՄՕՌԻՍ.— Ճէլալեան եւ Պալեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Յուլիս 13 առաւօտեան յետ պատարագի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ

ՍՈՆԱ ՃԷԼՈՑԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ԼԻՈՆ.— Պր. Կարապետ Քէլէկեան, Պր. Յեռաբ Քէլէկեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քէլէկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Աստուր Օհանեսեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Ճնկարեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճնկարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թէրզեան, Պր. Վահէ Քիթապճեան, կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Յուլիս 13, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց կողակցին, մօր, քրոջ, մեծ-մօր, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԷԼԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճնկտրեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հայկ Սէրէնկիւլեան զրական մրցանակի դատակազմը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր նախագահին՝ Յովիկ Ճղիազարեանի եւ Պ. Պետրոս Եղիազարեանի իրենց հօրեղբօր Միհրան Եղիազարեանի մահուան տխուր առթիւ։

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)

Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը։

Օթոքառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ. Օտտոյէն։

Մանրամասնութիւններ յետագային։

×

Շաւիլի մէջ, Յուլիս 20ին։

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, Rue Marivaux

(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.

A PARTIR DE SEPTEMBRE

il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Տիկին Մարի Հօլօբիկեանի թաղման առթիւ Ա. Հօլօբիկեան եւ զաւակները 400, Տէր եւ Տիկին Վ. Ելքովեանեան 300, մայր եկեղեցւոյ վարչութիւն դպրոցին 200, Եկեղց. Տիկնանց Միութիւն սրահի չինութեան 200, Տէր եւ Տիկին Ռ. Տէր-Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Մարճոյեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Մանուկեան, Պր. Զ. Սերաճեան, Պր. Տ. Գոյումճեան ընտանիք, Հ.Բ.Ը.Մ.ի երիտ. Ընկերակցութիւն 100ական, Տէր եւ Տիկին Գ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Մուրատեան, Պ. Պ. Ց. Կէօնճեան, Սեմերճեան եղբայրներ, Թաշճեան, Օր. Ա. Աբրահամեան 50ական, ոմն 60, Պ. Փրոթօ Քարմէլ 40, Տիկին Ս. Սարգիսեան 30, Տէր եւ Տիկին Գ. Աւետեան 20։ Տիկին Մաքրուհի Սէֆէրեանի թաղման առթիւ Պ. Կ. Քարակիւլեան (Փարիզ) 200, Տէր եւ Տիկին Ժ. Գասապալեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Աբգոեան, Պ. Զ. Կիւլպասեան 50ական։ Արկածամահ Սահակ Ունճեանի քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ այրի Տիկին Հեղինէ Ունճեան 50, ե. պ. 50 Յառաջին, Տէր եւ Տիկին Ե. Տօրումեան 50, Տէր եւ Տիկին Ց. Խաքիճեան 10 ե. պ. 10 «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Ց. Կիրակոսեան 10, ե. պ. 10 «Յառաջ»ին, այրի Տիկին Մ. Առաքելեան եւ զաւակը 100, Տէր եւ Տիկին Ա. Փիրանեան, այրի Տիկին Քէթքեան 30ական, այրի Տիկին Կարապետեան 10։ Տիկին Ն. Վարժապետեանի մահուան 7րդ տարելիցի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Մ. Ժ. Լոէչ 50։ Պր. Աղասի Աբիսաակեանի հոգեհանգիստին այրի Տիկին Ա. Մկրտիչեան 50, Նուէր ե. պ. Տէր եւ Տիկին Ց. Աւետիքեանէ 20 ֆր.։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐ ՀԱՅԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի պիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասիրողներու փափաքին, որոշած է Մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը։

Հետեւաբար Մատենադարանը փակ կը մնայ Սեպտ. ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առթիւ։

Հասցէ.— Նուպարեան Մատենադարան
11, Սքուար Ալպոնի
Փարիզ 16րդ

Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են։ Արձանագրուիլ ճաշարան Գառնիկ.— 200, Ռիւ Կառիպալտի։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսի առիթով օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Պերճ Ճէզվէճեան 500, Տէր եւ Տիկին Կ. Զրբաչեան եւ Պր. Ֆ. Պէկլարեան 250ական, Տէր եւ Տիկին Գ. Համբարձումեան, Օր. Գ. Պօղոսեան, Պր. Կ. Գազազեան եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Երամեան 200ական, Տէր եւ Տիկին Հ. Մամճեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գոյումճեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Տէր-Յովհաննէսեան, Պր. Գ. Ճիւէրճեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Նալպաչեան, Պր. Ա. Մալճեան, Պր. Խ. Պեարոսեան, Պր. Ա. Գազազեան, Պր. Ֆ. Ճրէնկեան, Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան (Սէն-Մոռ), Տէր եւ Տիկին Կ. Թամեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Ջիլինկիրեան, Պր. Ա. Գարայեան եւ Տիկին Հ. Աղամեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան, Պր. Լ. Պարկիրճեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Աբրահամեան, Պր. Ժ. Կարապետեան, Պր. Գ. Տէտէեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Բազումեան, Պր. Մ. Գարակիւլեան, Տէր եւ Տիկին Քէչճեան, Պր. Ա. Սիրունեան, Աղաբէյեան եղբայրներ, Տէր եւ Տիկին Մատոյեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Գըմբզեան, Տիկին Ս. Դաբրիէլեան, Մոռէլթէքս Հասատատութիւն 50ական։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ'Ընթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 13, Կիրակի, ամբողջ օրը, Ֆաալրիկուլի հանրակառքի ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մաղէլի դիներով։ Հայկ. եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։ Նուագախումբ Գռնչարի խումբ։ Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել սեղան եւ աթոռ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND

A LYON

LES Ve JEUX SPORTIFS

AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET

TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION

PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).

DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30

LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 13, ամբողջ օրը

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԲԱՑՈՒՄ

Հայկական յայտագիր կայանի մանուկներուն կողմէ։ Ճաշ տեղւոյն վրայ։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Կայանի հեռաձայնի թիւն է (82) 33-05-61

ԼԻՈՆԷՆ կազմակերպուած է ճամբորդութիւն մը դէպի Պելֆոնթէն։ Օթոքառ վարձուած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուալօ)։

Ադմանագրուիլ.— Պ. Թիւրեաքեանի մօտ։

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS

DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93

Inscriptions dernier délai : 15 JUILLET

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
11
VENDREDI
11 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·342

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.342

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՆՈՐԷՆ ԶԷՆՔ ՊԻՏԻ ՏԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

— o —

ԱՆԳԱՐԱ ԿՈՒԶԷ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԵՐՏԱՑՆԵԼ ՓՐԱՆՍԱՑԻ ՀԵՏ ԲԱՑ ՀԱՅԿ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ ԿԱՆ···

— o —

ԿԸ ՄՆԱՑ ՍԱԿԱՅՆ ԱՄԷՆԷՆ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Անգարա որոշ զոհունակութեամբ ընդունեցաւ նախագահ Ֆորտի եւ ամերիկեան ժողովին միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ զէնք տալու արտօնութեան վերահաստատման։ Այս արտօնութիւնը սակայն պայմանական է բայց եւ այնպէս որոշ չափ թոյլ կուտայ որ անմիջապէս յանձնուի Թուրքիոյ 700 միլիոն տոլարի զէնք ու զինամթերք, որ արդէն վճարուած էր։ Միջին ճամբան գոր գտած են Ֆորտ եւ Քոնկրէսը երկու սեղմումներ կը նախատեսէ սակայն, որոնք Թուրքերուն գործին չատ չեն գար.— Ա) Այլեւս ապառիկ չի ծախուիր ոչ ալ նուէրներ կը տրուին Թուրքիոյ, ուրեմն պէտք է կանխիկ վճարէ ինչ որ կ'ապսպրէ, ուրեմն կը վերածուի ռեէ յաճախորդի։ Բ) Հայթայթուած զէնքերը պէտք է պարտադրաբար ծառայեն ազգ. հողամասին պաշտպանութեան եւ չօգտագործուին դուրսը, ի մասնաւորի Կիպրոս կամ Եգէական։

Այս համաձայնագիրը կը հասնի ծայրը ծայրին քանի Թուրքիա մինչեւ Յուլիս 17 պայմանաժամ տուած էր ամերիկեան կայաններուն համար։ Ուրեմն անմիջականին համար, Ֆորտ հանդի՛ստ կրնայ քնանալ. կայանները փակելու հարց չկայ այլեւս։

Ֆիկառոյի աշխատակիցը կը ճշդէ որ «իր աշխարհագրական դիրքով եւ 600 քիլոմէթը հասարակաց սահմանագլուխով Սորվ. Միութեան հետ, Թուրքիա առաջնակարգ դիտող մըն է, չնորհիւ մանաւանդ երկու խարիսխներու Սեւ ծովու եւ Միջերկրական։ Նոյնպէս կապուած են երրորդի մը որ Միացեալ Նահանգներ կը դնուի։ Ամերիկացիք ամէն անցած – զարճածին Բայկոնուրի անկրպեւային կայանին մէջ տեղեակ են, այնքան ճշդրտութեամբ, որ կ'ըսուի թէ ի վիճակի են առնելու Սիբերիոյ ճամբաներուն վրայ երթեւեկող կառքերու թիւերը»։

Թուրքիա երկու լուծում ունի ամերիկեան այս կայաններուն համար։ Նախ ինչ որ կը կոչուի «իսլամական լուծում» մը, որ ընդհանրապէս Տէմիրէլի եւ աջ կուսակցութեանց տեսակէտն է։ Կապերը սերտացած են Լիբիոյ եւ Պարսկաստանի հետ եւ ներկայիս բանակցութիւններ կան Անգարայի մէջ Իրաքի հետ Եփրատի օգտագործման մասին։ Ցեղոյ կայ եւրոպական լուծումը, զոր միշտ ուզած է Աթաթիւրք, որ կը չարունակէ ներշնչել Թուրքիան։ «Մէկ պայմանով, կ'ըսէ սակայն Հալֆի կուսակցապետը, Լճէվիթ, այն է որ Արեւմտեան Եւրոպա գործէ իրատես եւ վճռական ձեւով մինչ ան – վճռական և բացասական է։ Պէտք է հարցնենք Արեւմտեան Եւրոպայի մեր բարեկամներուն եւ զինակիցներուն թէ կ'ուզե՞ն չարունակել պինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական իրենց յարաբերութիւնները առաջնուն պէս։ Եթէ Արեւմուտք կ'ուզէ, պէտք է փնտռէ եւ գտնէ իր խնդիրներուն լուծումները։ Բայց անկեղծ ըլլալու համար ըսենք թէ Թուրքիա ոչ մէկ օգնութիւն կամ մերձեցում կը տեսնէ Արեւմտեան Գերմանիայէն զատ»։

Տէմիրէլի ներկայ կառավարութիւնը կ'ուզէ (եղեր), կ'ըսէ միշտ Ֆիկառոյի Անգարա ղրկուած յատուկ թղթակիցը, վերահաստատել սերտ յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ բայց··· «Մարսէյլի հայկ. յուշարձանի, որ մեծ աղմուկ հանեց 1973 Փետրուարին, հարցին եռք եւ մանաւանդ Ֆրանսական դիրքէն ՄԱԿի բեմէն Թուրքիոյ դէմ, Կիպրոսի երկրորդ յարձակման առեն 1974 Օգոստոսին, Փարիզի եւ Անգարայի յարաբերութիւնները պաղած են։ Ներկայիս ճար մը կը փընտռուի, գոնէ Թրքական կողմէն, որոշ հաւասարակշռութիւն մը վերահաստատելու։ Սօվանեարկի այցելութիւն մը կ'ուսումնասիրուի, որ կրնայ կատարուիլ աշնան։ Արդէն քանի մը ամիս առաջ, Ֆրանսայի նախարարը յայտնած է Միլիէթի թէ Միրաժ ծախելու կարելիութիւն կայ եւ Տասօ հաստատութիւնը թեքնիսիէններ ղրկած է Անգարա։ Նախատեսած է օդանաւի գործատան մը կառուցումը Անատոլու եւ հիւլէական վեց կեդրոններ պիտի ապսպրուին Ֆրանսայէ»։

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ Թուրքիա այլեւս նոյն վստահութիւնը չունի իր ամերիկացի բարեկամին վրայ եւ այլ զինակիցներ ալ կ'ուզէ ապահովել, որ չեն պակսիր Մոսկուայէն··· Պոն։

ԹՈՒՐՔԻԱ. ԵՒ ՕՏԱՐ ՀՆԱԽՈՑՁՆԵՐԸ

— o —

Հնախոյզները կը պատրաստուին հետախուզել ընկղմած նաւ մը Պոտրունի բացերը, Արեւմտ. Թուրքիա։ Կը կարծուի, թէ նաւը ընկղմած է աւելի քան 2500 տարի առաջ։ Արդ, մինչեւ հիմա Թուրք կառավարութիւնը արտօնութիւն չի տար, որ հնախուզական աշխատանքները սկսին։ Արտօնութիւնը պէտք է տրուի ոչ միայն Թուրքիոյ հնախուզութեան տնօրէնին, այլեւ Աթաթիւրքի, Պաշտպանութեան եւ Ներքին նախարարութիւններէն։ Անցեալ ամառ Թուրք կառավարութիւնը կիսով – րոսի տազնապալին հետեւանքով արգիլեց հնախուզական բնոյթի բոլոր աշխատանքները երկրին հարաւային ջուրերուն մէջ։ այդ արգելքը դեռ չեն ուզեր վերցնել։ Միւս կողմէ, Թուրք պաշտօնատարները կը քննադատեն օտար հնախոյզները, որ հնութիւնները կը դողնան հետախուզու – թիւններու ընթացքին, աւելցնելով թէ Թուրքերը օտարներուն չափ լաւ կրնան տանիլ նման աշխատանքներ։ Ամերիկացի ժորժ Պաս հնախոյզն է, որ կ'ուզէ աշխատանքներ կատարել Պոտրունի բացերը, Եասը–Աստա կղզիին մօտ։ Տարիներ առաջ այս ջրջանին մէջ ծովուն խորքէն, ընկղմած նաւէ մը յայտնաբերուած էր աւելի քան հազար կուէ անօթներ։ Աստնք դեռ ջուրին յատակը կը գտնուին, որովհետեւ Պոտրունի թանգարանը տեղ չունէր զանոնք տեղաւորելու եւ ծախերն ալ կը մերժէր։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 4–7)

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

Յուլիս 3 – 4ին գումարուած «ՀՍՍՀ 9րդ գումարման Գերագոյն Սովետի առաջին «սեսիա»ին կազմուած է նոր կառավարութիւնը՝ Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների Սովետը։

Նախարարներու Խորհուրդի վերատին նշանակուած նախագահը՝ Գրիգոր Արզումանեան ներկայացուցած է կառավարութեան նոր կազմը, որուն մէջ չարք մը փոփոխութիւններ կան։

Գրիգոր Արզումանեանի նոր տեղակալներն են կարլէն Ղամբարեան եւ Ռեմա Սվեթլովա։

Գիւղատնտեսութեան նախարար նշանակուած է Հենրիկ Թարխումանեան, բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարար Լուդվիգ Ղարիբջանեան, Առողջապահութեան նախարար՝ Էմիլ Գաբրիէլեան, Արտաքին նախարար՝ Ջոն Կիրակոսեան։

×

ՍԱՐԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Հայաստանի ընթերցասէրները առաջին անգամ ըլլալով ծանօթացան Մարտիրոս Սարեանի (1880–1972) կեանքին վերջին տարիներու անծանօթ էջերուն, չնորհիւ Երեւանցի լրագրող Վանիկ Սանթրեանի «Օրեր ուրթսունից յետոյ» գիրքին, լոյս ընծայուած «Հայաստան» հրատարակչութեան կողմէ։

Սարեանի 90ամեակին օրը լրագրողը անոր մօտ անցուցած է ամբողջ օրը։ Առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր վարպետին այցելած են գրագէտներ, նկարիչներ, ուսանողներ, բանուորներ, որպէսզի իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեն յոբելեարին, իր բացառիկ վրձինին համար։

×

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ՝ ՕՏԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Հինգ տարի Հայաստան ուսանելէ ետք բանասէրի, ուսուցչագէտի եւ կենսաբանի վկայականներ ստացան գերմանացի եւ վիէթնամցի չրջանաւարտներ, Արեւելեան Գերմանիայէ եւ Հիւսիսային Վիէթնամէ։

×

ՔԱՐԵՐԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Նայիրի չրջանի Զովունի աւանը իր հիմնադրութեան տասնամեակը պիտի նչէ։ Գիւղը տեղահանուած էր 1965ին, երբ անոր հողամասը Ապարանի արուեստական լիճին տակ կը թաղուէր։

Այսօրուան աւանը հինին հետ կարելի չէ բաղդատել։ Վերջին տարիներուն կառուցուած են 94 տուներ՝ իւրաքանչիւրը չորս ընտանիքի համար։ Ամէն ընտանիք ապահովուած է 3–4 սենեակնոց բնակարանով, բնական կազով, տաք ու պաղ ջուրով, տնամերձ հողամասով։ Քարքարոտ տարածութեան վրայ յատուկ նախագիծով կառուցուած է Զովունի նոր աւանը՝ կպրակատ փողոցներով, դպրոցով, 140 տեղնոց մանկապարտէզով, առեւտուրի կեդրոնով, բոլորն ալ կառուցուած վարդագոյն տուֆով։

Աւանի կեդրոնը աւարտելու վրայ է մշակոյթի տան շինութիւնը, որուն 400 տեղնոց դահլիճին մէջ հանդիսութեամբ պիտի նչուի Զովունիի հիմնադրութեան տասնամեակը։

×

ՇԱՀՆԱԶԱՐԻ ԳՈՐԳԵՐԸ

Սեւիւանաւանի Շահնազարի «Հայդուկ» մասնաճիւղին աշխատաւորները սկսան «Ղազախ» տեսակի նոր գորգեր արտադրել։ Այս ձեռնարկութեան «Երեւան», «Լոռի», «Շիրակ» եւ այլ տեսակի գորգերը մեծ ընդունելութիւն գտած են եւ անոնց պահանջը մեծ է Խորհ. Միութեան մէջ, ինչպէս նաեւ Անգլիա, Դանիա, Պուլկարիա, Արեւելեան Գերմանիա եւ այլուր։

×

ԲՈՒՍԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Յուլիս 3ին Լենինգրադի մէջ բացումը կատարուած է բուսաբաններու 12րդ միջազգային համաժողովին, մասնակցու – թեամբ 55 երկիրներու աւելի քան 5000 բուսաբաններու։ Հայաստանէն եւս բուսաբաններ կը մասնակցին։

Համաժողովի նախագահ ընտրուած է Ակադ. Արմենակ Թախթաջեան։

×

Բ. ՍԵՓՐԱՆԵԱՆԻ ՎԷՊԸ՝ ՎՐԱՑԵՐԷՆ

«Սաբճոթա Սաքարթվելօ» հրատարակչութիւնը վրացերէն լոյս ընծայած է արձակագիրը Բենիկ Սեդրանեանի «Ճամբաներ եւ ճակատագիրը» վէպը։ Արձակագիրը Թիֆլիս բնակող հայ ճանչցուած դրագէտներէն է, հեղինակ է քանի աւելի գիրքերու, ծանօթ է նաեւ իբրեւ թատերագիր։ Սակայն գրագէտին տարբերքը նորավէպն է, կարճ պատմուածքը։ Քննադատներու վկայութեամբ գրական այդ սեռին մէջ Բենիկ Սեդրանեան հասած է մեծ վարպետութեան։ «Ճամբաներ եւ ճակատագրեր» գիրքը հեղինակին առաջին ծաւալուն գործն է, որ ցոյց կուտայ, թէ վէպի մէջ եւս հասած է վարպետութեան։ Գիրքը վրացերէնի թարգմանած է Հրաչիկ Դաւթեան։

«ՔԱՆԱՌ ԱՆՇԷՆԷ»

ԵՒ Ժ.–Մ. ԳԱՌԱՂՈՒԻ ԳԻՐՔԸ

— o —

Այս չաբթուան Քաւատին մէջ, (Յուլիս 9), թերթին մնայուն աշխատակիցը՝ Ժան Ալէքս (Վարուժան Ալէքսանեան, զաւակը «Աշխարհ»ի խմբագրին), կ'անդրադառնայ Հաշէթ հրատարակչականի պայմանագրութեան խզումին, Ժան – Մարի Գառզուի «Տիպար ցեղասպանութիւն մը» հատորին հրատարակութեան առթիւ ու կը գրէ.— «Այլ մանրավէպ։ Պ. Գառզու որ բարի Աստուծոյ կը հաւատայ, պայմանագրութիւն մը կը կնքէ Հաշէթի հետ, լոյս ընծայելու համար 1915ի Թուրքիոյ մէջ, հայկական ցեղասպանութեան մասին գիրքը, ու կը դանձէ 2000 ֆրանք իբրեւ կանխավճար։ Ցեղոյ Հաշէթ կը խորհրդածէ եւ որովհետեւ Թուրքիա ծախուած օտար գիր – քերու մեծաչնորհն ունի, կը խորհի թէ չըլլար, իսկապէս, կարելի չէ նման բան մը ընել Թուրքերուն եւ աւելի լաւ է 2000 ֆրանք կորսնցնել եւ 5000 օրինակ (արդէն տպագրուած) քան ջղայնացնել այդքան լաւ չուկայ մը։ Պ. Գառզուի կը մնար ուրիշ հրատարակիչ մը գտնել»։

ԽՄԲԱՊԵՏԻՍ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕՂԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Գրեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Հրաշափառ ծնունդներու օրեր են։

Հեռուն արեւելք՝ Հայաստանի Հանրապետութիւն։

Հ. Մ. Ը. Մ.՝ Պոլիս։

Զարդարարներու որջին, պարտուած Թուրք Պետութեան մայրաքաղաքին մէջ, հայ ժողովուրդը զօրակոչի է ենթարկեր իր երիտասարդութիւնն ու պատանեկութիւնը, իր գոյութիւնը գուցադրելու, նաեւ որ բազմադարեան յօրձանուտներու մէջ կոփուած՝ անվթար է իր ապրելու կամքը։

Զորս տարիներու տաժանքէն ու վշտումներէն յետոյ, անապատի աւազներուն մէջէն, հայրենիքի աւերակոյտերէն դուրս ինկած, հայ հոգիները իւ մի եկած կրկին կը խայտան։ Աւետարեր հովեր կը ցրուեն մոխիրն ու մշուշը, կայծերը հաւաքուելով կը գառնան կրակ, որբերն են որ կը ջերմացնեն Հայուն յոյսերը։

Կը վերապրի Հայը ամենուրեք։ Աչքերն ու սրտերը ղէպի արեւելք, ուրկէ եկող կռունկները այս անգամ նոր արշալոյսի մը աւետաբերներն են։

Անկախ է Հայաստանը։

Մանաւանդ Հայոց համար այնքա՜ն աղետաբեր պատերազմէն անմիջապէս յետոյ, արդիական ժամանակներու ժողովրդական յեղափոխութեան մը տարեդարձն է։

Ի՛նչ աւելի զեղեցիկ պատեհութիւն, հաշուեյարդարի օրերուն զուգադիպող, որպէսզի հայ ազգը համօրէն ցոյց իր հպարտ դլուխը, և՛ թշնամիներու, և՛ մանաւանդ բարեկամներու աչքին։

Ու տեղ կ'ունենայ հայ պատանեկութեան դլխաւորած հզօր յոյցը, 1919 Յուլիս 14, Պոլսոյ Եւրոպական թաղի պատմութեան մինչեւ Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանատուները։

Ո՛ղջ է Հայութիւնը։

×

Այս խանդավառ չրջանին յիշատակները են, որ անջնջելիօրէն գիս կը կապեն խմբապետիս՝ Գրիգոր Ճօլօլեանին, որուն կորուստը կ'ողբամ իբրեւ ընտանիքին հետ։

Չէ՞ որ ազատ կամքով եղբայրացած անդամներն ենք Հայութեան մէկ մեծ ընտանիքին՝ Հ. Մ. Ը. Մ.։

Մի՞թէ կրնայ ամուլ մնացած ըլլալ երկար տարիներ վերար եղբայր յորջորջելը, իրարու մօտ գալու եւ բաժնուելու պահերու արտասանուած երկու բառերը կրնա՞ն դադրիլ արձագանդ տալէ։

Բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր։

Պոլիս եկած էի, ընտանեկան կալուածներէն դիզուած «մեծ դումար»ի մը անպայման գոյութենէն հրապուրուած։ Ողջ մնացած հարազատներս անոր չնորհիւ պիտի կրնային ի մի հաւաքուիլ, իսկ իմ աչքս «կեդրոնական»ի վրայ էր։

Ցուսաբեկութիւններու վարժուած մէկու մը համար, մանաւանդ պատանի, որ յաւերժութեան հետ դաշինք կնքած ըլլալու հաւատքն ալ ունի, ի՜նչ վոյթ թէ բռնագրաւումը վերջ գտած չէ, երկկաւատրիական դրօշին ապաւինած վարձակալները այժմ իտալականն ունին դլուխնուն անկած, իսկ ես միմիայն սեւ եւ գանդար մազեր։

Սակայն ջուրը ճամբան ձգած եմ, դիշերային աշխատանք մը ճարած, կեդրոնական կը յաճախեմ։

Կ'աշխատիմ տպարանի մը մէջ, տեղեակ եմ ազգային ամէնօրեայ կեանքին մանրամասնութիւններուն, ինչպէս քանը չորս ամիսներ առաջ Կովկասի մէջ, մօտիկ չրջանակս լրագրողներն են։

Հայկական կաթսան կ'եռայ։

Քաղաքական, ընկերային, ուսումնական, խնամատարական գործունէութիւնը յորդած է ու կ'երթայ կեդրոնանալ երիտասարդութեան վրայ։

Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութիւնը, դարերու փոչիներէն կը հանէ, կը մաքրէ ու փայլ տալով կը յայտա – րարէ թէ մէկ է Հայութիւնը՝ ուի եւ անբաժան։

Նոր ծնած սիրուն եւ խոստմնալից մանուկին չուրջ են հաւաքուած պատրիարք, պերապայծառ, պատուելի։ Անոնք անդադրում կ'օրհնեն հրճուելով ու կը հրճուին օրհնելով։

Պէտք է սկսուա գրուիմ։

Խաեան աղջկանց վարժարանը, մէկ մասը մանչերու որբանոցի վերածուած, անոր Բ. կիսածածկ բակին մէջ չաթաուան երեկոները մարզական հաւաքոյթներ կան։

Հոն եմ։ Քանի մը տասնեակ հայ պատանիներ կանոնաւոր կերպով մարզանքի դասերու կը հետեւին։ Կիսամերկ՝ զեղեցիկ մարմիններ, իրենց չնորհալի զծերով վրանին նախանձ կը հրաւիրեն։

Մարզուղներուն մէկը աչքի զարնող երիտասարդ մը կայ, հասակաւոր, բարեկազմ, ցայտուն դնդերներով, զեղեցիկ դէմքով, որ յաճախ բացակայող ուսուցիչը կը փոխարինէ։

Գրիգոր Ճօլօլեանն է։

Դասերը վերջացա՞ն, քրտինք սրբելով տուն վերադարձողներէն ոմանց խօսակցութիւնը կը դառնայ գալիք ամիսներուն մէջ, ինչ որ սարքուելիք հայկական Ողիմպիական մրցախաղերու կազմակերպութեան չուրջ։ վազել, ցատքել, սկաւառակ, գունդ եւ նիզակ նետել։

Իսկ քիչ անդին, Գրիգոր Ճօլօլեանի չուրջը բոլորուած ուրիշներ, կը խօսին սկաուտական խմբակներու կազմութեան մասին, որ այդ պիտի ըլլայ չուտով, արձանագրութիւնները արդէն սկսած են, կը սպասուի Անգլիա ապսպրուած համազգեստներու ժամանումին։

Այս անդամ ուրիչ կարօտ մը կը կառթէ գիս, անդիմադրելի կարօտը ծննդավայրիս, իր լեռներուն, խորչերուն, գետակներուն ու լիճերուն, մանաւանդ 1914–1915 Թուի դպրոցական ընկերներուս, որոնք այդ օրերէն յետոյ չկան, որոնց հետ, հայրենիքի ծոցին մէջ, մեր վերջին, գիւղէ գիւղ չրջագայութիւնները ապրած էի, սկաուտական տարազով, տեղւոյն եւ ժամանակին պատչամ ձեւուած; սակայն հարազատ ոգիով, չարժումին հիմնադիրի դրգռիկին, Թարդմանուած Յովհ. Հինդլեանի կոդմէ։

Ու կը գառնամ «մեղրի» կարասին չուրջ։

— Դուն ալ կ'ուզե՞ս սկաուտ ըլլալ։

Գրիգոր Ճօլօլեանն է։

— Այո՛... բայց։

Չեմ համարձակիր իսկ ըսել՝ արդէն էի։

— Բայց – մայց չկայ։ Անունդ տուր նայիմ։

Ի՞նչպէս պիտի վճարեմ համազգեստիս դինը։ կիրակնօրեայ արշաւներուն ծախքերը ո՞վ պիտի տայ։ Այսքանն ալ չէր «դիզուած» պատճնական կալուածներէս։

— Անունդ չսա՞ս։ Կ'աճապարէ Գրիգոր Ճօլօլեան։

Աստուած մեծ է, կը մրմռամ, միմիայն աստր դրամը պարտք կ'ընեմ, մեծ է մանաւանդ կալուած ունենալու զօրութիւնը։ Կուտան։

Կը հետեւիմ նաեւ սկաուտական դասախօսութիւններուն։

Հանդիսաւոր օրուան առաւօտն է։

Պատրաստ չեմ, դասերուն հետեւած, բայց քնուելիս չեմ տուած։ Համա – զդեստիս դրամը ճարած եմ, ոչ դլխարկիս։

— Կեդրոնականի աչակերտէ՞ն ալ քընուելիս պիտի պահանջենք, վճռեց խըմբապետ Ճօլօլեան, որ այլեւս ամէնուս եղբայր Ճօլօլն էր, եւ որբանոցի սկա – ուտներուն համար տեղւոյն մէջ չինուած ամերիկեան նահատակներու դլխանոցին ձեւով ճերմակ դլխարկ մը դնելով դըլխուս, հրեց երդում տուողներու չարքին մէջ։

Կիրակի առաւօտ մըն է։ Երդման պարտաղուելիս։ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ Զաւէն պատրիարք անճամբ կը պատարագէ ու օրուան քարոզի պատիւին կ'արժանացնէ մեզ։

«Ցոյսերն էք ազգին, անոր ապագան, հայրենիքի չինարարներն ու պաշտպանները...

«Չեմով ու ձեր յաջորդներով է որ մեր ազգը պիտի մնայ անկորնչելի»։

Եկեղեցւոյ մէջ չեն ծափահարեր։

Կուլան... եւ լացին։

Կրկին սկաուտ եմ, Բեթա–Շիւլի մանուճիւղի խումբին անդամ, խմբապետութեամբ եղբ. Գրիգոր Ճօլօլեանի։

Ցաջորդ հաւաքոյթին, եղբ. խմբապետը, նիստը բանալուն պէս մատով գիս կը հրաւիրէ։

— Հիմա տո՛ւր նայիմ քննութիւնդ։

— Պատրա՞ստ վրայ կ'երեւնամ...

Մանուճիւղի վարչութեան համաձայնութեամբ խումբին առաջնորդները նշանակուած են, քանի որ խմբակներուն կազմը նոր է ամբողջացած, իւրաքանչիւր սկաուտ բացառաբար կրնայ իր հասնած առաջնորդին դիմել եւ փոխադարձաբար։

Եւ ո՞վ զարմանալի, առաջնորդ նշանակուած էի։ խմբակիս թոքեմը Արծիւն էր, ու այդ եղաւ մեր անունը։

Այսպէս սկիզբ առաւ յարաբերութիւնս Գրիգոր Ճօլօլեանի հետ։ Ու երբ Բեթա–Շիւլի մանուճիւղին սկաուտները, այն է խմբակները աւելցան, երկրորդ խմբապետ մը նշանակուեցաւ Արա Տօմինեան, սակայն ես մնացի միչտ «Ճօլօլ»ին հետ։

Այդպէս կը կոչէինք զինքը բոլորս ալ, ու իրմէ բաժնուեցայ մօտաւորապէս տարիուկէս յետոյ, երբ Գարակէօզեան որբանոցին խումբը վարելու արժանի զտան զիս։

Մինչ այդ քանի մը հազարի հասած հայ սկաուտներու թիւը սկսած էր նուազիլ ու կը մնային իսկական հաւատացողները։

Փոխադարձ եղբայրական սիրոյ եւ կարգապահութեան վրայ հիմնուած են սկաուտական յարաբերութիւնները, միակուրը խմբակն է, գործունէութեան կիրպը կը կայանայ դաստիարակիչ խաղերու մէջ, մրցակցութեան ձեւին տակ, եւ այդ բոլորը տեղի կ'ունենան երեկոյեան դասընթացքներու, չաբաթական արշաւներու, տարեկան բանակումներու տեսն։

Մինչ հաճելի էր մեր սկաուտական կեանքը, դժդոհութիւններու առիթները չատ չէին, կորիզը խմբակն ըլլալով, դլխաւոր պատասխանատուն անոր պետն է, կամ ինք ընտրած է տղաքը կամ անոնք իրեն կապուած, իսկ խմբապետը՝ թելադրող մը, դատաւոր մը, հովանաւոր եւ հսկիչ մըն է։

Քանի՛ քանի՛ դիչերներ, կղզիներու մէջ մեր բանակումներուն տեսն, եղբ. Ճօլօլը արթուն պահած ենք։ Անգամ մըն ալ դինքը պարտադրած ենք «քանա վրան» մը հաստատելու, ժամերէ դուրս ծոլ մտնողները հոն խօթելու համար։

Ամրան դիչերները, հեղձուցիչ տաքը անտանելի էր մեր աղքատիկ, փոքրիկ վրաններուն տակ, ուր առնուազն չորս մարդը իրօք սարսափելի է»։ Լա՛ւ, Թող երթայ։ Առանձին եղած տեսնես՝ մենաւոր էի։ Իրեն հետ առանձին ըլլալով՝ անբացատրելիօրէն մենաւոր եղայ։ Թո՛ղ երթայ։ Սկսայ ժամացոյցս լարել։ Վերջապէս, ննջասենեակս էր այս։

— Նեղուած ես, ըսաւ, չէ՞։

— Այո՛, երբեմն։

Իր երկայն չողարձակ նրբութիւնը նեղ անկողինին վրայ կը թրթռար անչուք ննջասենեակին մէջ, գլխու ցաւ տալով ինծի։ Կը չարունակէի լարել ժամացոյցս։

— Ի՞նչպէս ներս մտաք, հարցուցի։

— Կին մը ներս մտցուց — նախատուղի կերպարանքով։

— Միս Լէփուինկ, հաւանաբար։

— Եւ ո՞վ է Միս Լէփուինկ։

— Նորավէպեր կը գրէ։

— Օ՛, զարմանք, ան վարը եւ դուն վերը։

— Աստր մէջ ի՞նչ զարմանալու բան կայ։

— Կ'ենթադրեմ թէ ոչ... իրօք։

Ժամացոյցս լարելէ վերջ կազը իյեցուցի քիչ մը; բան մը ըրած ըլլալու համար։ Կռնակս իրեն, յանկարծ բուռն բաղձանք մը զգացի հեկեկալով յալու։ Կազը քիչ մըն ալ աւելի իջեցուցի եւ ինքզինքս պարտաւորեցի խօսիլ։

— Շատ լաւ ըրիք որ եկաք, ըսի, բնական ձայնս հանել չկանալով։

— Այո՛, չէ՞։

Իր ձայնին մէջ բան մը իրեն նայել տուաւ ինծի։ Անյուսութեան հրէշտակը, Մընաէ Թոռի վերեւ թռչտելով, փրիսիլայի զեղեցկութեան հպած էր թեւերովը։ Անհնարապրելի թախիծ մը կը սաւառնէր վերեւս, եւ կը զգայի թէ անոնդուտ էր մաքառիլ ճակատագրին դէմ։ Անքթիթ յառելով անոր հոն ուր անկողինին վրայ նստած էր կծկուած, կերպարանքով զթութեան քոյրի մը՝ որ իր կամքին հակառակ հիանալի զգեստաւորուած է, տեսայ որ աչքերը մթագնած են, վերջալուսային ծովու մը պէս։ Մէկէն ի մէկ արցունքով լեցուեցաւ։

«Շատ նեղուած ես», ըսաւ ընչատ, մինչ ես կը խորհէի թէ «ուրախ պիտի ըլլայիր դիս տեսնելով»։

Անխօսօրէն ամօթահար նստայ քովը։

«Շատ լաւ ընդունեցար զիս...» ըսաւ։

Իր ձեռքը խմինիս մէջ առնելով, անսահման ապշութեամբ, եւ արդահատանքով տեսայ որ ձեռքերը չատ տզեղ էին, մատները ոճեւ, եւ տափակ ծայրերով։ Սիրտս պատառ պատառ եղաւ ամօթով, կարեկցութեամբ, չէի կրնար խօսիլ։ Դառնօրէն երեսս կը նայէր, արցունքներուն տակ։

(11 – Շար.)

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԳԷԼ ԱՌԼԷՆ

— Պոռթկում, ըսաւ, ժպտելով ինծի։ Լոյսի պէս զոզոջուն, ա՛յնքան կանգնապեղ թուեցաւ ինծի, եւ իր ոսկեհուռ գլուխը չլացիկ էր։ Բայց սիրով կը ժըպտէր ինծի։ Ես ալ ժպտեցայ։ Ներսիդիս, վհատումս մէկ կողմի վրայ հակեցաւ եւ դիրք բռնեց լուրջ դործի համար։

— Ի՞նչ զինուորավարել անկողին։ «Քէմփ»ի անկողին ըսուածը ա՞ս է արդեօք։

— Այո՛, ըսի։

Կանանչ վարագոյրը պատուհանէն վար քաշեցի, աչքերս իրմէ ծածկելով։ Ո՞վ չի գիտեր խորամանկ սեւ ամպերուն տակ պահուըտող սպառնալիքը, անոր ուժը, անոր չամառութիւնը, անոր չարիքը։ Այդ սեւ ամպերուն մէջ բանտուած, չէի ուզեր սպառնալիքս ձեռքէ հանել։ Ընդհակառակն պէտք ունէի զայն գործածելու անոր դէմ, գինքը պզտիկ ձգելու, իր դէմքով, որ յաճախ բացակայող ուսուցիչը կը փոխարինէ։

Գրիգոր Ճօլօլեանն է։

Դասերը վերջացա՞ն, քրտինք սրբելով տուն վերադարձողներէն ոմանց խօսակցութիւնը կը դառնայ գալիք ամիսներուն մէջ, ինչ որ սարքուելիք հայկական Ողիմպիական մրցախաղերու կազմակերպութեան չուրջ։ վազել, ցատքել, սկաուտական, գունդ եւ նիզակ նետել։

Իսկ քիչ անդին, Գրիգոր Ճօլօլեանի չուրջը բոլորուած ուրիչներ, կը խօսին սկաուտական խմբակներու կազմութեան մասին, որ այդ պիտի ըլլայ չուտով, արձանագրութիւնները արդէն սկսած են, կը սպասուի Անգլիա ապսպրուած համազգեստներու ժամանումին։

Այս անդամ ուրիչ կարօտ մը կը կառթէ գիս, անդիմադրելի կարօտը ծննդավայրիս, իր լեռներուն, խորչերուն, գետակներուն ու լիճերուն, մանաւանդ 1914–1915 Թուի դպրոցական ընկերներուս, որոնք այդ օրերէն յետոյ չկան, որոնց հետ, հայրենիքի ծոցին մէջ, մեր վերջին, գիւղէ գիւղ չրջագայութիւնները ապրած էի, սկաուտական տարազով, տեղւոյն եւ ժամանակին պատչամ ձեւուած; սակայն հարազատ ոգիով, չարժումին հիմնադիրի դրգռիկին, Թարդմանուած Յովհ. Հինդլեանի կոդմէ։

Ու կը գառնամ «մեղրի» կարասին չուրջ։

— Դուն ալ կ'ուզե՞ս սկաուտ ըլլալ։

Գրիգոր Ճօլօլեանն է։

— Այո՛... բայց։

Չեմ համարձակիր իսկ ըսել՝ արդէն էի։

— Բայց – մայց չկայ։ Անունդ տուր նայիմ։

Ի՞նչպէս պիտի վճարեմ համազգեստիս դինը։ կիրակնօրեայ արշաւներուն ծախքերը ո՞վ պիտի տայ։ Այսքանն ալ չէր «դիզուած» պատճնական կալուածներէս։

— Անունդ չսա՞ս։ Կ'աճապարէ Գրիգոր Ճօլօլեան։

Աստուած մեծ է, կը մրմռամ, միմիայն աստր դրամը պարտք կ'ընեմ, մեծ է մանաւանդ կալուած ունենալու զօրութիւնը։ Կուտան։

Կը հետեւիմ նաեւ սկաուտական դասախօսութիւններուն։

Հանդիսաւոր օրուան առաւօտն է։

Պատրաստ չեմ, դասերուն հետեւած, բայց քնուելիս չեմ տուած։ Համա – զդեստիս դրամը ճարած եմ, ոչ դլխարկիս։

— Կեդրոնականի աչակերտէ՞ն ալ քընուելիս պիտի պահանջենք, վճռեց խըմբապետ Ճօլօլեան, որ այլեւս ամէնուս եղբայր Ճօլօլն էր, եւ որբանոցի սկաուտներուն համար տեղւոյն մէջ չինուած ամերիկեան նահատակներու դլխանոցին ձեւով ճերմակ դլխարկ մը դնելով դըլխուս, հրեց երդում տուողներու չարքին մէջ։

Կիրակի առաւօտ մըն է։ Երդման պարտաղուելիս։ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ Զաւէն պատրիարք անճամբ կը պատարագէ ու օրուան քարոզի պատիւին կ'արժանացնէ մեզ։

«Ցոյսերն էք ազգին, անոր ապագան, հայրենիքի չինարարներն ու պաշտպանները...

«Չեմով ու ձեր յաջորդներով է որ մեր ազգը պիտի մնայ անկորնչելի»։

Եկեղեցւոյ մէջ չեն ծափահարեր։

Կուլան... եւ լացին։

Կրկին սկաուտ եմ, Բեթա–Շիւլի մանուճիւղի խումբին անդամ, խմբապետութեամբ եղբ. Գրիգոր Ճօլօլեանի։

Ցաջորդ հաւաքոյթին, եղբ. խմբապետը, նիստը բանալուն պէս մատով գիս կը հրաւիրէ։

— Հիմա տո՛ւր նայիմ քննութիւնդ։

— Պատրա՞ստ վրայ կ'երեւնամ...

Մանուճիւղի վարչութեան համաձայնութեամբ խումբին առաջնորդները նշանակուած են, քանի որ խմբակներուն կազմը նոր է ամբողջացած, իւրաքանչիւր սկաուտ բացառաբար կրնայ իր հասնած առաջնորդին դիմել եւ փոխադարձաբար։

Եւ ո՞վ զարմանալի, առաջնորդ նշանակուած էի։ խմբակիս թոքեմը Արծիւն էր, ու այդ եղաւ մեր անունը։

Այսպէս սկիզբ առաւ յարաբերութիւնս Գրիգոր Ճօլօլեանի հետ։ Ու երբ Բեթա–Շիւլի մանուճիւղին սկաուտները, այն է խմբակները աւելցան, երկրորդ խմբապետ մը նշանակուեցաւ Արա Տօմինեան, սակայն ես մնացի միչտ «Ճօլօլ»ին հետ։

Այդպէս կը կոչէինք զինքը բոլորս ալ, ու իրմէ բաժնուեցայ մօտաւորապէս տարիուկէս յետոյ, երբ Գարակէօզեան որբանոցին խումբը վարելու արժանի զտան զիս։

Մինչ այդ քանի մը հազարի հասած հայ սկաուտներու թիւը սկսած էր նուազիլ ու կը մնային իսկական հաւատացողները։

Փոխադարձ եղբայրական սիրոյ եւ կարգապահութեան վրայ հիմնուած են սկաուտական յարաբերութիւնները, միակուրը խմբակն է, գործունէութեան կիրպը կը կայանայ դաստիարակիչ խաղերու մէջ, մրցակցութեան ձեւին տակ, եւ այդ բոլորը տեղի կ'ունենան երեկոյեան դասընթացքներու, չաբաթական արշաւներու, տարեկան բանակումներու տեսն։

Ինչ հաճելի էր մեր սկաուտական կեանքը, դժդոհութիւններու առիթները չատ չէին, կորիզը խմբակն ըլլալով, դլխաւոր պատասխանատուն անոր պետն է, կամ ինք ընտրած է տղաքը կամ անոնք իրեն կապուած, իսկ խմբապետը՝ թելադրող մը, դատաւոր մը, հովանաւոր եւ հսկիչ մըն է։

Քանի՛ քանի՛ դիչերներ, կղզիներու մէջ մեր բանակումներուն տեսն, եղբ. Ճօլօլը արթուն պահած ենք։ Անգամ մըն ալ գինքը պարտադրած ենք «քանա վրան» մը հաստատելու, ժամերէ դուրս ծոլ մտնողները հոն խօթելու համար։

Ամրան դիչերները, հեղձուցիչ տաքը անտանելի էր մեր աղքատիկ, փոքրիկ վրաններուն տակ, ուր առնուազն չորս

Ա. ՎԱՀԱԳՆԻ ՆՎԱՐԴԱՑ ՄԿՆ

Ը.

ՄՈՌԱՎԱՅԻՆ-ՀԱՐՍՆՔՈՎ

ՊԱԿՈՒՆ

Մոռացօ՞ւմ այդ բոլոր տարիները — տաղտկալի, ձանձրալի ու ձգձգուող։ Ու ամեն անգամ, երբ ես ուզում էի քեզ ասել, որ սիրում եմ քեզ, ինչ-որ բան ինձ խանգարում էր։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ինչ-որ բան ինձ ստիպում էր լռել

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Պասմաճեան եւ զաւակը, Օր· Իրիս Պասմաճեան, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօրաքրոջ եւ տալոջ՝

ՕՐ· ԱՐՓԻՆԷ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցուլիս 8ին։

Թաղումը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Ցուլիս 11, ժամը 15,15ին Քաշանի գե – րեզմանատունը։

Հաղորդ· միջոց Սոյի գիծը, իջնել՝ Արքէօյ–Քաշան (Ավընիւ Քառնօ)։

Մահաղղ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՑԱՌԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի եւ Պաս – մաճեան ընտանիքին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմէճեան իրենց մօրաքրոջ Տիկին Ս· Թուֆանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր· կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Անահիտ Ուզունեան իր թոռնիկին՝ Արմէն Ուզունեանի ընդ Օր· Սոնա Արթինեանի ամուսնութեան առթիւ 50ական Ֆր· կը նուիրէ Կապ· Ալի Փարիզի դպրոցին եւ «Ցառաջին»։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ

ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

կը գտնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՓԱՐԻԶԻ ԵԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

18–35 տարեկան երիտասարդներու համար
ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԷՆ 16

Ուղեւորութեան առաջին կարգի պանդոկ մը ԱՆԻ կամ ԱՐՄԵՆԻԱ Պատյաններ եւ այցելութիւններ հանգստաւէտ օթոքառներով՝ Երեւանի տեսարժան վայրերը, Մատենադարան, թանգարաններ, Մխիթեռնակաբերդ, Էրեբունի, Ս· Էջմիածին, եւայլն

Մասնակցութեան սակ՝ 2300 ֆր· անդամներու համար

Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել·— Հ· Բ· Ը· Մ·ի 118, Ռուբսէլ փողոց, 75017 Փարիզ Հեռ· 924–86–71 եւ 227–12–26

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE
58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.
Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յանաւորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Ցուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը։

Օթոքառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Գօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժեռոմէն, Պուլ· Օտտոյէն։

Մանրամասնութիւններ յետագային։

×

Շաւիլի մէջ, Ցուլիս 20ին։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Սողոմոն Թէհլերեան խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, Ցուլիս 15, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՐԷ

Լիբանահայ երիտասարդ մը, վկայուած տնտեսական գիտութիւններէ, որեւէ աշխատանք կը փնտռէ։ Գիտէ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն։ Փորձառութիւն ունի ուսուցման և թարգմանութեան ասպարէզներու մէջ։

Հեռաձայնել·—

ՊՕՑԱՃԵԱՆ՝

636–01–52 (*կէս օրուան ճաշի ժամուն*)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ'Անթուանի մասնաճիւղի պաշտօնէութիւնը Ցուլիս 13, կիրակի, ամբողջ օրը, Ֆոպրիկուլի հանրակառքի ընկերութեան ծառախիտ դղեակին մէջ։

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, մատչելի գիներով։ Հայկ· եւ եւրոպական պարեր եւ զանազան անակնկալներ։ Նուագախումբ Ռոչարի խումբը։ Հայրենակիցներէն կը խնդրուի իրենց հետ բերել սեղան եւ աթոռ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է։

EXCEPTIONNEL!

Vacances en Arménie pour vos enfants

AGES DE 7 A 15 ANS
DU 5 AU 22 AOUT

Sous le patronage du collège arménien SAMUEL MOORAT et conduit par le Père A. BEZDIKIAN

PRIX : PARIS/PARIS par personne : — de 7 à 12 ans : 1580 F. de 12 à 15 ans : 1950 F.

Dépliant détaillé et renseignements :

—SONIA COUMRYANTZ — AGENCE MONDOTOURS
2, rue de Sèze, 75009 Paris — Tél. 266-50-12 et 073-32-64

— Père A. BEZDIKIAN, le matin de 8 h. à 12 h. 30 — Tél. : 278-31-93
Inscriptions dernier délai : 15 JUILLET

Հ. Մ. Ը. Մ - ԱՐԾԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՑՈՒԼԻՍ 13, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ՝ ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

Խաղեր — Պուլ, եւայլն
Հաճելի ժամանց — Պիւֆէ

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON
LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).
DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30
LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ
կիրակի, Ցուլիս 13, ամբողջ օրը

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԲԱՑՈՒՄ

Հայկական յատկապիր կայանի մանուկներուն կողմէ։ Ճաշ տեղւոյն վրայ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Կայանի հեռաձայնի թիւն է (82) 33–05–61

Լիոնէն կազմակերպուած է ճամբորդութիւն մը դէպի Պելֆոնթէն։ Օթոքառ վարձուած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն (295 Ռիւ Պուալօ)։

Արձանագրուիլ· — Պ· Թիւրեաքեանի մօտ։

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
12
SAMEDI
12 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51Րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·343

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.343

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ Է, ԱՐԴԵՆ...

Պահակը չատ մոայլ է, թէեւ, երբ ամբայ ելանք, մեծ պատրանքներ չունէինք: Երկու շաբաթ է, Ժիլբայր Մելքոնեան (Փարիզեան շրջանին համար) եւ Կարօ Յովսէփեան (Մարսէյլի շրջանի) (*) հայերէնի դասընթացքներու չոր հաշուեկշիռը պարզեցին, ու յանգեցան նախատեսուած տխուր եզրակացութեան:

Խոստովանեցանք արդէն թէ երազներով չենք օրօրուիր եւ քաջ գիտէինք թէ այս դասընթացքները ուրիշ բան չէն եթէ ոչ պատահանատու մարմիններու խղճի թմրեցուցիչներ: Ոչ ոք, դժբախտաբար, պատրաստ կը զարկի այս հարցով՝ այլ ձեւով մը հաշուառած է անխուսափելի նկատուած կացութեան մը հետ: Կայ նաեւ ուրիշ վէրք մը: Վերջին տարիներուն, բացառիկ զարկ մը տալով Հայ Դատին (կարծես նոր ծնած ըլլար ան...), չէ՞ուեցաւ մէյն ու մէյն նոր քաղաքական կողմը, բոլորովին անտեսելով, որ ինչ որ հայ գաղութ է, է՛, հոգին գաղութ եւ անկէ առաջ, մեր լեզուին ու մշակոյթին պաշտպանութիւնը եւ պահպանումը: Այս նորօրեայ վէրքին վերայ մասը դրած էր Ժիլբայր Աթթարեան («Յառաջ» Յունիս 8 եւ 11, «Մեղա՛յ, մեղա՛յ Ս. Մեսրոպին») եւ լաւագոյնս պարզած ողբերգութիւնը: Տիւ եւ գիշեր, զանգուածի քաղաքականացում, երիտասարդութեան քաղաքականացում, հանրային կարծիքի քաղաքականացում քարոզելով, Հայ Դատը սահմանափակուեցաւ հոգային պահանջի մը վրայ: Ժողովուրդ մը կ'ապրի իր մշակոյթով եւ կը մեռնի այն օրը, երբ այդ մշակոյթը թանգարանի ապրանք դառնայ: Ինքնախաբէութիւն է ամէն անգամ խանդավառուիլ, երբ նոր եկեղեցի մը կը չինուի կամ մշակոյթի նոր տուն մը կը բարձրանայ, քանի այս անձնատուր ընթացքով, այդ խորանները, վաղը, հայերէն ազօթող ալ պիտի չունենան կամ մշակոյթի տուները՝ վարուժան կարզացող:

Ինչ պէտք է ընել ուրեմն, որպէսզի հայ մանուկը ուզէ հայերէն սորվիլ: Նախ եւ առաջ, համճելի դարձնել այդ դասը, որպէսզի զայն Հայ ծնած ըլլալուն չափաթական պատիժը չնկատէ: Նոր մեթոտները չատ են, ըլլայ ձայն-տեսողական, ըլլայ այլ տեսակներու: Կը բաւէ որ կազմուի, ձեռնհաս կրթական մարմին մը որ համադրէ ամէն ինչ եւ ողջամիտ ծրագիր մը պատրաստէ: Թող Եան'ցը անգամ մըն ալ նախաձեռնութիւնն առնէ նման փորձի մը ու այս տարրական անհրաժեշտութիւնը չհասկցողը կամ խոչընդոտ դնողը, թող դուրսը մնայ:

Սերունդ մը թաղեցինք արդէն, որ չունէր ու ոդի տուած էր Սփիւռքին, հողին կապուն ալ փոխանցելով: Մնաց մեր սերունդը, որ վերջին կապն է զգացողին եւ հանողին միջեւ, ու երբ մենք ալ թաղուինք, կապը պիտի խզուի, արդիական ոճով արտայայտուելու համար ըսենք պղէը լրիւ պիտի ըլլայ, ու նաեւ չատ ուշ՝ անդրադառնալու համար որ մէյն քաղաքական կողմը նկատի առնելը սխալ էր, անհրաժեշտ էր անոր կողքին տալ հիմ մը, ու հիմը՝ լեզուն է, որ նաեւ մէկ տարածակաց յայտարարն է, ցամաքէ ցամաք նետուած Հայութեան: Երբ խորհինք թէ, յաճախ նոյն լեզուն խօսելով իսկ միասր չենք հասկնար, կարելի է ենթադրել թէ ի՞նչ կ'ըլլայ վաղուան պատկերը, երբ լեզուն ալ դադրի Հայէ Հայ կապ մը ըլլալէ:

Աւոր պէտք է դիտակցիլ, հիմա՛, երբ մեռսաններորդ ժամն ալ անցած է ու կէս դիշեր է, արդէն:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

— o —

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ

Կը թուի թէ Սոարէս եւ իր կուսակիցները այլեւս չկրցան հանդուրժել «ուղղակի ժողովրդավարութեան», զոր կը ջատագովէ Համայնավար կուսակցութիւնը եւ որոշեցին քաշուիլ ու անցնիլ ընդդիմութեան մէջ: Ներկայիս ուրեմն կը ստեղծուի «չիլիական» տեսակի վարչակարգ մը, ուր ընդդիմութիւնը աւելի զօրաւոր է: Բայց այդ է միայն նմանութիւնը քանի Ալլենդեի իշխանութիւնը ղինուորականներու ձեռքն է:

Անցնելով ընդդիմութեան մէջ, ուղէ չուղէ Սոարէս ինքզինքը կը դնէ ժողովրդական Դեմոկրատ կուսակցութեան կողքին, ինչպէս նաեւ քանի մը փոքր ալ կուսակցութիւններ եւ այս ամբողջը ընտրական մարմնին 64 առ հարիւրը կը ներկայացնէ: Պարզ է որ ժողովրդավար վարչակարգի հաստատումէն 15 ամիս ետքն ալ Փորթուկալ ինքզինքը չէ գտած բայց որքան ալ զօրաւոր ըլլայ ընդդիմութիւնը, չատ բան չի փոխուիր երբ իշխանութիւնը բանակին ձեռքն է:

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆի վերջին երեք ամիսներու բախումներու հաշուեկշիռն է, ըստ Պէյրութի Մակազին չաբաթաթերթին, 2314 մեռեալ, 15·441 վիրաւոր: Տնտեսական դեսնի վրայ թերթը 500 միլիոն լիբա – նանեան ոսկի կը հաշուէ փճացումները եւ երեք միլիառ ոսկի զանազան մարզերու կրած վնասները (2,25 լիբանանեան ոսկին մէկ տոլար է):

ՖՐԱՆՍԱ. երկրէն արտաքսեց քուպացի երեք դիւանագէտները, որոնք կապ ունէին Կարլոսի խնդրին հետ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑԻՉ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 4–7)

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի մէջ վերջ գտան Թիւավարութեան խորհրդային բաժակի մրցումները, որոնց մասնակցեցան հարիւր թիւավարներ Վրաստանէ, Հայաստանէ, Լատվիայէ, Լենինկրադէ, Ռուսիայէ եւ Մոսկուայէ:

Յարութիւն Ֆերանեան, Հայաստանէ, պրաւեց երրորդ տեղը եւ այսուհետեւ մաս պիտի կազմէ Խորհ. Միութեան հաւաքական խումբին:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

— o —

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՆՈՒՆԸ ԱՑԼԵՍ ԿԸ ՑԻՇՈՒԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

— o —

ՍԿԻՏԱՐԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԱՐԱԲՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱԺ Է ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

— o —

Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Վարդավառի աւանդական ուխտագնացութիւնը եւ մատաղօրհնութիւնը, նախագահութեամբ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Շնորհք Արք. Գալուստեանի:

Իսթանպուլի գրեթէ բոլոր կողմերէն բազմահարիւր ուխտաւորներ առաւօտուն կանուխ ժամերէն սկսեալ արդէն իսկ փութացած էին Սկիւտարի Մուրատաուս Ս. Կարապետ եկեղեցին, ուր օրուան հանդիսաւոր պատարագը մատոյց Պատրիարքը:

Առաւօտեան երգեցողութիւններուն յաջորդեց պատարագը, որ երգուեցաւ Կոմիտասեան բազմաձայն եղանակով Թաղին Ս. Կարապետ երգչախումբին կողմէ:

Իր քարոզին մէջ Պատրիարքը անդրադառնալէ վերջ օրուան ծօնակատարութեան խորհուրդին ու անոր կարեւորութեան՝ մեր ժողովուրդի աւանդութիւններուն ու պատմութեան մէջ, յատկապէս յիշատակեց վերջին չաբաթներու ընթացքին Երուսաղէմի մէջ Հայց. Եկեղեցւոյ նուիրապետական աթոռներու գահակալներուն եւ բարձրաստիճան հոգեւորականներուն հանդիպումին, չեչտեց թէ անդամ մըն ալ ամրապնդուած է Հայց. Եկեղեցւոյ միասնականութեան ոգին ու մտութեան ուժը: Պատրիարքը այս առթիւ իր գոհունակութիւնը յայտնեց Երուսաղէմի մէջ իր անձին ու Իսթանպուլի Հայութեան համար կատարուած հիւրասիրութեան, չեչտելով թէ ընդունած են բոլոր տեսակի անհասկացողութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին ասկէ առաջ ու հայ եկեղեցւոյ երկու պատրիարքութիւնները կրկին իրարու քով են ու իրարու զօրավիգ:

Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ ուխտաւորներուն բաժնուեցաւ առատ մատաղ եւ կազմակերպուեցաւ սիրոյ սեղան մը եկեղեցւոյ յարակից պարտէզին մէջ:

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Պատրիարք հօր նախագահութեամբ եւ հարիւրաւոր հրաւիրեալներու ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ Վարդավառի ազգային աշխարհիկ հանդիսութիւնը:

Աւագ Սրկ. Վարուժան Տիրիէլ Թաղ. Խորհուրդի եւ Մատաղի Յանձնախումբի

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՒՄԸ

Ս. Աստուածածին Հայկական Եկեղեցւոյ Հաւատացեալները Ուրբաթ, 11 Յուլիս, կ'այցելեն Արեւելքի Հայկական Հաւաքումը, Ժամը 15ին, Ֆոնթէնպլոյի Անտառին մէջ, Ռոշ Քլէր Ճամբուն վրայ:

Ժամադրավայրը՝ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ դիմացը, Ժամը 14ին:

Ճանապարհածախսը՝ 10 ֆր.

Կազմակերպութիւնը՝ Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ Դպրոցի Ծնողաց Միութեան:

անունով բարի գալուստ եւ չնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ ներկաներուն, օրուան հանդիսութիւնը վարելու հրաւիրեց ծանօթ խօսնակ Պր. Յակոբ Սվաջեանը:

Հանդիսավար Պր. Յակոբ Սվաջեան, դեղեցիկ ուղերձով մը անդրադարձաւ օրուան ծօնակատարութեան, յայտնելով թէ այս անգամ բացառիկ ոգեւորութեամբ մըն է որ կը ծօնուի մեր այս ազանդական օրը, տրուած ըլլալով որ մենք միեւնոյն տեսն այսօր կ'ուրախանանք մեր զոյգ աթոռներու՝ Երուսաղէմի եւ Իսթանպուլի Պատրիարքութիւններուն ողջագուրումին առիթով:

Մշուշ մը որ արուեստականօրէն թերեւս գոյութիւն ունեցած էր երկու նուիրապետական աթոռներուն միջեւ, բարեբախտաբար չքացած է, Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայութեան ու բարձր հովանաւորութեան ներքեւ:

Պր. Ց. Սվաջեան յատկապէս ընդգծեց նաեւ թէ սրտի անհուն հրճուանք պիտի ղգայ իւրաքանչիւր Հայ տեսնելով թէ իր եկեղեցիին վարիչները, կրցած են անգամ մը եւս մեր հաւաքականութեան արժանապատուութիւնն ու պատիւը բարձր պահել բովանդակ աշխարհի առջեւ, հաւատարապէս յարգանք վայելելով թէ աբրահական աշխարհի վարիչներէն եւ թէ Իսրայէլի Պետութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներէն:

Հանդիսութիւնը անցաւ խիստ ոգեւոր մթնոլորտի մը մէջ: Թաղային Խորհուրդի առենապետ՝ Պր. Նիկողոս Աթմաճեան ներկայացուց մատակարարութեան տարուան մը աշխատութեան տեղեկագիրը, ուր եկեղեցւոյ, վարժարանի եւ յարակից մարմիններու բոլոր գործունէութիւնները մանրամասնօրէն բացատրուած էին: Մասնաւորաբար կարեւորութեամբ ձեռք առնուած էր Թաղի վարժարանին՝ Սէմէրճեան ճեմարանի վիճակը, որ մէկ կողմէն տարեկան ելեւմուտքի խոշոր բացմը կը ներկայացնէր, իսկ միւս կողմէ նորոգութեան անհրաժեշտութեան ներքեւ կը գտնուէր: Այս առթիւ Թաղ. Խորհուրդը կ'ընդգծէր թէ այնքան ալ յաւադրիչ չէր եղած Կիւլպէնկեան Հիմնարկի կեցուածքը այս կարեւոր հարցին չուրջ:

Հանդիսութեան աւարտին իր օրհնութեան խօսքը ըսաւ նաեւ Պատրիարքը, որ կրկին անդրադարձաւ Երուսաղէմ կատարած այցելութեան, իր գոհունակութիւնը յայտնեց Հայց. Եկեղեցւոյ միասնականութեան համար տարուած ջանքերուն եւ չեչտեց թէ իր գլխաւոր մտքանքն է որ նուիրապետական աթոռներու այս երբեակ եղբայրական հանդիպումը վերածուի, երբեմնիկ օր մը, քառեակ հանդիպումի եւ իր ամբողջութեան մէջ իրագործուի Հայց. Եկեղեցւոյ միասնականութիւնը:

Ուխտաւոր ժողովուրդը սրտի անհուն գոհունակութեան եւ բաւարարութեան մէջ կատարեց սրտաբուխ նուիրատուութիւններ քաջալերելու համար Թաղին ժրաջան մատակարարութիւնը:

ԱՆՈՒԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երէկ, Պատրիարքին հրահանգով եւ կրօն. Ժողովի որոշմամբ մեր բոլոր եկեղեցիներուն մէջ պատարագի ընթացքին յիշատակուեցաւ նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարքին անունը, ինչ որ առենէ մը ի վեր դադրած էր որոշ պատճառներով:

Այս պարագան ուրախութեամբ դիմաւորած է Իսթանպուլի հաւատացեալ ժողովուրդը եւ գոհունակութեամբ հետեւած աթոռներու գահակալներու անուան յիշատակումներուն:

Ս. Կարապետի մէջ կատարուած պատարագի ընթացքին Շնորհք Արք. յիշած է Երուսաղէմի եղիչէ Պատրիարքի անունը:

«ՄԱՐՄԱՐԱ»

(*) Խմբագրութիւնը չէ անտեսած անշուշտ կեդր. Ֆրանսան, բայց գործնական հնարաւորութիւն չունեցաւ նոյն աշխատանքը տանելու հոն ալ: Կը խորհի մեր մը գտնել վերամուտին:

ԵՐԵՔ ՍՏՈՒԳԱԾՆԵՐ ՄԵԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

— Ո —

Ներկայացնում ենք հայկական վարդապետների մասին երեք ստուգաբանական հետաքրքրական ուսումնասիրություններ։

ՎԱՐԴԱՆ ԱՂԱՆԴԱՎՈՐ

Վարդան Աղանդավորի անունը հայ ժողովրդի պատմական հիշողության մեջ ամենից առաջ կապվում է 451 թվականի Ավարայրի ճակատամարտի հետ։ Ավարայրի ճակատամարտը հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի ամենավառ էջերից է։ Այդ պայքարի ոգեշնչողը, հոգևոր առաջնորդը Վարդան Մամիկոնյանն էր։ Ավարայրի ճակատամարտում հայերը հաղթեցին, բայց ոչ ռազմի դաշտում։ Հաղթեցին հոգևոր ուժերը։ Հաղթեցին հավատը, ոգին, կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի ազատասիրական ոգին։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։

Վարդան Մամիկոնյանի անունը հայ ժողովրդի պատմական հիշողության մեջ ամենից առաջ կապվում է 451 թվականի Ավարայրի ճակատամարտի հետ։ Ավարայրի ճակատամարտը հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի ամենավառ էջերից է։ Այդ պայքարի ոգեշնչողը, հոգևոր առաջնորդը Վարդան Մամիկոնյանն էր։ Ավարայրի ճակատամարտում հայերը հաղթեցին, բայց ոչ ռազմի դաշտում։ Հաղթեցին հոգևոր ուժերը։ Հաղթեցին հավատը, ոգին, կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի ազատասիրական ոգին։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։

Վարդան Մամիկոնյանի անունը հայ ժողովրդի պատմական հիշողության մեջ ամենից առաջ կապվում է 451 թվականի Ավարայրի ճակատամարտի հետ։ Ավարայրի ճակատամարտը հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի ամենավառ էջերից է։ Այդ պայքարի ոգեշնչողը, հոգևոր առաջնորդը Վարդան Մամիկոնյանն էր։ Ավարայրի ճակատամարտում հայերը հաղթեցին, բայց ոչ ռազմի դաշտում։ Հաղթեցին հոգևոր ուժերը։ Հաղթեցին հավատը, ոգին, կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի ազատասիրական ոգին։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։ Հաղթեցին հայ ժողովրդի անկոտրում կամքը։

ՎԱՐԴԱՆ ՏԱՐԱՅԱՑԻ

Վարդան Տարայացի — 13-րդ դարի հայ պատմիչ, որի «Պատմություն» աշխատությունը ընդգրկում է 1021 թվականից մինչև 1267 թվականը։ Վարդանի «Պատմության» մեջ հանդիպում ենք մի շարք հետաքրքրական տեղեկությունների, որոնք վերաբերում են հայ ժողովրդի պատմության տարբեր ժամանակաշրջաններին։ Վարդանի «Պատմության» մեջ հանդիպում ենք մի շարք հետաքրքրական տեղեկությունների, որոնք վերաբերում են հայ ժողովրդի պատմության տարբեր ժամանակաշրջաններին։ Վարդանի «Պատմության» մեջ հանդիպում ենք մի շարք հետաքրքրական տեղեկությունների, որոնք վերաբերում են հայ ժողովրդի պատմության տարբեր ժամանակաշրջաններին։

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԱԳԵՑԻ

Վարդան Վարագեցի — 13-րդ դարի հայ գրող, թարգմանիչ և հրապարակախոս։ Նրա գործունեությունը կապված է Վարագա վանքի հետ։ Վարդանի գրական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ են գրավում նրա թարգմանությունները։ Վարդանի գրական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ են գրավում նրա թարգմանությունները։ Վարդանի գրական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ են գրավում նրա թարգմանությունները։

— Ո —

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅ ԴԱՀԱՎԱՏՈՒՄ ԵՎ ՀԱՅ ՀՈՂԱՅԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԸ

Նվիրվում է հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության ուսումնասիրությանը։

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության ուսումնասիրությունը մեծ նշանակություն ունի մեր ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության զարգացման համար։ Այդ պայքարի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։ Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության ուսումնասիրությունը մեծ նշանակություն ունի մեր ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության զարգացման համար։ Այդ պայքարի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։ Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության ուսումնասիրությունը մեծ նշանակություն ունի մեր ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության զարգացման համար։ Այդ պայքարի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության մեջ կարևոր տեղ է գրավում հայ հողային հարցի պատմությունը։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության մեջ կարևոր տեղ է գրավում հայ հողային հարցի պատմությունը։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։

Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի պատմության մեջ կարևոր տեղ է գրավում հայ հողային հարցի պատմությունը։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։ Հայ հողային հարցի պատմությունը ուսումնասիրելիս մենք պետք է հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հայ հողային հարցը միշտ եղել է ոչ միայն ազգային, այլև սոցիալական բնույթի։

— Ո —

ՀԱՅՈՑ ՏԵՂԱՑՈՒՅՑ ՄԱՐԴԸ

ՀԱՅՈՒՆԵՑ ԹՈՎՆԱՆԱՆԻ

Տիպլիս, 20-6-1975

Ընկերներ, երկուշաբթի հունիսի 23-ին մենք վերադառնում ենք Տիպլիս։ Ինչպես գիտեք, մենք ամբողջ ամիս ճանապարհորդել ենք Հայաստանի տարբեր շրջաններում։ Մենք այցելել ենք Արագածոտնի, Արարատի, Կոտայքի, Գեղարքունիքի, Վայոց ձորի, Սյունիքի և Տավուշի մարզերը։ Մենք հանդիպել ենք հազարավոր մարդկանց՝ գյուղացիների, բանվորների, մտավորականների, ուսանողների։ Մենք ծանոթացել ենք նրանց կյանքին, աշխատանքին, հոգսերին և ուրախություններին։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։

Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։

Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։

Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։ Մենք տեսել ենք, թե ինչպես է ապրում և աշխատում հայ ժողովուրդը։

— Ո —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

Ամենայն հայոց բանաստեղծ Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ Երևանի Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնում տեղի ունեցավ հանդիսավոր երեկո։ Ներկա էին Հայկական ՍՍՀ կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի, Հայկական ՍՍՀ նախարարների խորհրդի, Հայկական ՍՍՀ Գերագույն խորհրդի, Երևանի քաղաքային կոմիտեի, Երևանի քաղաքային խորհրդի ներկայացուցիչները, գրողներ, արվեստագետներ, մտավորականության ներկայացուցիչներ։

Երեկոյին ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության ղեկավար աշխատողներ, գիտության, կրթության, մշակույթի, արվեստի, գրականության, առողջապահության, սպորտի, զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատակիցներ, ուսանողներ, աշխատավորներ։

Հանդիսավոր երեկոյին ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության ղեկավար աշխատողներ, գիտության, կրթության, մշակույթի, արվեստի, գրականության, առողջապահության, սպորտի, զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատակիցներ, ուսանողներ, աշխատավորներ։

Հանդիսավոր երեկոյին ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության ղեկավար աշխատողներ, գիտության, կրթության, մշակույթի, արվեստի, գրականության, առողջապահության, սպորտի, զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատակիցներ, ուսանողներ, աշխատավորներ։

— Ո —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

Ամենայն հայոց բանաստեղծ Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ Երևանի Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնում տեղի ունեցավ հանդիսավոր երեկո։ Ներկա էին Հայկական ՍՍՀ կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի, Հայկական ՍՍՀ նախարարների խորհրդի, Հայկական ՍՍՀ Գերագույն խորհրդի, Երևանի քաղաքային կոմիտեի, Երևանի քաղաքային խորհրդի ներկայացուցիչները, գրողներ, արվեստագետներ, մտավորականության ներկայացուցիչներ։

Երեկոյին ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության ղեկավար աշխատողներ, գիտության, կրթության, մշակույթի, արվեստի, գրականության, առողջապահության, սպորտի, զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատակիցներ, ուսանողներ, աշխատավորներ։

Հանդիսավոր երեկոյին ներկա էին նաև Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության ղեկավար աշխատողներ, գիտության, կրթության, մշակույթի, արվեստի, գրականության, առողջապահության, սպորտի, զանգվածային լրատվության միջոցների աշխատակիցներ, ուսանողներ, աշխատավորներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՇՈՒՅՑ ՆՈՎՍՏՅԱՆ ՄԵՋ

Ծ.

ՕԳՕՏՕՆ-ՀԱՅՈՑ-Ի

ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՄԱՐ

Հայց ատենապետը կը դիմէ ժիւրիին — Եզրափակիչ պատասխանը կը տրուի ուրբաթ առաւօտ ժամը 9-ին:

Ներկայ ենք ատենի սկիզբին, երբ Ալեքսանդր Ծ. Ալեքսանեան կը ներկայանայ դատարանին, իր փաստաբանին՝ Ա. Ֆրէնկեան – Ա. Ալեքսանեանի հետ:

Ան առաջին հերթին կը հրաւիրէ ատենապետին ուշադրութիւնը այն փաստին վրայ, որ ինքը ոչ մէկ անգամ ստորագրած է ապահովագրական պայմանագիր մը, որ ինքնաշարժի մը վրայ կը վերաբերի, որ ինքը չունի եղած:

Ան կը պնդէ, որ ինքը ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի ապահովագրական ընկերութեան մասին, որ ինքը ոչ մէկ անգամ ստորագրած է ապահովագրական պայմանագիր մը, որ ինքնաշարժի մը վրայ կը վերաբերի, որ ինքը չունի եղած:

Ան կը պնդէ, որ ինքը ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի ապահովագրական ընկերութեան մասին, որ ինքը ոչ մէկ անգամ ստորագրած է ապահովագրական պայմանագիր մը, որ ինքնաշարժի մը վրայ կը վերաբերի, որ ինքը չունի եղած:

Ան կը պնդէ, որ ինքը ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի ապահովագրական ընկերութեան մասին, որ ինքը ոչ մէկ անգամ ստորագրած է ապահովագրական պայմանագիր մը, որ ինքնաշարժի մը վրայ կը վերաբերի, որ ինքը չունի եղած:

Ան կը պնդէ, որ ինքը ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի ապահովագրական ընկերութեան մասին, որ ինքը ոչ մէկ անգամ ստորագրած է ապահովագրական պայմանագիր մը, որ ինքնաշարժի մը վրայ կը վերաբերի, որ ինքը չունի եղած:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՇՈՒՅՑ ՆՈՎՍՏՅԱՆ ՄԵՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՇՈՒՅՑ ՆՈՎՍՏՅԱՆ ՄԵՋ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վաճառքէն, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօչկակարեան 80 ֆր. կը նուիրեն։

Փարիզէն Տիկին Ամիրալեան՝ 30 ֆր.։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ազգ. Ամմաղանեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, այրի Տիկին Փարիզ Ամմաղանեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Զաւրիկեան 30 ֆր. «Յառաջ»ին, իսկ Ղուկաս Ասատուրեանի մահուան առթիւ, ղրկաեալին եղբայրը Թովմաս Ասատուրեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թերլեմեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան 50ական ֆր. կը նուիրեն Առնուվիլի Կապոյտ Խաչին իրենց մօր եւ քրոջ Տիկին Սիրանոյշ Թուֆանեանի մահուան առթիւ (առանձ «Յառաջ»էն)։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմէճեանի եւ իր գաւակներուն իրենց մօրաքրոջ՝ Տիկին Սիրանոյշ Թուֆանեանի մահուան առթիւ։

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վարչութեան անդամուհի Տիկին Սեդա Ալանկիւլեանի եւ համայն Կարապետեան ընտանիքին Միհրան Կարապետեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Հերոսներու օրուան Վալանսի ձեռնարկին «Լը Ռոյան» պանդոկին սեփականատէրը 5000 ֆր. նուիրեց «Քրիստափոր»ի, նոյն առթիւ եւ նոյն նպատակին ընկեր Մ. Պըլըքեան 50, Տիկին Կըկլեան եւ ընկ. Ն. Թէպոյեան 20ական ֆր. նուիրեցին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

30e ANNIVERSAIRE DU NOR SEROUND
A LYON
LES Ve JEUX SPORTIFS
AU STADE MUNICIPAL DE DECINES 12, 13, 14 JUILLET
TOURNOIS DE FOOTBALL et DE VOLLEY-BALL et EPREUVES DE NATATION
PROGRAMME

SAMEDI 12 : Soirée dansante à la salle des fêtes de l'Eglise Arménienne de Lyon (295 rue Boileau).

DIMANCHE 13 : Rencontres de volley-ball de 10 à 12 h. —— Rencontre de football de 14 à 19 h. — Epreuves de natation à partir de 19 h. 30

LUNDI 14 : Finales de volley-ball de 10 à 12 heures — Finales de football de 14 à 18 heures — Remise des coupes et des médailles.

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՎԱՐԴԱՆ ԳՂԹՔԷԵԱՆԻ
ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

կը պատուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

եւ շահող թիւեր

Աղքատախնամ ընկերակցութեան, Կիրակի Յունիս 22ի գաշտահանդէսին տեղի ունեցած վիճակահանութեան, հետեւեալ թիւերը շահած են առարկաները։ — 154, 171, 221, 265, 281, 533, 663, 749, 835, 878, 889 եւ 977։

Կը խնդրուի այն թիւերու սեփականատէրերէն ղիմել Աղքատախնամի գրասենեակը ամէն կէսօրէ վերջ ժամը 2էն 6 վերոյիշեալ շահող առարկաները ստանալու համար համապատասխան առարկաները (Բ. յարկ)։

Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette — Paris (9e)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տէրմանեանէ (Ամերիկա) 230 ֆր.։

×

Վիէն.— Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները իր գործին համար.— Պր. Արմենակ Դաւիթեան գործողութենէ ապաքինման առթիւ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօմպատճեան իրենց տղուն ապաքինման առթիւ 50, ընկերուհի Սառա Աւետեան, իր աչքի գործողութենէ ապաքինման առթիւ 50, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Գոմիւռեան իրենց տղուն Փաթրիկի կառքի մեծ արկածէ ազատելուն առթիւ 500։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, Յուլիս 15, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին։

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.
Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալատլի անտառը։

Օթոքառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ. Օտոյէն։

Մանրամասնութիւններ յետագային։

×

Շաւիլի մէջ, Յուլիս 20ին։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են։ Արձանագրուիլ ճաշարան Գառնիկ.— 200, Ռիւ Կառնոթալտի։

Հ. Մ. Ը. Մ - ԱՐԾԻԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 13, ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ՝ ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԸ

Խաղեր — Պուլ, Եւայլն
Հաճելի ժամանց — Պիւֆէ

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.

A PARTIR DE SEPTEMBRE

il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 19 Juillet au 2 Août
du 2 au 16 Août
du 7 au 20 Septembre
du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

- Fers vapeur
- Tables aspirantes et chauffantes
- Chaudières

pour
CONFECTIONNEURS { Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. **APPREX** 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
13
DIMANCHE
13 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար·	170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար·	200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·344

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.344

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

14 Յուլիս 1789։

Պատմական այս թուականը Ազգային Ժողովին մըն էջ միայն Ֆրանսայի համար (1880էն ի վեր), այլ խորհրդանշան է Ազատութեան՝ 186 տարիէ ի վեր։

Անո՛ր է, որ սեւեռած են իրենց աչքերը ազատագնչ բոլոր այն ազգերը, որոնք քաղաքական դարու վերջին քառորդին տակաւին կը տառապին օտարի լուծին տակ կամ արմատախիլ իրենց բոյներէն՝ օտար աստղերու տակ կ'երազեն վերադառնալ հայրենիք։

Փարիզի խոնարհ դասակարգերը, ըմբոստութեան դրօշ բարձրացուցած՝ 1789 Յուլիս 14ին տարերային պոռթկումով մը կը խոյանային Պաստիլլի վրայ, որ մայրաքաղաքին մէջ կը խորհրդանշէր արբքայական բռնակալ ու կամայական վարչաձեւը։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը սպասելով Թագաւորի, ազնուականութեան եւ բարձր կղերականութեան տիրապետութիւնը, կը չորչէր աշխարհի ճակատագիրը, վերջ կուտար դարերով կոչկոտ կապած մտայնութեանց եւ նոր հորիզոններ կը բանար բացարձակապետութեան ձիրաններուն մէջ զալարուող մարդկութեան առջեւ։

Հրապարակ կը նետէր երեք անմահ նշանաբանները, որոնք ո՛չ միայն ցարդ կը զարդարեն Ֆրանսական բոլոր պաշտօնատանց ճակատները, այլեւ զարձած են առաջնորդող սկզբունք ի սիւտս աշխարհի ապրող յառաջադէմ մարդկութեան համար։

Ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն։

Այս բոցավառ նշանախօսքերով է, որ կրակի մէջ նետուեցան ԺԸ. դարու սկիզբէն Արեւելեան Եւրոպայի մէջ Օսմանեան անարդ լուծին տակ հեծող քրիստոնեաները։

«Ազատութի՛ւն կամ մահ» նշանախօսքը արձանագրեցին անոնք իրենց դրօշակներուն վրայ, որովհետեւ կ'ուզէին ապրիլ ազատ կամ մեռնիլ։

Ո՛րքան արիւններ թափեցան ազատութեան ճանապարհին չուրջ երկու դարէ ի վեր։ Ո՛րքան մեծ եղաւ զոհողութիւնը հայ բազմաչարչար ազգին յանուն ազատութեան եւ սեփական հայրենիքի։

«Յուլիս 14»ի ոգին էր, որ կ'առաջնորդէր հայրենաբաղձ ու ազատատենչ ազգերու յեղափոխականները՝ քանդելու համար բռնակալութեան մէկնաբերդ Պաստիլները։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը չկրցաւ մէկ օրէն միւսը իրականացնել իր վեհ ու վսեմ երեք նշանաբանները։ Ներքին եւ արտաքին վերիվայրումներ. պահ մը արեան մէջ խեղդեցին երկիրը, որ զանազան վարչաձեւեր փոխելէ ետք, ի վերջոյ յանգեցաւ մէկապետութեան։

Սակայն վառ մնաց յեղափոխութեան ոգին եւ ժողովրդավարական սկզբունքները ալիքապետեցին Ֆրանսայի մէջ հանրապետական վարչաձեւի տակ։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութենէն ետքը երկու դար վերջ, այսօր ազատութիւնը, հաւասարութիւնն ու եղբայրութիւնը անհաս երազ է տակաւին աշխարհի չինչ ցամաքամասերուն վրայ ապրող ազգերու մեծամասնութեան համար։

Մանաւանդ ազատութիւնը կապայտ թուղթն է աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին մէջ, ուր 58 տարի առաջ ուրիչ յեղափոխութիւն մը երկրային դրախտը կը խոստանար տառապանօք մարդկութեան։

Ո՛րքան Պաստիլներ կանգուն են դեռ յաղի Տեառն 1975։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈԱՐԷՍԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

— o —

Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, փորթուկալի ընկերվարական պարագլուխը յայտարարեց թէ չի կրնար հասկնալ Լ'Ընչպէս փոքրամասնութեան խմբակներ (ձայներու 18 առ հարիւրը) կրնան տիրապետել երկրի մը մինչ այն կուսակցութիւնները որոնք ժողովուրդին վստահութիւնը կը վայելեն եւ ձեռք ձգած են ձայներու 62 առ հարիւրէն աւելի, լռութեան կը դատապարտուին։

Փորթուկալեան օրինակը անշուշտ վերանգաւոր փորձաքար մըն է։ Առիթ էր արդարեւ տեսնելու Համայնավար – Ընկերվարական կուսակցութեան եւ դարձակցութեան արդիւնքը ու ինչ որ կը պատահի քաղաքական չէ Ֆրանսայի Ձախին համար։ Ընկերվարականներու կողմէ էսթիէ կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի մէջ մեծամասնութեան կառաւարած խառնուրդը կը դատապարտէ, աւելցնելով թէ անոնք ոչ մէկ հանդամանք ունին խօսելու համար այդ մասին երբ երբեք ձայն չեն բարձրացուցած երբ ֆաշիզմը կ'իշխէր Լիզպոն եւ հիմա ալ շատ լաւ յարմարած են Մատրիտի կամ Ձիլիի վարչակարգերուն հետ։

Սոարէսի համար Ռեփուպլիքա թերթին պատմութիւնը ամբողջ չինծու էր, հոս հասնելու համար։ Ներկայիս թերթին հրատարակութիւնը կը չարունակուի բանուորներուն ղեկավարութեան տակ։

Քանի մը տողով

ՊՈԼՍՈՑ մէջ Պեռութեան Ապահովութեան Ատեանին առջեւ բացուած է երկու թուրք լրագրողներու ձիւնիէթ Աբչաեուրէքի եւ Մեհմէտ Նեզիհ Տէմիրքէնթի դատավարութիւնը։ Անոնք ամբաստանուած են որ պետական զաղտնիքներ քօղազերծած են։ Ուրիչ լրագրող մը Մեհմէտ Ալի Քըշլալի որ եանիի չարաթաթերթին տէրն է, ձերբակալուած է Յուլիս 8ին։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան Նախագահը պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Յունաստան Սեպտեմբեր 17էն 20։

ՋԻՆԱՍՏԱՆ ամբաստանեց Ճափոնը, որ «երկու Ջինաստան»ի քաղաքականութեան կը հետեւի։ Փեքին այս ամբաստանութիւնը կը զրկէ, որովհետեւ Ճափոն Ֆորմոզի հետ համաձայնութիւն մը կնքեց վերահաստատելու համար Թոքիօ – Թայփէյ օդային դիծը։

*ԺԸՆԵՒԻ մէջ դեռ կարելի չէ եղած վերջնական համաձայնութեան գալ Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովի նախապատրաստական նիստերուն մէջ։ Վի նախագահ Ֆինլանտա կը պահանջէ, որ բանաձեւին մէջ Մալթա կը պահանջէ, որ բանաձեւին մէջ Մալթա կը պահանջէ, որ բանաձեւին մէջ Մալթ

ՓՐԱՆՍԱԳԻՐ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

— o —

« ARMENIA »

Հարաւ. Ֆրանսայի եւ, յատկապէս, Մարսէյլի ու մօտակայ շրջաններու հայկահոծ գաղութին առօրեան պատկերացնելու, գաղութին կեանքին զանազան երեսները ներկայացնելու եւ, վերջապէս, Ֆրանսահայ երիտասարդութեան Հայաստանին ու Սփիւռքը իր ընդհանուր գիծերուն մէջ գոլացնելու կոչուած ամսաթերթ մըն է «Արմենիա»: Նախաձեռնութիւնը անճնական բնոյթ ունեցած էր 1971ին, երբ հրապարակ կ'ելլէր անդրանիկ թիւը: Ըստ երեւոյթին անհրաժեշտ քաջալերութիւնը չէր գտած շրջանի Ֆրանսահայ սերունդին կողմէ, քանի որ հանդէսին հրատարակութիւնը դադրած էր 1973ին: Դեկտեմբերէն ի վեր, չնորհիւ խումբ մը սրտցաւ երիտասարդներու, որոնք կ'ըմբռնէին կարեւորութիւնն ու դերը Ֆրանսերէն հանդէսի մը, վերստին լոյս կը տեսնէ վերոյիշեալ ամսաթերթը կանոնաւոր կերպով:

«Արմենիա»ն լոյս տեսնելով Կարտան, Մարսէյլի մօտերը, եւ սահմանուած ըստ լալով Հարաւ. Ֆրանսայի մեր գաղութին, բնական է, որ առաջին առթիւ լայն տեղ տայ շրջանի հայ կեանքին առօրեային: Արդարեւ, մեր ձեռքին տակ գըտնուղ ներկայ տարուան վեց թիւերը ակներեւ կերպով ցոյց կուտան, թէ հանդէսին պատասխանատուները՝ խմբագրապետ թէ խմբագիրները, ինչպէս նաեւ թղթակիցներ ու աշխատակիցներ, առանց հատուածական նկատումներու, մանրամասնօրէն կը ներկայացնեն շրջանի հայկական կեանքը իր բազմազան երեսներով: Անշուշտ առնկատ չեն առնուած նաեւ Ֆրանսայի, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի այլ գաղութներու կեանքը, այն տարբերութեամբ, որ վերջիններու մասին աւելի ընդհանուր գիծեր են, որ կը ներկայացուին: Ասիկա շատ կարեւոր է, եթէ նկատի առնենք, թէ հանդէսին ընթերցողները պէտք է որոշ ծանօթութիւններ ունենան այլ գաղութներու կեանքին մասին եւս:

Ցատակ բաժանումներու ենթարկուած են նիւթերը, որոնք բաւական այլազան են: «Մամուլի էջերէն» դլուխին տակ, ինչպէս նաեւ «Բանի մը տողով» բաժնին մէջ հակիրճ գիծերով կը ներկայացուին հայկական մամուլի յօդուածներու յատկանշական հատուածները, Հայերու կամ Հայոց անցեալին, մշակոյթին, ազգային դատին, Հայաստանի մասին օտար թերթերու մէջ երեւցած լուրերը, դրուագներ եւայլն:

Հանդէսը որոշ չափով տեղեկութիւն – ներ կուտայ նաեւ Հայաստանի ընթացիկ կեանքին մասին: Ըսինք որոշ չափով, որովհետեւ կը կարծենք, թէ իւրաքանչիւր թիւի մէջ յատուկ բաժնով մը չատ աւելի լայն տեղ պէտք է տրուի Հայաստանի, յաճախ ընդարձակ, մեկնաբանական բնոյթի յօդուածներով: Հայաստանի մեր ճիդին մէջ չատ բարեբար դեր կը կատարէ Հայրենիքի ճանաչումը Ֆրանսահայ երիտասարդութեան համար: Մանաւանդ որ, ինչպէս կը ճշդուի հանդէսին մէջ, «Արմենիա»ի առաջադրութիւններէն մէկն է նաեւ Ֆրանսացիներու ծանօթացնել մեր ժողովուրդը՝ իր հայրենիքով, անցեալով, ներկայով, մշակոյթի այլազան երեսներով:

«Արմենիա» հետաքրքրական է, որով – հետեւ ընդհանուր ձեւով այսպէս կոչ – ուած «օրուան նիւթեր» կը հրամցնէ իր ընթերցողներուն, միշտ լուսանկարներու ընկերակցութեամբ: Արդէն հանդէսը ընթացիկ իմաստով մակագիծ մըն է թէ՛ իր բովանդակութեամբ, թէ՛ իր ներկայացման արտաքին ձեւով:

Ներկայ տարուան վեց թիւերը ցոյց կուտան նաեւ, որ խմբագրութիւնը կը ձգտի նոյնպէս էջեր ներկայացնել հայ պրականութենէն, պատմութենէն եւ մշակոյթէն: Ձգտումը դնահատելի է, թէեւ այս ուղղութեամբ անհրաժեշտ է աւելի մեծ ճիդ թափել, քանի այդ ճամբով երիտասարդները հնարաւորութիւն կ'ունենան լայն պատկերացում կազմելու իրենց ժողովուրդին անցեալին եւ մշակութային արժէքներուն մասին:

« Ընթերցողներու նամակներին », որ տեղ կը գտնէ ամէն թիւի մէջ, կը հասատէ, թէ «Արմենիա»ն հետաքրքրու – թիւն ստեղծած է իր շուրջ, Հարաւ. Ֆրանսայի գաղութին մէջ:

Ա.յժմ կ'ակնկալուի, որ այդ հետաքրքրութեան ոլորտը ընդլայնի:

A Y O

Հրապարակի վրայ է Ֆրանսերէն նոր ամսաթերթ մը՝ «Ա.յո» խորհրդանշական անունով: Հանդէսին առաջին թիւին (Յուլիս) մէջ կը բնորոշուի անունին խորհրդանշական իմաստը — «Ա.յո» կ'ըսէն միլիոնաւոր Հայեր Հայաստանին Սփիւռքէ ստեղծագործութեան, աշխատանքի, ազնանքի պահերուն, այլ խօսքով ազդի մը ապրելու, զոյատեւելու վճռակամութիւնը կը հաստատէ այս կարճ, այլ յատկանշական այտն:

Հանդէսին հրատարակութեան գաղափարը մէկտեղ դրած է դլխաւոր խմբագիրը՝ Սիմոն Պապիկեան, շրջանառող Վիէննայի Մխիթարեաններու դպրեվանքէն եւ նոյն քաղաքի Համալսարանի փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան ճիւղէն: Խմբագիրն ու հրատարակիչը դաստիարակ ունեցած է Հ. Ներսէս Ակինեանն ու մանաւանդ Հ. Պետրոս Տէր–Պօղոսեանը, որու յուշմունքով 1961ին ուսումնասիրած է Ռ. Կրուսէի հետեւողութեամբ Հայերը եւ Ժաչակիները նիւթը, լոյս տեսած «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ:

Ս. Պապիկեանի գաղափարին նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիդ կեցած են վիէննացի քանի մը հայ դործի տէր երիտասարդներ, որով «Ա.յո»ն խումբ մը Հայերու նախաձեռնութեան կենդանի կը կրէ:

Ասօսկցութեան մը ընթացքին Ս. Պապիկեան պարզեց մեղի ձեռնարկին նպատակն ու բնոյթը — հրատարակութեան գլխաւոր նպատակն է, ըսաւ ան, հայ երիտասարդութեան ազդային ինքնագի – տակցութիւնը շեշտել, անոր ծանօթացնելով իր ժողովուրդին ներկան եւ անցեալը: Խմբագրական կազմը դեռ կեանքի կոչուած չէ. նախատեսուած է Ֆրանսերէնի կողքին հրատարակել նաեւ անգլերէն եւ գերմաներէն օրինակներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրին համար ծրագրուած է պաշտօնի կոչել երկու–երեք օտար մասնագէտ խմբագիրներ: Հայ խմբագիրներէ կազմուած խմբագրական կեդրոնական մարմինը պիտի պատրաստէ հանդէսին նիւթերը եւ պիտի յանձնէ օտար խմբագիրներուն, որպէսզի թարգմանաբար հրատարակուին համապատասխան լեզուներով:

Ինչպէս կը պարզուի, մեծ ծրագիր մըն է, որ հրապարակ դրուած է:

«Ա.յո»ի առաջին թիւը խիստ չհեկեան է եւ առաջին առթիւ ցոյց կուտայ խմբագրական լուրջ աշխատանքի մը փաստը:

Նիւթերու այլազանութիւնը եւ անոնց ներկայացման արդիական ոճը ուշագրաւ է: Հայ կեանքի զանազան երեսներն են, որ իրենց յատկանշական գիծերով երեան կուգան հոն: Շարժանկար, երգարուեստ, մամուլ, գիրք, նկարչութիւն, տպագրութիւն, թժշկագիտութիւն եւայլն մասնայատուկ գլուխներու տակ մատչելի լեզուով եւ գրաւիչ ձեւով դէմքեր, ձեռնարկներ, երեւոյթներ, նորութիւններ, լուրեր, դրութիւններ հետաքրքրական ու բովանդակալից դարձուցած են «Ա.յո»ին առաջին թիւը: Հայ գրականութենէն թարգմանուած էջեր ալ կան:

Շահեկան բովանդակութեան կողքին պէտք է անպայման մատնանշել ամսա – թերթին արդիական, կոկիկ եւ դեղեցիկ տպագրութիւնը: Մեր երիտասարդու – թիւնը, որ առիթն ունի ամէն քայլա – փոխի հանդիպելու օտար դեղատիպ հրատարակութեան, նկարագրդրդ «Ա.յո»ն պիտի դտնէ իր ճաշակին համապատասխան: Ասիկա եւս յաջողութեան դրաւական է:

×

Այս առթիւ կ'ուզենք սկզբունքի կարեւոր կէտ մը ուշադրութեան յանձնել: Գիտենք, թէ այսօր Ֆրանսերէնը մայ – րենի լեզու դարձած է ոչ միայն նորահաս սերունդին, այլեւ դրեթէ մինչեւ սերունդին համար: Իրաց այս վիճակին մէջ հասկնալի է չատերու ձգտումը հայկական պարբերաթերթը լոյս ընծայել Ֆրանսերէնով: Աւոր առաւելութիւնը այն է, որ հայերէնի անծանօթ կամ չատ քիչ ծանօթ Հայեր կարելիութիւնը կ'ունենան իրենց ծանօթ լեզուով ծանօթանալու իրենց ժողովուրդին ներկայ կեանքին եւ հոգերուն, նուաճումներուն, անոր անցեալին եւ մշակութային արժէքներուն:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ ընդունելի չէ, որ այժմէն իսկ պարզենք անճնատուութեան դրօշը: Ամբողջովին տեղի տալը չանցանք է, որով անհրաժեշտ կը նկատենք որ Ֆրանսադիր կամ օտար լեզուով հրատարակուած թերթեր նախատեսեն անպայման հայերէնի դասընթացքի էջ մը եւ դիւրամատչելի դրութիւններ, ինչպէս կ'ընէ Նոթր–Վուա:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

— o —

(Մահուան հառասունքին առթիւ)

Քառասուն օրեր առաջ, Հալէպի մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր Մարաչցի Տոքթ. Յարութիւն Տէր–Ղազարեանը:

Բարոյական պարտականութիւն կը համարիմ վերյիշել իր այն զոհողութիւնը զոր ցոյց տուաւ ինծի հանդէպ եւ որուն կը պարտիմ այսօր իմ կեանքս:

1920ին երբ Կիլիկիան կը պարպուէր, բժիշկ Տէր–Ղազարեան իր չունչը կ'առնէր Լաթաքիա եւ կը հաստատուէր արաբական թաղամասին մէջ:

Սառաջրեան ալ Կիլիկիոյ զինուրագան իշխանութեանց կողմէ ընտանեօք կը դրկուէր Լաթաքիա, ժէնիի չինութեանց իբր ղեկավար: Գաղափար չունէի քաղքին մասին, հազիւ տուն մը դտած ու տեղաւորուած էինք եւ լծուած էի զբաղումներու չինութեանց:

Օրին մէկը եկեղեցւոյ զանգակներուն ձայնը լսելով, յառաջացայ դէպի այն կողմ եւ հասայ տեղւոյն երուսաղէմա – պատական Ս. Յակոբեանց վանքը որուն բակին մէջ էր եկեղեցին: Այնտեղ ծանօթացայ հայ գաղթականներու:

Կիլիկեան յուշերուս մէջ գրած եմ որ Կիլիկիահայէն Լաթաքիա եկած Հայութիւնը մեծ մասամբ գետեղուած էր խաներու, բաղնիքներու մէջ եւ որոնք կը դոնուէին սուինաւոր զինուորներու հսկողութեան տակ, որոնց արդիլուած էր դուրս դալ, պատճառն այն էր որ այնտեղ ալ Թուրքերը լուր տարածած էին թէ հայ գաղթականները Թունաւոր չաքարներ պիտի բաժնեն արաբ տղոց զանոնք սպանելու համար, որով տեղացիները կը բողոքէին Հայերու ներդաղթին դէմ:

Առանձի ինծի ծանօթ դործատուներս այդ խաներուն մէջ էին:

Շինութեան դործերու առատութեան պատճառաւ դործաւորներու անհրաժեշ – տութիւնը մեծապէս զդալի էր:

Ֆրանսացի ժեներալին հրահանգը իր ձեռին ունենալով շրջեցայ այդ գաղթականները եւ տասնեակներով դուրս բերի զանոնք ու լծեցի աշխատանքի, մեծ զոհունակութիւն պատճառելով պինուրական իշխանութեանց:

Գաղութը սկսաւ կեանք առնալ, բուհղուեցաւ էէմի մը 100 ընտանիքնոց վանքին պարտէզին մէջ, բացուեցաւ վարժարան վանքին յարկաբաժիններուն մէջ եւ Հայութիւնը սկսաւ բարդաւաճիլ:

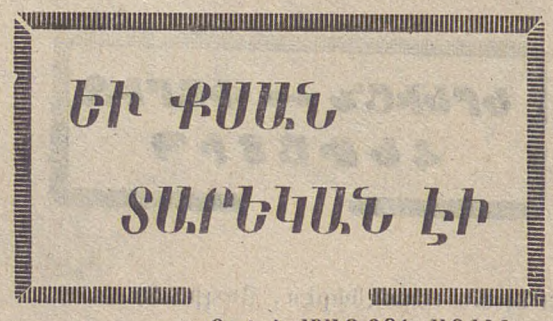
Տոքթ. Տէր–Ղազարեան այդ շրջանին մեծապէս օդտակար եղաւ հայ գաղթականներուն, անհուն զոհողութեամբ, ան ոչ միայն սիրուեցաւ Հայերէն, այլեւ տեղացի Արաբներէն. ան բոլորին Տոքթ. Աբթինն էր:

Անցան տարիներ: Եղաւ որ բժիշկը ընդհէ թողուլ Լաթաքիան փոխադրուելու համար Հալէպ. վերջնականապէս տունն ալ վարձած էր:

Ես այդ օրերուն թոքատապով անկողին դամուած՝ անյոյս մահուան դուռը հասած էի: Տէր–Ղազարեան օրը երկու անգամ կուդար զիս զբօսանելու, հակառակ չափերու պնդումներուն չէր ուղեր թողուլ Լաթաքիան «մինչեւ որ չիրկեմ Զուռճեանը տեղէս չեմ չարժիր»: Մնաց եւ օրառանց նուիրուեցաւ ինձ, մէկ ամիսին աւելի, մինչեւ որ դուրս եկայ անկողնէս իր ջանքերուն չնորհիւ:

Իրեն կը պարտիմ կեանքս. մինչեւ կեանքիս վերջը բնաւ պիտի չմոռնամ իր այս զոհողութիւնը:

Երեք անգամ Թաղ. Խորհուրդի անդամ ընտրուեցանք միասնաբար, կը զեկավարէինք 250 աշակերտնոց Ազգ. վարժարանը, որու անօրէնութեան հրաւիրուե-

ԵՒ ՔԱՀԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԷԻ

Գրեց՝ ՄԱՑԳՐԼ ԱՈՒԼԷՆ

— Միշտ Թաքսի կայ անկիւնի սրճարանին կից: Կրնամ երթալ հատ մը բերել:

— Կամ կրնաս հեռաձայնել...

— Հեռաձայնս կարուած է, որովհետեւ հաշիւը չեմ վճարած:

Սկսաւ խնդալ հանդարտօրէն, դաղտնի կատակի մը վրայ խնդացողի մը նման: Ես, հրճուագին, զոհ էի անոր խնդալէն:

«Կը խնդամ, ըսաւ, որովհետեւ մարդիկ այդքան «սարսափելի» են:

Ի՞նչ լաւ դաղափար էր ան: Ինչ խենթ բան է բարկանալը երբ կարելի է խնդալ: Ա.յո, ասիկա հոյակապ դաւ մըն էր:

— Հիմա, դիտե՞ս, միտքէս ի՛նչ անցաւ, ըսաւ խնդալով, ի՞նչ պիտի ըսեն երբ դիտան թէ դուն եւ ես միասին ենք քու ննջասենեակիդ մէջ: Պիտի չերպգեն թէ կրնանք անմեղ ըլլալ, չէ՞: Մինչդեռ ո՛չ քու եւ ոչ իմ միտքէս կ'անցնի տարբեր որեւէ բան: Միձաղելի աշխարհ մըն է, չէ՞:

— Ա.յո, ըսի, ցանկանալով համբուրել անոր սպիտակ թեւերը, աչքերը, շրթունքը, ցանկանալով ճզմել զայն մինչեւ դէմ:

«Կը տեսնէք, ըսաւ, իրենց դրացիները դատել ուղղակի մարդիկ երօք իրարու նման են: Այնպէս կ'առնեն կը դատեն թէ ամէն մարդ այնպէս է... Ցայրատ: Այնպէս չէ՞: Մինչդեռ — ահա՛, ա՛ռ զիս եւ քեզ: Ուրիշ ի՞նչ պիտի ընենք եթէ ոչ նոտած պարապ բաներ կը խօսինք, քնաթաթախ»:

«Ա.յո, այնպէս է» — ըսի ճարահատ, զարմանալով թէ ճակատագիրը ո՛րքան կ'ուզէր զիս չմարի տեղ անցընել: Մարդիկ արդեօք ի՞նչպէս սիրող կը դառնան»:

Ցօրանջեց:

«Կը քնանա՞ք», ըսի:

«Շաքարի պէս մարդ ես, սիրելիս, ըսաւ, «բայց իմ քնացած ատենս դուն ի՞նչ պիտի ընես»:

×

1895 Նոյեմբեր 16ին ծնած ըլլալով Ռուանճուք (Պուլկարիա), ճակատագիրը այնպէս անօրիներ է, որ Անգլիա դամ 1900 Փետր. 4ին, քանի մը տարի բնակիմ ՍաուԹհվորթ, Լանքաշայր, սորվիմ բիմ ուրբֆ փուլինկ բուկեթըր եւ փլէյինկ տեր կէյմ Մէլվըրն Գոլֆճին մէջ ջանալով նաեւ պարապոյ ժամերուս մէջ դիտութեան բնական ծարաւը դոհացնել: Տասնըեօթը տարեկանիս բախտ փնտռեցի Լոնտոնի մէջ, եւ երբ դժուարաւ կը յաղթէի անհաւատալի խոչընդոտներու, դրի երիտասարդ մը ինք իր ձեռքով իր ճամբուն վրայ կը հանէ, 19... Մայիս մէկին դիշերը նշանաւոր յաղթանակ մը չահեցայ սատանային վրայ, ինչպէս նաեւ ցկեանս անձնուէր բարեկամուհի մը, Փրիսիլայի ձեռքը բռնելով, անոր մէկ կամ երկու ժամ քնացած պահուն:

Եւ իրրեւ եզրակացութիւն, կը մաղթեմ որ նոյն բարեբախտութիւնը վիճակի նաեւ ուրիշ երիտասարդներու, որոնք բախտ կը փնտռեն մեծ քաղաքներու մէջ, որ իրենցմէ նոյնիսկ նուազադոյն արժանաւորներուն պատահի այնպէս ինչպէս պատահեցաւ այս արուագ հեղինակին, այսինքն վարձատրուելով՝ ոչ թէ իրենց արժանիքներուն համաձայն, այլ համաձայն իրենց երազներուն, որովհետեւ մեզմէ քանի քանիներ կ'երազեն դեղեցիկ, դժուարահաճ եւ անխորտակ բարեկամ, բայց քիչերը արժանի են անոր: Եւ քանի որ մաղթանքը խաղ մըն է՝ որմէ բնաւ չենք կրնար ձանձրանալ, թոյլ տուէք որ մաղթեմ Փրիսիլայի ամուսնութենէն աւելի երջանիկ ամուսնութիւն մը բոլոր օրիորդներուն, որ այս վէպը պիտի կարդան, պահ մը մոռնալով թէ իրենք պէտք է խրատուելու համար կարդան, ո՛չ թէ զբօսանքի համար:

Թարգ. Ետաճ

(13 եւ վերջ)

ՄՈՂԱԿ-ՀԱՎԱՔՈՐԴ
ԳԻՒՂԻ

Ա.

ՆՈՐ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ ԼԱՅՈՒՆ ՄԸ

Մեր հարեւանը — պատանեին հայրը — ամեր օրը չորս եղջեւրուհի ունէր, որոնց մէկ մասը ինքն էր արածեցնում, մնացածները՝ հարեւան տղաները։ Ամէն առաւօտ, երբ եղջերուհիները հաւաքւում էին, որ գնան արօտ, մեր հարեւանը փող էր հնչեցնում, եւ եղջերուհիները, ինչպէս որ սովոր էին, ճանապարհ էին ընկնում։ Ես ու քոյրս, որ մեզ հետ միասին մեծանում էր, շատ էինք սիրում այդ եղջերուհիներին, եւ ամէն առաւօտ, երբ նրանք գնում էին, մենք էլ նրանց հետ էինք գնում։ Ես ու քոյրս ամէն օր նոր ծաղիկներ էինք քաղում, որ եղջերուհիներին կերակրենք։ Ես ամէն օր նոր ծաղիկներ էի գտնում, որ քոյրս չկարողանար գտնել, եւ նա ինձ համար ամէն օր նոր ծաղիկներ էր գտնում, որ ես չկարողանայի գտնել

Տէր եւ Տիկին Միհրան Կուրտիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Կուրտիկեան եւ զաւակը, Թովմասեան, Տեսթանեան, Նազարեան, Հայոցեան, Քոսէն ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 11ին, 76 տարեկանին:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յայտնուած:

ՅԱՌԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Թովմասեան եղբայրներու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք· եկեղեցւոյ Ազգ· Մուրեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները·

Այրի Տիկին Ճուհար Աքըլեան, իր ամուսնոյն Մարտիրոս Աքըլեանի մահուան առթիւ եկեղեցւոյ 500 ֆր·, իսկ քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ 600 ֆր·: Նոյն առիթով Պր· Արման Ուզունեան 100, Պր· Կարապետ Քէլէկեան իր կողակցին Ազատուհի Քէլէկեանի (ծնեալ Ճնկոբրեան) մահուան առթիւ եկեղեցւոյ 500, ղպրոցին 500, Աղքատախնամին 500: Նոյն առիթով Պ· Պ· Կ· եւ Ժ· Ճնկոբեան եկեղեցւոյ 2000, փոխան ծաղկեպսակի Ուզունեան ընտանիք եկեղեցւոյ 300, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թադէոսեան ղպրոցին 150, Տէր եւ Տիկին Ճ· Պահատուրեան ղպրոցին 100, Տիկին Ս· Օհաննէսեան (Պիվէր) եկեղեցւոյ 50, Տիկին Թագուհի Բազմաեան եկեղեցւոյ 30, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գործակատարեան եկեղեցւոյ 20: Պր· Սարգիս Քէօսէեան (Մարսէյլ) Ճաղկոր եւ Արմենակ Տէօքմէճեաններու հոգեհանգստեան առթիւ եկեղեցւոյ 100, ղպրոցին 50: Պր· Գարեգին Քիլարճեան Սոնա Ճելոյեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ 30: Տէր եւ Տիկին Մանուկ Փամպուքճեան Արմենակ Պեհիկեանի մահուան Ա· տարելիցին առթիւ եկեղեցւոյ 150: Տէր եւ Տիկին Շահուրշ Խաչատուրեան Սարգարապատի հերոսներու յիշատակին ղպրոցին 100:

Դպրոցին·— Պր· Վարուժան Վարդանեան 1500, Տէր եւ Տիկին Մազսուտ Մանիկեան 250, Տիկին Վերգին Շահմէնէմեան (Վէրոն) 100: եկեղեցւոյ·— Պր· Յակոբ Ապօժեան (Փարիզ) 200, Տիկին Գարագեան 20, Տիկին Զապէլ Պօյաճեան 10, Տէր եւ Տիկին Սահակ Տէրմանեան (Ամերիկա) 20 տոլար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պետրոս եւ Ցովիկ Եղիազարեանի հօր–եղբօր Միհրան Եղիազարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընեն·—

Սէրբենկիւլեան ընտանիք 100 ֆր· Մշակոյթի Տան եւ 100 ֆր· «Յառաջ»ի:

×

Տիկին Բ· Պախթիարեան եւ Օր· Պախթիարեան 50 ֆր· կը նուիրեն Կապ· Խաչի Պուլ· Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·—

Ողբ· Պր· Հայկազ Աճէմեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պր· Տիրան Ներսէսեան 20, Պր· Գրիգոր Գրիգորեան իր կնոջ մահուան քառասունքին առթիւ 20: Հանգ· Պր· Պլոքեանի թաղման առթիւ Վ արդանեան ընտանիք 20, այրի Տիկին Սուքիասեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր հոգ· առթիւ 50, այրի Տիկին Մարտիրոսեան իր ամուսնոյն հոգեհանգստին առթիւ 10, Հանգ· Զիլին – կիրեանի քառասունքին առթիւ Պր· Պըրճեան 50, Տիկին Զապէլ Արզումանեան 10, Հանգ· Գալուստեանի հոգեհանգստին առթիւ Տիկին Զապէլ Արզումանեան 10, Պր· Պրճեան 50, Հանգ· Տիկին Ֆիտօ Մուրատեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչեան 20 ֆր·:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Պուլ· Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·—

Ողբ· Պր· Հայկազ Աճէմեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պր· Տիրան Ներսէսեան 20, Պր· Գրիգոր Գրիգորեան իր կնոջ մահուան քառասունքին առթիւ 20: Հանգ· Պր· Պլոքեանի թաղման առթիւ Վ արդանեան ընտանիք 20, այրի Տիկին Սուքիասեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր հոգ· առթիւ 50, այրի Տիկին Մարտիրոսեան իր ամուսնոյն հոգեհանգստին առթիւ 10, Հանգ· Զիլին – կիրեանի քառասունքին առթիւ Պր· Պըրճեան 50, Տիկին Զապէլ Արզումանեան 10, Հանգ· Գալուստեանի հոգեհանգստին առթիւ Տիկին Զապէլ Արզումանեան 10, Պր· Պրճեան 50, Հանգ· Տիկին Ֆիտօ Մուրատեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչեան 20 ֆր·:

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE
CARZOU
JUIN / OCTOBRE

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Թանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Օթոքառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ· Օտտոյէն:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Շաւիլի մէջ, Յուլիս 20ին:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են: Արձանագրուիլ ճաշարան Գառնիկ·— 200, Ռիւ Կառնպալտի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, Յուլիս 15, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Որակեալ ձեռնարկուներ ժեռչ հագուստի համար:

Entrepreneurs qualifiés pour robes jersey.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE
SPÉCIAL - CHARTER
Paris - Athènes - Paris
800 Fr.
YASSOU A NOS PRIX GRECE
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Գործակցութեամբ
AÉROFLOT et INTOURIST
Գին, մաքդ գլուխ Մարսէյլէն·—
2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Յուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Յուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Յունուար 8, 76

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ·—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ ենթադարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգինոց սենեակներ, Ա· կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ
toutes agences HAVAS VOYAGES
etJacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12
Lic. 97

Savez-vous que vous trouverez à :
AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55
le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes
Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,
մի՛ վարանիր
դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՑԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
16
MERCREDI
16 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·345

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.345

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՉԾՆԱԾ ԹԱՂԵՑԻՆ «ԱԶԳԱՑԻՆ ՕՋԱԽ»Ը ԼՕԶԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Ա

Լօզանի խորհրդաժողովի 1922 Դեկ – տեմբեր 12ի նիստին մէջ Լորա Քըրզընի բուռն ճառին երկար պատասխան մը կուտայ Թուրքիոյ Ա· պատուիրակ Իսմէթ փաշա՝ բազմաթիւ ամբաստանութիւններ ուղղելով օսմանեան կայսրութեան Ցոյ – ներուն ու Հայերուն հասցէին: Զանազան օտար հեղինակներէ վկայութիւններ կը բերէ, սուտն ու իրաւը իրար խառնելով:

Հայերը մինչեւ ԺԹ· դարու կէսը խա– ղաղ եւ կատարեալ ազատ կ'ապրին եղեր Թուրքիոյ մէջ եւ արժանացեր էին միլլէթը սադըխա (հաւատարիմ ազգ) մականիին: Սակայն Ռուսիա չդոհանա– լով յոյն եւ սլաւ տարրերը դրդռելէ օսմ· կայսրութեան դէմ, սկսեր է Հայերը գործիք դարձնել իր ծաւալապաշտական քաղաքականութեան դէպի Թուրքիոյ ա– րեւելեան նահանգները, ուր բաւական թիւ մը կը կազմէին Հայերը: Էջմիածնի կաթողիկոսին միջոցաւ հակաթուրք հո– սանք մը ստեղծեր է Ռուսահայերու եւ Թրքահայերու մէջ: 1876ին (1878ին ըսել կ'ուզէ) Ներսէս պատրիարք Վարժապետ– եանը ղրկեր է Սան–Ստեֆանօ ռուս ընդ– հանուր հրամանատարին մօտ՝ պահան – ջելու համար Թուրքիոյ հայաբնակ նա– հանգներու անկախութիւնը (?)՝ Ռուսիոյ հակակշռին տակ:

Ցետոյ կը յիշէ կազմութիւնը զաղտնի կուսակցութեանց, որոնց յեղափոխական արարքներով օտար պետութեանց ուշա – դրութիւնը կ'ուզէին հրաւիրել Հայերուն վրայ: Ամէն կողմ իսլամներ կը ջար – դէին (?), որպէսզի առիթ ընծայեն հայ– կական ջարդերու (?): Եւրոպա փոխանակ վերջ դնելու Հայերու կողմէ անթիւ ան– մեղ Թուրքերու ջարդին (?), 1895 Մա– յիս 11ին սուլթանին ներկայացուցեր է բարենորոգումներու բարդ ծրագիր մը: 1909ին Ատանայի մէջ իրերայաջորդ ա– պստամբութիւնները ողբերգական հե – տեւանքի յանգեր են (?):

Իբրեւ օրինակ ցոյց կուտայ Հրեաները, որոնց քիթը չէ արիւնած Թուրքիոյ մէջ, որովհետեւ խելօք կը կենային: Հայերը Թուրքերու վհատանձնութեան (?) չափը կ'անցընեն եղեր:

Իսմէթ կը պատմէ ուրիշ զանազան առասպելներ ալ:

Վէնիզէլոս Հայերուն ի նպաստ խօսած ըլլալով, Իսմէթ փաշա կը յիշեցնէ, որ Ցոյները երբ Թուրքիոյ վրայ յարձակե– ցան, հակառակ իրենց կամքին զինուո – ռագրեցին Հայերը եւ Թուրքերուն դէմ ղրկեցին, անոնց վերագրելով նաեւ իրենց գործած անկարգութիւնները եւ վատա – դելով զանոնք յաչս Թուրքերուն:

1922 Դեկտեմբեր 13ի նիստին օրակար– գը դարձեալ Թուրքիոյ փոքրամասնու – թեանց հարցն էր: Իսմէթ կը յայտարա– րէ, որ փախչող Հայերը կրնան մնալ Թուրքիոյ մէջ եւ այնտեղ ապրիլ եղ – բայրօրէն՝ իբրեւ հայրենակից Թուրք– ուն, որոնք «սիրայօժար պիտի մոռնան անցեալի բոլոր դէպքերը»···:

Գալով Թրքական հողերու մէկ մասին վրայ Հայկական Օջախ մը ստեղծելու խնդրին, Իսմէթ դիտել կուտայ, որ ա– տիկա պիտի ըլլար նոր փորձ մը Թուր– քիոյ անդամահատման: «Թուրքիա ո՛չ իր արեւելեան նահանգներուն, ոչ ալ Կիլիկիոյ մէջ ունի հողամաս մը, ուր Թուրքերը մեծամասնութիւն չկազմեն եւ ղոր կարելի ըլլայ անջատել մայր–հայրե– նիքէն, որեւէ ձեւի տակ»: Ու կ'աւելցնէ, թէ Թուրքիա միջազգային ընդունուած ձեւերով դաշնագրեր կնքած եւ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ հաս– տատած է Երեւանի խորհրդային Հան – րապետութեան հետ: Թուրքիոյ միջազ – գային յանձնառութեանց հակառակ պի– տի ըլլար երեւակայել զոյութիւնը ուրիշ Հայաստանի մը···:

Լորա Քըրզընը կը պատասխանէ Իսմէթ փաշայի, կասկածի տակ դնելով անոր յիշած փաստերը: Կ'աւելցնէ թէ իր կար– ծիքին կրնար յիշել պատերազմէն ի վեր հրատարակուած կապոյտ Տետրակներէն մէջբերումներ, որոնք անհերքելի կեր – պով, թիւերով ու ղէպքերով կը փաստեն վերջին տարիներուն Փոքր Ասիոյ մէջ փոքրամասնութեանց ենթարկուած ողբ – բալի վիճակը: Սակայն կը հրաժարի ատ– կէ, աւելի չերարգացնելու համար կա – յութիւնը· չի փափաքիր կրկին պարզել ջարդերու եւ արեան այդ պատմութիւնը: Սակայն Թուրք պատուիրակութիւնը Թող հասկնայ, որ Կապոյտ Տետրակները կըզ– նան ողեկոչուիլ երկուստեք:

Լորտը կ'անդրադառնայ Իսմէթի այն հաւաստիքներուն, թէ Հայերը զոհ ու երջանիկ էին Թրքական տիրապետութեան տակ, թէ Թուրք կառավարութիւնը եղ– բայրական ջերմ զգացումներ կը տածէր անոնց հանդէպ եւ թէ իրենց յիմարու – թիւնը կամ դրացիներու մեքենայութիւն– ներն են պատճառը իրենց տառապանք – ներուն: Ու կ'աւելցնէ·—

« Եթէ ա՛յնճան գոհունակ յարաբերու– թիւններ ունեցած են միշտ երկու ազգերը, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ Փոքր Ասիոյ մէջ ապրող երեք միլիոն Հայերու թիւը իջած է 130·000ի: Անճնասպա՞ն են եղած ա– ռնուազ թէ կամովին փախած: Ի՞նչ ճնշումի տակ տեղի ունեցած է այս նուազումը: Երբ վերջերս Ֆրանսացի զինուորները պարպեցին Կիլիկիան, ինչո՞ւ այս երջա– նիկ ու գոհ ցեղէն 60–80·000 հոգի փա– խան, ամէնց հետեւելով, յանճն առնելով թշուառութեան մէջ ապրիլ այլուր, ի– րենց հետ ձգելով տուն եւ ընտանիք: Ինչո՞ւ ներկայիս հարիւր հազարաւոր Հա– յեր իբրեւ գաղթական կ'ապրին ի սփիւռս աշխարհի, մինչդեռ կրնային ընդառաջ երթալ թուրք կառավարութեան սրտագին հրաւէրներուն: Ինչո՞ւ, վերջապէս, այս հայկական խնդիրը աշխարհի մեծ գայ – թակղութիւններէն մէկն է»:

Լորա Քըրզընն զոհ է, որ Թուրք կառա– վարութիւնը տրամադիր է բարեկամօրէն ապրիլ Հայերուն հետ· անշուշտ դիւրին է լաւ յարաբերութիւններով ապրիլ փոք– րամասնութեան մը հետ, որ խղճալի բե– կորներու վերածուած է: «Աչխարհի աչ– քերը յառած են Հայաստանի եւ Թուր – քիոյ վրայ, ու տիեզերք յուսախաբ պիտի ըլլայ, եթէ այս դժբախտ ազգը անպաշտ– պան ձգուի Թուրք կառավարութեան ո– ղորմածութեան եւ կամայականութեան»:

Դեկտեմբեր 14ի նիստին մէջ Իսմէթ փաշա առարկութիւններ կ'ընէ Թուրքիոյ Հայերու Թիւին մասին, որ երբեք երեք միլիոն չէ եղած: Ցետոյ Հայերը կիլի– կիայէն մեկնած են Ֆրանսացիներու պար– մանէն առաջ՝ յեղափոխական կուսակ – ցութեանց դրդումով (?): Անատոլուի իսլամներուն Թիւը չորսէն երեք միլիոնի իջեր է արեւելեան նահանգներուն, երեք– ուկէսէն երկու միլիոնի՝ արեւմտեան նա– հանգներուն մէջ: Պատերազմին 2·500·000 կորուստ ունեցեր են Թուրքերը:

Գալով Լորա Քըրզընի այն առարկին, որ կարելի չէ՞ Թուրքիոյ պէս ընդարձակ երկրի մը մէջ անկիւն մը գտնել Հայե– րուն համար, Իսմէթ դիտել կուտայ, թէ կան Պետութիւններ, որոնց տարածու – թիւնը անրազդատելիօրէն Թուրքիայէն աւելի մեծ է: Բայ ասոր վերջերս ըն– դարձակ հողամասեր անջատուեցան Թուրքիայէն: Մնացեալ հողերուն վրայ ապրողները մեծամասնութեամբ Թուրք են եւ անոնք անբաժանելի ամբողջու – թիւն մը կը կազմեն: Արեւելեան նահանգ– ներու, ինչպէս նաեւ Կիլիկիոյ Թուրք բնակչութիւնը անհուն զոհողութեանց ենթարկուած է իր օջախները պաշտպա – նելու համար օտար յարձակումներու կամ ղրաման դէմ: Ո՛չ մէկ կերպով ուրիշ – ներուն կրնայ ձգել իր բնակարանները:

Իսմէթ փաշա առանց կարմրելու կը յայտարարէ Թէ «Թուրքերու ձեռքերը մաքուր են» (?): Անոնք երբեք որեւէ օ– տար երկիր չեն բռնաբարած, չեն ա – պստակած կամ աւերչտած (?):

Լորա Քըրզընն կը պատասխանէ Իսմէ– թի, որ Հայերու համրանքին մասին իր յիշած թիւերը արդիւնք են վիճակագրու– թեանց ուշադիր քննութեանց եւ թէ կի– լիկիայէն փախչող Հայերու թիւը պակ – սեցուցած է, ոչ թէ աւելցուցած: Ամէն պարագայի կասկած չկայ, որ անոնք խուճապահար փախած են դէպի ծովե – զերք:

Անդրադառնալով Իսմէթի մերժումին Թրքական հողին վրայ Հայերու Ազգա– յին Օջախ մը տալու մասին, Լորտը կը յիշեցնէ Թուրք պատուիրակութեան վեր– ջերս ըրած այն յայտարարութիւնը Թէ իր ապագայ տնտեսական բարգաւաճու– մին նպաստելու համար Թուրքիա պէտք ունի Հայերու խելքին, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մէջ ունեցած ընդու – նակութեան: Հայերը դարերով ապրած են Անատոլուի մէջ: Նոյնինքն Թուրքե– րուն համար փափաքելի չէ՞, որ Հայերն ապրին իրենց կողքին՝ զոհ ու օրինապահ: «Իսմէթ փաշա քանիցս ըսաւ, որ անցեա– լին փոքրամասնութեանց, մասնաւորա – պար Հայերուն երեսէն ծագած զժուա – րութեանց պատճառը օտարներու մեքե – նայութիւններն էին: Անշուշտ Թուրք կա– ռավարութեան չահը կը պահանջէ, եթէ հաւանի Հայերու վերահաստատումին իր հողերուն վրայ, անոնց հանդէպ վերա – բերիլ այնպէս, որ անոնք ըլլան օրինա– պահ Թուրք քաղաքացիներ»: Լորտ Քըր– զընն կը յուսայ, որ Թուրք պատուիրա– կութիւնը պիտի չմերժէ այս թելադրու– թիւնը եւ Թոյլ պիտի տայ, որ ատիկա ուշադրութեամբ քննուի Փոքրամասնու – թեանց Ենթայանձնախումբին կողմէ: (Լօզանի խորհրդաժողովի ատենագրու – թիւնք, Դեղին Տետրակ, Փարիզ, 1923, Ա· հատոր, էջ 183):

Այս ձեւով կը վերջանայ Խորհրդաժո– ղովի 1922 Դեկտ· 14ի նիստը Հայ Ազ– գային Օջախի մասին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը

— o —

Ամանդական տողանցքը, Ազգային տօ– նին առթիւ, այս տարի տեղի ունեցաւ Փոքր տը Վէնսէնէն Նասիոն: Անցեալ տարի էր, որ Նախագահը նոր ոճ մը ու– զեց մտցնել Յուլիս 14ի զինուորական տողանցքին մէջ զայն Շան դ'Էլիզէէն ա– զատագրելով Ռեփիւպլիքէն Պաստիլ:

Աւելի մեծ է: Բայ ասոր վերջերս ըն– դարձակ հողամասեր անջատուեցան Թուրքիայէն: Մնացեալ հողերուն վրայ ապրողները մեծամասնութեամբ Թուրք են եւ անոնք անբաժանելի ամբողջու – թիւն մը կը կազմեն: Արեւելեան նահանգ– ներու, ինչպէս նաեւ Կիլիկիոյ Թուրք բնակչութիւնը անհուն զոհողութեանց ենթարկուած է իր օջախները պաշտպա – նելու համար օտար յարձակումներու կամ ղրաման դէմ: Ո՛չ մէկ կերպով ուրիշ – ներուն կրնայ ձգել իր բնակարանները:

Իսմէթ փաշա առանց կարմրելու կը յայտարարէ Թէ «Թուրքերու ձեռքերը մաքուր են» (?): Անոնք երբեք որեւէ օ– տար երկիր չեն բռնաբարած, չեն ա – պստակած կամ աւերչտած (?):

Լորա Քըրզընն կը պատասխանէ Իսմէ– թի, որ Հայերու համրանքին մասին իր յիշած թիւերը արդիւնք են վիճակագրու– թեանց ուշադիր քննութեանց եւ թէ կի– լիկիայէն փախչող Հայերու թիւը պակ – սեցուցած է, ոչ թէ աւելցուցած: Ամէն պարագայի կասկած չկայ, որ անոնք խուճապահար փախած են դէպի ծովե – զերք:

Անդրադառնալով Իսմէթի մերժումին Թրքական հողին վրայ Հայերու Ազգա– յին Օջախ մը տալու մասին, Լորտը կը յիշեցնէ Թուրք պատուիրակութեան վեր– ջերս ըրած այն յայտարարութիւնը Թէ իր ապագայ տնտեսական բարգաւաճու– մին նպաստելու համար Թուրքիա պէտք ունի Հայերու խելքին, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մէջ ունեցած ընդու – նակութեան: Հայերը դարերով ապրած են Անատոլուի մէջ: Նոյնինքն Թուրքե– րուն համար փափաքելի չէ՞, որ Հայերն ապրին իրենց կողքին՝ զոհ ու օրինապահ: «Իսմէթ փաշա քանիցս ըսաւ, որ անցեա– լին փոքրամասնութեանց, մասնաւորա – պար Հայերուն երեսէն ծագած զժուա – րութեանց պատճառը օտարներու մեքե – նայութիւններն էին: Անշուշտ Թուրք կա– ռավարութեան չահը կը պահանջէ, եթէ հաւանի Հայերու վերահաստատումին իր հողերուն վրայ, անոնց հանդէպ վերա – բերիլ այնպէս, որ անոնք ըլլան օրինա– պահ Թուրք քաղաքացիներ»: Լորտ Քըր– զընն կը յուսայ, որ Թուրք պատուիրա– կութիւնը պիտի չմերժէ այս թելադրու– թիւնը եւ Թոյլ պիտի տայ, որ ատիկա ուշադրութեամբ քննուի Փոքրամասնու – թեանց Ենթայանձնախումբին կողմէ: (Լօզանի խորհրդաժողովի ատենագրու – թիւնք, Դեղին Տետրակ, Փարիզ, 1923, Ա· հատոր, էջ 183):

Այս ձեւով կը վերջանայ Խորհրդաժո– ղովի 1922 Դեկտ· 14ի նիստը Հայ Ազ– գային Օջախի մասին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Ժխոքար տ'Էսթէն առաւօտեան ժամը 9·30ին ժամանեց պատուոյ ամպիոնը, եւ տողանցքին բացումը կատարեցին 22 օդանաւեր, որոնք իրենց արձակած ծու– խով կապոյտ երկինքին վրայ գծեցին Ֆրանսական դրօշին երեք գոյները:

Մէկ ժամ տեւող տողանցքին ընթաց– քին աւելի քան 13·000 զինուորներ, 400 ռազմակառքեր տպաւորիչ ձեւով տողան– ցեցին: Այս տարուան տողանցքին զբա – խաւոր նորութիւնն այն էր, որ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուէր Ֆրան– սայի հիւլէական ուժը իր «Փլիւթոն» հրթիռներով: Այս հրթիռը, որ ութ մեթր երկարութիւն ունի եւ առաւելագոյնը 120 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ կ'ար – ձակուի, Հիրոշիմայի ռումբին տարո – ղութիւնը ունի: Շատ զիւրաշարժ է, քանի որ կը զետեղուի ռազմակառքի վրայ:

Ինչպէս միշտ ժողովուրդը խանդավա– ռութեամբ դիմաւորեց Բազմաբուեստի – ցի, Սէն–Սիրի եւ այլ կարեւոր զպրոց– ներու զինուորականները: Տողանցքին փակումը կատարեցին Լեգէոնի զինուոր– ները, իրենց դանդաղ այլ տպաւորիչ քայլուածքով:

Տողանցքէն ետք Էլիզէի պարտէզներուն մէջ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը: Նկատելի է, որ մինչ անցեալ տարի ժամ Տիւքլօ ներկայ կը գտնուէր աւանդական ընդունելութեան, այս տարի ընդդիմա – դիր կուսակցութիւններէն պաշտօնական ներկայացուցիչներ չկային· միայն ըն – կերվարական ծերակուտական մը ներկայ էր Էլիզէի ընդունելութեան:

Քանի մը տողով

ԱՆԿՈՂԱ, որ Նոյեմբերին անկախ Պե– տութիւն պիտի դառնայ, ներքին քաղա– քացիական կռիւներու թատերաբեմ դար– ձած է անգամ մը եւս: Անկոլայի ազա – տագրութեան ժողովրդական շարժումին ուժերը յաջողած են մայրաքաղաքին տէ– րը դառնալ՝ դուրս մղելով Անկոլայի ա– զատագրութեան ազգային ճակատի ու – ժերը: Վերջին օրերուն 300 մեռեալ եւ հազար վիրաւոր կը հաշուուէր արիւ – նալի բախումներու հետեւանքով: Փոր – թուկալի Արտաքին նախարարը Լուանտա ժամանած է եւ սպառնացած է չարժման մէջ դնել օդուժը, եթէ բախումները չա– րունակուին: Լիզպոն կրնայ նոյնիսկ «մի– ջազգային մարմիններու» դիմել, ըստ Փորթուկալի Արտաքին նախարարին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ եւ կինէի մէկու Ցուլիս 14– ին վերահաստատուեցան դիւանագիտա – կան յարաբերութիւնները, որոնք խզ – ուած էին 1965էն ի վեր: Կինէ այս առթիւ ազատ արձակեց 18 Ֆրանսացի քաղաքա– ցիներ, որոնք բանտարկութեան դատա – պարտուած էին, որովհետեւ, ըստ Կինէի նախագահ Սեկու Թուրէի՝ պետական հարուածի փորձի մը մասնակցած էին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ սեւամորթ գնդապետը՝ Մորկան ազատ արձակուեցաւ առեւան – դիչներուն կողմէ, քանի Մ· Նահանգ – ները ընդառաջ գացած ըլլալով անոնց պահանջներուն՝ ուտեստեղէն եւ հագուս– տեղէն բաժնած էին Փարանթինայի բը– նակչութեան: Մորկան Պէյրութէն Միւ – նիխ մեկնեցաւ անմիջապէս:

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ օդուժը վերջին օրերուն ռմբակոծեց պաղեստինեան կայան մը Սայտայի շրջանը: Զորս հոգի մեռաւ: Պէյրութի համաձայն իսրայէլեան «Ֆան– թոմ» մը վար առնուած է: Թէ Աւիվի համաձայն բոլոր օդանաւերն ալ վերա– դարձած են օդակայան:

ՈՎՔԱՏ ՀԱՅԱ ՄԱՎ ՎՂՈՎՈՍՆ

ԴՅՈՒ ՔՈՍՏՂՔ ՅՂՎՎՓՎՍԿՂՈՒՄ ՀՅՈ

ՅՈՒՆԵՐԻ ԻՄ ՀՅՂՇՎՍՑ

1.

Տանը պատրաստում էին յուղ։ Ամբողջ տունը փայլում էր մաքրությունից։ Մեկ օրվա մեջ պետք էր ավարտեինք։ Ես ու քույրս ամբողջ առավոտ ձեռքներս յուղոտ, ոտքերս ցեխոտ, ինչ-որ բաներ էինք անում, որ մայրիկը հանգիստ լիներ։ Ինչ-որ բան էր եփում, ինչ-որ բան էր տապակում, ինչ-որ բան էր տրորում։ Ես ու քույրս էլ նրան էինք օգնում։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

Ճաշի ժամանակ հայրիկը տուն եկավ։ Ես ու քույրս ուրախացանք, որ ավարտեցինք։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

Ճաշից հետո մայրիկը ասաց, որ ես ու քույրս կարող ենք գնալ զբոսնելու։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

2.

Երբ ես նստում եմ սեղանի մոտ, ես ինչ-որ բան եմ մաքրում։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

3.

Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։ Ես ինչ-որ բան էի մաքրում, քույրս՝ ինչ-որ բան։

ՏԱՆՋԱՐՎԱԾ ՈՒԹՈՒՆԻՆ

ՕՐ.

ՄՈՂԿԱ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՎՈՍԺՈՎ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱՀԻՃ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍ

Տէր եւ Տիկին Մ իհրան Կուրտիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Կուրտիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մ իհրան Կուրտիկեան եւ զաւակները, Թովմասեան, Խոզոէքեան, Թմմազեան, Քիւրքճեան, Տեսթանեան, Նազարեան, Հայոցեան, Քոսէն ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ԲԻԶԱՆԴ ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցուլիս 11ին, 76 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Ցուլիս 17, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Աւժան – Թէօյի գերեզմանատունը, Ռիւ Քոլէ:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Տիկին Ազնիւ Նիկողոսեանէ այրի Տիկին Սիրանոյշ Թուֆանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԾՈՒԼԻՍ

Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Կիւլէզեան իրենց թոռան ծննդեան ուրախ առիթով 50ական ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, «Հայաստան»ի, Փարիզի Մշակոյթի Տան, Հայ Դատի Ցանձնախումբին (առանձ «Ցառաջ»էն) եւ «Ցառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Թումիկեանէ (Պորսո) 100 ֆր. իր ամուսնոյն՝ Սեդրակ եւ իր եղբօր՝ Անդրանիկ Թումիկեանի հոգեհանգստեան առթիւ:

×

Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Ի նպաստ մատրաց.— Տիկին Աշխէն Փափազեան 2000 ֆր., Տիկին Սիրարփի Սանթուրճեան 50, Տէր եւ Տիկին Նշան Քէօսէեան (Մոնմորանսի) 200:

Տիկին Մելինէ Աճէմեան իր եղբօր Քեռովբէ Կիւմիւշեանի յիշատակին 100, Տիկին Կորկորեան, Տիկին Դաւիթեանի մահուան առթիւ 200, Զարեհ Հէքիմեանի յիշատակին, ակումբի իր ընկերներէն 1240, Տիկին Աբրահամեան Մաւի, եկեղեցւոյ միջոցաւ 100, Պ. Ասրուշան Սարըկիւ – պէլեան, Կարապետ Սարըկիւզէլեանի յիշատակին 50, Պ. Անդրանիկ Աւետիքեան (Սեւրան) 20, Տէր եւ Տիկին Մալայեան (Մարսէյլ) 100, Տէր եւ Տիկին Սահակեթեան (Անկէն) 400, Պ. Նիկողոսեան Նէ – կողոս իր նահատակներուն յիշատակին 60, Տէր եւ Տիկին Անթուան Հորվաթ, եկեղեցւոյ միջոցաւ 100, Տէր եւ Տիկին Պերնար Քիւրքճեան եկեղեցւոյ միջոցաւ 50, Պ. Հանրի Տիարեան 50, Տիկին եւ Օրիորդ Տէր–Ներսէսեան 100, Պ. Ցակոբ Աչճեան 50, Պ. Գրիգոր Փափազեան 100, Պ. Լորիս Անդրէասեան 200, Տիկին Պիւյիւքեան Աղաւնի 50, Պ. Օհաննէս Պալանցեան 50, Տէր եւ Տիկին Պայրամեան Կարապետ Քիլիմճեանի յիշատակին 100, այրի Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան Վակրամ իր ամուսնոյն յիշատակին 180, Օր. Տէվէճեան 200:

Դաշտահանդէսի առթիւ.— Պէյրութէն այցելու մը 80, Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն 100, Օր. Լուիզ Սէրվիչէն 50, Պ.Պ. Բիէռ Սաքայեան 30, Խոսւար Աճէմեան 100, Ստեփան Հաչէրեան 300, Ազպիդեան Կարապետ 100, Ստեփան Տամլամեան 50, Ժաք Ֆրանկիւլեան 100, Բիէռ Քէօսէեան 50, Ոստանիկ Աճէմեան 50, Ռոպէր Պիւսի 10, Կապրիել Քամուն 30, Մ իրանեան Նշան (Վալանս) 50, Մ իհրան Զաքարեան 300, Տէր եւ Տիկին Արմէն Տապաղեան 200, Ժան–Բիէռ Քիպարեան 400, Ժան–Քլօտ Խաչիկեան 75 ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արաքսեայ Համազասպի Գաբրիէլեան կը փնտռէ իր հայրը՝ Համազասպ Ռուբէնի Գաբրիէլեանը, որ ծնած է 1917ին, Մարտունի շրջանի Ներքին Կէօզալտարա (ներկայիս Վարդենիկ): Կնոջ անունն է Արփենկա, տղան՝ Մերուժան, եղբայրը՝ Ցակոբ:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.— Ա. Գաբրիէլեան, Արտաշատ, Իսակովի փողոց 91 — Հայաստան:

×

Դարչօ Վասիլի Բարսեղեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Սանթրօ եւ հօրեղբայրը՝ Աբրամայիս: Եղբայրը ծնած է 1919ին, հօրեղբայրը՝ 1910ին, Նոյեմբերեանի շրջանի Կողբ գիւղը:

Փնտռողին հասցէն՝ Երեւան, 43 Մերիմեի փողոց 79, բնակարան 25:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.

A PARTIR DE SEPTEMBRE

il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են: Արձանագրուիլ Ճաշարան Դաանիկ — 200, Ռիւ Կառիպալտի:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Օգոստոսի արձանագրութիւնները կը կատարուին Տիկին Ֆրանկիւլեանի մօտ՝ 32 Ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք, հեռաձայն՝ 91–24–98:

LՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ
ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

Կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

Կը պտնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ դրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»

ԹԻՒ 2

12 էջնոց աշակերտական պարբերաթերթը որ կը բովանդակէ վարժարանի աշակերտուհիներուն մտածումներն ու ուսում – նասիրութիւնները:

Սառնալու համար դիմել
վարժարան — 1 Պուլվ. ռիւ Նոռ, Ռենսի
Հեռ. 927–01–72
կամ՝ Գրատուն Բալուեան — 9 Ռիւ տը Թռէվիզ, Փարիզ 9րդ

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Որակեալ ձեռնարկուներ ժեռզէ հագուստի համար:

Entrepreneurs qualifiés pour robes jersey.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE

CARZOU

JUIN / OCTOBRE

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կ'ըլլայ Ցուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Օթոբառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ. Օտտոյէն:

Մանրամասնութիւններ յետագային:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին, Խանասորի արշաւանքի 78րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Ց. Դ. «Արղուճեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ցուլիս 20 կիրակի օր առաւօտեան երեկոյ ժամը ճիշդ 15ին ուխտագնացութիւն յարգանքի խօսք Շաւիլի հին գերեզմանատունը, Խանասորի արշաւանքի զեկավար-ներէն ԻՇԽԱՆ ՑՈՎՍԻՓ ՍԱՂՈՒԹԵԱՆի շիրիմին:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Տեղւոյն վրայ հայկական ճոխ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿԻ նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

Անձրեւի պարագային տրամադրելի պիտի ըլլայ Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ Ռիւ Սթալինկրատ:

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասիրողներու փափաքին, որոշած է Մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը:

Հետեւաբար Մատենադարանը փակ կը մնայ Սեպտ. ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով:

Հասցէ.— Նուպարեան Մատենադարան
11, Սքուար Ալպոնի
Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
17
JEUDI
17 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — 13·346

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.346

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՉԾՆԱԾ ԹԱՂԵՑԻՆ «ԱԶԳԱՑԻՆ ՕՋԱԽ»Ը ԼՕՋԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Բ·

Փարիզի Խաղաղութեան Խորհրդաժողովին մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան նախագահ Ա. Ահարոնեան 1922 Հոկտեմբեր 18ին Մանուցագրով մը դիմած էր Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Իտալիոյ կառավարութեանց, խնդրելով որ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, իբրեւ յարմար նկատելիք որեւէ ձեւով մը, ներկայացուի արեւելեան հարցերու համար յառաջիկայ Խորհրդաժողովին: Ահարոնեան կը յիշեցնէր, որ Սեւրի դաշնագրի 88րդ յօդուածով Դաշնակից Պետութիւնները արդէն ճանչցած էին Հայաստանը իբրեւ ազատ եւ անկախ Պետութիւն:

Սեւրի դաշնագրին վաւերացուած չըլլալը, կ'ըսէր, որեւէ կերպով չի կրնար վնասել այդ ճանաչումին, որ տեղի ունեցած է աւելի առաջ: Ցեղոյ Հայաստանի անկախութեան իրաւական հանգամանքը ճշդուած է Սեւրի դաշնագրի նախաբանին մէջ, որ զայն կը դասէ Դաշնակից Պետութեանց չարքը: Վերջապէս՝ Հայաստան իբրեւ դերիչխան եւ անկախ Պետութիւն ստորագրած է ո՛չ միայն Սեւրի դաշնագիրը, այլեւ անջատ դաշնագիր մը Գլխաւոր Պետութեանց հետ՝ փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան մասին: Այդ Թուականէն ի վեր Հայաստանի մէջ պատահած քաղաքական դէպքերը բնականաբար չեն կրցած փոխել Անկախ Պետութեան իր միջազգային դիրքավիճակը:

Ինդիրը Լօզանի մէջ դումարուելիք Հաշտութեան խորհրդաժողովի մասին էր: Դաշնակից երեք Պետութիւնները Հ. Հ. Պատուիրակութեան ուղղած իրենց պատասխանին մէջ անգամ մը եւս կը հաստատէին թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը «Պետութիւն մըն էր, որուն անկախութիւնը արդէն իրաւապէս ճանչցուած էր»: Սակայն հնարաւոր չէին նկատեր դրական հետեւանք տալ Խորհրդաժողովին մասնակցելու անոր խնդրանքին: Իբրեւ պատճառ իրենց մերժումին դիտել կուտային, որ Հայաստան խորհրդային վարչաձեւ ընդունած է:

Ֆրանսայի կողմէ Ահարոնեանին կը պատասխանէր Րէյմոն Փուանքարէ 1922 Նոյեմբեր 17 Թուակիր նամակով մը, , ըսելու համար, որ 1922 Մարտին Փարիզի մէջ դումարուած Խորհրդաժողովին Դաշնակիցները խնամքով քննած էին Հայաստանի եւ առհասարակ փոքրամասնութեանց վերաբերեալ հարցերը: Անկէ ի վեր նոր դէպք մը չէ պատահած փոխելու համար տրուած որոշումները:

Փուանքարէ կ'աւելցնէր, որ եթէ Խորհրդաժողովի աշխատանքներուն ընթացքին պէտք տեսնուի որեւէ կէտի մասին Հայերու կարծիքն առնելու, հրաւէր կ'ուղղուի Փարիզի Հայ Ազգային Պատուիրակութեան, որուն կրնան մաս կազմել Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ Հայոց ներկայացուիչները:

Առանց հրաւէրի սպասելու, Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ Ազգային Պատուիրակութեան նախագահները՝ Ա. Ահարոնեան եւ Գաբրիէլ Նորատունկեան՝ Լօզան երթալով, բացումէն (Նոյ· 21) վեց օր առաջ՝ 1922 Նոյ· 15ին Հաշտութեան Խորհրդաժողովին ներկայացուցին Ցուշագիրը մը՝ պարզելով Հայութեան պահանջները: Ցիշեցնելէ ետք Հայոց տըրուած հանդիսաւոր խոստումները, Ցուշագիրը կը պարզէր, որ 700·000 Հայեր իրենց հայրենի հողէն դուրս թշուառ վիճակի մէջ կ'ապրին, 73·350 կիներ ու մանուկներ արդելափակուած են Թրքական հարէմներու մէջ: Թուրքիոյ Հայոց մնացորդացէն մեծ մաս մը զոհ գացած է Իմպիրի ազէտին, ինչպէս նաեւ Պրուսայի, Պիզայի եւ Պալըքէսիրի ջարդերուն: Վերապրողներու կեանքն ալ վտանգի տակ է: Պատերազմի ընթացքին եւ դինադադարէն ի վեր Թուրքիոյ Հայութենէն յափշտակուած գոյքերու արժէքը տասը միլիառ Ֆրանքէն աւելի է: Եկեղեցիներ, դպրոցներ եւ բարեսիրական հիմնարկութիւններ գրաւուած եւ քանդուած են:

Իբրեւ հատուցում այս ահաւոր աղէտին, Հայկ· Պատուիրակութիւնները կը ներկայացնեն չատ համեստ պահանջ մը, — Թրքահայաստանի հողերէն մէկ մասին վրայ ստեղծել Ազգային Օջախ մը: Թուրքերը կ'առարկեն, որ Հայկական Հարցը լուծած են՝ ճանչնալով Երեւանի Հանրապետութիւնը: Այս վերջինը 9000 քառ· քիլմ· մակերես հող ունի միայն եւ քնակչութեան երկու երրորդը կրնայ կերակրել, մինչ աւելի քան մէկ երրորդը կ'ապրի չնորհիւ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին եւ այլ օտար օժանդակութեանց:

Ցուշագիրը ներկայացնելէ քանի մը օր վերջ հայ պատուիրակները ունկնդրուեցան Խորհրդաժողովէն: Փոքրամասնութեանց Ենթայանձնախումբի նախագահ Մոնթանեա ժողովի օրակարգին վրայ թիւրիմացութեամբ արձանագրած ըլլալով Հայերու, Ասորի-Քաղդէացիներու եւ Ուլկարներու ունկնդրութիւնը, Թուրք պատուիրակութիւնը բուռն բողոք կը ներկայացնէ: Իսկէյթ փաշա կը գրէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ պատուիրակութեանց: Իսկ Բ. պատուիրակ Տոքթ· Կիպա Նուր պէյ անկիրթ ու յոխորտալից նամակ մը կ'ուղղէ Մոնթանեային, որմէ նախօրօք խոսք առեր է եղեր, որ Հայկ· Հարց պիտի չյարուցանէ: Բիլա Նուր կը գրէր, որ Հայերը ո՛չ իբրեւ Թրքական հպատակ, ոչ ալ իբրեւ Հայաստանի պատուիրակ պէտք է լսուին, — քանի որ Թուրքիա իր հաշիւը կարգադրած է Երեւանի հետ: Եւ լրութիւնը աւելի առաջ տանելով, կ'առաջարկէր որ Խորհրդաժողովը Հայերը լսելու պարագային նոյնքան իրաւունքով լսէ նաեւ Եգիպտոսի, Պաղեստինի, Սուրիոյ, Իրաքի, Հնդկաստանի, Թունուզի, Տրիպոլիսի, Եուկոսլաւիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ցունաստանի իսլամ փոքրամասնութիւնները եւ Իրլանտայի պատուիրակութիւնը:

Հայ, ասորի – քաղդէացի եւ պուլկար պատուիրակները Նոյեմբեր 26ին կ'ընդունէին Խորհրդաժողովը հրաւիրող եօթը մեծ Պետութեանց Պատուիրակներուն կողմէ: Գաբրիէլ Նորատունկեան եւ Ա.Ե. տիս Ահարոնեան մանրամասնօրէն կը պարզեն հայկական պահանջները, պնդելով Ազգային Օջախի ստեղծումին վրայ:

1922 Դեկտ· 30ին Ամերիկեան Պատուիրակութիւնը գործնական առաջարկ կը ներկայացնէ այդ մասին, յայտնելով Մ· Նահանգներու զանազան բարեսիրական եւ եկեղեցական հիմնարկութեանց համակրանքը Հայկ· Դատին: Ազգ· Օջախի համար յարմար կը դտնէ չէզոք գօտի մը Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ մէջտեղ: Կ'ըսէ թէ ամերիկեան Քոնկրէսն պատրաստ է քան մը միլիոն տոլար յատկացնել ստեղծուելիք Հայկական Օջախին համար:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՂ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՋՐՊԵՏԻ ՄԷՋ

— o —

ԱՓՈԼՕ – ՍՈՑՈՒԶ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ՝ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

«Ափոլօ» – «Սոյուզ» այերանաւերու համբոյրդուպիւնը յաջողութեամբ կը շրջունակուէր Ցորեքշաբթի օր եւ արդէն լաւատեսութեամբ կը խօսուէր երկու այերանաւերու հանդիպումին մասին Հինգշաբթի կէսօրէ ետք, Գերմանիոյ վերեւ 225 քիլոմեթր բարձրութեան վրայ:

Երեքշաբթի Փարիզի ժամով 13·20ին էր, որ Բայկոնուրէն յաջողութեամբ կ'արձակուէր «Սոյուզ»ը, ուր տեղ գրաւած էին խորհրդային երկու աստղանաւորդներ՝ Ալեկսէյ Լէոնով 40 տարեկան եւ Վալերի Կուբասով նոյնպէս 40 տարեկան: Արձակումէն երեք ժամ ետքը երկու աստղանաւորդները իրենց առաջին արտերկրային ճաշը կ'ընէին:

«Սոյուզ»ի արձակումէն եօթուկէս ժամ ետք, Քափ Քանավերալէն կ'արձակուէր «Ափոլօ»ն, ուր տեղ գտած էին ամերիկացի երեք աստղանաւորդներ՝ Թոմաս Սթաֆորտ 44 տարեկան, Վանս Պրանտ 44 եւ Տոնըլտ Սլէյթըն 51 տարեկան: Գիշերուան ժամը 22ին ամերիկեան այերանաւն ալ իր կարգին իր ծիրին մէջ կը մտնէր:

Միլիոնաւորներ դիտեցին «Սոյուզ»ի արձակումը. արդարեւ, առաջին անգամ էր, որ Խորհ· Միութիւնը հեռատեսիլով ցոյց կուտար իր այերանաւերէն մէկուն արձակումը:

Նախագահ Ֆորտ եւ Լ· Բրեժնեւ շնորհաւորեցին երկու այերանաւերու անձնակազմերը՝ յաջող արձակումներուն առթիւ: ο

Քանի մը տողով

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Արտաքին նախարարը Ֆահմի յայտարարեց թէ իր երկիրը չընդունիր ՄԱԿի կապոյտ զգակաւորներու պաշտօնին վերանորոգումը, Սինայի մէջ: Ասոնց պայմանաժամը կը լրանայ Ցուլիս 24ին: Այս որոշումը մտահոգութիւն կը պատճառէ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կացութիւնը բաւական ծանր է: Ընկերվարականներէն ետք, կառավարութենէն քաշուեցան նաեւ կեդրոնի անդամները (Ժողովրդական Դեմոկրատ կուսակցութիւն): Առջի օր ալ հազարաւոր կաթողիկէները ցոյց ըրած էին Ավեյրօ, բողոքելու համար ձայնասփիւռի կայանին գրաւման դէմ: Միւս կողմէ Անկոլայի քաղաքացիական կռիւները ալ աւելի ծանրակշիռ բնոյթ առած են եւ չեն դիւրացներ Փորթուկալի վարչակարգի մը կիրարկումը:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ խոսք առնելով աւելի քան 150 հազար հոգիի առջեւ, իրեն դէմ եղած պետական հարուածին առջին տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց.— «Ռանձին թէ ուրիշներու հետ, պիտի չդունակենք կռուիլ վերադնելու համար մեր անկախութիւնը եւ հողային ամբողջականութիւնը»: Հակառակ ապահովութեան խիստ միջոցներուն, ռումբ մը պայթած է Սամսոնի կնոջ ունեցած խանութին դիմաց: Սամսոն անցեալ տարի, կարճ ժամանակ մը պետական հարուածին հեղինակներուն նշանակած նախագահն էր:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետը յայտարարեց, թէ Մ· Նահանգները համաձայնած են բանակցիլ Անգարայի հետ, Թուրքիոյ ամերիկեան կայաններու ապագայ դրության վիճակին մասին:

ՈՒԿԱՆՏԱՑԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ նախագահ Իտի Ամին մտադիր է տիճանի բարձրացած է:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

— o —

Կիրակի օր, Պելֆոնթէյնի օդափոխութեան կայանին մէջ, ուր բարձրացած է արդէն արդիական դեղեցիկ նոր չէնք մը եւս, աւելի քան 500 հոգի, ծնողք թէ համակիր, խանդավառ օր մը անցուցին:

Հաւաքոյթի ընթացքին, 60 հաղար ֆրանք գոյացաւ, նոր չէնքի ի նպաստ: Մանրամասնութիւնները՝ առանձին թղթակցութեամբ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս)

ԵՐԿՐԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ՈՐՈՆՈՒՄՆԵՐԸ

Համամիութենական 13 չատ կարեւոր խնդիրներու մշակումին կը մասնակցի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի երկրաբանական գիտութիւններու հիմնարկութիւնը: Այդ խնդիրները կ'ընդգրկեն բազմաթիւ նիւթեր՝ բրածոյ կենդանիներու ուսումնասիրութենէն մինչեւ օգտակար հանածոներու մասնագիտական քարտէսներու պատրաստութիւնը:

Այս աշխատանքներուն առընթեր իրենց առաջնակարգ հարց կ'ուսումնասիրէ Հանրապետութեան երկրաբանական կառոյցը: Օգտակար հանածոներու տեղաբաշխման օրինաչափութիւնները պարզաբանելու համար երկրաբանները հանքային շրջաններու մէջ կարեւոր գործ կը կատարեն: Այդ շրջաններն են Ղափան, Քաջարան, Ալավերդի, Վարդենիս եւ այլ վայրեր:

Վերջին չորս տարիներուն հիմնարկութեան տարբեր բաժիններուն մէջ մշակուած են տնտեսութեան համար կարեւորութիւն ներկայացնող 47 նիւթեր, որոնց մէկ մասը արդէն իսկ գործադրութեան դրուած է տնտեսութեան մէջ:

Հիմնարկութեան մեծաղի հանածոներու բաժինը երկրաբանական եւ երկրաքիմիական հետախուզական աշխատանքներ կատարած է Հանրապետութեան հանածոներով հարուստ կարգ մը վայրերու մէջ:

×

Ա. ՄԻԿՈՑԵԱՆ՝ ՄՈԼԴԱՒԻՈՑ ԱԽՈՑԵԱՆ

Թեթեւ աթլեթիկի մրցումները տեղի ունեցան Մոլդավիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Աչոտ Միկոյեան 3000 մեթր արգելավազքին մէջ Մոլդավիոյ ախոյեան դարձաւ. մրցանիշն է՝ 8 վայրկեան 31,2 երկվայրկեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓԵՐԱԿՈՒՅՏ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԸ ՊԵՏՔԱՅՆՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՂԱԿՈՒՍ ԻՐԵՆՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԱՍԻՆ

ՂՎԻՆՑԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻ ՀՎ ՀՅՈՒՍԻՍ

Երբ ես 1901ին ամառ Լոռեում, Գիլիարի մոտակայքում ապրելու էի ու մեր տնօրէնն էր նախկին ուսուցիչ Մ. Ղ. Տարոնեանը, որ շատ սեր ունէր դէպի ինձ։ Ապրում էինք մի մեծ տանում, որի մի մասը վարձով տրուած էր ուրիշ ընտանիքի։ Ես ապրում էի վերի յարկում, որտեղ կար երկու սենեակ։ Մի սենեակում ես էի, միւսում՝ Տարոնեանի ընտանիքը։ Ես ունէի մի մեծ սեղան, որի վրայ միշտ գրքեր ու տետրակներ էին լինում։ Ես ուսուցչական պատրաստութիւն էի ստանում։ Ինձ հետ միասին Տարոնեանի ընտանիքի անդամներից էլ մի քանիսը պատրաստութիւն էին ստանում։ Ես ինձ համար ամէն օր ինչ-որ բան էի կարդում, գրում, թարգմանում։ Ինձ համար ամէն ինչ հետաքրքրական էր։ Ես ուզում էի ամէն ինչ իմանալ, ամէն ինչ կարդալ։ Ես ինձ համարում էի ապագայ ուսուցիչ, ուզում էի ուսուցչական պատրաստութիւն ստանալ, որ կարողանամ ուսուցչութիւն անել։ Ես ուզում էի ուսուցչական պատրաստութիւն ստանալ, որ կարողանամ ուսուցչութիւն անել։ Ես ուզում էի ուսուցչական պատրաստութիւն ստանալ, որ կարողանամ ուսուցչութիւն անել։

Ես ուզում էի ուսուցչական պատրաստութիւն ստանալ, որ կարողանամ ուսուցչութիւն անել։

պէ ցուցահանդէսները· Հանդիպումները ձայն – պատկերասփիւռէն· Թրքական պետականատունը կը բողոքէ Գաւուքի եւ լոյթներուն դէմ, ուր ան կը չեչտէ միշտ թուրք կոտորածներէն ճողոպրած ըլլալը ...բայց Գաւուք մատով մ'իսկ չի դիպչիր որ թռուցիկներէն վերցուին այդ տողերը· կ'ելլէ յաղթական· նոյնիսկ առիթ կ'առնէ իր ցուցահանդէսներէն մանրամասնութիւններ տալու հայկական կոտորածներու մասին, եւ լրնծի դարձած կը հարցնէ սրտնեղած թէ ինչո՞ւ ուրիշ երեւելի հայ արուեստագէտներ դիտումնաւոր կը խուսափին այս հարցերէն... եւ հայկական հպարտութեամբ կ'աւելցնէ, թէ ի'նչպէս իր երեք զաւակներն ալ մաքուր հայերէն կը խօսին եւ իսկական Հայու կը նմանին· յաջողած մարդու մը ժպիտն ու խաղութիւնը կայ հոգիին մէջ, որ դէմքէն կ'արտացոլայ· այնքան պարզ ու բնական կը գտնէ այս բոլորը, որքան պարզ ու բնական է ինք՝ Գաւուքը:

Գաւուք քանի մը վայրկեանի համար ներողամտութիւնս կը խնդրէ ու կ'առանձնանայ քովնտի սենեակ մը, ուր ֆրանսական Բոտաքի ընդհանուր տնօրէնը լուսանկարիչի մը հետ ժամանած՝ իրեն կը սպասեն տեսակցութիւն մը ունենալու: Քոտաք հպարտ է որ իր ստեղծած գունաւոր դիմաարուեստը գեղարուեստի կը վերածուի Թորոնթոյի կեդրոնը Հայու մը սթիւտիոյին մէջ: Մինչ այդ Տիկին Լուսի Գաւուքեանի առաջնորդութեամբ կ'այցելեմ ցուցահանդէսը: Ան պատմականը կ'ընէ իւրաքանչիւր նկարին, թէ ինչպէս օրինակի համար Տը Կօլը տախտակած եղած են նկարել մէյ մէկ երեք վայրկեանէն կամ թէ ինչպէս ամերիկացի Հիւպէրթ Հըմֆրէյ քառորդ ժամուան համար մէյ մը եկած ու երեք ժամ մնացած է հաճոյքով: «Իւրաքանչիւր լուսանկար իր պատմութիւնն ունի», կ'աւելցնէ Տիկին Լիւսի — անժպիտ կոսիպինը ժպտեցնելու համար ստիպուեցայ իրեն պատմել, որ իր մօրը գերեզմանը այցելած եմ Մոսկուայի մէջ Քանատայի խորհրդային դեսպան Ցարութիւնեանի առաջնորդութեամբ: Ու ինք կը չարունակէ պատմել, պատմել, բայց ես տարուած եմ իւրաքանչիւր դիմանկարին խորութիւնը չափելու: Ներկայացուցած անձը այլեւս ոչինչ կ'ըսէ ինծի: Գունաւոր լուսանկարներ չեն ասոնք այլ լուսանկարչական «թապլօներ»· իր սիրած արուեստագէտը Ռամպրանտ՝ ներկայ է անոնց մէջ իր տաք գոյներով եւ լոյսի-ստուերի խաղերու ուժգնութեամբ· Թիւ 6, 12, 13, 32, 38 մասնաւորապէս ուշադրութիւնս կը գրաւեն· անոնց մէջ դիմանկարը իր իմաստն ու ուժգնութիւնը ստացած է, չնորհիւ նկարչական խորքի մը որ այնքան ներդաշնակօրէն ձուլուած է դէմքին, տալով անոր իր բոլոր արտայայտութիւնը: Թիւ 35ը արդիական «ժոքոնտա» մըն է, ուր ժպիտը զեփիւռի նման անուշ կը շոյէ օրիորդին դէմքը: Ու մէկ-մէկ 62 դէմքերն ալ կ'անցնին աչքիս առջեւէն իւրաքանչիւրը իր անձնականութեամբ, գինքը յատկանշող դիծերով եւ մանաւանդ անակնկալի եկած քնականութեամբ: Գաւուք արդէն չարաճճիութեամբ միշտ կը չեչտէ թէ իր յաճախորդները երբեք չեն իմանար թէ խօսակցութեան ո՛ր պահուն նկարած է իրենք, ճիշդ այնպէս, ինչպէս մենք չէինք իմացած թէ Աստուած իր ստեղծագործութեան ո՛ր մէկ րոպէին նկարած է Աբրին Գաւուքեանի ազնիւ, համեստ ու արուեստագէտ հոգին:

Հ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՃԻԿԵԱՆ

Centre Culturel Canadien
5, Rue de Constantine, 75007 Paris
12 Juin - 28 September

ՉՐԱՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Հայաստանի մեծ մասին բնակլիմայական պայմանները այնպէս են, որ պէտք է անպայման ոռոգել հողերը, այլապէս դիւղատնտեսութեան բերքը կը ցամքի: Ոռոգումը հնարաւորութիւն կուտայ ապահովելու կայուն եւ մեծ քանակութեամբ բերք մը, իսկ որոշ շրջաններու մէջ ալ նոյնիսկ փոխելու դիւղատնտեսութեան արտադրութեան ուղղութիւնը՝ դարձնելով զայն աւելի չահութաբեր: Այսպէս, օրինակ, եթէ 15–20 տարի առաջ Հանրապետութեան նախալեռնային գօտիներու մէջ՝ Աշտարակ, Աբովեան, Եղեգնաձոր, Թալին դիւղատնտեսութիւնը կը սահմանափակուէր հիմնականին մէջ անասնապահութեամբ եւ հացահատիկի արտադրութեամբ, ապա այժմ չնորհիւ ոռոգելի հողատարածութիւններուն այդ շրջանները դարձած են խաղողագործութեան եւ պտղաբուծութեան մեծ կեդրոններ: Արզնի – Շամլրամի, Թալինի, Աբովեանի ոռոգման ցանցերը, Գեղաւի – Աղաւնաձորի, Կապսի, Գիւլլիբուլաղի, Նոյեմբերեանի, Այրում – Ձոճկանի, Շնողի, Սիսիանի եւ այլ վայրերու Ջրհան կայանները, Ապարանի, Մանթաշի, Սառնաղբիւրի, Վարդաքարի, Սասնաչէնի եւ այլ վայրերու Ջրամբարները կարելիութիւն տուին ոռոգելու տասնեակ հազարաւոր հեկտար ամայի, քարքարոտ տարածութիւններ: Ներկայիս Հանրապետութեան հատաքական եւ պետական տնտեսութիւնները այդ հողերէն կը ստանան խաղողի, պտուղներու, բանջարեղէնի եւ կերի, չաքարի ճակնդեղի, ծխախոտի բարձր եւ կայուն բերք:

Ոռոգելի հողերու տարածութիւնը ներկայիս արդէն 270·000 հեկտարի կը հասնի: Լայն ծաւալի աշխատանքներ կատարուեցան նաեւ արօտավայրերը ջրիարբի դարձնելու համար· ասոնց մակերեսը մօտ 290·000 հեկտար է: Ջրարբիացած են Արագած լերան, Բազումի, Գեղամայ, Վարդենիսի, Մուրղուղի, Բարգուշատի, Զանգեզուրի լեռնաշղթաներու ստորոտները գտնուող արօտավայրերուն հիմնական տարածութիւնները:

Չեռնարկուած աշխատանքներուն չնորհիւ իսպառ անհետացած են ճահիճները: Աշխատանք կը տարուի, որպէսզի մշակելի դառնան Արարատեան դաշտի դեր – խոնաւ եւ աղակալած տարածութիւնները: Ցառաջիկային մշակելի կը դառնան 25·000 հեկտար հողեր:

Հայաստանի Ջրատնտեսական աշխատանքները մեծ թափ ստացան նախորդ՝ 8րդ հնգամեակի սկիզբէն: Այդ հնգամեակի տարիներուն ոռոգելի դարձան 32 հազար հեկտար նոր հողեր, Ջրիարբացան 132·000 հեկտար արօտավայրեր: Ասոնց առընթեր 21·000 հեկտար ոռոգելի հողեր հարթեցուեցան: Շահագործման յանձնուեցան Ապարանի, Մանթաշի, Վարդաքարի Ջրամբարները, Մխչեանի, Արեւշատի, Նոյեմբերեանի, Գեղաւի – Աղաւնաձորի Ջրհան կայանները: Սկսաւ Ախուրեանի Աջափնեայ, Որոտանի, Քասախի, Թալինի երկրորդ հատուածի ոռոգման ցանցերուն, Կառնուտի, Մարմարիկի, Սառնաղբիւրի, Շէնիկի Ջրամբարներուն, Խնձորուտի, Երնջատափի, Թումանեանի, Այգեձորի, Վարդենիսի, Մեղրաձորի, Կամոյի, Ազատեկի, Վեր – Նաչէնի, Բնունիսի եւ այլ վայրերու Ջրհան կայաններու չինարարութիւնը: Ասոնց մէկ կարեւոր մասը արդէն կը բանի:

Ապարանի Ջրամբարը, Մխչեանի եւ Արեւշատի Ջրհան կայանները կարելիութիւն տեղծեցին Սեւանէն ոռոգումի համար հոսող Ջուրին քանակը տարեկան միջին հաշուով պակսեցնել 210 միլիոն խորանարդ մեթր: Եւ ի դուր չէ, որ Մխչեանի Ջրհան կայանին կամարին վրայ գրուած է· «Որ թեթեւանայ հոգսը Սեւանի»:

Այդ տարիներուն մեծ ծաւալի աշխատանքներ կատարուեցան նաեւ հինէն ի վեր գործող Արտաշատի, Ներքին Հրազդանի, Հոկտեմբերեանի, Սպանդարեանի Ջրանցքները ծեփելու եւ վերանորոգելու համար: Ծեփուեցաւ 390 քիլոմեթր Ջրանցք: Արագածի մէջ կառուցուեցաւ պատրաստ պատեր, սիւներ չինող կրաղիւսի գործատունը, որուն տարեկան արտադրութեան տարողութիւնը 40·000 խորանարդ մեթր է: Այս եւ Աբովեանի նմանօրինակ գործատունը ամէն տարի 70·000 խորանարդ մեթրէն աւելի գանազան տեսակի կառոյցներ կը մատակարարեն Ջրաչինարարներուն:

Մինչեւ 1975ի վերջ Հայաստանի ոռոգելի տարածութիւններուն վրայ պիտի աւելնան 50·000 հեկտար նոր հողեր, Ջրարբիացուած արօտավայրերուն վրայ պիտի աւելնան 130·000 հեկտար նոր տարածութիւն, իսկ հարթուած հողերն ալ պիտի աւելնան 20·000 հեկտար:

Ցառաջ կը տարուին չարք մը Ջրամբարներու եւ ոռոգման ցանցերու չինութեան աշխատանքները: Ասոնցմէ Տաուշի Ջրամբարին մէջ պիտի կուտակուի հինգ միլիոն խորանարդ մեթր Ջուր, որ պիտի ոռոգէ 1200 հեկտար այգիներ: Երրորդ տարին է, որ Ազատ գետի կիրճին մէջ, Լանջազատ գիւղին մօտ չինութեան վրայ է Ջրամբար մը, որ պիտի դրաւէ 300 հեկտար տարածութիւն եւ պիտի ունենայ 70 միլիոն խորանարդ մեթրէն աւելի Ջուր: Գետին ափերը մխացնող պատուարը պիտի ունենայ 630 մեթր երկարութիւն, 76 մեթր բարձրութիւն: Ասիկա ամէնէն մեծն է Անդրկովկասի մէջ· շահագործման պիտի յանձնուի 1976ի սկիզբը:

Քասախի ոռոգման ցանցին հաստատումով այդ գետին Ջուրերը Աշտարակի ծառաչ հողերը պիտի Ջրեն: Իսկ ասոնք քիչ չեն՝ մօտ 5·700 հեկտար, որոնք կրնան այգիներու եւ պտղաստաններու վերածուիլ: Որոտանի Ջուրերը պիտի բարձրանան Սիւնեաց լեռները, պիտի անցնին 20 քիլոմեթրնոց փապուղիներու եւ նոյնքան մըն ալ Ջրանցքներու մէջէն, որպէսզի այգեստաններու վերածեն Գորիսի շրջանի 5500 հեկտար հողեր:

Ջնհալը եւ անձրեւները այլեւս աղետարեր չեն:

Ձորերու եւ կիրճերու մէջ կառուցուելու վրայ են պեթոնակուռ պատնէշներ, որոնք կը փակեն գետերու եւ գետակներու հունները: Ասոնց մէջ տարեկան կը կուտակուի 850 միլիոն խորանարդ մեթր Ջուր:

Հանրապետութեան տարբեր վայրերու մէջ, ինչպէս Շիրակի հարթավայր, Արարատեան դաշտ, Սեւանի աւազան, ստորերկրեայ Ջուրերու բաւական հարուստ պաշարներ կան: Ասոնց քանակը ճշդուած է եւ արտէզեան Ջրհորներու եւ շատրը ուաններու միջոցով աստիճանաբար օգտագործուելու վրայ են խմելու, ոռոգելու եւ տնտեսութեան այլ պէտքերու համար: Հանքային նոր աղբիւրներ գտնուեցան Արտաշատի, Հրազդանի, Արարատի շրջանները:

Ջուրը անփոխարինելի հարստութիւն մըն է, եւ եթէ անոր պաշարները արդիւնաւէտ ձեւով չօգտագործուին, անոնք երթալով կը նուազին եւ յաջորդ սերունդները աղքատ ժառանգութիւն ձեռք կը ձգեն: Որպէսզի ասիկա տեղի չունենայ, Հայաստանի դիտնականները, դիտական հիմնարկութիւնները կ'ուսումնասիրեն Ջուրի հետ կապուած բազմաթիւ հարցեր:

Խ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (161)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի

ՈՐԴԻՆ

ԺԱ.

ՏԱՆՋԱՆՔԻ ՍԵՆԵԱԿԸ

Սան Բիէթրօ Մրուաթ սպայի մը համազգեստը հագած էր, այսինքն մինչեւ ճակատը իջնող մուշտակէ գդակ, ոսկեհուռ թուխ աստիլ բաճկոնակ, մօխրագոյն անդրավարտիք, երկար կօշիկներ եւ մէջքը թուր· ասոնց ամէնուն վրայէն ալ երկար ծալքերով վերարկու մը:

Թատերական էր ասիկա եւ դիւրին էր դուշակել թէ կոմսը ուրկէ էր որ կրնար ասանկ փայլուն հագուստներով երեւալ: Ամէն աւազակ քիչ շատ դերասան է:

— Հեռացէք, ըսաւ պահակներուն, բանտարկեալին հետ խօսելիք ունիմ:

Երեք պահակները եռեւ դարձան եւ դուրս ելան:

Նախկին հազարապետը տեղը նստած եւ չափէն աւելի անհանգստութեամբ կը դիտէր Սան Բիէթրօն: Սակայն պահակներուն հեռանալը քիչ մը սփոփեց զինքը: Գէթ առայժմ խօսակցութիւն կար միայն:

Սան Բիէթրօ թեւերը ծալեց եւ Պարթոլոմէոյի առջեւ կանգնեցաւ անանկ դիրքով մը, որ կրնար պատիւ բերել պատուոյի առաջին դերասանի մը:

— Անշուշտ հասկցար թէ, ըսաւ իր չորս ու բիրտ ձայնով, իմ ձեռքս ես եւ ինձմէ ոչ դթութիւն կրնաս ակնկալել եւ ոչ արդահատութիւն:

— Հը՛մ, պատասխանեց Պարթոլոմէօ պարզապէս, որ սիրտ առնելու համար կը հազար:

— Նախ սա գիտցիր թէ ստելը անօգուտ է, գիտեմ որ գիս կը մատնէիր:

— Ե՛ւ... Տէր ողորմեա, թոթովեց հազարապետը:

— Կը կրկնեմ թէ ուրանալը անօգուտ է, քեզի հետ ապրող ճիւաղը ամէն բան խոստովանեցաւ ինծի:

Ճիւա՛ղ, Քարլոթթան ճիւա՛ղ... ո – րովհետեւ Սան Բիէթրօ անշուշտ անոր համար կ'ըսէր: Այս հարուածը չատ ծանր եւ հետեւաբար անյաղթ եղաւ, Պարթոլոմէոյի ամբողջ արիւնը այտերը եկաւ:

— Սո՛ւտ է, գոչեց կատաղութեամբ:

Ակէ զատ, յարեց արագ արագ — կարծես թէ լեզուն, որ մինչեւ այն ատեն չղթայուած էր, յանկարծ բացուեցաւ — ակէ զատ կը զարմանամ թէ ի՛նչպէս կը համարձակիս ուրիշները նախատել, դուն որ սրիկային մեծն ես:

Սան Բիէթրօ այս մականիը լսելուն պէս՝ կատաղութենէն ոռնաց եւ կռնակը վեր առաւ: Բայց Պարթոլոմէօ ոգեւ ելեր էր եւ թերեւս պատրաստ էր դիմադրելու: Միւսը մէկէն ի մէկ հանդարտելով սկսաւ խնդալ:

— Ա՞հ, այսպէս է, ապո՛ւշ: Իմ ձեռքս ես եւ դիս կը նախատե՞ս: Օ՛ն, օ՛ն, քու խօսքերդ կոկորդդ կը մխեմ ես: Հիմա դիս մտիկ ըրէ, արդէն չատոնց ի վեր քենէ կը կասկածէի: Կրնայիր ինձ ծառայել եւ այսպէսով հարստանալ: Բայց դուն վտանգաւոր խաղ մը խաղալը նախամեծար համարեցիր: Խաղդ կորնցուցիր, եւ գիտցիր որ փոխարէնը վճարել պիտի տամ քեզի:

Պարթոլոմէօ նորէն ստած էր: Իր վրայ տեսակ մը կերպարանափոխութիւն տեղի կ'ունենար: Երկիւղը սոսկալի բարկութեան, կատաղի տեղութեան կը փոխուէր: Միանգամայն բնազդումը կ'ըսէր իրեն թէ պէտք էր խոհեմ ըլլալ:

Ան անդամ չպատասխանեց:

— Երկար տեւնէ ի վեր դուն ինծի դէմ ես, եւ հակառակ տուած խոստումիդ, օրինաւոր իշխանութեան կործանումը ուզողներուն մեղսակիցն ու միջնորդն ես:

Պարթոլոմէոյի վրայ երկու անձնաւորութիւն կար, մէկը՝ Քազիմոյին հպարտապետը եւ միւսը Իտալացին: Վերջինիս լիի մուսլինը չատ բան կրնար կուլ տալ: Բայց Իտալացիին մարտողութիւնը զըժուար էր:

— Օրինաւո՛ր, մռլտաց:

— Այո, օրինաւոր, գոչեց Սան Բիէթրօ: Մինչ կը կարծե՞ս որ քու ծպզրելի երկիրդ — մեռելներու երկիրը — կրնայ մեր գինուորներուն դիմադրել...

Երբ խօսակցութիւնը քաղաքականութեան վրայ ըլլար եւ գաւազանի հարուածները խնդրին մէջ գործ չունենային, Պարթոլոմէօ իր ամբողջ պաղարիւնութիւնը կը գտնէր:

— Պարոն Պենեւեթթօ, ըսաւ, չեմ կարծեր որ ինձ պատմութեան դաս մը տալու դիտաւորութիւն ունենաք: Ես եմ ինչ որ եմ... դուք ալ էք ինչ որ էք: Ըսիք թէ Իտալացի չէք: Ուրեմն, եթէ կը հաճիք ուրիշ բանի վրայ խօսինք...

— Կը հեգնե՞ս... աւազակ...

— Ես ամէնուն հեգնութեան կը համբերեմ... բացի ձենէ... մարդասպան:

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ.

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի Տիւրիցա Մեծատուրեանի եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընտանեկան պարագաներուն, ու փոխան ծաղկեպսակի 50 ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին:

(Տառնալ «Ծառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Շամոնի «Հայ Տուն»ի հոդաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.— Տիկին Եղիսաբէթ Քիւրտճեան–Նալպանտեանի մահուան առթիւ Բօշայեան, Քիւլիւրեան, Մուսեկեան, Անեմեան եւ Սարգիսեան ընտանիքները՝ 20ական ֆր.: Տիկին Հանչեռլիի մահուան առթիւ Ժ. Քէչիչեան (Վիէն) 100, Մինաս Ճապուրեան (Սէն Շամոն) 200, Աստուր Ժապուրեան (Սէն Շամոն) 150, Հանչեռլի ընտանիք 500, Լութֆիկ Պօյաճեան 100, մի ոմն 30, «Ծառաջ»ին 20, Մինաս Ճապուրեանի կողմէ: Զարեհ Ազնաւուր–եանի մահուան առթիւ՝ Տիկին Քարա–ճեան 20, Տիկին Աղբիտ Ազնաւուրեան 100, Գապաքճեան ընտանիք 100, Պր. Քիւրքէտէն (Կրընոպլը) 100, Ալիքեան ընտանիք 100, Անթուան Աֆինէր 20, Փէրէ ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Ազնաւուրեան 150, Թումայեան ընտանիք 100, Տիկին Ովաննա Տօնապետեան (Փարիզ) 50, Բօշայեան ընտանիք 100, այրի Տիկին Թոփոզեան 50 ֆր.:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ

ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մտահոգիչ երեւոյթներէ առնուած

կը գտնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը վալապրի անտառը:

Օթոքառները կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ. Օտտոյէն:

Մանրամասնութիւններ յետագային:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին, Խանասորի արշաւանքի 78րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ (դերեզմանատան մօտ), նախաճեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Յ. Դ. «Արշալոյս» խումբի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Յուլիս 20 կիրակի օր առաւօտէն երեկոյ ժամը ճիշդ 15ին ուխտագնացութիւն եւ յարդանքի խօսք Շաւիլի հին դերեզմանատունը, Խանասորի արշաւանքի ղեկավարներէն ԻՇԽԱՆ ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ հիւրմին:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Օրուան բանախօս՝
ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Տեղւոյն վրայ հայկական ճոխ զեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿԻ նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ դիրամատչէլի դիներով:

Անձրեւի պարագային տրամադրելի պիտի ըլլայ Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ Ռիւ Սթալինկրատ:

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)

Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Որակեալ ձեռնարկուներ ժեռղէ հագուստի համար:

Entrepreneurs qualifiés pour robes jersey.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC

AÉROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2800

DEPART :
1er Août
15 Août
5 Septembre
19 Septembre

RETOUR :
14 Août
28 Août
18 Septembre
2 Octobre

F 2500

Départ : 3 Octobre
7 Novembre
26 Décembre

Retour : 16 Octobre
20 Novembre
8 Janvier 76

Ces prix comprennent :

— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12

Lic. 97

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— «Քրիստափոր» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր Յուլիս 19ին, երեկոյեան ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կը տեղեկացնէ թէ Յուլիս 19ի ընդհ. ժողովը յետաձգուած է:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Ծախու են, Պօմոնի մէջ (Մարսէյլ)

1) *Ցարկաբաժին մը (էֆ 3) հիւրասրահ երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, պէտքարան եւ պատշգամ:*

Գին 90.000 ՖՐ.

2) *Պարսկական լաւագոյն տեսակէ գորգ մը 350×250:*

Հեռաձայնել՝
93–16–03 Մարսէյլ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական ժողովը կը հրաւիրէ Մ ի ու թ ե ա ն բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 62րդ Ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, Հոկտեմբեր 18, 1975, առաւօտեան ժամը 10ին, Առաջնորդարանի Կիւլպէնկեան Մշակութային Կեդրոնի Գալուստեան սրահին մէջ, 630 Սեքընա Էվընիւ, Նոր Եորք, Ն. Ե., ԱՄՆ:

Ներկայս 62րդ Ընդհ. ժողովին համար որուած միակ հրաւիրագիրն է:Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ Սեպտեմբեր 23, 1975, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհանուր անօրէնին, կամ զանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y. 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ.—

1· Ներկայացում եւ վաւերացում 1974 տարեշրջանի ընդհ. տեղեկագրի:

2· Ներկայացում եւ վաւերացում 1974 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան:

3· Մասնակի ընտրութիւն կեդրոնական Վարչական ժողովի:

4· Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5· Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6· Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց կեդր. Վարչ. Ժողովի

Ատենապետ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ր. Փ. ԿՐԵԿԸՐԻ

Մայիս 6, 1975
Նիւ Եորք, Ն. Ե.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

APPEL URGENT

A nos compatriotes commerçants, artisans, industriels et même aux particuliers :

Notre association sollicitée par de nombreux demandeurs d'emplois, lance un appel pour faire face à cette situaton d'urgence.

Adressez vos offres, directement à notre siège social : A.A.A.S., 77 Rue Lafayette Paris (9e), Tél. : 878-02-99.

Notre service entièrement bénévole, vous mettra en contact avec les intéressés.

×

ԿՈՉ

Ազգային Ճիւղերու եւ Առեւտրական Հաստատութեանց Տնօրէններու

Վերջերս, Աղբատախնամի դրասենեակը ունեցաւ, բազմաթիւ դիմումներ, պահպան երկիրներէ Ֆրանսա գաղթող հարբենակիցներու կողմէ, դրամական աջակցութիւն եւ օթապահիկին ապահովող գրաղում մը հայթայթելու համար:

Սոյն գաղթողներէն ոմանք կ'ապրին պանդոկներու մէջ սուղ գինով:

Աղբատախնամի Օգնութեան Յանձնախումբը կոչ կ'ընէ մեր հայրենակիցներուն ու առեւտրական հաստատութեանց տնօրէններուն, որ նկատի ունենան վերոյիշեալներու պարագան եւ տրամադրեն իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը դիմելով Աղբատախնամի գրասենեակը վերոյիշեալ հասցէով:

Կանխաւ կը յայտնենք մեր սրտագին շնորհակալիքը:

(ԿՆԻԳ)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ԼԻՈՆ

Օգոստոսի համար օդափոխութեան կայանի արձանագրութիւնները բաց են: Արձանագրուիլ ճաշարան Գառնիկ.— 200, Ռիւ Կառիպալտի:

×

ՄԱՐՍԷԼ

Օգոստոսի արձանագրութիւնները կը կատարուին Տիկին Ֆրանկիւլեանի մօտ՝ 32 Ռիւ տը լա Ռեփիւպլիք, հեռաձայն՝ 91–24–98:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎիԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ մարզական չարժումներու 30ամեակին առթիւ, մարզադաշտ վրէժ Պէրպատեան:

Կիրակի Յուլիս 20, առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ:

Հայկական մթնոլորտ, առատ կերուխում, խորոված, եւայլն:

Ընկերակցութեամբ Սայաթ-Նովա Լիոնի հայկ. նուագախումբին:

Ժամը 4ին բաժակի մրցում ի յիշատակ անդաթձ հանգուցեալներ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրներու Ժան Մարգարեանի, Կիւլպէնկ Զարդարեանի: Կը մրցին երկու հայկական Հ. Մ. Ը. Մ.ական խումբերը հանգուցեալներու անունով:

Անձրեւի պարագային հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ պարահանդէսի վերջ սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en auto car, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
18
VENDREDI
18 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·347

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.347

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՉԾՆԱԾ ԹԱՂԵՑԻՆ «ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՋԱԽ»Ը ԼՕԶԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Գ.

1923 Յունուար 6ի նիստին Մոնթանեա կը կարդար իր Տեղեկագիրը, որ կը ջատագովէր Ազգ· Օջախի ստեղծումը Թըրքական հողի վրայ: Անգլիոյ ներկայացուցիչ Սըր Հորէյս Ռըմպոլտ կը պաշպանի նոյն տեսակէտը: Այն պահուն, երբ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ ալ Լաքրուա կը պատրաստուէր խօսք առնելու, յանկարծ տեղէն կը ցատքէ Թուրքիոյ Բ. պատուիրակ Տր· Րիզա Նուր, որ չարունակ կը խանգարէր Մոնթանեան եւ Ռըմպոլտը, ու կը սկսի ափեղափեղ խօսիլ, առանց խօսք առնելու նախադահէն:

Տր· Րիզա Նուր իր Յուշերուն մէջ յորդանքով կը նկարագրէ այս տեսարանը եւ ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ հերոս, որ նման ելոյթ մը ունեցեր է ի բացակայութեան Իսմէթ փաշայի: Իր այս ընթացքը վճռական դեր կատարեր է՝ վերջնապէս ջուրը ձգելու համար Հայ Ազգային Օջախի ծրագիրը: (Տր· Րիզա Նուր, Հայաթ վէ Հաթըրաթըմ (Կեանքս եւ Յուշերս), Իսթանպուլ, 1968, Գ· հատոր, էջ 1062–1071):

Խօսքը տանք «հերոս»ին.— «Համա – ձայնական Պետութիւնները Հայերը քաղաքական գործիք են դարձուցեր իրենց եւ կրակի մէջ նետած: Իրենց Պետութեան դէմ ապստամբեցուցեր են: Հետեւանքն է եղած անոնց պատժուիլը: Պատիժին հետ համաձայնակ հիւանդութեանց, անօթութեան եւ տարագրութեան հետեւանքով կոտորուած են: Այս բոլորին պատասխանատուիլը ո՛չ թէ մեզի, այլ համաձայնական Պետութեանց կը պատկանի: Թէ Հայերուն վարձատրուիլն պէտք է ապ, դո՛ւք տուէք: Ուրիչին ապրանքով կարելի չէ բարեկամ չահիլ: Հայերը «մաղում» (անիրաւեալ) են եղեր· անոնց բոյն, անկախութիւն պէտք է տրուի եղեր: Մենք անոնց համաձայն ենք: Մինչ թէ աշխարհի մէջ «մաղում» ազգը մէկ հատ չէ: Եգիպտոս իր ազատութեան համար քանիցս եւ դեռ երէկ արեան մէջ խեղդուեցաւ: Հնդկաստան, Թունուզ, Ալժերիա, Մարոք իրենց ազատութիւնը, Հայրենիքը կը պահանջեն: Նոյնիսկ Իրլանտացիք քանի՛ դարէ ի վեր որքա՞ն արիւն թափեցին իրենց հայրենիքին ու անկախութեան համար: Դուք անոնց իրենց անկախութիւնն ու հայրենիքները տուէք, մենք ալ անմիջապէս Հայերուն տանք: Ձեր այս կարգացածներուն բոլորն ալ առ ոչինչ կը դրուին: Այս պայմաններուն տակ հոս չենք կրնար մնալ: Ժողովէն կը հեռանամ ըսի եւ ոտքի ելայ: Խօսքերս շատ ծանր էին: Բոլորն ալ համրեղի պէս կաս–կարմիր կորեցան: Մանաւանդ Ռըմպոլտ... մերթ կարմիր, մերթ կա–կապոյտ էր: Կը կարծեմ, որ Անգլիա Անգլիա ըլլալէն ի վեր այսպիսի աստիճան ամբաստանութիւն եւ խօսք չէր լսած: Այս օրերուն, երբ իրենց ուժին ու կարողութեան գերագոյն աստիճանին վրայ կը գտնուին, գոռոզ Անգլիացիներ – րուն համար ո՛րքան ծանր էր Թուրք պատուիրակէ մը այսպիսի խօսք լսելը»:

Րիզա Նուր իրեն հետ ժողովէն դուրս կը հանէ նաեւ Թուրք միւս պատուիրակները:

Լոզանի Խորհրդաժողովի 1923 Յունուար 9ի նիստին դարձեալ օրակարգի վրայ կը դրուի Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան խնդիրը: Ենթայանձնախումբի նախագահ Մոնթանեա կը պարզէ կացութիւնը: Հայ Ազգային Օջախի մասին իմէթ փաշա անդրդուելի կը մնայ, կրկնելով որ նման քայլ մը պիտի նշանակէր Թուրքիոյ նոր անդամահատումը:

Լորա Ֆըրզըն դիտել կուտայ, որ Թուրք պատուիրակութիւնը հաչտարար ոգի (?) ցոյց տուեր է՝ ընդունելով չարարկել դինադադարէն ի վեր դաչնակից Պետութեանց հովանաւորութեամբ տըրուած ա՛յն որոշումներուն դէմ, որոնց չնորհիւ իրենց տուները վերադարձուած կամ իրենց համայնքներուն յանձնուած են իսլամացուած կիներն ու մանուկները եւ իրենց քրիստոնեայ ամերուն վերադարձուած են պատերազմի առեն քմահաճոյքն անոնցմէ յափշտակուած դոյքերը: Թուրք պատուիրակութիւնը կը յայտնէ, որ աչք կը գոցէ մինչեւ հիմա եղածին, սակայն կը մերժէ այսուհետեւ նման գործողութեանց չարունակութիւնը:

Պառէր դիտել կուտայ, որ երկու մեծ դիջումներ կատարած է Ենթայանձնախումբը·— Ա) Ընդուներ է Թուրք պատուիրակութեան այն առաջարկը, որով «փոքրամասնութիւն» պիտի չնկատուին Թուրքիոյ Քիւրտերը, Չերքէզներն ու Արաբները: Բ) Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ մասնաւոր պատուիրակ մը պիտի չնստի Գոլիս՝ հսկելու համար փոքրամասնութեանց իրաւունքներու պաշտպանութեան վրայ, մինչ Ցոյները ընդունած են նման պատուիրակի մը ներկայութիւնը Աթէնքի մէջ:

Դաշնակիցներու այս զիջումին հետեւանքները զգալի են 1923էն մինչեւ այսօր: Անգարայի վարիչները անպատիժ կը բռնաբարեն փոքրամասնութեանց տարբական իրաւունքները, որոնց պաշտպանութեան յանձնառու էին եղած Լոզանի մէջ պաշտօնապէս: Հարցնող–փնտռող չկայ···:

Գալով Հայ Ազգային Օջախին, Լորտ Ֆըրզըն կը յայտնէ, որ Մոնթանեա արդէն չատ տաղանդաւոր կերպով բացատրեց, որ անոր ստեղծումը ո՛չ մէկ վնաս պիտի հասցնէ Թուրքիոյ դերիշխանութեան: Ո՛չ Պետութեան մէջ Պետութիւն մը պիտի ըլլայ, ոչ ալ՝ ինքնավար վարչաձեւ մը պիտի ունենայ: Լորտը աւելի եւս կը զարմանայ առարկութեանցը վրայ Թուրք պատուիրակութեան, որ վերջերս լինք էր Եգէականի կղզիներուն համար մասնաւոր վարչաձեւ մը առաջարկողը, առանց վնասելու Պետութեան դերիշխանութեան: Մոնթանեա այդքան առաջ ալ չէ գացած· պարզապէս առաջարկած է, որ ըլլա՛յ հարաւային կողմը, սուրիական սահմանագլուխին դրացի, ինչպէս կը թելադրէր Սըր Հորէյս Ռոնալտ, ըլլա՛յ այլուր որոշուի գօտի մը, որ մնալով հանդերձ Թրքական օրէնքի եւ Թուրք կուսակալի մը վարչութեան տակ, Հայերուն համար դառնայ համայնքային վայր մը, ուր անոնք կարենան պահպանել իրենց ցեղը, իրենց լեզուն եւ իրենց մշակոյթը: Թուրք պատուիրակութիւնը մերժած է այս առաջարկն ալ, նոյնիսկ ա՛յսքան անվտանգ ձեւի մը տակ եւ Իսմէթ փաշա կարծես կուզայ կրկնել այս մերժումը: Լորտ Ֆըրզըն կը յուսայ, որ Թուրք պատուիրակութիւնը չատ բացարձակ կերպով պիտի չպնդէ իր մերժումին վրայ: Ցառաջիկային, հաչտութիւն կնքուելէ վերջ, երբ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ դառնայ, Թուրքիա կարզադրութիւններ պիտի ընէ իր երկրի բնակչութեան բաժանումին մասին: Այն առեն ապահովաբար պիտի նկատէ, որ իր չահն իսկ կը պահանջէ ընել այնպիսի կարգադրութիւն մը, որ Հայերը քաջալերելու հանգամանք ունենայ, կ'եզրա – կացնէ Լորտը միամտօրէն (Լոզանի Խորհրդաժողովի ատենագրութիւն, Դեղին Տետրակ, հատոր Ա· էջ 246–247):

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՓՈԽԹՊՂԻ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԲԱԺԱԿ

ԱԻԱՐՏԱԿԱՆԸ՝ ԱՐԱՐԱՏ - ՋԱՐԻԱ

— o —

ԿԷՍ - ԱԻԱՐՏԱԿԱՆԻՆ ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ (3-1) ԴԻՆԱՄՈՅԻՆ

— o —

Ինչպէս պրած էինք նախապէս, Արարատ յաղթած ըլլալով քառորդ – աւարտականներուն, Յուլիս 16ին, իր դաչտին վրայ հանդիպում ունէր Թիֆլիսի Դի – նամոյին դէմ, խորհրդային բաժակի կէս–աւարտականներուն համար:

Ուրեմն, Չորեքչաբթի իրիկուն, Արարատ Երեւանի Հրազդան մարզադաչտին վրայ եւ խանդավառ բազմութեան մը ներկայութեան, 1ի դէմ 3 կէտով կը յաղթէր Թիֆլիսի Դինամոյին: Նոյն առեն Վորոչիլովգրադի Զարիան կը յաղթէր Մոսկուայի ԲԿՍՄ·ի, ինչ որ կը նչանակէր թէ բաժակի աւարտական մրցումը պիտի կատարուի Արարատի եւ Զարիայի միջեւ:

×

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 14)

« ԱՐԱՐԱՏ » ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ – ՊԱՐԱՃԱՆՈՎ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

«Ֆոթ-իտիէն տը Փարի»ն կը գրէր Հինգշաբթի օրուան իր թիւով թէ «Պարաճանով խնդիրը» կը ցեխոտէ Մոսկուայի փառատօնը, ու կարգ մը մանրամասնութիւններ կուտայ Սարգիս Պարաճանեանի դատական «չինծու թղթածրարին» վրայ, որուն կ'անդրադառնանք՝ վաղը:

կարգադրութիւն մը, որ Հայերը քաջալերելու հանգամանք ունենայ, կ'եզրա – կացնէ Լորտը միամտօրէն (Լոզանի Խորհրդաժողովի ատենագրութիւն, Դեղին Տետրակ, հատոր Ա· էջ 246–247):

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ ԵՒ ԷՃԷՎԻՏ

Կիպրոսի դէպքերէն տարի մը ետք, Թուրքիոյ նախկին վարչապետը՝ Պիւլէնտ Էճեվիտ, որ «պատերազմի մարդը» որակուեցաւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած է Ֆիկարօի թղթակցին: Թուրքին համար յստակ է որ Կիպրոսի կառաւարած իրողութեան պատասխանատուն Թուրքիան չէ այլ՝ յոյն զնդապետները: Ասոնց ծրագիրն էր վերջ տալ Կիպրոսի անկախութեան եւ կղզին կցել Յունաստանի: «Ըսին, կ'ըսէ Էճեվիտ, թէ պատերազմի մարդ եմ, մինչ գործեցի խաղաղութեան մարդու պէս», ու կը չարունակէ· « Յունաստանի գործողութենէն ետք, մեր կարելին ըրինք խուսափելու համար զինուորական ուղղակի գործո – ղութենէ մը կղզիին վրայ, այդ նպատակաւ երկու անգամ Լոնտոն գացի: Ուզեցի որ միասնաբար գործենք կիպրացի Թուրքերը պաշտպանելու համար, Անգլիոյ մերժումէն ետք է որ ստիպուեցանք զինեալ միջամտութեան դիմել»:

Ու Էճեվիտ դեռ կը չարունակէ պատմել թէ սկիզբը նոյնիսկ «գոհացեր են կամբջազլուխով մը, յուսալով որ Յոյները կը հասկնան այդ չարժումին պատճառը եւ աւելի իրատես կ'ըլլան խօսակցութեան համար»: Բայց Յոյները չեն հասկցեր, ու Թուրքերը «ստիպուեր» են տարածուիլ: Վերջապէս Էճեվիտ կը «փաստէ» որ Թուրքը ինչպէս միշտ անմեղ է եւ միւսն է յանցաւորը, այս պարագային՝ Յոյնը: Իրենք առաջարկներ ըրեր են, հրաւէրներ ուղղեր են, ամէն չանք թափեր են, բայց Աթէնք անդրդուելի մնացեր է, ու «ցաւ ի սիրտ» է որ Թուրքերը ստիպուեր են դիմել զինեալ երկրորդ միջամտութեան մը···:

Փիկարօի աչխատակցին այն հարցու – մին թէ ըստ դէպերու համաձայնութիւն մը կար Թուրքիոյ եւ Ամերիկացիներուն միջեւ Մակարիոսի դէմ պետական հարուածին համար եւ յաջողութեան պարագային Կիպրոս «դեր–խարիսխ» մը պիտի ըլլար Ամերիկայի համար, եւ Թուրքերը մեծ առաւելութիւններ պիտի ունենային կղզիին մէջ, Էճեվիտ չի վարանիր պատասխանելէ թէ ատիկա «յունական երազ» մըն է, ընդհակառակն Ամերիկա ամէն ինչ ըրեր է արգելք հանդիսանալու համար, որ Թուրքիա յամաքահանում կատարէ···

Ծանօթ իրողութիւն է արդէն թէ Ամերիկա երբե՛ք Թուրքիան չէ պաշտպանած··· եւ եթէ մենք ալ այդ կարծիքն ունինք, հաւանաբար այդ ալ «հայկական երազ» է···:

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդը կ'ուզէ որ կառավարութիւնը ամերիկեան կայաններու մասին անմիջական որոշում մը տայ եւ ի հարկին միակողմանի միջոցներ ձեռք առնէ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը կարգ մը միջոցներ ձեռք առաւ ի նպաստ գինուորական ծառայութիւն ընողներուն:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱԼԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

— o —

«ՀՈԳԵՒՈՐ ԲԱՌՈՒՆԱՊԵՏԸ»՝ ԵՍԱՅԻ ՆՉԵՑԻ

Գլաձորի համալսարանի ուսումնական, ուսուցչական եւ ուսանողական որակին մասին — ինչպէս ընդգծեցինք այլուր — բացարձակ է ժամանակակից թէ յետ - նորդ սերունդներու վկայութիւնը. իսկ քննական պրպտումները համաձայնու - թիւն կը յայտնեն այդ դնահատումին:

Պատմական փաստերէն մէկը այն՝ որ 13րդ դարու իննըսունական թուականնե - րէն մինչեւ 14րդ դարու վերջերը (1290-1390) Հայաստանի յայտնի դաստիարակ - չական ամրոցներու առաջնորդող դէմ - քերը հասած են Գլաձորեան սերունդնե - րէն, — Տաթեւի վարդապետարանին ու - սուցչապետութիւնը այդ տարիներու ըն - թացքին վարած է Յովհ. Որոտնեցի, Մե - ծոփայ զպրոցինը՝ Յովհ. Մեծոփեցի, Հերմոնի զպրոցինը՝ Մեծոփայ վարժա - պետ, Խառաբատի զպրոցինը՝ Սարգիս Սորբեցի:

Ընթացաւարտ ուսանողութեան մէջ յայտնի են գիտութեան եւ արուեստնե - րու հետեւորդ դէմքերը, — նկարիչներ եւ մանրանկարիչներ՝ որոնց գործերուն մէկ մասը հասած է մեզի. փիլիսոփաներ, բնագէտներ, քերականներ, գրչութեան վարդապետներ, պատմիչներ ու մատե - նագիրներ, քերթողներ ու մոգի վաստա - կաշատ մշակներ:

Իր որակաշատ հունձքը կը պարտէր անկասկած հոն գտաւանդող հռչակա - նուն ուսուցչապետներուն, իսկ իր պատ - մական հռչակը՝ մանաւանդ Եսայի Նչեցիի, որ յաջորդելով Ներսէս Մշեցիի, աւելի քան յիսուն տարի վարեց համա - լսարանի ուսումնապետութիւնը: Ոչ մէկ դաստիարակ այսքան երկարատեւ ու մնայուն ծառայութիւն ունեցած է պա - տասխանատու դիրքի վրայ եւ չատ քի - չեր միայն կրցած են ապահովել համա - ժողովրդային այն վարկը, որ ի՛րն է ե - ղած:

Զենք ուզեր ծաւալիլ մատենագրական ու ճեռագրային վկայութիւններու մէջ՝ զորս հայ բանասիրութիւնը ի մի խմբած է Նչեցիի հռչակը հիմնաւորելու համար վաւերագրային յիշատակութիւններով: Սակայն կը մէջբերենք հատուկտոր քանի մը հաստատումներ՝ նկատել տալու հա - մար որ մեծ ուսումնասիրը պաշտա - մունքի հասնող հիացումի առարկայ է դարձած ուսանողութեան, ինչպէս նաեւ իր վաստակը քննարկող գրիչներու կողմէ:

Թեղենեաց Մկրտիչ՝ խօսելով Նչեցիի մասնաւոր ու հոգեկան արժանիքներուն մասին, զայն կը կոչէ «հոգեհանճար, գերիմաստ բարուեպետ. ճաղկրահան - ճար փիլիսոփայ տիեզերալոյս»: Կիրա - կոս Երզնկացի 1318ին զայն կ'անուանէ «մեծ բարուեպետ բոլոր Հայաստան - եայց»: Յակոբ Թագորցի՝ «ներհուն հոե - տար հանուրց հայկազանց եւ լուսատու ջահ»: Դաւիթ Գետիկցի զահի կը նմանցնէ իմաստութիւնը ու կը վկայէ որ Նչեցի այդ զահի ամէնէն բարձրադիր եւ շող - շողուն արեւն էր, «իբրեւ զարեգակն ի կորնթարքն վերին»: Լատին պատմագիր Գլեմ Կալանոս՝ Նչեցին կ'անուանէ «մե - ծահռչակ վարդապետ ի բոլոր Հայս, որ պերճազարդարեալ էր արժանաւորու - թեամբ»: Իսկ Սիւնեաց պատմիչ Ստե - փանոս Օրբելեան կը հաստատէ. «Ցիսու - սական համալսարանացն պետ եւ ձիր ի - մաստից... դպրապետ անճառ դպրո - ցացն»...

Այնքա՛ն մեծ է եղած բարուեպետին վարկն ու հմայքը, որ Նչեցի եւ Եսայի անունները յաճախ տեղ գրաւած են թուա - դրական յիշատակութիւններու մէջ, շըր - ջանի թագաւորներուն եւ կաթողիկոս - ներուն կողքին. «ի դպրապետութեան մեծ վարժապետին եւ լուսաւորչին Եսայ - եայ», «ի վարժապետութեան վսեմական անյաղթ հռետորին յԵսայեայ», «ի ժա - մանակս լուսաւոր վարժապետութեան մեծին Եսայեայ», եւայլն, փոխանակ ը - սելու 1332ին, 1333ին կամ 1337ին...

Երեւանի «Գիտական Աչխատասիրու - թիւններ»ու 23րդ հատորին մէջ՝ յայտնի պատմաբանասէր Լեւոն Խաչիկեան, ե - սայի Նչեցիի աշակերտներէն մէկուն հե - տեւեալ արտայայտութիւնը կը յիշա - տակէ.

— «Ձեռք fn աշխատասէր սնուցին զիս հոգեկանօք եւ մարմնականօք ուսմամբ. աչք fn քաղցրահայեաց լուսաւորեցին զիս. բանիք fn քարի առաջնորդեցին զիս»:

Կ'անդրադառնաք հաւանօրէն որ ասոնք եւ ուրիշ բազմաթիւ գրիչներ — Գլա - ձորեան սերունդէն երբեմնի ուսանողներ եւ վարդապետներ — այնքա՛ն տպաւոր - ուած են Նչեցիի անհատականութենէն, որ առարկայականին կը խառնեն զգա - յականը, իրենց հիացումն ու համակ - րանքը հաղցնելով ասպիճանի մը, որ մեր օրերու գիտական դատումով «չա - փազանցութիւն» կրնայ նկատուիլ: Նկա - տի պէտք է ունենալ սակայն որ դարուն ոգին տարբե՛ր էր, եւ տիրող պայման - ներն ու մթնոլորտը տարբե՛ր ապրում կը թելադրէին մարդոց...

Եթէ նոյնիսկ ընդունինք որ առհաս - կան խառնուածքը դեր ունեցած է վկա - յութիւններու փայլին եւ որակումներու կամ վերագրերներու ջերմութեան մէջ՝ Գլաձորի ուսումնապետին դաստիարակ - չական եւ մտաւոր արժանիքները առար - կայ չեն կրնար ըլլալ որեւէ ստորագնա - հատումի:

Մենք տակաւին առանձնապէս պիտի խօսինք Նչեցիի կեանքին եւ մանկավար - ժական գործունէութեան մասին, ինչպէս նաեւ անուանի ուսուցիչներու այն փա - ղանգին՝ որ Գլաձորի հռչակը կերտեց:

Մ. Թ.

ՈՒՐԱՐՏԱԿԱՆ ԴԻՑԱՐԱՆԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

(Ցապաւումներով)

Գլխաւոր երկու աղբիւրներ կան ու - սումնասիրելու համար ուրարտական դի - ցարանը. ասոնք են՝ սեպագիր արձանա - գրութիւնները եւ ուրարտացի վարպետ - ներու այն գործերը, որոնք ստեղծուած են դիցաբանական մոթիվներով:

Սեպագիր արձանագրութիւններէն ա - ռանձնայատուկ կարեւորութիւն ունի Իշպուինիի եւ Մինուայի միատեղ գահա - կալութեան տարիներուն (Ք. Ա. Յրդ դա - րու վերջերը) փորագրուած Մհերի դրան արձանագրութիւնը, ուր Խալդիի է պա - տիւ տաճար մը կառուցանելու մասին խօսք կ'ըլլայ եւ այս կապակցութեամբ կը հրամայուի (կարգը կը սահմանուի) զոհեր մատուցանել Ուրարտուի բոլոր աստուածներուն. կը յիշատակուին բոլոր անուանները եւ անոնց մատուցուելիք զո - հերուն քանակը, որ աստիճանաբար կը նուազի: Համաձայն զոհերու քանակին, Փրոֆ. Գ. Ղափանցեան աստուածները կը բաժնէ վեց խումբի, որուն առաջին երեքը՝ արական, միւս երեքը՝ իգա - կան են:

Առաջին խումբի աստուածներն են Խալ - դի, Թէյշեբան, Շիվինի. երկրորդ խում - բի աստուածները (որոնցմէ իւրաքանչիւ - րին կը զոհաբերուի երկու ցուլ, չորս ոչխար) վեց հատ են՝ Խուտուինի, Տու - բանի, Ուա, Նալաինի, Շերիփծու, Արսի - մելա: Երրորդ խումբը կազմուած է 26 աստուածներէ, որոնցմէ իւրաքանչիւրին կը զոհաբերուի մէկ ցուլ, երկու ոչխար: Մնորեւ այդ 26 աստուածներուն անուն - ները.— Անապշա, Դիդուանի, Շելարդի, Աթբինի, Կուերա, Էլիպրի, Թարրաինի, Աղարութա, Իրմուշինի, «Աստուած, որ հոգիներ կը տեղափոխէ», Ալափթուշինի, Էրինա, Շինիրի, Ունինա, Աիրաինի, Զուզումարու, Խարա, Արագա, Զիուկու - նի, Ուբա, Արծիբեդինի, Արնի, Շուբա, Էլիա, Թալապուրա, Կիլիբանի:

Աստուածուհիներու առաջին խումբը կազ - մուած է երեք դիցուհիներով՝ Արուբա - նի, Խուբա, Տուշպուեա (իւրաքանչիւրին կը զոհուի մէկ կով եւ մէկ ոչխար):

Երկրորդ խումբը վեց աստուածուհիներէ կազմուած է՝ Աուի, Ախա, Սարդի, Ծե - նուարդի, Իպխարի, Արդի (իւրաքան - չիւրին՝ մէկ կով կամ երկու ոչխար):

Երրորդ խումբը աւելի բարդ կառոյց ու - նի: Սկզբունքով այդ խումբին դիցուհի - ներուն պէտք է զոհաբերուէին մէկական ոչխար, եւ իսկապէս, Բարծխա, Սելիա, Աբա, Աձիա, Ուխա դիցուհիներուն զոհա - բերուած է 1ական ոչխար: Այնուհետեւ կը յաջորդեն 2 դիցանուհիներ, որոնք դէզ - ուած են արական հոլովով եւ յոգնակի ձեւով: Առանցմէ առաջինին Ախնաուեի կը զոհաբերուի չորս, իսկ երկրորդին Ինուանաուեի 17 ոչխար: Այս անուննե - րուն յոգնակի ձեւով դրուած ըլլալը ին - թադրել կուտայ, որ իրենցմէ ամէն մէկը ոչ թէ մէկ դիցուհի մը կը խորհրդանշէ, այլ մէկէ աւելի աստուածուհիներ:

Ուրարտուի գահակալները թագաւոր կ'օծուէին Մուսասիրի տաճարին մէջ. ուրարտական թագաւորի մը «օծումի արարողութիւնը կը պատկերացնէ Սար - դոն Բ.՝ Աշուրի ձօնած իր նամակով. « ... եւ զինքը ու իր զաւակներէն այն, որ պիտի ժառանգէ անոր գահը, ոսկիով, արծաթով եւ պղտատին հարստութեամբ Մուսասիր, Խալդիի առջեւ կ'առաջնոր - դեն, եւ ան կուտայ նուէրները՝ պարարտ եղներ ու ոչխարներ անհաչիւ անոր առ - ջեւ զոհ կը մատուցուին: Ամբողջ քաղա - քին համար խնջոյք մը կը կազմակերպուի Խալդիի առջեւ, անոր աստուածը, զին - քը կ'օծեն թագաւորական խոյրով (եւ իշխանական թիկնոցով, անոր կը յանձ - նեն Ուրարտուի թագաւորական գլխարը - նը, իսկ անոր հպատակները բարձրաձայն կը գոչեն անոր անունը»:

Ուրարտուի արքաները կ'աստուածացու - ցին: Այս խմաստով վկայութիւն մը կայ Ռուսա Ա.ի երկրեղուեան արձանագրու - թեան մէջ, ուր կը պատմուի, թէ Մու - սասիրի արքայ եւ Խալդիի տաճարի գլխ - աւոր քուրմ Ուրզանա զոհեր կը մատու - ցանէր աստուածներուն եւ Ռուսայի առ - ջեւ: Ահա հատուած մը այդ արձանա - գրութենէն. «Ուրզանա աստուածներու առջեւ, աստուածներու տաճարին մէջ, իմ առջեւս զոհաբերութիւններ կատա - րեց»: Իսկ Սարդուր Բ.ի արձանագրու - թիւններէն մէկուն մէջ կրուած է. «Ու - խար մը (Թող զոհաբերուի) Խալդիի, ոչ - խար մը՝ Սարդուրեաններու աստուա - ծին»:

Վերոյիշեալ փաստերէն կարելի է ե - րակացնել, որ Ուրարտուի թագաւորները Հին Արեւելքի միւս երկիրներու թագա - ւորներուն պէս ինքզինքնին եւ իրենց հարստութիւնը աստուածային կը համա - րէին: Աստր վկայութիւնը կը գտնենք նաեւ Սարգոն Բ.ի յիշատակարանին մէջ, ուր կ'ըսուի, թէ Մուսասիրի տաճարի մէջ կանգնած է Արգիշտի Ա.ի պատկե - րը՝ «թագադրուած աստղով՝ աստուա - ծութեան խորհրդանիշով»:

Մ. ՀՄԱՅԵԱԿԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

3.

Ընթերցողները թող ներեն եթէ եօթա - նասուն տարիներ յետոյ ոմանց մակա - նունները յիշողութենէս կը վրիպին...

Այս անունները բան մը չեն խօսիր հի - մա ձեզի: Բայց անոնց մէջ տղոց քովը տեսակները կային: Խելօքիկ տղոց քով, որոնց թիւը այնքան ալ չատ չէր, կային չարաճճիները, չարերը, նոյնիսկ սուա - հակները: Ուրիշ ի՞նչ կրնային ըլլալ Տօ - լապէրէնէն կամ Ենիչէհիրէն հաւաքուած այդ տղաքը:

Կռիւը անպակաս էր մէկերնին ոչ միայն գրօսանքի ժամերուն, այլ նաեւ սան - դուխներուն վրայ, ճաշարանը, նոյնիսկ դասարանին մէջ: Առիթը անպակաս էր. չըլլար ալ կը ստեղծէին անպատճառ:

«Գերի»ն զոր կը խաղայինք պարտէզը՝ իսկական կռիւի կը փոխուէր յաճախ. կռիւ թերթ մը թուղթի համար, կռիւ պիլիայի մը համար. ու չզարմանաք՝ կռիւ... քաղաքական հարցերու համար ալ...

Պոէտական պատերազմի օրերուն՝ Միհ - րան Պարթեւեանի դասարանն էինք դեռ: Տղոց մէկ մասը Պոէտներուն կողմն էր, ուրիշ մաս մը Անգլիացիներուն: Ու ի - րենց վէճը բռունցքի կը փոխուէր յաճախ:

Եւրոպական ազգերու հակամարտու - թիւնը այնքան բուռն չէր դուրսը, որքան հոս, Պարթեւեանի դասարանին մէջ: Գերմանը, Ռուսն ու Անգլիացին իրենց պաշտպաններն ունէին մեզ մօտ: Վահան Հարիկեան Գերմանին կողմն էր. իր հայ - րը ծառայ էր գերմանական դեսպանատան մէջ. Արշակ Եաղուպեան՝ որուն հայրը ռուս դեսպանատան մէջ դռնապան էր՝ Ռուսին կողմնակից էր. Հրանտ Գաբ - րիէլեան՝ չեմ գիտեր ինչո՛ւ, Անգլիան կը փառաբանէր, եւ անգլիացի նաւապի գլխարկով կուգար դպրոց: (Օտար նա - ւաղներու գլխարկները այն ատեն նո - րոյթ էին դպրոցական տղոց համար):

Ու հիմա սիրտ ունեցէք եւ մի մեղքնաք հէք Պարթեւեանին որ այս անզուսպ տղաքը սանձելու պաշտօնը ունէր, եւ մի հիանաք իր համբերատարութեանը վրայ՝ որ Յովհննն ալ կը գէր կ'անցնէր:

Վէճ ու ծեծկըռուք ուրիշ դասարան - ներու մէջ ալ կ'ըլլային, բայց Պարթեւ - եանի անտակ տղոց համբաւը եա կը թողուր բոլորն ալ:

4.

Առաջին ամիսը ամօթով ու երկիւղով տուն տարի վիճակացոյցս, «քառասուն - եւչորս աշակերտաց մէջ քառասուներորդ» նշանակուած էի հոն: Ինչ երեսով ցոյց տայի ստացած ողորմելի թիւերս հէք մօրականս, որ անհամբեր վիճակացոյցիս կը սպասէր: Ինչ գիտնար խեղճը որ Ա - տափազար սորվածներս օգուտ մը չէին ունեցեր այդ առաջին ամիսը:

Ամենաթեթեւ ոչ մէկ նկատողու - թիւն ըրաւ ան: Աւելին: Այն էջին վրայ ուր իրենց դիտողութիւնները կ'արձա - նագրէին ծնողքները, ան դրեց իր անուա - չիկ մատներով.

«Մեր Յակոբին տան մէջ ունեցած վար - քէն ու աշխատասիրութենէն գոհ ենք»:

Յաջորդ ամիսը տասնըմէկերորդն էի արդէն կարգիս, ու վիճակացոյցս աւելի հպարտ տարի տուն: Մօրականս ուրախու - թիւնը այլեւս տեղ մը չէար, ուրախու - թիւն որ պիտի ճճէր ամսէ ամիս եւ գայն աւելի քաջ պիտի ընէր լուացքի տաշտին առջեւը՝ լաթ լուալու գացած օրերը:

Արդարեւ դպրոցական տարուան վեր - ջին ամիսներուն՝ արդէն երեք կարգա - պետներէն մէկն էի կարգիս: Առաջին երկուքը Համբարձումեանն ու Հերմոն Թաշճեանն էին. ես երրորդ կարգապետն էի: Դասերու եւ դասատուներու հետ կապուած էր անոնց պաշտօնը. մէկը կ'արձանագրէր դասի ելլողները եւ ա - նոնց առացած թիւերը, իսկ միւսը կը հսկէր տետրակներու կանոնաւորութեան: Ես պարտականութիւն ունէի նշանակե - լու խաղի միջոցին եւ սանդուխներու վը - րայ անկարգապահ եղող տղաքը:

Ու այն չար լակոտները որոնք քանի մը ամիս առաջ հոգիս վառեր էին իրենց ծաղրանքով, հիմա, այս վերջին ամիս - ներուն, բաւական մը կը քաւէին իրենց մեղքերը...

Բարի, աստուածավախ, չուքէն վախ - ցող մարդ մըն էր Միհրան Պարթեւեան: Խորութիւն չէր դներ Պոլսեցիի եւ գա - ւառացիի, հարուստի եւ աղքատի մի - ջեւ: Երբ դասի կը հանէր աշակերտը՝ մատին վրայ կը համրէր անոր սխալ - ները, ու

— Տեղդ անցիր, արդէն գէշ եղա...

Իսկ ամսուան վերջը՝ կը հաչուէր ամէն տղու միջինը, ու առաջին գրասեղանե - րուն վրայ կը բերէր կը նստեցնէր ամէ - նէն յաջողակները: Այնպէս որ ամէն ա - միս գրասեղան կը փոխէինք:

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Շար. — 3)

ՊՈՂՈՍ-ՀԱՄԱՍՕՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ

ԱՌ.

ՏԱՆՏԱՂԻ ՍԵՂԱՆԻՔ

Պատմվածք Խեչոյենց Յոհ. Կոմիտասի:

Ամառվա մի տաք կեսօրին, երբ ես արդեն քանի մը ժամ էր որ կը նստեի Ալեքսանդրապոլի կայարանի առջևի հրապարակին վրա, ուր ինձ բերած էր ինձ ծանոթ մի հայ վաճառական, որ Ալեքսանդրապոլի մեջ ունի մեծ առևտրական գործ, ես տեսայ, որ հրապարակին մեջ կանգնած էր մի ահագին ամրակազմ ձի, որ ուզում էր ինքզինքը ազատել իր վրայ նստած տանտիրոջ ձեռքից, որ ուզում էր ձին ստիպել, որ ինքը ուզած կողմը գնա, իսկ ձին ուզում էր գնալ իր ուզած կողմը։ Ձին ոտքերը ետ էր քաշում, ականջները ետ էր ծռում, ուզում էր ինքզինքը ազատել, բայց տանտերը ձին ստիպում էր, որ գնա իր ուզած կողմը։ Ես ուզեցի իմանալ, թե ինչ է պատճառը, որ ձին չի ուզում գնալ տանտիրոջ ուզած կողմը, և հարցուցի ինձ ծանոթ վաճառականին, որ ինչ է պատճառը, որ ձին չի ուզում գնալ տանտիրոջ ուզած կողմը։ Վաճառականը ինձ պատասխանեց, որ ձին ուզում է գնալ իր տունը, իր տանտիրոջ տունը, որ ձին ուզում է գնալ իր տանտիրոջ մոտ, որ ձին ուզում է գնալ իր տանտիրոջ մոտ, որ ձին ուզում է գնալ իր տանտիրոջ մոտ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ա. Քէօսէեան ընտանիքը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Ճովիկ եւ Պետրոս Եղիազարեանի իրենց հօրեղբօր մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի «Ցառաջ»ի նուիրելով 50 ֆրանք:

×

Նոյն տխուր առթիւ Ցարութիւն Շիրվանեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պետրոս եւ Ճովիկ Եղիազարեանի եւ փոխան ծաղկեպսակի 50ական ֆր. կը նուիրէ Իսիի Խրիմեան դպրոցին եւ «Ցառաջ»ին:

×

Նոյն առթիւ Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 10 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

Armenian Restaurant

Mr. DER-HAROUTUNIAN
20 Kensington Church St.
London W8 - 937 58 28

×

Armenian Restaurant
and
Granada Hôtel

Mr. DER-HAROUTUNIAN
404 Wilmslow Rd.
Withington
Manchester 20 - 445 59 08

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— «Քրիստափոր» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր Ճուլիս 19ին, երեկոյեան ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Ճուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Օթոքառներ կը մեկնին Մարսէյլ քաղաքէն, Պօմոնէն, Սէն Լուէն, Սէն Ժերոմէն, Պուլ. Օտոյէն:

Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առաւս ժամը 8ին: Արձանագրուիլ.— Ասատուր Քէօսէեան, Ֆոքօ Ռեֆս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Ծերիկեան՝ 13 Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին, Խանասորի արշաւանքի 78րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), նախաճեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Ց. Դ. «Արդուճեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ցուլիս 20 կիրակի օր առաւօտէն երեկոյ ժամը ճիշդ 15ին ուխտագնացութիւն եւ յարգանքի խօսք Շաւիլի հին գերեզմանատունը, Խանասորի արշաւանքի ղեկավարներէն ԻՇԽԱՆ ՑՈՎՍԷՓ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ հիրիմին:

կը խօսի ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Օրուան բանախօս՝
Ընկ. ՑԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Տեղւոյն վրայ հայկական ճոխ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿԻ նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ դիրամատչելի գիներով:

Անձրեւի պարագային տրամադրելի պիտի ըլլայ Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ Ռիւ Սթալինկրատ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Ծախու են, Պօմոնի մէջ (Մարսէյլ)

1) *Ցարկաբաժին մը* (էֆ 3) *հիւրասրահ երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, պէտքարան եւ պատշգամ:*
Գին 90·000 ՖՐ.

2) *Պարսկական լաւագոյն տեսակէ գորգ մը 350×250:*

Հեռաձայնել՝
93–16–03 Մարսէյլ

ՆՈՒԷՐ

ՍԷՆԹ–ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Արշալոյս եւ Սիմոն Հայթայեան իրենց հօր եւ աներհօր՝ Աղապապ Պարոնեանի (Մարսէյլ) մահուան քառասունքին առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— 150ական ֆր. Մարսէյլի Մշակոյթի Տան եւ կապոյտ Խաչին եւ 50 ֆր. «Ցառաջ»ին:

Այս տխուր առթիւ Պր. Այտապէրեան իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պարոնեան եւ Հայթայեան ընտանիքներուն:

ԴԷՊԻ ՏՕՎԻԼ

Մեկնում Ցուլիս 20, կիրակի: Ժամադրութիւն ժամը 8ին կառ տիւ Նոռ (քաֆէ Քիւվէօր): Մեկնում 8·15ին Արեւմուտքի կառուղիէն, Լիզիէօ, ճաշ, եւայլն: Վերադարձ դէպի Փարիզ ժամը 17ին, Հոնֆլէօրի ճամբով:

Ժամանում Փարիզ ժամը 22ի առեւնները

ԳԻՆ 29 ՖՐԱՆՔ

×

ԴԷՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Քալէ եւ Ռէմսկէյթ Հովերլօյտ «Քրոչող նաւով»:

Շաբաթ Ցուլիս 26ին: Հաւաքուիլ ժամը 19ին կառ տիւ Նոռ: Մեկնում դէպի Քալէ լիւքս օթոքառով, դիւրերը՝ հան–դիսատ ֆուշէք բազկաթոռներու մէջ մինչեւ առաւտան 7 եւ մեկնում Հովերլօյտի վրայ դէպի Ռէմսկէյթ ապա՝ Լոնտոն:

Մասնակցութիւն 149 ֆր.

Կանխավճար՝ 79 ֆր.

Դիմել՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901
ԼՏՈՒՄԱՐ ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Որակեալ ձեռնարկուներ ժեռէջ հագուստի համար:

Entrepreneurs qualifiés pour robes jersey.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Խմբագրատուն այցելութեան առթիւ,

Տիկին Արփինէ Փեհլիվանեան 100 ֆր. կը նուիրէ:

Պ. Խաչիկ Թէօլէօլեան 100 ֆր. կը նուիրէ:

Հ. Ց. Դ. Հայաստան խումբ (Սէն–ժերոմ) 20 ֆր. կը նուիրէ կիրակոս Մխսեանի մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան եւ զաւակները Տիկին Մարի Ալճոտճեանի մահուան առթիւ 50 ֆր. կը նուիրեն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Դէորդ եկեղ. Թաղ. Խորհուրդը զանազան առիթներով ստացած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ գումարները.— Ա. Սիվաղլեան, Ռ. Թամկոչեան, Մ. Տէր–Զաքարեան, Ա. Մելքոնեան, Ե. Զաքարեան, Վ. Ճամճեան, Տէր–Սահակեանեան, Ն. Պապուչեան, Պ. Քիւրքճեան, Ա. Տէր–Մեսեան, Լ. Ցովսէփեան, Զ. Պօղուքլեան, Տ. Պէզլեան, Թ. Ցովհաննէսեան, Ե. Ցակոբեան, Զ. Թիւրքեան, Ռ. Լինկլեան, Մ. Երեմեան, Պ. Մակարեան, Գ. Զուքուրեան, Տ. Համբարձումեան, Ց. Տիգամխեան, Ա. Տէր–Մխսեան 10ական ֆր.: Սիսակ Սուլեանի հոգ. առթիւ Սուլեան ընտանիք 200, Զ. Թիւրքեան 20, Հ. Թիւրքեան 10: Ս. Տիւլկիրեանի հոգ. առթիւ այրի Տիկին Ս. Տիւլկիւրեան 50: Ա. Զերչեանի հոգ. առթիւ Տիկ. Ա. Զերչեան 130, Պր. Վայլեան 20, Տէր եւ Տիկին Մուրանճեան 20, Լ. Սարգիսեան 30, Ց. Սանուկեան 40: Ա. Եսայեանի հոգ. առթիւ Ց. Եսայեան 100, Տէր եւ Տիկին Պ. Պոզասեան 20, Հ. Մսրեան 20:

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Տէր եւ Տիկ. Պօղիկեան 20, այրի Տիկին Երուանդ Փափազեան 40, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Վարդանեան եւ Տէր եւ Տիկին Տօլապճեան 20ական, Պր. Զաքարեան 25, Տէր եւ Տիկին Քլօտ Ժեռար եւ Պր. Մանուկ Ղազարեան 50ական, Պր. Օննիկ Թահթալեան 20, Տիկին Սիրանոյշ Կարապետեան 100, Տիկին Մասէրճեան 30, Պր. Կարապետ Սեմիզեան 100, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փանոսեան եւ Զինարեան ընտանիք 50ական, Օր. Անահիտ Արզուманեան 10, Պր. Ցովհ. Տիրիկեան 30, Տիկին Աննիկ Սվաճեան 10, այրի Տիկին Տիրուհի Տիրատուրեան 30, Պր. Հայկ Դարբինեան 25, Պաղտասարեան ընտանիք 30, Պր. Վահրամ Մխիթիք 10, Պր. Գէորգ Քիւրտօղլեան 50, Տիկին Ովսաննա Փափազեան եւ Պր. Ցակոբ Աճէմեան 20ական, Գալոյեան ընտանիք 10, Տիկին Իսկուհի Զէքէմեան 20, այրի Տիկին Ե. Փափազեան 10, Պր. Գրիգոր Քարամանքեան 50, Պր. Խաչիկ Կէօզմէեան 30, Ձիւտեան ընտանիք 20 ֆր.:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Մ. Ը. Մ.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ մարզական չարժումներու 30ամեակին առթիւ, մարզադաշտ Վրէժ Պէրպուտեան:

Կիրակի Ճուլիս 20, առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ:

Հայկական մթնոլորտ, առատ կերուխում, խորոված, եւայլն:

Ընկերակցութեամբ Սայաթ – Նովա Լիոնի հայկ. նուագախումբին:

Ժամը 4ին բաժակի մրցում է յիշատակ անդարձ հանգուցեալներ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրներու Ժան Մարգարեանի, Կիւլպէնկ Զարդարեանի: Կը մրցին երկու հայկական Հ. Մ. Ը. Մ.ական խումբերը հանգուցեալներու անունով:

Անձրեւի պարագային հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ պարահանդէսի կից սրահին մէջ:

ԱՄՐԱՆ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
– ՀԱՅԱՍՏԱՆ –

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի սպասարկութիւն Երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ չրջապտոյտներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23
Երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան
2·850 ՖՐ.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27
Երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան
2·800 ՖՐ.

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ.
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21
2·900 ՖՐ.

ՍԵՊ. 12ԷՆ 25
2·900 ՖՐ.

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ուրբաթի, ամէն երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ եառք ժամը 15էն 18:

MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien
Tél. 93-04-90 — 66-38-92

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès — tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
19
SAMEDI
19 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·348

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.348

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՉԾՆԱԾ ԹԱՂԵՑԻՆ «ԱԶԳԱՑԻՆ ՕՋԱԽ»Ը ԼՕՋԱՆԻ ՄԷՋ

— o —

Գ

Յունուար 9ի նիստին կը կարդացուի Մոնթանեայի 1923 Յունուար 7 թուակիր Տեղեկագիրը, ուղղուած Առաջին Յանձնախումբի նախագահ Լորա Քըրզընի: Տեղեկագիրը կը բաղկանայ երկու մասէ. Ա) Լուծուած խնդիրներ, Բ) Չլուծուած խնդիրներ: Այս վերջինին մաս կը կազմեն Հայ Ազգային Օջախը, Ասորի-Քաղդէացիներու պաշտպանութիւնը, զինուորա-զրութեան եւ ընդհանուր ներքոմի հարցերը:

Տեղեկագիրը դիտել կուտայ, որ թուրք պատուիրակութիւնը մերժած է ներկայ ըլալ փոքրամասնութեանց Ենթայանձնախումբի նախումբի այն նիստին, ուր լսուած են Հայերու, Ասորիներու, Պուլկարներու եւ արեւելեան ու արեւմտեան Թրակիանե-րու պատուիրակները: Մոնթանեա եւ իր պաշտօնակիցները ըլլօրէն թուրք պատուիրակները: Մոնթանեա եւ իր պաշտօնակիցները ըլլօրէն թուրք պատ-ուիրակութեան ուշադրութիւնը հրաւի-րեր են հայկական հարցին վրայ, յայտ-նելով որ բոլոր երկիրներու հանրային կարծիքը Լօզանի Մորհրդաժողովէն կ'ա-կնկալէ արդար լուծում մը: Բացատրեր են, որ Ազգ· Օջախը ո՛չ մէկ վնաս պիտի բերէ Թուրքիոյ գերիշխանութեան եւ ար-ժանապատուութեան: Միւս կողմէ ատիկա պիտի ապացուցանէ, որ Թուրք կառա-վարութիւնը իսկապէս նպատակ ունի յառաջդիմութեան եւ արդիականութեան ճամբուն մէջ մտնելու: Միաժամանակ մնդամ ընդմիշտ պիտի վերնան ցեղա-յին եւ կրօնական հին վէճերը, որոնք ցարդ ա՛յնքան դժբախտութեանց եւ օս-մանեան Պետութեան տկարացման պատ-ճառ դարձած են: Աւելցուցեր են, որ Դաշնակիցները փոքրամասնութեանց մա-սին չատ աւելի ծանր պայմաններ ըն-դունել տուած են այն Պետութեանց, ո-րոնք պատերազմի առեն իրենց դաշնա-կիցներն են եղած, ոչ թէ թշնամիները:

Մոնթանեա առաջարկեր է, որ Հայկա-կան Օջախի վարչութեան ընդհանուր դի-ծերը ճշդուին Ենթայանձնախումբին մէջ, իսկ մանրամասնութիւնները կարգադըր-ուին նոյնինքն Թուրք կառավարութեան կողմէ, համախորհուրդ Ազգերու Դաշ-նակցութեան հետ, Օջախի վայրը ըն-տրելէ ետք:

Տեղեկագիրը իր վերջաւորութեան կը յայտնէ թէ թուրք պատուիրակութիւնը բացարձակ եւ չատ յստակ կերպով մեր-ժած է հետեւանք տալ իրեն առաջար-կուած բոլոր խնդիրներուն, ինչպէս Հա-յերուն, նոյնպէս Ասորի – Քաղդէացինե-րու եւ Պուլկարներու մասին:

Այս պայմաններուն տակ Մոնթանեա խնդիրը ամբողջութեամբ կը յանձնէ Ա-ռաջին Յանձնախումբին, որուն նախա-գահն է Լորա Քըրզընը, յուսալով որ ա-նիկա լուծելի հարցերու մասին կարենայ համաձայնութեան եզր մը գտնել:

Այսպիսով Լօզանի Մորհրդաժողովը չծնած ընդմիշտ Լէմնոսի ջուրերուն մէջ կը թաղէր Հայ Ազգային Օջախը: Այլեւս յետագայ նիստերուն մէջ ո՛չ մէկ խօսք կ'ըլլայ Հայերուն մասին: 1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագրին մէջ Հայու ա-նունն իսկ չէ յիշատակուած այս կամ այն ձեւով: Թուրքիա ապրող Հայերը մաս կը կազմեն ոչ-թուրք փոքրամասնու-թեանց, որոնց իրաւունքները պէտք է պաշտպանուին համաձայն դաշնագրի 37-45 յօդուածներուն, իբրեւ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան հսկողութեան տակ: Լահէյի միջազգային մնայունատեանին բողոք պիտի կրնային ներկայացնել թուր-քիոյ փոքրամասնութիւնները, իրենց ի-րաւունքներու բռնաբարման դէմ: Այս բոլոր երաշխաւորութիւնները դատա-պարտուած էին թուղթի վրայ մնալու:

Յաղթական Դաշնակիցները, մոռցած երէկի թշնամին, որուն երեսէն ա՛յնքան տուժեր էին աշխարհամարտի չորս տա-րիներու ընթացքին, ոտքով – ձեռքով անձնատուր եղան անոր, վրայ տուին վարկ ու արժանապատուութիւն, գլուխ ծռելով անոր բոլոր գոռոզ եւ անընդու-նելի պահանջներուն:

Ժամանակակից պատմութեան ամէնէն սեւ էջը կը կազմէ Լօզանի տխրահռչակ դաշնագիրը, կենդանի ապացոյցը մեծ Պետութեանց անհնկութեան, ուրացում – ներուն եւ հանդիսաւոր խոստումներու խաբեբաութիւն ունայնութեան:

Լօզանի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ 1923 Յուլիս 24ին: Հայաստանի Հանրա-պետութեան Պատուիրակութիւնը Օգոս-տոս 13ին հանդիսաւոր բուռն բողոքագիր մը ներկայացուց Դաշնակից Պետու-թեանց, որոնք բոլորովին ուրացած եւ մոռացութեան էին տուած Հայկական Դատը: Դաշնագրին մէջ բառ մը անգամ չկայ Հայերու մասին: Բարեկամ թէ թշնամի՝ բոլորն ալ կ'անդիտանային Հա-յուն գոյութիւնը: Ցեղասպաններու արիւ-նոտ ձեռքերը ժպտային սեղմող եւ անոնց բոլոր անհաւատալի պահանջները սոր-կամօրէն գոհացնող «յաղթական դաշ-նակիցները խղճահարութիւն չունեցան սիրտիչ երկու խօսք ըսելու հայ բազմա-չարչար ազգի համար: Ուրեմն ի զո՛ւր զոհուեցան մեր մէկուկէս միլիոն նահա-տակները, ի զո՛ւր Դաշնակիցներու դա-տին համար արիւն թափեցին մեր հարիւր հազարաւոր զինուորները, տասնեակ հա-զարաւոր մարտիկներն ու հազարաւոր լեգէոնականները ռազմաճակատներու վը-րայ:

Ինչպէս Պըլմեան Հայրիկ 1878ին Պեր-լինի մէջ, նոյնպէս հայ տառապանքի ան-զուգական երգիչ Աւետիս Ահարոնեան 45 տարի վերջ, Լօզանի մէջ աշխարհի մե-ծերու երեսին պիտի պոռար Հայերուն հանդէպ գործուած անարդարութիւնը:

Պերլինի մէջ Հայոց Հայրիկը «երկաթէ չերեփ» չունէր, ուստի չկրցաւ բաժին տանուլ «հարիսա»յին: Լօզանի մէջ Ահա-րոնեան հարիւր հազարաւոր երկաթէ չե-րեփներով կը ներկայանար, կուրծքէն կախած «փոքր դաշնակից»ի պատուա-նշանը: Դարձեալ բաժին չունեցանք «հա-րիսա»յին:

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատ-ուիրակութեան նախագահը իր երկար բողոքագրին մէջ կը պարզէ Հայոց կա-տարած ծառայութիւնները եւ յանուն ազատութեան եւ անկախ Հայրենիքի իր համբանքին մէկ երրորդին զոհուիլը, ապաւինած Դաշնակիցներու հռչակած սկզբունքներուն ու խոստումներուն: Յա-ւով դիտել կուտար, որ Հայերը այսօր լքուած են եւ լռութիւն կը տիրէ իրենց չուրջ, մինչ Սեւրի դաշնագրով հանդի-սաւորապէս ճանչցուած էին իրենց ար-դար իրաւունքները:

Ահարոնեան իր բողոքագիրը կը վեր-ջացնէր այսպէս·

«Հ· Հ· Պատուիրակութիւնը, յարգե-լով յանձնառութիւնը զոր ստացած է հայ ազգէն, բացարձակ պարտականութիւն ունի այս պահուս իր բոլոր ուժով հան-դիսաւոր բողոք բարձրացնելու Լօզանի դաշնագրին դէմ: Պատմութեան կը յանձ-նէ զայն դատելու հոգը»:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԶՐՊԵՏԻՆ ՄԷՋ

— o —

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ – ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

—o—

Կը թուի թէ մարդիկ որ զիրար չեն հասկնար երկրի վրայ, կը փորձեն հիմա զիրար հասկնալ արտերկրի մէջ, կամ գո-նէ, միլիառներ ծախսելով, կ'ուզեն խաբ-կանքը տալ մարդոց թէ կը բաւէ միասին դաւաթ մը պարպել, անկրպետին մէջ, որպէսզի բոլոր առկախ հարցերը լուծ-ուին: Եթէ այդ այդպէս է հաւանաբար աւելի լաւ կ'ըլլար անկրպետ ղրկել Արաբն ու Հրեան, կամ Ցոյնն ու Թուրքը, քանի Ամերիկացին ու Ռուսը, զիրար չատ լաւ հասկցած են, Եալթայի օրերէն ի վեր: Ուրեմն ի՞նչ: Միլիառները մխրճեցան, որոնք կրնային ծառայել չատ մը անօթի երախաներ ու ժողովուրդներ կշտացնե-լու, ու աշխարհ զարմացաւ, ու աշխարհ հիացաւ տեսնելով խորհրդային եւ ամե-րիկացի այերանաւորդներու ողջագուրու-մը: Ամէն ինչ կատարեալ էր ու ժամադ-րութիւնը յարգուած: Ու զուցէ ամէնէն չհեկանն այն էր որ աշխարհի որեւէ անկիւնը, որեւէ տունի որեւէ բազկա-թոռի մը մէջ մխրճուած կարելի էր, ուշ-զակի հետեւիլ գործողութեան մը, որ կը կատարուէր երկրագունդէն 225 քիլո-մեթր բարձրութեան վրայ: Ճիշդ ժա-մուն հանդիպումը տեղի ունեցաւ, Ֆորտ եւ Բրեժնեւ չնորհաւորական հեռագրեր ղրկեցին, յետոյ երկու Ռուսերն ու երկու Ամերիկացիները միասին ճաշի կը նըս-տէին: Հինգշաբթի, Յուլիս 17, ժամը 20·19, պատմական պահն է, Ափոլոյի երկու Ամերիկացիները (երրորդը պարտի տեղը մնալ) կը մտնեն Սոյուզ ու կը փո-խանակուին ողջոյնները, նուէրներ, եւն·, եւն·: Թէ ի՞նչ կրնայ ըլալ այս հանդի-պումին (զոր Իւմանիթէ «դիւանագիտա-կան» կ'որակէ) վաղորդայնները, յստակ չէ եւ երկու դեր–Պետութեանց ուժի այս ցուցադրութիւնը, որ եթէ օր մը, իրա-րու դէմ չգործածուի, կրնայ երրորդի դէմ օգտագործուիլ, անպայման խաղաղ ու փայլուն ապագայի մը խոստում չի բերեր:

ԱՆԳԱՐԱ ՆՈՐ ՊԱՏՄԱՆԱԺԱՄ ԿՈՒՏԱՅ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐՆԻ

—o—

Ծանօթ է որ Թուրքիա մինչեւ Յուլիս 17 պայմանաժամ տուած էր Միացեալ Նահանգներու Թուրքիոյ ամերիկեան խա-րիսխներու նոր կանոնագիր մը մշակելու համար:

Թրքական կառավարութիւնը, հետեւե-լով ապահովութեան Ազգ· Խորհուրդին թելադրութիւններուն (արագօրէն բա-նակցիլ Ամերիկացիներուն հետ), որոշած է աւելի ճկուն դիրք մը բռնել Ուաշինկ-թընի նկատմամբ, սպասելով Քոնկրէսի վերջնական քուէարկութիւնը զէնքի հար-ցին վերաբերեալ: Մինչ այդ, Անգարա որոշեր է առժամեայ կանոնագիր մը կի-րարկել ամերիկեան կայաններուն հա-մար: Որոշ բան մը չըսուիր այս «առ-ժամեայ կանոնագրին» մասին, բայց կը կարծուի թէ Թրքական կառավարութիւնը յաջորդական փակումը կը նախատեսէ ա-մերիկեան 24 կայաններէն ոմանց եւ միւսներն ալ դնել Թուրք հրամանատարի մը ղեկավարութեան տակ: Ամէն պարա-գայի մէջ Թուրքերը կը չեշտեն թէ ինչ ալ ըլլայ ամերիկեան որոշումը, ամպար-կոյի վերաբերեալ, Թուրքեամերիկեան եւ Թուրքիա եւ Ատլանտեան Ուխտ յա-րաբերութիւնները պէտք է վերաքննուին: Ջաղլայանկիլ հաւատիք կուտայ սակայն թէ Թուրքիա «իր համբերութիւնն ու չա-փաւորութիւնը պիտի չկորսնցնէ»:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս)

ԳՈՐԾԱՏԱՆ 25ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի արդիւնաբերութեան ամէ-նէն մեծ ձեռնարկութիւններէն ալիւմի-նիումի գործատան 25ամեակն է:

Այս գործատունը միակն է Խորհ· Մի-ութեան մէջ, որ 1960էն սկսեալ տեղւոյն վրայ կը մշակէ իր արտադրած առաջին կարգի ալիւմիումը, իւրացուցած է հե-ղուկ մետաղէն ալիւմինիում ձեռք ձգելու նոր եղանակը՝ պեղիտներու մշակման թեքնոլոժին:

×

ՀԱՅ ԵՐԳԱՀԱՆԻՆ ԵՐԳԵՐԸ

Մոսկուայի «մելոդիա» սալերու ձեռ-նարկութիւնը հրապարակ հանած է «Ա-լեքսանդր Ադէմեանի երգերը» անունով սալը: Ջայնագրուած երգերն են՝ «Իրիկ-նային երեւան», «Իմ մայրիկ», «Երանի թէ», «Անցնում ես նազով» եւ այլ երգեր, որոնք երգուած են Ռ· Մկրտչեանի, Գ· Մինասեանի, Լ· Խոտեանցի եւ Ա· Աւետ-եանի կողմէ:

Քանի մը տողով

ՍՍՐԳԻՍ ՓԱՇԱՔԱԼԵԱՆ, որ ձերբակալ-ուած էր վերջերս, Ամերիկա, ամբաս-տանուեցաւ Մ· Նահանգներու Դաշնակ-ցային Բարձրագոյն Ատեանին կողմէ, որպէս խորհրդային լրտես: Փաշալեան որ զոհարաւաճառ է Մանհաթանի մէջ, երեք կէտերու մէջ դատապիր եւ մէկ կէտի մէջ խորհրդային գործակալ նկատուե-ցաւ: Դատապրութեան կէտերէն մէկն այն է որ Ազգ· պաշտպանութեան գաղտնիք-ներ փոխանցած է: Կրնայ ցկեանս բան-տարկութեան դատապարտուիլ եթէ այս կէտը փաստուի:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ նոր դահլիճը պիտի կազմէ Վասկօ Կոնզալվէս: Մաս պիտի կազմեն զինուորականներ եւ քաղաքային մասնագէտներ: Ընկերվարականներէն եւս դահլիճէն քաշուեցան նաեւ ժողո-վրդական Դեմոկրատ նախարարները· նոյնպէս հրաժարեցան երկու անկախ նա-խարարներ: Եւրոպայի Մորհուրդը որո-շեց նիւթական օժանդակութիւն ցոյց տալ Լիզպոնի միայն այն պարագային, երբ Փորթուկալ «բազմերես ժողովրդապետու-թիւն կը մնայ»:

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՎԱՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՑ

— o —

ԳՕՏԵՄԱՐՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԸ

Ա

ԽՄԲ.— «Սով. Գրականութիւն» ամսագրի Ապրիլի թիւին մէջ Արսէն Հացագործեան դրուագներ ներկայացուցած է Վանի հերոսամարտէն: Հեղինակը 1914–1915ի ուսումնական տարեշրջանին Վանի գաւառական դպրոցներու թեմական տեսուչն է եղած:

1915 թ. Ապրիլի սկիզբը: Եզեռ գարուն բացուել էր չքնաղ Վասպուրական աշխարհի վրայ: Վարագայ սարից փչող մեղմ զեփիւռը չոյում, փայփայում էր լայնածաւալ Այգեստանի նորաբողբոջ կոկոնները, որոնք չուտով պերճօրէն պիտի բացուէին՝ բոյրով ու թոյրով ողողելով Վանի դրախտ այդիները: Բնութեաց կապատգեղ ծովը, արեւի առաջին ճառագայթներից ոսկեհուռ չապիկ հագած, նորահարսի նման ծիրանի էր օրօր–չօրօր:

Բնութիւնը խաղաղութիւն, երջանկութիւն ու վայելք էր շնչում: Բայց այլ էին մարդկանց սրտերը այդ օրը· իշխողների սրտում եռում էին ծրագրուած ոճիրը ժամ առաջ ի կատար ածելու թիւն անհամբերութիւնն ու անյագուրդ տենչը, իսկ երկրի իսկական տէրերի «հուրիէ–թով» երբեմն այնքան ոգեւորուած եւ օսմանեան կայսրութեան ժողովուրդների եղբայրութեան իդէալին հաւատացած հայ զաւակների սիրտը ահով ու սուգով, կենաց ու մահու վճռական պայքարի սարսուռով էր պատած: Հայ ցեղի պատուի ու կեանքի հարցն էր լուծւում... եւ Վասպուրականի արծիւները, որոնք չատ անգամ իրենց մարքի ու բազկի ուժով ի դերեւ էին հանել համիտեան ջարդերի դաւադրական ծրագրերը, պատնէշների եռեւն անցած, կազմ ու պատրաստ սպասում են թշնամու դրոհներին՝ իրենց իսկ պատրաստած զնդակներով ու ռումբերով դիմաւորելու զազազած թշնամուն կամ թանկ ծախելու իրենց կեանքն ու պատիւը:

«Այս երկիրը կա՛մ Հայերին կը մնայ, կա՛մ մեզ, ինչ խորհել կամ անել կարող էք, արէք: Այս երկրում կա՛մ մահմեդականութիւնը պիտի մնայ, կա՛մ քրիստոնէութիւնը»· այսպէս էր պատասխանել Վանի նահանգապետ Ճեվտէթը Հայոց առաջնորդական փոխանորդ Եղնիկ վարդապետին, երբ նա կռնւի նախօրեակին պաշտօնական այցով նրա մօտ էր գնացել՝ առուգելու Շատախ գաւառում ծագած կռիւները խաղաղեցնելու ու – զարկուած հայ պատգամաւորութեան դատաղրական սպանութեան լուրը:

— Պատգամաւորներին ես եմ սպանել տուել, լկսի համարձակութեամբ պատասխանել էր նահանգապետը Վասպուրականի Հայութեան հոգեւոր ներկայացուցչին:

Ամէն ինչ պարզ էր պայծառ լոյսի պէս· Ճեվտէթը վստահ էր իր ուժերին եւ խրոխտանում էր: Երեք օր էր, որ նա գիշեր – ցերեկ տենդագին ռազմական պատրաստութիւններ էր տեսնում Այգեստանում եւ պարսպապատ Բերդաքաղաքում: Առանձին զօրամասերով նա տնջատել էր Այգեստանը քաղաքամիջից, գրաւել էր Այգեստանի վրայ իշխող անպիտական հիւպատոսարանը եւ ամրացրել Այգեստանի սիրտը մխրճուած Համուտ աղայի զօրանոցը: Ասպատակել ու ամայացրել էր Վանի չրջակայ գիւղերը եւ թիկունքն ամրացրել: Էլ ի՞նչ ուժ պիտի ունենային Վանի Հայերը, որ կարողանային դիմանալ պաշարման նեղ օրակը սեղմող թուրք կանոնաւոր զօրամասերի գրոհներին, հայկական խարխուլ գիւղերը քարուքանդ անող հրետանու հարուածներին, զէնքի ու ռազմամթերքի անսպառ պաշարներին:

Ահա թէ որտեղից էր գալիս Ճեվտէթի ամբարտաւան ինքնավստահութիւնը: Նա լիովին հաւատացած էր, որ 24 ժամուայ ընթացքում ծնկի կը բերի Վանի «ըմբոստներին», «կը սրբի ու կը մաքրի» Վանի Հայութեանը եւ այդ «մեծ յաղթանակի» դափնին ոչ ոքի չի պիղծ: Բայց նա մոռանում էր ամենազլխաւորը՝ Վասպուրականցու բարոյական ուժը, նրա մարտական կորովը, կազմակերպչական ընդունակութիւնը, համերաշխութեան ոգին, նրա խոր հաւատքը իր արդար կռուի ու ռուսական բանակի օգնութեան վրայ եւ, վերջապէս, նրա մեռնելու պատրաստակամութիւնը յանուն իր սրբագործած հայրենիքի ազատագրման, յանուն իր օջախի ու ընտանիքի սրբութեան:

Մթնոլորտն ելեկտրականացած էր, եւ փոթորիկը պայթեց միանգամից՝ ահեղ որոտներով, ճայթիւններով ու սուլոց – ներով: Ողջ Այգեստանով մէկ, ինչպէս եւ Բերդաքաղաքում, պոռթկացին խժալուր համազարկերը: Թուրքական զօրաթնոցներից դաշտ դուրս եկած հարիւրաւոր զինուորներ վայրագ կանչերով յարձակման անցան հայ դիրքերի վրայ: Երկինքը մթագնեց: Օտարութիւնից նոր վերադարձած հայրենակարօտ ծիծեռնակներն ու արագիլները պապանձուեցին իրենց վերանորոգած բներում, որոնք դընդակների հարուածների տակ սկսեցին ճղակտուր ցած թափուել:

Անցան առաջին ժամերը: Մեր դիրքերն անասան մնացին· գրոհներն ամենուրեք ետ մղուեցին թշնամու մեծամեծ կորուստներով: Ճեվտէթը փրփրում էր, նոր ուժեր էր առաջ մղում, թէժացնում մենատէր մառեշալ Իոն Անտոնեսկուի կեանքն ու գործը՝ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին: Անտոնեսկու Հիթլէրի բարեկամն ու գաղնապկիցն էր, որ մահուան դատապարտուեցաւ պատերազմէն ետք, խորհրդային կառավարութեան ու ռումանացի համայնավարներու կողմէ:

Փրէտայի գործը չէր կրնար տպուիլ եթէ ռումանական կառավարութիւնը՝ իր գրաքննիչներու մէջոցաւ արտօնութիւն տուած չըլլար, եւ արդէն ա՛յդ արտօնութիւնն է որ կատեգորացած է խորհ. կառավարութիւնը: Վէպը թէեւ մասամբ կը քննադատէ Անտոնեսկուն, մխածմանակ սակայն զայն կը նկարագրէ իբր «մարդ մը որ կը չանար լաւ բաներ ընել իր երկրին համար»: Այս նկարագրութիւնը չատ բան կը պիղծ փաչիստ բայց ազդայնամոլ Անտոնեսկուի յիշատակին:

Մոսկուայի Լիտերատուրնայա Կազետան, որ Խորհ. Միութեան մէջ համայնավար կուսակցութեան բանբերն է պրականն խնդիրներու շուրջ, կը մատնանչէ որ գրքին մէջ կան որոշ տեսարաններ, որոնք մեղմացուցիչ հանգամանքներ կը ստեղծեն եւ Անտոնեսկուն իրրեւ բնականն մարդ կը ներկայացնեն: Օրինակ՝ կը տեսնէ ընթերցողը երբ կը խօսի «ծեր եւ կրօնասէր իր մօր հետ»: Խօսակցութեան ընթացքին, մայրը կ'ըսէ որ իր տղուն բարեկամները ապօրինի բաներ կ'ընեն Ռումանիոյ մէջ: Անտոնեսկու կը պատասխանէ թէ ինք լուր չունէր այդ պատահածներէն, եւ թէ իր վիճակը չատ դժուար է որովհետեւ Ռումանիան նացիներէն փրկելու համար սահպուած եղած է դաշնակցիլ Հիթլէրի հետ: Ցետոյ՝ Փրէտա կը ներկայացնէ մենատէրին յուզուած ու սրտաճմլիկ վիճակը, երբ մօրը կը հարցնէ.— «Մա՛յր, ի՞նչ ընեմ»:

Լիտերատուրնայա Կազետա կը յարձակի ռումանացի գրագէտին վրայ, ըսելով որ «Անտոնեսկուն ներկայացուած է իբր ողբերգութեան մը հերոսը, եւ իր ոճիրները անխուսափելի արարքներու հանգամանք առած են այդ ողբերգական վիճակին բերումով: Ոճրագործ Անտոնեսկուի իսկական նկարագիրը կեղծուած է եւ իբր լաւ ցոյց տրուած, մինչդեռ անյանգագործ մըն էր որ կախաղանի պատապարտուեցաւ»:

Անշուշտ միայն մէկ անձի նկարագիրը չէ որ կռուախնճոր դարձած է: Ռումանացի վիպագիրը կարծիքներ կ'արտայայտէ Հիթլէրի եւ Սթալինի ստորագրած դաշնագրին մասին, որով երկու մեհատէրերը Լեհաստանը բաժնեցին: Այդ պատմական իրականութիւնը դրեթէ երբեք չի յիշուիր համայնավարներու կողմէ, եւ երբ կը մատնանչուի, ինչպէս այս առթիւ, անմիջապէս կը քննադատուի: Սակայն ռումանացի Գրագէտներու Միութիւնն, ալ իր կարգին համարձակած է պատասխանել Ռոմանիա Լիտերարա թերթին մէջ, ըսելով որ « չենք կրնար ընդունիլ որ Ռումանիոյ ներկայ կացութեան համար միայն Անտոնեսկու պատասխանատու ըլլայ: Ան ինքնին հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ քաղաքական կեանքին, որ ինքն ալ հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ պատմութեան»:

Ռումանացի գրագէտը կ'ըսէ որ Անտոնեսկու ինքնին հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ քաղաքական կեանքին, որ ինքն ալ հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ պատմութեան»:

Ռումանացի գրագէտը կ'ըսէ որ Անտոնեսկու ինքնին հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ քաղաքական կեանքին, որ ինքն ալ հետեւանք մըն էր ռումանական ամբողջ պատմութեան»:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

— o —

Համայնավար երկիրներու մէջ որեւէ մէկ դէպք կրնայ արձագանգ ունենալ քաղաքական մարզին մէջ: Վերջերս Ռումանիոյ մէջ տպուեցաւ Մարին Փրէտայի «Զառանցքը» գործը, պատմական վէպ մը որուն նիւթն է Ռումանիոյ նախկին

էր կրակը: Սարսափի հերթը հիմա նրանն էր, սարսափի հետ նաեւ ամօթի սուր խայթը, որ մի քուռ Հայեր այսքան հուժկու դիմադրութիւն են ցոյց տալիս:

Թիկունքն սկսեց հանդստանալ: Ինքնավստահութիւնն ու հաւատն ամրացան, մանաւանդ, երբ հրազէնների որոտի հետ օդում հնչեց Վանի վարժապետանոցի նուագախմբի մարտաշունչ եւ կենսաթրթիռ նուագը՝

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի՛, որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի...

Կռիւը նոյն թափով չարունակուեց ամբողջ օրը: Առանձնապէս կատաղի հրաձգութիւն սկսուեց գիշերը: Ճեվտէթը փորձում էր ցերեկուայ կորուստների վրէժն առնել: Մեր որոշ դիրքերը բաւական նեղուեցին, բայց անմիջապէս վրատնգուած դիրքերին օգնութեան էին հասնում հարեւան դիրքերը եւ մեր թնդանօթային կրակի խմբերը, որոնք եւ վերականգնում էին դրութիւնը: Իսկ քանդուած դիրքերի փոխարէն չուտով նոր պատնէշներ էին կանգնեցւում կամ խրամատներ էին փորւում մեր ամրաչէն խմբերի կողմից:

Այսպէս, Վանի ինքնապաշտպան հերոսներն իրենց մարտական մկրտութիւնն ստացան ապրիլեան կռիւների առաջին տագնապալից օրը՝ չատ աննչան գոհերով: Եւ երբ գինուորական մարմինը հրապարակեց իր առաջին թռուցիկը, ժողովուրդը խոր չունչ քաշեց եւ ուրախութեան արցունքներով արիութիւն եւ կորով մաղթեց իր անվեհեր զաւակներին:

Թռուցիկում ասուած էր.

« Հայրենակիցնե՛ր, երկի գիշերուայ ամբողջ թնդանօթաձգութիւնը եւ թշնամու կողմից վատնուած հարիւր հազարաւոր զնդակները նպատակ ունեցան մեզ այն վախեցնել ժողովուրդը: Մեր կորմից՝ զիրքի ոչ մէկ լքում: Մերոնք չեն յօժարած նոյնիսկ պատասխանել: Խուճապի պէտք չկայ »:

Ա. ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

4.

Բարեխիղճ, անաչառ եւ համբերատար դաստիարակը որ Մխիթար Պարթեւեանն էր՝ չես գիտեր ինչպէս կը յաջողէր զսպել այդ գառագեղը, որ իր հսկողութեան յանձնուած էր: Բացառիկ խանդաղատանքով կը լեցուիմ երբ, տակն տակն մխիթք կուգայ իմ առաջին դաստիարակս Պօղոս մէջ: Ան էր որ յղկեց գաւառէն բերած իմ հայերէնս, եւ որ առանց յանդիմանութեան ու ծեծի՝ կը զսպէր քառասուն այդ զաղանները:

Ցուշերուս մէջ անուշ անկիւն մը ունի նաեւ Շաւարշ Փանոսեանը, որ դաստիարակն էր Բ. կարգին, եւ որ դասի կուգար մեր դասարանին ալ: Եթէ Պարթեւեանը կը մեղքնայինք ու կը յարգէինք, Փանոսեանը կը պաշտէինք ուղղակի, ու անձկութեամբ կը սպասէինք Հայոց պատմութեան դասին: Մինչեւ այսօր ալ տեսակ մը քաղցր յուզումով կը լեցուիմ երբ կը մտաբերեմ իր ոգեւորութիւնը Վարդանանց պատերազմը մեզ պատմած ատեն: Գեղարուեստէ ալ կը հակնար, ու իր սաներէն քանի քանիներուն մէջ արուեստի սէր արթնցուցած է:

Գառնիկ Գանճեանը, որ առաջին դասարանը կը վարէր, մեզ դասի կուգար ան ալ: Ջախագիտութեան անուանի ուսուցիչներ ունեցած եմ յետագային կեդրոնականի մէջ· բայց ոչ մէկը այնքան լաւ բացատրած է մեզ թուաբանութեան այնքան խրթին կանոնները: Արմաչի նախկին սան՝ ի վերջոյ քահանայ ձեռնադրուեցաւ, եւ Պելժիոյ հայ համայնքը հովուեց:

Պարթեւեանի դասարանէն անցանք Մարտիրոս Հանէսեանին: Գառագեղէն քիչերը միայն կրցան չորրորդ կարգ անցնիլ: Անոնցմէ մէկն էի ես:

Նոր ընկերները կուգային խառնուիլ հիմա հոս: Իրենց դասարանը կրկնողներն էին: Ասոնցմէ միտքս մնացած են Գէորգ Փէքմէզեանը, Գարեգին Վէզիրեանը, Համբարձում Գայայեանը:

Ո՞ւր Պարթեւեանի դասարանը եւ ո՞ւր այս մէկը: Կարծես թէ չնորհք էր իջած բոլորին վրայ:

Աւելի պատրաստուած կը թուէր մեր նոր դաստիարակը, եւ գրական յաւակնութիւններ ալ ունէր, ու աշխատակցած էր թերթերու: Իր չնորհիւ աւելի ճեռաս մեր հայերէնը: Մեր Խաեանէն մեկնելէն ետոյ երկար չմնաց ան ուսուցչական առաքելութեան վրայ: Թաղականութեան դիւանապետութիւնը յանձնեցին անոր, եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց երկար, մինչեւ իր մահը:

Զորրորդ դասարանէն վեցերորդը ցատքեցինք Համբարձումեանին, Արշակ Եղուպեանին եւ Արշաւիր Ճէպէճեանին հետ մէկտեղ, ու յանձնուեցանք այս անգամ ալ Գրիգոր Պարտիզպանեանին: Վերջին տարին էր մեր առ, որովհետեւ եօթներորդ դասարանը՝ զոր փորձի համար բացած էին՝ պիտի չչարունակուէր ա՛լ: Մեր տարին դեռ կար անելիք, ու պատկից էր մերինին: Ու ինչ կռիւներ երկու դասարաններուն միջեւ օրն ի բուն, չփոթութեան մատնելով խեղճ Պարտիզպանեանը որ դաստիարակն էր երկու դասարաններուն ալ: Այս նոր դասարանին մէջ նոր ընկերներ եւս ունեցայ· անոնցմէ մէկը Համբարձումեանին երէց եղբայրն էր, Լեւոնը· ան որ փարիզի մէջ «Ազդակ»ը կը խմբագրէ հիմա: Երկու եղբայր գիրար կը գտնէին նոյն դասարանին մէջ:

Պարտիզպանեան կեդրոնականէն էր, բաւական ուսեալ, եւ հոգի կուտար իր արդուզարդին: Դպրոցէն չատ չուտ հեռացաւ, մտաւ նաւային ընկերութեան մը մէջ, եւ իմացուեցաւ որ զոհ գացած է նաւաբեկութեան մը:

Այս հինգն եղան իմ առաջին դասատիարակներս: Օրհնեալ ըլլան այն բոլորին համար զոր ինձ ուսուցին:

5.

Ջոջ թագի մը դպրոցը որպիսին էր՝ չէր կրնար գոհանալ համեստ այս անուններով: Այցելու ուսուցիչներու չքախումբ մը եւս ունէր ան, վաստակաւոր այն ուսուցչին կողքին՝ որ Գրիգոր Մարգարեանն էր, աշխարհագրութեան եւ պատմութեան դասագրքերու համբաւաւոր հեղինակը՝ որ այդ ճիւղերը կ'աւանդէր վերի կարգերուն, դպրոցին տնօրէնութիւնը վարելով հանդերձ:

Այցելու այդ ուսուցիչներուն մէջ թողին քարոզիչ Հմայեակ Եպս. Դիմաքեանը կար նախ՝ որ եկեղեցական պատմութիւն կ'ուսուցանէր· յետոյ կային դրաբարի եւ աշխարհաբարի երկու մեծ ոճահմիրանները՝ Յակոբ Գուրգէն եւ Զաքէ Ասատուր, որոնք ճամբայ բացին չատ մը սերունդներու, հայ թատրոնին երեմնի վեթերանը՝ Սրապիոն Թղլեան, որ մեր օրերուն ալ հասաւ, Յովսէփ Ճէլալը, Գարեգին Գալաֆեանը եւ Յովսէփ Գուլումճեանը՝ դիտութեան զանազան ճիւղերուն համար, Փրանսերէնի եւ թուքերէնի երկու մասնագէտներ՝ որպիսին Յարութիւն Յովհաննէսեանը եւ Պետրոս Կարապետեանն էին, Միսաք Սուրեան՝ Օսմանեանի եւ Դուրեանի Աբմաչի ճեռնասուններէն, Աբրայ Գոնսթանթինի նաւասուններէն, Եղիայ Օտեան, եւ թարգմանիչը՝ Օր. Եւփիմէ Օտեան, եւ ուրիշներ ու ուրիշներ՝ որոնց անունները կորսուած է ինձմէ:

Գառնիկ Գանճեանը, որ առաջին դասարանը կը վարէր, մեզ դասի կուգար ան ալ: Ջախագիտութեան անուանի ուսուցիչներ ունեցած եմ յետագային կեդրոնականի մէջ· բայց ոչ մէկը այնքան լաւ բացատրած է մեզ Թուաբանութեան այնքան խրթին կանոնները: Արմաչի նախկին սան՝ ի վերջոյ քահանայ ձեռնադրուեցաւ, եւ Պելժիոյ հայ համայնքը հովուեց:

Պարթեւեանի դասարանէն անցանք Մարտիրոս Հանէսեանին: Գառագեղէն քիչերը միայն կրցան չորրորդ կարգ անցնիլ: Անոնցմէ մէկն էի ես:

Նոր ընկերները կուգային խառնուիլ հիմա հոս: Իրենց դասարանը կրկնողներն էին: Ասոնցմէ միտքս մնացած են Գէորգ Փէքմէզեանը, Գարեգին Վէզիրեանը, Համբարձում Գայայեանը:

Ո՞ւր Պարթեւեանի դասարանը եւ ո՞ւր այս մէկը: Կարծես թէ չնորհք էր իջած բոլորին վրայ:

Աւելի պատրաստուած կը թուէր մեր նոր դաստիարակը, եւ գրական յաւակնութիւններ ալ ունէր, ու աշխատակցած էր թերթերու: Իր չնորհիւ աւելի ճեռաս մեր հայերէնը: Մեր Խաեանէն մեկնելէն ետոյ երկար չմնաց ան ուսուցչական առաքելութեան վրայ: Թաղականութեան դիւանապետութիւնը յանձնեցին անոր, եւ այդ պաշտօնին վրայ մնաց երկար, մինչեւ իր մահը:

(Շար. 4)

ՄՈՂԵԿ-ՀԻՆՈՒՈՀ

ԱՆ.

ՅԱԽՈՂՈՒՄ ՍԱՀԱՆԱԿԻ

Այս երիտասարդ ղեկավարները ոչ միայն ձգտում են ապրել ու ստեղծագործել ժամանակակից քաղաքակրթության մակարդակով, այլև ամեն կերպ նպաստում են գյուղի մշակութային կյանքի բարձրացմանը:

Գիմումներ ընդունվում են մինչև հունվարի 15-ը:

Հասցեն՝ Երևան, Ա. Սպենդիարյան փող., 3, 2-րդ հարկ, սենյակ 5:

Հարցերի համար դիմել հեռախոսով՝ 33-000 տանգամ, 3-րդ ներքին կայան, Հարությունյան Ռուբենին:

Ինչպես հայտնի է, 1940 թվականից ի վեր Ստալինի անվան «Ձուտցեղ» ՀԸ-ն ամեն տարի ստանում է 1945 թվականի համար ստացված ոչխարների ընտրովի ցեղային նյութը, որ ստացվում է ոչխարների արհեստական եղանակով բազմացման միջոցով:

Ներկա տարում «Ձուտցեղ» ՀԸ-ն ստացել է 1945 թվականի ընտրովի ցեղային նյութը, որ ստացվել

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Ն. Քիւրքճեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր Արշակ Քիւրքճեանի մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրեն 100 ֆր. Աղքատախնամին եւ 100 ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին (տառնալ «Յառաջ»էն):

×

Օր. Արփինէ Սարգիսեանի յիշատակին Տիկին Արշալոյս Հ. Սարգիսեան եւ քոյրը՝ Տիկին Լերթոդեան 150 ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին (տառնալ «Յառաջ»էն) և 50 ֆր. «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Բիւզանդ Կուրտիկեանի մահուան առթիւ հեռեւեալ նուէրները կ'ըլլան փոխան ծաղկեպսակի.—

Տէր եւ Տիկին Թովմաս Թովմասեան եւ զաւակները 250 ֆր. Աղքատախնամին եւ 250 ֆր. «Յառաջ»ի:

Այրի Տիկ. Ս. Գ. Թովմասեան 200 ֆ. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին:

Տէր եւ Տիկին Տեմիրճեան 100 Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին:

(Տառնալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Գ. Հայոցեան 100 ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Պելֆոնթէնի օգափոխութեան կայանի նոր չէնքին:

(Տառնալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուլումճեան 200 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը, ողբացեալ Տիրուհի Մեծատուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ առաջած է.— Տէր եւ Տիկին Սահակ Սաղաթէլեան (Ռենսի) 100 ֆր., Տիկին Մելինէ Մինէլեան 50, Պր. Խաչիկ Արմաղանեան 50, Տիկին Թէֆար Պօղոսեան 10 ֆր.:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Յուլիս 23ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 22·30ին, Մոնթէ Քարլոյի հեռատեսիլի կայանը իր «Գրքեր եւ Հեղինակներ» հաղորդումի ընթացքին պիտի խօսի Յակոբ-Գրիգորի Փրանսերէն դրքին՝ «Ծանօթ եւ անծանօթ Հայերը»ի Բ. տպագրութեան առթիւ: Հաղորդումը կը կատարէ «Վա Փանէ Իւնիվերսէլ» հրատարակչական տան նախագահը՝ Ալէն-Ռընէ Մոռօ:

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեւի

Տիկին Փիոլա – Հաբելեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հաբելեանի (Լիոն):

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Դպիրեան Սիպուհէն 100 ֆր. կը նուիրեն Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Տիգրան Սէմէրճեանի մահուան առթիւ (տառնալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Էլիզ Հոգտանեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Ապրիլեան Բացառիկին առ ի գնահատու-թիւն:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ մարզական չարժումներու 30ամեակին առթիւ, մարզադաշտ Վրէժ Պէրպատեան:

Կիրակի Յուլիս 20, առաւօտեան ժամը 10էն սկսեալ:

Հայկական մթնոլորտ, առատ կերուխում, խորոված, եւայլն:

Ընկերակցութեամբ Սայաթ – Նովա Լիոնի հայկ. նուագախումբին:

Ժամը 4ին բաժակի մրցում ի յիշատակ անդարձ հանգուցեալներ Հ. Մ. Ը. Մ.ական եղբայրներու Ժան Մարգարեանի, Կիւլպէնկ Զարդարեանի: Կը մրցին երկու հայկական Հ. Մ. Ը. Մ.ական խումբերը հանգուցեալներու անունով:

Անձրեւի պարագային հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ պարահանդէսի կից սրահին մէջ:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Ծախու են, Պօմոնի մէջ (Մարսէյլ)

1) *Ճարկաբաժին մը (էֆ 3) հիւրասրահ երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, պէտքարան եւ պատշգամ:*

Գինն 90·000 ՖՐ.

2) *Պարսկական լաւագոյն տեսակէ գորգ մը 350×250:*

Հեռաձայնել՝
93–16–03 Մարսէյլ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Ը. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին, Խանասորի արշաւանքի 78րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), նախաձեռնութեամբ Շաւիլի Հ. Ը. Դ. «Արղուէթեան» խումբի եւ մանակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ցուլիս 20 Կիրակի օր առաւօտեան երեկոյ ժամը ճիշդ 15ին ուխտագնացութիւն եւ յարգանքի խօսք Շաւիլի հին գերեզմանատունը, Խանասորի արշաւանքի զեկավարներէն ԻՇԽԱՆ ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆի շիրմին:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Օրուան բանախօս՝
Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Տեղւոյն վրայ հայկական ճոխ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով, մանակցութեամբ ՊԵՏԻԿԻ նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ դիրամատչելի գիներով:

Անձրեւի պարագային տրամադրելի պիտի ըլլայ Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը՝ Ռիւ Սթալինկրատ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ նախագահ.—
Կառտաճի Բաղաբապետ՝ Ֆ. ԼԻՈՆՕ
Կը խօսին.—
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուագախումբ, խաղեր մանուկներու համար:

Պուֆի մրցում

Օթոքառներու համար արձանագրուիլ.—

ՍԷՆ ԺԵՌՄ., Յովհ. Սիմոնեան եւ Միսաք Աւետեան:

ՍԷՆ ԼՈՒ, Գ. Թիւրէքեան, Վարդան Մուրատեան:

ՊՈՒՎ. ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Յովսէփ Արզումանեան:

ՊՕՄՈՆ.— Յովհ. Տէր-Վարդանեան, Գր. Թիւթիւնեան:

Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առաւօտ ժամը 8ին: Արձանագրուիլ.— Ասատուր Քէօսէեան, Ֆոքօ Ռեֆս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Վերիկեան՝ 13 Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

ON DEMANDE

PARIS - CALIFORNIE

58, Rue de Cléry - Paris (2e)
Cherche un aide-magasinier sachant conduire.

Որակեալ ձեռնարկուներ ժեռզէ հագուստի համար:

Entrepreneurs qualifiés pour robes jersey.

Tél : 233-59-91
508-14-08
236-86-01

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարսկահայ Տիկին մը սենեակ մը կը վնտռէ, հայ ընտանիքի մը մօտ:

Կը խնդրուի զրել հետեւեալ հասցէին.

Mlle A. Ananian
37, Rue Madame
75006 Paris

ՎԱՐՁՈՒ Է

Փարիզի մօտիկ արուարձանի մը մէջ, տրամադրելի է սենեակ մը, խոհանոցի յարմարութիւններով:

Հեռաձայնել.— 655–29–07

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ողբերու Օգնութեան Մարմինի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Դեկտեմբեր 7, Կիրակի օր, Օթել Ժորժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— «Քրիստափոր» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ օր Յուլիս 19ին, երեկոյեան ժամը 21ին, «Ա.Հարոնեան» ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԴԻՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Քալէ եւ Ռէմսկէյթ Հովերլոյտ «Քըչոզ Նաւով»:

Շաբաթ Յուլիս 26ին: Հաւաքուիլ ժամը 19ին կառ տիւ Նոռ: Մեկնում դէպի Քալէ լիւքս օթոմատով, գիշերը՝ հանդիստ ֆուշէթ բազկաթոռներու մէջ մինչեւ առաւօտեան 7 եւ մեկնում Հովերլոյտի վրայ դէպի Ռէմսկէյթ ապա՝ Լոնտոն:

Մասնակցութիւն 149 ֆր.

Կանխավճար՝ 79 ֆր.

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. : 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏՕՒԱՐ ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 2 au 16 août

du 7 au 20 Septembre — du 4 au 18 Octobre

du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées.

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

* Fers vapeur
* Tables aspirantes et chauffantes
* Chaudières

pour
CONFECTIONNEURS { Robes, jupes, Tailleurs, Manteaux, Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
20
DIMANCHE
20 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·349

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.349

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹԱՆԱՄՆԱՄԵԱԿ ԵԼԼՏՋԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ

(1905 Յուլիս 8/21 – 1975 Յուլիս 21)

— o —

Եօթանասուն տարի առաջ, 1915 Յուլիս 8/21 Ուրբաթ օր, Սէլամլըքի արա – բողութեան աւարտին, երբ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ կը պատրաստուէր դուրս ելլել Համիտիյէ մզկիթէն վերադառնալու համար Եըլտըզի պալատը, ու երբ փողերը կ'ազդարարէին բարեւի կենալ զինուորական չքախումբին, յանկարծ պարտուելի, խլացուցիչ պայթիւն մը, որ լսելի կ'ըլլար մինչեւ տասը քիլոմեթր հեռուն, աննախընթաց իրարանցում առաջ կը բերէր դուրսը կեցող հանդիսականներուն մէջ, — պաշտօնական դէմքեր եւ մասնաւոր հրաւիրեալներ:

Մէկ ակնթարթի մէջ գետին փռուեր էին 26 մեռելներ եւ 58 վիրաւորներ, բազմաթիւ ձիերու դիակներ եւ խորտակուած կառքերու բեկորներ:

Հ. Ը. Դաշնակցութեան դերագոյն մարմնին կողմէ երկար աւեներէ ի վեր, մեծ դաղտնապահութեամբ կարմիր Սուլթանին դէմ պատրաստուած մահափորձն էր, որ տեղի կ'ունենար: Երկար ու համբերատար աշխատանքով ամէն ինչ մանրակրկիտ կերպով ուսումնասիրուած էր, յաղողութեամբ պսակելու համար այդ յանդուգն ծրագիրը: Դժբախտաբար սակայն չնախատեսուած պարագայ մը փըրկած էր մեծ ոճրագործին կեանքը:

Ահաբեկիչները նախապէս քանիցս ներկայ եղած ըլլալով Սէլամլըքի արարողութեան, հաշուած էին, որ մզկիթին ներսի դունդէն մինչեւ արտաքինը մէկ վայրկեան քառասուներկու երկվայրկեան կը տեւէր: Դժոխային մեքենային ժամացոյցը ըստ այնմ լարած էին: Այդ օրը սակայն Սուլթանը մզկիթի ներքնագքին մէջ խօսքի բռնուած ըլլալով չէյխիւլիսլամ ձէմալէտտինի հետ, ուշացած էր դուրսի դրան առջեւ սպասող կառքը նստելու համար, սովորական ժամուն:

Ապտիւլ Համիտ փոխանակ Բարենորոգումներ մտցնելու հայկական նահանգներուն մէջ, 1894էն 1896 համատարած ջարդեր կազմակերպած էր հայաբնակ բոլոր շրջաններու մէջ, երաշխաւորվեց մեծ Պետութեանց քթին տակ: Մնացած էր անպատիժ՝ խորամանկութեամբ: Հաշուեպահանջները կաշառած էր առատաձեռնօրէն, լռութեան դատապարտելով բոլորը:

Ձարիքը արմատէն խափանելու համար անհրաժեշտ էր վճռական միջոցներ ձեռք առնել:

Հ. Ը. Դաշնակցութեան Սոֆիայի Ընդհանուր Ժողովը, — 1904 Յունուարին — ծանրակշիռ որոշումներ տուաւ այս ուղղութեամբ: Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ պիտի կատարուէին ցուցարարական դղրդոցին ձեռնարկներ՝ արտաքին աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար Հայկական Հարցին վրայ: Նոյն ժողովին մէջ որոշուեցաւ նաեւ ի հարկին գործակցիլ մակեդոնացի յեղափոխականներու հետ, համերաշխութիւնը ամրապնդելու եւ երկու դաշտերը միացնելու նպատակով»:

Ամէնէն կարեւոր որոշումն էր Սուլթան Համիտի դէմ կատարուելիք մահափորձը, որուն ծրագիրը յղացողն ու գործադրութիւնը ստանձնողն էր նոյնինքն կուսակցութեան մեծ հիմնադիրն ու առաջնորդը՝ անմահն Քրիստափոր Միքայէլեան: Ո՛չ միայն մտաւորական — տեսաբան, այլ նաեւ՝ անձնազոհ գինուոր — փեռայի:

Քրիստափոր Պոլիս գնաց 1904ին ռուս հրեայ վաճառական «Սամուէլ Ֆայն» անունով, ընկերակցութեամբ իր աղջկան՝ Ռուբինա «Ֆայն»ի: Տեղւոյն վրայ տեսաւ բոլոր գործակիցները: Ներկայ եղաւ Սէլամլըքի արարողութեանց՝ ռուսական դեսպանատունէն ձեռք բերուած հրաւիրատոմսերով: Որոշած էր անձամբ կատարել մահափորձը, ձեռնադրոմբով:

Պուլկարիոյ մէջ փորձեր կը կատարէր նորահնար ուժեղ ռումբերու պատրաստութեան համար: Իրեն կը գործակցէր Վամչապուհ Քէնտիրեան, Առնաւուտ – դիւղցի, Սինկէր Ընկ·եան պաշտօնեայ: Սոֆիայի մօտ, Վիտոշի լերան տորոտը, փորձի մը պահուն ռումբը անժամանակ պայթեցաւ ձեռքին մէջ: Զոհուեցաւ մեծ յեղափոխականը 1905 Մարտ 17ին՝ Քէնտիրեանի հետ, խոր սուգի մատնելով Հ. Ը. Դաշնակցութիւնն ու ազատատենչ Հայութիւնը:

Ցուցարկաւորութեան ներկայ եղան վեց հազար Հայեր եւ Պուլկարներ, որոնց չարքին յեղափոխական գործիչներ Եւրոպայի ազատ երկիրներէն:

Քրիստափորի մահը փոխանակ յուսալքելու իր դաղափարի ընկերները, ընդհակառակն աւելի զօտեպնդեց զանոնք: Ձեռնառումբը յարմար — բաւարար — չնկատուեցաւ դլուխ հանելու համար իր յղացած խիզախ ծրագիրը: Անհրաժեշտ էր աւելի ապահով զէնք մը: «Դժոխային մեքենան» էր այդ:

Աչխատանքներ սկսան կատարուիլ այդ ուղղութեամբ ամբողջ ինը ամիս, յանդելու համար 1905 Յուլիս 21ի Եըլտըզի եղեռնափորձին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԻԱԹՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 17)

« ԱՐԱՐԱՏ » – « ԴԻՆԱՄՕ » ՀՐԱՁԴԱՆ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՆ ՄԷՋ

Խորհ. Միութեան բաժակի կէս–եզրափակիչ մրցումը՝ «Արարատ»ի եւ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի միջեւ, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 16ին եւ վերջ գտաւ Երեւանցիներու յաղթանակով (3–1), մեծ եռուզեռ ստեղծած էր մարզասէրներու շրջանակին մէջ:

Այդ օրը «Հրազդան» մարզադաշտ հաւաքուած էին 68·600 մարզասէրներ: Մեծ թիւ կը ներկայացնէին Վրաստանէ եւ Ադրբեջանէ ժամանած մարզասէրները: Ինչ չէին նաեւ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի՝ Վրաստանէն եկած երկրպագուները, որոնք մեծ յոյսեր կապած էին իրենց սիրելի խումբին հետ:

«Ցոյսեր կապելը» հասկնալի էր, որովհետեւ վրացի մարզիկները բաժակի տեւական յաւակնորդները եղած են: Անոնք 11 անդամ կէս–եզրափակիչ եւ հինգ անդամ ալ եզրափակիչ խաղերու մասնակցած են, սակայն երբեք չեն յաջողած տիրանալ բաժակին:

Թերեւս այս անդամ ժպտէր բախտը…

Ահա թէ ինչո՛ւ մեծ խումբով տեղ գրաւած էին մարզադաշտին հիւսիսը եւ կը փորձէին ոգեւորել իրենց խումբը՝ «Դի–նա–մօ», «Դի–նա–մօ» բացագանչելով: Անշուշտ Երեւանցիներն ալ անոնցմէ ետ չէին մնար իրենց «Ա–րա–րատ», «Ա–րա–րատ»ներով:

Մրցումը չսկսած, չաւերու հետ մարզադաշտ մտան Երեւան գործով գտնուող ուկրանիացի օդանաւորդներ ցուցատախտակով, որուն վրայ առաջերէն գրուած էր· «Արարատցիներ, կը մաղթենք որ յաղթէք, կիեւցիները ձեր կողքին են»:

Հայ մարզասէրներու մեծ խումբ մըն ալ եկած էր հսկայ սպիտակ պաստառով մը, որուն վրայ նկարուած էր Խորհ· Միութեան բիւրեղապակեայ բաժակը եւ «Արարատ–75» մակագրութիւնը:

Հայաստանի Ֆիզկուլտուրնիկ» թերթն ալ այդ օրուան իր թիւին մէջ վաւերաշած էր լուսանկար մը, որ կը ներկայացնէր 1973ին Մոսկուայի մէջ բաժակի եզրափակիչ խաղէն տեսարան մը, երբ «Արարատ» յաղթեց կիեւի «Դինամօ»ին:

Մրցումը սկսելէն քանի վայրկեան ետք Ախալքալաքէն ժամանած Հայեր հասան մարզադաշտ· «Ժամը վեցին հազիւ Լենինական հասած էինք, ըսին անոնք, թէ մէկուկէս ժամուան մէջ ինչ արագութեամբ քշած ենք կառքերը, չէք կրնար երեւակայել»:

Ցուլիս 16ին Հայեր եկած էին արտասահմանէն՝ Պէյրութէ, Փարիզէ, Նիւ Եորքէ եւ այլ քաղաքներէ:

Մրցումէն ետք «Արարատ»ի աւագ մարզիչը խանդավառ յայտարարեց·

— Հիմա, այս յաղթանակէն ետք, ուզենք–չուզենք բաժակը Երեւան պիտի բերենք:

Սպասենք հաւատքով… մինչեւ Օգոստոս 9ը:

×

Սքանչելի խաղարկութիւն ցոյց տուին Արարատցիները միշտ արագընթաց յարձակումներ կազմակերպելով: Վրացիները դանդաղ խաղարկութիւն մը ի յայտ բերին, փորձելով երկար ժամանակ գէն – դակը պահել իրենց մօտ: Ակէ գատ հսկողութեան տակ առին, թէև անօգուտ, Մարգարովն ու Անդրէասեանը: Առաջին կիսախաղը, հակառակ Երեւանցիներու յաջորդական յարձակումներուն, արդիւնք չտուաւ:

Երկրորդ կիսախաղին Մարգարով առաջին, Պօղոսեան՝ երկրորդ եւ Նազար Պետրոսեան երրորդ կոլերը նշանակեցին:

Թիֆլիսցիները իրենց միակ կոլը նշանակեցին իրաւարարին նշանակած տուգանքին հետեւանքով:

×

ԵՐԿԱԹԱՔԱՐԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔ

Հանքերու վարչութիւնը կառնուտ գիւղին մօտ, Ախուրեանի չրջանը, երեւան հանած է երկաթաքարի նոր հանք մը, որ կ'ընդգրկէ բաւական խոր չերտերով 16 հեկտար տարածութիւն: Արդէն չահագործման համար նախապատրաստուած է մօտ երկու հեկտար մակերես:

Որոշուած է մինչեւ տարեվերջ արդիւնահանել 10·000 մեթր քար եւ 75·000 խորանարդ մեթր խիճ:

Ներկայիս հանքերու վարչութիւնը քաղաքամերձ չրջաններու մէջ կը չահագործէ 11 քարահանք եւ այդ վայրերէն չինարարներուն կը յանձնէ մեծ քանակութեամբ տուֆ, սրբատաչ երկաթաքար եւ այլ չինանիւթեր:

Տուֆաքարերուն գլխաւոր պաչարները կը գտնուին Ախուրեանի չրջանի Մայիսեան, Վահրամաբերդ եւ Ազատան գիւղերու չրջակայքը: Այդ վայրերէն վեց ամսուան ընթացքին արդիւնահանուած է 110·000 խորանարդ մեթր քար:

×

ԱՒԱՆԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Աչխարհագրութեան ուսուցիչ Վարդան Յարութիւնեանի գլխավորութեամբ Թումանեան աւանի գպրոցականները Լոռիի տարբեր անկիւններէն պեղած ու հաւաքած են աւելի քան 5500 երկրաբանական, պատմական, կենցաղային եւ այլ բնոյթի նիւթեր: Ասոնք ցուցադրուած են աւանին

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՅՈՅՏԸ

— o —

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՉԿՐՑԱՆ
ԱՐԳԵԼՔ ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԼ

Ուրբաթ իրիկուն Փորթոյի մէջ է որ Սոարէսի կոչին պատասխանելով աւելի քան 75 հազար հոգի համախմբուած էին եւ համայնավարները չկրցան, հակառակ նախապէս իրենց ըրած յայտարարութեանց, արգելք հանդիսանալ: Արդարեւ, իրենց բարձրացուցած պատնէշները որպէսզի ժողովուրդը չկարենայ համախմբել արագօրէն ոտքի տակ գացած են եւ տասը հազար համայնավարները նախընտրած են հրաժարիլ ուղղակի բախումէ: Սոարէս այս հանրաժողովին առթիւ բառերը չէ ծամծմած եւ « խենթ » որակած է համայնավարները եւ փարաւոյամ Միջերկրեականի ղեկավար – ները: Սոարէս որոշած էր հանրաժողով մըն ալ գումարել, Շաբաթ իրիկուն, այս անգամ Լիզպոն եւ հեռագիր մըն ալ ղրկած է Հանրապետութեան նախագահին, Ցեղափոխութեան Խորհուրդին եւ պին – ուորական հրամանատարութեան որպէսզի տիպողական միջոցներ ձեռք առնուին արգելք հանդիսանալու համար որ «փոքրամասնութեան խմբակները պատնէշներ բարձրացնեն»: Արդարեւ յատկանշական է նկատել որ Փորթուկալի մէջ, յիսուն տարուան մենատիրական վարչակարգէ մը ետք երբ աղատութեան ծաւալի ժողովուրդ մը, աղատ ընտրութեան պատեհութիւն ունեցաւ ձայներու 62 առ հարիւրը համախմբեց Ընկերվարական եւ Ժողովրդական Դեմոկրատ կուսակցութեանց վրայ եւ փոքրամասնութեան մէջ թողուց համայնավարները: Ասիկա պատճառ չէ սակայն որ համայնավարները ոչ միայն, հակառակ իրենց յայտարարութեանց, չգործակցին այլ եւ ուղեն միայն ու միայն իրենց կամքը պարտադրել, միաժամանակ «արտայայտութեան ազատութիւն» քարոզելով ինչ որ առնուազն անդիտակից հիւմնուռ կըրնայ ըլլալ: Այսօր համայնավար եւ ընկերվարական դէմ առ դէմ են Փորթուկալի մէջ, հաւաքական գործակցութեան մը անկարելիութեան փաստը տրուեցաւ համայնավարներու հետ եւ Մառէչ ոչ ոք կրնայ համոզել, պնդելով միշտ թէ Ցըրանսա տարբեր է, նոյնը չի կրնար պատահիլ: Հակառակը կը փաստէ նաեւ Միթերան – Իմանիթէ զրոյցը այս վերջին օրերը:

դատաստադիտական թանգարանը: Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի Կովկասի փոխարքային ուղղուած Լոռուտի եւ Շամուխի գիւղացիներու նամակը, որով այս վերջինները իրենց զայրոյթը կը յայտնեն ռուս պաշտօնատարներու կամայականութիւններուն դէմ: Լոռիի ընաչխարհին, մարդոց կենցաղին, աւանդութիւններուն մասին կը խօսին ցուցադրուած նկարները, մետաղեայ իրերը, զարդերը, տարազները, կահկարասիները եւ այլ նիւթերը:

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՎԱՂՆ Է ԶԻՆՈՒՈՐԻՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ

— Օ —

(Ի· իր վիպ)

ՅՈՒՆԻՍՆԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Մայիս 27 օր սեղ կեցայ եւ դատ-
պարտեալ մեծ բազմութեան հետ
սպասեցի Ֆրանսիս Ա-ի գալստեան:
Ժամը 9-ին ինքնակալը ներս մտաւ
դատարան, եւ ամէնքս ոտքի ելանք:
Ան ինքզինքը նստեցուց ոսկեզօծ
աթոռի մը վրայ, որ բարձր տեղ մը
դրուած էր: Ան ինքզինքը կը ներ-
կայացնէր իբրեւ ամենակալ տէր
եւ տիրակալ, որուն ամէն ինչ կը
հնազանդի: Ան ունէր ոսկեզօծ
պսակ մը գլխուն, ոսկեզօծ գաւազան
մը ձեռքին, ոսկեզօծ գօտի մը մէջ-
քին, ոսկեզօծ սուր մը կողքին, եւ
ոսկեզօծ կօշիկներ կը հագնէր ոտքե-
րուն: Ան ամբողջ ոսկի կը թուէր:
Ան ինքզինքը կը պահէր ինչպէս
Աստուած, որ ամէն ինչ կը տեսնէ
եւ ամէն ինչ կը գիտնայ: Ան ինքզին-
քը կը պահէր ինչպէս Աստուած, որ
ամէն ինչ կը կարենայ: Ան ինքզին-
քը կը պահէր ինչպէս Աստուած, որ
ամէն ինչ կը կարենայ ներել:

Ֆրանսիս Ա-ի ներկայութեան
մէջ դատաստանը սկսաւ: Ամէնքս
ալ ծունկի եկանք: Ոչ ոք կրնայ
նկարագրել այն ահաւոր լռութիւնը,
որ տիրեց դատարանին մէջ: Ոչ ոք
կրնայ նկարագրել այն ահաւոր
վախը, որ ամէնքս ալ պատեց: Ոչ
ոք կրնայ նկարագրել այն ահաւոր
սարսափը, որ ամէնքս ալ բռնեց:
Ամէնքս ալ կը դողայինք: Ամէնքս
ալ կը դողայինք, որովհետեւ ամէն
ինչ կրնար պատահիլ: Ամէնքս ալ
կը դողայինք, որովհետեւ ամէն
ինչ կրնար ըլլալ: Ամէնքս ալ կը
դողայինք, որովհետեւ ամէն ինչ
կրնար ըլլալ ահաւոր

ՊՈՄԻԴՈՐ-ՓԻՆՈՒՐՈՒ

ԴՎԱՅՈ

ԱՆ.

ՏՈՂԱՋՈՒՆ ՎԱՖՂՈՒՆԻ

Նախ տան, ծառայուհուն տարուցած՝ ամուսնուն հետ չէղած ձայնը, տնօրէնը մտաբերեց, որ ան ամբողջ գիշերը տունը չէ եղած, եւ ինքն ալ ոչ մէկ անգամ զանգակած է անոր համար, որ ան բանալին իր հետ տարած է։ Ապա ծառայուհուն հարցուց, թէ ինչպէս կրնայ ինքը ներս մտնել։ Ան պատասխանեց, թէ ինքն ալ բանալի ունի։ Տնօրէնը ըսաւ, որ ինքը ոչ մէկ բանալի ունի, եւ ան պէտք է զանգակէ, որպէսզի ինքը գայ եւ դուռը բանայ։

Ծառայուհին ներս մտաւ եւ սկսաւ զանգակել։ Ան զանգակեց, զանգակեց, բայց ոչ ոք դուռը չբացաւ։ Ան ետ դարձաւ եւ ըսաւ, որ ինքը չի կրնար ներս մտնել, որովհետեւ ինքն ալ բանալի չունի։

— Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք,— հարցուց տնօրէնը։

— Ես չեմ գիտեր, պարո՛ն, ես ինչ կրնամ ընել, ես ինչ կրնամ ընել,— կրկնեց ան։

Տնօրէնը ոտքի ելաւ, մտաւ ննջասենեակ, հագուստները փոխեց եւ ելաւ դուրս։ Ան ուզեց ներս մտնել, բայց ան ըսաւ, որ ինքը ներս չի մտներ, որովհետեւ ինքն ալ բանալի չունի։

— Ես ինչ կրնամ ընել, պարո՛ն

Օր· Զարուհի Սրապեան, Սրապեան ընտանիք (Պուտափեշա), Տէր եւ Տիկին Ժանօ Ճիվանեան (Երեւան), Տիկին Տար–մատեան եւ զաւակները (Մ· Նահանգ–ներ), Շուշան Գուլումճեան, Տէր եւ Տի–կին Քօթիկեան եւ զաւակները (Մ· Նա–հանգներ), Տիկին Իւղաբեր Էֆթեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էֆթեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Էֆթեան եւ զաւակները խոր ցա–ւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր եւ աղգականին՝

ՄԷԹՐ ԶԱՐԵՀ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 18ին, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, Յուլիս 22, ժամը 10ին Փարիզի Մատլէնի եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Օր· Զ· Սրապեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այբի Տիկին Գրիգոր Ճօլօլեան, Պ· Քլօա Ճօլօլեան, Տէր եւ Տիկին Էմի Ճօ–լօլեան եւ զաւակը, Պ· Փաթրիս Ճօլօլեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բո–լոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, մամուլով, հեռագրով, անձամբ թէ նամակով ցա–ւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕԼԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան եւ զաւակ–ները եւ համայն ընտանեկան պարագա –ները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկե–պսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէր –ներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցու–թիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՇ ԹՈՒՖԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԵԾԱԿՈՑՔԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութիւն

Օրիորդ ոմն	100 ֆր·
Տիկին Մանիկ Քոչարեան	100 ֆր·
Պր· Խոսուար Ճէզիրեան	100 ֆր·

ԾՈՒԽԸ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր կարապետեան իրենց առաջին Թոռնիկին ծծնդեան առ–թիւ 30 ֆր· կը նուիրեն «Ցառաջ»ի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէննի Հ· Ց· Դ· Ակռ Կոմիտէն շնոր –հակալութեամբ ստացած է այբի Տիկին Ղազար կարապետեանէ 20 ֆր· ընկ· Մ· Գէորգեանի մահուան առթիւ, նոյնպէս 100 ֆր· Բենոն Ճիհանչահեանէ 60ամեա–կին առթիւ:

×

Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Այբի Տիկին Գասպարեան եւ Տէր եւ Տիկին Արթիւր Մարաշլեան 30ական, Պր· Ցուվհ· Զաքարեան 100, Տէր–Պօղոսեան ընտանիք 50, Պր· Մեսրոպ Գասպարեան 10, Դարբինեան ընտանիք 500, Արծրուն–եան Ցակոբ ընտանիք 50, Փափազեան ընտանիք 20, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Քիւրտօղլեան 30, Պր· Թորոս Քիւվիկ –եան, Պր· Ա.Թոյեան, Պր· Գրիգոր Զաքար Շահպազեան ընտանիք, Պր· Բիէռ Իշ –խանեան 50ական, Շաքարեան ընտանիք 100, Մարզուան եղբայրներ եւ Պր· Ցա–կոբ Միրաքեան 50ական, Պր· Ժորժ Հա–ցագործեան 30, Իթիպարեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Էլիզեան, Պր· Պետար Փափազեան, Պր· Հայկ Մարզարեան, Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Գամպէրեան 20ա–կան, Պր· Սարգիս Ներսէսեան 50, Պր· Պետրոս Մարգարեան 20, Տէր եւ Տիկին Հորոյեան 50, Ծառուկեան ընտանիք 20, Մելոյեան ընտանիք 50, Տիկին Պոյա –ճեան 40 ֆր·:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Հ. Յ. Դ.

Փարիզահայ Տիկնանց Մխիթեան Ող–բերու Օգնութեան Մարմինի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Դեկտեմբեր 7, կի–րակի օր, Օթէլ Ժորժ Ե·ի սրահներուն մէջ:

ՍԱՐՍԻԼ – ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Հ· Ց· Դ· Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 25) ժամը 21ին սով–րական հաւաքատեղին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Խնամատարի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ նախագահ.—
Կառտանի Քաղաքապետ՝ Ֆ· ԼԻՈԹՕ
Կը խօսին.—
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուա –պախոմբ, խաղեր մանուկներու համար:
Պուվլի մրցում
Օթոքառներու համար արձանագրուիլ.—

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ., Ցուվհ· Սիմոնեան եւ Մխաք Աւտոյեան:
ՍԷՆ ԼՈՒ, Գ· Թիրէքեան, Վարդան Մուրատեան:
ՊՈՒԼՎ· ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Ցովսէփ Արզումանեան:
ՊՕՄՈՆ.— Ցուվհ· Տէր–Վարդանեան, Գր· Թիւթէլեան:
Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առտու ժամը 8ին: Արձանագր–ուիլ.— Ասատուր Քէօսէեան, Ֆոթօ Ռեհս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Մերիկեան՝ 13 Ռիւ ատ Տոմինիքէն:

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE
SPÉCIAL - CHARTER
Paris - Athènes - Paris
800 Fr.
YASSOU A NOS PRIX GRECE
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Գործակցութեամբ
AÉROFLOT et INTOURIST
Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—
2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Յուլիս 18
Օգոստոս 1
Օգոստոս 15
Սեպտեմբեր 5
Սեպտեմբեր 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Յուլիս 31
Օգոստոս 14
Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 18
Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ
Հոկտեմբեր 3
Նոյեմբեր 7
Դեկտեմբեր 26

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 20
Յունուար 8, 76

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ ենթադարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա· կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ
Renseignements et résérvations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro R icheliéu-Drouot) Tél. 742-83-65
annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.
A PARTIR DE SEPTEMBRE
il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
22
MARDI
22 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·350

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.350

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹԱՆԱՍՆԱՄԵԱԿ ԵԼԼԷԶԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ

(1905 Յուլիս 8/21 – 1975 Յուլիս 21)

— o —

Բ.

Դժոխային մեքենային իր քթին տակ ա՛նքան դղրդոդին եւ յանկարծական պայթիլը ամէնէն աւելի սարսափի մատնած էր Ապտիւլ Համիտը: Արիւնարբու սուլթանը չէր կրնար ըմբռնել թէ հակառակ մայրաքաղաքին եւ արտասահմանի մէջ հսկայ բանակ մը ներկայացնող հազարաւոր «խաֆիյէ»ներու եւ գաղտնի գործակալներու լրատուութեանց եւ խիստ հսկողութիւններուն, ի՛նչպէս կարելի եղած էր եղեռնափորձ սարքել իր «աստուածապահ» կեանքին դէմ, իր իսկ որջին մէջ, օր ցերեկով, օտար դեսպաններու, պետական ատենիին, մանաւանդ հրաւիրեալներու եւ զինուորական ընտրեալ խումբերու ներկայութեան:

Ահռելագոյն մանուածոյն նաեւ Ներքին Գործոց նախարարը, ոստիկանական տեսուչը եւ առհասարակ բոլոր «խաֆիյէ»ներն ու լրտեսները, որոնք պատասխանատու էին վեհապետին կեանքի ապահովութեան եւ այժմ կը վտանգէին իրենց պաշտօնները:

Պայթիւնէն անմիջապէս ետք, սուլթանի անձնական պահակախումբի պարբերէն զինուորներէն մէկը գնդակ մը պարպեր էր օդին մէջ: Այս պարագան ալ մեծապէս մտահոգած էր սուլթանը: Զինուոր մը իրաւունք չունի զէնք պարպելու, առանց իր սպայի հրամանին: Ուրեմն կարգապահութեան պակա՞ս բանակին մէջ:

Ապտիւլ Համիտ կը հրամայէ ամէն բանէ առաջ խիստ հսկողութեան ենթարկել երկաթուղիներն ու չոգենաւները՝ թոյլ չտալու համար, որ եղեռնափորձին հեղինակները հեռանան Թուրքիայէն:

Ցետոյ կեանքի կը կոչէ մանաւանդ Ցանձնախումբ մը՝ դաւադրութեան բոլոր ծալքերը երեւան հանելու եւ յանցաւորները պատժելու համար: Ցանձնախումբին նախագահն էր քրխաուենայ արաբ Նէճիպ Մէլհամէ փաշա՝ արքունիքի հաստարիմներէն եւ նախարար հանրօգուտ վինութեանց: Անդամներուն մէջ էին ընդհանուր դատախազ Նէճմէտտին Մոլլա եւ վերաքննիչ ատեանի ընդհ. դատախազը Եըլտըզէն Պէյ-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈԱՐԷՍ ՏԵՂԻ ՉԻ ՏԱՐ

— o —

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀՍԿԱՑ ՅՈՑՑ ԼԻԶՊՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Փորթոյէն եաք, Շաբաթ օր Լիզպոնի մէջ է որ Սոարէս բայէ ի բաց առպարէզ կարզաց ոչ միայն համայնավարներուն, այլեւ զինուորական իշխանութեան եւ պահանջեց Վասքօ Կոնսալվէսի հրաժարումը: Այս առթիւ կազմակերպուած համայնավար հակացոյցերը կէս ճամբան մնացին: Համայնավարները անդրադառնալով ժողովրդական թշնամական տրամադրութեանց իրենց հանդէպ, նախընտրեցին կարճ կապել: Բազմաթիւ կէդրոններ թալանի տրուած էին Ռիօ Մայոր եւ Ալէյգրօ մինչ ցուցարարները կը պոռային « համայնավար՝ մարդասպան »: Սոարէս սակայն չատ «հեռու» զացած ըլլալով իր յարձակումներուն մէջ, կարդի հրաւիրուեցաւ զինուորականներուն կողմէ, որոնք յիշեցուցին թէ երկրին տէրն ու տիրականն իրենք են եւ թէ «ոչ մէկ կուսակցութեան բաւարար ներկայացուցչութիւն կը ճանչնան որպէսզի ճշդէ վարչապետի նշանակումը, որ միայն իրենց մենաշնորհն է»:

Իւմանիթէ անչուշտ տարբեր նկարագրութիւն մը կ'ընէ եւ կը փորձէ համոզել թէ ոչ ոք Սոարէսի կողքին է:

չիկթաչ տանող ճամբուն վրայ գտեր են այդ կառքի անիւներուն պատկանող ռետինի կտոր մը, որուն վրայ արձանագրուած էր Վիէննայի ՆԷԷԼտորֆեր վաճառատան ընկերութեան անունը: Այդ կտորին չնորհիւ է, որ կը քակուի դաւադրութեան կծիկը եւ աստիճանաբար երեւան կը հանուին եղեռնափորձին հետ հեռուէն կամ մօտէն կապ ունեցող բազմաթիւ մարդիկ:

Կառքը ծախող աւստրիական ընկերութիւնը մանրամասնութիւններ կուտայ զայն ապսպրող կնոջ մասին, որ ներկայացած էր Մարի Զայց անունով, ծանօթ նաեւ իբրեւ Սոֆի Ռիխս, եւ Սոֆի Արաշօ, 29 տարեկան, ծնած Կովկաս, հայրը Գերմանացի, մայրը Հայ, իբրեւ թէ կինն էր Լիխա Ռիխսի, ծնած եւ ուսած Բաքու, 15 տարիէ ի վեր անդամ Հ· Ց· Դաշնակցութեան, իսկական անունով Կոստանդին Նեմբրաեի (?) Քապուլեան, աւելի ծանօթ Սաֆօ ծածկանունով:

Եըլտըզի մահափորձի նախատրաստական աշխատանքներուն համար 1904 Հոկտեմբերին Քրիստափորին ու Ռուբինային ընկերացած էր Սաֆօ: Ատոնք մէկ ամիս բնակեր էին Բերա՝ Մորավիչի յարկաբաժինը: Այնտեղ ծանօթացեր էին Շառլ Խոուար Ժորիսի, որ Սինկէր կարի մեքենայի ընկերութեան մէջ պաշտօնակից էր Վռամ Չապուհ Քէնտիրեանի եւ գաղափարով անիշխանական:

Ժորիս կարեւոր դեր մը պիտի խաղար Մասնաւոր Ցանձնախումբի հարցաքննութեանց ընթացքին՝ իբրեւ տեղեկատու:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԼԻԲԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ.Ն՝ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԱՐԱՄՏԷԻ ՄՕՏ

— o —

ԱԶԴԱԿ, Յուլիս 7·— Շաբաթ օր, Յուլիս 5ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Հ· Ց· Դաշնակցութեան Լիբանանի Կեդր· Կոմիտէին եւ հայ երեսփոխաններու պլոքին կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ վարչապետ Ռաշիտ Քարամէի, շնորհաւորելու համար նորընտիր վարչապետը եւ յաջողութիւն մաղթելու կառավարութեան հիմնական առաջադրանքին՝ ապահովութեան վերահաստատումին համար:

Պատուիրակութիւնը դիտել տուաւ նաեւ վարչապետին, որ կառավարութեան մէջ հայ համայնքը չէ ներկայացուած, ներկայ պայմաններուն մէջ անկասկած Լիբանահայերը, ուրիշներու չափ, եթէ ոչ աւելի՝ նախանձախնդիր են որ երկիրը վերադառնայ իր բնականոն կեանքը, եւ պատրաստակամ են այդ ուղղութեամբ իրենց վճռակուած պարտականութիւնը կատարելու:

Վարչապետը վստահեցուց որ իր կառավարութիւնը ժամանակատար է: Անմիջապէս որ խաղաղութիւնը վերադառնայ, կառավարութիւնը իր տեղը պիտի տայ աւելի լայն եւ լիբանանեան ազնդական ուղղութեան հետեւող նոր կազմի մը: Մինչ այդ՝ խնդրեց վարչապետը· «Թոյլ տուէք որ ես անձամբ հայ համայնքը ներկայացնեմ դահլիճին մէջ»:

Քանի մը տողով

ՊԵՐՆԱՐ ԹԵՎԸՆԷ յաջողեցաւ չահիլ Ֆրանսայի չըմպան հեծանիւով Բ· տեղը չնորհելով անպարտելի Էտի Մերքսի: Այս անգամ չըմպանը բացառիկ վերլուծութիւն մը կ'ունենար, վերջին հանդրուանը կը կատարուէր Շանզ'Էլիզէ, 27 չրջան ընելով: Նախագահ Ժիսքար կ'ողջունէր յաղթողը մինչ Ներքին նախարարը քանի մը ժամ առաջ մեկնումի ազդանչանը տուած էր:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ Աբգ· պահանջեց, որ Մ· Նահանգները չարունակեն զէնքի արգելքը Թուրքիոյ: «Ամերիկեան զինուրական օժանդակութեան դադրեցումը դործնական միջոցներէն մէկն է ստիպելու համար Թուրքիան, որ նկատի առնէ պայն, Թուրք Ատիղասը իր ախորժակը երբեք պիտի չգահմանափակէ ցորչափ դործնական միջոցներ ձեռք չառնուին իրեն դէմ»: Մակարիոս Աբգ· նկատել տալէ եաք, թէ «Թուրքիա հաւանաբար կը ձգտի ամբողջ Կիպրոսը գրաւել յայտարարեց, թէեթէ Վիէննայի նոր բանակցութեանց ընթացքին որեւէ յաջողութիւն չարձանագրուի, կրկին Ազգաժողովին պիտի դիմէ: Յայտարարեց նաեւ, թէ Յուլիս 30ին պիտի մասնակցի Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովին Հելսինքիի մէջ: Էճեվիթ Անգարայէն եւ Աթէնքէն պահանջեց, որ ժամանակ չկորսնցնեն համաձայնութեան գալու համար: Թուրքիա Կիպրոսի վրայ կատարած յարձակման առաջին տարեդարձը ոգեկոչեց զինուրական նոր ուժ մը ստեղծելով, Իմխրի մէջ՝ 4րդ զօրագունդը, որուն գործողութեան դաշտը արեւմտեան եզեր կանի ծովափը պիտի ըլլայ:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 17)

80·000 ՆԱՄԱԿ

Ամէն օր Երեւանի ցրուիչները 80·000 նամակ, ինչպէս նաեւ բացիկներ եւ ծրարները, մօտ 270 հազար օրաթերթ եւ ամսագիր, աւելի քան 1500 կապոցներ եւ 1300 դրամական փոխադրումներ կը հասցնեն հասցէատէրերուն:

×

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կովրովակ քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենան համամիութենական « պետանեկու – թիւն » բաժակի մրցումները: Հայաստանի խումբը 2–1 կէտով յաղթեց Մոսկուայի խումբին: Ցաջորդ մրցումին արդիւնքը եթէ հաւասար ըլլայ Հայաստանի խումբը իրաւունք կ'ունենայ մասնակցելու եզրափակիչ մրցումներուն:

×

ՁԿՆԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտունիի չրջանին մէջ կառուցուած նոր ձկնաբուծարանը Հանրապետութեան լիճերու տնտեսութիւններուն տարեկան երեք միլիոն ձկնիկ պիտի մատակարարէ: Նոյնատեսակ նոր ձեռնարկութիւն մըն ալ հաստատուեցաւ Անգեղակոթ գիւղը, Սեւանի չրջան:

Վերջին տարիներուն ձկնարդիւնաբերութիւնը մեծ զարգացում արձանագրեց: Ներկայիս զարկ կը տրուի լիճերու տընտեսութեան, որ աւելի չատ ձուկ կը հայթայթէ քան Սեւանը, որ առաջ ձուկի մատակարարութեան միակ աղբիւրն էր:

Արուեստական լճակներու ընդհանուր տարածութիւնն է 885 հեկտար: Այս բնոյթի տնտեսութիւններ ստեղծուած են Հոկտեմբերեանի, Մասիսի եւ Էջմիածինի չրջաններուն:

Ձկնաբուծարաններու տարեկան արտադրութիւնն է 14 միլիոն ձկնիկ: Ներկայիս չուկայ կը հանուի թարմ ձուկ:

×

«ՋԱՆԳԻԼՈՒՄ»Ը ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՆՐԱՑԻՆ ՊԱՐՏԻԶԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի « Ցաղթանակ » հանրային պարտէղին մէջ տեղի ունեցաւ «Ջանգիլում» երգ ու պարի աւանդական վարդատօնը, որուն մասնակցեցան Հայաստանի զանազան չրջաններու երգի – պարի խումբերը: Ատոնք ներկայացուցին հայկական եւ օտար երգեր ու պարեր:

Մեր Այցելուները

Խմբագրատուն այցելեցին.—

Վարդան Ծ· Վ· Տէմիրճեան, *Անթիլիասէն:*

Տէր եւ Տիկին Հէնրի Ացաճեան, *Թեհրանէն:*

Տիկին Արփինէ Փէհլիվանեան, *Պէյրութէն Ամերիկա իր ճամբուն վրայ:*

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

●

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՏՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՆԴՐՈՆՆԵՐ)

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՆՉԵՑԻ ԵՒ ԳԼԱՁՈՐԻ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՆԻՆ

— o —

Մենք տակաւին ընդհանուր վկայութիւններ միայն ներկայացուցինք Գլաձորի համալսարանի «հոգեհանճար բարեսնապետ» Եսայի Նչեցիի մասին՝ որուն կեանքին եւ դաստիարակչական գործունէութեան պէտք է անդրադառնանք դէթ հիմնական դիծերու մէջ:

Հոչակաւոր վարդապետարանը մինչ նպաստաւոր իր վարկը եւ պատմական համբաւը կը պարտի առաւելապէս անո՛ր, ինչպէս նաեւ ուսուցչական այն փաղանգին՝ որ, լոյսի այդ ամրոցին մէջ, իրեն դիմող սերունդներուն փոխանցեց ո՛չ միայն մտաւոր բազմակողմանի պաշար, այլեւ հոգեկան ու բարոյական յատուկ արժանիքներ, ամբողջական նուիրումով շարունակելու համար մեհնդներու դրօշը եւ անմեռ պահելու համար դիմադրական ոգին Հայաստանի ու Կիլիկիոյ զօանիներուն մէջ յեռագոյ դարերուն պայքարող հայ մտաւորականութեան:

Հարիւրաւոր անուններ կը յիշատակուին մինչնադարեան ճեռագրային արձանագրութիւններու եւ մատենագրային գործերու մէջ՝ Գլաձորեան սերունդի պատկանող կրթական մշակներու, դիւցներու, նկարիչներու եւ հանրային գործիչներու. գիտութեան, դրականութեան ու արուեստի մարզերուն մէջ վաստակ կերտող դաստիարակներու:

Համաձայն այդ վկայութեանց, Գլաձորի հիմնադիր Ներսէս Մչեցի՝ Մշոյ Առաքելոց վանքէն Գլաձոր մեկնումի օրերուն՝ իրեն հետ հոն բերած է հոյլ մը աշակերտներ, որոնց կարգին են եղած, Եսայի Նչեցիէն զատ, «ուսուցչապետ» Դաւիթ, Մեսրոպ, Տիրատուր, նկարիչներ Թորոս Տարօնեցի եւ Յով-հաննէս, Կիլիկիացին Սահակ Յովհաննէս եւ ուրիշներ՝ որոնց յիշատակութիւնը կ'ընեն յետնորդ դարերու դիւցներ: Ու-սուցիչներու այս ընտրանին նոյնքան պատկառանքով եւ հիացումով ողջունուած է 14րդ դարու հայ ուսանողութեան կողմէ, իրրեւ արժանաւոր չառաւիղը Գլաձորի համալսարանի առաջին վար-դապետներուն:

Գլաձորական կիւրեղ դիւիչ՝ 1321ին ընդօրինակած իր մէկ դրքին մէջ կը վկայէ թէ իր աշխատանքը աւարտած է «ի վարժապետութեան բազմերջանիկ հռե-տորաց Հայոց երկուց ամոլաց ճշմարիտ հաւատոց մերոց Դաւթի եւ Եսայեայ՝ ի հոչակաւոր համալսարանիս Գլաձո-րոյ»: Հոգելոյս Գարեգին Ա. կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, իր «Խաղաքեանք եւ Պռոշեանք» անուն աշխատասիրութեան Բ. հատորին մէջ (էջ 218), այս վկայութեան հետ կուտայ նաեւ Տիրատուր կիլիկեցի կողմէ 1309ին դրի առնուած Աւետարանի մը յիշատակարանային հետեւեալ արձանագրութիւնը. «Ի մեծ տէրպարանս որ կոչի Գալիճոր, ի վարժա-պետութեան մեծիս Եսայեայ եւ եռամեծին Դաւթեայ»:

Կը պարզուի որ Ներսէս Մչեցիէ եւք Գլաձորի ուսուցչապետը եղած է Եսայի Նչեցի, իսկ այս վերջնոյն յաջորդած է Դաւիթ:

Փրոֆ. Աբգար Մովսիսեան «ամենայն հաւանականութեամբ ճիշդ» կը նկատէ այն ենթադրութիւնը, որ Դաւիթի մահէն եւք համալսարանի ուսուցչապետութեան կոչուած պէտք է ըլլայ Տիրատուր վարդապետ: Այս առթիւ կ'արտադրէ նաեւ Աւագ անուն դրիչի մը կողմէ 1337 թուականին դրի առնուած յիշատակարանային հետեւեալ արձանագրութիւնը. «Բազում ժամանակաւ աշխատեցայ առ ոտս մեծ րաբունապետացն Յեսայի եւ Տիրատրոյ»:

Ուրիշ դրիչ մը, Մովսէս, ձեռագրային վկայութեամբ մը կը հաստատէ որ Տիրատուր նաեւ եղած է Հերմոնի դպրոցին հիմնադիրը:

Անուններու այս արագ եւ հպանցիկ յիշատակութիւնը անշուշտ չի տար ամբողջական պատկերը Գլաձորի վարդապետարանի վաթսունամեայ պատմական դերակատարութեան: Նչեցիի կեանքին եւ գործունէութեան ամփոփ ներկայացումով, ինչպէս նաեւ վարդապետարանի ուսումնա-դաստիարակչական ծրագիրներու քննական վերլուծումով միայն կարելի է մօտաւոր գաղափար մը կազմել այն իրագործումներուն մասին՝ որոնք այդ համալսարանինը եղան, «երկնային» թէ «երկրային»՝ այսինքն հոգեւոր թէ գիտական ճիւղերու առնչումով:

Եսայի Նչեցիի աշակերտներէն մին, Կիւրեղ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ ուսանողներ չատ բնորոշիչ հաստատում մը կ'ընեն, երբ, փառաւորելով իրենց ուսուցչապետին դաստիարակչական ուղղութիւնը, կը գրեն. «Զեռ fn աշխատասէր՝ սնուցին զիս հոգեկանօք եւ մարմնականօք ուսմամբ», կամ՝ «շահեսցին ի հոգեշահ բանից աստի (Գլաձորի մէջ) եւ վարժեալ կրթեսցին զանձինս»...

Նչեցիի ուսուցչապետութեան չրջանին Գլաձորի ապահոված վարկը բնութագրելու տեսակէտով յատկանշական են նաեւ հետեւեալ վերադիրները՝ որոնք զոր-ծածուած են զանազան դրիչներու եւ մատենադիրներու կողմէ. «Ցիսուսական համալսարան», «համալսարան ամենայն իմաստութեան», «երկրորդ Աբէնք, «գլուխ դպրոցաց», եւայլն:

Հիմա կրնանք սեւեռիլ Նչեցիի կեանքին, գործերուն, մանկավարժական ըմբռնումներուն եւ դաստիարակչական համապարփակ ծրագիրներուն՝ որոնց լոյսին տակ Գլաձորը կը դանէ ամբողջական իր վաստքն ու համբաւը:

Մ. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

— o —

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը Յուլիս 4ին վաւերացուց նոր օրինագիծ մը ժողովրդական կրթութեան մասին (*): Ասիկա՝ համաձայն արուած որոշումին, գործադրութեան կը դրուի 1975 Սեպտեմբեր մէկին: Աւելցնենք, որ Նախարարներու Խորհուրդի նախագահը (վարչապետը) Գ. Արզումանեան «ՀՍՍՀ ինքնավար դամարման գերագոյն սովետի առաջին սեսիա»ին մանրամասն պարզեց կրթական այժմու պատկերը Հայաստանի մէջ, բացատրելով այս առթիւ նոր օրինագիծին դրական եւ գործնական երեսները կրթական գործին ապագայ յառաջդիմութեան ուղղութեամբ:

1973 Ապրիլին էր, որ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի որոշումով մամուլին մէջ հրապարակուեցաւ «ՍՍՀ Միութեան եւ միութենական Հանրապետութիւնների ժողովրդական կրթութեան օրէնսդրութեան հիմունքները» («Սով. Հայաստան», 1973 Յուլիս 7): Ասիկա նախագիծ մըն էր, որ պատրաստուած էր համաձայն Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 24րդ համագումարի մշակած սկզբունքներուն:

Նախագիծը քանի մը ամիս եւք քննութեան առնուեցաւ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Հրդ նստաշրջանին եւ Յուլիս 19ին, իրրեւ վաւերացուած օրինագիծ պաշտօնապէս ներկայացուեցաւ, գործադրութեան մէջ մտնելու համար 1974 Յունուար մէկին (**): Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը իր նախագահին՝ Ն. Պոդգորնիի եւ քարտուղարին՝ Մ. Գեորգաձէի ստորագրութեամբ կը հրահանգէր այդ առթիւ, որ Հանրապետութիւններու Գերագոյն Խորհուրդները իրենց Հանրապետութիւններուն կրթական օրէնքները համապատասխան դարձնեն նոր օրինագիծին:

Հայաստանի կրթական նոր օրինագիծը ուրեմն լրիւ եւ տառացի կը համապատասխանէ Խորհ. Միութեան տուեալ օրինագիծին:

Նոր օրինագիծը, որ կը բաղկանայ 14 հատուածներէ, կը բովանդակէ 86 յօդուածներ:

Ընդհանուր դրոյթներ դլուխին տակ կը սահմանուին կրթութեան հիմնական սկզբունքները: Այսպէս՝ բոլոր քաղաքացիներն ալ անխտիր ուսում առնելու համահաւասար իրաւունք ունին, խորութիւն չի դրուիր ցեղի, ազգի, սեռի, ընկերային դիրքի մէջեւ ոչ ալ նկատի կ'առնուին քաղաքացիին կրօնական հայեացքները: Ուսումը պարտադիր է բոլոր երախաներուն եւ անչափահասներուն համար: Համատեղ դաստիանդութիւն երկու սեռերուն համար: Կրթութեան բնոյթը աշխարհիկ է՝ զերծ կրօնական ազդեցութենէ: Ուսման բոլոր տեսակներն ու աստիճանները ձրի են, դպրոց յաճախողներու մէկ մասը կ'ուսանի Պետութեան հաշուոյն, ուսանողներու կրթաթոշակ կ'ապահովուի եւ նիւթական այլ օժանդակութիւններ ցոյց կը տրուին:

Երկ յօդուածը կը սահմանէ կրթութեան հետեւեալ դրութիւնը՝ Նախադպրոցական դաստիարակութիւն — Ընդհանուր միջնակարգ կրթութիւն — Դպրոցէ դուրս դաստիարակութիւն — Մասնագիտական թեքնիք կրթութիւն — Միջնակարգ մասնագիտական կրթութիւն եւ բարձրագոյն կրթութիւն:

Նախադպրոցական դաստիարակութիւն.— Առաջադրուած նպատակն է մանկամարզուհիներ եւ մանկապարտէզներ յաճախող երախաներուն առողջութեանը հսկել, անոնց տալ տարրական գործնական աշխատանքներ, դեղագիտական ճաշակ սերմանել, զանոնք նախապատրաստել դպրոցական ուսման, տիպար նկարագիր կերտել եւայլն:

Ընդհանուր միջնակարգ կրթութիւն.— Պատանիները կը ստանան միջնակարգ կրթութիւն մը, որ կը համապատասխանէ այժմու ընկերային եւ գիտատեքնիք յառաջդիմութեան մակարդակին, կայուն գիտելիքներով օժտել զանոնք:

Այս հատուածին (4րդ) թիւ 26 յօդուածը կը ճշդէ «Ուսուցման լեզուն հանրակրթական դպրոց»ին մէջ. «Հանրակրթական դպրոցի աշակերտներին հնարաւորութիւն է ընծեռուում սովորելու մայրենի լեզուով կամ ՍՍՀՄ այլ ժողովրդի լեզուով: Ծնողները կամ նրանց փոխարինող անձինք իրաւունք ունեն ըստ ցանկութեան երեխաների համար ընտրելու ուսուցման համապատասխան լեզուով դպրոց: Բացի այն լեզուից, որով տարուում է դասաւանդումը, աշակերտները ըստ ցանկութեան կարող են սովորել ՍՍ ՀՄ այլ ժողովրդի լեզու»:

Միջնակարգ նախակրթարաններու ութերորդ դասարանը աւարտած աշակերտներուն ութամեայ կրթութեան վկայական կը տրուի, որով իրաւունք կ'ունենան ինները դասարան մտնել, մասնագիտական — թեքնիք ու միջնակարգ — մասնագիտական վարժարաններ յաճախել: Այս

(*) Տեղադրենք ընթերցողներու ուշադրութեան, որ Խորհ. Միութեան մէջ ուսման տեւողութիւնը 10 տարի է:

(**) Ինչպէս կը տեսնուի, նոր օրինագիծը գործադրութեան կը դրուի աւելի քան 6 ամիս ետք անոր հրապարակումէն:

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

5.

Պատկառելի այդ անունները հպարտութեամբ կ'արձանագրէ անշուշտ դպրոցը իր տարեգրութեանց մէջ մինչեւ այսօր ալ, բայց իմ ականջանքս այն միւս խնարհ մարդոց կ'երթայ՝ որոնք օրն ի բուն կը չարչարուէին մեզմով, եւ մեզ համբայ հանեցին մեր ձեռքէն բռնած:

Զենք ուրանար քրտինքի բաժինը այն միւսներուն ալ, որոնցմէ ամէն մէկը լոյս կաթեցուց մեր ներսը եւ մեր հոդին զօրացուց որպէսզի չվախնանք մութէն ու մեր ճամբուն խութերէն: Օրհնեալ ըլլան եւ անոնք, որովհետեւ բան մը պարտական ենք անոնց ալ, ինչպէս մեզ յաջորդող սերունդները պարտական են նոր նոր դէմքերուն՝ որոնք խաեանի դասարանները մէջ իրենց չունչէն հետք մը ձգեցին յետագային: Անոնց մէջ Շանթն ու Մահակը, Դուրեանն ու Զաւարեանը, Զարեանն ու Օշականը, Կուրտիկեանն ու Ալպօյաճեանը, Սմբատ Բիւրատն ու Շահնազարը, եւ դեռ այնքան ուրիշներ կային:

Դառն ու անուշ դեռ այնքան յուշեր միտքս կը բերեն խաեանի իմ տարիները ու դիս կ'ողողեն տեսակ մը երանութեամբ: Դառն օրեր, այո, չատ տեսաւ մեր մանկութիւնը, ու հեանքի այդ տըխուր պահերն անդամ քաղցր յուզումով մը կը լեցնեն հիմա դիս, այնքան տարիներ յետոյ: Տարիները կարծես թէ կը մեղմացնեն մարդու վիչտերը, ու տեսակ մը դուրգուրանքով եւ նաեւ հպարտութեամբ է որ մարդ կը պատմէ հիմա զանոնք իր մանկութիւնը վերյիշած առեն:

Խաեանը միտքս նախ Գուլէ-Գափուն, խաւուտիկ տիպարներով ու խաւուտիկ բարքերով այն թաղը՝ ուր բնակեցանք մենք պահ մը, երբ մայրս Ատափազարէն մեզ Պոլիս բերել տուաւ, որպէսզի աչխատի ինքը ու մարդ ընէ մեզ: Ինչերո՛ւ կը հաւատար անզուգական այդ հերոս կինը՝ երբ հարուստներուն տունը լաթ լուալ կ'երթար արցունքը աչքին՝ բայց ներքնատէս կորովի ու քաջ:

Երկար էր ճամբան որ մեզ Գուլէ-Գափուէն առուն կը բերէր դպրոց, ու հոն-կէ ալ տուն կը վերադարձնէր երեկոնեըը: Մենք, երկու եղբայր, ես 11, Հայկը 8 տարու, պէտք է առաւ ես իրիկուն այդ երկար ճամբան կտրէինք, մեր գրքերուն պայուսակը կռնակնիս, ու մէկ մէկ սիքիլ (կերակուրի թիթեղեայ աման) մեր ձեռքը:

Շատ կանուխ պէտք էինք ճամբայ ելլել որպէսզի կարենայինք դասերուն հասնիլ: Բայց անպատճառ պահ մը կանգ կ'առնէինք Պոն-Մառչէին առջեւ՝ դիչեբանց փողոց նետուած աղբերը խառնըշտելու: Ու ինչե՛ր չէինք դտներ անոնց մէջ, նուիրնոր տուփեր, էջերով մաքուր թուղթ ու մանաւանդ դրոչմաթուղթ:

Գուլէ-Գափուի մեր այդ բնակարանէն եւք, ուրիշ քանի մը տուն ես պտըտեցանք միչտ Ղալաթիոյ մէջ, ամէն օր նոյն այդ երկար ճամբան ընելու համար:

Ցետոյ՝ Պէյ-Օղլու անցանք «Մուլիպէ»ն եղաւ մեր յաջորդ առաջին բնակարանը: Բայց արդէն ամէն բան կ'ըսէ: Այո, հիւղակ մը, դրեթէ խրճիթ մը, ղոր մայրս կրցեր էր ճարել հայ ընտանիքի մը եռեւի բակին մէջ, Զուքուր – փողոցի վրայ: Զուքուր փողոցը արդէն Բերա կը սեպուէր, ու աւելի կարճ էր դպրոց տանող մեր ճամբան:

Ղալաթիոյ մէջ՝ Ցոյնի, Իտալացիի, Մալթըզի հետ բնակեր էինք, ու քիչ մը վարժուեր էինք անոնց լեզուին ալ: Բայց յաճախ չար դրացիներ ունեցեր էինք հոն, ու միչտ ծեծ կերեր անոնց ղողմէն:

Հիմա Հայեր էին մեր դրացիները, խնարհ խաւերու մարդիկ բոլորն ալ, բայց արդէն բարի ու զգայուն: Կը մեղքնային դեռատի այդ կնոջ վրայ որ իր պարկեչտ ու չարքաչ աչխատանքով երեք մանչ զաւակ կը մեծցնէր:

Ընտանիքը որ իր բակին մէջ այդ խըճիթը տուեր էր մեզի՝ համեստ վարձքի փոխարէն, ծերունիներէ կը բաղկանար, երեքը կին, երեքը այր, ամէն մէկը իրարմէ ազնիւ: Այրերէն մէկը, Սիմոն աղբարը, չատ ծեր էր, ու ա՛լ քաչուած էր տունը. միւսը՝ Ուսէփ աղբարը, խաղխայ էր ու տուն կը նորոգէր. երրորդը՝ Փարթամ աղբարն էր, եւ միտքս կը ծանխէր փողոցէ փողոց: Ի՛նչ անհամբերութեամբ կը սպասէինք իրիկունները անոր տուն դառնալուն. աւելցած միտքանները մեզի կը բերէր, ամէն անդամ նոյն խօսքն ընելով.

— Ա՛ս ալ չօճօխներուն հախն է. Թող մանճա եփեն...

Երեք յարկով տունը՝ որուն բակը կը դանուէր մեր խուլիպէն, երկու վարձակալ ունէր: Անոնցմէ մէկը վարդան Թովմասեանն էր, Թուրք Թերթերու խմբագիրը՝ որ երբեմն Թուրքերէն Թերթեր ու գրքեր կուտար ինծի: Ցետագային՝ երբ արդէն կեդրոնականն էի Թուրքերէնէ Թարգմանութիւններ ընել կուտար ինծ, ու կը վճարէր:

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(6 – Շար.)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ԶԻԼԻԻ ՄԷՋ

— o —

Զիլիի մէջ 270 Հայեր կ'ապրին, որոնց 180ը չափահաս եւ 120ը անչափահասներ են։

Գաղութը ունի Ազգային Վարչութիւն մը, որուն նախագահն է Մ. Էչէլ Գարագեանեան, իսկ անդամներն են Օննիկ Իշխանեան, Գարլօ Մայեաթ, Սահակ Նազարէթեան, Բժ. Պարոյր Կիրակոսեան եւ Աշոտ Պզտիկեան։ Կայ նաեւ Տիկնանց Յանձնախումբ մը, որ իր մասով բացումը պիտի կատարէ հայկական բուժարանի մը, համայնքին բժշկական սպասարկութեան համար։ Թէ՛ Վարչութեան, թէ՛ Յանձնախումբի անդամներուն գլխաւոր մտահոգութիւնը նորահաս սերունդն է, որուն համար կը փորձեն զարկ տալ մարզական եւ մշակութային գործունէութեան։

Այս տարի Եղեռնի վաթսունամեակին առթիւ մասնաւոր աշխատանք կատարուած է Զիլիի ժողովուրդին ծանօթացնելու համար ցեղասպանութիւնը եւ Հայկական Հարցը ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի եւ մամուլի միջոցով։

Վաթսունամեակին առթիւ, Ապրիլ 24ին, հայկական ակումբին մէջ, իր ներկայութեան գաղութի գրեթէ բոլոր անդամներուն եւ շուրջ հարիւր հրաւիրեալ Զիլիցիներու, բացումը կատարուած է Ապրիլեան Ցուշարձանին, որ կը ներկայացնէ եռանկիւն կոնաձեւ ճերմակ պին մը՝ խորհրդանշելով հայկական բողոքը։ Սիւնին վրայ գետեղուած են 1·500·000 սեւ քարի փչրանքներ, որոնք կը ներկայացնեն մեր նահատակները։ Ցուշարձանին վրայ արձանագրուած է՝ «1915 Ապրիլ 24 — 1975, իր յարգանս 1·500·000 նահատակներուն, որոնք կոտորուեցան Թուրքերու կողմէ, Հայաստանի ազատութեան եւ մարդկային արժանաւորութեան իրենց պայքարին մէջ»։

որուն մասնակցեցան Ռուսիոյ, Լենինգրադի, Վրաստանի եւ Հայաստանի մարզիկները։

Մրցումներուն բաւական յաջողութեամբ ներկայացան Հայաստանցի կըռփամարտիկները, որոնք ոչ պաշտօնական խմբական հաշուով գրաւեցին առաջին տեղը։

Ցաղթանակներ ձեռք ձգեցին Հ. Աբդարեան (57 քիլօ) եւ Գ. Գէորգեան (71 քիլօ), ինչպէս նաեւ Ն. Ցարութիւնեան։

Երկրորդ կարգի մրցանակներով վարձատրուեցան Գ. Գալստեան, Վ. Պետրոսեան, իսկ երրորդ կարգի մրցանակ ստացաւ Հ. Սահակեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶՈՐՍՈՒԿԵՍ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՈՒՆՔԷՆ

Ճիշդ 45 տարի առաջ, 1930 Յունիս 26ին, անոնք խումբով նկարուեցան համալսարանի չէնքին առջեւ։ Այն ժամանակ անոնք աւելի շատ էին։ 32 խանդավառ երիտասարդներ ստացեր էին վկայականներ, ասոնց հետ նաեւ վեմ պատուիրանները՝ ձեռք ձգած դիտելիքները իր սպաս դնել հայրենիքին, ծառայել ժողովուրդի կրթութեան եւ մշակոյթի պործին։

Երեւանի պետական համալսարանի պատմագրական – տնտեսագիտական ճիւղի առաջին շրջանաւարտները տարբեր ուղիներով գացին։ Ոմանք ընտրեցին պետութեան ճամբան, ոմանք նուիրուեցան մասաղ սերունդի դաստիարակութեան գործին, միւսներն ալ ուրիշ նախասէր – րութիւններ ունէին։ Կեանքը նորութիւններ մտցուց անոնց ճակատագրին մէջ...

Հիմա անոնք 21 հոգի են։ Պատանեկան խանդավառութեամբ համակուած, ան – գամ մը եւս, արդէն եօթներորդ տասնամեակը թեւակոխած մարդիկ, մտան լսարան, տեղ գրաւեցին «իրենց» նստարաններուն վրայ։ Ու ծայր տուաւ ան – կեղծ խօսակցութիւնը... Առատ է եղած դասընկերներու հունձքը։ Անոնց – մէ 11ը ակադեմիայի իսկական ու թղթակից – անդամներ, տոքթորներ ու թեկնածուներ են, որոնք իրենց աւանդն են բերած Հայաստանի հասարակագիտական պատմութեան զարգացման գործին մէջ։

... Քանի տարեկան էր Մկրտիչ Ներսիսեան, երբ առաջին անգամ ոտք դրաւ լսարան իբրեւ... դասախօս։ Ճակղտութեամբ աւարտելով համալսարանը, մասնագէտներու թելադրութեամբ մնաց ուսմնական հաստատութեան մէջ եւ ձեռնամուխ եղաւ Հայոց պատմութեան ուսումնասիրութեան։ Տարիներու ընթացքին մէկը միւսին ետեւէն լոյս ընծայեց «ռուս – հայկական յարաբերութիւնների պատմութիւնից» երկհատորեակը, «Սուվորովը եւ ռուս. – հայկական յարաբերութիւնները», «Դեկաբրեաները Հայաստանում» եւ այլ գործեր։ Մեծ աշխատանք կատարեց օտարներու դէմ հայ ժողովուրդին մղած ազատագրական կռիւներուն ուսումնասիրութեան ասպարէզին մէջ։

Մ. Ներսիսեան այժմ Երեւանի պետական համալսարանի տեսուչն է։

Բանասիրութիւնը Ա.րամ Ղանալանեանի հաւատամքն էր, երբ դեռ պատանի էր։ Հայրենի քաղաքին՝ Ախալցխայի մէջ սորված ժամանակ, ապա Երեւանի համալսարանը ուսանած տարիներ ան ուշադրութեամբ կը լսէր եւ գրի կ'առնէր ժողովրդական ստեղծագործութիւնները։ Մանուկ Աբեղեանի փորձառու աչքը իսկոյն նկատեց ուսանողին սէրը դէպի ժողովրդական բառ ու բանը։ Համալսարանը աւարտելէն վեց տարի ետք հրապարակ եկաւ Ա. Ղանալանեանի առաջին ծաւալուն աշխատութիւնը՝ «Հայ չինականի աշխատանքի երգերը»։

Այնուհետեւ իրարու յաջորդեցին հայկական բանահիւսութեան նուիրուած չորք մը այլ աշխատութիւններ։ «Սասունցի Դաւիթ, հայ ժողովրդական վէպը», «Հայկական ժողովրդական հերոսապատումները» եւ այլ ուսումնասիրութիւններ հոդ պատրաստեցին «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպին ամբողջական բնագրին կազմութեան համար։

Ա. Ղանալանեանի «Հայկական առածանին» մօտ 15 տարիներու լարուած աշխատանքի արդիւնք է։ Արդէն հրատարակուած է անոր միւս կարեւոր աշխատութիւնը՝ «Հայկական աւանդապատումը», ուր դասաւորուած են շուրջ հազար աւանդութիւններ։

Երկար տարիներէ ի վեր պեզումներ կը կատարէ Փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեան։ Անոր ղեկավարած արշաւախումբերը Դուինի մէջ գտան պատմական մեծ արժէք ներկայացնող նիւթեր։ Կարօ Ղաֆադարեանի հնագիտական գործունէութեան հետ կապուած են նաեւ հայերէն գիրերու, Աւանի եկեղեցիին արձանագրութիւններուն, կարմիր Բլուրին, Էրեբունիի ուսումնասիրութիւնները։

×

ՔԱՂԱՔԻՆ ՆՈՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏԷԶԸ

Քանի մը տարի առաջ Լենինականի ապագայի նախագիծերուն մէջ միայն պայմանագրական նշաններով կը յիշատակուէր հիւսիսային զբօսայգին։

Այն ինչ որ երէկ ծրագիր էր ու նախագիծ, արդէն դարձած է իրականութիւն։ Նորաստեղծ հանրային պարտէզը կը գրաւէ քանի մը հեկտար տարածութիւն։ Հոն կան խաղավայրեր, ճօճանակներ, հրաձգարան, եւայլն։

×

ՀԱՑ ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Պաթումի մէջ տեղի ունեցաւ կուբա – մարտի համամիութենական մրցաշարքը, որուն մասնակցեցան Ռուսիոյ, Լենինգրադի, Վրաստանի եւ Հայաստանի մարզիկները։

Մրցումներուն բաւական յաջողութեամբ ներկայացան Հայաստանցի կըռփամարտիկները, որոնք ոչ պաշտօնական խմբական հաշուով գրաւեցին առաջին տեղը։

Ցաղթանակներ ձեռք ձգեցին Հ. Աբդարեան (57 քիլօ) եւ Գ. Գէորգեան (71 քիլօ), ինչպէս նաեւ Ն. Ցարութիւնեան։

Երկրորդ կարգի մրցանակներով վարձատրուեցան Գ. Գալստեան, Վ. Պետրոսեան, իսկ երրորդ կարգի մրցանակ ստացաւ Հ. Սահակեան։

կրթարաններու շրջանաւարտներուն ալ կը տրուին համապատասխան վկայականներ։

Դպրոցէ դուրս դաստիարակութիւն.— Աշակերտներուն ընդունակութիւններն ու ձիրքերը համակողմանի կերպով զարգացնելու մտօք կը ստեղծուին պիոներական ակումբներ, պատանի բնասէրներու, գծօտաշրջիկներու կայաններ, մանկական գրադարաններ, մարմնամարզի, արուեստներու, երաժշտութեան դպրոցներ, ճամբարներ։

Մասնագիտական – թեթնիք կրթութիւն.— Այս ուսումնական հաստատութիւնները կ'ապահովեն գլխաւոր առաջադրութիւնն է տնտեսութեան համար պատրաստել բարձրակարգ մասնագէտներ։

Միջնակարգ մասնագիտական կրթութիւն.— Միջնակարգ մասնագիտական ուսումնարաններու գլխաւոր նպատակն է պատրաստել ընտրուած մասնագիտութեան համապատասխան տեսական գիտելիքներ եւ գործնական հմտութիւն ունեցող միջնակարգ կրթութեան տէր որակեալ մասնագէտներ։

Այս ուսումնարանները կրնան ընդունել ութամեայ կամ միջնակարգ ուսումնառացողները։

Բարձրագոյն կրթութիւն.— Բարձրագոյն ուսում կ'ապահովեն համալսարանները, էնթիթիւները, ակադեմիաները եւ ուսումնական այն հաստատութիւնները, որոնք բարձրագոյն ուսումնարաններու շարքին կը դասուին։ Առանց մէջ կը պատրաստուին «մարքս – լենինեան տեսութեանը տիրապետող, մասնագիտութեան եւ մասսայա – քաղաքական ու դաստիարակչական աշխատանքի կազմակերպման գծով խոր գիտելիքներ եւ գործնական ունակութիւններ ունեցող բարձրորակ մասնագէտներ»։

Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները կրնան ընդունիլ միջնակարգ կրթութիւն ստացած ուսանողները։ Մուտքի քննութիւնները կը կատարուին Սովետ. Միութեան բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարարութեան հաստատած կանոններու հիման վրայ։

Օրինագիծին վերջին հատուածին (14րդ) թիւ 85 յօդուածը կը ճշդէ, թէ օտարահպատակները կամ որեւէ հպատակութիւն չունեցող անձերը իրաւունք ունին Հայաստան ուսանելու՝ խորհրդային քաղաքացիի մը հաւասար իրաւունքով եւ ըստ սահմանուած օրէնքին։

Յօդուած 86ը կը ճշդէ, թէ օտարազգի հպատակ ուսանողներու համար կրնան կիրարկուիլ միջազգային պայմանագիրներու կանոնները, եթէ այդ պայմանագիրները ստորագրուած ըլլան Խորհ. Միութեան կամ Հայաստանի կողմէ։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Կրթական օրինագիծը ամբողջութեամբ հրատարակուած է «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Յուլիս 8ի թիւին մէջ։

(**) Միեւնոյն այդ թուականը Խորհրդային Միութեան մէջ ի զօրու կը մնար 1958 Դեկտեմբեր 24ի օրինագիծը՝ «Կեանքի հետ դպրոցի կապի ամրապնդման մասին ՍՍՀՄում ժողովրդական կրթութեան յետագայ զարգացման մասին» անուամբ։

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (165)

ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ-Ի ՈՐԴԻՆ

ԺԱ.

ՏԱՆՋԱՆԻՒ ՍԵՆԵԱԿԸ

Ըսինք որ Պենետեթթօ հոգուով յոռի վերաստանի մը նման էր։ Մարդիկ կան որ մենամարտութեանատեն կը խօսին եւ առջուընէ կ'ըսեն թէ իրենց թշնամին ո՛ր տեղէն պիտի վիրաւորեն։

Ասկէ զատ վայրկեան մը իսկ չէր կընար մտաբերել որ Պարթոլոմէոյի ըրածը յամառութենէ ուրիշ բան եղած ըլլար։

Հապա պատի՞ւը։ Հայրենի՞քը։ Ասոնք կատակներ էին, որոնց համար Պ. տը Սան Բիէթրօ իր մազերուն մէկ թելն իսկ չէր զոհեր։ Նախկին հազարապետին — իր նախկին հօր — դէմ կը հաճէր ճիւաղի դերը կատարել։

Ցայտնի էր որ որոշած էր ի հարկին անոր ոսկորները ջախջախել տալ՝ ուզած տեղեկութիւնը ստանալու համար։

Միայն թէ զուարճալի կը թուէր իրեն վերջնական գործողութենէն առաջ ճարտար դարձուածքներ բանեցնել։

— Մտիկ ըրէ, ծերուկ Քավալքանթիս, ըսաւ, կ'երեւի թէ կը վախնաս որ մարդիկս կը կանչեմ, որոնք հրակէզ ունելիներով մխերդ կ'աքծանեն, անհանգիստ ես, իրաւ է ասիկա եւ անդամներդ թեւերուդ ու սրունքներուդ իւրաքանչիւրը տխրութեամբ կը դիտես եւ կը մտածես թէ քու ընդդիմութեանդ պատիժը ո՞րը պիտի քաշէ։ Լաւ ուրեմն, պատուոյս վրայ կ'երդնում թէ, առենով ինձ մատուցած ծառայութիւններուդ յիշատակ, ոտքերուդ ու սրունքներուդ պիտի չդպչիմ։

— Ա՛հ, ըսաւ Պարթոլոմէօ, որ հետզհետէ կը հեռանէր քերքերուէր, բայց մեր դիտցած գաղտնի դիտաւորութեամբ։

— Ասկէ զատ, ըսաւ Սան Բիէթրօ, թեւերդ ու ձեռքերդ ալ կը խնայեմ։

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ նախկին հազարապետը։

— Վերջապէս կրնաս հասկնալ թէ, եթէ այս երկաթէ գործիքներէն մէկը կուրծքդ խածնելու ըլլայ, բոլոր ոսկորներդ կը ջախջախուին։

— Այնպէս կը կարծեմ։

— Բայց կը խոստանամ քեզի թէ կուրծքդ ու կողերդ ալ վտանգի տակ չեն։

Պարթոլոմէօ գլուխը վեր առաւ։

Արդեօք ըրածը կատա՞կ էր թէ իրաւցնէ Պենետեթթօ տանջելու դիտաւորութիւնը մէկդի կը թողուր։ Զորս անդամներն ու կուրծքը անվթար պիտի մնային։ ասկէ աւելի ի՞նչ կրնար ուզել, մանաւանդ ասանկ սենեակի մը մէջ։

Պենետեթթօ ձեռքը Պարթոլոմէոյի ուսին դրաւ։

— Պիտի խօսի՞ս, ըսաւ անուշ ձայնով։

Պարթոլոմէօ ոչ նուազ անուշութեամբ պատասխանեց.

— Ո՛չ։

— Գիտես որ Ալիթթան իմ ձեռքս է, հոս բանտարկուած է եթէ առանց բառ մը յայտնելու մեռնիս, պիտի հարկադրուիմ զինքը բռնադատել, որ խօսի։

Պարթոլոմէօ — այդ ծերունի աւազակը, այդ հինաւուրց դողը — կանդնեցաւ եւ Պենետեթթօյի երեսը նայելով ըսաւ.

— Դողութիւն ըրի, ամէն տեսակ բան ըրի, բայց բան մը կայ որ չըրի ու չեմ ըներ. այն է՝ երկիւրս մատնել. հիմա կորսուէ դիմացէս։

Պենետեթթօ կատաղութեան աղաղակ մը արձակեց եւ սենեակին մէկ անկիւնը վազեց։

Հոն տեսակ մը դարան բացաւ, որուն մէջ ջահին լոյսով տարօրինակ ձեւ մը, մարդկային դլխու մը ստուերին նման բան մը կը տեսնուէր։

— Եկուր, ըսաւ Պարթոլոմէոյի, մօտեցիր։

Պարթոլոմէօ չատ լայնսիրտ չէր։

Դիւցազնական էր, այո, բայց համբերութիւնն սկսած էր հատնիլ։

— Ասիկա տեսա՞ր, ըսաւ Պենետեթթօ։

— Այո։

— Ինչ ըլլալը աղէկ մը դիտե՞ս։

— Ոչ։

— Լաւ, կեցիր որ ըսեմ։ Ասկէ հինգ հարիւր տարի առաջ աղնուական մը, որուն անունը կարեւորութիւն չունի, մանկլաւիկ մը դտաւ իր կնոջը քով։ Ազնիւ ընկերութեանց մէջ մեծցած ըլլալով, ոչ աղմուկ հանեց ոչ ալ դայթակղութիւն, մանկլաւիկին հետ անուշ վարուեցաւ եւ օր մը անոր տունը երթալով՝ դեղեցիկ բանուած սաղաւարտ մը նուիրեց անոր։ Ազնուականը դուրս ելածին պէս՝ մանկլաւիկը փութաց գլուխը դնել սաղաւարտը, որ ծածուկ զսպանակներով այնքան սեղմեց անոր գլուխը, որ խեղճը խեղդուելով մեռաւ։

— Ուրեմն, հարցուց Պարթոլոմէօ։

ԺԻՒԼ ԼԵՐՄԻՆԱ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր. Տիկին Փ. Գումրուեանէ, 50 Տիկին Կայուեթէ 50 ֆր., Տիկին Փլեթիէ 50 ֆր., Օր. Իւկոլոթթիէ Ա. Ցակոբեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները տան չինութեան համար.—

Բ. ՅԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Արթինեան Արման 2500, Տէր եւ Տիկին Սահակեան (Լիսկօ) 2000, Տէր եւ Տիկին Գարաճեան Ռընէ, Տէր եւ Տիկին Դաւթեան Միհրան, Տիկին Նուարեան Շնորհիկ, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան Ալէքս 1000ական, Տէր եւ Տիկին Պաղտասարեան Գրիգոր, Տէր եւ Տիկ. Այտինեան Արթիւր, Տէր եւ Տիկ. Գղիրեան Վանիկ, Տէր եւ Տիկ. Նոտարեան Քերոբ, Պ. Քէշիշեան Ժաք 500ական, Տէր եւ Տիկ. Պետրոսեան Պետրոս, Տէր եւ Տիկ. Զերչեան Տիգրան 250ական, Տէր եւ Տիկ. Յովսէփեան Կարապետ 200, Օր. Օհանեան Ալիս, Տէր եւ Տիկ. Սէրէճեան Արթին 100ական, Պ. Նէվէքէրեան 50, Պ. Քերոբեան 20 ֆր.:

×

Ի գիտութիւն Ալֆորվիլի մեր պատուական գաղութին, վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ տան չինութեան նախնական աշխատանքներուն արդէն իսկ ձեռնարկած ըլլալով, փափաքողները կրնան հաստատել զայն այցելելով, 9 Ռիւ տը Մատրիտ:

Այս առթիւ կազմուած են հանգանակիչ մարմիններ որոնք ձեր օժանդակութեան դիմելով, պիտի կարենանք իր լրումին հասցնել բոլորիս կողմէ սպասուած տունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ Ս. կարապետ եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները «Ուխտի Օրուան» առթիւ.—

Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւն 1000 ֆ., Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւն 200, Վալոն տը Թիւվի Ս. Թադէոս-Բարթուղիմէոս եկեղեց. 100, Զրբաչեան Արծրունի 500, Մելքոնեան Աւետիս 200, Աճէմեան Ժաք, Մարի Մարտիկեան (Փարիզ), Բանտիկեան Վարդան, Թաթիկեան Եղիսաբէթ (Լասխոթա) 100ական, Թումաճեան Թովմաս, Հմայեակ Քհնյ. Համբարձումեան, Յովհ. Սահեանեան 50ական, Քոմիսէր վրենսթվալ Գրիգորեան 300, Տոքթ. Ժ. Անթանոսեան, Տոքթ. Ն. Տէմիրճեան, Տէր-Մինասեան Նուպար, Փափազեան Ցակոբ 100ական, Մարիքեան Լեւոն 150, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկնանց Օժան. Միութիւն 100, Պօղոսեան Մինաս 150, Պօյաճեան Կարապիս, Օսիզեան ընտ (Կարտան), Զալըգեան Գէորգ, Գամպուրեան Հայկուհի, Անթառամեան Ժանօ, Ահարոնեան Սեդրակ 100ական, Փոսթօղլու եւ Սիմոնեան 200, Տօնիկեան Ցարութիւն եւ որդի 100, Խայիկեան Տիրան 400:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՅԱՆԿ ԺԱ.

Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Օհանեան 500, Պր. Հրաչեայ Գաբիկեան (Լիքս) 300, Հ. Ց. Դ. Վարուժան խումբ 250, Սէն-Լուի Կապոյտ Խաչ եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փիլիկեան 200ական, Պր. Պօղոս Մանոյեան եւ Պր. Ղազար Տէրտէրեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Աւագեան 300, Տէր եւ Տիկին Մասիս Աբրահամեան (Փարիզ) 250: Ս. Մխեճեանի յիշատակին (Հոգ.) Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Մխեճեան 100, այրի Տիկին Վարդուհի Ղազարեան 20, այրի Տիկին Շահինեան 10, Տէր եւ Տիկին Լուտեր Տէր-Պօղոսեան 30, Պր. Ցարութիւն Մխեճեան 100: Ժ. Ճնտոյեանի յիշատակին (Թաղում) Պր. Աստուր Քղելեան (Վիչէն) 50: Ա. Ունճեանի յիշատակին (Թաղում) Տիկին Հռիփսիմէ Տօրումեան եւ զաւակները 150, Տիկին Ռոզ Տօրումեան եւ զաւակները եւ Ցարութիւն ու Մարի Աբրահամեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Վարդան Փերանեան 20:

Գումար՝ 2780, նախկին գումար 86935 ընդհ. գումար 89715

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խնամատարի արշաւանքի տարեդարձը կ'իրականի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ նախագահ.—

Կառավարի Էդաւոարպետ՝ Ֆ. ԼԻՈԹՕ

Կը խօսին.—

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուագախումբ, խաղեր մանուկներու համար:

Պուլի մրցում

Օթոբառներու համար արձանագրուիլ.—

Սէն Ժեռոմ., Յովհ. Սիմոնեան եւ Մխսաք Աւտոյեան:

Սէն Լուի, Գ. Թիւրէքեան, Վարդան Մուրատեան:

Պոիվ. Օսսօ.— Հայկ Սարգիսեան, Յովսէփ Արզումանեան:

Պոմոն.— Յովհ. Տէր-Վարդանեան, Դր. Թիւթիւնճեան:

Մարսէյլ քաղաքի օթոբառը կը մեկնի կիրակի առտու ժամը 8ին: Արձանագրուիլ.— Աստուր Քէօսէեան, Ֆոթօ Ռեֆս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Ծերիկեան՝ 13 Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԻԼ – ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 25) ժամը 21ին սովրական հաւաքատեղին:

ԴԻՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Քալէ եւ Ռէմսկէյթ Հովերլոյտ «Քրոչող Նաւով»:

Շաբաթ Յուլիս 26ին: Հաւաքուիլ ժամը 19ին կառ տիւ Նոռ: Մեկնում դէպի Քալէ լիւքս օթոմոտով, գիշերը՝ հանգիստ ֆուշէք բազկաթոռներու մէջ մինչեւ առտուան 7 եւ մեկնում Հովերլոյտի վրայ դէպի Ռէմսկէյթ ապա՝ Լոնտոն:

Մասնակցութիւն 149 ֆր.

Կանխավճար՝ 79 ֆր.

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.—

Արամ Ամմաղանեանի թաղման առթիւ Պօմոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ, Ամմաղանեան, Պօղոյեան ընտանիքները, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Զարուկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գույումճեան, Պր. Սերոբ Հայրապետեան, այրի Տիկին Վարդուհի Ասլանեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Ռոպեր Սաղաճեան, այրի Տիկին Տուտու Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աֆարեան, Պր. Թոմաս Քէօսէեան 10ական ֆր.:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

18–35 տարեկան երիտասարդներու համար
ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԷՆ 16
Ուղեւորութիւնը կ'իրականայ առաջին կարգի պանդոկ մը Անի կամ Արմենիա. Պատմական եւ այցելութիւններ հանգստաւէտ օթոբառներով՝ Երեւանի տեսարժան վայրերը, Մատենադարան, թանգարաններ, Մէծեռնակաբերդ, Էրեբունի, Ս. Էջմիածին, եւայլն
Մասնակցութեան սակ՝ 2300 ֆր. անդամներու համար
Տեղեկութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել.— Հ. Բ. Ը. Մ.ի
118, *Ռուսսէլ փողոց*, 75017 *Փարիզ* Հեռ. 924–86–71 եւ 227–12–26

ԱՄՐԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

– ՀԱՅԱՍՏԱՆ –

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի ապասարկութիւն Երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ շրջապտոյտներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23
Երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան
2·850 ՖՐ.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27
Երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան
2·800 ՖՐ.

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21
2·900 ՖՐ.

ՍԵՊ. 12ԷՆ 25
2·900 ՖՐ.

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ եառք ժամը 15էն 18:
MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien
Tél. 93-04-90 — 66-38-92

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
23
MERCREDI
23 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·351

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.351

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՕԹԱՆԱՄՆԱՄԵԱԿ ԵԼՔԸԶԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ

(1905 Յուլիս 8/21 – 1975 Յուլիս 21)

— o —

Գ·

Մահափորձին Քննիչ Ցանճնախումբը չարժման մէջ դրեր էր օսմանեան կայսրութեան քաղաքական – դիւանագիտական ամբողջ մեքենան: Աւստրիոյ, Պելժիայի, Յունաստանի, Զուիցերիոյ եւ Պուլկարիոյ Թուրք դեսպանները ամէն կարգի հետազօտութիւններ կատարելով մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեր են Ցանճնախումբին՝ ծրագրուած մահափորձին հետ հեռուէն կամ մօտէն կապ ունեցող դէպքերու եւ դէմքերու մասին:

Այսպէս, ստուգուեր է, որ Նէսէլսորֆէր Ընկ·ը կառքին անուռկը սովորականէն աւելի մեծ չինած էր՝ 80 քիլօ մեկնիտ կարենալ պարունակելու համար: Կառքը Թրիէսթէի ճամբով ղրկուած էր Պոլիս Սիլվիօ Րիչչիի, Պոլսոյ Ֆրանսական նամակատան հասցէով: Կառքը գընուած էր հինգ հազար Ֆրանքի:

Ցանճնախումբը մէկիկ մէկիկ հարցաքննած է բոլոր անոնք, մեծ մասամբ Ցոյն, որ մաքսատունէն հանելով կառոտուն մը փոխադրած են կառքը: Անոնք որ դերասան Բէլ Հասանի Գատըգիւղի ախոռէն երկու ընտիր ձիեր գնած են 46 օսմ· ոսկիի: Անոնք, որ բնակարան վարձու տուած են Սամուէլ Ֆայնի (Քրիստափոր Միքայէլեան) եւ Ռուբինա Ֆայնի, Կովկասահայ, 32 տարեկան, ծանօթ նաեւ՝ Նատեժդա Վատալեան եւ Օր· Վոլֆ անունով, Լիւիա Ռիփսի եւ Սոֆի Ռիփսի, դերմանածին:

Սիլվիօ Րիչչի, բուն անունով Քրիս Ֆէնէրճեան՝ ծանօթ էր զանազան կեղծ անուններով, — Ալֆոնս, Արխաքիտի, Քարլօ, Քոչօ, Վահան, Քարլ, Ռաքնէր: Շարունակ կարեւոր գումարներ ստացած է արտասահմանէն՝ Պոլսոյ օտար դրամատնից մէկոյսաւ: Շոայլ կեանք կը վարէր: Կը խօսէր յունարէն, թրքերէն եւ հայերէն: Ֆելիպպէի մէջ Սիլվիօ Րիչչի անուն իտալացիէ մը գնած էր անցագիրը: Մայրը Ցոյն էր: Քրիս Ֆէնէրճեան 1923ին Պոլիսէն փարիզ էր եկած: Վարակուած թոքախտէ՝ քանի մը տարի վերջ մեռաւ Ռոնթգինոլոյի հիւանդանոցին մէջ:

Պելժիացի անիշխանական Շառլ – Էտուար Ժորիս, որ սերտօրէն գործակցած էր Քրիստափորի հետ եւ Ֆրանսերէնի դասեր կուտար Տիկին Սոֆի Ռիփսի եւ Ռուբինայի, Քննիչ Ցանճնախումբին կողմէ հարցաքննուելով խոստովանած է ամէն բան: Տիկին Ժորիս՝ դերձակուհի, քանի մը ձեռք հագուստ կարած է Տիկին Ռիփսի:

Միքայէլ Վարանդեան իր Հ· Ց· Դաշնակցութեան Պատմութեան մէջ որոշ նամակրանքով կը յիշէ Ժորիսի անունը, առանց դատապարտութեան խօսք ըսելու անոր մասին: Նոյնիսկ կը գովէ անոր քաջութիւնը հարցումներուն չպատասխանելուն: Մինչդեռ Մասնաւոր Ցանճնախումբի Տեղեկագիրը 35 էջ կը յատկացնէ անոր գործունէութեան եւ խոստովանութիւններուն: Պելժիացի անիշխանականը մանրամասնօրէն կը պատմէ իր գործակցութիւնը Դաշնակցութեան ղեկավարնե – րուն հետ սկիզբէն՝ 1904էն ի վեր, նախ Պոլսոյ պելժ դեսպանին ու աւագ թարգմանին, եւքէն միայն այս վերջնոյն նեկայութեան:

Ցանճնախումբը կը խուզարկէ իր բնակարանը, ուր կը գտնէ բազմաթիւ փաստաթուղթեր եւ արգիլուած թերթեր — Փրօ Արմենիա, Նուվօ Թան եւայլն: Կը խուզարկուի նաեւ Լիփա Ռիպսի բնակարանը: Ժորիս կը յայտնէ Ցանճնախումբին, որ Ռիպս օր մը 10·000 Ֆրանքի փոխանակագիր մը կը ղրկէր Քրէտիէ Լիոնէի միջոցաւ Իզմիր՝ Տիգրան Նալպանտեանի եւ ինք երաշխաւոր էր եղած ղրամատան առջեւ: Այս մասին փաստաթուղթեր ալ գտնուած ըլլալով, Ցանճնախումբը Իզմիր կը հեռագրէ կուտայ Տիգրանը, եղբայրը եւ չուրջ տասը ուրիշ Հայեր, այն ամբաստանութեամբ, որ դաշնակցականները ծրագրեր էին Իզմիրի մէջ կամուրջները քանդել, երկաթուղագծերը քանդել, օտար դրամատուները օդը հանել, եւայլն:

Իզմիրի մէջ ալ երեւան կը հանուին ռումբեր եւ զանազան զէնքեր:

Սոֆիայի Հ· Ց· Դ· Ընդհ· Ժողովի որոշման համաձայն, Քրիստափոր ձեռնարկներ կատարեր էր նաեւ Իզմիրի մէջ, Ելլոլզի մահափորձէն եւք այնտեղ եւս զանազան եղեռնափորձեր կատարելու համար: Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը համիտեան դաժան օրերուն Պոլսէն զատ ամուր կռուանններ հաստատեր էր Եդէականի այդ մեծ նաւահանգիստին մէջ, ճիւղեր արձակելով դէպի Մանիսա, Խօտէմիշ եւ չրջանները: 1897ին Խաժակ, յետագային Հրաչ (Հայկ Թիրեաքեան) կազմակերպական աշխատանք տարած էին այնտեղ:

Կարելի չէ անշուշտ իրրեւ ճշմարտու – թիւն ընդունիլ Տեղեկագրին մէջ բոլոր դրուածները: Ճիշդ է, որ Ժորիս շատ մանրամասնութիւններ կուտայ Դաշնակցութեան եւ անոր գործունէութեան մասին: Սակայն ընդհանրապէս կը յիշէ անուններդ անոնց, որոնք մեռած են, Պոլսէն փախած են կամ արտասահման կ'ապրին, ինչպէս Քրս–Արմենիայի խմբագիր Փիէր Քիյեար, Ժընեւի «Դրօշակ»ի տան հոգին՝ Անտոն Գօշ, եւայլն:

Արտասահմանէն Պոլիս փոխադրուած էր 148 քիլօ մելինիթ, պահուած զանազան դաշնակցականներու մօտ: Ցանճնախումբը մէկիկ մէկիկ կը հարցաքննէ կասկածելիները: Առանց չարքին յիշենք Ղալաթիոյ մէջ խոհարար Սեբաստացի Հաճի Նշան Միհնասեանը (դերասան Տըրդատ Նշանեանի հայրը), նախկին Հնչակեան, Պոլիս հաստատուելէն եւք դաշնակցական դարձած, ծանօթ՝ Թաքուլ եւ Պարուք ծածկանուններով, որ Ցանճնախումբին չյայտնելու համար իր ընկերներու անունները, ճեմիչին մէջ թիթեղի կտորներով երակները կը կտրէ եւ անձնասպան կ'ըլլայ: Ամբաստանուած էր, որ օդը պիտի հանէր Ղալաթիոյ թիւնէլը···

Ցանճնախումբը վճիռ արձակեց 41 ամբաստանեալներու մասին, չորսը մեռած, քանը փախստական կամ արտասահման ապրող:

Բանտարկութեան դատապարտուածները ազատ արձակուեցան 1908ին, Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն եւք:

Աւելցնենք, որ Ելլոլզի մահափորձին մասին բացի Ցանճնախումբի Տեղեկագրէն, կարեւոր տեղեկութիւններ կան նաեւ Ապտիւլ Համիտի արքունիքի աւագ դիւանապետի Ցուչերուն մէջ՝

ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱ, էսպաճ մապէյնճ պաշ ֆեաթիպի· Ապտիւլ Համիտ վէ Ելլտըզ հաթըրլարը, Իսթանպուլ, 1931, 297 էջ:

Երկար պիտի ըլլար խօսիլ այդ մասին: Ցիշե՛նք միայն, որ ըստ իրեն, Պելժիացի Ժորիս, մահուան դատապարտուած, Ապտիւլ Համիտի կողմէ պարգեւատրուած է հինգ հարիւր օսմանեան ոսկիով եւ ղրկուած իր ծննդավայրը, ուր իբրեւ լրտես մեծ ծառայութիւններ մատուցեր է կարմիր Սուլթանին···:

Հանգուցեալ Ցուվհաննէս Պապէսեան

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 17)

ԲՈՒՍԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Լենինգրատի մէջ վերջ գտաւ բուսաբաններու միջազգային 12րդ համաժողովը, որուն կը մասնակցէին աւելի քան 50 երկիրներու դիտնականներ: Տրուած որոշումին մէջ կը չեշտուի անհրաժեշտու – թիւնը արագ եւ արդիւնաւէտ միջոցներու կիրարկումին՝ վայրի բոյսերը պահպանելու եւ աշխարհի բուսական հարստու – թիւնը աւելի լայն չափով հետազօտելու համար:

Համաժողովին մասնակցեցան Հայաստանցի չիսուն բուսաբաններ, որոնք ներկայացուցին զանազան հարցեր: Գրեթէ բոլորն ալ զեկուցումներ կատարեցին:

Համաժողովին կենսաբանական գիտութիւններու միջազգային միութեան բուսաբանութեան ճիւղի նոր նախագահ ընտրուեցաւ Ակադ· Արմէն Թախտաջեան, որ անդամ է Խորհ· եւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիաներու, ինչպէս նաեւ ընտրուած է արտասահմանեան անդամ Մ· Նահանգներու եւ այլ երկիրներու Գիտութիւններու Ակադեմիաներու:

Համագումարը վերջ գտնելէ եւք օտար 60 բուսաբաններ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրաւէրով Հայաստան այցելեցին՝ ծանօթանալու համար մեր երկրին բուսական աշխարհին:

×

ՀՆԱՄԵԱՑ ՊԱՐԵՐ ԵՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Պարին մէջտեղ պալուն բնոյթը, անոր ազգային խոր արմատները իրենց բացատրութիւնը գտած են «Հայ ժողովրդի հնամեայ պարերն ու թատերական ներկայացումներ» աշխատութեան մէջ, պատրաստուած պատմական գիտութիւններու տոքթոր Սրբուհի Լիսիցեանի կողմէ: Աւիկա անոր աւելի քան չհնամեայ ստեղծագործական գործունէութեան արդիւնքն է:

Հետազօտութիւնը լրիւ պատկերացում մը կուտայ առհասարակ պարարուեստի եւ, մասնաւորապէս, հայկական պարարուեստի մասին, սկսեալ հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը:

Աշխատանքի ընթացքին հեղինակը նկատած է հետաքրքրական օրինաչափու – թիւններ: Այսպէս, ուրախ պարերու չարժումը կը կատարուի ձախէն աջ, իսկ տխուր պարերունը՝ հակառակէն: Պարի չարժումները արձանագրելու առեն կը նկատուի հայկական ձեռարուեստը չի – ջեցնող զարդանախչեր, ինչպէս, օրինակ, խաչքարերու, հին ձեռագիրներու, տաճարներու մանրաքանդակները:

Պարին այս կապը ձեռարուեստին հետ երկար ժամանակ առեղծուած կը մնայ: Ուսումնասիրելով ուրիչ ժողովուրդներու պարերը, Ս· Լիսիցեան նկատած է հետաքրքրական երեւոյթ մը: Պարերու չարժումներով յառաջ եկող զարմանա –

ժամանակին Պելժիայի մէջ հանդիպեր էր Ժորիսին, որ բացարձակապէս հերքեր էր իրեն դէմ եղած լրտեսութեան ամբաս – տանութիւնը: Այս մասին իր դրութիւնը հրատարակուած էր Ցառաջի մէջ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ ԵԼՔ ԿԸ ՓՆՏՒԷ

— o —

Ընկերվարական պարագլուխը՝ Մարիօ Սոարէս երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Հանրապետութեան Նախագահին հետ, որ ուղած էր իր կարծիքն իմանալ քաղաքական տագնապին մասին: Տեսակցութենէն եւք, Սոարէս, յայտարարած է Ֆրանս–Փրէսի թղթակիցին թէ կողմնակից է Ազգ· Փրկութեան կառավարութեան մը կազմութեան: Նման կառավարու – թիւն մը պէտք է կազմուի քաղաքական եւ տնտեսական ճչդրիտ ծրագրի մը չուրջ, որ կարենայ երկրին յստակ եւ ապահով հեռանկար մը պարզել, ապագային համար: Այս դահլիճը սակայն, Սոարէսի համար չի կրնար իր գլուխն ունենալ ներկայ վարչապետը՝ Զօր· Վասքօ Կոնսալվէսը, որ «Փորթուկալչիներու մեծամասնութեան հաւանութիւնը չի վայելեր»:

Մարսէյլի երեսփոխան – քաղաքապետը՝ Գաստըն Տէֆէռ յայտարարած է Ֆրանս–Ինթէռ ճայնասփիւռի կայանին որ կը հիանայ Սոարէսի քաջութեան: «Քաղաքական պատերազմի վախ մի չհա կայ երկրի մը մէջ, որ յիսուն տարի մենատիրութեան տակ ապրած է եւ ազատութիւն կը գտնէ» չեշտած է Տէֆէռ:

Քանի մը տողով

Մոնտի անօրէնին ժաք Ֆօվէի բնաւ կարանին դրան առջեւ ռումբ մը պայթած է երեքշաբթի առաւօտ ժամը 3ին առանց սակայն որեւէ ձեւով վնասելու Ֆօվէին:

"ԱՐԱՐԱՏ"

ՊԱՐՏՈՒԱԾ ԿԻԵԻ ԴԻՆԱՄՈՑԷՆ

Կիրակի օր, Կիեւի մէջ, խորհրդային ախոյենական մրցաշարքի ընթացքին, Արարատ պարտուեցաւ Օի դէմ 4 կէտով: Աւիկա դարձի առաջին մրցումն էր:

Հրաչ նախչերը հին ժողովուրդներու ըմբռնումով ֆիլիքապէս կապ ունեցած են պարողներուն վարքին ու կենցաղին հետ: Պարելով մարդը ենթադրած է, թէ ինքզինք կը պաշտպանէ չար ոգիներու դէմ եւ կամ ալ օգնութեան կը կանչէ բարի ոգիները: Ասոր կողքին պարերը մարդոց համար եղած են զիւցաղներգութիւններու եւ իրենց յոյզերու արտայայտութեան ինքնատիպ եղանակ մը:

Աշխատութեան մէջ նկարագրուած են ոչ միայն պարերու չարժումները, այլեւ անոնց երաժշտութիւնը, կշռոյթը, այն երգերը, որոնք երգուած են յաճախ պարերուն հետ, նկարուած են զգեստներ, առանդական դիմանկարները:

Պարերը արձանագրուած են Ս· Լիսիցեանի մշակած եղանակով: Արդարեւ, հեղինակած է 34 «տառերէ» կազմուած «այբուբեն» մը:

ՊԷՐԿԱՄՈՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՇԱԲԱԹԸ
ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԿԵՆՑԱՂԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ա

Շնորհիւ իր տեսարժան վայրերուն եւ յատկանշական միջավայրին, իր պեղարուեստական հարստութիւններուն, միջնադարեան պալատներուն եւ արդիական չէնքերուն, Պերկամօ կը հանդիսանայ Լոմպարտիոյ նահանգին գեղեցկագոյն քաղաքներէն մին: Ան ծննդավայրն է մեծահամբաւ երգահան Տոնիզեթթիի, ինչպէս նաեւ քսաներորդ դարու ամենալուսաւոր դէմքերէն Յովհաննէս ԻԳ. Պապին, որ յանդուգն նախաձեռնողն եղաւ էօքիւմէնիք հարժումին: Թէեւ ներկայիս Պերկամօ կ'իյնայ Լոմպարտեան շրջանին մէջ, սակայն 1428էն մինչեւ 1780 ան մաս կազմած է Վենետիկեան իշխանութեան, ինչ որ մեծապէս նպաստած է անոր գեղարուեստական կազմաւորման եւ մշակութային վերելքին:

Թուրքիոյ տեղական վարչութիւնը եւ համալսարանի տեսչութիւնը նկատի ունենալով Պերկամոյի ընծայած բացառիկ միջավայրը, չանք կը թափեն արժեւորելու զայն որպէս մշակութային ոստան, հոն հրաւիրելով միջազգային բնոյթ կրող դիտական համաժողովները, ցուցահանդէսներ որոնց իրագործման կը տրամադրեն յարմար արուեստական սաքքաւորում – ներով օժտուած սրահներ եւ բնակութեան վայրեր: Այսպէս՝ անցեալ տարի տեղի ունեցաւ վրացական արուեստի միջազգային համապատկերը եւ ճարտարապետութեան ցուցահանդէսը. իսկ այս տարի՝ աւելի լայն ծաւալով՝ Հայ Մշակոյթի տասնօրեակը որ կը սկսէր Յունիս 21ին եւ կը տեւէր մինչեւ Յուլիս մէկ: Առաջին ութ օրերը յատկացուած էին հայ ժողովրդական արուեստի եւ կենցաղի Յուցահանդէսին, Վարի Պերկամոյի Սան Պարթոլոմէօ մշակութային կեդրոնին սրբահներուն մէջ եւ անոր զուգընթաց՝ հայ ժողովուրդի մշակոյթին եւ պատմութեան նուիրուած ամէնօրեայ ժողովրդական դասախօսութիւններու շարքի մը: Իսկ Հայ Արուեստին նուիրուած միջազգային համաժողովը սկսաւ Յունիս 21ին Վերի Պերկամոյի Միջնադարեան քաղաքի համալսարանական հաստատութեան մէջ եւ տեւեց երեք օր, որու զուգընթաց բացուեցաւ նաեւ հայ Միջնադարեան ճարտարապետութեան ցուցահանդէսը Բալլոյօ Տէլլա Բաճիոնէի հոյակապ սրահին մէջ եւ որ պիտի տեւէ մէկ ամիս:

Հայ ժողովրդական արուեստին եւ կենցաղին նուիրուած ցուցահանդէսը եւ հայ Մշակոյթի Շաբաթը յղացուած եւ ծրագրուած էին Միլանոյի ժողովրդական արուեստի տարածման Գրասենեակին վարիչներ Տիկիններ Վարդուհի Բամպակ՝ – նանէ եւ Լուիզա Բալտոքիէ, գործակցութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան: Սարքաւորումը եւ ղեկավարական ցուցադրութիւնը կատարեցին ճարտարապետներ Արմէն Մանուկեան եւ Հերման Վահրամեան: Շնորհիւ վերոյիշեալ Տիկիններու անխոնջ ջանքերուն եւ նուիրումին, կարելի եղաւ մէկտեղել բազմաթիւ յարգի հայագործ առարկաներ որոնք սիրայօժար տրամադրեցան Միլանոյի, Ժընեւի, Ամէնքի, Վիէննայի հայ ընտանիքներէ եւ Վենետկոյ Մխիթարեան Միաբանութեան Թանգարանէն: Այս ցուցահանդէսին բացումով կը սկսէր Հայ Մշակոյթի Շաբաթը. բացման հանդիսութեան խօսքը արտասանեց Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան փոխ – նախագահ Տոքթ. Կարպիս Պորանեան որ ըսաւ թէ հայ ժողովուրդը հակառակ դարերու ընթացքին կրած հալածանքներուն, բարբարոսական ներխուժումներ – ուն, մնացած է կանգուն չնորհիւ իր բազմադարեան մշակոյթին մինչ իրեն դրացի ուրիշ ազգեր ինչպիսիք են Ասորեստանցիք եւ Բաբելացիք, անհետացած են պատմութեան ընթացքին: Պերկամոյի մէջ հայկական չարաթի եւ Սէմբալումի կատարումը ունի նաեւ խորհրդանշական իմաստ որովհետեւ Պերկամօ երկու ազնիւ քաղաքացիներ զրաւած են Հայերով. մին՝ Լուիճի Անճելինի՝ որ 1917ին Հայերու մասին գրած է էֆօ տի Պերկամօ տեղական օրաթերթին մէջ, իսկ միւսը՝ ձիուզեբբէ Ասոլթի որ հեղինակն է «Հայաստանի Պատմական Տառմը» գրքին որ մասնաւոր նշանակութիւն կը ստանայ տրուած ըլլալով որ այս տարի կը տօնենք քառասնորդ դարու առաջին Յեղասպանութեան վարձատրութիւնը: Ապա չնորհակալութիւն յայտնեց կազմակերպիչ մարմիններուն, պետական եւ տեղական իշխանութիւններուն եւ Պերկամոյի ժողովրդեան որոնք համակրանքով ընդառաջեցին ձեռնարկին յաջողութեան:

Յաջորդաբար ներկայ բազմութիւնը սկսաւ այցելել Յուցահանդէսը եւ հետաքրքրուիլ ցուցադրուած առարկաներով, ուղեկցուած յատկանշական տեղեկութիւններ որոնք սիրայօժար տրուեցան կազմակերպիչ Տիկիններու եւ իրենց օժան – դակներուն կողմանէ: Սրահի մուտքին, 1790ին պատրաստուած քարտէսի մը վերարտադրութիւնը մեզ կը յիշեցնէ թէ Հայաստանը ունէր հողային տարածութիւն մը որ կովկասէն կ'երկարէր Թուրքիա եւ Պարսկաստան. ահմանները՝ որոնք այլեւս գոյութիւն չունին հակառակ դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդին մղած հերոսական պայքարներուն: Յաջորդող ցուցարեղկի մը մէջ կը տեսնենք ուրարտական շրջանէն ապարանջաններ եւ պրոնզէ առարկաներ ինչպէս նաեւ էրեբունիի պեղումներու ընթացքին երեան եկած առարկաներու եւ որմնանկարներու լուսանկարչական գունաւոր վերարտադրութիւնները: Շարունակելով այցելութիւնը մենք կը դիտենք տնական առարկաներ, դրենական պիտոյքներ, բաղնիքի արձաթեայ ամաններ ճոխ քարձրաքանդակ փորագրութիւններով, վանի արուեստով չինուած արձաթ ծխատուփեր, աւելի անդին ուրիշ ցուցարեղկի մէջ պետեղուած է 16րդ դարու ոսկեհիւս սաղաւարտ մը, Մխիթար Աբբահօր շրջանին Աստուածաշունչ Մատեանը տրպուած Վենետիկ, Պորթոլիի տպարանին մէջ, ժամանակակից վենետիկեան ղրպրոցի բազմաթիւ վիմագրութիւններով, միւռոնի արձաթեայ աղաւնիներ, հին շրջանի առանց ոտքի սկիհ ման մը. չար ոգիներուն դէմ պատրաստուած հմայիկ մը զարդարուած բազմաթիւ վայտափորագրութիւններով, 17րդ դարու ձեռագիր աղօթոց մը, թանաքամաններ հրապարակի գրագիրներու համար, Կիլիկեան շրջանի արձաթեայ եւ պրոնզէ դրամներ. հուսկ ապա մեր սիրասուն տիկնանց նուիրը ձեռքերէն եկած ասեղնագործ մեռաքսեայ կտաւներ, թաշկինակներ, նրբահիւս ձեռագործներ, գունաւոր մետաքսեայ ոսկեհիւս տարազներ: Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի էր մուտքին դիմաց խոշոր սեղանի վրայ ցուցադրուած հայերէն եւ Հայոց մասին օտար լեզուներով հրատարակութիւններ որոնք արժանացան այցելող հասարակութեան ջերմ չահագրգռութեան:

Հայկական Մշակոյթի Շաբաթի համար ծրագրուած զասախօսութիւններու շարքը Յունիս 21ի գիշերը կը բանար Փրոֆ. Ալբակօ Նովելլօ նիւթ ունենալով «Սիրելի Հայաստանը — Գառա Արմենիա» — որ իրականին մէջ արտաբուխ համակրութիւն մըն էր Հորհ. Հայաստանի մէջ կատարած դիտական աշխատանքներուն եւ այդ առթիւ ժողովրդական խաւերու հետ ունեցած չփումներէն կրած մարդկային տպաւորութիւններուն: Յարգելի դասախօսը իրեն յատուկ յստակ եւ անպաճոյճ ոճով նախ ընդհանուր պատմական տեղեկութիւններ տուաւ Հայոց մասին եւ չեչտեց անոնց վիճակուած անբաղձալի դիրքը զանազան ժողովուրդներու արշաւանքներու խաչաձեւման ճամբուն վրայ. խանդավառութեամբ յիշեց Հայաստան կատարած դիտական այցելութիւններու ընթացքին իրեն ընծայուած լայն ասպնջականութիւնը ըլլայ պետական թէ դիտական հաստատութիւններու կողմանէ, ըլլայ ժողովրդական խոնարհ խաւերուն կողմանէ որոնց լինքնարուխ հիւրասիրութիւնէն կարելի չէր խուսափիլ:

Այս ներածականին յաջորդեց դասախօսութեան հետաքրքրական մասը՝ լուսարձակով ցուցադրութիւնը, գունաւոր լուսանկարներու ճարտարապետական կոթողներուն եւ հայրենի տեսարաններու որոնց խորը իր վսեմ գագաթով կը բարձրանար Հայոց Արարատը: Այս լուսաձակումներուն կ'ընկերանար անհրաժեշտ նկարագրութիւնը եւ բացատրութիւնը:

Յաջորդ օրերուն՝ Յունիս 24ին դասախօսեց ընկերաբան Տոքթ. Յակոբիկ Մանուկեան որ պատմական եւ ընկերային տեսանկիւնէն ներկայացուց հայ ժողովուրդին անցեալը եւ ապագան, յիշելով որ այս տարի կը յիշուի Յեղասպանութեան վաթսունամեակը: Դասախօսութեան աւարտին եղան բազմաթիւ հարցումներ, եւ որպէս եզրակացութիւն՝ Տոքթ. Օննիկ Մանուկեանի յաւելուածական չինիչ միջամտութիւնը, որուն ատեղծեցին խիստ հետաքրքրական մթնոլորտ մը:

Յունիս 25ին տեղի կ'ունենար Տոքթ. Մարինօ Ամոտէօ Սալէի դասախօսութիւնը «Տպաւորութիւններ Հայաստանի ճամբորդութենէ» որու կ'ընկերանար գունաւոր ֆիլմի մը ցուցադրութիւնը: Այս դասախօսութիւնը մանաւորապէս հետաքրքրական էր որովհետեւ կը վերաբերէր Թրքական Հայաստանին եւ մանաւանդ Անիի ու Վանայ լիճին չուրջ գտնուող հայկական ճարտարապետական կոթողներուն եւ բերդերու մնացորդներուն: Տոքթ. Ամոտէօ Սալէ մասնագէտ է արուեստի ժողովուրդներու եւ դլխաւորապար հնդկական ժողովուրդներու կենցաղին եւ պատմութեան. այս հետաքրքրութիւնը զինք մղած է տարիներ առաջ այցելելու Թրքական Հայաստանը եւ այդ առթիւ կատարած է յիշեալ նկարահանումը որ թանկագին վաւերագրութիւն մըն է այդ շրջանին մէջ գոյութիւն ունեցող հայկական կոթողներուն. ներկայիս անոնց նկարահանումը գրեթէ անկարելի է որովհետեւ զինուորական գօտի նկատուած ըլլալով, անմատչելի գարձած են այցելուներու մասնաւոր հետաքրքրութեան: Հոս հարկ է նաեւ աւելցնել, որ դասախօսը հեղինակ է Հայերու եւ Ղպտիներու պատմութեան նուիրուած գրքոյկի մը:

Յունիս 26ը հայկական երաժշտութեան նուիրուած երեկոյ մըն էր. դասախօսն էր երաժշտագէտ Փրոֆ. Աւետիս Նազարեան որ երկարաշունչ դասախօսութեամբ մը ներկայացաւ հասարակութեան, տալով հայկական երաժշտութեան զանազան բուլերը, յիշելով կարկառուն երաժշտական դէմքերու կենսագրական դիծերը եւ արտադրութիւնները իրենցէն նաեւ անոնց նպատակը մեր երաժշտութեան զարգացման: Դասախօսութեան յաջորդեց հայկական երաժշտական նմոյշներու երիզային արձանագրութեան ունկնդրութիւնը, որու անխոտոր որակը ակնկալուած լաւ տպաւորութիւնը չթողուց ներկաներուն վրայ: Գնահատելով հանդերձ յարգելի

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՌԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ
ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

6.

Միւս յարկին վրայ քրիստոնեայ արաբ փաստաբան մը կ'ապրէր իր հայ կնոջը եւ աղջկանը հետ, Եուսուֆ Ռասամ էֆֆէնտին: Կը մեղքնար մեզ, ու իրիկունէ իրիկուն Ղալաթա – Սերայի աղբիւրէն տամէնանայով ջուր բերել կուտար մեղի, ինծի ու Հայկին, մէյ մէկ տասնոց տալով ամէն անգամուն:

— Ողորմութեան թող չվարժուին, կ'ըսէ եղեր կնոջը:

Այդ խուլիպէին մէջ անցան կեանքիս քանի մը անուշ տարիները: Որճիթ մըն էր եղած–չեղածը, բայց կը սեղմէինք չորս ալ. նոյնիսկ աչխատելու սեղան մը յարմարցուցած էր մեզ մայրս: Մինչեւ անդամ ընկերներէս ալ մեզ եկողներ կ'ըլլային ու յաճախ մայրս ճաշի ալ վար կը դնէր զանոնք...

Այս խեղճ խուլիպէին մէջ էր օրինակ, որ Կիրակի օրերը մայրս ճաշի կը կանչէր Տիգրան Գասապեանը. անոր ընտանիքը ճանչցեր էր Գընճըլարէն, երբ տարիներ առաջ հայրս այնտեղի Հիւթիւ – մէքը ներկելու կանչեր էին եւ մեզ ալ տարեր էր մէկտեղ: Հիմա, Տիգրան, բժշկական վարժարան կը յաճախէր: Ուսանողութեան իր այդ տարիներուն էր որ ան կ'աչխատակցէր «Սուրհանդակ»ին, Գեղամին ու Շաւարշին հոն աչխատած օրերուն: Այդ առթիւ էր որ պիտի մտերմանար Մեծարենցի հետ ալ:

Մեր խուլիպէն չատ հեռու չէր Ղըզնավուլա թաղէն, թաղ՝ որուն հետ կապուած կը մնան չատերը մանկութեանս ամէնէն կենդանի յուշերէն: Պէյ–Օղլուին կոնակը՝ կուչտը այն ձորին որ Քասըմ–Փաչայէն մինչեւ Տօլապ–Տէրէ կ'երկընայ, համեստ թաղ մըն էր ան իր համեստ ալ բնակիչներով: Քանի մը դասընկեր – ներ ունէի ես այդ թաղէն: Ու մինչ ջրերուն տղաքը վողոցին մէջ մեզ չտեսնել կը ձեւացնէին, Ղըռնավուլցիները, ընդհակառակն, մեզմէ չէին խրտչեր դուրսն ալ, իրենց խաղերուն կը կանչէին մեզ, ու նոյնիսկ մեզ իրենց տունը կը տանէին: Աչաւուրը՝ օրինակ: Ան Պարթեւեանին դասարանն էր ինծի հետ, եւ ղիս երբեմն իրենց տունը կը տանէր: Իր ծերուկ մայրը բռնի կը նստեցնէր ղիս սեղան, ու համով համով կը խօսէր հետս:

— Օրթի, մեր Աչաւուրը ընտո՞ր կը սորվի դպրատունին մէջ, կը հարցնէր խեղճ կինը յաճախ:

Ի՞նչ պատասխանէի. ըսէի՞ թէ պարապ տեղը զպրոց կուգայ ան: Իրաւ ալ, ան զպրոցը չուտ թողուց, ու աչկերտ մտաւ երկաթագործի մը քով, ու ա'լ կորսնցուցի հետքը: Տարիներ յետոյ բանտին մէջ հանդիպեցայ յանկարծ ես անոր, երբ, իրրեւ «Ազատամարտ»ի պատասխանատու անօրէն, չորս ամիս ապաչխարելու դացի հոն 1913ին: Ինք մարդ զարկած էր: Այս անդամ դիս չճանչնալ ձեւացուց, երբ բանտի մատուռին մէջ դիմացս ելաւ օր մը այդ բարի տղան, զոր կեանքը դինովնալու վարժեցուցեր էր: Հիմա արդէն կ'ամչնար երեսս նայելու:

Այն օրերուն դեռ չդիտէի թէ այդ Ղըռնավուլան մէկն էր այն թաղերէն ուր հաստատուեր էին առաջին հայ ընտանիքները զորս Ցաթիհ՝ բերեր դեռեղեր էր իր նոր մայրաքաղաքին մէջ եւ որոնք Որիմի Հայոց բարբառը դեռ պահեր էին դարերով՝ անոր ուրոյն հնչումն ալ հետը, եւ նոյնիսկ անոր հետքերը մեր օրերուն հասցուցեր էին:

Տասնամեակ մը ետք, այն է 1911ին, Ղըռնավուլան մխքա պիտի իյնար մէկէն երբ Ստեփան Լիսիցեան՝ իր Պոլիս այցին՝ փափաք յայտներ էր մեր խմբագրատան մէջ՝ ուր յաճախ կ'ըլլար, հին հայ մամիկներուն խօսուածքն իմանալ: Դեռ մխքա է իր չփոթութիւնը երբ Ռուսա – վուլա տարի զայն, ու միասին տուն մը մտանք.

— Բայց այս հնչումները ուղղակի Ղրիմէն կուգան, բացագանչեց ան...

Ենիչէհիրը նոյնպէս մեզմէ հեռու չէր: Զորի մը երկայնքին որ մինչեւ Տօլապ–Տէրէ կ'երկնար, իրիկունները փաղար կ'ըլլար նոյն այդ թաղին մէջ, եւ հոն ժամ պտուղ ու բանջարեղէն կը ծախուէր, իսկ հացը, նախորդ օրէն մնացած, տասը փարա աւելի ժամ կուտային այն տեղ: Մէյ մէկ տոպրակ մեր ձեռքը, իրիկունէ իրիկուն Ենիչէհիր կ'երթայինք հայկ եղբօրս հետ, յաճախ Գրիգորն ալ միասին, որպէսզի ժամ նամի մեր սըտնունդը: Յետագային, երբ արդէն կեղրոնական էի, մայրս մեր խնայած այդ տասը փարան ինծ կուտար որպէսզի հայերէն թերթ մը առնեմ...

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(7 Շար.)

կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»Ը
տարածեցէք

— Դէհ, սիրելի՛ տղաներս... ձեզի մի վտանգ չի սպասուիր, ամէնքդ ալ ծանօթ էք ինծի, գիտէք որ ես ձեզ չեմ խաբեր։ Ձեզի պիտի ըսեմ ճշմարտութիւնը։ Ես ալ ձեզի պէս ազատ մարդ մըն եմ, ինչպէս որ դուք էք։ Ձեզ ինչո՞ւ համար պիտի խաբեմ։ Ես ալ ձեզի պէս կ՚ուզեմ ապրիլ, ուրեմն ինչո՞ւ համար ձեզ պիտի վախցնեմ։ Ես ալ ձեզի պէս կ՚ուզեմ որ ամէն մարդ ազատ ապրի, ոչ ոքի վնաս տայ եւ ոչ ոքէ վնաս առնէ

Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Պասմաճեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Ղուկասեան եւ զաւակները, Ազատուհի, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գարագուզեան եւ զաւակները (Պոլիս), Օր. Գեղանուշ Տէրտէրեան, եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ
ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Գարագուզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 20ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան 84 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յուլիս 23, ժամը 14ին Իսիի Ս. Աստուածածին նորակառոյց եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Պերճ Զապըճեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Զապըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պրունիման եւ զաւակները (Լօզան) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Յուլիս 27) առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՐՃ ԶԱԳՐՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն–Ժերմէի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Յակոբ Պիպէրեանի մահուան առթիւ.— Պիպէրեան եղբայրները 50 (եւ 50 դպրոցին), Անթիքաճեան Գեղամ 20 եւ 20 դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տէր–Մինասեան 20 եւ 20 դպրոցին, այրի Տիկին Արմենուհի Ալթունեան 30, Ճարութիւն եւ Ռոպէր Քոճայեան 50, Գր. Պրուչեան, այրի Տիկին Ահարոնեան, Պ. Անարէ, Տէր եւ Տիկին Պարսամիկեան, Գր. Մարուքեան, Նշան Կիրիտլեան 10ական, Մինասեան եղբայրները 20, դպրոցին՝ Ռուբէն Ասարլըդեան եւ Պերճ Կապաեեան 20ական, Գր. Պրուչեան 10:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց հօրեղբօր՝ Միհրան Եղիազարեանի յիշատակին, Պետրոս եւ Յովիկ Ղիազարեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.

200 ֆր. «Ծառայ»ի

200 ֆր. Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին

200 ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան

100 ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանի նոր չէնքին

100 ֆր. Իսիի Մշակոյթի Տան

(Մատնալ «Ծառայ»էն):

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Վարդ Օնպաշեանէ իր ամուսնոյն մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ 500 ֆր.:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.—

Թօնկուրեան եւ Պաղտասարեան ընտանիքները 200 ֆր., ի յիշատակ Ա. Թօնկուրեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: Պոլիսէն ընտանիք մը, արկածամահ Նուպար Փանոսեանի ի յիշատակ 50 ֆր., Կապ. Խաչի դպրոցին: Իսկուհի Հիւսեանի Թաղման առթիւ Սարաճեան ընտանիք 50, Պր. Ղազար Տէրտէրեան 20: Այրի Տիկին Անահիտ Ղեւոնդեան եւ զաւակները 50: Այրի Տիկին Ճգնաւորեան իր ամուսնոյն հոգեհանգստեան առթիւ 30: Տիկին Կիւզէլ Պետոյեանի Թաղման առթիւ Պր. Մանուկ Իշխանեան 20, Պր. Կարապետ Շերբինեան 10, Տէր եւ Տիկին Տէտէեան եւ զաւակները (Ամերիկա) 100 ֆր.:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ նախագահ.—
Կառտաճի Քաղաքապետ՝ Ֆ. ԼԻՈԹՕ
Կը խօսին.—
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԻԵՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուագ – դախումբ, խաղեր մանուկներու համար:
Պուլի մրցում
Օթոքառներու համար արձանագրուիլ.—
ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ., Յովհ. Սիմոնեան եւ Միսաք Աւետեան:
ՍԷՆ ԼՈՒ, Գ. Թիւրէքեան, Վարդան Մուրատեան:
ՊՈՒՎՂ. ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Յովսէփ Արզումանեան:
ՊՕՄՈՆ.— Յովհ. Տէր–Վարդանեան, Գր. Թիւթիւնեան:
Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առաւօտ ժամը 8ին: Արձանագրուիլ.— Աստուր Քէօսէեան, Ցոքօ Ռէհս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Մերիկեան՝ 13 Ռիւ ակ Տոմինիքէն:

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՐՆՕՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 25) ժամը 21ին սովրական հաւաքատեղին:

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE
CARZOU
JUIN / OCTOBRE

ԴԷՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Քալէ եւ Ռէմմսկէյթ Հովերլոյտ «Քլոզոզ նաւով»:

Շաբաթ Յուլիս 26ին: Հաւաքուիլ ժամը 19ին կառ տիւ Նոռ: Մեկնում դէպի Քալէ լիւքս օթոռառով, դիւերը՝ հանդիսաւ ֆուշէք բազկաթոռներու մէջ մինչեւ առաւօտ 7 եւ մեկնում Հովերլոյտի վրայ դէպի Ռէմմսկէյթ ապա՝ Լոնտոն:

Մասնակցութիւն 149 ֆր.

Կանխավճար՝ 79 ֆր.

Դիմել՝
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է Զիլիկեան Հնազանդի Թաղման առթիւ.— Պէժեան ընտանիք եւ Կիւլեան ընտանիք 100ական Ֆր., Պր. Դրիզոր Քառեան 30: Կարապետ Ժամկոչեանի Հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Ժամկոչեան 200, Տէր եւ Տիկին Վարդան Ժամկոչեան եւ Պ. Մարիքեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Ժամկոչեան 40: Ադամ Ժամկոչեանի Հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Կոթիէ 10: Եկեղեցւոյ բարդաւաճման Տէր եւ Տիկին Յակոբեան 30, Նշան Գորթոչեանի Հոգեհանգիստին այրի Տիկին Գորթոչեան 40, Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Մարտիրոսեան 50, Կարապետ Տօնիկեանի Թաղմին Քէօմիւրեան ընտանիք եւ Տէր եւ Տիկին Շահրիկեան 10ական:

Եաղլիւլ Այվազեանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Մէլէմէճեան 50, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պօյաճեան եւ Տէր եւ Տիկին Սիմոն Շահրիկեան 20ական, Պր. Մարտիրոս Գալուստեան 25 եւ «Ծառայ»ին 25, Տէր եւ Տիկին Ֆչանքու Մինասեան 25, Տէր եւ Տիկին Փայլակ Կիրակոսեան եւ այրի Տիկին Գաբիկեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Ճէզվէճեան 30, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գալաստանեան եւ Տէր եւ Տիկ. Քլօտ Յակոբեան եւ Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեան 50ական, Պր. Եղիշէ Կիրակոսեան 20, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Այվազեան 50, Վարդանեան ընտանիք 100, Կապ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղ 30, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Վարդանեան 50, Տիկին Սահակեան եւ Տէր եւ Տիկին Ազատ Տէրտէրեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Մուսայէլեան Պողոս 50, Տէր եւ Տիկին Աֆարեան 20, Տէր եւ Տիկին Խոզիկեան 10, Տէր եւ Տիկին Բամպուքեան 30 Ֆր.:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Les Arménian s sunshine à Bobino (disque 33 tours) Ed. Archalouiss

(Պզտիկ աղջիկ, Սէր իմ, Իմ երգը, Կը մեռնիմ ես, Նման թռչունի, Ինձմօրին երգը, Գարուն, գարուն, 1915, 60 տարիներ անցան, Երեւան, Երեւան–Էրեբունի, Երեսիդ մազերը):

Դիմել՝ Բալուեան Գրատուն,
9 ռիւ սը Թրէվիզ

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des
VOYAGES EN ARMENIE
EN COLLABORATION AVEC
AÉROFLOT et INTOURIST
Prix par personne au départ de MARSEILLE
F 2800
DEPART : 15 Août, 5 Septembre, 19 Septembre
RETOUR : 28 Août, 18 Septembre, 2 Octobre
F 2500
Départ : 3 Octobre, 7 Novembre, 26 Décembre
Retour : 16 Octobre, 20 Novembre, 8 Janvier 76
Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan
IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ
Renseignements et réservations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12
Lic. 97

SUPER THOMLAC
PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES
POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS
DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS
Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU
Parking : 3, avenue Jean-Jaurès
tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
24
JEUDI
24 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·352

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.352

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Սեպտեմբեր, Յուլիս 18–21)

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ԽԱՂԱՑՈՂՆԵՐԸ ՑՈԳՆԱԾ ԷԻՆ

Մօրհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյեանութեան երկրորդ խաղաշրջանը սկսաւ «Արարատ»ի համար անյաջող ձեւով, քանի որ կիեւի մէջ պարտուեցաւ «Դինամօ»էն 0–4 կէտով։

Այս մրցումէն առաջ Երեւանցիները մէկ շաբթուան ընթացքին երկու դժուար խաղեր ունեցած էին մէկը Լվովի մէջ «Կարպատներ»ու դէմ եւ երկրորդը Երեւանի մէջ Թիֆլիսի «Դինամօ»ին դէմ։

Միւս կողմէ կիեւցի մարզիկները երկու շաբաթ հանգստացած էին եւ «Արարատ»ի դէմ ելան մեծ աւիւնով։

×

ՀԱՑ ՊԱՏԱՆԻՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՑԵԱՆ

Կրիմսկ քաղաքին մէջ (Կրասնոդարի երկրամաս) վերջ գտան դիւղական վայրերու ճատրակ խաղացողներու Խորհ. Միութեան ախոյենական մրցումները։

Յաղթութիւն արձանագրեց Հոկտեմբերեան քաղաքի մարզական դպրոցի ակումբներէն Լեւոնիկ Մանուկեան, որ երրեք չպարտուեցաւ։ Իննի վրայ եօթնուկէս կէտ չահելով առաջին տեղը գրաւեց։

×

ՀԱՑ ԸՄԲԻՇԻՆ ԱՐԾԱԹԻ ՇՔԱՆՇԱՆԸ

Ղազախստանի մայրաքաղաքին մէջ վերջ գտան դասական ոճի ըմբշամարտի մրցումները, որոնք տեղի ունեցան Ըրդ սպարտակիադի չրջագիծին մէջ։

Հայաստանի ներկայացուցիչներէն Վաչէի Յարութիւնեան (52 քիլօ դասի մէջ) գրաւեց երրորդ տեղը եւ պարգեւատրուեցաւ արծաթէ չքանչանով։

×

ՓԻՆԿ – ՓՈՆԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Օդեսայի մէջ վերջ գտան «Դինամօ» մարզական միութեան փինկ–փոնկի մրցումները։ Մասնակցող արական 12 խումբերուն մէջ յաղթեց Հայաստանի խումբը եւ արժանացաւ Միութեան ախոյեանի կոչումին։

Իպական սեռի մրցումներուն մէջ նոյնպէս յաղթեցին Հայաստանի ներկայացուցիչները։

Իպական սեռի զոյգ խաղերուն մէջ 13–ամեայ Նարինէ Անտոնեան, իր մեծ քրոջը Էլմիրա Անտոնեանի հետ խաղալով յաղթողներու պատուանդանը բարձրացաւ։

×

ՓԱՐԻԶ ՂՐԿՈՒԵՑԱՒ

Փարիզի «Սլաւա» դործատան հասցէին ղրկուեցան 200 աքցանային հոսանքչափիչներ՝ արտադրուած Երեւանի ելեկտրաչափիչ սարքերու գործատան կողմէ։ Երեւանեան այս սարքերուն պահանջը մեծ է Խորհ. Միութեան մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս։ Գործատան արտադրած սարքերը շուրջ 40 երկիրներ կը ղրկուին։

×

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վերջերս Մոսկուայի մէջ կազմակերպուեցաւ Խորհ. Միութեան թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու 1976ին արտադրելիք ապրանքներու նմոյշներուն յուցահանդէս – վաճառքը, որուն մասնակցեցաւ նաեւ Երեւանի մետաքսի գործատունը։

Երեւանի գործատունէն մեծ քանակութեամբ ապրանք դնելու պայմանագիրներ ստորագրեցին Ուկրանիոյ, Ռուսիոյ, Բելոռուսիոյ, Ղազախստանի, Թուրքմենիստանի, Կիրգիզիայի, Ադրբեջանի, Տաջիկստանի, Ուզբեկիստանի եւ Վրաստանի առեւտրական կազմակերպութիւնները։

×

ԵՐԵՒԱՆԸ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մոսկուայի «Պլանետա» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց դունաւոր լուսանկարներու albom մը՝ նուիրուած Հայաստանի մայրաքաղաքին։

Ասիկա բաղկացած է 15 լուսանկար – բացիկներէ, որոնց վրայ պատկերացուած են «Մայր Հայաստան» յուշարձանը, Լենինի հրապարակը, երկաթուղիի կայարանը, Արարատ լեռը։ Բացիկները կը ներկայացնեն նաեւ Երեւանի մշակոյթի կեդրոնները, ինչպէս Սարեան թանգարանը, Մատենադարանը, եւայլն։

Պատկերացուած են նոյնպէս քաղաքին նորակառոյցները, անոր ճարտարապետական համակառոյցները։ Լուսանկարները նկարահանած են Ռ. Պապիկեան եւ Կ. Բուցկօ։

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄՆԵՐ

Ստեփանաւանի մէջ բեմադրուեցաւ Ալ. Շիրվանզադէի «Պատուի համար»ը։ Հանդիսականները ողջունեցին դերասանուհի Մարիա Սարգսեանը, որուն 200րդ դերն էր։ Մօտ 40 տարի է, որ Մ. Սարգսեան բեմ կ'ելլէ։

Մարկովի երաժշտական Քոմէտի թատերախումբը մէկուկէս ամիս շարունակ ներկայացումներ տալէ ետք Երեւանի եւ քաղաքին մօտակայ վայրերու մէջ Մարկով վերադարձաւ։

×

ՆՈՐ ՊԱՆԴՈԿ ԿԱՄՈՑԻ ՄԷՋ

Կամօ քաղաքին մէջ չինուեցաւ եօթը յարկանի պանդոկ մը, որ ունի 164 տեղ։

Ասիկա Հայաստանի մէջ կառուցուած լաւագոյն պանդոկներէն մէկն է։ Ունի ճաշարան, սրճարան, վարսաւիրանոց եւ կենցաղի սպասարկութեան յարմարութիւններ։

×

ՋՐՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ստեփանաւանի մէջ ստեղծուեցաւ ջրօսաշրջիկներու կայան մը, որ պիտի սպասարկէ Մօրհ. Միութեան զանազան շրջանները ջրօսաշրջիկներու։

Կայանը օրական կրնայ ընդունիլ 300 ջրօսաշրջիկ։ Երեք օրուան ընթացքին ջրօսաշրջիկները կրնան պատյաններ կատարել տեսարժան վայրերը, այցելել Լոռի–Բերդ պատմական ամրոցը եւ այլ տեղեր։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ֆիկառօ Անգարայի թղթակիցը բաւական սեւ պատկեր մը կը գծէ Թուրքիոյ ներկայ կացութեան եւ արձագանգ կը հանդիսանայ կարգ մը լուրերու ըստ որոնց իշխանութիւնները արմատական միջոցներ ձեռք առած են, պայքարելու համար այն բռնութեանց դէմ որոնք կը տարածուին երկրին մէջ։ Ըստ այդ լուրերուն ձերբակալութիւններ կը կատարուին ձախ շրջանակներու մէջ, գիրքեր եւ թատեր – դուիւններ կ'արգիլուին, լրագրողները հսկողութեան տակ կ'առնուին եւ դատաւորներ կը քննադատուին իրենց բարեացակամ դիրքին համար ամբաստանեալ – ներու նկատմամբ։

Ծանօթ է արդէն որ վերջերս Էճեվիտ բոլոր հանրաժողովները, գլխաւորաբար դաշտի մէջ, ծանր բախումներու դուռ բացին, արիւն թափեցաւ եւ մեռեալներն ու վիրաւորները չպակսեցան։ Վարչապետ Տէմիրէլի համար յանգուցաւորը Էճեվիտ է մինչ Էճեվիտի համար Տէմիրէլն է եղած միջադէպերու պատասխանատուն։ Պարզ է որ Ատալէքի պարագլուխին կազմած կառավարութիւնն ալ չի ներկայացներ երկրին պատկերը։ Երկար տագնապէ մը ետք (Սեպտ. 74էն Ապրիլ 75) Տէմիրէլ ստիպուեցաւ դաշնակցիլ ալ եւ ծայրայեղ–ալ խմբակցութեանց հետ։ Ատոնցմէ մէկը՝ էրպաքանի Միլլի Սելամէքը հին իսլամական Թուրքիա մը կ'ուզէ, խիստ բարքերով եւ ազգայնամոլ իսկ Գնդ. Թիւրքէշի ազգային գործունէութեան կուսակցութիւնը երեք եւ կէս տոկոսի սահմանով Ազգ. ժողովին մէջ, երկու նախարարութիւն ունի դահլիճին մէջ ինչ որ համաչխարհային մրցանիւ մը կը նկատուի։ Էճեվիտի համար, ատոնք են կազմակերպած իր ժողովներուն կռիւները եւ Հալէպի պարագլուխը չի վարանիր ըսելու թէ «վարչակարգն է որ վտանգի մէջ է եթէ այն կազմութիւնները որոնք կառավարութեան մէջ են նացիականութենէ ժառանգ մնացած մեթոտներ գործածեն»։ Ճիշդ է որ ատոնք (Թիւրքէշի մարդիկը) ասիական մեթոտներ կը սորվին կառուցելու եւ իրենց հրամանատարը կը բարեւեն հիթլերական ձեւով եւ «Պաշպուղ Թիւրքէշ» պոռալով։

Ըստ Ֆիկառօի թղթակցին Էճեվիտ չատ յառաջադէմ է 1975ի Թուրքիոյ համար եւ եթէ նոյնիսկ իրեն զօրավիգ կը կենան մտաւորականները, բանուորները, քաղաքի բնակիչներն ու բանակի մէկ մասը, Տէմիրէլ աւելի մօտ է Թրքական իրականութեան իրրեւ «Անատոլցի գիւղացիներուն նախարարապետը»։

Տէմիրէլի մէկ գործակիցը կ'ըսէ թէ «ամէն ինչ կ'ըլլայ փտեցնելու համար կացութիւնը։ Այս բոլոր խառնակութիւնները մաս կը կազմեն ծրագրի մը որու նպատակն է համայնավարութեան գալուստը պատրաստել եւ ցաւալի է որ Էճեվիտ նկատի չառներ այս վտանգը։ Առէք Անգարայի պարագան։ Երեք համալարան կայ։ Մինչեւ Արեւելքի համալարանը որ ձախապաշարներուն ձեռքն է, ոչ ոք քննութեանց յաջողեցաւ։ Ընդհակառակն, Հաճէթթեփէի համալարանը, որ կառավարութեան կողմնակից երիտասարդներու ձեռքն է, ամէն ինչ լաւ անցաւ։ Գալով աւանդական համալսարանին, աւելի բացայայտ է.— ձախողութիւն այն մարզերուն մէջ, ուր ձախապաշարները չատ են, յաջողութիւն՝ այլուր։ Ես կը մերժեմ ընտրել համայնավարութեան եւ ֆաշիզմի միջեւ բայց պէտք է ընդունիլ որ Հաճէթթեփէի համալարանը հանդարտ է, որովհետեւ Թիւրքէշի քոմանտոները կը հսկեն»։ Ու կառավարութիւնը կը կրկնէ Թրքական «աւետարան»ը՝ պէտք է փրկել Աթաթիւրքի գաղափարները։

Էճեվիտ համաձայն չէ որ հարկ եղած չափ չանջատուիր ձախապաշարներէն եւ համայնավարութենէն (արգիլուած է երկրին մէջ) ու կ'ըսէ Ֆիկառօի «Համայնավարութիւնը իրական վտանգ մը եղաւ Թուրքիոյ համար 1971ին առաջուան Տէմիրէլ դահլիճներուն մէջ։ Շատ պահպանողական տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութիւն մը որ ժողովուրդին դէմ կ'երթայ միայն կրնայ նպաստել համայնավարութեան։ Ատոր արդելք հանդիսանալու համար պէտք է ընկերային ժողովրդավար քաղաքականութեան մը հետեւիլ։ Իր ներկայ գործելակերպով կառավարութիւնը կրնայ փորթուվալի պէս նոյն կացութիւնը ստեղծել երբ 40 տարուան պահպանողական վարչակարգէ ետք ամանին կափարիչը վերցուցին, լաւ եփած համայնավարութիւն մը դուրս եկաւ»։

Տնտեսական տագնապը ծանր է։ Թէեւ Կիպրոսի «յաղթանակին» տարեդարձը կը ոչնուի երկրին մէջ, բայց 40 հազար դինուոր պահել կղզիին մէջ, ցարդ 70 միլիառ թրք· ոսկի արժած է (մէկ ոսկին = 0,35 ֆր·) մինչ Պեւուրթեան ամբողջ պիւտճէն 120 միլիառ է։

Ինչպէս կը պարզուի Թուրքիա միշտ «հիւանդ մարդն է» բայց ասիկա պատճառ չէ որ չշարունակէ ապարեզ կարդալ աշխարհի։

ԽՈՐՀ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՊԱՇՏՕՆԱԶՐԿՈՒՄՆԵՐ

— o —

Նպատակ Ցարութիւնեան Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի «իններորդ գումարման երրորդ սեսիայ»ին տրուած որոշումով «ազատած» է Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի նախագահի տեղակալի պաշտօնէն։ Որոշումը տրուած է Ն. Ա. Ցարութիւնեանի «անձնական խնդրանքով կենսաթոշակի անցնելու կապակցութեամբ» («Սով. Հայաստան», Յուլիս 10)։ Ժողովին որոշուած է Հայաստանէն նոր տեղակալ մը ընտրելու հարցը «քննարկել յաջորդ սեսիաներէն մէկում»։

Յիշեցնենք, որ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի որոշումով, Յուլիս 3ին, Նադեժդա Ցարութիւնեանի տեղ Պրեզիտիումի նախագահ ընտրուած էր Բաբկէն Սարկիսով։

ՊԷՐԿԱՄՈՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՇԱԲԱԹԸ
ԵՒ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԿԵՆՑԱՂԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

(Ի. եւ վերջին մաս)

Որպէս ունկնդիրները՝ ներկայ էին ՈՒՆԵՍԿՕի կողմէ Փրոֆ. Վ. Օզինեան, Ժընեւի հայ գաղութին կողմէ՝ Տոքթ. Կրօնիկ Փափազեան, Նիսէն՝ ճարտարապետ Հաճեան, Միացեալ Նահանգներէն՝ Փրոֆ. Բարսեղեան, գասախօս Ռէնսլար համալսարանի, Օր. Իշխանեան՝ Նիւ Եորքի Արմինիեն Տայճըսթի կողմէ, Փրոֆ. Եունկ՝ Քալիֆորնիայէն, Վիէննայի հայ գաղութէն՝ Տէր եւ Տիկին Ս. Վարդեան, Պարոններ Կ. Փափազեան, եւ Աստուածատուրեան եղբայրները:

Ուրբաթ իրիկուն Իթալիա Նօթթրա կազմակերպութեան նախագահ Կոմս Ա-լիարթի վայլուն ընդունելութիւն մը սարքած էր իր ամարանոցին մէջ ի պատիւ հայ գիտնականներուն եւ հիւրերուն:

Շաբաթ 28 եւ Կիրակի 29 Յունիս բացառիկ օրեր էին Պերկամոյի հայկական մշակութային ձեռնարկներուն համար ո-րոնք արժանացան տեղացի թէ օտար հիւ-րերու ջերմ դնահատանքին եւ հպարտա-թեամբ համակեցին աշխարհի զանազան անկիւններէն եւ Իտալիոյ քաղաքներէն Պերկամօ հաւաքուած Հայերը: Տիրող խանդավառ մթնոլորտին թարգմանը հան-դիսացաւ Մօրս. Հայաստանի պատուի -րակութիւնը իր հրապարակած հաղոր -դագրութեամբ որուն մէջ կ'ըսէ՝ «Թէեւ անցեալին ալ զանազան գիտնականներ գրաւած են հայ արուեստով, սակայն ա-ռաջին անգամն է որ հարիւրաւոր մաս-նագէտներ այս օրերուս ի մի կուգան Պերկամոյի մէջ նպատակ ունենալով հայ հնագարեան եւ միջնադարեան արուես -տին ուսումնասիրութիւնը: Նման հետա-քրքրութիւն մը նոր թափով կը վերակեն-դանացնէ հայագիտութիւնը եւ Իտալիան կը դարձնէ այդ ուսումնասիրութեանց դլխաւոր կեդրոնը: Մենք հաստատ հա-մոզումը ունինք որ այս Սիմբոզիումը իր դուռ գիտական հետաքրքրութենէն զատ, կը նպաստէ մեր երկու ժողովուրդներու փոխադարձ ծանօթացման և մերձեցման»:

Ապա ընդհակալութեան խօսքեր կ'ուղղէ Իտալական կառավարութեան, Պերկամոյի իշխանութիւններուն, Պերմակոյի եւ Միլանի համալսարաններուն, Սիմբո-զիումին մասնակցող գիտնականներուն, Պերկամօ հաւաքուած հայ համայնքի բա-րեկամներուն, եւ վերջապէս Պերկամոյի ամբողջ բնակչութեան՝ իր բերած այն-քան ջերմեռանդ մասնակցութեան համար այս հանդիպումին հայ մշակոյթին հետ:

Հայ արուեստին նուիրուած միջազգա-յին համաժողովին պաշտօնական բացու-մը տեղի ունեցաւ Շաբաթ առաւօտ ժամը 10·30ին: Ներկայ էին Իտալական կառա-վարութեան եւ տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչները ինչպէս եւ Իտալիոյ եւ ուրիշ զանազան երկիրներէ եկած հարիւրաւոր գիտնականներ: Պաշտօնա-կան անձնաւորութեանց մէջ կը նշմար-ուէին Տոքթորուհի Բաօլա Տէ Բաօլի՝ որպէս ներկայացուցիչ հեռախուզու-թեանց նախարարութեան, զեսպանական խորհրդատու Տոքթ. Զերքիոնէ՝ որպէս ներկայացուցիչ Արտաքին Գործոց Նա-խարարութեան, Տոքթ. Գոպանէնքօ՝ որ-պէս ներկայացուցիչ խորհրդային զես-պան Պր. Ռիւիժովի, Փրոֆ. Ռուբէն Զար-եան՝ նախագահ հայ գիտական խումբին, Փրոֆ. Ալբակո Նովելլօ՝ որպէս գլխա-ւոր կազմակերպիչը այս համաժողովին: Պերկամօ քաղաքը կը ներկայացնէին Թու-րիմի գրասենեակի անօրէն Տոքթ. Սի-պանէք՝ նաեւ որպէս քաղաքապետի ներ-կայացուցիչ, փրոֆեսէօրներ Տոքթ. Կա-լէոթթի եւ Տիկին Նինա Զաուչվիլի՝ որ-պէս Պերկամոյի համալսարանի ներկա -յացուցիչներ:

Նոյն իշխանութեանց եւ հասարակու -թեան ներկայութեան, կէսօրին՝ Բալած-ցօ Տելլա Ռաճիոնէի պալատին ընդար -ձակ սրահին մէջ կատարուեցաւ բացումը հայ միջնադարեան ճարտարապետու -թեան ցուցահանդէսին Տոքթ. Գոպանէն-քոյի կողմէ որ, նաեւ յանուն խորհրդա-կան զեսպանին, իր գոհունակութիւնը յայտնեց կազմակերպիչներուն եւ Պեր -կամոյի իշխանութեանց, այս ձեռնարկին յաջողութեան համար: Ապա՝ Իտալիոյ Հայոց Միութեան անունով խօսք առաւ Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան յայտնելով թէ Հայերուս համար ալ արդարացի գոհու-նակութեան աղբիւր մըն է հայ արուես-տին նուիրուած Սիմբոզիումի կազմակե-րպումը Պերկամոյի միջնադարեան ճարտարապետու -թեան ցուցահանդէսին սարքումը միջնա-դարեան այս հոյակապ միջավայրին մէջ: Շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ իտա-լական կառավարութեան եւ Արտաքին Գործոց նախարարութեան ներկայացու -ցիչներուն, Պերկամօ քաղաքի իշխանու-թեանց, Միլանի եւ Պերկամոյի համա -լսարանական հաստատութիւններուն, Մօրս. զեսպանատան ներկայացուցիչին եւ Մօրս. Հայաստանի Գիտութեանց Ակա-դեմիայի ինչպէս նաեւ բոլոր միւս եր-կիրներէ եկած գիտնականներուն, Տոքթ. Մանուկեան ծանրացաւ բոլորիս բարե -կամ Փրոֆ. Ալբակո Նովելլոյի կատա -րած հսկայ աշխատանքին վրայ այս ձեռ-նարկին յաջողութեան համար. Հայ գա-ղութի մասնայատուկ չնորհակալութիւն-ները յայտնելէ վերջ մեր բարեկամ ան-խոնջ գիտնականին, չեշտեց թէ մենք Հայերս ցանկացած ենք մեզ շրջապատող ժողովուրդներու համակրանքը հրաւիրել մեր վրայ. մասնաւորաբար Իտալիոյ Հա-յերս որ այս հիանալի երկիրը ընդունե-ցանք որպէս մեր երկրորդ հայրենիքը, մէկ ձեւով միայն կրնանք փոխադարձել մեզի հանդէպ ցոյց տրուած ասպնջակա-նութիւնը, ընելով ճիշդ մը ցոյց տալու համար թէ անոր արժանի ենք: Եթէ այս-տեղ ցուցադրուած նկարները պիտի կա-րողանան ձեր ուշադիր դնահատանքին արժանանալ եւ յառաջացնել ձեր ցան -կալի համակրանքը հայ ազգին հանդէպ, ատիկա պիտի հանդիսանայ մեր լաւա -գոյն վարձատրութիւնը եւ ուրախութեան աղբիւրը»:

Դարձեալ Շաբաթ երեկոյ, Հայկական Մշակոյթի Շաբաթի եզրափակիչ դասա-խօսութիւնը վիճակուած էր կաթողիկէ համալսարանի փոխ-տեսուչ Փրոֆ. Ձի-անդարլօ Պոլոնեզզէի որ որպէս նիւթ ընտրած էր «Հայերէնը՝ ընդհանրական արժէքով լեզու մը եւ մշակոյթ մը»: Անվերապահօրէն պէտք է ըսել որ դասա-խօսին հեղինակաւոր անձնաւորութիւնը, արտայայտչական դրաւիչ ոճը եւ ընտրած նիւթը, այս դասախօսութիւնը կը դար-ձընէին որպէս ամէնէն արժանաւոր եւ խմաստալից պսակումը հայ արուեստի համաժողովին եւ հայ մինչնադարեան ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին որոնց բացումը կատարուած էր նոյն օրը:

Դասախօսութեան սկիզբը, Փրոֆ. Պո-լոնեզզի չէշտելէ յետոյ հայ ժողովուրդի հրաշալի վերապրումը, հարց տուաւ թէ որո՞նք են դրդապատճառները այս եզա-կի երեւոյթին որ խորապէս կը տպա -ւորէ բոլոր անոնք որոնք կ'ուսումնասի-րեն հայկական խնդիրը: Ըստ յարգելի դասախօսին՝ անոր պատճառները եր -կուք են: առաջինը՝ հայկական այբու-բենի հնարումը 396 թուին Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի կողմէ: Շնորհիւ այդ գիւտին է որ ստեղծուեցաւ ազգային գրականու-թիւն մը եւ հետեւաբար արթնցաւ ազ-գային գիտակցութիւնը: Երկրորդը՝ պէտ-պի քրիստոնէութիւն դարձը որ այնքան խորունկ ազդեցութիւն ունեցաւ Հայոց վրայ եւ զանոնք յատակօրէն զանազանեց իրեն դրացի ժողովուրդներէն: Այս կէտին մասով ալ հրաշքի պէտք է որակել հայ լեզուն որ ուրիշ լեզուներէ ազդուած ըլլալով հանդերձ՝ կարողացած է հնդեւ -րոպական մնալ: Շեշտելէ յետոյ հայ լեզ-ուի կարեւորութիւնը հնագարեան գրա -կանութեան ուսումնասիրութեան եւ ծա-նօթացման համար, Փրոֆ. Պոլոնեզզի եզ-րակացուց ըսելով որ աշխարհի մը մէջ որ կը ձգտի բաժնել եւ նոյնիսկ երբեմն հակադրել Արեւելքը Արեւմուտքին, հայ լեզուն կրնայ միջնորդ հանդիսանալ ա-րեւելեան պարսկական աշխարհի եւ ա-րեւմտեան հելլէնական աշխարհի իսկա -կան արժէքներուն նկատմամբ եւ, հետե-ւաբար, կարելի դարձնել մարդկային եւ մշակութային համադրութիւնը:

Դասախօսութեան վերլուծութիւնը ըն-դունուեցաւ ներկայ հետաքրքիր եւ ո-րակաւոր հասարակութեան որոնընդոյոս ծափերով: Ապա Տիկին Վարդուհի Բամ-պակեան յանուն Մշակութային Շաբաթի կազմակերպիչ մարմնին չնորհակալու -թեան խօսք ուղղեց Փրոֆ. Պոլոնեզզիի եւ որպէս յիշատակ անոր նուիրեց Ցեղա-սպանութիւնը արտայայտող գծանկար մը դործ՝ իտալացի ծանօթ նկարիչ Անսել-մոյի որ անկէ մասնաւոր օրինակներ պատրաստած էր Հայ Մշակոյթի Շաբաթ-ուան ընթացքին ի չահ կազմակերպու -թեան վաճառուելու համար:

Կիրակի Յունիս 29 վերջին օրն էր Հայ Մշակոյթի Շաբաթին: Այս առիթով Պեր-կամօ փութացած էին Միլանոյէն եւ Ձենովայէն բազմաթիւ ազգայիններ ո-րոնք առիթը ունեցան ըմբոշխնելու մշա-կութային եւ դեղարուեստական վայելք մը այցելելով զոյդ ցուցահանդէսները, ներկայ ըլլալով հայածէս պատարագին, Զիլինկիրեան – Պէնսոն նուագահանդէ-սին եւ որպէս ունկնդիր մասնակցելով Բալածօ Թէրցիի մէջ տեղի ունեցող պի-տական համաժողովներուն:

Կէսօրին հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր Սանթա Մարիա Մաճիորէ մայր տա-ճարը ուր մատուցուեցաւ հայածէս հան-դիսաւոր պատարագը Մխիթարեան հայ-րերու կողմէ, մասնակցութեամբ դպրե -վանքի դպրաց դասուն որու բազմաձայն երդեցողութիւնը դեկավարեց Հ. Ներսէս Տէր-Ներսէսեան: Պատարագիչն էր Միս-բանութեան ընդհ. Աբեռակալ՝ Հ. Սե-րովբէ Վրդ. Աբգէեան, իսկ արարողու-թեան ընթացքին Հ. Զէքիեան Վրդ.՝ որ-պէս խոնարհ՝ իտալերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով կը բացատրէր պատարագի խորհուրդին յաջորդական մասերը: Հայ-կական պատարագին հոդեպմայլ երգե -ցողութիւնը, Եկմալեան, Կոմիտասեան եւ Մխիթարեան մշակումով, խորապէս ապաւորեց ներկայ հասարակութիւնը որ չէր դադրեր իր գոհունակութիւնը յայտ-նելէ նախաձեռնողներուն:

Իրիկունը, Երաժշտանոցի Բիւթթի սրահին մէջ, ծայրէ ի ծայր լեցուն, տե-ղի կ'ունենար Լոնտոնէն հրաւիրուած Ջութթահար Զիլինկիրեան եւ դաշնակա-հար Պէնսոն զոյդին այնքան սպասուած նուագահանդէսը որ փայլուն վերջակէտը կը հանդիսանար Հայկական Մշակոյթի Շաբաթուան համար ծրագրուած հանդի -սութեանց, երաժշտասէր հասարակու -թեան վրայ թողելով անմոռանալի տպա-ւորութիւն մը: Նուագահանդէսի յայտա-դիրը կը բաղկանար Մոցարտի K 38 Սո-նաթէն, Արնօ Բաբաջանեանի Սոնաթէն, եւ Պէթհովէնի Օր. 30 թիւ 2 Սոնաթէն, որոնք դործադրուեցան Զիլինկիրեան – Պէնսոնի կողմէ երաժշտական խոր ըմ-բռնումով եւ արտայայտչական նշելի կա-րողութեամբ: Տպաւորիչ էր մասնաւո -րաբար Բաբաջանեանի Սոնաթը որ նո -րաստեղծ հայ կոմպոզիտորին ներդաշնա-կութեան եւ ձեւի տիրապետման ապա-ցոյց մըն էր:

Մայրս որ հազար չարչարանքով իր երեք զաւակները կը մեծցնէր, անոնց ալ դիրքը պակաս ըրաւ ոչ ալ թուղթ-դրիչը: Իր իսկ բերնէն կը զրկէր որպէսզի չմըլլ-նանք մեր սիքիլները բացած առեն հա-րուստ տղոց առջեւ: Իսկ անոնք ինչո՛ր չէին բերեր որ: Իրենցմէ չատերը դպրոց կուգային իրենց տան ծառային հետ, որ բռնած կ'ըլլար իրենց ծանր սիքիլները... Ինչ՞ չեն վազցուցեր անոնք մեր բերնին ջուրը...

Ու ահա օր մըն ալ աղուոր լուր մը պատեցաւ դասարանէ դասարան: Թաղին հարուստ ընտանիքները աղքատ տղոց դբեհկուան ճաշը պիտի հոդային:

Իսկապէս ալ լուրը ճիշդ էր: Երեսուն հայ ընտանիք ամառան մէջ մէկ մէկ օր ճաշ եփել պիտի տային տեղւոյն վրայ կամ ուղղակի պիտի դրկէին տունէն: Նա-խաձեռնութիւնը կուգար զմայլելի այն կնոջմէն որ Տիկին Ագապի Տէր-Ներսէս-եանն էր: Իրեն հետեւեր էին ուրիշներ ալ, ու չուտով ամառան բոլոր օրերը ապահովուեր էին:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(8 – Շար.)

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՌԱՓ ԱՏԵՆ

ԷՍԱՖԱՆԻ
ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

6·

Ենի-Շէհիրի համեստ այդ թաղը կը բնակէր Խաչանի իմ դասակիցներէս մին, Տիգրան Կիւլեանը, որուն հետ մտերմա-ցեր էինք չատ սերտ: Ան չաճախ կուգար մեզի, ու ես ալ կ'երթայի անոնց. մի-սին ալ կը պատրաստէինք դրեթէ մեր բոլոր դասերը: Մայրս կը գուրգուրար հիւանդ այդ տղուն վրայ, ինչպէս իրեն-ները իմ վրաս, ու յաճախ ճաշի կը պա-հէին զիս: Գաւառական ճաշերու համը անոնց տունն է որ առի առաջին անգամ: Իր հայրը, պատուական ծերունի մը, կը ծառայէր Սեպուհ պէյ Մաքսուտի Շիշ-լիի ապարանքին մէջ ու կիրակիէ կիրակի միայն տուն կուգար: Տիգրանն ու ես ան-համբեր կը սպասէինք անոր գալուն. հետը կապոց մը թերթ կը բերէր, Սե-պուհ պէյին ստացած «Մանզումէ»ներն ու «Սուրհանդակ»ները: Տիգրան չատ չսպրեցաւ. հիւծախտը կրծեց զայն ու հողը դրինք արցունքներու մէջ: Թերթե-րուն մէջ նպատակ ունենալով հայ հնագարեան եւ միջնադարեան արուես -տին ուսումնասիրութիւնը: Նման հետա-քրքրութիւն մը նոր թափով կը վերակեն-դանացնէ հայագիտութիւնը եւ Իտալիան կը դարձնէ այդ ուսումնասիրութեանց դլխաւոր կեդրոնը: Մենք հաստատ հա-մոզումը ունինք որ այս Սիմբոզիումը իր դուռ գիտական հետաքրքրութենէն զատ, կը նպաստէ մեր երկու ժողովուրդներու փոխադարձ ծանօթացման և մերձեցման»:

Ապա ընդհակալութեան խօսքեր կ'ուղղէ Իտալական կառավարութեան, Պերկամո-յի իշխանութիւններուն, Պերմակոյի եւ Միլանի համալսարաններուն, Սիմբո-զիումին մասնակցող գիտնականներուն, Պերկամօ հաւաքուած հայ համայնքի բա-րեկամներուն, եւ վերջապէս Պերկամոյի ամբողջ բնակչութեան՝ իր բերած այն-քան ջերմեռանդ մասնակցութեան համար այս հանդիպումին հայ մշակոյթին հետ:

Հայ արուեստին նուիրուած միջազգա-յին համաժողովին պաշտօնական բացու-մը տեղի ունեցաւ Շաբաթ առաւօտ ժամը 10·30ին: Ներկայ էին Իտալական կառա-վարութեան եւ տեղական իշխանութեանց ներկայացուցիչները ինչպէս եւ Իտալիոյ եւ ուրիշ զանազան երկիրներէ եկած հարիւրաւոր գիտնականներ: Պաշտօնա -կան անձնաւորութեանց մէջ կը նշմար-ուէին Տոքթորուհի Բաօլա Տէ Բաօլի՝ որպէս ներկայացուցիչ հեռախուզու -թեանց նախարարութեան, զեսպանական խորհրդատու Տոքթ. Զերքիոնէ՝ որպէս ներկայացուցիչ Արտաքին Գործոց Նա -խարարութեան, Տոքթ. Գոպանէնքօ՝ որ-պէս ներկայացուցիչ խորհրդային զես-պան Պր. Ռիւիժովի, Փրոֆ. Ռուբէն Զար-եան՝ նախագահ հայ գիտական խումբին, Փրոֆ. Ալբակո Նովելլօ՝ որպէս գլխա-ւոր կազմակերպիչը այս համաժողովին: Պերկամօ քաղաքը կը ներկայացնէին Թու-րիմի գրասենեակի անօրէն Տոքթ. Սի-պանէք՝ նաեւ որպէս քաղաքապետի ներ-կայացուցիչ, փրոֆեսէօրներ Տոքթ. Կա-լէոթթի եւ Տիկին Նինա Զաուչվիլի՝ որ-պէս Պերկամոյի համալսարանի ներկա -յացուցիչներ:

Նոյն իշխանութեանց եւ հասարակու -թեան ներկայութեան, կէսօրին՝ Բալած-ցօ Տելլա Ռաճիոնէի պալատին ընդար -ձակ սրահին մէջ կատարուեցաւ բացումը հայ միջնադարեան ճարտարապետու -թեան ցուցահանդէսին Տոքթ. Գոպանէն-քոյի կողմէ որ, նաեւ յանուն խորհրդա-կան զեսպանին, իր գոհունակութիւնը յայտնեց կազմակերպիչներուն եւ Պեր -կամոյի իշխանութեանց, այս ձեռնարկին յաջողութեան համար: Ապա՝ Իտալիոյ Հայոց Միութեան անունով խօսք առաւ Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան յայտնելով թէ Հայերուս համար ալ արդարացի գոհու-նակութեան աղբիւր մըն է հայ արուես-տին նուիրուած Սիմբոզիումի կազմակե-րպումը Պերկամոյի միջնադարեան ճարտարապետու -թեան ցուցահանդէսին սարքումը միջնա-դարեան այս հոյակապ միջավայրին մէջ: Շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ իտա-լական կառավարութեան եւ Արտաքին Գործոց նախարարութեան ներկայացու -ցիչներուն, Պերկամօ քաղաքի իշխանու-թեանց, Միլանի եւ Պերկամոյի համա -լսարանական հաստատութիւններուն, Մօրս. զեսպանատան ներկայացուցիչին եւ Մօրս. Հայաստանի Գիտութեանց Ակա-դեմիայի ինչպէս նաեւ բոլոր միւս եր-կիրներէ եկած գիտնականներուն, Տոքթ. Մանուկեան ծանրացաւ բոլորիս բարե -կամ Փրոֆ. Ալբակո Նովելլոյի կատա -րած հսկայ աշխատանքին վրայ այս ձեռ-նարկին յաջողութեան համար. Հայ գա-ղութի մասնայատուկ չնորհակալութիւն-ները յայտնելէ վերջ մեր բարեկամ ան-խոնջ գիտնականին, չեշտեց թէ մենք Հայերս ցանկացած ենք մեզ շրջապատող ժողովուրդներու համակրանքը հրաւիրել մեր վրայ. մասնաւորաբար Իտալիոյ Հա-յերս որ այս հիանալի երկիրը ընդունե-ցանք որպէս մեր երկրորդ հայրենիքը, մէկ ձեւով միայն կրնանք փոխադարձել մեզի հանդէպ ցոյց տրուած ասպնջակա-նութիւնը, ընելով ճիշդ մը ցոյց տալու համար թէ անոր արժանի ենք: Եթէ այս-տեղ ցուցադրուած նկարները պիտի կա-րողանան ձեր ուշադիր դնահատանքին արժանանալ եւ յառաջացնել ձեր ցան -կալի համակրանքը հայ ազգին հանդէպ, ատիկա պիտի հանդիսանայ մեր լաւա -գոյն վարձատրութիւնը եւ ուրախութեան աղբիւրը»:

Դարձեալ Շաբաթ երեկոյ, Հայկական Մշակոյթի Շաբաթի եզրափակիչ դասա-խօսութիւնը վիճակուած էր կաթողիկէ համալսարանի փոխ-տեսուչ Փրոֆ. Ձի-անդարլօ Պոլոնեզզիի որ որպէս նիւթ ընտրած էր «Հայերէնը՝ ընդհանրական արժէքով լեզու մը եւ մշակոյթ մը»: Անվերապահօրէն պէտք է ըսել որ դասա-խօսին հեղինակաւոր անձնաւորութիւնը, արտայայտչական դրաւիչ ոճը եւ ընտրած նիւթը, այս դասախօսութիւնը կը դար-ձընէին որպէս ամէնէն արժանաւոր եւ խմաստալից պսակումը հայ արուեստի համաժողովին եւ հայ մինչնադարեան ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին որոնց բացումը կատարուած էր նոյն օրը:

Դասախօսութեան սկիզբը, Փրոֆ. Պո-լոնեզզի չէշտելէ յետոյ հայ ժողովուրդի հրաշալի վերապրումը, հարց տուաւ թէ որո՞նք են դրդապատճառները այս եզա-կի երեւոյթին որ խորապէս կը տպա -ւորէ բոլոր անոնք որոնք կ'ուսումնասի-րեն հայկական խնդիրը: Ըստ յարգելի դասախօսին՝ անոր պատճառները եր -կուք են: առաջինը՝ հայկական այբու-բենի հնարումը 396 թուին Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի կողմէ: Շնորհիւ այդ գիւտին է որ ստեղծուեցաւ ազգային գրականու-թիւն մը եւ հետեւաբար արթնցաւ ազ-գային գիտակցութիւնը: Երկրորդը՝ պէտ-պի քրիստոնէութիւն դարձը որ այնքան խորունկ ազդեցութիւն ունեցաւ Հայոց վրայ եւ զանոնք յատակօրէն զանազանեց իրեն դրացի ժողովուրդներէն: Այս կէ-տին մասով ալ հրաշքի պէտք է որակել հայ լեզուն որ ուրիշ լեզուներէ ազդուած ըլ-լալով հանդերձ՝ կարողացած է հնդեւ -րոպական մնալ: Շեշտելէ յետոյ հայ լեզ-ուի կարեւորութիւնը հնագարեան գրա -կանութեան ուսումնասիրութեան եւ ծա-նօթացման համար, Փրոֆ. Պոլոնեզզի եզ-րակացուց ըսելով որ աշխարհի մը մէջ որ կը ձգտի բաժնել եւ նոյնիսկ երբեմն հակադրել Արեւելքը Արեւմուտքին, հայ լեզուն կրնայ միջնորդ հանդիսանալ ա-րեւելեան պարսկական աշխարհի եւ ա-րեւմտեան հելլէնական աշխարհի իսկա -կան արժէքներուն նկատմամբ եւ, հետե-ւաբար, կարելի դարձնել մարդկային եւ մշակութային համադրութիւնը:

Դասախօսութեան վերլուծութիւնը ըն-դունուեցաւ ներկայ հետաքրքիր եւ ո-րակաւոր հասարակութեան որոնընդոյոս ծափերով: Ապա Տիկին Վարդուհի Բամ-պակեան յանուն Մշակութային Շաբաթի կազմակերպիչ մարմնին չնորհակալու -թեան խօսք ուղղեց Փրոֆ. Պոլոնեզզիի եւ որպէս յիշատակ անոր նուիրեց Ցեղա-սպանութիւնը արտայայտող գծանկար մը դործ՝ իտալացի ծանօթ նկարիչ Անսել-մոյի որ անկէ մասնաւոր օրինակներ պատրաստած էր Հայ Մշակոյթի Շաբաթ-ուան ընթացքին ի չահ կազմակերպու -թեան վաճառուելու համար:

Կիրակի Յունիս 29 վերջին օրն էր Հայ Մշակոյթի Շաբաթին: Այս առիթով Պեր-կամօ փութացած էին Միլանոյէն եւ Ձենովայէն բազմաթիւ ազգայիններ ո-րոնք առիթը ունեցան ըմբոշխնելու մշա-կութային եւ դեղարուեստական վայելք մը այցելելով զոյդ ցուցահանդէսները, ներկայ ըլլալով հայածէս պատարագին, Զիլինկիրեան – Պէնսոն նուագահանդէ-սին եւ որպէս ունկնդիր մասնակցելով Բալածօ Թէրցիի մէջ տեղի ունեցող պի-տական համաժողովներուն:

Կէսօրին հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր Սանթա Մարիա Մաճիորէ մայր տա-ճարը ուր մատուցուեցաւ հայածէս հան-դիսաւոր պատարագը Մխիթարեան հայ-րերու կողմէ, մասնակցութեամբ դպրե -վանքի դպրաց դասուն որու բազմաձայն երդեցողութիւնը դեկավարեց Հ. Ներսէս Տէր-Ներսէսեան: Պատարագիչն էր Միս-բանութեան ընդհ. Աբեռակալ՝ Հ. Սե-րովբէ Վրդ. Աբգէեան, իսկ արարողու-թեան ընթացքին Հ. Զէքիեան Վրդ.՝ որ-պէս խոնարհ՝ իտալերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով կը բացատրէր պատարագի խորհուրդին յաջորդական մասերը: Հայ-կական պատարագին հոդեպմայլ երգե -ցողութիւնը, Եկմալեան, Կոմիտասեան եւ Մխիթարեան մշակումով, խորապէս ապաւորեց ներկայ հասարակութիւնը որ չէր դադրեր իր գոհունակութիւնը յայտ-նելէ նախաձեռնողներուն:

Իրիկունը, Երաժշտանոցի Բիւթթի սրահին մէջ, ծայրէ ի ծայր լեցուն, տե-ղի կ'ունենար Լոնտոնէն հրաւիրուած Ջութթահար Զիլինկիրեան եւ դաշնակա-հար Պէնսոն զոյդին այնքան սպասուած նուագահանդէսը որ փայլուն վերջակէտը կը հանդիսանար Հայկական Մշակոյթի Շաբաթուան համար ծրագրուած հանդի -սութեանց, երաժշտասէր հասարակու -թեան վրայ թողելով անմոռանալի տպա-ւորութիւն մը: Նուագահանդէսի յայտա-դիրը կը բաղկանար Մոցարտի K 38 Սո-նաթէն, Արնօ Բաբաջանեանի Սոնաթէն, եւ Պէթհովէնի Օր. 30 թիւ 2 Սոնաթէն, որոնք դործադրուեցան Զիլինկիրեան – Պէնսոնի կողմէ երաժշտական խոր ըմ-բռնումով եւ արտայայտչական նշելի կա-րողութեամբ: Տպաւորիչ էր մասնաւո -րաբար Բաբաջանեանի Սոնաթը որ նո -րաստեղծ հայ կոմպոզիտորին ներդաշնա-կութեան եւ ձեւի տիրապետման ապա-ցոյց մըն էր:

Մայրս որ հազար չարչարանքով իր երեք զաւակները կը մեծցնէր, անոնց ալ դիրքը պակաս ըրաւ ոչ ալ թուղթ-դրիչը: Իր իսկ բերնէն կը զրկէր որպէսզի չմըլլ-նանք մեր սիքիլները բացած առեն հա-րուստ տղոց առջեւ: Իսկ անոնք ինչո՛ր չէին բերեր որ: Իրենցմէ չատերը դպրոց կուգային իրենց տան ծառային հետ, որ բռնած կ'ըլլար իրենց ծանր սիքիլները... Ինչ՞ չեն վազցուցեր անոնք մեր բերնին ջուրը...

Ու ահա օր մըն ալ աղուոր լուր մը պատեցաւ դասարանէ դասարան: Թաղին հարուստ ընտանիքները աղքատ տղոց դբեհկուան ճաշը պիտի հոդային:

Իսկապէս ալ լուրը ճիշդ էր: Երեսուն հայ ընտանիք ամառան մէջ մէկ մէկ օր ճաշ եփել պիտի տային տեղւոյն վրայ կամ ուղղակի պիտի դրկէին տունէն: Նա-խաձեռնութիւնը կուգար զմայլելի այն կնոջմէն որ Տիկին Ագապի Տէր-Ներսէս-եանն էր: Իրեն հետեւեր էին ուրիշներ ալ, ու չուտով ամառան բոլոր օրերը ապահովուեր էին:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(8 – Շար.)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՍՏՎԱԾՆԵՐԸ

ՂՎՎՅՈ

ՊՈՂՈՍ-ՓԻՐՈՒՊՈՒՀ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՍՏՎԱԾՆԵՐԸ

Հ. Ֆ.

Ղվվյոն ամենից առաջ հայ ժողովրդական աստվածներից մեկն է, որ ունի իր ուրույն պատմությունը, իր ծագումնաբանությունը, իր պաշտամունքի ձևերը, իր սրբազան վայրերը, իր քահանայությունը, իր զոհաբերությունները, իր առասպելները, իր հավատալիքները, իր ծեսերը, իր տոները, իր երգերը, իր պարերը, իր խաղերը, իր ասացվածքները, իր առածները, իր ժողովրդական իմաստությունը, իր ժողովրդական բանաստեղծությունը, իր ժողովրդական արվեստը, իր ժողովրդական կենցաղը, իր ժողովրդական սովորությունները, իր ժողովրդական հավատալիքները, իր ժողովրդական նախապաշարմունքները, իր ժողովրդական ենթադրությունները, իր ժողովրդական կարծիքները, իր ժողովրդական տեսակետները, իր ժողովրդական ըմբռնումները, իր ժողովրդական գաղափարները, իր ժողովրդական հասկացողությունները, իր ժողովրդական պատկերացումները, իր ժողովրդական ընկալումները, իր ժողովրդական ճանաչողությունը, իր ժողովրդական գիտելիքները, իր ժողովրդական փորձը, իր ժողովրդական դիտողականությունը, իր ժողովրդական ուշադրությունը, իր ժողովրդական զգայունությունը, իր ժողովրդական հոգեբանությունը, իր ժողովրդական մտածողությունը, իր ժողովրդական ինքնությունը, իր ժողովրդական էությունը, իր ժողովրդական գոյությունը, իր ժողովրդական կեցությունը, իր ժողովրդական ներկան, իր ժողովրդական անցյալը, իր ժողովրդական ապագան, իր ժողովրդական հավերժությունը, իր ժողովրդական անմահությունը, իր ժողովրդական հավիտենականությունը, իր ժողովրդական ամենակարողությունը, իր ժողովրդական ամենագիտությունը, իր ժողովրդական ամենազորությունը, իր ժողովրդական ամենակալ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեանի հօր-եղբօր՝ Միհրան Եղիազարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.

Պետրոս Պետիկեան 100, Ժիրայր Դաւտուրեան 100, Նուպար Նիկողոսեան 100, Վարդգէս Տակառեան 100, Ժիրայր Մուրատեան 100, Գրիգոր Փափազեան 50, Ստեփան Տէր-Ստեփանեան 50, Ալէքսան Նուբեան 50, Լորիս Պապանեան 50, Մը-կրտիչ Թահմազեան 50: Այս դրամարին (750), 550 ֆր.ը կը յատկացուի Նոր Սե-բունդի «Հայաստան» թերթին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 200 ֆր. «Յառաջ»ի:

ԾՆՈՒՆԴ

Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 20 ֆր. կը նուիրէ ԵՀՄԻՆ (առանձ «Յառաջ»էն) իր աղջկան Քաթրինի պաշոյի յաջողու-թեան առթիւ:

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐ

Մարի Նալպանտեան 20ական ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին, Կապ. Խաչին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէօնինի մասնաճիւղի վար-չութիւնը 100 ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշա-կոյթի Տան չինութեան, փոխան ծաղկե-պսակի, ընկերուհի Լիւսի Պառաւեանի հօր Պր. Ճէլոյեանի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Տէօնինի վարչութիւնը չը-նորհակալութեամբ առացած է Պր. Ադամ Գուդնուեանէ 20 ֆր. դպրոցին համար:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԴՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Խնամատարի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ նախագահ.—

Կառտաճի Բաղաբապետ՝ Ֆ. ԼԻՈԹՕ

Կը խօսին.—

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուա-դախումբ, խաղեր մանուկներու համար:

Պուլի մրցում

Օթոքառներու համար արձանագրուիլ.—

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ., Յովհ. Սիմոնեան եւ Միսաք Աւետեան:

ՍԷՆ ԼՈՒ, Գ. Թիւրէքեան, Վարդան Մուրատեան:

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Յովսէփ Արզումանեան:

ՊՕՄՈՆ.— Յովհ. Տէր-Վարդանեան, Դր. Թիւթէլեան:

Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առաւու ժամը 8ին: Արձանագրու-ուիլ.— Ասատուր Քէօսէեան, Ֆոթօ Ռեֆս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Ուերիկեան՝ 13 Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷյԼ.— Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առա-ցած է հետեւեալ նուէրները «Ուխտի Օր-ուան» առթիւ.—

Կայծակ Մ. 100 ֆր., Ճէլալեան Մ. Սիրուն 200, Գրիգորեան Վահրամ, Պա-պոյեան Երուանդ, Մանուկեան 100ական, Մարկոսեան Ծաղիկ 200, Զորպաճեան Ա-ւետիս, Մելքոնեան Ազատուհի, Պօղոս-եան 100ական, Սանթուրեան Եսայի, Պօ-ղոսեան Պօղոս, Մարի Հապիպ, Աչըգեան Ենովք, Ենովքեան, Քիւրէղեան Մկրտիչ, Աքկիւլ ընտանիք, Յարութիւնեան Կիրա-կոս, Քիւրէղեան Վարդան, Գրիգորեան Վերգին, Պապայեան Մարգրիտ, Ազար-եան Վաղարշակ, Պօյաճեան Վարդուհի, Ալէքսանեան Զարմայր, Հայ Թագմիկնե-րու եւ Ռեզիսթանսի ընկ., Մարտիրոս-եան Հայկազ, Դերձակեան Յովհ. Պէք-Թեմուրեան ընտանիք, Ստեփանեան Մշակութային Միութեան կողմէ, 50ա-կան, Մանուկեան Ռուբինա 60, Դերձակ-եան Վաղարշակ 20, Կիրակոսեան Մա-նուկ 40 ֆր.:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Տ�էՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՏԱՐՕՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ի-րենց զաւկին՝

ՏԻԳՐԱՆ-ի

ծնունդը, փարիզ Յուլիս 22, 1975

Հ. Յ. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 25) ժամը 21ին սովո-րական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.
DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ԼՕՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

ԽՈՐԷՆ ԽՈՐՎԻՐԱՊԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԸ

կատակերգութիւն 4 արար

(Մերօրեայ մահոդիչ երեւոյթներէ առնուած

կը գտնուի ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը

9, rue de Trévise — 75009 Paris

ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Մխիթարեան կը հրաւիրէ այն բոլոր անդամները որոնք 1968էն ի վեր չեն վճա-րած իրենց ազգային տուրքը, թող բա-րեհաճին իրենց հաշիւները փակել մինչեւ յառաջիկայ Հոկտ. 1, ներկայանալով ե-կեղեցւոյ գրասենեակը:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

VIENT DE PARAITRE LA 2e EDITION

LES ARMÉNIENS
CONNUS ET INCONNUS
DE NOE A NOS JOURS

par
HAGOP - KRIKOR
Editions LA PENSEE UNIVERSELLE
3 bis, Quai aux Fleurs
75004 - PARIS
Tél. : 325-85-44
Prix 20 F. TTC

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը (Օգոստոս) Լիոնէն կը մեկնի Զորեքշաբթի, Յուլիս 30, առա-ւօտեան 7ին եկեղեցիին առջեւէն:

Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ նոյն օրը իրիկուան 6·30ին եկեղեցիին առջեւ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՑԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ,
ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻԻ

Ա. ՅԱՆԿ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղ 10·000, Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղ 5·000 Մուշեղ Պետրոսեան իր եղբօր Մելքոն Պետրոսեանի մահուան Գ. տարելիցի յի-շատակին 5·000, Տէր եւ Տիկին Երամեան (Ալֆորվիլ) 2·000, Պ. Ալէքս Մանուկեան (Տէօնին) 1·000, Պ. Գասպարեան (Փա-րիզ) 1·000, Տէր եւ Տիկին Հիւսեան (Ա-նըսի) 600, Կապ. Խաչի Սէն-Մօրիսի մաս-նաճիւղ, Պ. Գույումճեան, Պ. Շալճեան (Մարսէյլ), Վարուժան Գրիգորեան (Վի-լէօրպան), Թաք Գազարեան (Լիոն), Գասպարեան (Ալֆորվիլ), Զանկրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Տեփանեան (Ա-ժանթէօյլ), Տէր եւ Տիկին Հանէբեան (Փարիզ), Անտոնեան (Կոնիոպլը), Գաս-պարեան (Ալֆորվիլ), Ալպէր Պօղոսեան (Մարսէյլ), Տիկին Աղաւնի Առաքելեան (Մոնթրէօյլ), Պէրպէրեան (Պելֆոր), Տէր եւ Տիկին Գազարեան (Լիոն), Տիկին Գիւլիա (Ալֆորվիլ), Տիկին Քէչիչեան (Ալֆորվիլ), Փասքալ Գազարեան (Լիոն), Տիկին Շամչոյեան (Ալֆորվիլ), Գաս-պարեան (Ալֆորվիլ) Ոմն (Մարսէյլ), Թաքի Գազարեան (Լիոն), Զուլալ Գա-զանճեան (Ալֆորվիլ) 500ական:

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro R ichelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.

A PARTIR DE SEPTEMBRE

il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE
SPÉCIAL - CHARTER
Paris - Athènes - Paris
800 Fr.
YASSOU A NOS PRIX GRECE
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUT RES CHARTERS
ՁԵՐ ԱՇԱՐՒՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le- Prince — Paris (6e)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՅԻՆ՝ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
25
VENDREDI
25 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վերամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·353

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.353

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒԼԻՍ ԱՄՍՈՑ 25 ԻՆ

(«Հերոսներու Օր»ուան առթիւ)

— o —

Հայե՛ր, յիշէ՛ք, մի՛ մոռնաք այս օրը,
Յուլիս ամսոյ 25ին կատարեցէ՛ք մեր տօնը

Ո՛չ, պաշտելի հերոսնե՛ր, չենք մոռցած 1897ի Յուլիս 25/Օգոստոս 6ի պատմական այդ օրը, երբ 250 հոգինոց հեռեւակ եւ հեծեալ պահակաջիղ արշաւախումբով մը պայքք արժանի պատիժը տալու քրտական Մազրիկ ցեղին, որ 1896ին Աղբակի շրջանը, Ս· Բարթողոմէոս վանքին մօտ դաւադրօրէն կոտորած էր հարիւրաւոր Հայեր, որոնք Վանէն Պարսկաստան կ'երթային Մկրտիչ Աւետիսեան – Թէրլէմէզեանի առաջնորդութեամբ։

Մազրիկ ցեղը 250 վրաններով հաստատուած Խանասորի դաշտին մէջ, փորձանք էր դարձած շրջանի հայ գիւղերուն։ Ցեղապետն էր Շարաֆ պէկ, որ Ապտիւլ Համիտէն հրովարտակ էր ստացած՝ քիւրտ զինուորներ հայթայթելու իր անունով մկրտուած «Համիտիյէ» հեծելազօրաց գունդին համար։ Սպիտակ աստլասի վրայ գրուած արաբատառ այդ ֆէրմանը, արշաւանքին առեն իբրեւ պատերազմական աւար, գրաւուած երիտասարդ ֆէդայի բժիշկ Քրիստափոր Օհանեանի կողմէ, ներկայիս կը գտնուի Հ· Ց· Դ· Փարիզի թանգարանին մէջ։ Բժիշկը գրաւած էր նաեւ ցեղապետին սուրը։

Կարմիր Սուլթանը իր հայասէրնէ դիւային ծրագրին համար լաւագոյնս օգտագործած էր «բաժանէ՛ զի տիրեսցես»ի քաղաքականութիւնը։

Շահագործելով մէկ կողմէ Քիւրտերուն մահմետական, այսինքն Թուրքերուն կրօնակից ըլլալու հանգամանքը եւ զրգռելով անոնց մոլեռանդութիւնը, մէնաւոր մէկ առատօրէն կաշառելով եւ տուրք հաստատելու իրաւունք տալով քիւրտ ցեղապետներուն, ահռելագործ մթնոլորտ մըն էր ստեղծած հայկական նահանջներուն մէջ։

Մեր մեծագոյն դժբախտութիւնն եղաւ ա՛յն, որ Քիւրտերը զործիք դարձան Ապտիւլ Համիտի, յետագային նաեւ ոճրագործներ Իթթիհատի ձեռքը բնաջնջելու համար Հայութիւնը։ Ու երբ վերջ գտաւ հայկական վտանգը, ցեղապետը իրենց դէմ դարձուց իր զէնքերը։ Շատ ուշ արթնցան Քիւրտերը, որոնցմէ մէլիոնաւորներ ձուլման դատապարտուած են այսօր Թուրքիոյ մէջ։

Խանասորի արշաւանքը, Պանք Օթոմանի դրաւումէն (1896) ետք, երկրորդ կարեւոր ձեռնարկն էր Հ· Ց· Դաշնակցութեան։ Մինչ առաջինը կոչուած էր արտաքին աշխարհի, բարեկործական հաստատութիւններու հաշիւներ վեց մեծ պետութեանց ուղղութիւնը հրաւիրելու Հայկական Հարցին վրայ, երկրորդին նպատակն էր ապստամբութիւն մը ուղղել Յարդարեան Թուրքերուն, Քիւրտերուն եւ Չերքէզներուն, որ պիտի չկրնային այնուհետեւ չարունակել իրենց սիրած գործունէութիւնները։ Հայուն վրիժառու բազուկը կազմ ու պատրաստ կը սպասէր՝ արժանի պատիժը տալու ոճրագործներուն։

Խանասորը մեծ աստիճանաչափի վրայ ապացոյցը տուաւ, որ Հայը մատաղցու ոչխար չէ, այլ գիտէ զարնել եւ զէնքով պաշտպանել իր կեանքը, ընտանեկան պատիւն ու արդար վաստակը։ Փրկեց Հայուն պատիւը։ Հայ Ֆէտայիներու քաջ – նուէրներ Մեծ Եղեռնի հարցերուն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ

— o —

Բաւական մտահոգութիւն պատճառելէ ետք, Սատաթ տեղի տուաւ եւ հաւանեցաւ որ ՄԱԿի ուժերը մնան Սինայի մէջ։ Մանաւանդ է որ սոնց (3919 հոգի են) պայմանաժամը կը լրանար եւ Եգիպտոսի նախագահը չէր ուզեր որ նորոգուի։ Այս որոշումը բաւական իրարանցում ստեղծած էր եւ Ապահովութեան Խորհուրդը քանի մը օր առաջ կոչ ըրած էր Սատաթի։ Միւս կողմէ Քիսինկէր, Վալտհայմ չանք թափած էին եւ ի վերջոյ Սատաթ ընդունած էր որ ՄԱԿի ուժերը երեք ամիս ալ մնան։

× Միւս կողմէ Սատաթ յայտարարած է թէ կ'ընդունի Արաբ Ընկերվարական Միութեան (միակ կուսակցութիւնը) առաջարկը կրկին թեկնածու ըլլալու նախագահական պաշտօնին։ «Պատրաստուած չէի առաջ, ըսած է Սատաթ, եւ առաջարկը զիս նեղը կը դնէ։ Միայն մէկ բան կրնամ ըսել, սրտիս ամէն մէկ զարկը ժողովուրդիս կը պատկանի մինչեւ որ Աստուած ճակատագիրս որոշէ»։

Ներկայ չրջանը կը լրանայ 1976 Հոկտեմբերին։

Քանի մը տողով

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ – համայնական բանակցութիւնները, որոնց երրորդ չրջանը պիտի սկսէր Յուլիս 24ին յետաձգուեցան։ ՄԱԿի, յոյն – կիպրացիներու եւ թուրք-կիպրացիներու բանբերները յայտարարած են թէ վալտհայմ զրաղած ըլլալով Նիւ Եորք Մերձաւոր Արեւելքի հարցերով, վիէննայի բանակցութիւնները յետաձգուեցան Յուլիս 31ին։

ՖԱՆՖԱՆԻ ստիպուեցաւ հրաժարիլ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարի իր պաշտօնէն, փոքրամասնութեան մէջ մնալէ ետք (69 ձայն 103ի դէմ)։ Կը կարծուի որ խորքին մէջ, Ֆանֆանիի անփառունակ վախճանին բուն դրդիչը Համայնավար կուսակցութիւնն է եւ հետեւանքը վերջին զաւառական ընտրութեանց, ուր համայնավարները զգալի յաջողութիւն մը արձանագրեցին։

ԹՈՒԼՈՆ — Փորքըրոլ զբօսանաւը Չորեքշաբթի առաւօ, անծանօթ պատճառով կրակ առաւ եւ խուճապ ստեղծեց։ Նաւ առնելու համար 274 տոմսակ գնուած էր բայց կը կարծուի որ մօտ 400 հոգի կար եւ նաւը ծանրաբեռնուած էր։ 12 մեռեալ եւ չուրջ 30–40 վիրաւոր կայ որոնց մէկ մասը — այրած — ծանր վիճակի մէջ են։

ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՆ բանբերը դիտել տուաւ, թէ նախագահը յոյս ունի, որ Ներկայացուցչական Ժողովը վերջ պիտի տայ Թուրքիոյ զէնք հայթայթելու արգելքին։ Համաձայն բանբերին նախագահ Ֆորտ, Արտաքին նախարար Քիսինկէր եւ Պաշտպանութեան նախարար Շլեսինկէր Ներկայացուցչական Ժողովի անդամներու հետ խօսած են, որպէսզի ընթացք տան իրենց պահանջին։ Այսուհանդերձ Ժողովի երկու ականաւոր դէմքեր՝ Զապլոքի եւ Ռոդինթալ յայտարարեցին, թէ հակառակ նախագահին պահանջին չատ դժուար պիտի ըլլայ համոզել երեսփոխանները, որ իրենց նախկին որոշումին դէմ քուէարկեն։

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ ուժեր Լիբանանի սահմանը անցնելով Քֆար Քիլա գիւղին մէջ բախում ունեցան Պաղեստինցիներու հետ, որու հետեւանքով իսրայելացի զինուոր մը մեռաւ եւ եօթը ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան։ Իսրայելացիները եօթը Արաբներ գերի տարին։

ԱԹԻՆԲի մէջ 4000 բանուորներ ամսականի յաւելում եւ աշխատանքի լաւ պայմաններ պահանջելու համար գոյց կատարեցին, հակառակ ոստիկանութեան դրած արգելքին։ Բուռն բախումներ ծայր տուին ցուցարարներու եւ ոստիկաններու մի – ջեւ։ Հարիւրէ աւելի վիրաւոր կայ· 40 հոգի ալ ձերբակալուեցաւ։

ՀԱՅՔ պիտի սղէ Օգոստոս մէկէն սկսեալ, հինգ տանթիմ պակէթի վրայ, տասը տանթիմ 400էն 700 կրամ հացին եւ քսան տանթիմ խոշոր հացին քիլոյին վրայ։

ՖՐԱՆՑ ՎԵՐՖԷԼԻ ԱՃԻՒՆՆԵՐԸ ՎԻԷՆՆԱ ՓՈԽԱԴԱՐՈՒԵՑԱՆ

Վիէննա. (Յառաջ)։ — «Մուսա – Տաղի քառասուն օրեր»ու հեղինակ՝ Ֆրանց Վերֆէլի աճիւնները, Լոս – Անճելըսի հայ զաղութին օժանդակութեամբ Վիէննա փոխադրուեցան։

Երկուշաբթի, Յուլիս 21ին, ժամը 11ին Վիէննայի Կեդրոնական գերեզմանատունը, ուր քաղաքապետարանը յատուկ տեղ մը յատկացուցած էր գրագէտին, տեղի ունեցաւ կարճ այլ յուզիչ արարողութիւն մը ի ներկայութեան փոխ–քաղաքապետ Տիկին Զանտնէրի ինչպէս նաեւ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան վեց հայրերու, հոգեւոր հովիւ՝ Հ· Մեսրոպ Վ· Գրիգորեանի, հայ զաղութի վարչութեան նախագահ Պ· Նուպար Վարդեանի եւ բազմաթիւ այլ անձնաւորութեանց։ Հայկական զանազան կազմակերպութեանց կողմէ ծաղկեպսակներ դրուեցան, մինչ Աւստրիոյ Գրողներու Միութեան նախագահը ոգեկոչեց մեծ գրագէտին յիշատակը, անդրադառնալով նաեւ Մուսա Տաղի քառասուն օրերուն։

Խօսք առաւ նաեւ Մեսրոպ Վ· Գրիգորեան, որ ծանրացաւ Ֆ· Վերֆէլի գործին եւ հայկ· չարժերու վրայ։

Այլ մանրամասնութիւններ կուտանք առանձին թղթակցութեամբ։

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 21)

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ՀԱՑ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ

Մ· Նահանգներէ ժամանած աւելի քան 30 հայ պատանիներ եւ աղջիկներ ամբողջ ամիս մը հայերէնի դասընթացք – ներու հետեւեցան։

Մ· Նահանգներու Հայասատանեայց Եկեղեցւոյ Երիտասարդական Միութեան ատենապետը՝ Ներսէս Ճէպէճեան բացատրութիւններ տուած է այս ձեռնարկին մասին, «Արմէնփրէս»ի թղթակիցին։

— Դասընթացքները երկու խումբերու բաժնուած էին՝ տարիքի համապատասխան։ Նիւ Եորքի, Լոս Անճելըսի, Պոսթընի, Տիթրոյթի համալսարանները յաճախող 17 ուսանողներ ուսումնասիրեցին Հայոց լեզուն, սորվեցան հայկական երգեր եւ ազգային պարեր։ Դասերը կ'անդրադարձնէին Երեւանի պետական համալսարանի փրոֆեսէօրներ եւ դասախօսներ։ Դասախօսութեանց նիւթերն էին Հայաստանի մշակութային – տնտեսական կեանքը, հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, հայ գրականութիւն եւ լեզու։

Հայ երիտասարդները զանազան վայրեր այցելեցին, ինչպէս էջմիածին, ուր ընդունուեցան Վազգէն Ա·ի կողմէ։

Հայկական զպրոցներ յաճախողներու երկրորդ խումբը՝ բաղկացած 14 պատանիներէ, միջնակարգ զպրոցներու մակարդակի հայերէնի դասընթացքներուն հետեւեցան։ Խումբը Հ· Բ· Ը· Միութեան նախաձեռնութեամբ Հայաստան այցելեց։

×

ՍԵՄՖՈՆԻԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՄՆՕՐԵԱԿ

Լենինականի մէջ Հայաստանի պետական Սեմֆոնիք նուագախումբի նուագահանդէսով սկսաւ երաժշտութեան տասնօրեան։ Ցայտագրին մաս կազմեցին Մոցարթի սեմֆոնի սոլ մինէօր թիւ 40ը եւ այլ ստեղծագործութիւններ։ Ղ· Սարգսեանի Յութակի քոնչերթօն նուագեց երիտասարդ Չութակահար Ս· Հախնազարեան։ Երգիչ Վահան Միրաքեան օփերաներէ հատուածներ երգեց։ Նուագահանդէսը վարեց Վահան Այվազեան։

Տասնօրեակի ընթացքին ելոյթներ կ'ունենան երգահան Ալ· Ցարութիւնեան, Չութակահար Իրինէ Եաչմիլի, փողահար Եուրի Բալեան, երգիչներ Մելանիա Ա·բովեան, Ցովհաննէս Բոստանեան եւ ուրիշներ։ Համերգները կը ղեկավարեն նաեւ Սրա Մարկոսեան, Տարիել Դուզլաճէ եւ ուրիշներ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ
10 - 14 ԴԱՐԵՁՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՒՐՈՆՆԵՐ)

—0—

ԳԼԱՋՈՐԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆԸ՝
« Ի ԴԱՍԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ԻՄԱՍՏՆՈՑ ԵՍԱՅՈՑՆ »

«Քեզ անկայ յաղովայնէ, հա՛յր բեւ մեծացայ եւ զարգացայ եւ բեւ ի չափ հասայ»:

Սասնոյ Նիւ գաւառէն ղէպի Մշոյ Առաքելոց վանքը ուսանելու ղիմող Եսային, որ ապագային պիտի դառնար Գլաձորայ ղպրոցը իր անունով յաւերժացնող Եսայի Նչեցի վարդապետը, լոկ անձնական իր համբքին եւ ուսուցչական վարկին չի պարտիր այն համբաւը՝ զոր վայելած է իր օրերուն ու յետագայ ղարերուն. կը պարտի մանաւանդ դաստիարակչական այն ղրուքեան եւ ուսումնական ծրագիրներուն, որոնց գործադրութեան հետամուտ եղաւ, պատրաստելով սերունդներ՝ որոնք ձեռագրային իրենց վկայութիւններով հիացում կը յայտնեն Գլաձորայ համալսարանի բարձր մակարդակին, գիտական որակին եւ մասնաւոր թէ հոգեկան կրթութեան կարելիութեանց համար:

Մշոյ Առաքելոց վանքին մէջ աշակերտելէ եօք Ներսէս Մշեցիի, 1278 կամ 1280 թուականին անոր ու քանի մը ուսուցիչներու հետ կը տեղափոխուի նախ Արարատեան գօտիի մէջ գտնուղ Խոր Վիրապի ղպրոցը, ապա Գլաձոր (Թանահատ, Հերմոնի վանքի եւ Նորավանքի հիւսիսակողմը, Խոր Վիրապի ղպրոցէն ղէպի հարաւ արեւելք)՝ ուր աւելի քան կէս ղար պիտի պաշտօնավարէր իբրեւ ուսուցիչ եւ ուսուցչապետ, գործելու եւ մշակելու համար «զխոպանացեալ անդաստանս իւրոց աշակերտեալ մանկանց»՝ ինչպէս կը վկայէ իր աշակերտներէն Դաւիթ Գեղիկցի:

Կազմակերպելու արտակարգ չնորհով օժտուած՝ չուտով հռչակ կ'ապահովէ իրեւ համալսարանի ուսուցչապետը, միաժամանակ պարապելով Սուրբ Գրքի մեկնութեամբ, քերականական եւ այլ աշխատասիրութիւններով:

Ուսումնական ծրագրի գլխաւոր նիւթերը եղած են կրօնական, աստուածբանական եւ քերականական գիտութիւնները, նկարչութիւն, երաժշտութիւն, դրականութիւն, փիլիսոփայութիւն, ինչպէս նաեւ մարդակազմութիւն եւ տարրաբանութիւն: Վերլուծումի եւ մեկնաբանութեան աղբիւր դարձած են գլխաւորաբար Արիստոտէլի, Պորփիւրի, Դիոնիս Թրակացիի, Դաւիթ Անյաղթի, Եզնիկ Կողբացիի եւ բազմաթիւ այլ հմատասէրներու գործերը: Ասոնց կից՝ հաւաքում ձեռագիրներու, թարգմանչական աշխատանքներ, պատրաստութիւն դասագիրքերու, ծաղկազարդում եւ նկարազարդում հատորներու: Մէկ խօսքով, արուեստի թէ գիտութեան ճիւղերուն հանդէպ խոր հետաքրքրութիւն:

Եսայի Նչեցիի բնութագրումը Գլաձորի համալսարանի ուսումնական նկարագրին մասին՝ իր արտայայտութիւնը կը գտնէ «կրթութիւն տեսական եւ գործնական իմաստից» հատատումին մէջ: Նոյնօրինակ վկայութիւններ կան նաեւ իր բազմաթիւ աշակերտներէն, որոնք իրենց ձեռագրային յիշատակութիւններուն մէջ անտարակուսելի կը գարձնեն Գլաձորի ուսանողութեան նաեւ գիտական ու հանրային ողջմտութիւնը: — Անոնք հատարակ առումով «սերտողներ» չեն. գիտեն վեր բարձրանալ գիրքերէն եւ ստացական ծանօթութիւններէ, ու ծաւալիլ, խորհրդածել, ուսումնասիրել: Կը պարզուի 13րդ դարու եւ յատկապէս 14րդ դարու արձանագրութիւններէ՝ թէ ընթացաւարտ ամէն ուսանող աւարտաճառ (թեզ) մը պատրաստելու պարտաւորութեան տակ կը գտնուէր, կը մասնակցէր հրապարակային վիճաբանութիւններու եւ տեսակէտ կը պաշտպաներ:

Ուշագրաւ է ուսուցիչներու, դասախարակներու եւ գիտական հմտութեան թեկնածու վարդապետներու ուղղեալ իր այն խորհուրդը, որով կը յանձնարարէ «նախ ի ձեզ պտղաբերել ապա զայլս ուսուցանել». նախ կրթուիլ ու դաստիարակուիլ անձնապէս՝ ապա միայն մտածել ուրիշները կրթելու մասին...

Ընթացիկ, յայտնի՛ ճշմարտութիւն մը՝ որուն ստորագծումը Նչեցիի կողմէ, կը մղէ մեզ ենթադրելու թէ միայն մեր օրերուն յատուկ պատրանք մը չէ... վկայականներո՛ւն հաւատալ ու ենթադրել թէ ամէն տիտղոսակիր կրնայ նաե՛ւ ուսուցանել:

Գլաձորի ուսուցչապետը կը դաւանի յատիենական աշակերտութեան, — խրատացումի եւ ծաւալումի: Աւելի՛ն կարդալ, աւելի՛ն սորվիլ, աւելի՛ն մտերել՝ կարենալ տալու համար այն քիչը, որ ուսանողին համար նախատարերքը պիտի ըլլայ ուսման փնտռտուքին, դէպի լոյսի աղբիւրը ձգտելու ծարաւին: Մշակումի՛ հրաւէր մըն է իր այն խորհուրդը՝ թէ հարկ է «նախ ի ձեզ պտղաբերել», ապա՛ միայն... «ուսուցանել»:

Հայաստանի յայտնի բանասէր — պիտնականներէն Լեւոն Խաչիկեան, ձեռագրային աղբիւրներէ պըպտելով Գլաձորի վարդապետարանի ուսանողութեան եւ ուսուցչութեան յատուկ վկայութիւնները, կը կեդրոնանայ մանաւորաբար ատենաբանական ընդլայն ունեցող գրութեանց վրայ ու կ'եզրակացնէ թէ մէջնադարեան դպրոցի մը համար բացառիկ արժէք ներկայացնող էջեր են անոնք, քննական մտքի եւ գիտական հմտութեան ցուցանիշ: Անոնց մէջ կարելի է գտնել արտայայտութիւնը հիմնական գիտելիքներու՝ որոնք կ'ընդգրկեն փիլիսոփայութեան, տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, պատմութեան, դրականութեան, աստուածաբանութեան եւ քերթողութեան մարզերուն մէջ:

Մ. Թ.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

—0—

Որքան դեղեցիկ է բնութիւնը երբ արեւը ոսկեղէն ծփանքներով կը լեցնէ դաշտերու կանաչութիւնը եւ լեռներու գագաթը սլացող մշտադալար ծառերը կը ցոլան երկնքի համասփիւռ կապոյտին մէջ:

Որքան երջանկաբեր է բնութիւնը երբ լեռներուն ստորոտը կամ դաշտերու զարիվափներուն վրայ մանուկները կը մաղձլցին, կը գլորին, կը վազվզեն, կը ցատքռտեն:

Կը գտնուինք Կապոյտ Խաչի ամառնային կազդուրման կայանը, Պելիոնթէն՝ Փիւռայի լեռներու սիրտը:

Ցուլիս 13ն է: Մեծ է եռուզեռը: Ծնողքներ եւ բարեկամներ եկած են հեռուէն քաղաքներէ վայելելու համար հայաթոյր օր մը իրենց զաւակներու, հայ մանուկներու չունչին տակ:

Մուտքին, նախկին չէնքը որ կը կրէ տարիներու կնիքը, չէնք մը որ պատրաստած է մանուկներու բազմաբիւր խումբեր: Անոր դիմաց, նոր կառուցուած չէնքը իր հորիզոնական եւ ուղղածիգ գիծերով, լայն բացուածքներով, ներքին հանգստաւէտ յարմարութիւններով. թէպետ վերջացած իր գլխաւոր մասերուն մէջ եւ արդէն իսկ օգտագործելի բայց տակաւին թերաւարտ իր յարդարումներուն եւ սարքաւորումներուն մէջ: Կը մնայ վերջին ճիգ մը, որուն գիտակցութիւնը լայնօրէն ունեցաւ ներկայ բազմութիւնը որ սրտաբուխ նուէրներով բերաւ իր բաժինը, հաւատք ընծայելով նման օգտակար եւ հայանպաստ գործի մը:

Հետեւաբար մեծ եղաւ հաճոյքը մեր աչքերուն եւ ապրումը մեր հոգիներուն, մանաւանդ երբ կայանի բոլոր մանուկները հաւաքուած այս նոր չէնքին մուտքի կամարնկրուն տակ, երկչոտ ձայնով բայց հպարտ կեցուածքով կը դիպեցին, արտասանեցին եւ պարեցին:

Հայկական բոյն մը, վերթակ մը որ ամառուան երկու ամիսներուն կուտայ հայ մանուկներուն պատեհութիւնը անցընելու հաճելի արձակուրդներ եւ ծանօթանալու հայ խօսքին, հայ երգին, հայ ոգիին:

Կապոյտ Խաչի կայանի դերը, որ անկասկած օգտակար է աղջային գետնի վրայ, կրնայ դառնալ, մեր այս մռայլ օրերուն, փրկարար՝ եթէ մանուկներու ապրած մթնոլորտը, «հիւսած բոյնը» ծնողքները չարունակեն զօրացնել եւ հարստացնել ընտանեկան յարկերէն ներս: Թէ ոչ, այս չանքն ալ, այս զոհողութիւնները ալ կը մնան պարապչական այլինքն առանց վաղորդայնի, հետեւարար ի զուր:

×

Մեր այս այցելութեան առիթով ուզեցինք ունենալ ճշդրիտ տեղեկութիւններ կայանի առօրեայէն եւ այս միտումով խօսակցութիւններ ունեցանք կազմակերպիչներու, պատասխանատուներու, մանուկներու եւ ծնողքներու հետ:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի յարգելի նախագահուհին, Աստղիկ Առաքելեան, յիշեցնելէ յետոյ որ մանուկներն ու անոնց հայեցի դաստիարակութեան գործը կը մնայ միշտ յատուկ դուրգուրանքի եւ ուշադրութեան առարկայ Կապոյտ Խաչին համար, յայտնեց որ այս Ցուլիս ամսուան համար կայանը կը պատսպարէ 174 մանուկներ 6էն 14 տարեկան: կայանի տնօրէնութիւնը յանձնուած է Տիկին Հ. Գալաշեանին որ ունի իր կողքին դեր-տնօրէնուհի մը, աւագ մոնիթէօր մը, աւագ մոնիթրիս մը եւ քանի մոնիթէօրներ ու մոնիթրիսներ որոնցմէ էջմէն աւելին վկայուած են, ինչպէս կը պահանջէ օրէնքը: Իւրաքանչիւր մոնիթէօր կամ մոնիթրիս իր հսկողութեան տակ ունի 8էն 10 հոգինոց խումբ մը: Նաեւ կայանի ունի իր խոհարարը, օգնականներով եւ հիւանդապահուհի մը: Մանաւոր բժիշկ մը կապուած է կայանին երկու ամիսներուն համար:

Մոնիթրիսներէն հանդիպեցանք Մարալ անունով երիտասարդուհիի մը որ չատ ախնութեամբ պատասխանեց մեր հարցումներուն եւ յատկապէս տուաւ մանուկներու օրական յայտագիրը:

Առաւօտեան 7·30ին՝ զարթում եւ արտազարդ — 8·15ին՝ մարզանք — 8·30ին՝ ղրօջականերու պարզում (Կապ. Խաչի ղրօջը, Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյները): Արարողութեան ընթացքին մանուկները կ'երգեն հայրենասիրական երգեր: — 8·45ին՝ նախաճաշ, ու ապա ննջասենեակներու մաքրութիւն եւ պատրաստութիւն:

Ժամը 10ին՝ զանազան զբաղումներ տարիքի, այլինքն խմբակներու համեմատութեամբ՝ պտոյտ, խաղեր, ձեռային աշխատանքներ, յատուկ խաղեր հա-

---

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՓԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՌՄԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

7·

Ճաշի ժամերուն ի՛նչ ցնծութիւն էր ճաշարանին մէջ: Քառասուն մը տղայ, — մէջն էինք երկու եղբայրներս ալ, — անձկութեամբ կը սպասէինք կաթսաներու բացուելուն: Ու ամէն օր աղուոր անակնկալ մը կ'ըլլար: Ու մանաւանդ, մեր ուսնգները տակաւ կը սկսէին դրգռուիլ, դեռ կէսօր չեղած, երբ տնտես աղբօր, բարեհամբոյր Նիկողոս աղային եփած լուբիայի բլաքին անմահական հոտը, մինչեւ դասարանները կը բարձրանար: Հաղիւ զանգակը հնչած, սոված դայլերու նման դեռնայարկի ճաշարանը կը խուժէինք, բաշխումէն բաժին ստացողներուն առաջիններէն ըլլալու համար:

Պարագան նոյնն էր նաեւ աղջկանց կողմը: Ու մեզի հետ կը հրճուէին նոյնպէս հարուստներուն տղաքը:

Ամբողջ ղպրոցը բացառիկ անձկութեամբ էր սակայն որ կը սպասէր Տիկին Զօհրապի օրուան: Ի՞նչ անակնկալներ կը վերապահէր ան մեզի, ամիսը անգամ մը: Իր տունին ծառաներն էին որ իր ուղարկած ճաշերը կը բաժնէին մեզի ու կը սպասարկէին ալ: Բան մը պակաս ըլած չէր ըլլար, խորովածէն սկսեալ մինչեւ անուշեղէնները, մինչեւ տեսակով միրգերը որոնք զետեղուած կ'ըլլային իր իսկ ձեռքով կարուած չղարչէ քսակներու մէջ:

... երեք տասնամեակ յետոյ, 1932ին, իր տղան՝ Լեւոն Զօհրապ, Պուքրէշի հայլայֆ մէկ ճաշարանին՝ Քափշայի մէջ չքեղ հացկերոյթ մը կուտար ի պատիւ թեմական անդրանիկ պատգամաւորական ժողովի անդամներուն: Բաժակաճառերը իրարու յաջորդեցին, մէկը միւսէն աւելի տեղին: Զգիտեմ ուրկէ միտքէս անցաւ բաժակ առաջարկել մայր Զօհրապի կենացը, ու յիշել այս առթիւ մեզ պարգեւած երանութեան օրերը Խասեանի մէջ: Լեւոն Զօհրապ, արցունքն աչքերուն, խոկայն հեռախօս բացաւ մօրը, որ այդ պահուն Փարիզ կ'ապրէր իր զոյգ աղջիկներուն հետ, եւ դրեթէ նոյնութեամբ կրկնեց ինչ որ ըսեր էի բաժակաճառիս մէջ: Լուսափողին մէկը ան տուած էր ականջիս.

— Ուրեմն դեռ յիշողնե՞ր կան, մրմնջեց Տիկին Զօհրապ հառկտուն, ու սկսաւ հեկեկալ:

Քիչ անդամ վկայ եղած եմ նման յուզիչ հեկեկանքի...

Այս ձեռնարկին պատկերը լրիւ տալու համար, հոս մէջ կը բերեմ «Մասիս»ի 1902 Նոյեմբեր 5ի թիւով տուած արձագանգը.

«Աղքատ ղպրոցականներուն ցերեկուան ճաշի խնդիրը կարեկից ուշադրութեան մը առարկայ եղած էր վերջերս Բերայի բարեկեցիկ դասակարգի հայ ընտանիքներուն մէջ որոնցմէ հետեւեալները յանձն առած են ամիսը մէկ անգամ երեսունի չափ աղքատիկ տղոց ճաշը իրենց տունէն ղրկել, որպէսզի անոնք չհարկադրուին ցամաք հացով եւ կամ անօթի անցուցնել ամբողջ օր մը, մինչ իրենց ընկերակիցները առատապէս կը կերակրուին իրենց քով, միեւնոյն սեղանատան մէջ:

«Ս. պատրիարք հայր, Տիկնայք Ց. Ասլանեան, Ա. Գարագէօզեան, Տ. Դարպասեան, Սարգիս Թաշճեան, Գրիգոր Լմբէնեան, Տիգրան Թօքաթեան, Մկրտիչ Թօքաթլեան (ամիսը երկու անգամ), Տօքթ. Թորգոմեան, Կ. Խորասանճեան, Գ. Կիւրիւճկէրտան, Միքայէլ Մամիկոնեան, Ց. Մարկոսեան, Միքայէլ Ցակոբեան, Գաբրիէլ Նորատունկեան, Գրիգոր Յան Շամտանճեան, Մաքսուտ Շահպազ, Խաչիկ Շահպազ, Ցովակիմ Սթամպօլլուեան, Մանուկ Սմբատեան, Սեպուհ պէյ Մաքսուտ, Տիկին Վահան, Միհրան Տէր-Ներսէսեան, Ցովհաննէս Տէրունեան»:

8·

Հարուստի զաւակներուն չէր միայն որ երանի կուտայինք: Կը նախանձէինք աղուոր ձայնով տղոց ալ: Անոնք բացառիկ գուրգուրանք կը վայելէին մեր ղպրոցին մէջ, եւ մանաւանդ այնպիսի առանձնաշնորհումներ, որոնցմէ զրկուած կինք մենք, հէք բաղաճայներս:

Աս Արեւագալ է, աս եկեսցէ է, աս մեծ անձնաւորութեան յուղարկաւորութիւն է, առիթը բնաւ պակաս չէր որ պէսպէս եկեղեցի տարուէին՝ դաս ու դասագիրք ձգած:

Հապա՞ անուշեղէնները եւ կարկանդակները զորս կը ճաշակէինք ամէն հոգեհանդիսաէ ետք, ու պարզեւները զորս կը ստանայինք ալչէն ու ձախէն: Դեռ չեմ յիշեր սերով փախլաւան ամէն Սուրբ Ստեփանոսի եւ իրենց ստացած նոր հագուստները տարին երկու անգամ:

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(9 - Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՊՈՂՈՍ-ՓԱՓՈՒՆՋ-ՎԱՃԱՌՔ

ԴՎԱՐ

ՅԱՏՈՒԿ ՈՒՏՄԱՆ

ՆՈՒՍՈՒՄ

Կենդանաբանական պատկերազարդ վերնագրեր՝ ամեն մի նկարի համար առանձին։ Ամեն մի նկարի տակ՝ նրա անունը հայերեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն։ Ամեն մի նկարի տակ՝ նրա անունը հայերեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն։ Ամեն մի նկարի տակ՝ նրա անունը հայերեն, ռուսերեն և ֆրանսերեն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՏԱՐՈՆԻ

Ա. ՏԱՐՈՆԻ

Ա. ՏԱՐՈՆԻ

Ինչպէս որ ըսինք ձեզի՝ ուրիշ անգամ, մեր հին հեղինակներէն ոմանք, մանաւանդ Խորենացին, Ագաթանգեղոսը, Փաւստոս Բուզանդը, Ղազար Փարպեցին, Եղիշէն, Կորիւնը, Մովսէս Խորենացին, Սեբէոսը, Ստեփանոս Տարօնեցին, Թովմա Արծրունին, Ստեփանոս Օրբէլեանը, Կիրակոս Գանձակեցին, Վարդան Արեւելցին, Յովհաննէս Կաթողիկոս Դրասխանակերտցին, Ասողիկը, Մատթէոս Ուռհայեցին, Սամուէլ Անեցին, Ստեփանոս

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Եղիա Սերոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեկոյ կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՓՐՈՒՀԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

(ծնեալ Էլմայեան)

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, այս կիրակի, Յուլիս 27, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Պերճ Զագըճեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Զագըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պրունիման եւ զաւակները (Լօզան) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի (Յուլիս 27) առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՐՃ ԶԱԳԸՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Միհրան Եղիազարեանի *մահուան առթիւ, Տիկին Սիրանոյշ Հ. Զրուանդեան 100 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին փոխան ծաղկեպսակի։ Նոյն ախուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Արամ Սողոմոնեանց 100 ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին եւ 50 ֆր. «Ցառաջ»ի։*

(Մտանալ «Ցառաջ»էն)։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԴՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԺՐ. ՅԱՆԿ

Ժամկոչեան եղբարք (Սիմիան) 1000, Տէփոյեան (Էքս) 100, այրի Տիկ. Մ. Պօղոսեան (Էքս), Կիւլգեպիրեան ընտանիք (Էքս), Պր. Միհրան Անդրէասեան (Էքս), Կալուստեան ընտ. (Կարաման) 50ական, Վառատեան ընտ. (Կարաման) 10, Կարապետեան ընտ. (Կարաման) 50, Մարապեան ընտ. (Կարաման) 15, Մի ոմն (Ամերիկա) 5 տոլար (20 ֆր.)։ Արամ Արմաղանեանի յիշատակին (Թաղում) այրի Տիկ. Փ. Արմաղանեան, Պլ. Օտտոյի Կապոյտ Խաչ, Տէր եւ Տիկին Գուլումճեան – Ս. Հայրապետեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Վ. Գամպերեան 20, Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէ 200, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յուսիկեան 20, Տէր եւ Տիկին Ժ. Սարգիսեան 50, Սողոմոնեան ընտ. 30, Հ. Ց. Դ. Շաւարշ Միսաքեան խումբ 300, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնեան 20, այրի Տիկին Պալեան 10, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսում. Միութիւն 50։

Գումար՝ 2245, նախկին գումար 89715, ընդհ. գումար՝ 91960 ֆր.։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՅԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ,

Բ. ՅԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Սալմասեան (Փարիզ) 400, Նաւասարդ պարախումբ (Փարիզ) 350, Պ. Զալըգեան (Մարսէյլ) 300, Փափազեան (Քլամառ) 300, Ճաշարան Գառնիկ (Լիոն) 300, Տիկին Ագաշեան (Ալֆորվիլ) 300, Սիլոյեան (Մարսէյլ) 300, Ոմն (Մարսէյլ) 400, Տիկին Գրիգորեան (Ալֆորվիլ) 300, Տէր եւ Տիկին Գազարեան (Մոնաքօ) 250, Սարգիս Սապուն-ճեան (Փարիզ) 250, Տէր եւ Տիկին Մի-քայէլ Քոչարեան (Փարիզ) 250, Տէր եւ Տիկին Սրամ Սողոմոնեանց (Փարիզ) 250, Տէր եւ Տիկին Ոսկանեան (Վիթրի) 250։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Զատկուան (յապաղած) առթիւ, Սէն-Ժերոմի Թաղականութիւնը 100 ֆր. կը նուիրէ։

Հ. Ց. Դ.

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 25) ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին։

APPEL URGENT

A nos compatriotes commerçants, artisans, industriels et même aux particuliers :

Notre association sollicitée par de nombreux demandeurs d'emplois, lance un appel pour faire face à cette situaton d'urgence.

Adressez vos offres, directement à notre siège social : A.A.A.S., 77 Rue Lafayette Paris (9e), Tél. : 878-02-99.

Notre service entièrement bénévole, vous mettra en contact avec les intéressés.

×

ԿՈՉ

Ազգայիններու եւ Առեւտրական Հաստատութեանց Տնօրէններու

Վերջերս, Աղբատախնամի գրասենեակը ունեցաւ, բազմաթիւ դիմումներ, պատգան երկիրներէ Ֆրանսա գաղթող հայրենակիցներու կողմէ, դրամական աջակցութիւն եւ օթապահիկին ապահովող գրաղում մը հայթայթելու համար։

Սոյն գաղթողներէն ոմանք կ'ապրին պանդոկներու մէջ սուղ գինով։

Աղբատախնամի Օգնութեան Յանձնախումբը կոչ կ'ընէ մեր հայրենակիցներուն ու առեւտրական հաստատութեանց տնօրէններուն, որ նկատի ունենան վերոյիշեալներու պարագան եւ տրամադրէն իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը դիմելով Աղբատախնամի գրասենեակը վերոյիշեալ հասցէով։

Կանխաւ կը յայտնենք մեր սրտագին շնորհակալիքը։

(ԿՆԻՔ)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարսկահայ Տիկին մը սենեակ մը կը փնտռէ, հայ ընտանիքի մը մօտ։

Կը խնդրուի դրել հետեւեալ հասցէին.

Mlle A. Ananian
37, Rue Madame
75006 Paris

ՀԱՅՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻԻՆ

Արձակուրդի առթիւ, հասցէի փոփոխութեան դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ, փոփոխութենէն չորս օր առաջ, տալով ՀԻՆ եւ նոր հասցէները եւ կցելով 5 ֆրանքի դրոշմաթուղթ։

Վարչութիւնս յաւով կը յայտնէ սակայն թէ արձակուրդի առթիւ, հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունի ԻՏԱԼԻՈՑ համար, ուր թղթատարը չատ աւելի անկանոն ըլլալով քան Ֆրանսա, կարելի չէ պոհացում տալ բաժանորդներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻԻՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութիւնս կը հրաւիրէ այն բոլոր անդամները որոնք 1968էն ի վեր չեն վճարած իրենց ազգային տուրքը, թող բարեհաճին իրենց հաշիւները փակել մինչեւ յառաջիկայ Հոկտ. 1, ներկայանալով եկեղեցւոյ գրասենեակը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիրակի Յուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը։

Պատուոյ Նախագահ.—
կառտանի Բաղաբապետ՝ Ֆ. ԼԻՈՊՕ

Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Նուագ – գախտմբ, խաղեր մանուկներու համար։

Պուլի մրցում

Օթոքառներու համար արձանագրուիլ.—
Սէն Ժերոմ., Յովհ. Սիմոնեան եւ Միսաք Աւտոյեան։

Սէն Լուի, Գ. Թիւրէքեան, Վարդան Մուրատեան։

ՊՈՒՎ. ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Յովսէփ Արզումանեան։

ՊՕՄՈՆ.— Յովհ. Տէր-Վարդանեան, Գր. Թիւթիւնեան։

Մարսէյլ քաղաքի օթոքարը կը մեկնի կիրակի առտու ժամը 8ին։ Արձանագրուիլ.— Աստուր Քէօսէեան, Ֆոթօ Ռեհս 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Վերիկեաց՝ 13 Ռիւ ու Տոմինիքէն։

Armenian Restaurant
Mr. DER-HAROUTUNIAN
20 Kensington Church St.
London W8 - 937 58 28

×

Armenian Restaurant
and
Granada Hôtel
Mr. DER-HAROUTUNIAN
404 Wilmslow Rd.
Withington
Manchester 20 - 445 59 08

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Բ. խումբը (Օգոստոս) ԼԻՈՆԷՆ կը մեկնի Զորեքշաբթի, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին եկեղեցիին առջեւէն։

Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ նոյն օրը իրիկուան 6·30ին եկեղեցիին առջեւ։

ՓԱՐԻԶ.— Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ Երեքշաբթի իրիկուն (Յուլիս 29) Փորթ տ'Օրլէան։

Օգոստոսի խումբը կը մեկնի Չորեքշաբթի Յուլիս 30, առաւօտեան 7·30ին Փորթ տ'Օրլէանէն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ Յուլիս 30ին, կէս գիշերին 26 Ռիւ ու Քոնվալէսան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince — Paris (6e)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3ԻՆ՝ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՉԵՉԻ
ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Գործակցութեամբ
AÉROFLOT et INTOURIST
Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—
2.800 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ	ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Օգոստոս 15	Օգոստոս 28
Սեպտեմբեր 5	Սեպտեմբեր 18
Սեպտեմբեր 19	Հոկտեմբեր 2

2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ	ՎԵՐԱԴԱՐՁ
Հոկտեմբեր 3	Հոկտեմբեր 16
Նոյեմբեր 7	Նոյեմբեր 20
Դեկտեմբեր 26	Յունուար 8, 76

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ ենթադարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ
Renseignements et résérvations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
etJacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12
Lic. 97

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
26
SAMEDI
26 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·354

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.354

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՂԷՏԻՆ

— o —

Ա

Օպտուելով Կիպրոսի Ցոյներու ներքին անխոհեմ կռիւներէն, Թուրքերը 1974 Յուլիս 20ին յանկարծակի, զերակշիռ ուժերով, ծովէն ու օդէն յարձակելով զրաւեցին կղզիին հիւսիսային բարեբեր չորջանը։

Արդարացնելու համար իրենց անար – դարանալի արարքը, Անգարայի վարիչ – ները առաջ կը քշէին Կիպրոսի Թուրք համայնքին սպառնացող կարծեցեալ վտանգը եւ կղզիի անկախութեան երաշ – խաւորի իրենց հանդամանքը, ըստ Ցիւրիխի եւ Լոնտոնի համաձայնագրերուն։ Այնպէս եւ Միացեալ Նահանգները կը քաջալերէին Թուրքերը, փոխանակ զգաստութեան հրաւիրելու զանոնք։

Ջեռնածալ կը մնային ՄԱԿի կապոյտ զգեստաւորները, որոնց պարտականութիւնն էր յարգել տալ Ապահովութեան Մորհուրդի որոշումները։

Թրքական արշաւանքին հետեւանքով կղզիի Ցոյները մոռնալով իրենց ներքին վէճերը, միացեալ ճակատ կազմեցին։ Ու համակերպեցան հրադադարին, որ կընքուեցաւ Յուլիս 22ին, երկուստեք համաձայնութեամբ։

«Օրինապահ» Թուրքերը, առ ոչինչ դրելով հրադադարի որոշումը, չարունակեցին մարտանաւերու եւ օդանաւերու պաշտպանութեան տակ զինուոր եւ ամէն կարգի ռազմական պիտոյք ցամաք հանել կղզին եւ առանց լուրջ դիմադրութեան հանդիպելու յառաջանալ դէպի հարաւ։ Իրենց ճամբուն վրայ վայրագօրէն քարուքանդ ըրին յունաբնակ գիւղերը, զանգուածային բռնագաղթի ենթարկելով բնակիչները, կիներ, ծերեր, երախայներ։

Իբրեւ «գերի» բռնեցին գրաւեալ չորջանները կռուելու ընդունակ յոյն այր մարդիկը, որոնցմէ մաս մը փոխադրեցին Մէրսինի ճամբով Աւտանայի քաղաքային բանտը, նոյնիսկ մինչեւ Ամասիա։ Կիւնայտընի յոխորտանքով կը գրէր թէ 781ի բարձրացեր է յոյն «գերի»ներու թիւը Աւտանայի բանտին մէջ, որուն պատկերն ալ կը հրատարակէր։

Միջազգային Կարմիր Խաչը բողոքեց Թուրքերու վայրագութեանց դէմ։ Անգլիական մամուլը «անմարդկային» եւ «ահաւոր» որակեց Թուրք բանակի ցեղասպանական ոճիրները։ Ֆրանսական թերթերը արձանագրեցին, որ հարիւրաւոր յոյն կիներ ատրճանակի սպառնալիքին տակ բռնաբարուած են Թուրք խեղճ զինուորներուն կողմէ։

Յուլիս 30ին նոր հրադադար կնքուեցաւ ծրնեւի մէջ, ուր Յուլիս 25ին բացուած էր երաշխաւոր երեք պետութեանց – Անգլիա, Յունաստան, Թուրքիա — խորհրդաժողովը։ Քլերիտէս եւ Տէնք – նաշ պաշտօն կը ստանձնէին երկուստեք համաձայնութեամբ զործադրել ծրնեւի Յուլիս 30ի որոշումները։

Օգոստոս 13ին, երբ վերաբացուեցաւ ծրնեւի խորհրդաժողովը, Թուրքիոյ Արտաքին Նախարար Կիւնէշ ամբարտաւան եւ անհաշտ դիրք մը բռնեց, մերժելով Քլերիտէսի առաջարկը՝ 36 ժամ պայմանաժամ տալու մասին, որպէսզի որոշ կէտերու մասին կարենայ խորհրդակցիլ Կիպրոսի իր ընկերներուն հետ։ Անգլիոյ Արտաքին Նախարար ձէյմս Քալլահան Օգոստոս 14ի ժամը 1·15ին ազդարարութիւն ուղղեց Կիւնէշի, զգուշացնելով

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹ ԳՈՀ ՉԷ ԻՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԷՆ...

— o —

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՄԵՐԺԵՑ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՉԷՆՔ ՂՐԿԵԼՈՒ ԱՐԳԵԼՔԸ ՎԵՐՑՆԵԼ

—o—

206ի դէմ 223 ձայնով Ուաշինկթընի Ներկայացուցչական Ժողովը մերժեց վերցնել այն արգելքը որ կայ Թուրքիոյ զէնք ղրկելու։ Նախապէս Ծերակոյտը մէկ ձայնի առաւելութեամբ (40–41) որոշած էր վերցնել եղած արգելքը եւ Ֆորտ ու Քիսինկէր չանք չէին խնայեր որպէսզի Ներկայացուցչական Ժողովն ալ նոյն որոշումը տայ եւ Ամերիկա կարենայ Թուրքերուն «սիրտը առնել»։ Այս ուղղութեամբ Ֆորտ բաւական ալ ճնշում բանեցուցած էր բայց չանքերը ապարդիւն ելան։ Քուէարկութեան արդիւնքէն ետք, Ֆորտ չէչտելէ ետք թէ «անդարմանելի վնաս» մըն է այս արդիւնքը, ըսած է որ ասիկա ոչ միայն կը վնասէ «բնականօրէն սքանչելի յարաբերութիւններու» Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի, ու Թուրքիոյ եւ Ատլանտեան Ուխտին միջեւ, այլ նաեւ ամերիկեան ճիգերուն ելք մը գտնելու Ցունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ Կիպրոսի հարցին։ Ֆորտ կ'աւելցնէ. «Երջանկութիւնը կը վնասէ նաեւ կարեւոր չահերու այլուր»։ Ինչպէս կ'երեւի Ֆորտ չատ լաւ գիտէ որ անցած է եւ կ'ուզէ անտեսել հարցին էութիւնը։ Եթէ ամերիկեան Մորհուրդարանը այս որոշումը առաւ, միայն անշուշտ Ֆորտի դէմ ըլլալու համար չէր (եթէ նոյնիսկ այդ է գլխաւոր պատճառը) այլեւ որովհետեւ Թուրքիա բռնաբարած էր Թուրքեւամերիկեան կանոնադրութիւնը քանի այդ զէնքերը օգտագործած էր Կիպրոսի վրայ յարձակման ատեն։

Ներկայացուցչական Ժողովի միջազգային յարաբերութեանց նախագահը՝ Մորկըն ըսած է թէ չի գիտեր թէ այս հարցը ե՞րբ կրկին պիտի քննուի, բայց ամէն պարագայի, ո՛չ Ֆորտի Հելսին – քիէն վերադարձէն առաջ, ուր Միացեալ Նահանգներու նախագահը հանդիպում պիտի ունենայ Թուրքիոյ եւ Ցունաստանի նախարարապետներուն հետ։

Ներկայացուցչական Ժողովի ամէնէն բուռն անդամներէն մէկն է Ռոզընթալ, որ սկիզբին դէմ է Թուրքիոյ զէնք ծախելու եւ չընդունիր որ Միացեալ Նահանգները տեղի տան «չանթաժ»ի մը եւ վերսկսին զէնքի հայթայթումը որովհետեւ Թուրքիա կը սպառնայ փակել ամերիկեան կայանները։

Քանի մը տող

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ Պոն գնաց իր հերթական հանդիպումն ունենալու համար վարչապետ Շմիտի հետ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կացութիւնը անորոշ է։ Կ'ըսուի թէ նոր կառավարութիւնը պիտի կազմուի այս օրերս։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախագահը եւ Տիկին Ժիսքար Տեսթէն օդանաւով Ջայիր պիտի երթան Օգոստ 7էն 9։ Ճամբորդութիւնը երկու ժամ պիտի տեւէ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)

ԻՐԱԿԱՆԱՑԱԾ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Քառապատիկ Արդածէ «տարիք»ին չափ հին աւանդութիւն մը կայ։ Թէ ե՞րբ զոյացած է այդ լեռը, յայտնի չէ, բայց աւանդութեան համաձայն լերան ծնունդին ականատես եղած է հովիւ մը։ Հօտը քշած է դալար արօտատեղին եւ հանկիստ քնացած է՝ գլուխը քարին դրած։ Առաւօտուն քունէն արթննալով տեսած է, որ հօտը չկայ, իսկ ինք կը գտնուի հովիտներուն վրայ, ամպերու հովանիին ներքեւ։ Հրաշք մը կատարուած էր, բնութիւնը լեռ ծնած էր։ Ալեզարդ հովիւը ուշակորոյս քալած ժամանակ կ'իյնայ ջուրով լեցուն փոսի մը մէջ։ Ստորերկրեայ զօրաւոր հոսանքը կը քշէ կը տանի զինքը մինչեւ լճակ մը, որու ափին կը դանէ կորսուած հօտը։ Ապա քիչ ետք ամպերու մէջէն կը յայտնուի Հայոց հէքեաթային նժոյգը, որ ըմբռչնելով սառնորակ ջուրը, կրկին կը սլանայ դէպի հեռուները։

Այդ պահէն ետք հովիւը լիճը կը կոչէ «Այդր լիճ», եւ անոր ափին բնակութիւն կը հաստատէ։ Այս լիճը կը սնանի Արագածի ընդերքէն հոսող ջուրերով։ Ասիկա ներկայիս կը հաստատեն երկրաբանները։ Սակայն Հոկտեմբերեանի եւ Էջմիածինի մէջտեղը գտնուող այդ բնական ջրամբարը դարեր չարունակ օգտակար չէ հանդիսացած չինականին։ Հողագործը ի վիճակի չէ եղած անոր ճահճապատ ափերէն ջուրը իր հանդը տանիլ եւ նախընտրած է իր ոռոգիսը հիմնել աւելի յարմար վայրի մը մէջ։

47 տարի առաջ կարելի դարձաւ աւանդութիւնը իրականութիւն դարձնել։ Ցախտեցաւ լիճին հանդիստը, երբ չինարարները վրաններ հաստատեցին անոր ափին ու սկսան կառուցանել Հայաստանի առաջին ջրհան կայանը։ Զօրաւոր ջրերհանները մետաղեայ խողովակներով կենարար ջուրը մղեցին դէպի փուշ ու տատասկով ծածկուած ամայի տարածութիւնները։ Քանի մը հազար հեկտարի վրայ ծաղկեցան այգիներ եւ բանջարեղէնոցներ։

Այդր լիճի ջրհանին կառուցումով Հայաստանի մէջ հիմը դրուեցաւ ջրաշինարարական նոր դարաշրջանի մը։ Անոր օրինակով նախագծուեցան եւ կեանքի կոչուեցան բազմաթիւ նոր կառոյցներ, որոնք անդնդախոր կիրճերէն ժայռածերպերով եւ լեռնալանջերով ջուր կը մատակարարեն բարձրադիր դաշտերուն եւ արօտավայրերուն։ Այսօր Հայաստանի մէջ չկայ որեւէ գետ ու գետակ, լիճ ու լճակ, որոնց վրայ քանի մը ջրհան կայաններ հիմնուած չըլլան։ Փրփրաբաշ Դեբեդի, Արփիի, Ազատի ու Քասախի ջուրերով այսօր կ'ոռոգուին աւելի քան հարիւր հազար հեկտար հողեր։ Անոնց եւ լիճերու ափերուն կառուցուած աւելի քան 200 ջրհան կայանները մեծ օգտակարութիւն ունեցան գիւղատնտեսութեան զարգացումին, բուսաբանութեան եւ անասնապահութեան համար։ Անոնց չնորհիւ կարելի եղաւ օգտագործելի դարձնել զարեր չարունակ ամայի մնացած հողեր, որոնցմէ ներկայիս գիւղատնտեսութիւնը բարձր բերք կը ստանայ տասնեակ մը մշակութիւններու մէջ։

Հայաստանի պայմաններուն մէջ հողէն բարիք ձեռք ձգելու միակ երաշխիքը արուեստական ոռոգումն է։ Մեծ ջրանցքներու եւ ջրամբարներու կողքին զգալի դեր կը կատարեն նաեւ ջրհան կայանները, քանի որ անոնց չնորհիւ է, որ ջուր կը մատակարարուի բարձրադիր վայրերու մշակելի հողերուն։

1975ի վերջերը նոր ջրհաններու չնորհիւ 50·000 հեկտարով պիտի աւելնայ ոռոգելի հողերու, 130·000 հեկտարով ալ ջրարբիացած արօտավայրերու տարածութիւնը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Յուլիս 24ի, Լէ Գ'էֆօ օրաթերթը իր վերջերս էջին վրայ չահեկան գրախօսական մը հրատարակած է ժան–Մարի Գառզուի «Տիպար ցեղասպանութիւն» մը հատորին մասին։

×

Նուվօ–Ժուռ ամսաթերթը, իր վերջին թիւին մէջ (Յուլիս 15) «Փարիզի Հայերու Ինչպէս՝ Գառզու, Մալաքեան, Աղնաւուր, Ալիս Սափրիչ, Ռոզի Վարդ, Առլէն Փափազեան, Տօքթ. Ցովնանեան, Առլէն Դերճակեան (դիւանագէտ), կը խօսի Պետրոսեան ձկնկիթի մասին ու կ'եզրակացնէ.— «Բոլորը իրենց արեան եւ հոգիին մէջ առաքինութիւններ ունին, որոնք հակառակ «տիպար» ցեղասպանութեան մը կը յարատեւեն 3000 տարիէ ի վեր»։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ
10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՏՐՈՆՆԵՐ)

—0—

ՆԶԵՅԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՄԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ԳԼԱՁՈՐԻ ԱԻԱՆԴԸ՝ ՅԵՏՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նշեցիի դաստիարակչական գաւառանքը կը մեկնի այն համոզումէն որ մանուկը կամ պատանին իրենց միջավայրով կ'աղնուանան կամ կ'ապականին. հետեւաբար, նորահաս սերունդներու ապահովով կազմաւորումը կ'ենթադրէ ընտանեկան եւ ընկերային անխաթար մթնոլորտ մը: «Խստիւ արգելմամբ», կ'ըսէ, պէտք է պայքարիլ չարին դէմ, «ի գեղ եւ ի քաղաք», որովհետեւ արմատացած չարիքները նոր չարութիւններով ոչընչացնելու հարկ մը կրնայ ծագիլ՝ հողպատրաստելով ապասերումի:

Այս ուղղութեամբ կարեւոր դեր ունին ուսուցիչները, հանրային դէմքեր եւ դաստիարակիչները, որոնք զուրգուրանքով պէտք է յանձին մատղաշ հոգիներու վրայ, համբերատար ու մեծոգի պէտք է ըլլան մանուկներու հանդէպ. «Խրատող, ուսուցանող, երաշխաւոր՝ որ ի հետ վատ ընկերի ոչ շրջին»:

Երէցներու եւ կրտսերներու յարաբերութեանց անդրադառնալով կը գրէ. «Այլ աւագագոյնիդ ի ձէնջ եւ հասուն տունիդ յիմաստութիւն՝ շահեցարուք զկրտսերագոյնսն եւ զպարզամիտսն, ներող լինել առ նոսին եւ երկայնամիտ. իսկ կրտսերագունիցդ պատուէր տամք զխոնարհութիւն եւ զինազանդութիւն ուսուցանել եւ ցուցանել աւագագունիցն եւ իմաստնոցն»:

Նկատի պէտք է ունենալ որ մանկավարժական եւ դաստիարակչական այս եւ այլ իմացումներ միջնադարու յառաջն են 1300ական թուականներուն՝ երբ տակաւին Եւրոպան չէր ուսած 17րդ եւ 18րդ դարերու իր մեծ ընկերաբաններն ու մանկավարժները: Այսօր սարսռակա՛ն դիտելիքներ, նոյնիսկ ժամանակավրէպ համոզումներ կը թուին ըլլալ ասոնք. երէկ՝ հիմնական նշանակութիւն ու գործնական արժէք ունէին անոնք...

Ուսուցչապետին վարկը այնքա՛ն մեծ է եղած դաստիարակչական գեհենի վրայ՝ որ իր աշակերտներէն Ցակոբ Թագորցի կը գրէ.

*— « Ի հրեշտակաբնակ մեհեաստանիս, որ կոչի Գլաձոր, զոր համարձակիմ զսա կոչել երկրորդ Աբէնիմ եւ մայրաքաղաք ամենայն իմաստից... ի վարժապետութեանս էաջ հռետորի եւ ամենիմաստ փիլիսոփայի՝ եռամեծի Եսայեայ, ճշմարիտ պատկեր Աստուծոյ եւ հոգւոյն ընդունողի, խոհեմ, հեզ եւ արի հոգւոյն, յորում կամք դեգերեալ ի դրունս իմաստից սորա՝ բազում աշակերտեալ բանիւն ճշմարտութեան. զոր լուսաւորեալ բացայայտէ զբաղում խրթին եւ դժուարս լուծանելի եւ անյայտ իմաստս ծածկեալս, զոր ի գիրս հին եւ նոր կտակարանաց եւ վարդապետական տուից, որ ի բազում ժամանակաց խցեալ ի հարանց նախնեանց»: (*Տե՛ս «Սիսական», Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, էջ 133–134*):*

Նշեցիի եւ առհասարակ Գլաձորի համալսարանին փառքը վկայաբերող գործերկան անունները Նշեցիի կարդ մը գործերուն, մատենադարանային գանձերուն, ուր ասանձնապէս կը յիշատակէ «Գիրք մարդակազմութեան» անուն գիտական ուշագրաւ գործը, «գրեալ եւ նկարագարդեալ ի Գլաձոր», իր հատորի 192րդ էջին վրայ տալով նաեւ այդ դասագրքին նկարը մարդկային գործարանաւորութեան գանազան մասերը ներկայացնող բացատրական «իլլուստրացիա»յի մը:

Միջնադարեան գիտական մակարդակին, մանաւանդ Գլաձորեան վարդապետարանի ուսումնական որակին մասին խօսուն վկայութիւն մըն ալ ասիկա՝ որուն բծախնդիր քննութիւնը կը մղէ մեզ առարկայական ու արդար նկատել Նիկողայոս Աղոնցի եւ Գարեգին Արք. Ցովսէփեանցի նման դէմքերու «գիտուն կաթուղիկոս» բնորոշումը այդ համալսարանին մասին.

— « Մի անկորնչելի դպրոց, որը արեղած ժէֆաւոր աւանդներ է մուծել հայ դպրոցի ու մանկավարժութեան պատմութեան մէջ, աւանդնե՛ր՝ որոնք իրաւունք են տալիս նրան՝ դասուելու իր ժամանակի աշխարհի առաւել աչքի ընկնող բարձրագոյն դպրոցների շարքը », ինչպէս կ'ըսէ Արշար Մովսէսեան:

Մ. Թ.

ՓՐՆՏՐՃԱԳԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԿԻՒԻՆԵՐԸ

—0—

Ա

Մեծ եղեռնի տարեդարձի յուշահանդէսներու ընթացքին, անգամ մը եւս արդար հպարտութեամբ յիշուեցան անունները այն քաղաքներուն, ուր՝ մեր ազգակիցները կոահելով Թրքական կառավարութեան աքսորի հրահանգին եռեւ պահուրտած հրէշային ծրագիրը, չուզեցին զանունուկի համակերպութեամբ դէպի մահ երթալ, կամ՝ մոմի պէս հալիլ անապատներու կիզիչ աւազին վրայ: Ապաւինած իրենց քաջութեան, խեղճ ու կրակ զէնքերով արիաբար դիմադրեցին պետական ուժերուն, ջարդելու, կողոպտելու պատրաստուած մոլեռանդ, գազանաբարոյ խուժանին:

Մեծ չէ անոնց թիւը: Կարելի է համրել ձեռքի մատներուն վրայ: Պատճառ մը աւելի, որպէսզի մոռացութեան չմատնուին միւսները: Մեծ ու փոքր կուիւները: Վանը, Շապին Գարահիսարը, Ուրֆան, Մուսա Տաղը, Ֆընտրճագը, հոս ու հոն պատահած դիմադրութիւնները ցոյց տուին, թէ մեռած չէ մեր ցեղի ռազմական ոգին: Երբ գանակը ոսկորին հասնի, Հայն ալ գիտէ կռուիլ· իր պատիւը պաշտպանել· հարուածին հարուածով պատասխանել:

Դժբախտաբար, յաճախ մոռացութեան կը մատուի Ֆընտրճագի ափ մը Հայութեան հերոսական դիմադրութիւնը: Բանախօսներէն, յօդուածագիրներէն աւելի յանցաւոր են վերապրող Ֆընտրճագցիները, որոնք անհրաժեշտ աշխատանքը կատարած չեն լայն զանգուածներու ուշադրութիւնը դարձնելու համար երեք չարաթ տեւող իրենց անհաւասար պայքարն ու ողբերգական վախճանը:

Ֆընտրճագը կը գտնուէր Տաւրոսեան Լերնային գեղածիծաղ ձորերէն մէկուն մէջ: Մարաշի հարաւ — արեւմուտքը, վեց ժամ հեռու: Ամբողջովին հայաբնակ գիւղաքաղաքը Մեծ Եղեռնէն առաջ ունէր 500 տուն, 3000 բնակչութեամբ:

Եթէ իր անունին չենք հանդիպիր Կիլիկեան պատերազմներու պատմութեան մէջ, պատճառը՝ համեմատաբար նոր հիմնուած ըլլալն է:

1760ին, փախստական Հայ մը — Շար գիւղէն — պաղուկ աղբիւրի մը քով կը հիմնէ իր համեստ խրճիթը: Իրեն կը հետեւին ուրիշներ՝ Զէյթունի մերձակայ գիւղերէն. եւ հետզհետէ բազմանալով, սկզբնական խրճիթները կը վերածեն մեր օրերու բարգաւաճ գիւղաքաղաքին: Սահմանադրութենէն ետք, չնորհիւ Միացեալ Ընկերութեան Ջանքերուն, Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ կուշտի երկյարկանի համեստ վարժարանը կ'օժտուի բարձրագոյն կարգերով, դէպի իրեն քաշելով մօտակայ գիւղերու ուսումնատենչ երիտասարդութիւնը:

Լեռնաբնակ ուրիշ ժողովուրդներու նման, Ֆընտրճագցին միշտ եղած է անվախ, խրոխտ: Քաջաբար պաշտպանած է իր ընտանիքը· իրաւունքները:

Կառավարութիւնը, չուրջի թուրքերը կը սկսին խէթ աչքով նայիլ անոնց վրայ, տեսնելով թէ ըմբոստ հայ գիւղ մը եւս կ'աւելնար Կիլիկիոյ բարձրաբերձ լեռնաշղթաներուն, ապառաժներուն փարած Հայութեան ծոցին մէջ: Կ'աշխատին զանազան միջոցներով տկարացնել զանոնք: 1860ին, Կովկասէն գաղթած խումբ մը Չերքէզներ, տեղական իշխանութեանց դրդումով, կը փորձեն հաստատուիլ Ֆընտրճագի պատկանող պարարտ արօտավայրերուն վրայ: Հայերը թոյլ չեն տար: Կը վառուին Չերքէզներու վրանները. դերի կը բռնեն 14 հոգի: Մնացածները կը փախչին անգամ մըն ալ չվերադառնալու պայմանաւ: Անոնց կը յաջորդեն Աչար ցեղախումբեր: Ճոխ բուսականութեամբ հարուստ ճարակատեղիները տեւականօրէն իրենց կը քաշեն խաչնարած բազմութիւնները: Ամէն անգամ՝ քալ Ֆընտրճագցին ծանր կորուստներ կը պատճառէ յարձակողներուն, եւ իր սահմաններէն հեռու կը քշէ: 1888ին, Փանոս Իսթայլեան անունով կտրիճ մը մխիթարական 40 թուրք աւազակներ դերի բռնելով՝ ղնիքերը կը գրաւէ:

Սեփական հողն ու տունը քաջարար պաշտպանելով հանդերձ. անվեհեր Ֆընտրճագցին օգնութեան կը հասնի նաեւ դրացի աղգակիցներուն: Փոքրիկ խումբով մը կը մասնակցի Զէյթունի 1896ի կռիւներուն: Իր զաւակներէն քանի մը հոգի հերոսաբար կը նահատակուին այդ պատերազմի ընթացքին: Զէյթունի առջեւ պարտուած խառնիճաղանճ ամբոխը կ'ուզէ վրէժը լուծել Ֆընտրճագցին: Բուռն կռիւ մը եռաք թուրքերը կը նահանջեն հարիւրաւոր դիակներ ձգելով հայկական դիրքերուն առջեւ: Երբ կը պարտաստուին աւելի զօրեղ յարձակումի, գիւղապետ Յարութիւն Տիլեքեան կը դիմէ խորհրդանկութեան մը: Նախիրը եւ հօրանը գաղտագողի կը քշէ դերեզմանոցի բլուրի մարզահատակ խուերուն մէջ: կէս - դանիներու չարժումէն ծփացող դաշտերը տեսնելով՝ խուժանը կը կարծէ, թէ Հայերը այդ կողմէն եւս յարձակումի պիտի անցնին: Կը դիմէ վերջնական փախուստի:

Սահմանադրութեան մեզրալուսինը չէրացած կը պատահին Կիլիկիոյ դէպքերը. Ատանայի կոտորածը: Ֆընտրճագցին չենէ իր համեստ խրճիթը: Իրեն կը հետեւին ուրիշներ՝ Զէյթունի մերձակայ գիւղերէն. եւ հետզհետէ բազմանալով, սկզբնական խրճիթները կը վերածեն մեր օրերու բարգաւաճ գիւղաքաղաքին: Սահմանադրութենէն ետք, չնորհիւ Միացեալ Ընկերութեան Ջանքերուն, Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ կուշտի երկյարկանի համեստ վարժարանը կ'օժտուի բարձրագոյն կարգերով, դէպի իրեն քաշելով մօտակայ գիւղերու ուսումնատենչ երիտասարդութիւնը:

Լեռնաբնակ ուրիշ ժողովուրդներու նման, Ֆընտրճագցին միշտ եղած է անվախ, խրոխտ: Քաջաբար պաշտպանած է իր ընտանիքը· իրաւունքները:

Կառավարութիւնը, չուրջի թուրքերը կը սկսին խէթ աչքով նայիլ անոնց վրայ, տեսնելով թէ ըմբոստ հայ գիւղ մը եւս կ'աւելնար Կիլիկիոյ բարձրաբերձ լեռնաշղթաներուն, ապառաժներուն փարած Հայութեան ծոցին մէջ: Կ'աշխատին զանազան միջոցներով տկարացնել զանոնք: 1860ին, Կովկասէն գաղթած խումբ մը Չերքէզներ, տեղական իշխանութեանց դրդումով, կը փորձեն հաստատուիլ Ֆընտրճագի պատկանող պարարտ արօտավայրերուն վրայ: Հայերը թոյլ չեն տար: Կը վառուին Չերքէզներու վրանները. դերի կը բռնեն 14 հոգի: Մնացածները կը փախչին անգամ մըն ալ չվերադառնալու պայմանաւ: Անոնց կը յաջորդեն Աչար ցեղախումբեր: Ճոխ բուսականութեամբ հարուստ ճարակատեղիները տեւականօրէն իրենց կը քաշեն խաչնարած բազմութիւնները: Ամէն անգամ՝ քալ Ֆընտրճագցին ծանր կորուստներ կը պատճառէ յարձակողներուն, եւ իր սահմաններէն հեռու կը քշէ: 1888ին, Փանոս Իսթայլեան անունով կտրիճ մը մխիթարական 40 թուրք աւազակներ դերի բռնելով՝ ղնիքերը կը գրաւէ:

Սեփական հողն ու տունը քաջարար պաշտպանելով հանդերձ. անվեհեր Ֆընտրճագցին օգնութեան կը հասնի նաեւ դրացի աղգակիցներուն: Փոքրիկ խումբով մը կը մասնակցի Զէյթունի 1896ի կռիւներուն: Իր զաւակներէն քանի մը հոգի հերոսաբար կը նահատակուին այդ պատերազմի ընթացքին: Զէյթունի առջեւ պարտուած խառնիճաղանճ ամբոխը կ'ուզէ վրէժը լուծել Ֆընտրճագցին: Բուռն կռիւ մը եռաք թուրքերը կը նահանջեն հարիւրաւոր դիակներ ձգելով հայկական դիրքերուն առջեւ: Երբ կը պարտաստուին աւելի զօրեղ յարձակումի, գիւղապետ Յարութիւն Տիլեքեան կը դիմէ խորհրդանկութեան մը: Նախիրը եւ հօրանը գաղտագողի կը քշէ դերեզմանոցի բլուրի մարզահատակ խուերուն մէջ: կէս - դանիներու չարժումէն ծփացող դաշտերը տեսնելով՝ խուժանը կը կարծէ, թէ Հայերը այդ կողմէն եւս յարձակումի պիտի անցնին: Կը դիմէ վերջնական փախուստի:

Սահմանադրութեան մեզրալուսինը չէրացած կը պատահին Կիլիկիոյ դէպքերը. Ատանայի կոտորածը: Ֆընտրճագցին

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՓԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

8·

Այդ տեսակէտով, մեր փոքր եղբայրը՝ Դրիդորը բախտաւոր եղած է: Աչակերտելով այդ օրերուն նախ գպրապետ Ռուբէն Ձիվանեանի, իր գեղեցիկ ձայնով (զոր յետոյ աւելի պիտի մշակէր երաժշտագէտ Լեւոն Զիլինկիրեանի մօտ ու ապա Կոմիտասի երգչախումբին մէջ) Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին զնահատուած մներգիոններէն է եղած, իրեն տարեկից երկու երեք ընկերներու հետ: Այս առանձնաշնորհեալ երգիչներն էին որ «փոխ կը տրուէին» Պոլսոյ զանազան թաղերու եկեղեցիներուն երբ Օրմանեան պատրիարք հրաւիրուած կ'ըլլար պատարագելու, որպէսզի երգեցողութիւնները տեղի ունենան աւելի հանդիսաւոր կերպով: Իր այդ հանգամանքով, մեր վերը յիշած առաւելութիւններէն ինք ալ ամէն անգամ նպաստաւորուած է:

Աղուոր ձայնով տղոց հովանաւորը Թոպէր էֆէնտին էր: Այս անունը բան մը չի խօսիր ձեզ համար: Բայց անոնք որ Համիտի վերջին տարիներն ապրեցան՝ կը յիշեն թէ ան պահ մը ամէն բան էր Պէյօղլուի մէջ, Հայուն ու Թուրքին համար հաւասարապէս:

Իր բուն պաշտօնով, վիճակագրութեանց ընդհանուր տնօրէնն էր, Պալայի աստիճանով: Բայց Պալաթին մարդը կը սեպուէր, ու հետեւաբար իրմէ կը պատակռէին բոլորը: Ոստիկանները հեռուէն բարեւի կը կենային, եւ կառքերը կանգ կ'առնէին անցած ատենը:

Հայ կեանքին մէջ եւս իր համբաւը մեծ էր· բոլորը, Պատրիարքէն սկսեալ, հաշուի կ'առնէին իր հեղինակութիւնը: Միքայէլ Մամիկոնեանի ողջութեանը՝ փոխատենապետն էր միայն Թաղականութեան: Անոր մահէն յետոյ ինք էր արդէն անոր ատենապետը, եւ եթէ կ'ուզէք՝ ամէն ինչ ժամուն բակէն ներս:

Եկեղեցւոյ բարեզարդութեան համար հողի կուտար ան, եւ եկեղեցի բարեկարգել ըսելով ան կը հասկնար զպրապետին ու զպիրներուն ոսկեճամուկ չապիկնե րը, ու տիրացու Ռուբէնին երգած մեղեդին ու չարականները:

Աղուոր ձայնով տղաքը իր աչքին լոյսն էին, եւ զանոնք կը չափացնէր ինչով որ կրնար: Գիպուածով՝ ամէնէն լաւ ձայնով աշակերտները Գասըմ-Փաշայէն կու-

«Փիլիսոփայ Ցակոբ» դրած էր անունս, դուցէ բառը չփոթելով «բանաստեղծ»ին հետ:

— Աղէկ նայեցէք մեր Ցակոբին, ըսած էր անգամ մը Գրիդոր Մարզպետեանին:

Այդքանը բաւ էր որ ուսուցիչներս սկսէին ակնածիլ ինձմէ, եւ ուզած ատենս սրահ մտնեմ նոյնիսկ աղջիկներուն հոն եղած ատենը:

Հուրրիէթը Թոպէր էֆէնտիին դլուխն ալ կերաւ: Թարապուլոս աքսորեցին զինքը երբեւ Համիտի մարդը: Որոշ մեղք մը չէտան սակայն վրան, եւ ետ դարձան ձուլին: Բայց ան այլեւս Թուրքիա չմնաց:

Բախտին խաղով, 1922ին Պուքրէշ հանդիպեցայ ես անոր: Բայց ո՛ւր մեր ճանչցած Թոպէր էֆէնտին: Խեղճ մարդ մըն էր հիմա, ու աղջկան ձեռքը կը նայէր: Մեւս կողմէ Հայերու դործերը կը հետաքրքրէին դարձեալ: Պէտք էր օգնել անոնց, որ մոզալիքի դործարան մը յիմքէնճեան, որ մոզալիքի դործարան մը բացած էր Պուքրէշ, հոդ կը տանէր Թուպէր էֆէնտիին ալ, ինչպէս ուրիշ «տէօվլէթ տիւչկինի»ներու:

Թոպէր էֆէնտին միշտ կը յիշէր «փիլիսոփայ Ցակոբը», եւ ինքզինքը հպարտ կը զդար որ ես ալ չեմ մոռցած զինքը:

Մեռնելէ առաջ իր յիշատակները տուաւ ինձի: Օր մը կը տպուին անոնք:

Ց. Շ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(10 — Շար.)

ՄՈՂԵՍ-ՀՐԱՊԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՎԱՏԱԿԱՆ

Մի օր տատս ասաց ինձ որ նրա քույրն իրենց գիշերն ինչ-որ տեսիլք է, կին կամ աղջիկ, տեսել է ասել- կոչ: Ես ասացի տատիս, որ ես ուզում եմ տեսնել այդ տեսիլքը, ինչ էլ լինի այն: Տատս ասաց ինձ, որ ես պետք է գնամ գերեզմանատուն, որտեղ թաղված է նրա քույրը, և այնտեղ ես կտեսնեմ նրան: Ես գնացի գերեզմանատուն, որտեղ թաղված էր տատիս քույրը, և այնտեղ ես տեսա նրան: Նա ասաց ինձ, որ ես պետք է գնամ տատիս մոտ և ասեմ նրան, որ նա պետք է գնա իր տունը և ապրի այնտեղ: Ես գնացի տատիս մոտ և ասացի նրան, որ նա պետք է գնա իր տունը և ապրի այնտեղ: Նա ասաց ինձ, որ ես պետք է գնամ և ասեմ նրան, որ նա պետք է գնա իր տունը և ապրի այնտեղ: Ես գնացի

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Տիկին Արփինէ Միքայէլեան իր մօրեղբօր՝ Գէորգ Զաքրեանի մահուան տխուր առթիւ (Սէլանիկ, Ցուլիս 20ին), փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 70 Ֆր. «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Տէր եւ Տիկին Տէր-Յովհաննէսեան կը նուիրեն, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Տիգրանուհի Պատմաճեանի մահուան առթիւ 50 Ֆր. Իսիի Նորակառոյց եկեղեցիին, 50 Ֆր., Իսիի Մշակոյթի Տան (սառնալ «Ծառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Ծառաջ»ին:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը (Օգոստոս) ԼԻՈՆԷՆ կը մեկնի Զորեքշաբթի, Ցուլիս 30, առաւօտեան 7ին եկեղեցիին առջեւէն:

Ցուլիսի խումբը կը վերադառնայ նոյն օրը իրիկուան 6·30ին եկեղեցիին առջեւ:

ՓԱՐԻԶ.— Ցուլիսի խումբը կը վերադառնայ Երեքշաբթի իրիկուն (Ցուլիս 29) Փորթ տ'Օրլէան:

Օգոստոսի խումբը կը մեկնի Զորեքշաբթի Ցուլիս 30, առաւօտեան 7·30ին Փորթ տ'Օրլէանէն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ցուլիսի խումբը կը վերադառնայ Ցուլիս 30ին, կէս գիշերին 26 Ռիւ տէ Ռոնվալէսան:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻԻՆ

Արձակուրդի առթիւ, հասցէի փոփոխութեան դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ, փոփոխութենէն չորս օր առաջ, տալով Հին եւ նոր հասցէները եւ կցելով 5 ֆրանքի դրոշմաթուղթ:

Վարչութիւնս ցաւով կը յայտնէ սակայն թէ արձակուրդի առթիւ, հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունի ԻՏԱԼԻՈՑ համար, ուր թղթատարը չատ աւելի անկանոն ըլլալով քան Ֆրանսա, կարելի չէ վստահացում տալ բաժանորդներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՌԱՋ»Ի

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Գամէր Գաբամաճեանէ 50 Ֆր. Միհրան Կարապետեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միու. Թեան վարչութիւնը կուգայ իր բոլոր անդամ – անդամուհիներու կողմէ խորին ցաւակցութիւնը յայտնել Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Պատմաճեանի եւ զաւակներուն, այրի Տիկին Տիգրանուհի Պատմաճեանի մահուան առթիւ:

Սոյն տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

«Ծառաջ»ի բարգաւաճումին համար Տ. և Տ.Մխիթարեան Շիրվանեան, Տ. եւ Տիկին Սերոբ Խորանեան, Ցարութիւն Շիրվանեան 20ական Ֆր., Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Պալեան 10 Ֆր.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Կիւզէլ Պետոյեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Արթօ Գուլումճեան կը նուիրեն 50 Ֆր. Ալֆորվիլի Կապոյտ Ծաչին:

×

Կապոյտ Ծաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին Տիկին Ամենուհի Մուրատեան 100 Ֆր. կը նուիրէ իր ամուսնոյն յիշատակին:

×

Տիկին Կիւզէլ Պետոյեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Արթօ Գուլումճեան կը նուիրեն 50 Ֆր. Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները «Ուխտի Օրուան» առթիւ.—

Սիմոնեան Ագապի 20, Մրճոյեան Ազնիւ 30, Սահակեան Հայկուհի 20, Կուսուզեան Ցովհ. 30, մի ոմն 20, մի ոմն, մի ոմն, Քիւրքչեան Սրբուհի, Սալպաչեան Ա., Պօղոսեան Նազլու 10ական, մի ոմն 20, մի ոմն եւ ուրիշ երեք մի ոմն 10ական, Սէնթ Ամթուանի Հայ Մարզական Միութիւն 50: Գումար 7·400 Ֆր.:

Նոյն առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Անթաւանեան ժանօ ոչխար մը, Տէր եւ Տիկին Ցովհաննէսեան Ռոպէր ոչխար մը, Տէր եւ Տիկին Մարիքեան Լեւոն ոչխար մը, Տիկին Սրբուհի եւ Օր. Աննա Քիւրքչեան 70 հատ բիտէ հաց:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսա այցելող Պէյրութի Հայ Երիտ. Միութեան ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ Թատերախումբը (Հիմնուած 1959ին — 20 դերակատար)
կը ներկայացնէ երկու քրքջալիր կատակերգութիւններ
բեմադրութեամբ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆի

CENTRE CHAILLOT - GALLIERA — Paris, 28 Avenue George V — PARIS (8e)
Métros : George V et Alma-Marceau

Ժորժ Ֆէյդոյի

ԿԱՍԿԱԾԸ ԿՆՈՋ ՄՏՔԻՆ ՄԷՋ
(LA PUCE A L'OREILLE)
Շորեքշաբթի Սեպտեմբեր 17, ժամը 20·45ին
Շորեքշաբթի Սեպտեմբեր 24, ժամը 20·45ին

Յակոբ Պարոնեանի

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
(LES MENDIANTS RESPECTABLES)
երաժշտական կատակերգութիւն
Ուրբաթ Սեպտեմբեր 19, ժամը 20·45ին
Հինգշաբթի Սեպտեմբեր 25, ժամը 20·45ին

ՄՈՒՏՔ՝ 50 Ֆ. եւ 30 Ֆ.

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝

U .G.A.B. : Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris (17e) — Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը կիբակի Ցուլիս 27 ամբողջ օրը Վալապրի անտառը:

Պատուոյ Նախագահ.—
կառտանի խաղաբապետ՝ Ֆ. ԼԻՈՆՕ

Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ԱՐԱ. ՊԻՊԼՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Նուագախումբ, խաղեր մանուկներու համար:

Պուլի մրցում

Օձոքառներու համար արձանագրուիլ.—
ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ., Ցովհ. Սիմոնեան եւ Միհաք Աւետոյեան:
ՍԷՆ ԼՈՒ, Գ. Թիրէքեան, Վարդան Մուրատեան:
ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ.— Հայկ Սարգիսեան, Ցովսէփ Արզումանեան:
ՊՕՄՈՆ.— Ցովհ. Տէր-Վարդանեան, Գր. Թիւթիւնեան:
Մարսէյլ քաղաքի օձոքարը կը մեկնի կիրակի առաւօտ ժամը 8ին: Արձանագրուիլ.— Ասատուր Քէօսէեան, Ֆոքօ Ռեֆուճ 2 Ռիւ Պեռնար Տիւպուա, Ծերիկեան՝ 13 Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 2 au 16 août

du 7 au 20 Septembre — du 4 au 18 Octobre
du 25 Octobre au 8 Novembre

à partir 2580 F

Pour les jeunes de 16 à 35 ans deux voyages :
— du 2 au 16 Août
— du 6 au 20 Septembre

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

MATERIEL INDUSTRIEL & ARTISANAL DE REPASSAGE

- **Fers vapeur**
- **Tables aspirantes et chauffantes**
- **Chaudières**

pour
CONFECTIONNEURS { Robes, jupes / Tailleurs / Manteaux / Pantalons
et
BONNETIERS

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince — Paris (6e)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՅԻՆ՝ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
27
DIMANCHE
27 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·355

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.355

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՂԷՏԻՆ

— o —

Բ.

Թուրքերը բաց դաշտ պտեր են՝ նիզակմարտ կը խաղան ըստ հաճոյս: Հաչիւ տարցնող-փնտռող չկայ:

Ամերիկեան Նորվըզարանը իրրեւ պատիժ արգիլեց զէնքի ու ռազմանիւթի յանձնումը Թուրքիոյ, որ չարաչար դրծածեր էր Աալանտեան Ուխտի պատկանող օդանաւերն ու հրասայլերը Կիպրոսի դէմ՝ յարձակողական նպատակներով: Անդարա սպառնաց իր կարգին արգիլքի տակ առնել կամ փակել ամերիկեան զինուորական խարիսխները Թուրքիոյ մէջ, եթէ որոշ պայմանաժամէ ետք «ամպարիշտ»ն չվերցուի: Թրքական ճարպիկ խաղ:

Նախագահ Ֆորտ եւ Քիսինկէր մինչեւ վերջ կանգնեցան Անգարայի կողքին, ի հեռուկս Մ. Նահանգներու Ներկայացուցչական Տան: Զեռքի տակ չարունակեցին զէնք հայթայթել Թուրքիոյ՝ իսրայէլի եւ այլ երկիրներու ճամբով: Թուրք թերթերը գոհունակութեամբ կ'արձանագրեն, որ Յուլիս 11ին Ներկայացուցչական Ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը 11ի դէմ 17 քուէով որոշեր է չնշել Ամերիկայի զէնք տալու արգելքը: Որով Թուրքիա պիտի ստանայ 70 միլիոն տոլարի կանխիկ վճարումով ապսպրածներէն զատ 185 միլիոն տոլարի նոր զէնքեր, որ պիտի գնուին կանխիկ դրամով: Ներկայացուցչական Ժողովը նոր քուէարկութեամբ մը սահկայն պահեց արգելքը եւ Թուրքիա հակազեցութեան անցաւ:

«Եգէականեան» կոչուած նորակազմ Դ. Զօրանոցը, որ իր պաշտպանութեան տակ պիտի առնէ Տարտանէլէն մինչեւ Առալիա երկարող ծովեզերեայ գօտին, առաւելապէս սահմանուած է մնայուն սպառնալիքի տակ պահել Կիպրոսը, ցամաքային, ծովային եւ օդային բոլոր ուժերով: Բանակատեղին պիտի ըլլայ Պորնովա (Իզմիր): Հրամանատար նշանակուած է զօրավար Թուրկուտ Սունալփ, 58 տարեկան:

Մինչ այդ, 180·000 յոյն զաղթական՝ նե՛ր՝ արմատախիլ իրենց հայրենի տուներէն՝ մէկ տարիէ ի վեր կ'ապրին վրանները տակ, խեղճ պայմաններու մէջ: 70·000 անգործներ կան: Վերջերս Թուրքերը իրենց գրաւած շրջաններէն տեղահան ըրած են հազարաւոր Յոյներ: Թուրքերը, որ կղզիին բնակչութեան 18 առ հարիւր մասը կը կազմեն, կ'ուզեն աւելցնել իրենց թիւը: Թուրքիայէն հազարաւոր ընտանիքներ կը փոխադրուին Կիպրոս, դրաւելով Յոյներու «լքեալ» կալուածները: 16·000 Յոյներ չկարենալով դիմանալ ստեղծուած կացութեան, արտագաղթեր են կղզիէն:

Այս ընթացքով վախ կայ, որ հետզհետէ փոխուի յոյն եւ Թուրք բնակչութեանց համեմատութիւնը: Անգարայի կառավարութիւնը կը վերաբերի այն ձեւով, իբրեւ թէ Կիպրոսի 40 առ հարիւրի տոկոսը մաս կը կազմէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան: Թրքական դրօշակը կը ծածանի դրաւեալ շրջաններուն մէջ: Թրքական դրամը կը շրջագայի այնտեղ հաստատապէս կիպրական դրամին հետ միասին:

Եւ այս բոլորը տեղի կ'ունենան աշխարհի մեծերուն, մանաւանդ Ամերիկայի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ԶԵՒՔՆ ԱՌԻՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ

— o —

ԱՑԼ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՑԵՏԱԳԱՑԻՆ

Վեց ժամուան նիստէ մը ետք, Թուրքիոյ Նախարարաց Նորհուրդը որոշեց Թրքական հակակշռին տակ առնել երկրին 24 ամերիկեան զինուորական կայանները, ի պատասխան ամերիկեան ժխտական քուէարկութեան Թուրքիոյ տրուելիք զէնքերու մասին: Անգարա ձեւով մը «կ'ապայնացնէ» ուրեմն ամերիկեան կայանները բայց այս կարգադրութիւնը չի վերաբերիր Ինճիրլիքի կայանին, որ Ատլանտեան խարիսխ մը ըլլալով, կը պահէ իր նոյն դոյավիճակը:

Նախարարաց Նորհուրդին նիստէն ետք, թէ Տէմիրէլ թէ Զաղլայանկիլ մերժած են պատասխանել լրագրողներու հարցումներուն, Ներքին նախարարը ըսած է թէ դահլիճը հրամանատարութեան հարցերուն մանրամասնութեանց մէջ չէ մտած եւ այդ խնդիրը ձգած է Թուրք զօրավարներուն: Ի պատասխան այն հարցումին թէ արդեօ՞ք անձնակազմն ալ պէտք է ձգէ կայանները, Ներքին նախարարը չեչտած է. «Մանրամասնութիւնները պիտի որոշէ Թուրքիոյ սպայակոյտը, կացութեան անհրաժեշտութեանց համաձայն»:

Ուաշինկթընի մէջ, նախագահ Ֆորտ կ'ըսէ թէ այս կարգադրութիւնը «կարեւոր վնաս է ամերիկեան ապահովութեան շահերուն»: Եւ կ'աւելցնէ ի տես այս վնասարեր կացութեան «Ներկայացուցչական Ժողովը պէտք է վերաքննէ իր որոշումը»: Ծանօթ է որ Ներկայացուցչական Ժողովը 206ի դէմ 226 ձայնով մերժած էր վերցնել Թուրքիոյ զէնք ծախելու արգելքը:

Ամերիկեան Պաշտպանութեան նախարարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն չէ ըրած այս մասին բայց բանբեր եւ Նորհրդային Միութեան բարեացակամ աչքերուն առջեւ:

Ո՞ր օրուան կը սպասէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը՝ պատժելու համար այն երկիրները, որոնք չեն ենթարկուիր իր քուէարկած բանաձեւերուն եւ տուած որոշումներուն:

Վերջերս Մարոքէն մինչեւ Ինտոնեզիա՝ իսլամական քառասուն երկիրներու Արտաքին նախարարները ձէհտտայի (Սաուտի Արաբիա) մէջ խորհրդաժողով գումարելով, որոշեցին յանուն վեց հարիւր միլիոն մարդոց պահանջել ՄԱԿէն, որ իր ծոցէն վտարէ Իսրայէլը, քանի որ անիկա չի յարգեր Ապահովութեան Նորհուրդին քուէարկած բանաձեւերը:

Նոյն պայմաններուն մէջ չի՛ պտնուիր Թուրքիա:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՔԱՌԵԱԿԸ ԱԻՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ

— o —

Վիէննա (Յառաջ).— Ուրբաթ օր Վիէննա հասած է Կոմիտաս քառեակը, զոր 1924 Հոկտեմբերին հիմնած է Աւետ Գաբրիէլեան, ներկայիս փրոֆեսէօր Մոսկուայի երաժշտանոցը (ինք՝ Ա. Չուրեակն է): Քառեակին մէջ անդամներն են՝ Եդուարդ Թադէոսեան, Գր. Մարկոսեան եւ Դաւիթ Գրիգորեան:

Քառեակը անմիջապէս մեկնած է Պրեկենց, որու փառատօնին կը մասնակցի, կազմակերպիչ յանձնախումբին հրաւէրով: Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Մոցարթ, Շոսթակովիչ, Հէնոէ – Ասթամազեան եւ Միրզոյեան:

Քառեակը մեծ յաջողութիւն ունեցած էր անցեալ տարի, Հոլանտա:

Պրեկենցէն վերադարձին քառեակը նուագահանդէսներու շարք մը պիտի տայ Հայաստանի զանազան քաղաքները:

մը ըսած է. «Իրականին մէջ, չենք դիտեր թէ ի՞նչ կը նշանակէ»:

Իսկ Անգարայի մէջ, մտահոգութիւն չկայ եւ կ'ըսուի թէ «Թուրքիա զրամի ուրիշ աղբիւրներ կրնայ գտնել»: Լիբիա արդէն պատրաստ է եւ առաջարկած է Թուրքիոյ յանձն առնել Թրքական բանակի հայթայթումներու ծախքերը, որոնք ցարդ 95 առ հարիւր համեմատութեամբ ապահովուած են Ամերիկայի կողմէ:

Քանի մը տողով

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ իշխանութիւնը կեդրոնացաւ երեք պինուորականներու ձեռքը՝ Փոսթա Կոմէզ (չափաւոր), Վասքօ Կոնսալվէս (համայնավարամիտ) եւ Տէ Քարվայլօ (համակիր ծայրայեղ ձախ տարրերու): Ժողովուրդը չատ գոհ չէ եւ կիրակիի համար ցոյցեր կը նախատեսուէին:

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ որ Ռումանիա կը գտնուի ընդունուած է Զաուչեսկուի կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ երեք այերանաւորդները հիւանդ են: Ցայտնուած է որ անջրպետային կազ մը վնասած է անոնց թոքերուն:

ԻՍՐԱՑԷԼԻ վարչապետը՝ Ռապին անընդունելի կը գտնէ եգիպտական առաջարկները եւ հակառաջարկներ կ'ընէ:

ԹՈՒԼՈՆԷն Փորքերոլ գացող գրօսանաւին մեռեալներու վերջնական թիւը 12 է: Դեռ ծանր վիրաւորներ կան հիւանդանոցը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ եզմական նախարարը ըստիպուեցաւ ընդունիլ թէ կացութիւնը դէշ է: Անցեալ Յունիսին, Եւրոպայի Իններու մօտ գործադուրկներու թիւը 4 միլիոն 221 հազար էր. մինչ նոյն ամսուն, 1974ին, երկու միլիոն 706 հազար եղած էր: Յաւելումը ուրեմն 56 առ հարիւր է: Առնց դլուխը կը գտնուի Դանիա, իրեն կը հետեւին Արեւմտեան Գերմանիա եւ Ֆրանսա: Ամէնէն վերջը կուգայ Իտալիա:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ՎԻԼԹՆԱՄԻ մէջ 12 Ամերիկացիներ բանտարկուած են ըստ ամերիկեան Քոնկրէսի ներկայացուած վկայութեան մը: Առնց մէջ կան ութ քարոզիչներ եւ իրենց ընտանիքներու անդամները:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ բաւական զօրաւոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է Պեղրատի հիւսիսը: Զոհ չկայ բայց նիւթական վնասները չատ են:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ)·

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆՆԵՐԸ

Հայաստանի առողջապահութեան քարտէսին վրայ նոր ջրաբուժարան մը եւս արձանագրուեցաւ: Ազատաւան գիւղին մէջ (Արտաշատի շրջան) յայտնաբերուած հանքաղբիւրը բժիշկներու վկայութեամբ բուժման մեծ յատկութիւններ ունի: Ջուրը հարուստ է իոտով, ծծումբով, պրոմով, իսկ ջերմութիւնը կը հասնի 42 աստիճանի:

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուին, որ այս ջուրը չի կորնցներ իր յատկանիշները, տեղափոխութեան հետեւանքով:

Ազատաւանի մէջ ստեղծուեցաւ ջրաբուժարան մը, որու ընդարձակ սենեակներուն մէջ տեղաւորուած են ութ լողարաններ:

Երկրաբաններու, աշխարհագրագէտներու եւ այլ մասնագէտներու քանի մը տասնամեակներու ուսումնասիրութիւնները գիտականօրէն հիմնաւորեցին այն տեսակէտը, թէ Հայաստան ոչ միայն արժէքաւոր հանածոներով հարուստ լեռնաշրջան, այլեւ մեծաքանակ եւ առաջնակարգ առողջարաններու երկիր է:

Բնակլիմայական բարենպաստ պայմաններու եւ առանձնայատուկ քիմիական բաղադրութիւն ունեցող հանքային ջուրերուն շնորհիւ Արզնի դարձած է Խորհ. Միութեան առաջնակարգ սրտաբանական առողջարաններէն մէկը, որու հաստատման 50ամեակը կը լրանայ այս տարի:

Արփի գետի վերին հոսանքներու գետահեղ հովիտին մէջ, ծովի մակերեսէն 2000 մեթր բարձրութեան վրայ ընդերքը պարգեւած է եզակի քիմիական բաղադրութիւն ունեցող ուրիշ հանքային ջուր մը՝ «Ջերմուկ»ը:

Դիլիջան կը համարուի Հայաստանի բնութեան մարգարիտը: Առողջարանը ունի զարգացման լայն հեռանկարներ: Հոս պիտի կառուցուի ջրաբուժարան մը, որ օրական կ'ընդունի առաջոքի, աղիքի, լեարդի, լեղուղիներու հիւանդութիւններ ունեցող 500 հիւանդ: Ցառաջիկայ տարիներուն առողջարանի մահճակալներու թիւը կը հասնի 3200ի:

×

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի երկրաբանութեան եւ երկրաշարժագիտութեան հիմնարկութեան մասնագէտները կազմեցին Լենինականի երկրաշարժաբանական չեման: Ասիկա մշակուեցաւ Հանրապետութեան այդ շրջանի շարժերու երկարամեայ քննութեան հիման վրայ: Այս չեման յատուկ արժէք կը ներկայացնէ շինարարութեան համար: Պարզուած է, որ Հայաստանի երկրորդ մեծ քաղաքին զանազան մասերուն մէջ երկրաշարժներու ժամանակ միեւնոյն ուժի ցնցումներ տեղի կ'ունենան: Շեման հաշուի առնելով այդ օրինաչափութիւնները, կ'օգնէ լուծելու քաղաքին ամէն մէկ շրջանին համար շարժի դիմացող չէնքեր կառուցանելու հարցը:

Այս աշխատանքները կը ղեկավարեն Ակադ. Արմենակ Նազարով եւ Յովսէփ Ցակոբեան:

ԵՐԱՉԻՍ ՄԷՋ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

— o —

ԽՄԲ.— Ի յուշ իր մահուան եօթնեւտասդ տարեվիցին, ստորեւ կը հրատարակենք հին էջ մը Շ. Նարդունիէ: Այս էջը կը գտնուի այն հատընտիր հատորին մէջ, զոր լոյս ընծայեց «Նարդունիի Գործերու Յանձնախումբ»ը Պէյրութի Համազգայինի վահէ Սէթեան տպարանէն եւ որու առաջին էջին վրայ գրուած է հետեւեալը.—

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ՀԱՏՈՐԸ

«Ինչո՞ւ այս հատորը, պիտի հարցնեն ընթերցողները, երբ անդրադառնան, որ գործը լեցնող կտորները կուգան արդէն իսկ հրատարակուած գիրքերէ: Ըսուեցաւ եւ յաճախ կրկնուեցաւ թէ մեծանուն գրագէտը՝ Շաւարշ Նարդունի, թէեւ յայտնի, տակաւին շատ մը վայրերու մէջ կը մնայ անծանօթ: Ուստի որպէսզի կարելի ըլլայ միակ երկով մը ներկայացնել զինքը, պըտոյտ մը կատարեցինք իր գերազանցապէս գրական բուրաստաններուն մէջ եւ կազմեցինք ներկայ այլազան եւ գոյն - զգոյն ծաղկեփունջը: Կը յուսանք թէ այս հատորը — գրական ցալէր, — պիտի գոհացնէ ամէն ճաշակ»:

Հատորին յառաջաբանը գրած է ող - բացեալ Արշաւիր Ֆանէտտեան (հրատարակեցինք 1974 Յուլիսին, իր մահուան առթիւ):

×

Եւ ել Մովսէս ի լեառն Նաբաւ, եւ եցոյց նմա Տէր զամենայն երկիրն Գաղաադու մինչեւ ցԴան, եւ զամենայն երկիրն Նեփթաղիմայ, եւ զամենայն երկիրն Եփրեմի եւ Մանասէի, եւ զամենայն երկիրն Յուդայ մինչեւ ցծովն վերջին, եւ զանապատն եւ շուրջ զերիքովիայ, եւ զքաղաքսն Աբրահամու մինչեւ ցՍեգովր: Եւ ասէ Տէր ցՄովսէս.

— Այս է երկիրն զոր երդուայ Աբրահամու եւ Իսահակայ եւ Յակոբայ:

Բ. ՕՐԻՆԱՑ, Գլ. ԼԴ. 1

Երբ լերան արեւանունքին հասայ, նոտայ ժայռի մը եզերքը՝ արդէն հեւասպառ:

Անծանօթ լեռ մըն էր այդ:

Անձրեւ մը լուացեր էր կարծես եր - կինքն ու երկիրը, այնքա՛ն յստակ էր օդը: Արեւը, բոցավառ ուղտափուշի մը պէս, կը ծակծկէր երկնակամարը: Հորիզոնը, արեւուն տակովը, կը նմանէր չանխաղողի այդիի, լեզակազոյն ու թուխ ձեւ ամպերով:

— Ահա անապատը, աչիւղ վրայ, ուր տարագրուեցան ձերինները: Այնտեղ տա-

րիներով չլռեց անոնց տառապանքի աղաղակը: Ո՞վ կրնայ նկարագրել եղեռնը, որ կատարուեցաւ: Հիմա գորշ աւազին մէջէն դուրս կը ցցուին սպիտակ ոսկորները ձեր նահատակներուն: Կը տեսնե՞ս, հեռու չենք ձեր երկրէն:

— Մեր երկրէն, իմ երկրէս...

Ու այս խօսքը մրկեց ու խանձեց հոդիս: Բոց մը անցաւ երակներէս: Շրթները դողացին: Կոկորդս սեղմուեցաւ:

— Այո՛, քու երկիրդ է, դարձիր հիւսիս ու դիտէ զայն:

Սառանայի մը արագութեամբ՝ դարձայ հիւսիս:

Հեռուն, Տէօրթ-եոլի նարնջենիները, աւելի հեռուն՝ Մասիսը իր շաքարէ պըսպուղով:

— Հայաստա՛ն, Հայաստա՛ն, իմ դողցուած երկիրս, կարօտցած եմ քեզ, շա՛տ եմ կարօտցած:

×

Յուզումէս կակազելով, խօսեցայ եւ աղաղակեցի:

Աչքերս չէին բաժնուեր համայնապատկերէն, որուն վրայ, հեռուները, կը ծփար աղուոր եւ թափանցիկ մշուշ մը, անձրեւի փոշիի պէս բարակ: Զարմանալի՛ երեւոյթ, եղանակը կը փոխուէր՝ քանի կ'անցնէին պահերը: Ու ես այնքան մօտ կը զգայի ինքզինքս, որ ծաղիկները ու պտուղները հոտ իսկ կ'առնէի:

Ծաղկե՛ր էր ամբողջ Հայաստանը, բայուեր էին բոլոր եղանակներու ծառերն ու ծաղիկները, կարծես հրաշքով: Սալորենիները, իրենց սպիտակ պատմուճանին մէջ ուռած, կեռասենիները իրենց կրակէ թեւերը բացած, նշենիները նախշուն թիթեռնիկներու պարի մը պէս աղուոր, սերկեւէնի, խնձորի, տանձի ծառերը բեռնաւորուեր էին բնութեան բարիքներով: Եւ կարծես բոլորը մէկ կ'աղաղակէին.

— Ո՞վ պիտի քաղէ մեզ, ո՞վ պիտի քաղէ:

Արտոյտը վեր կը բարձրանար ցորենի ծովէն ու կը կանչէր երկնքին.

— Ե՞րբ պիտի դան, ըսէ՛, ե՞րբ պիտի դան:

Հրաշալի ծո՛վըվանայ: Օ՛, յուզուեր էր ծոցը Շամիրամի, ու կը բարախէին սիւքները եւ սպիտակ աղաւնիներու երամի մը պէս թռչկոտելով կը վազէին դէպի ցամաք: Ի՛նչ անոյշ էր անոնց երգը: Հայերէն լեզու ունէին անոնք: Ու կ'ըսէին.

— Դեռ կը սպասե՛նք, պիտ՝ սպասե՛նք:

Սիփան լեռը կը սրսփար, սիրտը քաչեր էր արեւին, կարծես տենդ ունէր:

Հայ յաղթանդամ մամիկին նման, որ իր պանդուխտ տղուն ճամբուն կը նայի, կը լուսէր հեռաւոր հորիզոնը: Վարագայ վանքին ապակիները կը վառէին ջահերու պէս, կարծես քուրմերը տողանցքով, իրենց ձեռքերուն մէջ արծաթ մաշալա, աղօթքի կ'երթային դէպի մեհեան: Ես նոյնիսկ լսեցի չարականի մը վերջին ձայնախաղերը:

Բարձրացուցի աչքերս, եւ նուիրական պատկեր մը դիտելու պէս՝ նայուածքս

ՓՂՆՏՃԱԳԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ԿԹԻՒՆԵՐԸ

— o —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաջին համաշխարհային պատերազմի սկիզբը, հակառակ Կիլիկիոյ աղէտին, Թուրքիոյ Հայութիւնը խղճմտօրէն կատարեց, — ճիշդ է, առանց խանդավառութեան, — հաւատարիմ քաղաքացիի պարտականութիւնները. բայց, երբ կովկասեան ճակատի վրայ Ինվէրը փաշայի կրած պարտութեան մեղքը փութեցին Հայ կամաւորներու փոքրաթիւ գունդէ - րուն, եւ սկսան կոտորել զինաթափուած մեր տղաքը, բնականաբար փոխուեցաւ Հայութեան կեցուածքը:

Ֆընտըճագին աչխատեցաւ կարելի եղածին չափ փէշ պինուար տալ: Իր բախտէն, դիւղաքաղաքի գլխաւոր արտադրութիւնը՝ փայտն ու տախտակը կենսական չինանիւթեր էին Պոլիս - Պաղատա երկաթուղին օգտագործող զինուորականներուն համար. որով, երկար տաեն աչք դոցեցին ապօրինի փախուստներուն:

Երբ բռնութիւնները սկսան, Ֆընտը - ճագին այն հաւատքն ունէր, որ թրքական ամբողջ բանակի մը դէմ դնող քաջ դրացին՝ Զէյթունը, իր դրօշին տակ հաւաքելով չրջանի ըմբոստ Հայութիւնը, պիտի չենթարկուէր աքսորի հրամանին, կամ՝ անգամ մը եւս սուղ պիտի ծախէր իր կեանքը: Սրտաճմլիկ բան մը ունէր Ֆընտըճագցիին յուսախաբութիւնը երբ լմացաւ, թէ անպարտելի Զէյթունը կը դանուի արդէն անապատի ճամբաներուն վրայ, անսալով խոհեմութեան կոդմնակիցներու յորդորներուն:

Կացութիւնը երթալով կը ծանրանար:

1915 Յունիսի վերջը, Մարաշի կառավարիչը իր մօտ կանչելով Ֆընտըճագի պիւղապետը կը յայտնէ տեղահանութեան հրամանը, ու չարաթ մը պայմանաժամ կուտայ: Հրամանի դործադրութիւնը ապահովելու մտօք, կը պահանջէ նաեւ 8 ծանօթ աղդայինները՝ իբրեւ պատանդ: Մինչ այդ, նկատի ունենալով աքսորի հաւանականութիւնը, քանի մը պատաս -

---

կը տանէի քաղաքէ քաղաք, դիւղէ դիւղ, լեռնէ լեռ, ձորէ ձոր: Զէի կշտանար, չէի կրնար կարօտս առնել:

Մտքովս կը հարցնէի ես ինծի.

— Պիտի վերջանա՞ն մեր այս թափառումները երկիրէ երկիր, պիտի վայէ - լե՞նք վերջապէս մեր երկիրը:

Եւ ի վերջոյ, աստուածաշնչական ահեղ երդումով մը ըսի.

— Թող լեզուս քիմքիս կպի ու չդատնայ բերնիս մէջ՝ եթէ ես մոռնամ քեզ, Հայաստա՛ն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

խանատու անձեր գաղտնի կը խորհրդակցին իրենց ընելիքի մասին: Տխուր են բոլորն ալ: Գիտեն տրուելիք որոշումին ծանրութիւնը: Ի՞նչպէս չարժին, որպէսզի նուազագոյն կորուստով փրկեն իրենց ընտանիքները: Կորուած՝ կիլիկիոյ լեռներուն մէկ խուլ անկիւնը. կորուած աչխարհէն, դուրսէն օդնութեան ոչ մէկ յոյս: Բայց, լսած են նաեւ տեղահանուած կարաւաններու ահաւոր պատմութիւնները: Ի վերջոյ, կը յանդին տարաձանական եղերակացութեան: Քանի որ մեռնիլ կայ, նախընտրելի է մեռնիլ հայրենի տան մէջ՝ պատուաւոր մահով:

Բախտը անխուսափելի է այլեւս:

Այր, կին, մանուկ բոլորն ալ կը լծուին ինքնապաշտպանութեան նախնական աչխատանքներուն: Կուգան լեռ բարձրացած դէյթունցի քաջերու խումբը, փախստականները: Ով որ դէնք ունի դիրք կը բռնէ տունի մը մէջ, պատի մը եռեւ: Ցուլիս 16ի իրիկունը, Մարաչցի Օմար պէյի ժանտարմաներու վաչտը դուրսէն կը յառաչանայ դիւղաքաղաքին վրայ տեղահանութեան հրամանը դործադրելու համար: Ցանկարծ կը դոչալեն եկեղեցիի զանդակները. կը դոռան Ֆընտըճագցիներու հրացանները: Երեք ժամուան կատաղի կռիւէն ետք, Օմար պէյը կը ստիպուի նահանջել, Հայերու դիրքերուն առջեւ ձգելով տասնեակներով դիակներ:

Անհաւասար, անյոյս, հերոսական դուպարը սկսած էր:

Կը նշանակուի պատասխանատու Մարմին մը հեռեւեալ անձերէ.— Քէչեհեան Վարդավառ, Գօճաեան Նազարէթ, Գալայճեան Յաչիկ՝ ուսուցիչ, Գալայճեան Մինաս՝ դիւղապետ, Գօճաեան Յովսէփ, որոնք, իրենց կարգին, փոխանորդ կը նշանակեն Մարտիրոս աւագ Քհնյ. Երկեանը, Մովսէս Քհնյ. Իսրայէլեանը:

Այս մարմնին առաջին գործը կ'ըլլայ անմիջապէս Ֆրնտըճագ տեղափոխել մօտակայ երկու փոքր դիւղերու՝ Աչտէհիլի եւ Քիչիֆլիի հայ բնակիչները: Յետոյ, յաջորդ առաւօտուն իսկ, Յուլիս 17ին, իր ուժերը կը դրկէ վառելու համար չրջանի թրքաբնակ վեց դիւղերը: Այս գործողութիւնները կ'ըլլան առանց վիրաւոր մը տալու:

Հայերը ծուղակը ձգելու դիտաւորութեամբ, Մարաչի զինուորական իչխանութիւնը նոր փորձ մը կը կատարէ: կը դրկէ Հայերէ, Թուրքերէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը, դլխաւորութեամբ՝ Առանայի կուսակալ Ալի պէյի, որ կը խոստանայ հանդիստ ձգել Ֆընտըճագը այն պայմանաւ, որ Պեռութեան յանձնուին դուրսէն եկած փախստականները. պատանդ երթան ութ տեղացի ազդաներ, եւայլն:

Ֆընտըճագցիք, ի հարկէ, չեն ընդունիր:

Պարբերական կռիւները կը չարունակուին մինչեւ Ցուլիսի վերջը, մի՛շտ հայերու յաղթանակով: Շրջանի թուրք տարրերը մաքրած ըլլալով, զեկավար Մարմինը ստիպուած էր հաչուի առնել զայն, եկեղեցի մտած-ելած, ինչպէս քարող խօսած առեներ:

Այդ հեղինակութիւնը կուգար հինէն, երբ Մկրեան քահանայ պատրիարքական փոխանորդ էր Խրիմեանի օրով, ինչպէս չարունակեց առեն մը ըլլալ Վարժապետեանի պատրիարքութեան սկիզբն ալ: Այդ համայքին կը մխացնէր բանաէրի համբաւն ալ զոր կ'արդարացնէին իր հազուագիւտ թերթերու հաւաքածոն, ինչպէս եւ իր յօրինած աղօթագիրքը՝ որ հայ կիներուն սնարի դիրքն էր վաղուց:

Հմայական Եպս. լինքն ալ ունեցեր էր իր փառքի օրերը անշուշտ. քանի մը տարի առաջնորդութիւններ վարեր էր՝ ինչպէս Երզնկայի եւ Թէքիրտաղի մէջ, տպարան հիմներ ու թերթ հրատարակեր էր, յետոյ սակայն կառչեր էր այլեւս «Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն», եւ հուսկ ուրեմն ձեռք էր ձգեր Պէյօղլուի պէս լոկ թաղ մը:

Իրականին մէջ Պէյօղլուն անունով միայն լոկ էր. մտաւորապէս մակարդակ մը վար էր չատ մը թաղերէ, եւ չատ ալ ախորժ չէր զգար Օրմանեան սրբազանի աստուածաբանական քարոզներէն: Հմայեակ Եպս. փոխարինած էր զանոնք իր ժողովրդական զրոյցներով որոնք քարոզի տեղը կը բռնէին եւ որոնց այլեւս վարժուած էր Պէյօղլուն, ու անոնցմէ չատերը նոյնիսկ դոյց ըրած:

Հարիւր անդամ լսած էինք իր քարոզին մէջ.

— Մէկ ոտքս դերեզմանին մէջ է...

Եւ սակայն միւս ոտքը չարունակեց միշտ դուրսը մնալ դերեզմանէն...

Մեծ-Պահքի օր մը Աբեւաղալի կը բերէին ամբողջ դպրոցը: Յնծութեան օր մըն էր աս մեզի համար. ամբողջ կէսօր մը դաս չէինք ըներ:

Ցետոյ կային մեծ աղաներու յուղարկաւորութեանց օրերը: Մանչերու եւ աղջկանց ամբողջ խումբ մը սգակիր կը կեցնէին դասը, եւ երբեմն ալ յուղարկաւորութեան թափօրին կը քալեցնէին բաւական տեղ: «Սգակիր» ըլլալու մարմաջ ունէինք բոլորս ալ, թէեւ մեռելին ոչ իսկ անունը լսած կ'ըլլայինք:

Ամբողջ դպրոցով մեզ ժամ կը բերէին նաեւ աւագ-չաբթուան մէջ օր մը: Այս անգամ արդէն խոստովանանքի համար էր: Տղոցմէն մէկը «Մեղայ Աստուած»ը կը կարդար մեր բոլորին անունով, մենք առեն առեն «Մեղայ Աստուած» կ'ըսէինք յետոյ սէր-պատան արձակում կուտար: Ո՞ւրկէ դիտնայինք որ մեր աղօթագիրքը ահաւոր մեղքեր արտասանել կուտար մեր անունով:

Վերջին անգամ մեզ հաղորդութեան պիտի տանէին մեր դպրոցը լրացուցած առեն, աւարտական մեր քննութիւններէն կարծեմ օր մը առաջ, 1904 Յունիսի մէջ օր մը: Վերջին խոստովանանքս եւ վերջնական ներում ստանալու համար, ինչպէս ամէն տարի, ինքնաշարժով կ'երթայինք Ս. Կարապետ եկեղեցին, Ս. Աստուածածին վանքէն վար: Ճամբան, ինչպէս միշտ, կը կանգնէինք Ս. Աստուածածին վանքի դրան առջեւ, ուր կը գտնուէր Ս. Խաչի մեծ քարը, որուն վրայ կը դրուէր Ս. Խաչ մը, եւ կը սկսէինք երգել Օրմանեանի ձօնուած երգը, զոր կը դեկավարէր Գառնիկ Գանճեան եւ որ սա տողերով կը վերջանար.

Կեցցէ հայր մեր պատուական
Տէր Մաղաքիա սրբազան
Կեցցէ հայր մեր պատուական
Տէր Օրմանեան սրբազան...

Շ. Շ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(11 - Շար.)

ՑՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

9.

Պատիւը ձայնաւորներուն էր, բայց մեզ բաղաձայններս ալ ժամէն հեռու պահած չունէին:

Նախ՝ ժամ կը տանէին մեզ ամէն կիրակի, ու կը կեցնէին մանչերս՝ աջ դասը, ու ձախին մէջ՝ աղջիկները:

Հմայեակ Եպս. Դիմաքսեան չատ կը սիրէր աղջիկները չուրջը ունենալ, ու ներողամիտ աչքով կը դիտէր եթէ անոնք քիչ մը չատ ճռուողէին արարողութեան առեն:

Ու յանկարծ, խստաբեր աւազերէց Մկրեան քահանային կեղծ հազը լուռ - թիւն կը պարտադրէր:

Ճիշդ է որ Հմայեակ Եպս. քարոզիչն էր Պէյօղլուի հայ եկեղեցիներուն, եւ ջոջ առներուն պատկառելի հիւրը, բայց Մկրեան քահանային չուքը աւելի ուիրապետող էր ժամուն մէջ ու քարոզիչ սըր-

Ջին հաղորդութիւնս պիտի ըլլային նոյնք: Ցորմէ հետէ խմացայ թէ ինչ՛ը են գրուած «Մեղայ Աստենասուրբ»ին մէջ. Մկրեանի աղօթագիրքը ա՛լ ձեռքս չառի:

Անկէ ի վեր խոստովանանքս ես այլեւս առանձին կ'ըլլամ, դիչերները պառկած առենս:

10.

Իր համով կոզմերն ալ ունէր սակայն մեր կեանքը Խասեանի մէջ եւ չէինք ուզեր անկէ չուտ մը բաժնուիլ, որքան ալ աւելի բարձր դպրոց երթալու ծարաւը միչտ կար մեր ներսը:

Նախ կային Օրմանեանի այցի օրերը դպրոց: Եւ անոնք քանի մը անդամ կ'ըլլային տարին:

Օրմանեանի այցերուն առեն՝ վերի սրահը կը հաւաքէին դպրոցին բոլոր առաջնորդները, մանչ ու աղջիկ: Ու անմիչակերտները, մանչ ու աղջիկ: Ու անմիչապէս կը սկսէինք երգել Օրմանեանի ձօնուած երգը, զոր կը դեկավարէր Գառնիկ Գանճեան եւ որ սա տողերով կը վերջանար.

Կեցցէ հայր մեր պատուական
Տէր Մաղաքիա սրբազան
Կեցցէ հայր մեր պատուական
Տէր Օրմանեան սրբազան...

Շ. Շ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(11 - Շար.)

ՊՎՃԱՐ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ

ԺԲ.

ՅԱՆՈՎՎԱՍՊ

Մեկս հո չէ, որ մեզ մեր տկնի կենդանությունը պահելու համար ստիպված ենք լինում ամեն տեսակ միջոցների դիմել։ Ես էլ ստիպված եմ եղել ինձ համար մի քանի հնարքներ գործադրել, որպեսզի ինձ ոչ ոք չկարողանա ճանաչել։ Ես ինքս էլ ինձ չեմ ճանաչում։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ եմ ես։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ եմ ես։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ եմ ես։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Մկրտիչ Զատիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, իր այրին՝ Տիկին Զատիկեան կը նուիրէ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եւ Իսիի Ս. Աստուածածին եկեղեցիներուն 100ական ֆր. (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 ֆ. «Ցառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷԼ.— Հայր եւ որդի Աստիկ եւ Մինաս Աչճեան իրենց կնոջ եւ մօր՝ Մանոնիկ Աչճեանի վիրաբուժական գործողութեան յաջող դարմանումին առթիւ՝ ընտանեօք չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, հեռաձայնով իրենց համակրութիւնը յայտնեցին: Շնորհակալութիւն մասնա – ւորապէս Սէն Լուի հոգեւոր հովիւ՝ Խաչակիր Շահան Քհնյ. Տէտէեանի, երէց – կինին, քաղաքի կապ. Խաչի ընկերուհիներուն եւ Պոլսեցիներու Հայր. Միութեան, որոնք զարմանալիօրէն այցելելով բարոյապէս քաջալերեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին ստացած է.—

Տիկին Ագնիւ Փափազեանի յուշարկաւորութեան՝ փոխան ծաղկեպսակի, Պր. Վարդան Փափազեան 20 ֆր., Նաճարեան ընտանիք 30: Պր. Լուֆիկ Մէյմարեանի յուշարկաւորութեան փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Անոյշ Գասգասեան 10, Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Մարտիրոսեան եւ Պր. Արման Օննիկ 30ական: Պր. Ցակոբ Իթիպարեանի յուշարկաւորութեան, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Տատուր – եան եւ Պր. Կ. Բարսեղեան 50ական: Տիկին Մաքրուհի Մխսէրեան, բարեպաշտուհի մը, Տիկին Սանդուխթ Թերզեան 10ական: Օր. Ժագլին Ճնտոյեանի յու – ղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Խաթուն Կարապետեան 50, այրի Տիկ. Շահինեան 20, Տէր եւ Տիկին Մէքճեան Ժոզէֆ 50, Տէր եւ Տիկ. Գասպար Քիւրէղեան 10, այրի Տիկ. Քիւրէղեան, Տիկ. Եփրեմեան, Պր. Ղազարեան, Պ. Տէր–Մեսրոպեան, Պ. Թորոս Քիւրէղեան 20ական, Պր. Պօղոս Ազարեան 30, Պր. Քաղաքինեան, Պր. Լեւոն Թըխթխեան, Պր. Հայկ Մարզարեան 20ական:

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութիւնս կը հրաւիրէ այն բոլոր անդամները որոնք 1968էն ի վեր չեն վճարած իրենց ազգային տուրքը, Թող բարեհաճին իրենց հաշիւները փակել մինչեւ յառաջիկայ Հոկտ. 1, ներկայանալով եկեղեցւոյ գրասենեակը:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Վարուժան Եսայեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին՝

ՎԱՀԷ-Ի

ծնունդը, Իսի, Յուլիս 23, 1975

×

Այս ուրախ առթիւ մեծ հայրիկը՝ փ. Եսայեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարեսիրութեան:

ԾԱԽՈՒԷ

Մեկնումի պատճառով ծախու է երկյարկանի փավիլիոն մը, 350 քառ. մեթր հողի վրայ: Բնակութեան կարելիութիւն երկու առանձին ընտանիքներու: Շուկայի եւ կայարանի մօտ: Ջեռուցում կազով, տաք ջուր, կառաժ:

Հեռաձայնել ժամը 19էն ետք 987-01-71

Հասցէ.—

17 Avenue Paul Bert
95400 Arnouville les Gonesse.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՑԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ,

Գ. ՑԱՆԿ

Տիկին Նեվրուզեան (Փարիզ) 300, Օր. Անահիտ Խաչիկեան (Փարիզ), Նուպար Նիկողոսեան (Փարիզ), Մանուկ Մանուկեան (Ալֆորվիլ), Բալոյեան (Վիչի), Քէպապճեան (Փարիզ), Դաւիթեան (Մոնթրէօյլ), Տիկին Գայիչեան (Անիէռ), Տէր եւ Տիկին Մազլումեան (Ալֆորվիլ), Սեդա եւ Ալէն Գասպարեանց (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Զապունեան (Ալֆորվիլ), Աբիմժաք (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Արթօ Գույումճեան (Ալֆորվիլ), Ոմն (Պելֆոր), Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գազարեան (Մարսէյլ), Օպոզ – եան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հաքիմեան (Շաթընէ – Մալապրի), Պուճուլեան (Փարիզ) 200ական, Մինաս Մելքոնեան 150: (Շար.)

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»

ԹԻՒ 2

12 էջնոց աշակերտական պարբերաթերթը որ կը բովանդակէ վարժարանի աշակերտուհիներուն մտածումները ու ուսում – նասիրութիւնները:

Ստանալու համար դիմել
վարժարան — 1 Պուլվ. ամէ Նոռ, Ռենսի
Հեռ. 927-01-72
կամ՝ Գրատուն Բալուեան — 9 Ռիւ տը Թուէվիզ, Փարիզ 9րդ

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ շրջակայքի Հայութեան կը յայտնենք թէ երեք տարիներ առաջ Տէր եւ Տիկ. Տօնիկեանի չանքերով կարելի եղաւ Լիոնի Պելքոմպ երկրորդական վարժարանին մէջ հայ լեզուի եւ ի մասնաւորի կրօնքի դասընթացք մը հաստատել:

Ցառաջիկայ 1975-76 դպրոցական տարեշրջանը կը սկսի Սեպտեմբերի կէսին, փափաքելի է որ Պելքոմպ եւ այլ վարժարան յաճախող հայ երախաները օգտուին սոյն դասընթացքէն, շաբթուան մէջ որոշեալ օր մը յաճախելով հետեւեալ վարժարանը

C. E. S. BELLECOMBE
10, rue de la Gaïté — 69006 Lyon

Ցաւելեալ մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար Սեպտեմբերի սկիզբը դիմել.— Ս. Ցակոբ եկեղեցի
295 Պուլօ փողոց, Լիոն 69003
Հեռ. 60-47-18

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասիրողներու փափաքին, որոշած է Մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը:

Հետեւաբար Մատենադարանը փակ կը մնայ Սեպտ. ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով:

Հասցէ.— Նուպարեան Մատենադարան
11, *Սքուար Ալպոնի*
Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Բ. խումբը (Օգոստոս) Լիոնէն կը մեկնի Զորեքշաբթի, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին եկեղեցիին առջեւէն:

Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ նոյն օրը իրիկուան 6·30ին եկեղեցիին առջեւ:

ՓԱՐԻԶ.— Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ Երեքշաբթի իրիկուն (Յուլիս 29) Փորթ տ'Օրլէան:

Օգոստոսի խումբը կը մեկնի Զորեքշաբթի Յուլիս 30, առաւօտեան 7·30ին Փորթ տ'Օրլէանէն:

ՄԱՐՍԷԼ.— Յուլիսի խումբը կը վերադառնայ Յուլիս 30ին, կէս գիշերին 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Արձակուրդի առթիւ, հասցէի փոփոխութեան դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ, փոփոխութենէն չորս օր առաջ, տալով Հին եւ նոր հասցէները եւ կցելով 5 ֆրանքի դրոշմաթուղթ:

Վարչութիւնս ցաւով կը յայտնէ սակայն թէ արձակուրդի առթիւ, հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունի ԻՏԱԼԻՈՑ համար, ուր թղթատարը չատ աւելի անկանոն ըլլալով քան Ֆրանսա, կարելի չէ դոհացում տալ բաժանորդներուն:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

---

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

Chaque Samedi et Dimanche du 21 Juin à FIN SEPTEMBRE

SPÉCIAL - CHARTER

Paris - Athènes - Paris

800 Fr.

YASSOU A NOS PRIX GRECE

INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUT RES CHARTERS

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար

Խմբագէֆ ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

LE VOYAGE EN GRECE

Ամէն օր ժամը 9էն 19

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN
34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.

DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.
FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
29
MARDI
29 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·356

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.356

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՄՇԱԿԵԼ, ԱՅԼԵՒ ՀԱԿԱԶԴԵԼ

— o —

Թոյլ տուէք անգամ մը եւս արձարծել արդի աշխարհաբարի մշակման, ճոխացման եւ գունաւորման խնդիրը:

1·— Պրպտել բառարանները եւ փնտռել մոռցուած բառեր, զանոնք իրենց լուն իմաստով գործածելու եւ կամ նոր իմաստի մը պատշաճեցնելու համար:

2·— Մղել բանասէրները, լեզուագէտները, քերականագէտները, հրապարակագիրներն ու գրագէտները, որ կարելին փորձեն, արդի կեանքէն եւ անոր պահանջներէն ծնած բառեր եւ բացատրութիւններ հայացնելու համար: Անշուշտ խուսափելով թուրքական հայկաբանութենէ կամ արհեստական դիւտերէ: Եթէ կան բառեր որ չեն թարգմանուիր, կրելի է յետաձգել, փոխանակ ամէն գնով հայացնելու եւ ծիծաղելի դառնալու:

3·— Հաւաքել, գտել, մաղել գաւառաբարբառները, գրաւոր թէ անգիր, եւ ձգտիլ զանոնք տարածելու, եթէ իրապէս կը համապատասխանեն պահանջի մը եւ կ'օգնեն աղնուացնելու, ճոխացնելու լեզուն:

Եւ պէտք չէ զոհանալ միայն գաւառաբարբառներով, այլեւ սերտել արարատեան բարբառը, նոյնիսկ այսօրուանը, գտնելու համար մոռցուած գեղեցկութիւններ, մանաւանդ ասացուածքներ, որոնք յաճախ աւելի հարազատ են, քաղաքակիրթ ըլլալով բուն աղբիւրէն — երկիր:

Այս ընդհանուր սկզբունքները թելադրած առեն, կասկած մը կը տանջէ մեր միտքը:

Քանի՞ հոգի պիտի գտնէք, օրինակ, լրագրական հրապարակի վրայ, որ բարեհաճին եթէ ոչ նախաձեռնութիւն ստանձնելու, գոնէ աջակցելու: Կ'ըսենք աւելին, — չխանգարելու ձեռնարկը, անհոգութեամբ, ծուլութեամբ կամ տգիտութեամբ:

Այս մտավախութիւնը կը ծնի վերջին 15 տարիներու փորձառութենէն:

Ափէ ափ նետուեցանք առտու մը, եւ, ինչպէս որ անհատական կեանքի մէջ իւրաքանչիւրը իր գիտցածը օգտագործեց, մամուլին եւ հանրային կեանքին մէջ ալ ամէն մէկը ճամբայ ինկաւ իր բերած պարոյրով կամ հասկացողութեամբ: Հետեւանքը, — երբեք այսքան բարբարոսական բաբելոնի մը վերածուած չէր հայկական մամուլը:

Միայն երեւանը չէ որ անտէր «բոստան» մը դարձուցեր է մեր սքանչելի այլին, մեր յորդահոսան, ճկուն եւ ջրերի մայրենիքը:

Արտասահմանի մէջ ալ ունինք թերթեր ու դիրքեր, որոնք հաւատքէ կը հանեն ընթերցողը, առաջին ակնարկով իսկ: Ոչ միայն յօդուածներու, երկարաշունչ ուսումնասիրութեանց կամ զրական արտադրութեանց մէջ, այլեւ հասարակ լուրի մը թարգմանութեամբ: Այն աստիճան որ, երբ անհրաժեշտ գտնես լուր մը արտատպել, կը ստիպուիս վերէն վար սրբագրել կամ հայերէնի թարգմանել — ինչպէս երեւանի թերթերը, — փոխանակ նոյնութեամբ գրաշարին յանձնելու:

Եւ ամէնէն վրդովիչ պարագան այն է որ, այդ կարգի թերթերու խմբագիրները եւ յօդուածագիրները փափաք ալ չունին եթէ ոչ նոր սորվելու, գոնէ դպրոցին մէջ սորվածը անաղարտ պահելու: Ամէն մէկը հեղինակութիւն մը դարձեր է ինքն իր մէջ, եւ լեզուին հետ կը խաղայ իր ուզածին պէս, անճոռնի, անհանդուրժելի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ԱՄԵՐԻԿԱ ՉԿԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ»

ԿՐ ԳՐԷ «ՀԻՒՐՐԻԷԹ»

— o —

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ ԿՐ ԾԱՆՕԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԱՑԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

— o —

Թրքական դրօշակը պարզուած է ամերիկեան կայաններուն վրայ բայց թուրք հրամանատարները դեռ գործի գլուխ չեն անցած: Էմմաուսի (Մինճորի լեռ) ամերիկեան կարեւորագոյն կայանին ամերիկացի հրամանատարը յայտարարած է Կիրակի օր· «Ոչ մէկ թուրք հրամանատար եկաւ: Զենք գիտեր թէ թուրքերը ի՞նչ ունին իրենց մտքին մէջ: Սովորականին պէս կ'աշխատինք, ոչ ոք ըսաւ մեզի որ կեցնանք»:

Ամերիկացի պաշտօնական բանբեր մը, Անգարայի մէջ, յայտարարած է թէ ամերիկեան օդուժը դադրեցուցած է վինուորական գործողութիւնները Անգարայի միջազգային օդակայանին զինուորական կողմը բայց մանրամասնութիւն չէ տրուած:

Պատասխանելով այն հարցումին թէ ի՞նչ պիտի ընեն երբ թուրք մը էմմաուսի հրամանատարութիւնը ձեռք առնէ, ամերիկացի հրամանատարը պատասխանած է· «Մեզի ըսուեցաւ որ գործակցինք, հիւր ենք թուրքիոյ մէջ: Հոս չենք կռիւ մղելու կամ պատերազմ չհրահրելու համար»:

Թրքական պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն թուրքերը երկուշաբթի ձեռք պիտի առնէին ամերիկեան կայաններու հրամանատարութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ թուրք մամուլը բառերը չի ծամծմեր եւ շատ խիստ է Ամերիկացիներուն նկատմամբ: Հիւրրիէթ կը գրէ·— «Նոր շրջան մը կը սկսի թուրք արտաքին քաղաքականութեան մէջ, Ամերիկա չկայ այլեւս Թուրքիոյ համար»: Թերճիւմանի համար (Տէմիրէլի կողմնակից) «Միացեալ Նահանգները վստահելի զինակից մը չեն Թուրքիոյ համար, իսկ Ճիւմհիւրիէթ կը յուսայ որ «անոնք ուրոնք ցարդ միայն ամերիկասէր արտաքին քաղաքականութեան մը կը վստահէին, անշուշտ պիտի արթննան»: Անկախ Միլլիէթէն ալ կը գրէ·— «Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւններու մէջ մեղրալուսնի շրջանը վերջացած է»:

Ուաշինկթընի մէջ ալ մտահոգութիւնը մեծ է, կարգ մը ծերակուտականներ դիմած են Ներկայացուցչական ժողովին, որպէսզի վերաքննէ իր որոշումը: Ծերակուտականներ ալ կան որ կ'առարկեն թէ Յունաստանի համար սպառնալիք մը կայ քանի ամերիկեան հիւլէական զէնքերը թրքական հրամանատարութեան տակ պիտի անցնին:

Ծերակոյտի հանրապետական պարագլուխ՝ Հըկ Սքոթի համար «վատթարագոյն որոշումն է զոր Ներկայացուցչական ժողովը կամ Ծերակոյտը տուած է վերջին 34 տարիներու ընթացքին որ ինք Ծորհրդարանը եղած է»: Դեմոկրատ Մայք Մանսֆիլտի համար, այս որոշումը պատճառ պիտի ըլլայ որ Թուրքիա արաբ երկիրներուն մօտենայ Իսրայէլի հետ կռիւի մէջ:

Միւս կողմէ թրքական դիմումի վրայ Ատլանտեան Ծորհուրդի արտակարգ նիստ պիտի գումարուի Երեքշաբթի օր:

× 7000 ամերիկացի զինուորականները Թուրքիոյ, այլեւս սովորական քաղաքացիներ պիտի ըլլայ, ենթակայ տուրքերու եւ թրքական օրէնքներու:

Քանի մը տողով

ՋԻՄՔԱՐ Պոնէն վերադարձին յայտարարած է թէ ոչ մէկ «սխալ ձայն» կայ երկու երկիրներու յարաբերութեանց մէջ:

ՓԻՐԻՆՃԻ Կորինթալոս բանտին մէջ բացուեցաւ զնդապետներու դատաւարութիւնը: Ամբաստանեալներուն գլուխն է Ժորժ Փափատոփուլոս:

ԱՆՏՐԻ ՄԱԼԹԷՒ քարերու Դաշնակցութեան նախկին ընդհ· քարտուղարը մեռաւ, առջի օր, 65 տարեկանին:

ԹԻԼՕ որ ներկայիս Ֆորմոզ կը գտնուի դիմում կատարած է որ մուտքի վիզա տանայ Անգլիայէն: Կ'ըսուի թէ Ամերիկա նախապէս մերժած էր մուտքի վիզա

ԹՐՔԱԿԱՆ «ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ...»

— o —

A l'occasion du premier anniversaire de l'invasion de Chypre par l'armée turque (20 Juillet 1975), la communauté turque de l'île a distribué une brochure, contenant entre autre un poème, diffusé à longueur de journée par la radio turque. Il est vrai que ce « poème » mérite une grande publicité, ce pourquoi nous le reproduisons ci-dessous. Nos lecteurs verront d'eux-mêmes que ce texte se passe de tout commentaire...

HAINE

Aussi longtemps que la vengeance coulera
dans mes veines
Aussi longtemps que mon cœur battra
pour tout ce qui est turc
Aussi longtemps que le mot « grec »
figurera dans les dictionnaires
Par Allah, cette haine ne me quittera pas
Mille têtes grecques ne laveraient pas
cette haine

J'écraserai la tête de dix mille d'entre eux
J'arracherai les dents de vingt mille
d'entre eux
Je jetterai à la mer les corps de trente
mille d'entre eux
Mais, par Allah, cette haine ne me
quittera pas
Mille têtes grecques ne laveraient pas
cette haine

Aussi longtemps que mes poings pourront
se lever en l'air
Aussi longtemps que cent vingt mille
cœurs pourront battre ensemble
Aussi longtemps que quarante millions
m'encourageront
Par Allah, cette haine ne me quittera pas
Mille têtes grecques ne laveraient pas
cette haine.

տալ Վիէթնամի նախկին ղեկավարին:

ԻՋՍՊԻԼ ՓԵՐՈՆ չկրցաւ մասնակցիլ այն ցոյցին որ կազմակերպուած էր Էվիթա Փերոնի մահուան 23րդ տարելիցին առթիւ եւ որ առիթ մը պիտի ըլլար որ ցուցարարները յայտնէին թէ զօրավիդ են օրուան վարչակարգին: Փերոնի այրին տասը օր հանդիստ պէտք է ընէ: Կարգ մը ցոյցեր սակայն բախումի բնոյթ առած են եւ երեք մեռեալ կայ: Էվա եւ Խուան Փերոնի «արդարապաշտ» շարժումը կը խորհի թէ ներկայ վարչակարգը դաւաճանած է իրենց չարժումին եւ ցուցարարները «Իշապէլ հրաժարէ!» պոռացած են:

ՇԻՒԱՖ երկուշաբթի օր վերադարձաւ Ռումանիայէն: 1975ի եւ մանաւանդ 76ի համար Ֆրանսայէն ներածումները կը չատնան զգալապէս:

ԼՈՒԱՆՏԱՑԻ մէջ Փորթուկալցիները սկսան զէնք պարպել եւ քան մեռեալ կայ: Ցարդ կրաւորական դիրք կը բռնէին, ձեւով մը լուռ քայլերանք մը բերելով Անկոլայի Ազատագրման Ազգային Ճակատին:

ՆԻՒ–ԵՈՐՔ ԹԱՅՄՃի համաձայն Նիքսըն անձամբ արտօնած է որ Չիլիի մէջ գործողութիւններու ձեռնարկուին Այէնտէի դէմ:

ԹԵՐԹԵՐՈՒ Թղթատարական սակերը 30 առ հարիւր յաւելում պիտի կրեն 0·գոստոս մէկէն, նոր ծանր բեռ մը բերելով արդէն տագնապի մէջ գտնուող մամուլին:

27 Փետրուար 1938

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

— o —

Ռումանիոյ պատմութեան մէջ, անտարակոյս, հայ գաղութը գրաւած է իւրայատուկ տեղ մը թէ՛ իր հին անցեալով, թէ՛ իր մասնակցութեամբ ռումէն ժողովուրդի քաղաքական, անտեսական, ընկերային, մշակութային եւ զեղարուեստական կեանքին: Անհերքելի փաստ է, որ հայ գաղութը ռումէն ժողովուրդին կողմէ զնահատուած եւ սիրուած տարը կողմէ զնահատուած եւ սիրուած տարը մը եղած է: Հայերը, արդարեւ, երբեք վէճ եւ անհամակցողութիւն չեն ունեցած երկրին բնիկ ժողովուրդին հետ, ընդհակառակն, միշտ երախտապարտ եղած են այն բացառիկ հիւրընկալութեան համար, զոր վայելած են անոնք, ապաստան գտնելով իրենց պատմական դժբախտ հայրենիքէն հեռու այդ ափերուն վրայ:

Պատահական չէ եղած, անշուշտ, եղբայրութիւնը այս երկու փոքր ժողովուրդներուն, որոնց ցեղային կապերը կը կորսուին պատմութեան մշուշին մէջ եւ որոնք բազմիցս ոտնակոխ եղած են զօրաւոր ներխուժումներու կողմէ, ինչպէս սուլթաններու Թուրքիան, Թաթարները եւ ուրիշներ: Դարերու ընթացքին իրենց վիճակուած հասարակաց ճակատագիրն էր, որ առիթ ընծայած է ռումէն անուանի պատմաբան Նիքոլայէ Եորգային Ռումէն Ակադեմիայի 1913 Յունիս 7ի նիստին ներկայացնելու «Հայերը եւ Ռումէնները, պատմական զուգահեռական մը» նիւթը: Բայց ոչ միայն Եորգա, այլեւ բազմաթիւ ուրիշ պատմաբաններ եւ մըտաւորականներ, սկսելով Տիմիթրիէ Քանթեմիրէն մինչեւ Քսենոփոլ, Միհայիլ Էմինեսքու, Կէորկէ Պալէ կամ Վլատ Պրընցեանու, անդրադարձած են Ռումանիոյ Հայերու պատմութեան, հայ արուեստին, լեզուին: Ն. Եորգան դիտել տուած է, թէ Հայերը ըլլալով Թրակիա-Կիլիկիոյ ազգակից փոխադիական ցեղ մը, ուրեմն Ռումէններու նախահայրերուն՝ Դակերու ցեղակից, Ռումէններու հետ ժառանգած են Թրակիական արիւնը եւ քանի մը յատկանշական գիծեր, ինչպէս՝ հակում դէպի բանասաեղծութիւն, սէր երաժշտութեան հանդէպ եւայլն: Նոյնպէս, ան մասնաւորած է «հասարակաց որոշ սովորութիւններ, ինչպէս՝ արիւնով եղբայրակցելու սովորութիւնը»: Պատմաբան Վասիլէ Փըրվա խօսած է նոյնիսկ «ձեթոթրակո – Փռիւգիա – Հայկական մեծ ընտանիքի» մը մասին:

Ե՞րբ հաստատուած են Հայերը Ռումանիա: Ստուգուած է, թէ Հայերը Ռումանիա գաղթած են հարկադրաբար, փախստ տալով Մեծ Հայքէ եւ Կիլիկեան Հայաստանէ, ազատելու համար Սելճուքներու, Թաթարներու, Պարսիկներու, Բիւզանդացիներու եւ Սարասիններու խժդժութիւններէն: Երբեմն ալ հոն հաստատուած են Մոլտավիոյ իշխաններու հրաւէրով: Ծանօթ է, որ Ե. դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ Հայերու փոքր խումբեր սկսած են արտագաղթել Հայաստանէ, իսկ Ը.–Ժ. դարերուն, բիւզանդացի կայսրերը, որոնց չարքին նաեւ Հայազգի Վասիլ Ա. Հայերու զանգուածային բռնագաղթը կազմակերպած են, զանոնք տեղաւորելով պալքանեան թերակղզին, հայ մարտիկներու օգնութեամբ ամրապնդելու եւ պաշտպանելու համար կայսրութեան հիւսիսային սահմանները: Այս հայ գաղթականներէն մաս մը անցած է հաւանաբար Դանուբի հիւսիսակողմը: Այս ձեւով բացատրած են կարգ մը պատմաբաններ այն իրողութիւնը, որ դեռ Ժ. դարուն, հունգար կեզա իշխանի օրով (972–995), լատինեցած զրուած ժամանակագրութիւն մը Թրանսիլվանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ բնակող ազգերու կարգին մասնանշած է նաեւ Հայերը: Ն. Եորգա եւ Պ. Հաշտեու դիտել տուած են, թէ Մոլտավիոյ մէջ առաջին հայ գաղութները հիմնուած են համանուն իշխանութեան ստեղծումէն առաջ եւ հաւանաբար նոյնքան հին են, որքան Կալիցիոյ հայ գաղութները, որոնք հաստատուած էին Ժ-Ը. եւ նոյնիսկ Ժ-Ա. դարուն:

Այս իրողութեան տեղեակ եղած է նաեւ ռումէն մեծագոյն բանաստեղծը՝ Միհայիլ Էմինեսքու, որ անդրադառնալով իր ծագումին մասին եղած ենթադրութիւններուն, գրած է՝ «Իմ մասիս եղած միակ կարելիութիւնը, որ թէեւ ճիշդ չէ, բայց հաւանականութեան նմոյշ մը ունի, այն է թէ ծագումով Հայ եմ, քան մը որ պիտի բնաւ պիտի չտարընայնէր, որովհետեւ Հայերը աւելի հին են մեր երկրին մէջ քան նոյնիսկ Մարամուրեշի Տրակոշը» (1348ին Մոլտավիոյ առաջին իշխանապետութեան հիմնադիրը):

Ռումէն ազգը, ի բնէ հիւրասէր է, բարեացակամ եւ հանդուրժող: Այս նկատիը հիմնովին կը բացատրէ պատմութեան մէջ այն հազուադիւտ երեւոյթը՝ որ երկիր մը հրաւիրէ ամբողջ ժողովուրդ մը եւ անոր տնտեսական, վարչական ու դատական մենաշնորհներ տալէ զատ միջամուխ չըլլայ անոր ներքին գործերուն, ապահովէ անոր մշակոյթին, աւանդութիւններուն, սովորութիւններուն եւ դաւանանքին ազատ արտայայտութիւնը: Մոլտավիոյ մեծ իշխան, գիտնական եւ Թուրքերու դէմ խիզախ մարտնչող՝ Տիմիթրիէ Քանթեմիր, Մոլտավիոյ Հայերուն մասին արտայայտուելով գրած է՝ «Հայերուն եկեղեցիները ոչ աւելի փոքր են, ոչ ալ նուազ զարդարուն քան օրթոտոքսներու եկեղեցիները, եւ անոնք ազատ են իրենց դաւանանքը մշակելու»:

Նկատի առնելով Մոլտավիոյ իշխանապետութեան տնտեսական զարգացման

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

— o —

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ

— o —

Կիլիկիոյ գրաւման շրջանին կամաւորներու հայկական Լեգէոնը, սուլթանները հրացաններուն ծայրը անցուցած, տոնղանգ կը կատարէր գնասակներով Ատանայի պողոտաներուն վրայ, ուրախութեան ու ցնծութեան արցունքներ խլելով ժողովուրդի աչքերէն, երբ այդ լեգէոնը նուագախումբի առաջնորդութեամբ «Մեր հայրենիք»ը եւ «Ցառագ նահատակ»ը կը թնդացնէր իր տողանցքներու ընթացքին,

---

չահերը եւ Հայերու հետ վաղեմի եղբայրական կապերը, ռումանացի հույսկատար իշխաններէն չատեր բազմահազար հայ ընտանիքներ հրաւիրած են կալիցիա, Պրիմէ եւ այլ շրջաններէ: Այս պէս, ծանօթ են 1418ին Բարին Ալեք – սանդր իշխանի հրաւէրով, 3000 հայ ընտանիքներու գաղթը եւ բնակութիւնը եօթը մոլտաւ քաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ Թրքական լուծին դէմ մեծ յաղթանակներ տանող Մեծն Ստեփանոս իշխանի հրաւէրով, ըստ պատմաբան Ն. Շուցուի, 1475ին քանի մը հազար հայ առեւտրականներու գաղթը դէպի Մոլտավիա: Միւս գաղթերն ալ, որոնք տեղի ունեցած են 1239ին եւ 1314–1319ին, 1342ին, 1454ին, 1473ին, 1602ին, ինչպէս նաեւ ԺԸ.էն Ի. դարերու ընթացքին, բազմահազար Հայեր բերած են Ռումանիա եւ ժամանակի ընթացքին մեծ մասամբ ձուլուած են Ռումանացիներու հետ: ԵԹէ ԺՉ. եւ ԺԸ. դարերուն քանի մը բռնակալ իշխաններ, ինչպէս Շթեֆընից Ա.հեզ (1526–27), Շթեֆան Ռարեշ (1551–52), Պոկտան Դ. (1568–1572) եւ կամ Ձորճէ Տուքա (1669–72) կարճ ժամանակամիջոցներով հալածած են իրենց շրջանի Հայերը, սակայն ոչ մէկ հետք ձգած է երկու ժողովուրդներու բարի համակեցութեան մէջ, քանի որ ռումէն ժողովուրդն ալ տառապած է այդ իշխաններու լուծին տակ եւ տապալած է զանոնք:

Մօտ ինը դար տեւող համատեղ պատմութեան մը ընթացքին, Ռումանահայերը կողք կողքի աշխատած են Ռումանացի – ներու հետ, միասին բարգաւանելու համար երկրին տնտեսութիւնը, մշակութային, ընկերային կեանքը, մասնակցելով անոնց տառապանքներուն եւ յաղթանակներուն, իրենց արիւնը թափելով հիւրընկալ նոր հայրենիքին պաշտպանութեան համար:

Տ. ՏԷՐ–ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կիլիկեցին այդ օրերուն ինչպէս կրնար անտարբեր մնալ «Մայր Հայաստանի» հանդէպ երբ գիտէր որ նոյն խանդավառութիւնը զանոնք ալ գինովցուցած էր «Միացեալ եւ անկախ» Հայաստանի գաղափարով, որ իրն ալ էր, խորապէս տեղատարուած՝ իր էութեան մէջ:

«Անկախ ազատ Հայաստան», «Անկախ ազատ Կիլիկիա»· այս էր օրուան խրախճալի հոգեվիճակը:

Ժողովուրդ եւ կուսակցութիւններ միանաբար հրճուանքով կը հետեւէին հայրենիքի ուրախալի եւ խրախճալից կացութեամբ:

Գոյութիւն չունէին այդ ժամանակ հաւկիթի մէջ մազ փնտռողներ, ինչպէս ներկայիս, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռամկավար, Վերակազմեալ – Հնչակեան, ձեռք ձեռքի տուած, մէկ հոգի, «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան» կը հոլովէին: Ցուշերուս մէջ գրած եմ թէ ինչպէս Մայիս 28ին Ատանայի յունական սինեմային մէջ, Հնչակեան պարապլուխ Տխրունին, բարձրաղաղակ կը յայտարարէր թէ այս Եռագոյնը պէտք է տեսնենք անպայման Մասիսի գագաթը:

Հնչակեանները ունէին «Տարոս» թերթը, Ռամկավարները՝ «Հայ ձայն»ը, Վերակազմեալները՝ « Սուրհանդակ »ը, Դաշնակցականները «Կիլիկիա» օրաթերթը, որոնք կուսային օրը օրին տեղեկութիւններ մայր հայրենիքէն հրճուանք պատճառելով Հայութեան:

Ցոյց տալու համար այդ օրերու հոգեբանութիւնը, անհրաժեշտ կը նկատեմ տալ հետեւեալ խանդավառիչ պատկերը:

1919ին էր, Հայաստանի մէջ պիտի գումարուէր Հ. Ց. Դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովը· բոլոր երկիրներէն հոն պիտի հաւաքուէին պատգամաւորներ, Կիլիկիան ալ պիտի տար իր պատգամաւորները: Ընտրուած էին Տիգրան Տեմիհուր եւ Միհաս Վերածին:

Ներդաւառութիւնը այն աստիճանի հասած էր որ ամէն ոք կը սպասէր անոնց մեկնումի թուականին դէպի երեան, Անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքը:

Անմոռանալի պիտի ըլլայ յուշերուս մէջ այդ օրը, ոչ միայն Դաշնակցականները, այլեւ հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ատանայի երկաթուղիի կայարանը, արցունքոտ աչքերով կը դիմաւորուէին, հասնող պատգամաւորները որոնք բարեբախտութիւնը պիտի ունենային տեսնել մայր հայրենիքը, Արարատը, պետական հաստատութիւնները: Ողջագուրումներ, ինչ յուզիչ տեսարան, այդ կայարանը նման ոգեւորութիւն չէր տեսած քնաւ:

Շոգեկառքը կը շարժի, խանդավառ կոչերու եւ կեցցէներու մէջ, տանելով իրեն հետ մեր սիրելի պատգամաւորները, որոնք կը խոստանային, վերադարձնել մեզի բերել հայրենիքի ողջոյնները ու լաւագոյն լուրերը:

Պատգամաւորական ժողովը լրացած էր, Մինաս Վերածին առանձին կը վերադառնար· Տիգրան Տամհուր նախընտրած էր

Կիլիկիոյ մէջ մնալ եւ ուսումնասիրել տեղական պայմանները, որպէսզի կարենայ ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան ճշմարիտ պատկերը:

Ես ալ, որ այդ օրերուն Ատանայի Ս. Աստուածածին վարժարանի աշակերտ էի, ինչպէս Մայիս 28ին Ատանայի յունական սինեմային մէջ, հնչակեան պարապլուխ Տխրունին, բարձրաղաղակ կը յայտարարէի թէ այս Եռագոյնը պէտք է տեսնենք անպայման Մասիսի գագաթը:

Հնչակեանները ունէին «Տարոս» թերթը, Ռամկավարները՝ «Հայ ձայն»ը, Վերակազմեալները՝ « Սուրհանդակ »ը, Դաշնակցականները «Կիլիկիա» օրաթերթը, որոնք կուսային օրը օրին տեղեկութիւններ մայր հայրենիքէն հրճուանք պատճառելով Հայութեան:

Ցոյց տալու համար այդ օրերու հոգեբանութիւնը, անհրաժեշտ կը նկատեմ տալ հետեւեալ խանդավառիչ պատկերը:

1919ին էր, Հայաստանի մէջ պիտի գումարուէր Հ. Ց. Դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովը· բոլոր երկիրներէն հոն պիտի հաւաքուէին պատգամաւորներ, Կիլիկիան ալ պիտի տար իր պատգամաւորները: Ընտրուած էին Տիգրան Տեմիհուր եւ Միհաս Վերածին:

Ներդաւառութիւնը այն աստիճանի հասած էր որ ամէն ոք կը սպասէր անոնց մեկնումի թուականին դէպի երեան, Անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքը:

Անմոռանալի պիտի ըլլայ յուշերուս մէջ այդ օրը, ոչ միայն Դաշնակցականները, այլեւ հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Ատանայի երկաթուղիի կայարանը, արցունքոտ աչքերով կը դիմաւորուէին, հասնող պատգամաւորները որոնք բարեբախտութիւնը պիտի ունենային տեսնել մայր հայրենիքը, Արարատը, պետական հաստատութիւնները: Ողջագուրումներ, ինչ յուզիչ տեսարան, այդ կայարանը նման ոգեւորութիւն չէր տեսած քնաւ:

Շոգեկառքը կը շարժի, խանդավառ կոչերու եւ կեցցէներու մէջ, տանելով իրեն հետ մեր սիրելի պատգամաւորները, որոնք կը խոստանային, վերադարձնել մեզի բերել հայրենիքի ողջոյնները ու լաւագոյն լուրերը:

Պատգամաւորական ժողովը լրացած էր, Մինաս Վերածին առանձին կը վերադառնար· Տիգրան Տամհուր նախընտրած էր

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՌԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱՅԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

10·

Ցետոյ Օրմանեան սրբազան կատակները կ'ընէր մեզի, բառախաղերով համեմելով միշտ զանոնք: Ու ամէնէն առաջ ինքը կը խնդար:

Օրմանեանի այցելութեան ամէնէն հմայ մասը՝ յետոյ էր որ կը սկսէր: Շատ կը բաշխուէր բոլոր տղոցս, չղարչէ քակներու մէջ, որոնք Հաճի–Սարիմէն բերուած կ'ըլլային:

Աւակէ՝ Օրմանեանի կցեցին «չէքէրճի պատրիարք» անունը: Հաւանաբար անոնք կին որ երբեք չէին ճաշակած մեղի բաշխուած չաքարին համը:

Օրմանեան պատրիարք չատ կը սիրէր դպրոցները պտըտիլ: Ո՛ր թաղը որ պատարագի երթար՝ չէր մոռնար նաեւ թաղին դպրոցը: Ու մկկիկ մկկիկ կը պտըտէր բոլոր դասարանները:

Իսաեանը բնականաբար բոլորէն աւելի մօտ էր իր սրտին: Նախ անոր համար որ ինք ալ կը նստէր մեր թաղը, ու Իսահանը զպրոցն էր իր իսկ թաղին: Ցետոյ Իսահան կը յաճախէին, ինչպէս յիշեցինք տեղ մը, իր իսկ քեռորդիները, Պօղոսիկը, Արաքսին ու Սիրարփին, որոնց ուղեր էր հայեցի կրթութիւն մը տալ նախ՝ զանոնք աւելի բարձր վարժարաններ ղրկելէ առաջ:

Հապա՞ Մայիս մէկերը: Անոնց անհամբերութեամբ կը սպասէր ամբողջ աշակերտութիւնը: Ամէն տարի այդ օրն էր որ մեզ կը տանէին գերեզմանատան պարտէզը, ու ամբողջ օրը կ'անցընէինք հոն: Մէկտեղ տարած կ'ըլլայինք ցերեկուան մեր ճաշը, իսկ հոգեպարծութիւնը մառուլ եւ թուղթէ հէլիա կը բաժնէին մեզի իր կողմէ:

Խաղ ու զբօսաշրջութիւնը ամբողջ օրը: Մեր սահմանը Հոգեւոր–Տիրոջ գերեզմանն էր եւ մեզ չէր արտօնուած ծառեր մագլցիլ: Բայց որո՞ւ կ'ըսես: Սահման քալած պէնք իւրեանց. մեր պէնքն ալ մեր յանդգնութիւնն էր, որ մեզ կը մղէր Հոգեւոր–Տիրոջ գերեզմանէն ալ անդին, ուր մեր զբօսաշրջութիւնը տեսնող մը չկար: Իսկ ո՞ր տնտեսը կրնար զսպել Յարութիւնը, Փայլակը, երբ անոնք չէֆէէմպիճի ծառը կը մագլցէին ճարպիկ ոստումով մը, հաճիւ բարեհաճելով քանի մը պտուղ ալ վար նետել մեզի:

Աղջիկները գերեզմանատան ծովահայեաց կողմը կ'ըլլային: Մեր խելքը–միտքը անոնց էր: Տարուան մէջ մեր միակ ազատ օրն էր երբ կրնայինք դեղերիլ անոնց չուրջ, պոչին կապած՝ քոյր ունեցող տղոցը որոնց ազատութիւնը այնքան ալ կապուած չէր:

Ես քոյր չունէի՝ բայց համարձակութիւն ունէի եւ չատ ծանօթներ՝ աղջիկներուն մէջ որոնք դիտէին թէ ոտանաւոր կը յօրինեմ հաւնած աղջիկներուս համար:

Այսքանով չէին լմնար համով մեր վայրկեանները:

Աղուոր էին մանաւանդ զբօսանքն մեր արձակման պահերը, երբ զոյգ զոյգ տուն կը մեկնէինք, մէկ կողմէն աղջիկները, միւս կողմէն մենք՝ մանչերս: Աղջիկները անձկութեամբ կը նայէին մեզ, վախնալով մանաւանդ որ մեր ակնարկները կը լափեն զիրենք:

Որքան ազատ են հիմակուան տղաքը: Բայց անոնց ազատութիւնը կուտ մը չարժեր համարձակութեանը քով այն օրերու մեր հրատենչ ակնարկներուն...:

11·

Ու հիմա կարգը եկաւ մեր սահակութիւններուն: Բառը թող չզարմացնէ. զայն գործածած եմ իր ամէնէն համակրելի իմաստովը, — անառակութեան եւ չարաճճիութեան մէջտեղը բան մը:

Մեր անառակութիւնները իրենց լման պիտի հասնէին սակայն վերջին դասարանին մէջ: Սկիզբները սովորական չարաճճիութիւններ էին պարզապէս անոնք, քիչ մը զբօսաշրջութիւն իրարու հետ, քիչ մը պողոտաշրջութիւն դասարանին մէջ կամ անվնաս զանգութիւն վարժապետներու դէմ: Շատ չատ քանի մը բռունցք, քանի մը կաթիլ արիւն իրարու քթերէն: Հիմա կատարելագործուած էինք արդէն մեր չարաճճիութեանց մէջ, մանաւանդ երբ վեցերորդ դասարան անցանք, որ ամէնէն վերի յարկն էր՝ Գրիգոր Մարգարեանի ճեմատէն յարկ մը վեր: Մեր դասարանին կից կար հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Աստանայի երկաթուղիի կայարանը, արցունքոտ աչքերով կը դիմաւորուէին, հասնող պատգամաւորները որոնք բարեբախտութիւնը պիտի ունենային տեսնել մայր հայրենիքը, Արարատը, պետական հաստատութիւնները: Ողջագուրումներ, ինչ յուզիչ տեսարան, այդ կայարանը նման ոգեւորութիւն չէր տեսած քնաւ:

Շոգեկառքը կը շարժի, խանդավառ կոչերու եւ կեցցէներու մէջ, տանելով իրեն հետ մեր սիրելի պատգամաւորները, որոնք կը խոստանային, վերադարձնել մեզի բերել հայրենիքի ողջոյնները ու լաւագոյն լուրերը:

Պատգամաւորական ժողովը լրացած էր, Մինաս Վերածին առանձին կը վերադառնար· Տիգրան Տամհուր նախընտրած էր

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(12 – Շար.)

ՕՐԱԿԱՐ ՎԱՃԱՌՔԻ

ԱՌ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

— Հայրեկայր, ես սրտակեր. դեռ չեմ տասնվեցը...

— Լաւ, լաւ. հա՛, չէ՞ որ ոչխարակեր ես, ուրեմն ինձ պէս հաճախասուն ես...

— Ես հիմիկուց ծերացած եմ, ինչպէս որ ինքդ ես տեսնում, ու ինչքան ժամանակ որ ապրեցի, միշտ ոչխար եմ արածեցրել, ու ոչխարի միս եմ կերել: Ես էլ չեմ ուզում ուրիշ բան անել, ոչխարի միս եմ ուզում ուտել ու ոչխար եմ արածեցնում: Ես ոչխարի միս եմ ուտում, ոչխարի մորթ եմ հագնում, ոչխարի կաշի եմ ոտքերիս կապում, ոչխարի բուրդ եմ ներքնազգեստ անում, ոչխարի ոտքերի ջուր եմ խմում, ոչխարի կաթ եմ խմում, ոչխարի պանիր եմ ուտում, ոչխարի կարագ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծ եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ապուր եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ջելի եմ ուտում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկրածուծի ոսկոր եմ ծծում, ոչխարի ոտքերի ոսկրածուծ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սեդա Աբսլանկիւլեան եւ աղջիկը, Պ. Վահագն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Սարաֆեան եւ զաւակները, Կարապետեան ընտանիքը (Լիոն) խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՆՈՒԷՐ

Փոքրիկն Վարդան Քիւրտճեանի (Մարսէյլ) մկրտութեան ուրախ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Նշան Քիւրտճեան (Կոնստանդը) 100 Ֆր. կը նուիրեն Հայ Դատի Յանձնախումբին (առանձալ «Ցառաջ»էն) եւ 100՝ «Ցառաջ»ի։

×

Տիկին Ասաղիկ Ճանիկեան 10 Ֆր. կը նուիրէ « Ցառաջ »ին Տիկին Տիգրանուհի Պամմաճեանի յիշատակին։

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՑԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ,

Դ. ՑԱՆԿ

Պ. Հապէչեան (Առնուվիլ), Տէր եւ Տիկին Թորոսեան (Սէն–Ժերմէն ան Լէ), Ժիրայր Պառաւեան (Տէսին), Տիւյմէճեան (Լիոն), Ճաշարան Ցարութ (Փարիզ), Տիկին Զիպուճեան (Պէյրութ), Տիկին Մանուկեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Համբարձումեան (Քալայոն), Քէլոմճեան (Վիէն), Արամ եւ Միհրան Ղազարեան, Նազաչեան (Արժանթէօյ), Տէր եւ Տիկին Քուլաքսըզեան (Սէն Շամոն), Տէր եւ Տիկին Մուսէքեան (Սէն Շամոն), Վչէ եւ Շահան Գազանճեան (Փարիզ), Տիգրան Պալըգճեան (Առնուվիլ), Մանուկեան (Պիւր–սիւր–Իվէթ), Տէր եւ Տիկին Ալեանաքեան (Սեւրան), Տիկին Քլամիս (Սեւրան), Տիկին Ա.Ճէմեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գուլումճեան (Սէն Շամոն), Օր. Աբաքսի Գարանֆիլեան (Փարիզ) 100ական Ֆր.։
(Շար.)

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ժ.Գ. ՑԱՆԿ

Պ. Հայրապետ Աւետիսեան (Կարտան) 200, Պր. Սիրական Աւետիսեան (Մէռէօյ) 10, Պր. Սուճեան 50, Մարտիրոս Հայպանեան եւ զաւակները (Ֆր) 100, Զօրեան ընտ. (Պուէ–Պէլ–Էռ) 300, Մաքի–նաճեան ընտ. (Ֆր), Գինոսեան (Ֆր), Ազարեան (Ֆր), Սարգիսեան (Ֆր) 50ական Ֆրանք, Մաթէոսեան (Ֆր), Անդրէասեան Յակոբ (Ֆր) 20ական, Պօճիայեան (Ֆր) 200, Սակարեան (Ֆր) 50, Բապուճեան (Ֆր) 150, Մի–մոնեան (Ֆր) 100, Թուլիյեան (Ֆր), Մկրտիչեան Յակոբ (Ֆր) 50ական, Գրաշեան Կարապետ (Ֆր), Ղոճայեան (Ֆր) 10ական, Անթառեան (Ֆր) 50, Կիւզելիրեան Հանրի (Թուլուզ), Համամեան (Ֆր) 100ական, Պարսամեան (Ֆր) 10 Ֆր.։

Դումար 1780, նախկին դումար 91960
ընդհ. դումար 93740

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վաշնախ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկին Զ. Թորոսեան, զաւկին ապա–քինման առթիւ 20, Տէր եւ Տիկին Քեչէճեան Ս. Ցարութեան ծնունդին առթիւ 20, Պր. Ցարութիւն Պօյաճեան, նոյն առթիւ 30, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան նոյն առթիւ 20, Տիկին Մազաքեան ամուսնոյն Ս. Ցարութեան անուանատօնին առթիւ 30, այրի Տիկին Կիւլենիա Ճինպաշեան քրոջը մահուան 4րդ տարելիցին առիթով 100 Ֆր.։

ԾԱՆՕՒ Է

Մեկնումի պատճառով ծախու է երկյարկանի փավիյոն մը, 350 քառ. մեթր հողի վրայ։ Բնակութեան կարելիութիւն երկու առանձին ընտանիքներու։ Շուկայի եւ կայարանի մօտ։ Ջեռուցում կազով, տաք ջուր, կառաժ։

Հեռաձայնել ժամը 19էն ետք 987–01–71

Հասցէ.—
17 Avenue Paul Bert
95400 Arnouville les Gonesse.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին ստացած է.—

Հոհեգանդիստ Սարգիս Մխճեանի.— Պր. Պապիկ Նաճարեան 10, Տիկին Ռոզա Տօրումեան եւ Տիկին Հռիփսիմէ Տօրումեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Պօտուրեան, Պր. Ղազարոս Կարիպեան, Պր. Գէորգ Քըչկէլէքեան 20ական, այրի Տիկին Մըխճեան 50, Պր. Ժաք Շօպանեան 30, Տիկին Քէչկէլէքեան 10, Պր. Խաչիկ Սէֆէրեան, Պր. Ցարութիւն Մարկոսեան 30ական, Պր. Յովհ. Թօփալեան 50, Պր. Ստեփան Խաչատուրեան, Պր. Գրիգոր Մարկոսեան 20ական, Պր. Պետրոս Մարպարեան 30, Տէր եւ Տիկին Մէքճեան ժողկֆ 100, այրի Տիկին Շահինեան 20, Տիկին Գասպասեան Անոյշ, այրի Տիկին Ղազարոսեան Վարդուհի 10ական, Տէր եւ Տիկին Սահակ Շահինեան 50, Գրիգոր–եան ընտանիք 30, Պր. Լուտեր եւ Տիկին Տէր–Պօղոսեան 20, Պր. Կարկիլօ 20, Պր. Յովհ. Զատուրեան (Սէնթ Էթիէն) 100։

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Աննա Բաթիկեանի թաղման առթիւ Պօ–լէնէն Առաքելեան ընտանիքներ 200, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսա այցելող Պէյրութի Հայ Երիտ. Միութեան ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ թատերախումբը (հիմնուած 1959ին — 20 դերակատար)
կը ներկայացնէ երկու քրքջալիր կատակերգութիւններ
բեմադրութեամբ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆի

CENTRE CHAILLOT - GALLIERA — Paris, 28 Avenue George V — PARIS (8e)
Métros : George V et Alma-Marceau

Ժորժ Ֆէյդոյի
ԿԱՍԿԱԾԸ ԿՆՈՋ ՄՏԲԻՆ ՄԷՋ
(LA PUCE A L'OREILLE)
Շաբաթ–կիրակի Սեպտեմբեր 17, ժամը 20·45ին
Շաբաթ–կիրակի Սեպտեմբեր 24, ժամը 20·45ին

Ցակոբ Պարոնեանի
ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
(LES MENDIANTS RESPECTABLES)
երաժշտական կատակերգութիւն
Ուրբաթ Սեպտեմբեր 19, ժամը 20·45ին
Հինգշաբթի Սեպտեմբեր 25, ժամը 20·45ին

ՄՈՒՏՔ՝ 50 Ֆ. եւ 30 Ֆ.

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝
U .G.A.B. : Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris (17e) — Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՅԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասիրողներու փափաքին, որոշած է Մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը։

Հետեւաբար Մատենադարանը փակ կը մնայ Սեպտ. ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով։

Հասցէ.— Նուպարեան Մատենադարան
11, Սքուար Ալպոնի
Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻԻՆ

Արձակուրդի առթիւ, հասցէի փոփոխութեան դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ, փոփոխութենէն 4–5 օր առաջ, տալով Հին եւ նոր հասցէները եւ կցելով 5 ֆրանքի դրոշմաթուղթ։

Վարչութիւնս ցաւով կը յայտնէ սակայն թէ արձակուրդի առթիւ, հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունի ԻՏԱԼԻՈՑ համար, ուր թղթատարը չատ աւելի անկանոն ըլլալով քան Ֆրանսա, կարելի չէ գոհացում տալ բաժանորդներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

EN COLLABORATION AVEC
AÉROFLOT et INTOURIST

Prix par personne au départ de MARSEILLE
F 2800

DEPART :
15 Août
5 Septembre
19 Septembre

RETOUR :
28 Août
18 Septembre
2 Octobre

F 2500

Départ : 3 Octobre
7 Novembre
26 Décembre

Retour : 16 Octobre
20 Novembre
8 Janvier 76

Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
30
MERCREDI
30 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·357

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.357

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՇԱՆԹԱԺ»Ի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ԹՈՒՐՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԷՃԻՆ ԱՌԹԻԻ)

— o —

Ա

Մորամանկութիւնը զվխաւոր յատկանիշն է Թուրքիոյ վարիչներուն։

Այդպէս էր օսմանեան կայսրութեան օրերուն, մանաւանդ Աբտիւլ Համիտի վարչաձեւին տակ։ Ցեղասպան Իթթիհատը որդեգրեց նոյն քաղաքականութիւնը։ Իսկ քէմալականները խորամանկութեան վրայ աւելցուցին լարախաղացութիւնն ու «չանթաժ»ը (սուտ սպառնալիք)։

Մորամանկութեամբ եւ լարախաղացութեամբ է, որ Մուսթաֆա Քէմալ եւ ընկերները յաջողեցան խաբել բոլշեւիկները, Լենինն ու Ձիէրժինսկին սկսեալ։ Եւ անոնց բարոյական, մանաւանդ նիւթական — զրամ, զէնք եւ ռազմանիւթ — անհուն օժանդակութեան չնորհիւ ամուր հիմերու վրայ դրին իրենց ազգայնական չարժումը։ 1920 Սեպտեմբերին առաջնակարգ դեր կատարեցին Բագուի Արեւելեան ժողովուրդներու համագումարին մէջ, որուն կը նախագահէր Զինովիեւ եւ ուր երկիւղածութեամբ լսուեցաւ Ջարլար խնդիրը վերջի ճառը։

Պահ մը «բոլշեւիկութիւն» խաղացին՝ ներշահելու համար Մոսկուայի միամիտ վարիչները։ Քաջալերեցին Թուրք Համայնավար կուսակցութեան մը կազմութիւնը։ Ու երբ «կամուրջէն անցան», Սեւրոյի մէջ ջրամոյն ըրին անոր հիմնադիր Մուսթաֆա Սուպհին եւ ընկերները։

Մինչ այդ Թուականէն սկսեալ մինչեւ այսօր կը հալածեն համայնավարները Թուրքիոյ մէջ եւ մահուամբ կը պատժեն վարիչները, միւս կողմէ, ճարպիկ լարախաղացութեամբ, կը չարունակեն խաբել Կրեմլինը, որ տարիներէ ի վեր նիւթական մեծ օժանդակութիւն կ'ընծայէ Անգարայի, զարկ տալով Թուրքիոյ ճարտարուեստին, մէլիառներ փոխ կու տայ՝ տնտեսական անանկութենէ փրկելով զայն։

Ցետոյ նաեւ Ստալինէն վերջ եկող — զացող բոլոր բոլշեւիկ վարիչները հանդիսաւորապէս կը յայտարարեն թէ Սորհրդային Միութիւնը — խա՛ Հայաստան ու Վրաստան — հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն։

Թուրքերը «չանթաժ»ի քաղաքականութիւնը հեղինակաւոր կերպով ի գործ դրին մանաւանդ 1922–23ին՝ Լոզանի հաչտութեան խորհրդաժողովին մէջ։

1918ի աշնան բոլոր ճակատներու վրայ չարչար պարտուած Թուրքիան, չնորհիւ Սորհրդային Միութեան, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, մասամբ ալ Անգլիոյ աջակցութեան, Լոզանի մէջ նստաւ յաղթականի աթոռին վրայ եւ ուրացաբար պարտադրեց իր կամքը։

Յաղթական դաշնակիցները տկարացած դուրս եկեր էին աշխարհամարտէն եւ նուիրուած էին իրենց վէրքերը դարմանելու, մանաւանդ իրենց ճարտարարուեստին ու առեւտուրին համար նոր չուկաներ ապահովելու։ Ո՛չ ձգտում, ոչ ալ կարողութիւն ունէին նոր պատերազմ մը ղնելու։ Անգարայի խորամանկ վարիչները չատ լաւ հասկցեր էին այս պարագան։ Այդ պատճառաւ ալ Լոզանի մէջ սկսան բարձրաձայն խօսիլ։

Ցոխորտանքն ու աներեսութիւնը ծայր աստիճանի հասցուցին, ծիծաղելի դարձնելով անպարտելի Մեծն Բրիտանիոյ պատուիրակ, ժողովի նախագահ Լորտ Քըրզընն ու Ամերիկայի ներկայացուցիչը։ Իսմէթ փաչա եւ Տոքթ. Րիզա Նուր անդրդուելի մնացին Հայկական Ազգային Օջախի մասին դաշնակիցներու զեկուցաբեր Մոնթանեայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Ցունաստանի պատուիրակներու սրտառուչ կոչերուն առջեւ։

Ու յաղթանակը տարին։

Քեմալական Թուրքիոյ «չանթաժ»ի քաղաքականութիւնը կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։

Ցաղթական դաշնակիցները ձեռնթափ եղան՝ վախնալով Անգարայի սուտ, կեղծ սպառնալիքներէն։ Ուխտադրուժ դարձան։ Գլուխ ծռեցին երէկի պարտուած թշնամիին առջեւ։

Սեւ էջ մը արձանագրուեցաւ աշխարհի ժամանակակից պատմութեան մէջ։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ամերիկեան կարգ մը կայաններ վերջնապէս փակ պիտի մնան Թուրքիոյ մէջ, նոյնիսկ եթէ Սորհրդարանը զէնք հայթայթելու արգելքը վերցնէ, կ'ըսեն թըրքական պաշտօնական շրջանակները։ Ըստ այս նոյն աղբիւրներուն քաղաքականօրէն անկարելի է Թուրք որեւէ կառավարութեան համար վերահաստատել Միացեալ Նահանգներու հետ այն սերտ յարաբերութիւնները որոնք կային, նախքան անցեալ Ուրբաթ, երբ Թուրքիա յայտարարեց թէ ինք ձեռք կ'առնէ երկրին ամերիկեան կայաններուն հակակշիռը։

Ամերիկասէր պաշտօնական անձնաւորութիւն մը կ'ըսէ սակայն. «Դիւրին է կայանները փակել բայց չատ դժուար է զանոնք կրկին գործածելի դարձնել, այդ պատճառով է որ վեց ամիս սպասելէ զինք գործի անցնելէ առաջ»։

Ուաշինկթընի մէջ, Արտաքին նախարարութեան համաձայն Թուրքեամերիկեան 1969ի համաձայնագիրը կորսնցուցած չէ իր լիազօրութիւնը Ներկայացուցչական ժողովին քուէարկութեան պատճառով։ «Մեր տեսակէտով, կ'ըսէ Արտաքին նախարարութեան բանբերը՝ Անտէրսըն, 1969ի համաձայնագիրը ի զօրու կը մնայ»։ Հաստատած է թէ Թուրքիոյ ամերիկեան կայաններու գործունէութիւնը դադրած է Թրքական կառավարութեան դիմումին վրայ։ Դիմումը յանձնուած է Անգարայի ամերիկեան դեսպանին։

Երեքշաբթի օր, 12 զխաւոր կայանները Թրքական զօրքերու հակակշռին տակ կ'անցնին, բայց Թուրք հրամանատարները ամերիկեան հրամանատարութեան կանոններուն պիտի ենթարկուին եւ ուզղակի հրաման պիտի չտան ամերիկեան անձնակազմին, ըստ Թուրք պաշտօնական աղբիւրներու։

Ուաշինկթընի մէջ, կարգ մը ծերակուտականներ մտահոգ էին որ հիւլէական զէնքերը Թուրքերու ձեռքը կ'անցնին, բայց Թուրքերը կ'ըսեն թէ այդ զէնքերու «երկու–բանալի»ի դրութիւնը ի զօրու կը մնայ, այսինքն Ամերիկացիք կը պահեն զէնքը եւ Թուրքերը կը հսկեն զէնքերուն

ԵՐԵԻԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 25)

ՔԱՐԻ ԿԱԽԱՐԴԸ

Կիրովականի մէջ բացուած է ինքնաձիգ ցուցահանդէս մը, որ կը բովանդակէ ծանօթ զարդաքանդակող Մեհրապ Միրզախանեանի լաւագոյն գործերու պատճէններուն հաւաքածոն՝ անոր ծնընդեան 80ամեակին առթիւ։ Կանաչներու մէջ թաղուած առանձնատան կողքին կանգնեցուած է պատ մը որ չարուած է ճերմակաթոյր քարերէ։ Անոնց վրայ քանդակուած են Հայաստան աշխարհի առեւտրական միրզեր, դրասանդներ, քարահիւս ժանեակներ, իսկ կեդրոնը կը զբաղեցնէ քարատաշ գործիքներուն բարձրաքանդակը, որոնք վարպետին կախարդ ձեռքով չունչ ու հոգի տուած են քարին։

Այս առանձնատունը այժմ դարձած է վրայ, որեւէ զինուորական նման գործունէութիւն միայն միասնաբար կրնայ ըլլալ։

Թուրքերը ճչդած են նաեւ թէ ամերիկեան զօրքը (15 հազար, 7 հազարը՝ հազարդեստով), պիտի չարունակեն օգտուիլ իրենց ընծայուած կարգ մը դիւրութիւններէն, ինչպէս զպրոց եւ հաղորդակցութիւն բայց կարգ մը առանձնաշնորհումներ ինչպէս ապրանքներու առանց տուրքի ներածումը ընդունած են։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ

Կը թուի թէ Զօր. Վասքօ Կոնսալվէս աւելի քան երբեք ուժով կը զգայ ինքզինքը եւ միտք չունի տեղի տալու ընկերվարական ընդդիմութեան։ Վճռած է նոյնիսկ չարունակել իր քաղաքական նուիթիւնը եւ կիրակի օր չեչտած է.— «Ներկայիս անկարելի է բոլորովին ընդլել անհատական սեփականութիւնը Փորթուկալի մէջ բայց ատենը պիտի գայ»։ Կոնսալվէս կ'ընդունի որ տնտեսական տագնապին ծանրակչիռ բնոյթը պատճառ եղած է որ բնակչութեան լայն խաւեր ընդդիմանան յեղափոխութեան, բայց աւելցուցած է.— «Մարդ մը որ կրնայ օգնել իր երկրին կառուցման մտքերու փոխանակութեանց մասնակցելով թաղային յանձնախումբերու մէջ, ի վերջոյ աւելի երջանիկ չէ՞ քան եթէ կեանքի լաւագոյն պայմաններէ օգտուէր զրամատիրական ընկերութեան մը մէջ»։ Շեչտած է նաեւ. «Մահու – կենաց պայքար կը տանի Փորթուկալը զրամատիրութեան դէմ»։

Քանի մը տողով

ՓԱՓԱՏՕՓՈՒԼՈՍ, զվխաւոր ամբաստանեալը յոյն զինուորականներու դատավարութեան, մերժեց որեւէ պաշտպանութիւն։ Դատավարութեան սկիզբին յայտարարեց.— «Պիտի չմասնակցիմ դատավարութեան։ Ծօսք կ'առնեմ առաջին եւ վերջին անգամ ըլլալով Աթէնքին առջեւ»։

ՊԱԹՈՒՄԻ մօտ փոքր օդանաւ մը ինկած է եւ 17 ճամբորդներ մեռած են։ Եաք–40 փիչ գործածուած խորհրդային օդանաւ մըն է, որ Սեւ ծովու նաւահանգիստի մօտ ինկած է կը զրէ Հայաստանի Կոմունիստ թերթը։

կիրովական այցելող զբօսաշրջիկներուն սիրած տեսարժան կոթողներէն մէկը։ Անոնք կուգան այս առանձնատունը եւ կը զրուցեն ծերունի վարպետին հետ։ Տարօրինակ պատահականութեամբ է որ վարպետը ինկած է քարերու ու զարդերու աշխարհը։

10–12 տարեկան պատանի էր Մեհրապ երբ հայրենի Սարմասախլու (այժմ Քարբերդ) գիւղէն գացած է Պաքու գործ ու բախտ որոնելու։ Իբրեւ բանուոր կ'ընդունուի չինարարութեան մէջ։ Իր առաջին ուսուցիչը՝ վարպետ Սիմոն, կը նկատէ պատանիին հետաքրքրութիւնն ու բնատուր չնորհքը։ Կարճ ատենուան մէջ Մեհրապ կը սկսի ինք տաշել քարը եւ ինք չարել։ Տասը տարի Պաքուի մէջ աշխատելէ վերջ կը հրաւիրուի Թիֆլիս, ուր կը կառուցանէ քանի մը չէնքեր, որոնք մինչեւ այժմ կանգուն են եւ կը զարդարեն Վրաստանի մայրաքաղաքը։ Հայ վարպետը բնաւ չէ եղած Իտալիա, բայց Մելիք – Ազարեանի տան զարդաքանդակները ազգային արուեստի յատկութեան հետ ունին նաեւ իտալական ճարտարապետական ճոխութիւնը։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք հայրենիք վերադարձաւ արդէն մեծ վարպետի անուն հանած Մեհրապ Միրզախանեան։ Այստեղ, բարեկամական սերտ կապեր կը հաստատէ ակադեմիկոս Թամանեանի հետ։ Օփերայի չէնքի չինարարութեան ժամանակ անոնք յաճախ քննարկած են զարդաքանդակներուն նախագծերը։ Միրզախանեան գործօն մաս – նակցութիւն ունեցած է նաեւ Լենին հրապարակի ճարտարապետական համոյթի մարմնաւորման։ Ան է որ կատարած է կառավարական տան զարդաքանդակները, Լենինի արձանի պատուանդանին դրանիտահիւս ժանեակը, « Մոսկուա » չարժանկարի սրահի, կեդրոնական հանրախանութի արտաքին յարդարումները։

Հիմա վարպետը երախտիք ունի նաեւ պատմական յուշարձաններու վերականգնման գործին մէջ։ Ան մասնակցած է Երեւոյթի տաճարի (Ե· դար), Հաղբատի վանքի հին աղբիւրի վերականգնումին։

Աղբիւրները վարպետ Մեհրապի տարբերն են։ Վերջին տասնամեակներուն հայ ճարտարապետութեան մէջ ուրոյն տեղ զարձած է աղբիւր – յուշարձանը։ Մեհրապ կերտած է աւելի քան երեսուն աղբիւր – յուշարձան, որոնցմէ իւրաքանչիւրը արուեստի ինքնատիպ գործ մըն է։ Այդ համատեղութեան մէջ աչքի կը զարնեն՝ հայ ժողովուրդի վերածնունդին եւ հայ ժողովուրդի բարեկամ Գրիբոյեդովի դիմաստալին Պուշկինի հանդիպումին նուիրուած աղբիւր – յուշարձանները։

Վարպետին եւ իր աշխատանքներուն նուիրուած բազմաթիւ յօդուածներ ու ակնարկներ լոյս տեսած են հանրապետական եւ խորհրդային մամուլին մէջ։

Մեհրապ Միրզախանեան այժմ 80 տարեկան է։ Վաթսուն տարի նուիրուած է իր սիրած գործին՝ քարի արարումին, մարդոց հրճուանք եւ ուրախութիւն պարգեւելուն։

×

ԳՐ· Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆ ՍՈՖԻԱ ԿԵՐԹԱՑ

Քանկակագործ Գրիգոր Ահարոնեան հրաւիրուած է Պուլկարիա։ Սոֆիայի հանրածանօթ ազգային զբօսայգիին մէջ պիտի զետեղուի պուլկար բանաստեղծ Պէյօ Եավորովի մարմարէ արձանը, որուն հեղինակն է Գ· Ահարոնեան։

Եավորովի յուշարձանը քանդակագործին երրորդ աշխատանքն է՝ նուիրուած Պուլկարիոյ մեծ զաւակին։ Բանաստեղծին առաջին արձանը կանգնեցուած է 1928ին, Վիտոշի ստորոտը, իսկ երկրորդը՝ Երեւան, 1966ին, պուլկարական մշակոյթի տասնօրեակի օրը։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՑԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ՄԽԻԹԱՐ ՍԱՍՆԵՑԻ
ԵՒ ՅՈՎՀ. ԱՐՃԻՇԵՑԻ
ԱՐՃԵՇԻ ՄԵԾՈՓԱՑ ԴՊՐՈՑԸ

— o —

Միջնադարեան հռչակաւոր երկու վարդապետարաններէն՝ Տաթեւի եւ Գլաձորի ակունքէն ուսման իրենց ծարաւը գոհացնող կարգ մը դէմքեր, ինչպէս նաեւ Գրիգոր Տաթեւացիի, Եսայի Նչեցիի եւ Յովհաննէս Որոտնեցիի նման մեծ դաստիարակներու չունչով ու գիտական սերմնացանութեամբ պատրաստուած մշակները, վանական կրթութեան եւ մշակութային գործունէութեան չարժումը տարածեցին Հայաստանի բոլոր ծագերուն մէջ, հաստատելով նոր ամրոցներ կամ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող դպրոցներու մէջ կիրարկելով դաստիարակչական եւ ուսումնական նոր դրութիւններ՝ որոնց հաղորդակից էին պարձած իրենք, անձնապէս, մտաւոր զարթօնքի յառաջապահ մեծերու չունչին տակ։

Վերջիններէն մէկն է Թումա Վրդ. Մեծոփեցի, Քաջբերունեանց երկրի՝ Արճէշի Մեծոփայ դպրոցի (*) արժանաւոր ուսանողը, որ հարկադրօրէն Տաթեւէն դէպի արեւմուտք ապաստանող մեծ դաստիարակին՝ Գրիգոր Տաթեւացիի աչակերտելով Մեծոփայ դպրատան մէջ, յետագային պիտի դառնար այս կրթարանի ողնասիւնը, ինչպէս պիտի տեսնենք։ Տաթեւացիի կեանքին ու գործունէութեան յատկացուցած մեր նշմարներուն մէջ ընթերցողը բաւարար ծանօթութիւն կը գտնէ արդէն 1380ական թ. թ. մինչեւ 1400ական տարիներ գոյութիւն ունեցող այն վանդատար կամ անապահով կացութեան մասին, որուն հետեւանքով ան կը ստիպուէր առժամապար կայք հաստատել Արճէշ՝ իրեն ընկերացող հարիւրէ աւելի ուսանողներու եւ ուսուցիչներու հետ, այնտեղ չարունակելու համար ուսուցչական եւ դաստիարակչական իր գործը։ Կը հաստատէ նաեւ այն, որ Տաթեւացիի պատմականօրէն յիշատակելի ներկայութիւնը Մեծոփայ դպրոցին մէջ՝ հիմնական բարեչրջումներու եւ ուսումնական ապագայ վերելքի ուղի պիտի հարթէր, Թումա Վրդ. Մեծոփեցիի նման դէմքեր մղելով Տաթեւական ուղղութեան հետեւելու դաստիարակչական լայնախոհութեան։

Պիտի փորձենք ընդհանուր այլ ծանօթութեանց վրայ կատարել անհրաժեշտ յաւելումները՝ պարզելու համար այն դերը, զոր Մեծոփայ դպրոցն ու Թումա Մեծոփեցի իրագործեցին հայաչխարհի դաստիարակչական այս կեդրոնին մէջ։

×

Արճէշի Մեծոփայ դպրոցը կը գտնուէր Վանայ լճի հիւսիս–արեւելքը, Մեծոփայ վանքէն եւ Ծառաբաստէն հարաւ։

Վաղնջական իր պատմութիւնը կապուած է Մխիթար Սասնեցի անուն վարդապետին, որ նախնական իր կրթութիւնը ծննդավայր Քաջբերունեաց դաւառի Անդրէաս քահանային մօտ՝ անոր անային դպրոցին մէջ ստանալէ ետք, յաջորդաբար կ'ուսանի Էջմիածնի եւ Գլաձորի համալսարանին մէջ, եսայի Նչեցիի չունչին տակ, տասը տարի աշակերտելով մեծանուն վարդապետին։

Յետ ուսանողութեան՝ «յոյժ հմուտ փիլիսոփայական արհեստից եւ դերա–զանցեալ չնորհօք դիտութեան», Գլաձորէն կը վերադառնայ ծննդավայր, «ի բլուրս գաւառ իւր Քաջբերունեաց, մեծապայծառ պատուհալ ի բաղաքացեացն Արճիշոյ» եւ կը լծուի ուսուցչութեան, — դէմառերաբար աւանդելով դրչութեան արուեստը եւ նկարչութիւն։

Մխիթար Սասնեցիի իբրեւ յաջորդ կը յիշատակուի Յովհաննէս Արճիշեցի (Մեծոփեցի), — Երեւանի մատենադարանի 7823 թիւ ձեռագրային վկայութեան համաձայն «այր լմաստուն, բարի, ու դիտութեամբ խիստ հմուտ»։ Իր օրով է որ, 1408 թուականին, Գրիգոր Տաթեւացիի 80 աչակերտներով (ըստ ամանց հարիւր) եւ 24 ուսուցիչներով կուգայ ապաստանիլ Արճէշ եւ կը դտնէ անվերապահ ու զուրգուրոտ ընդունելութիւն։

Այս թուականի ճշդրտութիւնը կը հաստատուի Երեւանի մատենադարանի թիւ 1115 ձեռագրի յիշատակարանին մէջ Տաթեւացիի կողմէ արձանագրուած վկայութեամբ մը, ուր կ'ըսուի թէ Հայոց ՊԾԷ թուականին (որ կը համապատասխանէ 1408ի) եկած է Մեծոփայ դպրոցը եւ լծուած դասախօսութիւններու՝ իրեն ընկերացող Տաթեւական ուսանողներու եւ տեղացի աչակերտութեան համար։

Վաւերական այս արձանագրութեան ինչպէս նաեւ մատենադրական եւ ձեռագրային այլ աղբիւրներու համաձայն՝ Գրիգոր Տաթեւացիի դասախօսութեանց հետեւող ուսանողներու համագումարը պէտք է նկատել 184, — 104ը Տաթեւականներ եւ 80ը Մեծոփայ դպրոցի աչակերտներ։

Վարդապետարանի ուսումնական վերելքը կը զուգադիպի ա՛յս օրերուն։ Տաթեւացիի աչակերտներէն մէկուն համաձայն, ուսումնական կարգ մը ճիւղեր — որոնք մինչեւ այդ տարին (1408) մասնագիտական կամ մեր օրերու բարձրագոյն դպրոցներու հաստատուած վայրն էր)։

Ուսուցիչներ ալ ունէինք որ կը վերցնէին մեր կատակները։ Աստղիկ մէկը Միսաք Սուրեանն էր։ Քի՞չ խաղեր խաղացած ենք անոր դէմուն ալ։ Անգամ մը, օրինակ, խէժ քսեցինք Թուղթի կտորի մը վրայ, ու զետեղեցինք աթոռին՝ ուր քիչ յետոյ պիտի գար նստէր Սուրեան։ Արդարեւ անհոգ մը եկաւ ան իր աթոռը բազմիլ, ու թուղթը փակաւ յատակին։ Դառն ատարեղուն՝ ան նոյն անտարբերութեամբ մեկնեցաւ դասարանէն դէպի տեսչարան, ուր այցելու ուսուցիչները կը հաւաքուէին դաշարնեբուն։ Այնտեղ արդէն քահ–քահը փրցուցեր էին իր պաշտօնակիցները՝ նչմարելով տակի ազդը ուր դրուած էր։

— Այս մխին օխան յիսուն ղրուշ է...

Հապա՞ մեր արշաւանքները դէպի ապրկանց կողմը։ Ճանկարծ դուռը կը բանայինք վերի սրահին, երբ աղջկանց քանի մը դասարաններ ձեռագործի հաւաքական դասընթացքի կը հետեւէին այնտեղ։

Փափագե՛ն, կ'որոտար յանկարծ Մարգարեանի ահաւոր ձայնը, վար եկուր չուտով։

Արդարեւ Վահրամ Փափազեանը կ'ըլլար միշտ առաջինը՝ սրահին դուռը բացող։

Մեր ստահակութիւնը երբեմն փողոց ալ կ'ելլէր։ Մի՞թէ կրնար չելլել, երբ իրիկունները, դպրոցէն արձակուած առեն, յոյն լակոտներուն կը հանդիպէինք, որոնք նոյնպէս կ'արձակուէին իրենց դպրոցէն որ չատ մօտն էր մերինին։ Գոյութիւնը կը սկսէր չուտով մանաւանդ երբ յոյն տղաքը հայ աղջիկներուն եռեւէն խօսք նետած կ'ըլլային ճամբան։ Պայուսակները, սիրիլները կը ճօճէին օդին մէջ, անցորդները կը միջամտէին, եւ մենք, յաղթական, մեր տուները կ'երթայինք։

Բոլոր այս ստահակութեանց էլ–պաշին Վահրամ Փափազեանն էր, ապագայ մեծ դերասանը՝ որ միշտ առաջին յարձակողը կ'ըլլար, ու առաջին ալ փախչողը կռիւի դաշտէն։

Ստահակութեանց այս չարքին մէջ պէտք է ներմուծել մեր ուրիշ մէկ չհաստակութիւնը, որ նոյնպէս Վահրամին գործն էր։ Աւագ Ուրբաթ օր մըն էր երբ ան մեզմէ ատանեակ մը տղայ դլուխը ժողված, մեզ առաջնորդեց հայ կաթոլիկներու Ս. Յովհան Ոսկեբերան եկեղեցին, մեզ բակը կեցուց եւ ներս մտաւ ինքը։ Չանցաւ ատոր բոպէ, եւ ահա տեսանք որ վազելով դուրս կ'ելլէ եկեղեցիէն, պռոալով մեզի։

— Փախէ՛ք, տղաք...

Ամբոխ մը հաւատացեալներ դուրս սլացան եռեւէն, ու կը պռոային։

— Բռնեցէք սրիկան...

Փափազեան օրհնեալ Ջուրի աւազանին մէջ չիմ մը կարիպալտի մեջան թափեր էր, ու հաւատացեալները դուրս կ'ելլէին եկեղեցիէն ճակատին ներկուած...։

Քանիցս յիշեցի արդէն թէ ոտանաւոր դրելու առաջին փորձերս Խտեանի մէջ եմ ըրած։

Իր մանկութեանը ո՞վ բանաստեղծ դառնալ չէ ուզած որ։ Բայց իմ պարագայիս Միսաք Սուրեանին էր բովանդակ մեղքը։ Ինք էր որ մեր պատանի երեակայութիւնը Դուրեանով կ'օրօրէր որպէսզի մենք ալ երազենք վերածուիլ մէկ մէկ Դուրեանի։ Բայց սատանան կանդ չառներ տեղ մը։ Անընդհատ ան կը հրահրէր մարդուս ցնորքները ու ձեռքէդ բռնած կը տանի քեզ։

Ու այսպէս, բանաստեղծութենէն թատրոնին անցնելու համար քայլ մը կը մնար միայն առնել։ Այստեղ արդէն դերասանը Փափազեանն էր։ Ան էր որ պատճառը Փափազեանն էր։ Ան էր որ մղեց զիս թատերդութիւն ալ գրելու որպէսզի խաղանք։ Չեմ յիշեր ինչ էր գրածս, բայց գիտեմ որ գրեցի քանի մը ու ներկայացուցինք ալ։ Դերասան մը ու ներկայացուցինք ալ։ Դերասանուհի՝ Ազնիւ Ասատուր։ Ես իրեն, բայց ինք, ա՜ւ՛ղ, կէս ճամբան ձգեց զիս։

Ընկե՞ր կը կոչէք դուք ատիկա...

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(13 – Շար.)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՈՒԾԵՂԱՑՆԵԼ ՀԱԿԱԿՐՕՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի տեսական – քաղաքական ամսագիրը՝ «Լենինեան ուղիով» (*), դրութեամբ մը ղժգոհութիւն կը յայտնէ, որ «վերջին տարիներս մեր Հանրապետութիւնում կրօնական ծիսա – կատարութիւնների աճման տենդենց է նկատւում։ Օգտուելով դրանից, կրօնական պաշտամունքի ներկայացուցիչներն ու եկեղեցին զգալիօրէն աճեցնում են իրենց եկամուտները։ Ակտիվացել է կրօնական զանազան աղանդների գործունէութիւնը։ Ուղղափառ քրիստոնէական աղանդներից բացի ի յայտ են եկել խառը համայնքներ»։

«Լենինեան ուղիով» ամսագրին յօդուածը, որ խորագրուած է «Մշտական ուշադրութիւն աթեիստական դաստիարակութեանը», անստորագիր է, ինչ որ կը նշանակէ, թէ խմբագրութեան կողմէ չարադրուած է եւ, անշուշտ կեդր. կոմիտէի պահանջով, քանի ամսագիրը օրգանն է Հայաստանի կուսակցական վերին մարմնին։

Յօդուածին մէջ կը չեշտուի, թէ գործած է քաղքենիական քարոզչութիւնը, որ կը ձգտի բնակչութեան մէջ զարգացնել կրօնական գործունէութիւնը՝ օգտագործելով քարոզչական բոլոր միջոցները, ինչպէս ձայնասփիւռը, դիմաշբջիկութիւնը։ կրօնական զրահանութիւնը։ «ԵթԷ յետպատերազմեան առաջին տարիներին ՍՍՀՄին հասցէագրուած կրօնական հաղորդումներ տուող ռադիոկայաններ բոլորովին չկային, ապա այժմ Եւրոպայի, Ասիայի եւ Ամերիկայի զանազան երկրներում գործում են կրօնական հարցերում մասնագիտացուած աւելի քան տասը ռադիո–կենտրոններ։ Սով. Միութեան ժողովուրդների լեզուներով նրանց հաղորդումներն ընդհանուր առմամբ օրական կազմում են 13–14 ժամ։

«Մեր դաղափարական թշնամիները յատուկ ուշադրութիւն են դարձնում կրօնի ու ժողովուրդների ազգային արժէքների հայ եկեղեցու դաղափարախօսութեան նոյնացման դաղափարը։ Եւ չի կարելի հաշտուել այն վիճակի հետ, երբ աթեիստական պրոպագանդան անբաւարար է հանդէս դալիս եկեղեցու, այդ թւում՝ դէմ, երբ յատուկ փաստարկներով չեն մերկացւում կրօնը որպէս ազդային արժէքների պահապան ներկայացնելու, կրօնասիրութիւնը ազդային ինքնատիպութեան յատկանիշ յայտարարելու եկեղեցական քարոզչութեան փորձերը»։

«Լենինեան ուղիով» այս առթիւ մերբերումներ կը կատարէ Լենինի միտքերէն, Յոր. Մխութեան Համայնավար կուսակցութեան ծրագիրէն, կուսակցութեան 24րդ համագումարի որոշումներէն յիշեցնելու համար պատկան մարմիններուն, թէ պէտք է «սիստեմատիկ լայն դիտա–աթեիստական պրոպագանդա մը դրել, համբերատարութեամբ պարզաբանել կրօնական հասատալիքներու սնանկութիւնը»։

Ամսագիրը դժգոհ է եւ անբաւարար կը դտնէ հակակրօն պայքարին այժմու վիճակը։ Համաճայն ամսագիրին չատ դպրոցներու, մինչեւարդ եւ բարձրադոյն ուսումնարաններու մէջ կուսակցականն, համայնավար երիտասարդական կազմակերպութիւնները անհրաժեշտ ուշադրութիւն չեն դարձներ հակակրօն դաստիարակութեան վրայ։ Այս մարդին մէջ մեծ աշխատանք կայ կատարելիք Երեւանի համալսարանի եւ «Յ. Աբովեան» մանկավարժական հիմնարկութեան մէջ։ «Երիտասարդութեան աթեիստական դաստիարակութեան գործում թերանում են նաեւ Հանրապետութեան կոմերիտական (կոմունիստ երիտասարդութիւն) կազմակերպութիւնները, որոնք դեռեւս տարբերակուած մօտեցում չեն ցուցաբերում երիտասարդների զանազան խմբերին, այլ կերպ ասած՝ հաշուի չեն առնում նրանց հոդեբանութեան առանձնայատկութիւնները, աչխատանքի բնոյթը, հոգեւոր եւ մտաւոր պահանջմունքները։ Անցկացուող միջոցառումները մեծ մասամբ կրում են ընդհանուր, մակերեսային բնոյթ, իսկ որոշ տեղերում դրանք դասախօսութիւնների ու զեկուցումների չորանակից դուրս չեն դալիս։ Կոմերիտական կազմակերպութիւնները դեռեւս պատշաճ կերպով չեն աջակցում սովետական մարմիններին՝ խստօրէն վերահսկելու կրօնական համայնքներում ընդդրկուող երեխաների չահերի պաչտպանութեան վերաբերեալ օրէնսդրութեան կատարմանը»։

«Լենինեան ուղիով» կը քննադատէ նաեւ «Գիտելիք» ընկերութիւնը, որ կազմակերպուած հետեւողական աչխատանք չէ կատարած լուրջ դասախօսութիւններով հակադդելու կրօնական քարոզչութեան։ Դասախօսութիւններուն մէջ «քիչ տեղ է տրւում հայկական եկեղեցու դաղափարախօսութեան քննադատութեանը»։ Օրինակ կը բերէ «Գիտելիք» ընկերութեան Երեւանի մասնաճիւղին «աթեիստական սեկցիա»ի գործունէութիւնը, որուն 27 դասախօսներէն միայն հինդը «ակտիվօրէն մասնակցում են աթեիզմի պրոպագանդային»։

Ամսագիրը չատ թերութիւններ կը դտնէ նաեւ մամուլի քարոզչական գործունէութեան մէջ։ «ԵթԷ հանրապետական

չէին կազմեր Մեծոփայ դպրոցի կրթական ծրագրին — կը հաստատուին տարբեր հռչակաւոր վարդապետներ ձեռամբ։

Մ. Թ.

(*) Քաջբերունեաց գաւառը կը գրտնուէր Տուրուբերանի եւ Վասպուրականի սահմանամերձ գօտիին մէջ։

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՓԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

11.

Օրը քանի մը անգամ կը կրկնուէին ճակատամարտները բաւական երկար տեւելով, մինչեւ որ վրայ հասնէր Գրիգոր Պարտիզպանեան՝ դաստիարակը մեր գոյք դասարաններուն, եւ օգնութեան կանչէր Գրիգոր Մարգարեանն եւ իր ճպռտը։

Մեր չարաճճիութեանց երբեմն առարկայ կը դառնային նաեւ մեր ուսուցիչները։

Հոգին կը հանէինք մանաւանդ հէք Միհրան Տէօքմէճեանին։ Կաւիճ եւ սպունդ կը պահէինք, աղմուկով կը լեցնէինք դասարանը, ու կ'արձակէինք այլազան ճիչեր, երբ ան զբաղած կ'ըլլար դրատախտակին վրայ դեղադրութեան նմոյշներ դրելով զրոս կ'ընդօրինակէինք մեր տետրակներուն վրայ։ Ան ուրիշ զէնք չունէր մեզ կարգի բերելու համար այլ յանկարծ պոռալ։

— Զէօփլիւխի լակոտներ։ (չէօփլիւխը

ՊԱՏՎԱՀԱՆԱՎՈՐ-ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ

ԴԱՀԻՃ

ՕՐ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

— Նիկա՛ջ, ասաւ հասարակաւ։ Հոգեհանգիստը չէ՛ որ այդ տղուն համար պիտի ընենք։ Ան կեանքի մէջ իր եկած տեղը գիտէ։ Ինչո՞ւ այդ ամբողջ ժողովուրդը հոս հաւաքուած է։ Ինչո՞ւ ասոնք բոլորը հոս են։ Ինչո՞ւ ես ալ հոս եմ։ Ինչո՞ւ դուն ալ հոս ես։ Ինչո՞ւ ամբողջ քաղաքը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ աշխարհը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ տիեզերքը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ անսահմանութիւնը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ յաւիտենականութիւնը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ ստեղծագործութիւնը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ Աստուածը հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ Աստուած հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ Աստուած հոս է։ Ինչո՞ւ ամբողջ Աստուած

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մանուտեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՓԻՒՐՓՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Թէրզեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 28ին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հորեքշաբթի (Յուլիս 30) ժամը 9ին։ Հաւաքուիլ բնակարանը՝ 11 Ռիւ Ֆելիքս Ֆօռ, Սեւրան։ Թաղումը կը կատարուի տեղւոյն դերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակիկ Յունանեան, Թեհրանէն, կը նուիրեն 200 ֆր. «Յառաջ»ին

Տիկին Գոհարիկ Պապկեանի

(ծնեալ Լուսպարոնեան)

մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ամուսիւլ – Սարսէլի Հ. Ց. Դ. «Վարդան» ենթակ. ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Օննիկ Թուֆանեանի, իր մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ Հայ Դատի Ցանձնախումբին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Մշակոյթի Տան, Պր. Վահէ Պառաւեան 50 ֆր. կը նուիրէ Ճէլոյեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՑՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Արձակուրդի առթիւ, հասցէի փոփոխութեան դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ, փոփոխութենէն 4–5 օր առաջ, տալով Հին եւ նոր հասցէները եւ կցելով 5 ֆրանքի դրոշմաթուղթ։

Վարչութիւնս ցաւով կը յայտնէ սակայն թէ արձակուրդի առթիւ, հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունի ԻՏԱԼԻՈՑ համար, ուր թղթատարը չատ աւելի անկանոն ըլլալով քան Ֆրանսա, կարելի չէ գոհացում տալ բաժանորդներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹ ՏԱՆ

ՓԴ. ՑԱՆԿ

Համբարձումեան (Էքս) 500, Յովակիմ Հէքիմեան (Էքս), Տէլիղազարեան (Պուք-Պէլ-Էռ) 50ական, Տ. եւ Տ. Պօղոս Քէքէվեան (Պուք-Պէլ-Էռ) 100, Մելոնեան (Կարաման) 20, Տ. եւ Տ. Գէորգ Յովսէփեան (Պիվէռ) 100, Տ. եւ Տ. Հայկազ Պօյաճեան (Պիվէռ) 200, Տ. եւ Տ. Թովմաս Համբարձումեան (Պիվէռ) 50, Տ. եւ Տ. Խաչատուր Համբարձումեան (Պիվէռ) 40, Աստուրեան (Պիվէռ) 50, Կիւրճեան (Պիվէռ) 20, այրի Տիկ. Աստղիկ Պետրոսեան 50, Աբրահամեան (Պիվէռ) 40, Տօնապետեան (Պիվէռ) 100, Ղարիպեան (Պիվէռ) 50, Նորտիկեան (Պիվէռ) 15, Տէլի Ղազարեան Ռ. (Պուք-Պէլ-Էռ) 100, Պօյաճեան Ժ. (Կարաման) 100, Տալոյեան (Կարաման) 20, Ֆարմանեան Լ. (Կարաման) 10, Նովոյեան (Կարաման), Խաչատուր Պօղոսեան (Կարաման), Կիւլպեկիրեան (Կարաման) 50ական։

Դրամարկղ 1815, նախկին դրամարկղ 93740, ընդհ. դրամարկղ 95555

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՑԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ, Ե. ՑԱՆԿ

Տիկին Մարտիրոսեան (Կոքնոպլը), փոքրիկն Յովսէփեան, Զաքարեան (Սաւինեի), Տէր եւ Տիկին Ժան Հիսայեան (Անիէռ), Տէր եւ Տիկին Սերժ Հիսայեան (Անիէռ), Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան (Լիոն), Սարաճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Քիւլչէեան (Շաւիլ), Տէր եւ Տիկին Գըլըճեան (Քլիշի), Տիկին Ֆրանկիւլեան (Մարսէյլ), Տիկին Թուխլեան (Լիոն), Պօղոսեան (Պուռ-լա-Ռէյն), Տէր եւ Տիկին Գալիրեան (Ալֆորվիլ), Ժաք Թորիկեան (Կուսէնվիլ), Տէր եւ Տիկին Աբգարեան (Կոքնոպլը), Կարապետ Քեհեան (Քլիշի), Գասպարեան (Ալֆորվիլ), Քէպապճեան (Փարիզ), Զալըգեան (Էքս-ան-Փրովանս), Կիւլթէմիրեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Քարթոյեան (Ալֆորվիլ), Երկանեան (Լիոն), Մխիթէվէլեան (Առնուվիլ), կայանի նախկիններ, Տէր եւ Տիկին Գումրուեանց (Առնուվիլ) 100ական։

(Շար.)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԷՆ 31

CAMP DU NOR SEROUND, COLONIE SAINT ANDRE, ROUTE DE BESSAN

34 BEZIERS (HERAULT) — Téléphone : 76-01-76

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Պէզիէ

Camp du Nor Seround à Beziers
VALRAS - PLAGE

INSCRIPTION : auprès des groupes du Nor Séround pour la Province et 17 Rue Bleue à Paris (9e(, Vendredi à partir de 19 h., Samedi de 16 à 18 h.

DEPART : Collectif de Paris en autocar, Jeudi 31 Juillet à 19 h.

FRAIS DE SEJOUR : 30 jours 850 F. à la journée : plus de 14 jours 32 F. —de 7 à 14 jours 35 F. — moins de 7 jour 38 F.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince — Paris (6e)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՅԻՆ՝ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՎԵՆԵՏԻԿ — ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ — Ս. ՂԱԶԱՐ

1975 – 1976

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

կը ներկայացնէ 150 շէհեղ նմանահանութիւններ, բնական մեծութեամբ և բնագիրներուն հաւատարիմ գոյներով, 12րդէն մինչև 17րդ դար սպրած հայ վարպետներու լաւագոյն գործերէն, խաղուած Ս. Ղազարի ընտիր ձեռագիրներէն։

Մեծութիւնն է 35×45 հրդմ., ճիշտ առաջին հատորին նման։ Յառաջաբանը եւ այլ կարեւոր ծանօթութիւններ պիտի տրուին չորս լեզուներով՝ հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, մէկ հատորի մէջ. բայց հրատարակութիւնը պիտի ունենայ յիշեալ չորս լեզուներով առանձին կողքեր, գոհացում տալու համար բաժանորդներու նախընտրութեան։

Հրատարակութիւնը՝ նուիրուած Մխիթարեան Միաբանութեան Հիմնադիր Երջ. Մխիթար Աբբայի ծննդեան 300ամեակին (1676–1976), լոյս պիտի տեսնէ 1976ի աշնան, եւ գին պիտի ունենայ $ USA 145, երբ կեանքի պայմանները չփոխուին։

Սակայն այժմէն բացուած է կանխիկ բաժանորդագրութիւնը, որուն գինն է $ USA 95, առաքումի ծախսերով հանդերձ, եւ կը տեւէ մինչեւ 31 Դեկտեմբեր 1975։

Փութացէք ապահովել օրինակ մը, լեցնելով վարի կտրօնը, նշելով ձեր նախընտրած կողքին վերտառութեան լեզուն (հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն) վրան խաչ մը գծելով, եւ հանեցէք սահմանուած գումարին հետ ուղարկել Մխիթարեան Տպարանի վաճառութեան, որմէ իսկոյն պիտի ստանաք պաշտօնական ստացագիր մը։

ԱՅՍՈՒ ԿԱՆԽԻԿ ԿԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԻՄ № 22703

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Սուրբ Ղազար, Մխիթարեան Տպարան։

Ներփակելով չէք մը $ ..... NF ..... DMK ..... Lit .....

Կը նախընտրեմ կողքը | ՀԱՑԵՐԷՆ | ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ | ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ | ԻՏԱԼԵՐԷՆ |

Հասցէ· Մականուն .....

Անուն .....

Փողոց .....

Քաղաք .....

Երկիր .....

Թուական .....

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
31
JEUDI
31 JUILLET
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Վերջամսեայ	90 ֆր·

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·358

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.358

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՇԱՆԹԱԺ»Ի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ԹՈՒՐՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԷՃԻՆ ԱՌԹԻԻ)

— o —

Բ.

ԼՕԶԱՆԷՆ ԵՏՔ ՍԱՆՃԱՔ

Լօզանի դիւրին յաղթանակէն զարմա – նան ամէնէն առաջ Թուրքերը՝ իրենք: Սեւրի մահավճիռէն երեք տարի չանցած Պոլսոյ կառավարութեան կրած նուաս – տացումին վրէժը կը լուծէին:

Անփառունակ վախճան կ'ունենար օս – մանեան կայսրութիւնը: Գահընկէց կ'ըլ – լար վերջին սուլթանը՝ Մէհմէտ Զ. Վա – հիտտին, որ պրաման տարիներուն հրու կամակատար էր դարձեր դաշնակից – ներուն: Շատ չանցած պիտի ընդունէր նաեւ խալիֆայութիւնը: Վերջակէտ պիտի դըր – ուէր իսլամական քաղաքականութեան: Աշխարհիկ Հանրապետութիւնը պիտի յա – ջողէր սուլթանի սահմանադրական մի – ապետութեան: Անգարա պիտի փոխարի – նէր Պոլիսը, իբրեւ մայրաքաղաք:

Մուսթաֆա Քէմալ յանդուգն բարենո – րոգումներով նոր վարչաձեւ մը կը հաս – տատէր, փորձելով խաւարէն դէպի լոյս առաջնորդել տգէտ ու մոլեռանդ զան – գուածները:

Թուրք Հանրապետութիւնը ժողովրդա – վար սկզբունքներ կ'ընդգրկէր, ըստ Սահ – մանադրութեան: Սակայն միակ կուսակ – ցութեան եւ անոր հիմնադիր – նախագա – հին մենատիրութեան կ'ենթարկուէր ե – կիրը, որ կառավարելու համար պէտք ունէր երկաթեայ բռունցքի մը, ինչպէս անցեալին: Զինուորականները վարագոյ – րին ետեւէն աչալուրջ կը հսկէին եկող – գացող կառավարութեանց գործունէու – թեան վրայ:

Երբ 1938ին Մուսթաֆա Քէմալ մեռաւ՝ կանխահաս մահով՝ իրեն յաջորդեց ուրիշ զինուորական մը՝ Իսմէթ փաշա, որ 1934էն ի վեր «Ինէօնիւ» մականունով պատուած էր, իբրեւ հետեւանք յու – նական ճակատի այդ կէտին վրայ տարած յաղթանակին: Ռազմագէտի համբաւ ու – նէր:

Հանրապետական Թուրքիան Մ. Քէմա – լի կենդանութեան յամբողջ 15 տարի հո – գային որեւէ պահանջ չներկայացուց: 1920 Յունուար 28ի ծանօթ «Ազգային Ուխտ»ը լիովին իրագործուած էր, չնոր – հիւ Օրհրդային Միութեան զինչումնե – րուն՝ 1921 Մարտ 16ի Մոսկուայի եւ Հոկտ. 13ի Կարսի զոյգ դաշնագրերուն: Յոյները Իզմիրէն ծով թափուեր էին: Ամբողջ Փոքր Ասիան՝ Եգէականի եզերք – ներէն մինչեւ Օրհրդային Հայաստան, ինչպէս նաեւ արեւելեան Թրակիան՝ է – ութնկէկէն, Տարտանէլէն մինչեւ Պոլիս մաս կը կազմէին Հանրապետական Թուր – քիոյ:

Երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ Լօզանի հերոսը՝ Իսմէթ փաշա՝ իրեւ նախագահ Հանրապետութեան եւ Հալք կուսակցու – թեան, յանկարծ մէջտեղ դրաւ հոգային պահանջ մը, — Սանճաքի հարցը:

«Ազգային Ուխտ»ին համաձայն, Թուրքերը կը հրաժարէին Իսքէնտէրունի հիւսիսէն դէպի Մուսուլ քաշուած ուղիղ գիծի մը հարաւը գտնուող հոգամասերէն: Արդ, Սանճաքը — Իսքէնտէրուն — Անո – տիոք — Մուսա լեռ շրջանը — կը դըս – նուէր այդ գիծէն հարաւ եւ մաս կը կազ – մէր Սուրիոյ:

Սակայն ախորժակը ուտելով կը բաց – ուի: Թուրք փոքրամասնութիւն մը կ'ապ – րէր այդ շրջանին մէջ: Լօզանի աներե – ւակայելի յաղթանակէն քաջալերուած՝ Իսմէթ փորձեց ներկայանալ իբրեւ պաշտ – պան այդ փոքրամասնութեան, որ սա – կայն ո՛չ մէկ հալածանքի կ'ենթարկուէր· ընդհակառակն խաղաղ կ'ապրէր Ֆրանսա – յի հոգատարութեան տակ, վայելելով սուրիական քաղաքացիի բոլոր իրաւունք – ները:

Թուրքերը 1939ին զինուոր համախըմ – բեցին Սուրիոյ սահմանին վրայ եւ սպառ – նացին զինու զօրութեամբ գրաւել Սան – ճաքը, զոր մկրտեր էին Հաթայ անունով, իբրեւ « Հիթիթներու երկիր »: Այդ օրե – րուն Թուրքերը ուրանալով իրենց մոն – կոլական ծագումն ու կեդրոնական Ա – սիայէն Փոքր Ասիա խուժումը, իրենք զիրենք կը նկատէին ժառանգորդները ա – րեւելքի հին քաղաքակիրթ ազգերու: Թուրքերէնն ալ հռչակած էին « արեւ – լեզու », իբրեւ մայրը աշխարհի բոլոր լեզուներուն...

Ծիծաղելի մեծամտութիւն, ծնունդ Ա – թաթիւրքի խելապատակին:

Մեծ թիւով Հայեր կը բնակէին Թուր – քերու պահանջած հողամասերուն վրայ: Սուրիացին հայ ներկայացուցիչներ եկան Փարիզ, ուր կազմուած «Միջերկրականեան Կոմիտէ»ին միջոցաւ դիմումներ կա – տարեցին Ֆրանսական կառավարութեան մօտ: Ծերակուտական Կօթըրօ, Զօր· Պրէմոն, գնդապետ Փիչօն, Փօլ տիւ Վէու եւ այլ ականաւոր Ֆրանսացիներ մաս կը կազմէին Միջերկրականեան Կո – միտէին, որուն կ'անդամակցէին Հայկա – կան զոյգ Դաղթականական մարմիններու վարիչները:

Բոլոր դիմումները անհետեւանք մնա – ցին: Թրքական «չանթաժ»ին առջեւ տեղի տուաւ հոգատար Պետութիւնը, առանց հաւանութիւնն առնելու բնակչութեան մե – ծամասնութեան, — Սուրիացիներու եւ Հայերու: Այսպիսի իր կարգին ճնշում բանեցուց Ֆրանսայի վրայ, ստիպելով զայն, որ գոհացում տայ Թրքական ա – նարդար պահանջներուն:

Այսպէս, Լօզանէն ետք, 1939ին Սան – ճաքը կազմեց երկրորդ դիւրին յաղթա – նակը Թրքական «չանթաժ»ին:

Բազմահազար Հայեր, մեծ մասամբ Մեծ Եղեռնէն ճողոպրելով իրենց ծնըն – դավայրը վերադարձած եւ նոր բոյն շի – նած բեկորներ, անդամ մը եւս ձեռք կ'առ – նէին զաղթականի ցուպը: Տուն – տեղ ձգելով ընդմիշտ կը հեռանային, ապաս – տան փնտռելու համար Սուրիոյ եւ Լի – բանանի հիւրընկալ հողին վրայ:

Մեծ Եղեռնէն ետք ցեղասպան Թուրքը անդամ մը եւս արմատախիլ կ'ընէր տաս – նեակ հազարաւոր Հայեր իրենց զարա – ւոր Հայրենի տուներէն: Հերոսական Մու – սա լերան զաւակները այս անգամ հնա – րաւորութիւն չունեցան զէնքով պաշտ – պանելու իրենց հայրենիքը: Թուրքերը առանց գնդակ մը պարպելու տիրացան Իսքէնտէրունի պէս ռազմավիտակ եւ առեւտրական խիստ կարեւոր նաւահան – գիստի մը եւ քիլոմեթրներով արգաստա – բեր հողերու: Ժընեւի ողորմած հոգի Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ Ֆրանսա – կան իշխանութիւնները բարեհաճաբար օ – ժանդակեցին Սանճաքի հայ գաղթական – ներու տեղաւորման:

Երրորդ յաղթանակ մը պիտի արձա – նագրէր Անգարա տարի մը առաջ, չնորհիւ իր «չանթաժ»ի քաղաքականութեան:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՐ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳԻՐ Կ'ՈՒԶԷ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀԵՏ

— o —

Պրիւսէլի մէջ, երեքշաբթի օր, Ա – լանտեան Մորհուրդի յատուկ նիստ դու – մարուեցաւ Թուրքիոյ դիմումին վրայ: Թուրքիոյ դեսպանը Ատլանտեան Ուխտի մօտ, Օրհան Էրալփ յայտարարած է թէ ամերիկեան խարիսխներուն ամերիկացի անձնակազմը դեռ տեղւոյն վրայ է բայց «պիտի ստիպուի մեկնիլ եթէ կարգա – դրութիւն մը չըլլայ», աւելցնելով սա – կայն թէ «Թուրքիա պայմանաժամ պիտի չպարտադրէ»:

Հելզինքի մեկնելէ առաջ, Փորտ վար – շաւայէն կրկին ստիպողական դիմում ը – րած էր Քոնկրէսին որ վերցնէ Թուրքիա զէնք ղրկելու արգելքը, հակառակ պա – րագային «ամերիկեան ապահովութեան աղէտալի վատթարացումի պատճառ կ'ըլ – լայ արեւելեան Միջերկրականի մէջ»: «Դժուար է, կ'ըսէ Փորտ, չափել կարե – ւորութիւնը այն զվխաւոր կայաններուն, զորս պիտի կորսնցնենք Թուրքիա եթէ չկարենանք կասեցնել ինչ որ կ'ըլլայ», նամակի մը մէջ ուղղուած Ներկայացուց – չական ժողովի նախագահին:

Ատլանտեան կազմակերպութեան Թուրք դեսպանը լրատուութեան ասուլիս մը տուած է Մորհուրդին նիստէն ետք եւ ըսած թէ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները պէտք է յանձն առնեն գոցել այն բացը որ ստեղծուած է ամերիկեան Քոնկրէսի որոշումով: Չի դիտեր թէ ե՞րբ բանակ – ցութիւններ պիտի սկսին Միացեալ Նա – հանգներուն հետ: 25 կայաններու փակ – ուիլը «մեծ վնաս է, կ'ըսէ Թուրքը, Ա – տլանտեան պաշտպանութեան համար, բայց ամերիկեան քուէարկութիւնը ուրիշ ելք չէր թողուր մեզի: կ'ուզեմ յատակ ըլլալ եւ չեշտել թէ դեռ պարկեշտ ենք ՕԹԱՆի նկատմամբ» կ'ըսէ Էրալփ, հաստատելով թէ Ատանայի Ինճիրլիքի կայանը, որ Ատլանտեան նկատուած է, փակուած չէ:

× Թուրքերը գրաւած են նաեւ Կիպ – րոսի իրենց գրաւած հիւսիսային շրջանի ամերիկեան հաստատութիւնները, ինչ – պէս նաեւ ճանճասփիւռի երեք կայան – ները:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Հանրապետութեան Նախա – գահը Հելզինքի մեկնելէ առաջ ճառ մը խօսեցաւ ճանճասփիւռէն, որու ընթաց – քին չծածկեց թէ կացութիւնը շատ փայ – լուն չէ եւ տնտեսութեան զարկ տալու միլիոններ ճեռք պիտի առնուին Սեպտեմ – բեր 4ին: 900 հազար գործազուրկ կայ եւ պէտք է ուրիշ բարգաւաճում մը երեւա – կայել: Ընդհանրապէս հակազդեցութիւն – ները չեն փոխուած բայց զարմանք կը յայտնուի որ ժիսքար տարի մը վերջ յանկարծ իրատես դարձած է:

ՀԵԼՍԻՆԿԻի մէջ Զորեքշաբթի կը բաց – ուէր Եւրոպայի ապահովութեան եւ գոր – ծակցութեան համաժողովը, որու կը մասնակցին 35 պետական կամ կառավա – րական ղեկավար ներկայացնելով 930 միլիոնի հասնող բնակչութիւն մը: Առա – ջին հասնողը եղած էր, երեքշաբթի օր Մակարիոս: Այս հանդիպումը առաւելա – բար պիտի ծառայէ նրբանցքներու հան – դիպումներու, ինչպէս՝ Տէմիրէլ–Բրեժ – ներ, Տէմիրէլ–Փորտ, եւն., եւն.:

ՅՈՑՆ – ՕՐԹՈՏՈՔՍ եկեղեցին բոլոր յարաբերութիւնները խզեց Վատիկանի հետ: Յունաստանի Ուսիաք (պապին դերիչխանութիւնը ճանչցող) մետրոպո – լիտին վախճանումէն ետք, Օրթոտոքս եկեղեցին եւ Արտաքին նախարարութիւ – նը չանք թափած են Պապին մօտ որպէսզի աթոռը պարապ մնայ, բայց Յուլիս 28ին Պօղոս Զ. արքայ Անարկիրոս Փիրին – թէսիսը նշանակած է իբրեւ Առաքելական Էկզարք բիւզանդական (յոյն) ծէսի կա – թողիկէներուն համար եւ Աթէնքի արքե – պիսկոպոսը կը դառնէ որ ասիկա դէմ է գործակցութեան եւ համերաշխութեան ոգիին:

ՏԵՐՈՒՆԻ.- ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Նոր յատուկ կ'իմանանք, որ Երկուշաբթի օր, Յուլիս 28ին, սրտի նոր տագնապի մը զոհ դացած է Փրոֆ. Եդուարդ (Էտուար) Իւթիւճեան Մըլէօնի զարմանա – ւոնը, ուր փոխադրուած էր վերջերս:

Մեր ողբացեալ բարեկամը, հմուտ ճար – տարապետ եւ մասնագէտ ատորերկրեայ քաղաքաշինութեան, փրոֆեսէօր էր Գե – ղարուեստից Վարժարանը: Բնիկ Պոլսե – ցի, Փրոֆ. Իւթիւճեան իր լայն մասնակ – ցութիւնը բերած է նաեւ հայկ. ճարտա – րապետական աշխատանքներու էջմիածին թէ Երուսաղէմ: Հեղինակն է հայկ. ճարտարապետութեան հատորի մը եւ այլ գործերու: Աւելին կ'ունենանք աւելի եր – կար անդրադառնալու իր կեանքին ու գործին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Օգոստ. 5, ժամը 15ին Փա – րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 25)

ՀԱՅ ՕԴԱՉՈՒՆ՝ Ի ՊԱՏՈՒԻՐ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է հայ վաստակաւոր օդաչու Ռաֆայէլ Գա – բրիէլեանի մեծարումը: Ծանօթ օդաչուին ողջոյնի խօսք արտասանած են Մոսկուա – յի օդաչունները, Հայաստանի կառավա – րութեան Մոսկուայի մշտական ներկա – յացուցիչ Սուրէն Մելքումեան, Երեւանի օդաչուներու կողմէ Կոստանդին Մալ – խասեան: Երեկոյի վերջաւորութեան ջերմ խօսքերով արտայայտուած է Անաստաս Միկոյեան:

×

ՀԱՅ ՎԱՐՊԵՏԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Մոսկուայի Բազմարուեստից Թանգա – րանի սրահին մէջ բացուած է երկրի ժո – ղովրդական արուեստի վարպետներու ստեղծագործութիւններուն ցուցահան – դէսը, ուր ներկայացուած են Երեւանցի մանրափորագրիչ Եդուարդ Ղազարեանի կարգ մը աշխատանքները, որոնք մեծ հե – տաքրքրութեամբ կը դիտուին Մոսկուա – ցիներու կողմէ:

ԱՅՍՕՐ, ԱՊՐԻԼԻ 24ԻՆ, ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ ԵՒ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

ԽՄԲ.— Թէեւ օրը օրին «Ծառաչ»ի մէջ արձագանգ հանդիսացաւ Ապրիլեան բոլոր հանդիսութեանց Երեւանի մէջ ինչպէս նաեւ հայրենի մամուլի յօդուածներուն, այսուհանդերձ աւելորդ չեմք նկատեր ստորեւ տալ «Էջմիածնի» խմբագրապետ Ա. Հատիտեանի յօդուածը լոյս տեսած ամսագրի Մայիսի թիւին (նոր ստացուած) մէջ եւ որ ամփոփ պատկերը կուտայ վաթսունամեակի ոգեկոչումներուն.—

×

Ապրիլեան Եղեռնի 60ամեակն է:

1915 *թուականի Ապրիլին հայ ժողովուրդը – վուրդն իր պատմական, հայրենի հողին վրայ, Արեւմտեան Հայաստանում, ապրեց տառապանքներով եւ փորձութիւններով լի իր բազմադարեան պատմութեան ծայրագոյն եւ արիւնոտ ողբերգութիւնը: Դա այն օրն էր, երբ օրը ցերեկով*

«Հինաւուրց մի տոհմիկ ազգ
Ջմեռա՜ւ, այլ մահացաւ»,

Երիտասարդ Թուրքերի՝ լիթիհատական կառավարութեան սպրածին ծրագրի դրծադրումով, քաղաքակիրթ Եւրոպայի քար անտարբերութեան մէջ, նրա աչքերի առաջ, գերմանական աչխարհակալու – թեան գիտութեամբ եւ քաջալերանքով:

Դա Ի. դարի սկզբին պետականօրէն կազմակերպուած առաջին ցեղասպանու – թիւնն էր, որի զոհ գնաց չուրջ երկու միլիոն Հայութիւն, անապատի վերած – ուեց Արեւմտեան Հայաստանը, եւ հայ ժողովրդի արիւնը առատօրէն թափուեց այն հողերի վրայ, ուր նա հազարամեակ – ներ չարունակ աչխատել, չէնացրել եւ ստեղծագործել էր:

Բայց ձախողուեց ոճրագործների արիւ – նոտ ծրագիրը, եւ չիրականացաւ նրանց հայաչինչ քաղաքականութիւնը:

«Սակայն, չարի խոփը դիպաւ ժեռ ֆարին, եւ ժանգոտած խոփը նրա չդիմացաւ...»:

Հայ ժողովրդի մնացորդացը ապրեց: Նա իր մէջ կենսունակութեան անսպառ ուժեր գտաւ եւ «Հողեվարքի իր մահ – ճամ» կարողացաւ իր նահատակութիւնը վերածել ազգային վերածննդեան եւ «մի նոր կեանքի յոյսով ոգեւորեց», ոտքի կանգնեց ոուս բարի եւ ազնիւ ժողովրդի եղբայրական օգնութեամբ, ունեցաւ իր հայրենիքը, իր պետականութիւնը, իր դրօշը:

1975 թուականի Ապրիլի 24, Երեւան...

Դարձեալ Ապրիլ, *բայց մի նոր ու խոս – տումնալից Ապրիլ, ազգային փրկութեան եւ վերազարթօնքի Ապրիլ, յարութեան եւ ճչմարիտ գարնան Ապրիլ, ստեղծագործ, աչխարհաչէն սխրանքների Ապրիլ, խա – ղաղութեան, ազգերի եղբայրութեան ու համերաչխութեան Ապրիլ, « ապրելու Ապրիլ »...*

Այսօր, Ապրիլի 24ին, Երեւան...

Միծեռնակաբերդի բարձունքում՝ վըշ – տի եւ բերկրանքի կոթող–յուչարձան...

Հայ ժողովուրդը չի մոռացել երբեք իր նահատակներին.

« Ա՞խ, ի՞նչպէս, ո՞նց մոռանալ
Արհաւիրքն այն օրերի·
Աչխարհում ով մոռանայ,
Ջուխտ աչքով թող մոռանայ »:

Այո՛, մեզ հետ են այսօր մեր նահա – տակները: Մեր այսօրուայ հայրենական, յաղթական երթի մէջ կայ նաեւ Ապրիլ – եան Եղեռնի մեր նահատակների ոգին, նրանց հերոսականութիւնը, հայրենասի – րական սխրանքը, մարմնաւորուած նրանց երազանքը եւ Հայոց պատմութեան շուն – չը...

1915 *թուականի Ապրիլի 24...*

Հայ ժողովուրդը, որ ի հայրենիս եւ ի սփիւռս աչխարհի, համազգային կազ – մակերպուածութեամբ, պետականօրէն նչում է իր ազգային, հասարակական նա – հատակութեան 60ամեակը:

Համազգային ուխտադնացութեան, ա – ղօթքի, ոգեկոչման օր է այսօր ողջ Հա – յութեան համար:

1975 թուականի Ապրիլի 24, Հինգշաբ – թի, Երեւան...

Պայծառ, խաղաղ, լոյսով ու գարնա – նային բուրմունքով օծուն, մաքուր, մե – ծաշուք ու հայատրոփ առաւօտ...

Միծեռնակաբերդում, Երեւանի կանա – չաղարդ բարձունքում, վեր է խոյանում 1915 թուականի նահատակների բազալէ կոթող – յուչարձանը... «Ցաւերժական կրակին խոնարհած սուգի ծանր սալա – քարերն են ու կողքին՝ մեծ վչից, հո – գու օրհասական լարումից, դիմադրելու անխափանելի ուժից այսպէս անզգայօրէն դուրս պոռթկացող երկչեղր յուչասիւնը, որը խորհրդանչում է մեր ժողովրդի կեն – սահաստատ էութիւնը, ապրելու կերպը»:

Վաղ առաւօտից մայրաքաղաքից, հայ – րենի հեռաւոր չրջաններից քաղաքներից, գիւղերից եւ չէներից բազմութիւններ, ծեր թէ պարման, կանայք թէ մանուկ – ներ, մտաւորականներ թէ բանուորները, աչակերտութիւն թէ ուսանողութիւն, բո – լո՛րը, բոլո՛րը, Հանրապետութեան ողջ ազգաբնակչութիւնը ծաղկեպսակներով ու ծաղիկներով, ուխտաւորներու երկիւղած բարեպաչտութեամբ տրտմաչուք, հանդի – սաւոր, բայց եւ հպարտ ու դիտակից, բարձրանում է դէպի Միծեռնակաբերդ...

Մարդկային բազմութիւնների խաղա՛ղ, ալիքուող ծով...

Այո՛, սերունդը, որ մերն է այսօր, եւ սերունդը, որ կը գայ, կարիքն ունի խո – րապէս եւ ամբողջութեամբ ճանաչելու եւ գնահատելու իր երկիը, իր պատմու – թիւնը:

Հայ նոր սերնդի վերաբերմունքը հնի հանդէպ, մեր նախնիների, մեր նահա – տակների հոգեւոր, հայրենասիրական անկրկնելի ժառանգութեան հանդէպ այս – օր, մեր օրերին, մեր ժողովրդի բարո – յական առողջութեան եւ առաքինութեան ամենաճչգրիտ ցուցանիչներից մէկն է:

Այսպիսո՛վ է, որ ամբողջանում է նաեւ ժամանակների, անցեալի, ներկայի եւ ապագայի, հին ու նոր սերունդների ան – քակտելի ոչկեան կապը...

Այսօր, Ապրիլի 24ին, Երեւան...

Ժամը 10ն է...

Հայրենի բարեխնամ կառավարութեան գլխավարները ժամանում են Միծեռնա – կաբերդ՝ յարգելու յիչատակը Ապրիլեան Եղեռնի զոհերի, եւ ծաղկեպսակ դնում յուչարձանին:

«Քարէ կապտաւուն պատերը չըչան կազմել ու ծանրօրէն խոնարհուել են խոր – քում բոցկլտացող անչէչ կրակի վրայ»:

«Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր...»:

Հայ ժողովուրդը գարերի դիմաց վա – ռել է իր գոյութեան, իր յաւերժութեան անչէչ կրակը:

Շարունակում է համաժողովրդական ուխտադնացութիւնը, ծաղկեպսակներով, ծաղիկներով, դէպի Միծեռնակաբերդ՝ հայչո՛ւնչ, հայատրո՛փ:

Ժամը 11ն է:

Միծեռնակաբերդ են ժամանում Ամե – նայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը, ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախա – գահ Սարգիս Գասպարեանը եւ տեղակալ Սուրէն Յովհաննիսեանը:

Հայոց Հայրապետին դէպի Միծեռնա – կաբերդ ընկերակցում են Տ. Կոմիտաս, Տ. Արսէն սրբազանները, Գերադոյն հո – գեւոր խորհրդի անդամներ Տոքթ. Սար – գիս Մելիքսէթեանը, դոցենտ Յովհաննէս Թօփուզեանը, նաեւ Արթուն Հատիտեան ու Պարգեւ Շահբազեանը, Տ. Թորգոմ եւ Տ. Մոմիկ աբեղաները:

Մայր Աթոռի երկու սարկաւագները Հա – յոց Հայրապետի առջեւից տանում են չը – քեղ մի ծաղկեպսակ՝ «Փա՛ռք եւ լո՛յս մեր նահատակներին» մակագրութեամբ, ծաղկեպսակ, որը Նորին Սրբութիւնը դե – տեղում է յուչարձանին:

Այնուհետեւ հայ եկեղեցու եւ Մայր Աթոռի ներկայացուցիչները, Հայոց Հայ – րապետի ղեկաւարութեամբ, լչնում եւ բոլորւում են նահատակաց յիչատակին վառուող կրակի չուրջ, կրակ, որը խոր – հրդանչում է «մեր անցեալ յաւի, մեր ողբերգական յուչերի անչէչ կրակը» եւ ուր տեղի է ունենում հոգեհանգստեան մատնաւոր արարողութիւն. «Գթա՛, Տէր, ի հոգիս մեր ննջեցելոց», «ի վերինն ե – րուսաղէմ»: Հայոց Հայրապետը յոգ – մունքից ղողացող չրթունքներով «Հոգ – ւոց» է արտասանում մեր նահատակների անմահ յիչատակին, նահատակները, «որք ընկան յընթացս համաշխարհային առաջին պատերազմի, վասն Յիսուսի եւ վասն հայրենեաց»:

Հոգեհանգստեան չարականների քաղցր ու հոգեյոյզ մեղեդին, Հայոց Հայրա – պետի սուրբ աղօթքը եւ Միծեռնակա – բերդից ռատիոյի կոմիտասեան երաժչ – տութեան հնչիւնները տարածւում – սրի – ուում են ողջ Արարատեան դաչտով մէկ՝ որպէս օրհնութիւն, խաղաղութիւն, պատգամ եւ նահատակների կոտակ, «զատ – նում քնարան ուրիչ մի վիպերգութեան, զառնում գարնան յաղթանակի, արարման եւ ստեղծումի խորհրդանիչ»:

Այսօր, Ապրիլի 24ին, Էջմիածին, Մայր տաճար...

Ժամը 12ն է...

Նահատակաց Ս. Սեղանի վրայ պատա – րագ է մատուցում Տ. Վազգէն Վրդ. Թա – գոյեանը եւ քարոզում «Որդի մարդոյ, մարգարեաց ի վերայ ոսկերացդ այդոցիկ եւ ասացես զդոսա... ահաւասիկ ես ածից ի վերայ ձեր չունչ կենդանի... եւ տաց զոգի իմ ի ձեզ եւ լինիջիք կեն – դանի» (Եզեկ. Լէ 5–6) քնաբանով՝ եզե – կիէլեան Յարութեան տեսիլքը կապելով Եղեռնի եւ մեր ազգային նոր վերածնն – դեան հետ:

Այնուհետեւ Հայոց Հայրապետը, ի գլուխ եկեղեցական Թափօրի եւ ուղեկ – ցութեամբ բազմահազար հաւատացեալ – ների, առաջնորդւում է Մայր տաճարի հիւսիսային չրջափակում գտնուող «Ուխ – տի եւ Աղօթքի նահատակաց յուչարձան» եւ նախագահում հոգեհանգստեան արա – րողութեանը, որին ներկայ են լինում Մայր Աթոռի ողջ միաբանութիւնը, Գե – րագոյն հոգեւոր խորհրդի անդամները, հոգեւոր ճեմարանի ուսանողութիւնն ու դասախոսական կազմը, մայրավանքի ողջ աչխատաւորութիւնը:

Մայր Աթոռի միաբաններն ու հոգեւոր ճեմարանի ուսանողները խոնարհւում են յուչարձանի առաջ եւ մեխակներ դնում:

Ժամը 15ին Մայր Աթոռի միաբանու – թիւնը, հոգեւոր ճեմարանի դասախոսա – կան կազմն ու ուսանողութիւնը, ծաղկե – պսակով ու ծաղիկներով, բազմութեան հետ միասին բարձրանում են Միծեռնա – կաբերդ եւ հպարտ լռութեամբ խոնար – հում իրենց գլուխները նահատակաց յի – չատակին:

Այսօր, Ապրիլ 24ին, Երեւան...

ՅՈՒՇԵՐ ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՓԵՐԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՓՆՏՈՒԱԾ ԱՏԵՆ

ԷՍԱԵԱՆԻ ԻՄ ԵՐԵՔ ՏԱՐԻՍ

12

Դպրոցը աւարտելու մօտ յանկարծ նո – րէն այցի եկաւ լինճ խեղճ մուսաս: Բայց այս անգամ երգիծարանի պարեգօտ մը ձեռքը՝ ընկերներուս վրայ մէկ մէկ քառ – եակ գրելու մղեց զիս: Փորձը այնքան ալ դժուար չեղաւ. ընկերներս, եօթն ալ, կը ճանչնայի մօտէն, ու ամէն մէկուն մասին գրելու բան մը գտայ: Քանի մը տող մնացեր է դեռ միտքս, ինչպէս սա մէկը.

Իսկ Օտապաշեան մեր Պարոն Օշին
Տասն անգամ կ'առնէ կօշիկին փոշին...

Կարելի՞ էր զանոց առնել աղջիկները: Անոնց ցանկը տուաւ Մարի Գպրզեանը որուն հետ մէկ թաղ կը նատէինք: Իրեն համար կարծեմ սապէս գրեցի.

Նկար կը գծէ Գպրզեան Մարին
Ու տղաքը անոնց վրայ կը մարին:

Աւելորդ է ըսել թէ քառեակները պտը – տեցան ձեռքէ ձեռք, ու համբաւս մեծ – ցուցին ու տարածեցին դպրոցին երկու կողմն ալ, զայն փոխանցելով նաեւ յա – ջորդ կարգերուն:

Արդարեւ, յաջորդ տարին, միչտ քըն – նութեանց չրջանին, Եղուարդ Սէֆէրեան որ մէկն էր դպրոցը լրացնողներէն, օր մը վազն ի վազ վրաս եկաւ իր հետ աւարտող մանչերուն եւ աղջիկներուն ցուցակը ձեռքը: Սոխակուած՝ մէյ մէկ քառեակ ալ անոնց մասին յարմարցուցի պայման դնելով սակայն որ ինք ստորա – գրէ այս անգամ: Ան այդպէս ալ ըրեր էր:

Այդ աղջիկներուն մէջ կար նաեւ ան որ կեանքիս ընկերը պիտի ըլլար յետոյ: Երկար տարիներ վերջ, ան դեռ միտքը պահեր էր քառեակը զոր իր մասին յօ – րիներ էր... Եղուարդ Սէֆէրեանը: Քառ – եակը սապէս կը սկսէր.

Բնութեամբ ազնիւ, աչխերով գուարթ
Ինչ ալ համեստ է Շահբազեան Նուարդ

Ու արդարեւ ազնիւ, գուարթ ու համեստ էր գմայլելի Նուարդը, բայց եւ անձնուէր ու աննկուն...

13

1904ին էր որ աւարտեցինք մենք Խա – եանը:

1901էն եւ 1903էն յետոյ իր երրորդ *բերքն էր որ կուտար դպրոցը մեզմով: Քանըմէկ էինք այդ տարին աւարտող – ներս, ութ մանչ եւ միւսները աղջիկ:*

Խաեան վարժարանի ընդհանուր սրա – հին մէջ էր որ տեղի կ'ունենային աւար – տական մեր քննութիւնները: Գրաւոր էին անոնք, եւ ուսումնական խորհուրդին կողմէ անոնց վրայ հսկելու եկեր էր Գառ – նիկ Բարունակեան, կեդրոնականի ընդ – հանուր հսկողը:

Իր խստութիւնը, զոր լուռի պիտի վա – յելէինք յետոյ կեդրոնականի մէջ, մեզ ճաչակել տուաւ այժմէն իսկ: Մեր քո – վիններուն հետ բառ մը փոխանակել թոյլ չէր տար: Դեռ միտքս է թէ ինչպէս լա – ցուց Էլիզ Մոմճեանը, որ յանդգներ էր քովի աղջկան հետ խօսիլ:

Խաեանցիներս փայլեցանք աւարտա – կան մեր քննութեանց մէջ: Պահած էի ցուցակը, մինչեւ վերջերս, Սուրհանդակի այն թիւը ուր տպուած էր Պոլսոյ բոլոր հայ դպրոցներու չրջանաւարտներուն՝ անոնց ստացած նիչերուն հետ մէկտեղ: Ամէնուն գլուխը Համբարձումեանը կու – գար, ու իրեն կը հետեւէին մէյ մէկ չըր – ջանաւարտ Ազգային Որբանոցէն եւ Գա – ղոդիւղի Արամեանէն: Ես չորրորդն էի, միւսներէն նիչ մը պակաս ստացած: Գե – ղագրութեան քննութենէն կուգար պա – կաս այդ նիչը: Գեղագրութեան ինչպէս եւ երգեցողութեան դասերը միչտ ալ ճակատագրական եղած են ինծի: Պակ – սեցուցած են մ ի չ ի ն ս թոյլ են տուած որ Համբարձումեանը միչտ լինճ – մէ առաջ անցնի: Մինչդեռ, իրականին մէջ...: Ի՞նչ հարկ սակայն յիչելու ան – ցած բաներ. իմ նահատակ ընկերս թող իր փառքին մէջ քնանայ...:

14

Խաեանը աւարտող ութերէս հինգը, — Համբարձումեանը, Ռոպենսոն Սարգիս – եանը, Արշաւիր Ճէպէճեանը, Արշակ Ե – եանը, ես, — վազեցինք կեդրոնա – կան արձանագրութեան, առանց որ մէկը մեզ զգուշէր: Այն տարին էր ատ, երբ ան նոր չրջանի իր առաջին հունճքն էր տուեր աղջին:

Կերթայինք նոր հորիզոններու բանա – լու մեր հոգին ամբողջ հինգ տարի, տա – րիներ՝ որոնք նոյնպէս հիմա մեզի քաղցր կը թուին ու մեզ կը յիչեցնեն այնքան երազ ու տեսիլք:

Այնքան էր չոգացեր կեդրոնականի ա – նունը մէկէն որ մեզի եկան միանալ նոյ – նպէս Խաեանը նախապէս աւարտողներ ալ, ինչպէս Թումմա Դաւիթեան եւ Ար – շաւիր Տէօքմէճեան, աւելի չէչտելով այսպէս Խաեանի ներկայութիւնը կեդ – րոնականի նոր դասարանին մէջ:

Յ. Շ. Սիրունի

(14 – Շար.)

ՊՈՂՈՍ-ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՐԿԻՉ

ՀԱՐ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Մասնակցեք եղբայրական ընտանիքի հարցազրույցին։ Ներկայացնում ենք հարցերը։ Նախ՝ ինչպես է ստեղծվել ձեր ընտանիքը։ Ինչպե՞ս հանդիպեցիք ձեր կնոջը։

— Ես Ռուսաստանի Ֆեդերացիայի Կրասնոդարի երկրամասի Կրասնոդար քաղաքում ծնվել եմ 1913 թվականին։ Հայրս Ալեքսանդր Ալեքսանդրի Պրկիչն էր, մայրս՝ Մարիամ Հովհաննեսի Պրկիչովան։ Ես ունեի երկու քույր և մեկ եղբայր։ Ամենամեծ քույրս Մարիամն էր, ես՝ երկրորդը, հետո եղբայրս՝ Գրիգորը, ամենափոքրը՝ Վարսենիկը։ Ես 1930 թվականին ավարտեցի միջնակարգ դպրոցը։ Հետո ընդունվեցի Կրասնոդարի գյուղատնտեսական ինստիտուտի ագրոնոմիական ֆակուլտետը։ Ինստիտուտն ավարտելուց հետո ինձ ուղարկեցին Ստավրոպոլի երկրամասի Գրիգորոպոլսկայա գյուղը՝ աշխատելու։ Այնտեղ էլ հանդիպեցի կնոջս՝ Ելենա Ստեփանի Ղազարյանին։ Նա ծնվել է 1918 թվականին Ստավրոպոլի երկրամասի Գրիգորոպոլսկայա գյուղում։ Ելենան ավարտել էր միջնակարգ դպրոցը և աշխատում էր գյուղի խորհրդում։ Ծանոթացանք, սիրեցինք իրար և 1938 թվականին ամուսնացանք։

Ամուսնանալուց հետո ինչպե՞ս որոշեցիք ձեր բնակության վայրը։

— Ես ծնվել եմ Կրասնոդարում, ուզում էի այնտեղ ապրել, բայց Ելենան չէր ուզում հեռանալ իր ծնողներից, ուստի որոշեցինք մնալ Գրիգորոպոլսկայա գյուղում։ Ես աշխատում էի գյուղատնտեսական տեխնիկումում, Ելենան՝ գյուղխորհրդում։ Ապրում էինք ծնողների տանը։ Ելենայի ծնողները՝ Ստեփան Ղազարյանը և Մարիամ Ղազարյանը, հայ էին, ինչպես և ես։ Ելենայի հայրը՝ Ստեփան Ղազարյանը, 1918 թվականին Ստավրոպոլի երկրամասի Գրիգորոպոլսկայա գյուղում հիմնադրել էր հայկական առաջին կոլտնտեսությունը։ Ես և Ելենան ամուսնացանք հայկական ավանդական ծեսերով։ Ամուսնությունից հետո ապրեցինք ծնողների տանը։

Ինչպե՞ս սկսվեց պատերազմը։ Ինչպե՞ս ընդունեցիք այդ լուրը։

— Հունիսի 22-ին, կիրակի օր, Գրիգորոպոլսկայա գյուղում էի։ Հանկարծ լսեցի, որ ռմբակոծել են Կրասնոդարը։ Ես անմիջապես գնացի քաղաք, որպեսզի զորակոչվեմ բանակ։ Ինձ ասացին, որ ես պետք է մնամ իմ պաշտոնում, քանի որ ինձ նշանակել են Կրասնոդարի երկրամասի գյուղատնտեսության վարչության պետ։ Ես վերադարձա գյուղ, Ելենան ինձ ասաց, որ ինքն էլ է ուզում ռազմաճակատ գնալ։ Ես ասացի, որ ինքը պետք է մնա գյուղում, քանի որ հղի է։ Ելենան ասաց, որ ինքը կարող է ռազմաճակատում օգտակար լինել

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կիրակոս Մինասեանի մահուան առթիւ Սէն Ժերմէի թաղականութիւնը չնորհա – կալութեամբ ստացած է հեռաւեալ նուէր – ները փոխան ծաղկեպսակի.—

Թորիկեան, Սամուէլ Տէր–Միքայէլեան, Յակոբ Տօլպաչեան 20ական եւ 20 դպրո – ցին, Աբրահամ Լուսիկեան 20 եւ 100, դպրոցին, Մանուէլ Եղիայեան 10 եւ 30 դպրոցին, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» խումբ 10 դպրոցին: Մարի Անտոնեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վրոյր Շալճեան եւ այրի Տիկին Ազաւնի Սանասարեան 100 ֆր. Վարուժան Անտոնեան, Սարգիս Թուէ – լեան, այրի Տիկին Հաճիվարդանեան, Տաճատ Շալճեան եւ Մամալեան Արթիւր 50ական, Կիլէմիրեան Ռոպէր, Տէր եւ Տիկին Մեթաինեան, Տէր եւ Տիկին Զի– չէքեան 20ական, Տիկին Փերուզ Պօյա – ճեան 30, Կասթոն Ալանեան, Փօլ Գա– սապեան, Կարապիս Աճէմեան, Թորիկ Նի– կողոսեան, Վարպետեան Նարկիզ, այրի Տիկին Միսաքճեան, Վարդգէս Յոզեան 10– ական, Պերճ Կարապետեան դպրոցին 50: Սերունդ Ճէրէճեանի մահուան առթիւ Հայ Նախ. Ռազմ. Միութիւնը ղրկուով իր նախագահին կորուստը 100 ֆր. 13րդ Թաղամասի Նախկին Ռազ – միկներու Միութիւն 100, այրի Տիկ. Տիւ– բանուհի Մկրտիչեանի Թաղման առթիւ Մինասեան եղբարք դպրոցին 50, Կազար– եան Ստեփան, Թովմասեան Թովմաս, Մարզարեան Մարզար, Խաչիկեան Խաչիկ եկեղեցւոյ 50ական, Գումրուեան Արմե – նակ 30, Երուանդ Մկրտիչեան, Էզպէր– եան Ժանօ, Տապանեան Զարեհ, Սադով– եան Ստեփան 20ական:

ՌԱՏԻՕ - ՎԱՏԻԿԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

ԿԱՐՃ ԱԼԻՔ 41,93, 31,06, 25,63:

Ցոնկս մէկէն ի վեր Վատիկանի ճայ– նասփիւռը ամէն օր հայերէն հաղորդում– ներ կ'ընէ Իտալիոյ ամառնային ժամով՝ 20·15ին որ կը համապատասխանէ Մերձ. Արեւելքի եւ Պալքանեան երկիրներու նոյն ժամուն եւ Հայաստանի ժամը 22·15ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսահայ Հայ Երիտասարդներու Մի– ութեան կողմէ Պ. Ճէրէճեան խմբագրա– տուն իր այցելութեան առթիւ 150 ֆր. կը նուիրէ:

×

Վալանսի Հայ Մարզական Միութիւնը 250 ֆր. կը նուիրէ:

×

«Յառաջ»ի յիսնամեակի առթիւ, վա – լանսէն Պ. Նշան Թէպոյեան 100 ֆր. կը նուիրէ:

×

Ամերիկայէն Տէր եւ Տիկին Սահակ Տէրմանեան 100 ֆր. կը նուիրեն իրենց չաո սիրելի «Յառաջ»ին:

×

Ալֆորվիլէն Ս. Սարգիսեան 50 ֆր. կը նուիրէ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻԻ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՑԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ, Զ. ՅԱՆԿ

Կապրիէլ Թորիկեան (Կուսէնվիլ), Տի– կին Տէր–Յակոբեան (Խոսուէօն), Տիկին Մամուրեան (Լիոն), Տիկին Գազարեան (Լիոն), Տիկին Ադամեան (Նիս), Տիկին Թումլեան (Տէսին), Տէր – Պետրոսեան (Լիոն), Աստուրեան (Տէսին), Թահան (Սէն–Մօրիս), Ոմն, Թորոսեան (Պուա– լա–Ռէն), Օր. Սոսէ Խաչատուրեան (Ալ– ֆորվիլ) 50ական, Պալըգճեան (Ալֆոր– վիլ) 40, Տէր եւ Տիկին Թ. Թովմասեան 25 սեզան, Պ. Ալեքս Մանուկեան (Տէ– սին) ելեկտրական հաշուիչ մեքենայ մը, Վալանսի մանանճիւղ կապոյտ Խաչի 50 քիլօ ցաւար:

Տէր եւ Տիկին Բամպուքեան (Մար – սէյլ) 200, Տիկին Խօզպէքեան (Ֆրէժիւս) 200 եւ զաւակը Պ. Խօզպէքեան 200:

×

Ճէլոյեան ընտանիք (Միրիպէլ) 100:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի Խնա– մակալութիւնը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Ս. Հայրապետեան –000, Տէր եւ Տիկին Տօրք Տէր–Յակոբեան 300 իրենց սիրելի բարեկամուհի Տիկին Ալիս Պարսումեանի յիշատակին: Տիկին Վա – հան Իշխալացեան 250, ողբացեալ Պր. Արզումանեանի յիշատակին: Տիկին Լ. Աչճեան, Տիկին Լ. Նշանեան, Տիկին Պա– հատուրեան 200ական, Տիկին Մեսրոպ – եան 100, Տիկին Պայընտրեան 200, Պր. Պ. Ճէզվէճեան, Պր. Ն. Փանոսեան 100ա– կան, Տիկին Քիւրքճեան 100 Մատթէոս Արզումանեանի յիշատակին:

VISION NOUVELLE
6, Place des Etats-Unis, PARIS

ŒUVRE GRAVÉ DE
CARZOU
JUIN / OCTOBRE

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսա այցելող Պէյրութի Հայ Երիտ. Միութեան
ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱՋԵԱՆ Թատերախումբը (Հիմնուած 1959ին — 20 դերակատար)

կը ներկայացնէ երկու քրքջալիր կատակերգութիւններ
բեմադրութեամբ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱՖԱՄԵԱՆի

CENTRE CHAILLOT - GALLIERA — Paris, 28 Avenue George V — PARIS (8e)

Métros : George V et Alma-Marceau

Ժորժ Ֆէյտոյի

ԿԱՄԿԱԾԸ ԿՆՈՋ ՄՏՔԻՆ ՄԷՋ
(LA PUCE A L'OREILLE)

Շաբաթ 17 Սեպտեմբեր, ժամը 20·45ին
Շաբաթ 24 Սեպտեմբեր, ժամը 20·45ին

Յակոբ Պարոնեանի

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ
(LES MENDIANTS RESPECTABLES)
երաժշտական կատակերգութիւն

Ուրբաթ Սեպտեմբեր 19, ժամը 20·45ին
Հինգշաբթի Սեպտեմբեր 25, ժամը 20·45ին

ՄՈՒՏՔ՝ 50 Ֆ. եւ 30 Ֆ.

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝
U.G.A.B. : Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris (17e) — Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, Rue Marivaux
(derrière l'Opéra-Comique, Métro Richelieu-Drouot) Tél. 742-83-65

annonce à son aimable clientèle qu'il restera ouvert pendant le mois d'AOUT avec un menu touristique.

A PARTIR DE SEPTEMBRE

il présente son nouveau décor au premier étage et souhaite bonnes vacances à ses clients.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince — Paris (6e)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3ԻՆ՝ ՇԱԲԱԹԻ

ԱՄՐԱՆ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
– ՀԱՅԱՍՏԱՆ –

Երկու հոգինոց առաջին կարգի սենեակ եւ առաջին կարգի սպասարկութիւն Երեւանի եւ Մոսկուայի առաջնակարգ պանդոկներու մէջ: Բազմաթիւ չրջապտոյտ– ներ երկու քաղաքներու մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 23
Երկու օր Մոսկուա, 13 օր Երեւան
2·850 ՖՐ.

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12ԷՆ 27
Երկու օր Մոսկուա եւ 13 օր Երեւան
2·800 ՖՐ.

ՈՒՂՂԱԿԻ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄՈՍԿՈՒԱ
ՕԳՈՍՏՈՍ 8ԷՆ 21
2·900 ՖՐ.

ՍԵՊ. 12ԷՆ 25
2·900 ՖՐ.

TRANSTOURS, 22 rue du 4 Septembre, Paris 2e — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ուկնեանի, ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ կէսօրէ եառք ժամը 15էն 18:

MARSEILLE : Z. ALIKSANIAN, 11 rue du Bassin, St. Julien
Tél. 93-04-90 — 66-38-92

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU
Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88